

เจดีย์พิพิธภัณฑ์ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

คำปรารภ

คณะศิษย์ได้มาปรารภกับอาตมภาพว่า หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ฝั้น อาจาโร ซึ่งพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้น ปัจจุบันเวลาล่วงเลยไปกว่า ๓๐ ปีแล้ว ยังมิได้จัดพิมพ์ซ้ำอีก สภาพหนังสือชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา หาอ่านได้ยากมากสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยอ่านมาก่อน

อาตมภาพได้ถวายการปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่ครูอาจารย์ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร เป็นเวลา ๑๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ จนกระทั่งท่านมรณภาพในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับความเมตตาอบรมสั่งสอนในธรรมในวินัย และได้มีโอกาสเห็นปฏิปทาเครื่องดำเนินขององค์ท่านรำลึกยึดถือเป็นหลักของใจในการปฏิบัติตลอดมา เมื่อได้ทราบกุศลเจตนาของคณะศิษย์ประกอบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้ เป็นวาระครบ ๓๖ ปีแห่งการมรณภาพ อาตมภาพจึงเห็นพ้องที่จะให้จัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ดังกล่าวขึ้นอีกวาระหนึ่ง เพื่อเป็นเครื่องสักการบูชาบูรพาจารย์ และเพื่อให้อนุชนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ใช้ศึกษาค้นคว้า เป็นเนติแบบอย่างของผู้แสวงความพ้นทุกข์อันแท้จริง

ขอขอบใจ และขออนุโมทนาผู้ริเริ่มและผู้ดำเนินการจัดพิมพ์ หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ฝั้น อาจาโร ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๖ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พระสาคร ธมฺมาวุโธ

น ชจฺจา วสโล โหติ

กมฺมุนา วสโล โหติ

บุคคลเป็นคนเลวเพราะชาติก็หาไม่

เป็นคนเลวเพราะการกระทำ

(พุทฺธ)

น ชจฺจา โหติ พฺราหฺมโณ

กมฺมุนา โหติ พฺราหฺมโณ.

เป็นผู้ประเสริฐเพราะชาติก็หาไม่

เป็นผู้ประเสริฐก็เพราะการกระทำ

ขุ. สุ. ๒๕/๓๕๒.

คำนำ
การพิมพ์ครั้งที่ ๒
พ.ศ. ๒๕๕๖

ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร แห่งวัดป่าอุดมสมพร ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ละสังขารเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๒ สิริอายุ ๗๘ ปี ๕๒ พรรษา คณะศิษยานุศิษย์ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๒ ตามจันทรคติกาล จัดงานบำเพ็ญกุศลคล้ายวันมรณภาพของท่านเป็นประจำทุกปี ณ วัดป่าอุดมสมพร

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๖ ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๒ จึงเป็นวาระบรรจบครบ ๓๖ ปี แห่งการมรณภาพ

ในโอกาสนี้ คณะศิษยานุศิษย์ของท่านพระอาจารย์สาคร ธมฺมาวุโธ ได้กราบขอโอกาสจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ อีกครั้งหนึ่ง นับเป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๒ โดยคงรักษาเนื้อหา ถ้อยคำ ภาพถ่าย ตลอดจนรูปเล่ม ตามแบบอย่างการพิมพ์ครั้งที่ ๑ ทุกประการ และได้ตรวจทานปรับปรุงตัวสะกดทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี เพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์

คณะศิษยานุศิษย์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดพิมพ์หนังสือทรงคุณค่าเล่มนี้ จะเป็นการสืบสานและเผยแพร่ประวัติ ปฏิปทา และวิสุทธิธรรมแห่งบูรพาจารย์ อันจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้สนใจศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาได้ทรงแสดงไว้

ธรรมทานมัยอันได้บำเพ็ญแล้วนี้ ขอพระราชทานตั้งสัจจาธิษฐาน น้อมเกล้าถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ผู้ทรงไว้ซึ่งพระบารมีแผ่ไพศาลเหนือสยามรัฐมณฑล และทรงมีพระราชศรัทธามั่นคงในพระบวรพุทธศาสนา

คณะศิษยานุศิษย์

ธาตุ จิรं สตๆ ธมฺโม ธมฺมทฺธรา จ ปุคฺคลา,

ขอธรรมของสัตบุรุษทั้งหลาย จงดำรงอยู่นาน และบุคคลทั้งหลายที่ทรงธรรม จงดำรงอยู่นาน

สงฺโฆ โหตุ สมคฺโค ว อตฺถาย จ หิตาย จ.

ขอพระสงฆ์จงเป็นผู้พร้อมพร้อมเพรียงกันเทียว เพื่อประโยชน์และเกื้อกูล

อมฺเห รกฺขตุ สทฺธมฺโม สพฺเพปิ ธมฺมจาริโน,

ขอพระสัทธรรม จงรักษาเราทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรมแม้ทั้งปวง

วุฑฺฒิ สมฺปาปุเณยฺยาม ธมฺเม อริยปฺปเวทิเต.

ขอเราทั้งหลาย จงถึงความเจริญในธรรม ที่พระอริยเจ้าแสดงแล้วเถิด.

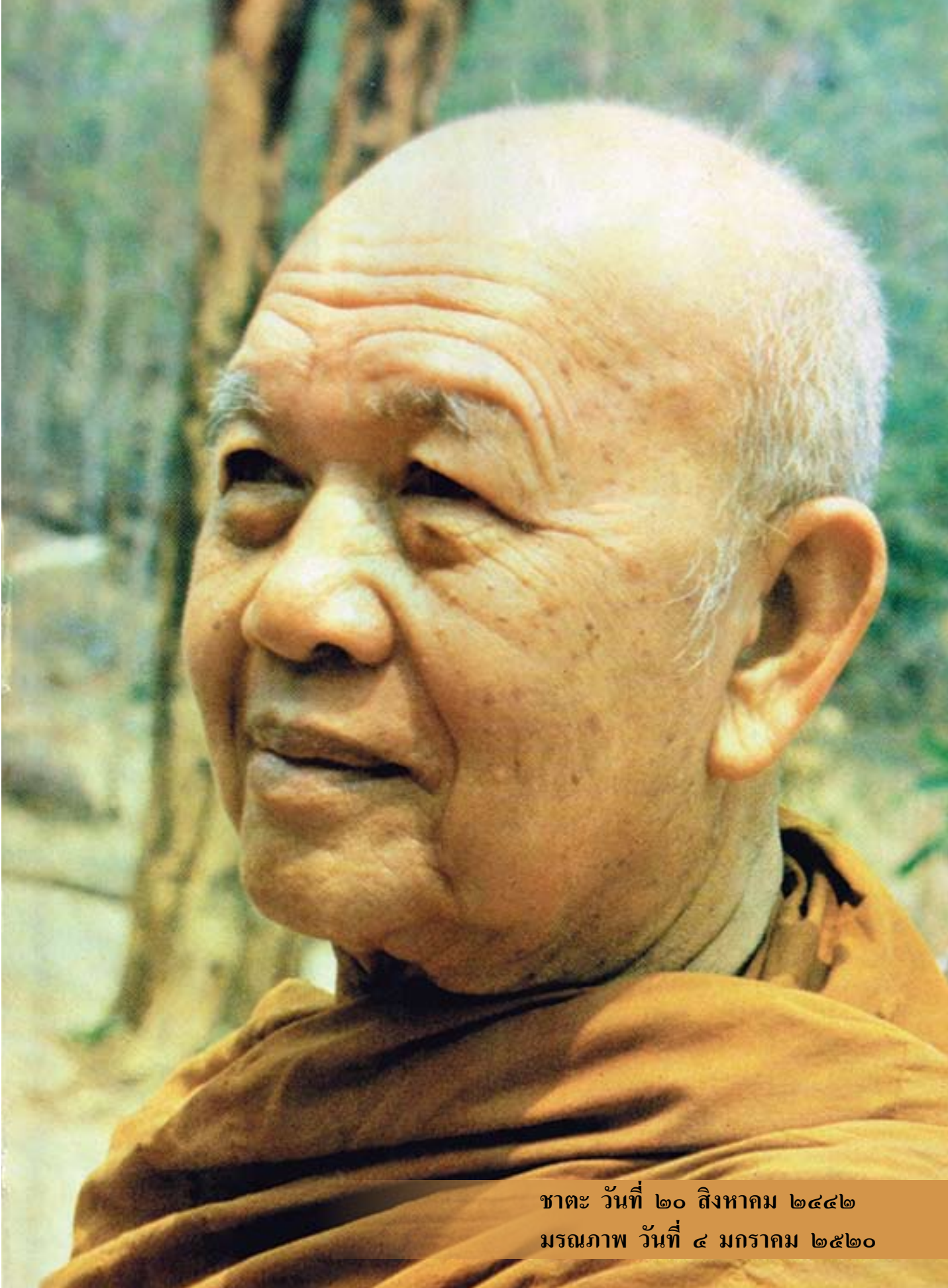

หนังสือ ภาพ ชีวประวัติและปฏิปทา ของ... พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

พระอาจารย์

ชาตะ วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๔๒
มรณภาพ วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐

ใจเราดีเป็นยังไงล่ะ.....แ - น่.....ใจเราดีมีความสุข.....ความส - บ - า - ย

ใจเราดี ทำอะไรก็ดี ค้าขายก็ดี ทำมาหากินก็ดี เล่าเรียนก็ดี ครอบครัวก็ดี
ชาวบ้านร้านตลาด ประเทศชาติก็ดี

สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) เสด็จเยี่ยมพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่ถ้ำขาม ในภาพ สมเด็จพระสังฆราชทรงปฏิสันถารกับพระอาจารย์ฝั้น

อนุสรณ์

พระอาจารย์สัน อาจาโร นับเป็นปูชนีย-
ภิกษุรูปหนึ่ง, การทำเพื่อสมณธรรมตลอดสิ้น
กรณียกิจน้อยใหญ่ ที่ท่านได้ปฏิบัติมาแล้ว ล้วน
แต่สมควรถือเป็นอนุสาวรีย์แห่งชีวิตของท่าน
ที่มั่นคงในพุทธศาสนา ผู้มีหัวใจมั่นในกตัญญูกตเวที
ตามธรรม จะสังเกตบูชาด้วยการปฏิบัติตาม
เยี่ยงอย่างตลอดกาลทุกเมื่อ.

ชีวิตของท่านอาจารย์ได้ดับสลายตามสภาวะ
ปรากฏชัดแล้ว แต่คุณธรรมที่ท่านปฏิบัติมา หา
ได้ดับสลายตามชีวิตร่างกายไม่ เชื่อว่ายังคงสถิต
ประจำในพุทธศาสนา ตลอดผู้เคารพนับถืออยู่เสมอ.

การทำเพื่อกุศลตามศาสนประเพณี ถือว่า
เป็นเสียงอามิสบูชา ซึ่งสุจริตนิยมปฏิบัติตามคำ
สั่งสอนได้มีได้ เพราะส่วนคุณประโยชน์แก่ผู้
ปฏิบัติตามโดยตรง และชื่อว่าเป็นการแสดง
กตัญญูกตเวที อย่างที่บัณฑิตพึงสรรเสริญโดยแท้.

สมเด็จพระสังฆราช

วัดราชบพิธ สถิตมหาสีมาราม
วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐

ข่าวในพระราชสำนัก

พระบรมมหาราชวัง

วันพฤหัสบดีที่ ๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

ฯลฯ

อนึ่ง เมื่อวันพุธที่ ๕ มกราคม ศกนี้ เวลา ๑๒.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโร่พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงนมัสการและพระราชทานน้ำสรงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๔.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปยังสนามโรงเรียนพรรณาวุฒาจารย์ ตำบลพรรณานิคม อำเภอพรรณานิคม จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดป่าอุดมสมพร

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดป่าอุดมสมพรแล้ว เสด็จขึ้นศาลาประชาสามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยนมัสการศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งมรณภาพด้วยโรคหัวใจ ณ วัดป่าอุดมสมพร เมื่อเวลา ๑๔.๕๐ น. ของวันอังคารที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐ รวมพรรษาได้ ๗๖ พรรษา ต่อจากนั้น ทรงสรงน้ำศพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายผ้าไตร ๑ ไตร แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางพวงมาลาที่หน้าศพ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน ผ้าไตร ๑๐ ไตร แก่นายสมพร กลิ่นพงษา ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร สำหรับทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล ที่ปากหีบ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน พระราชทานศพ พระราชทานหีบทองทึบประกอบศพ ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ราษฎรและศิษยานุศิษย์ สรงน้ำศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของราษฎรทั่วประเทศ โดยเฉพาะ ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับพระภิกษุอาวุโสของวัดป่าอุดมสมพร และมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร และนายแพทย์โอภาส บริสุทธิ์ นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นนายแพทย์ที่ได้ทำการรักษาและดูแลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร มาโดยตลอด เสร็จแล้ว เสด็จลงทรงเยี่ยมราษฎรซึ่งได้เดินทางมานมัสการศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามบินเชียงเครือ แล้วประทับเครื่องบินแอฟโร่พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๒๑

สำนักพระราชวัง

๕ มกราคม ๒๕๒๐

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร มรณภาพ เมื่อวันอังคาร ที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐

วันพุธ ที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐ เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานน้ำสรงศพ ณ ศาลาการเปรียญ วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานหีบทองหีบประกอบศพเป็นเกียรติยศเทียบพระราชาคณะ พระราชทานผ้าไตรหำสุกำศพ แล้วทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานผ้าไตร ๑๐ ไตร ถวายพระสงฆ์บังสุกุล และพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ มีสวดพระอภิธรรมกำหนด ๗ คืน.

บญสม ทิมพ

ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายมัสการ เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร ทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดย

หน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๕๖

สำนักพระราชวัง

๙ มกราคม ๒๕๒๐

หรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๙ วันพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ ศาลาการเปรียญ วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร

วันจันทร์ ที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๒๐ เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ วางที่หน้าหีบศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม

วันอังคาร ที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๐ เวลา ๘.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานฉัน พระสงฆ์อีก ๑๐ รูปบังสุกุล เป็นเสร็จการ

แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาว ไว้ทุกข์.

บุญสม พิมพ.

วิศ ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายนมัสการ เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร ทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดย

หน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๗๓๓

สำนักพระราชวัง

๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๐

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ เมรุวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร รายละเอียดมีแจ้งในต้นหมายรับสั่งที่แนบมาพร้อมนี้.

สฤษดิ์เดช พิมพ์.

ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายนมัสการ เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร ทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่..... สำนักพระราชวัง

๒๙ ธันวาคม ๒๕๒๐

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ เมรุวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร

วันศุกร์ ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ เวลา ๑๖.๓๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาการเปรียญ วัดป่าอุดมสมพร พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม

วันเสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ เวลา ๘.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป ที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานฉัน

เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุล เชิญหีบศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดป่าอุดมสมพร ทรงทอดผ้า พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุลแล้วพระราชทานเพลิง สมควรแก่เวลาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอาทิตย์ ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๒๑ เวลา ๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร และภัตตาหารสามหาบ ในการเก็บอัฐิ.

กำหนดการ
เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ผั้น อาจาโร
ณ วัดบ่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
วันเสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๐๐ น. – พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๕๐ น. – ประทับเครื่องบินพระที่นั่งไปยังสนามบินบ้านค่าย จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๓.๕๐ น. – เครื่องบินพระที่นั่งถึงสนามบินบ้านค่าย จังหวัดสกลนคร

– รองผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร เฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ

– แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๒ กราบบังคมทูลรายงาน และขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจแถวกองเกียรติยศ

เวลา ๑๔.๑๐ น. – ประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดบ่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๔.๔๐ น. – รถยนต์พระที่นั่งถึงวัดบ่าอุดมสมพร

– ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ

– เสด็จพระราชดำเนินประทับ ณ พลับพลา

– เสด็จพระราชดำเนินขึ้นเมรุ

– พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทอดผ้าไตร ๕ ไตร

– สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทอดผ้าไตร ๕ ไตร
(พระสงฆ์ขึ้นบังสุกุลทีละ ๕ รูป)

– พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงหยิบกระทงข้าวตอกดอกไม้จากเจ้าพนักงานพระราชพิธีทรงวางที่บนฐานหน้าหีบศพ แล้วทรงหยิบธูปเทียน ดอกไม้จันทน์ จากเจ้าพนักงานพระราชพิธี ทรงจุดไฟที่ชนวนที่เจ้าพนักงานชูถวายพระราชทานเพลิง

– เสด็จพระราชดำเนินลงจากเมรุไปประทับ ณ พลับพลา

– ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนขึ้นเมรุประชุมเพลิงตามลำดับ

เวลา ๑๖.๓๐ น. – ประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามบินบ้านค่าย จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๗.๐๐ น. – รถยนต์พระที่นั่งถึงสนามบินบ้านค่าย จังหวัดสกลนคร

– ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับข้าราชการที่มาเฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ

เวลา ๑๗.๓๐ น. – ประทับเครื่องบินพระที่นั่งไปยังท่าอากาศยานเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๙.๓๐ น. – เครื่องบินพระที่นั่งถึงท่าอากาศยานเชียงใหม่ เสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่งกลับพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินถึงเวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น.

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบปรกติขาว หรือปรกติกากีคอตั้งไว้ทุกข์

กำหนดการ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เสด็จงานพระราชทานเพลิงศพ
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
วัดป่าอุดมสมพร
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
วันที่ ๑๙ – ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๒๑

เวลา ๑๘.๐๐ น.	ประทับรถยนต์พระประเทียบไปสถานีกรุงเทพ
เวลา ๑๘.๓๐ น.	ประทับรถไฟ บจพ. ป.๒ ต่อท้ายขบวนที่ ๒๙ ไปสถานีอุดรธานี

วันศุกร์ ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑

เวลา ๐๔.๓๕ น.	ถึงสถานีอุดรธานี ประทับรถยนต์พระประเทียบ ไปวัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี
เวลา ๐๖.๓๐ น.	เสวยภัตตาหารที่วัดโพธิสมภรณ์
เวลา ๐๙.๐๐ น.	เสด็จไปวัดประสิทธิ์วนาราม (วัดบ้านต้าย) อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
เวลา ๑๑.๐๐ น.	เสวยเพลที่วัดประสิทธิ์วนาราม
เวลา ๑๕.๐๐ น.	เสด็จไปวัดป่าอุดมสมพร
เวลา ๑๖.๓๐ น.	แสดงพระธรรมเทศนา (ของหลวง) กลับมาประทับแรมที่วัดประสิทธิ์วนาราม

วันเสาร์ ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑

เวลา ๐๖.๓๐ น.	เสวยภัตตาหารที่วัดประสิทธิ์วนาราม
เวลา ๑๑.๐๐ น.	เสวยเพลที่วัดป่าอุดมสมพร ร่วมงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เสด็จไปสถานีรถไฟอุดรธานี (ถ้ามีเวลามาก อาจแวะพักที่วัดโพธิสมภรณ์)
เวลา ๑๙.๒๒ น.	ประทับรถไฟ บจพ. ป.๒ ขบวน ๒๙ กลับกรุงเทพ

วันอาทิตย์ ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๒๑

เวลา ๐๕.๑๕ น.	ถึงสถานีกรุงเทพ ประทับรถยนต์พระประเทียบกลับวัดราชบพิธ

สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช
โทร. ๒๒๒–๓๙๒๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

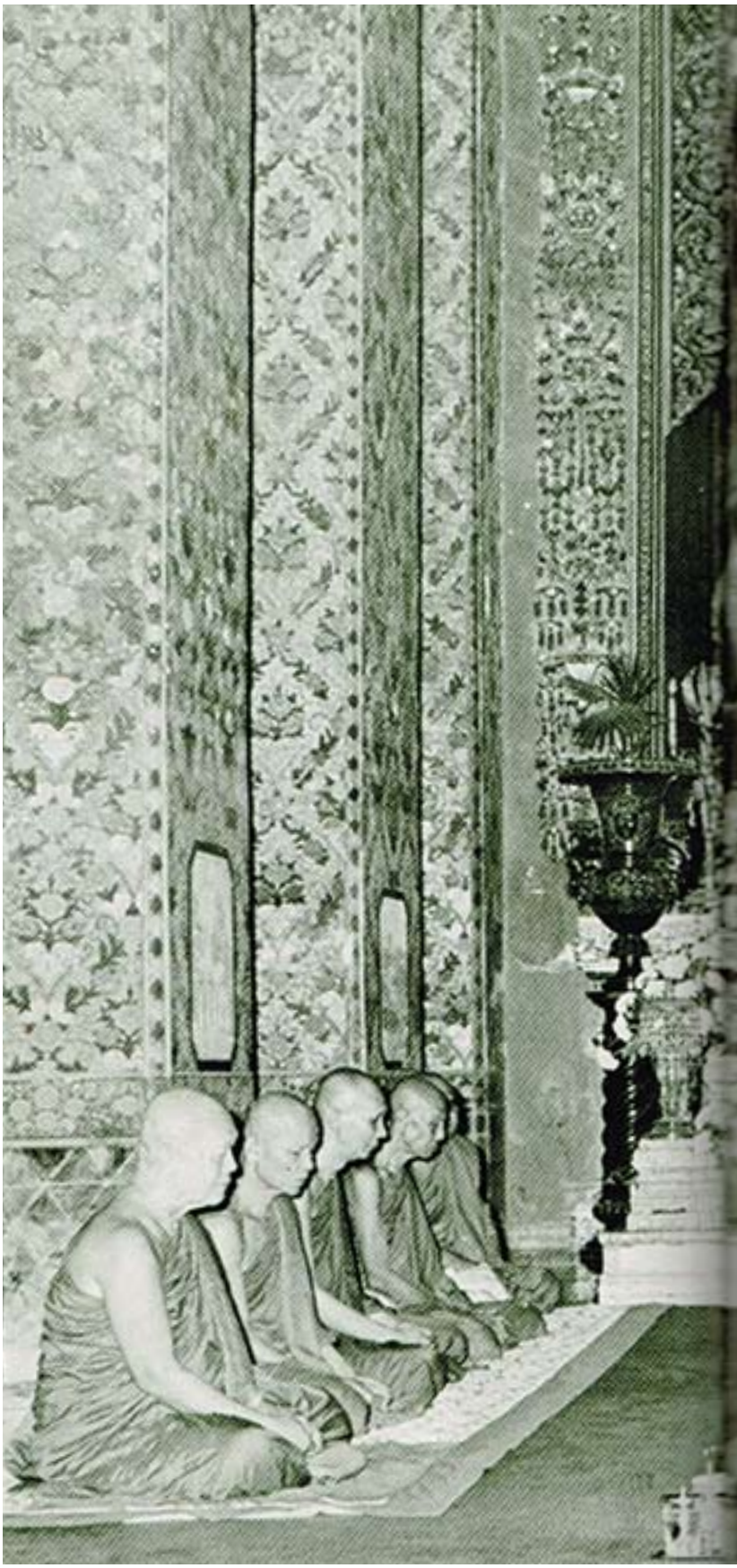
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

ภาพชุด เสด็จพระราชดำเนิน

ทรงเยี่ยมเป็นการส่วนพระองค์ พระราชทานน้ำสรงศพ และพระราชทานเพลิงศพ

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ภาพพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงสนทนาธรรมกับพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

(ภาพพระราชทาน)

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ ณ วัดป่าอุดมสมพร เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๘

(ภาพพระราชทาน)

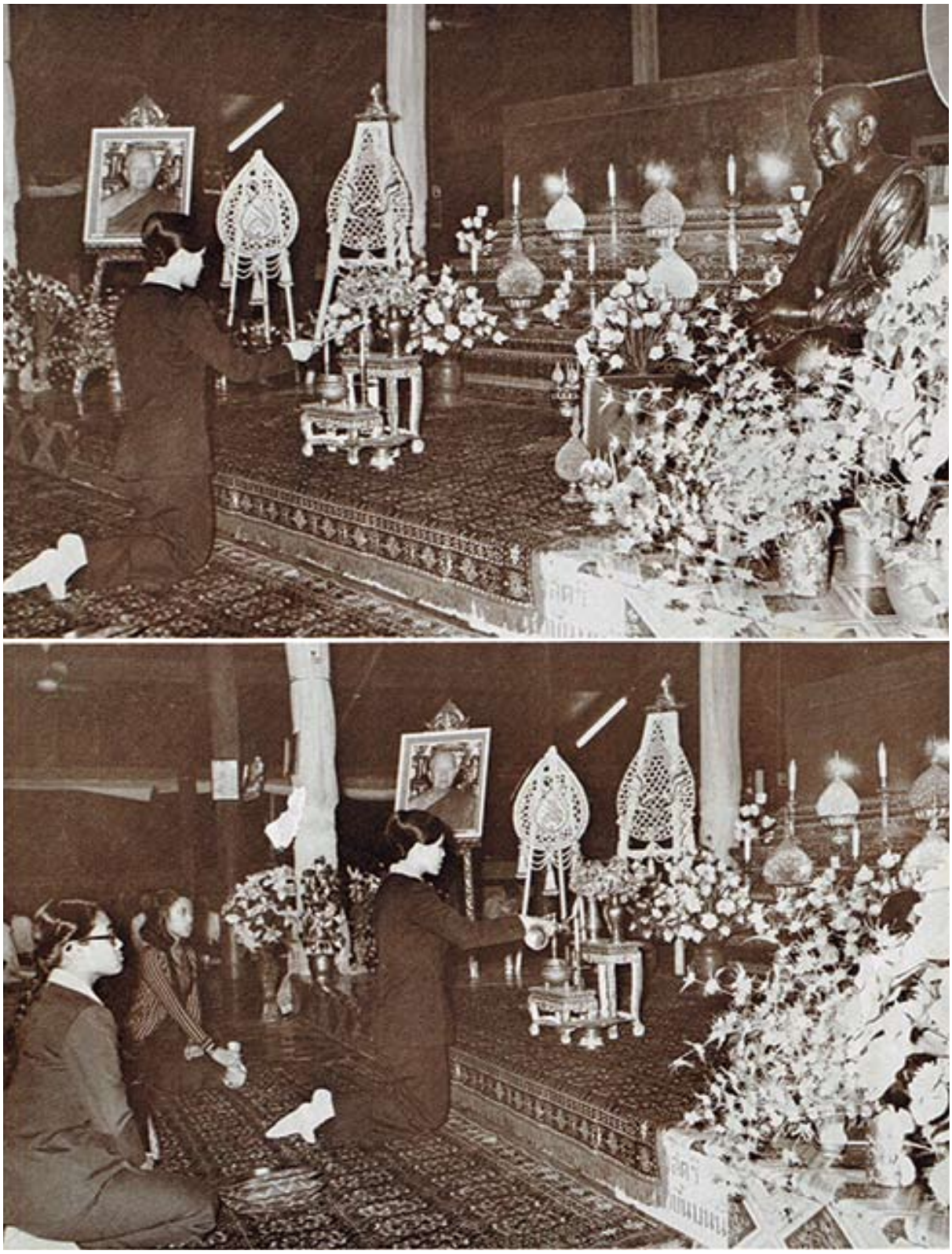

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จทรงสรงน้ำศพ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐

(ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เสด็จนมัสการศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นการส่วนพระองค์ และทรงจัดดอกไม้หน้าศพด้วยพระองค์เอง ที่วัดป่าอุดมสมพร เมื่อคืนวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ พระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑

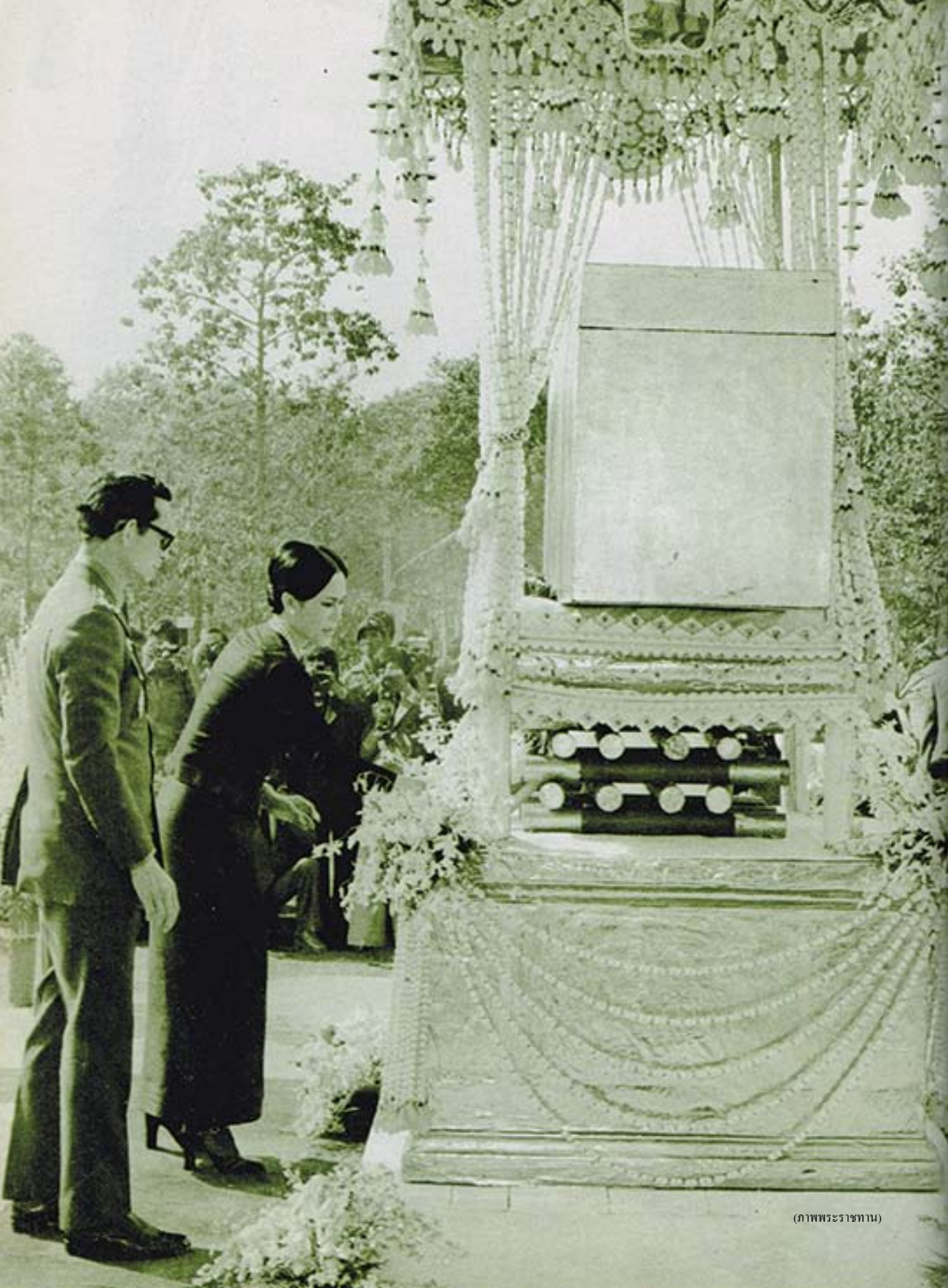
(ภาพพระราชทาน)

บนพระสุหนี่ปูลาดลานพื้นหน้าจิตกาธาน ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงหมอบกราบเคารพศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

(ภาพพระราชทาน)

(ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร สยามบรมราชกุมารี
โดยเสด็จพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ครั้งนี้ด้วย

(ภาพพระราชทาน)

ประชาชนนับแสนจากทุกสารทิศร่วมพิธีพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร อย่างมืดฟ้ามัวดิน

(ภาพพระราชทาน)

(บน) และ (ล่าง) ทั้งสามพระองค์เสด็จกลับ ทรงปฏิสันถารต่อประชาชนที่เฝ้าอยู่สองข้างทาง (ภาพพระราชทาน)

องค์พระอาจารย์ฝั้น
เลิศธรรมล้ำวินัย
สถิตมั่นเป็นขวัญไทย
สมเกียรติอริยสงฆ์

เมตตาการุณยจิต
พุทธธรรมท่านธำรง
แก่ชีวิตทุกเผ่าพงศ์
ตราบชีพล่วงบ่วงสังสาร

บำเพ็ญศีลวัตร
สร้างสรรจรรโลงงาน
เคร่งครัดธรรม์ทุกวันวาร
สั่งสอนชนเป็นคนดี

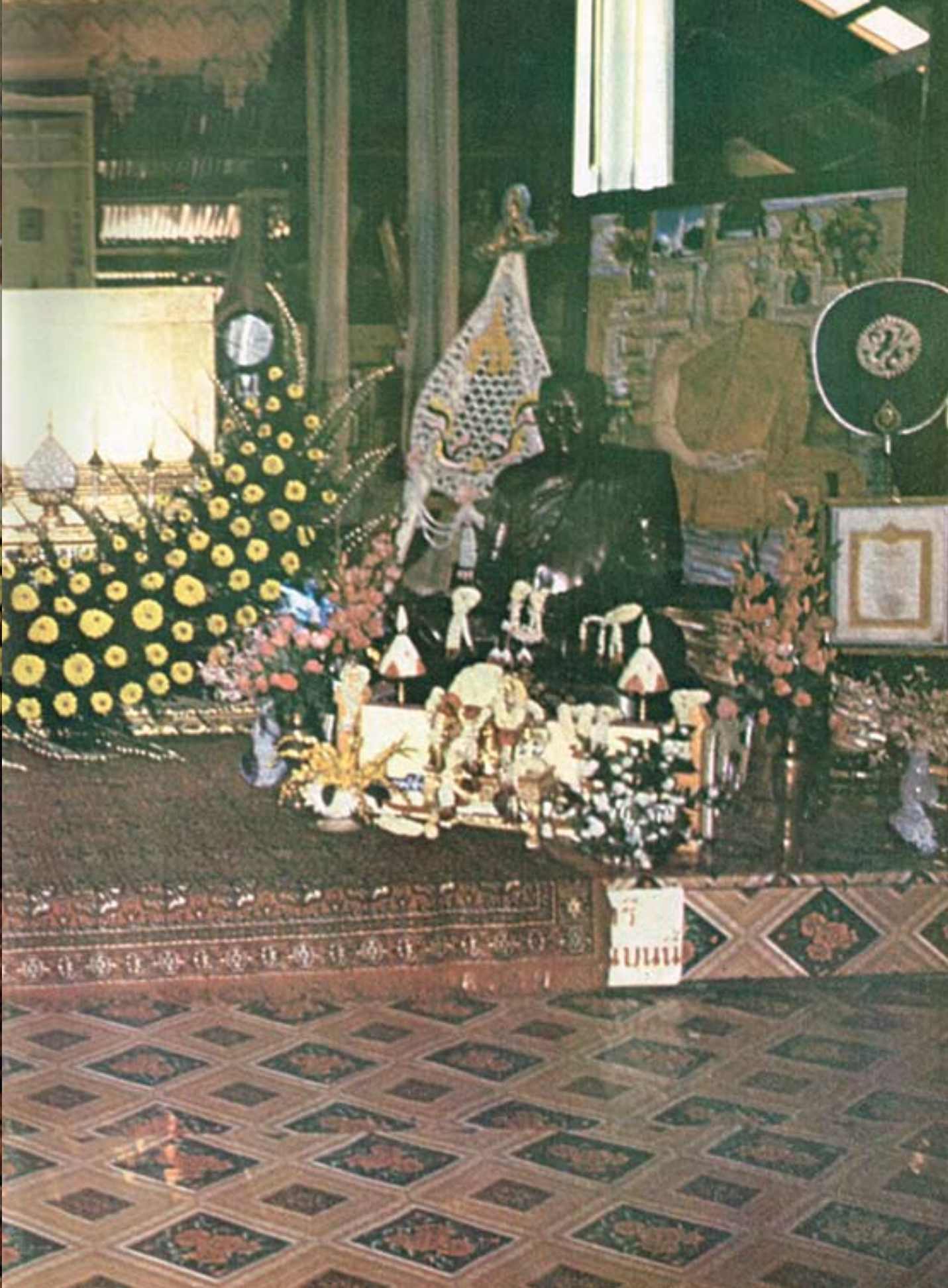
นำชนพุทธศาสน์
เปรียบโคมทองส่องชีวี
นิราศทุกข์สบสุขศรี
เอื้อแสงธรรมน้อมนำใจ

คาบนี้ท่านล่วงลับ
ถ้วนหน้าประชาไทย
มาด่วนดับชีวาลัย
สุดพรรณนาความอาดูร

ดุจดวงวิเชียรรัตน์
สิ้นหน่อพุทธางกูร
มาพลัดพรายมลายสูญ
จะมีใครมาเปรียบปาน

พระคุณท่านอุ่นเกล้า
คงมั่นนิรันดร์กาล
สถิตเนาแนบดวงมาน
คู่บุญศาสน์องค์พุทธา

กำสรดใดปานเปรียบ รันทดเทียบองค์ราชา
บรรจงสรงธาราอริยสงฆ์ผู้ทรงธรรม์
คุณงามความพิสุทธิ์ ประดุจแสงทิวาวัน
สถิตนิจนิรันดร์ มิ่งขวัญศาสน์ไม่คลาดคลา

แสนสุดเสียดายท่าน อาจารย์ฝั้นมาด่วนมรณ์
เหลือเพียงอนุสรณ์ คุณความดีท่านมีมา
ไม่ว่าสองล้นเกล้า ฤๅหมู่เราชาวประชา
ต่างโทมนัสสา เทวษล้ำสุดรำพัน

พระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ภายหลังจากการสรงน้ำศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร...

- **ในฐานะที่เราเป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์ ขอให้ทุกคนได้สามัคคีกันอย่าให้เกิดความแตกแยก และขอให้ยึดมั่นในคำสั่งสอนของท่านไว้ให้มั่นคง**
- ขอให้เก็บอัฐิของท่านพระอาจารย์ไว้แห่งเดียวกัน
- เครื่องอัฐบริขารของท่านพระอาจารย์ ถ้าสามารถเก็บรวมรักษาไว้เป็นที่เดียวกันก็จะดี

(ในภาพ) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับสั่งกับนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ นายแพทย์ผู้ถวายการรักษาพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ในครั้งสุดท้าย

ในการสรงน้ำศพของพระอาจารย์ฝั้นครั้งนี้ เป็นครั้งแรกของเมืองไทย ไม่ว่าในกรณีศพของบุคคลใดก็ตาม ถ้าพระมหากษัตริย์พระราชทานอาบน้ำศพแล้วจะไม่มีการรดน้ำศพอีก

แต่กรณีศพของพระอาจารย์ฝั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ด้วยพระกระแสรับสั่งของพระองค์เองว่า

“ขออย่าได้ห้ามประชาชนสรงน้ำศพท่านอาจารย์
จงให้เขาได้สรงน้ำต่อไปตามแต่ศรัทธา”

(ในภาพ) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับสั่งกับ นายสมพร กลิ่นพงษา ขณะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร

แต่นี้จะไกลห่าง เหลือเพียงร่างร้างชีวา
สุดสิ้นแห่งสังขาร์ สลายลับดับตามกาล
สิ้นชีพก็สิ้นห่วง บรรลุล่วงห้วงนิพพาน
สุขใดไหนจักปาน เปรียบสุขนี้ไม่มีเลยฯ

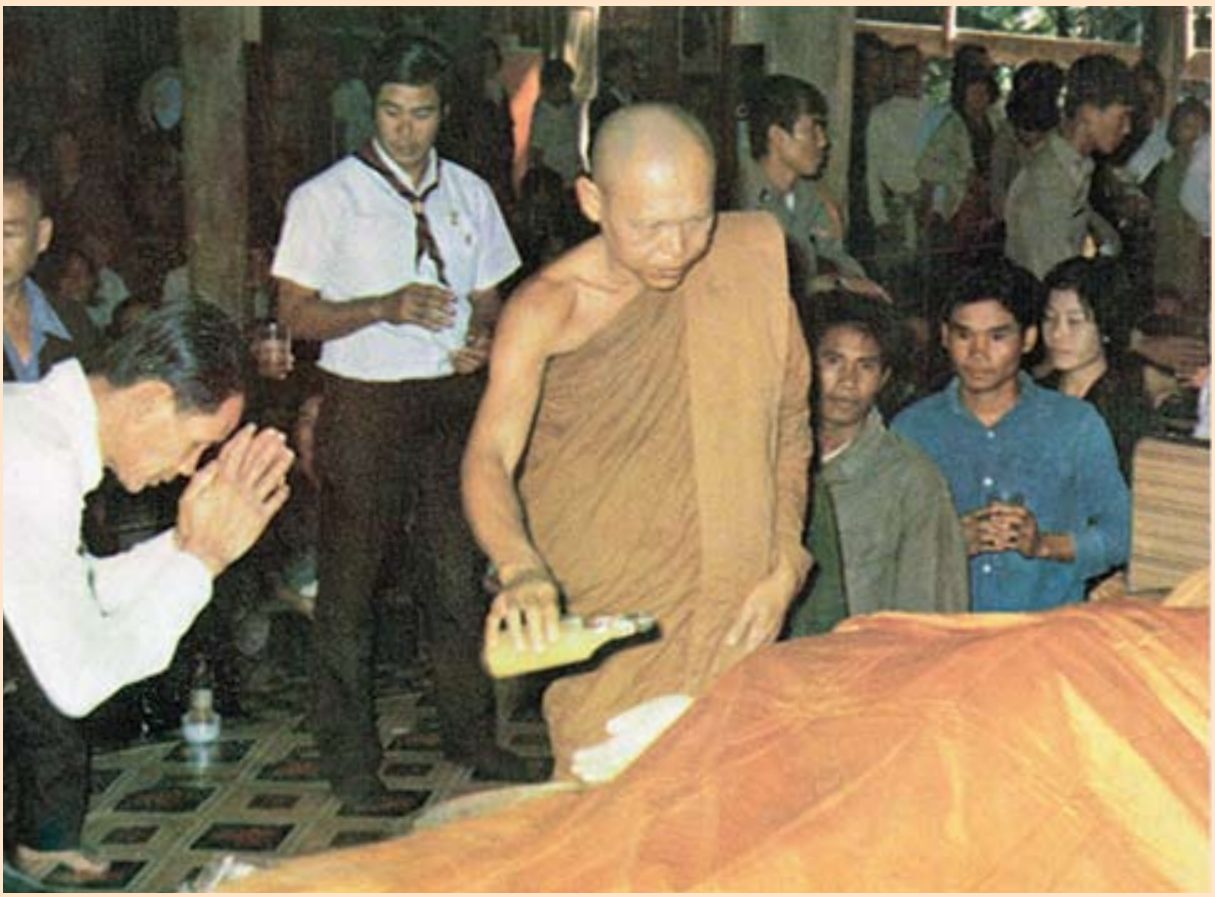

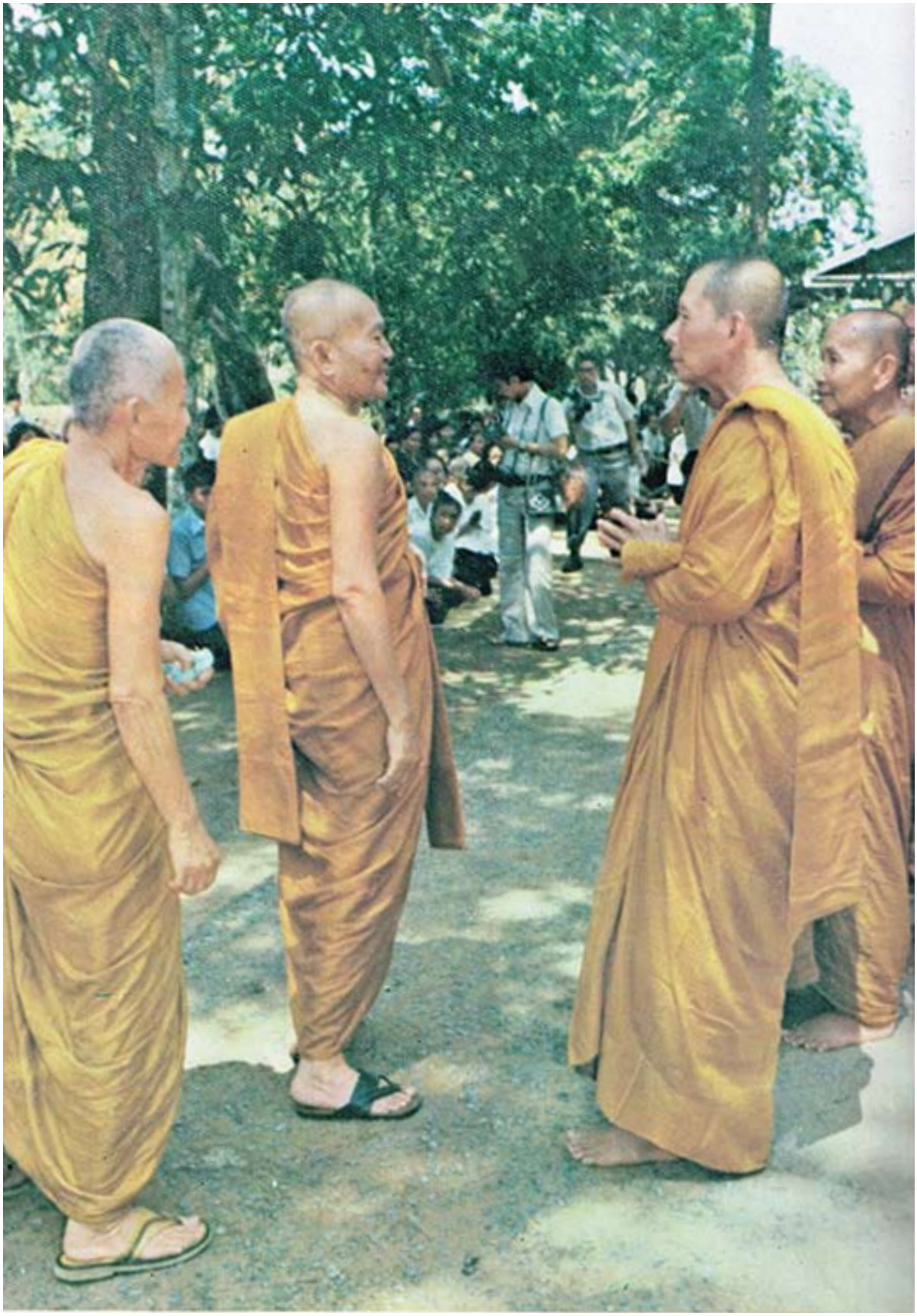

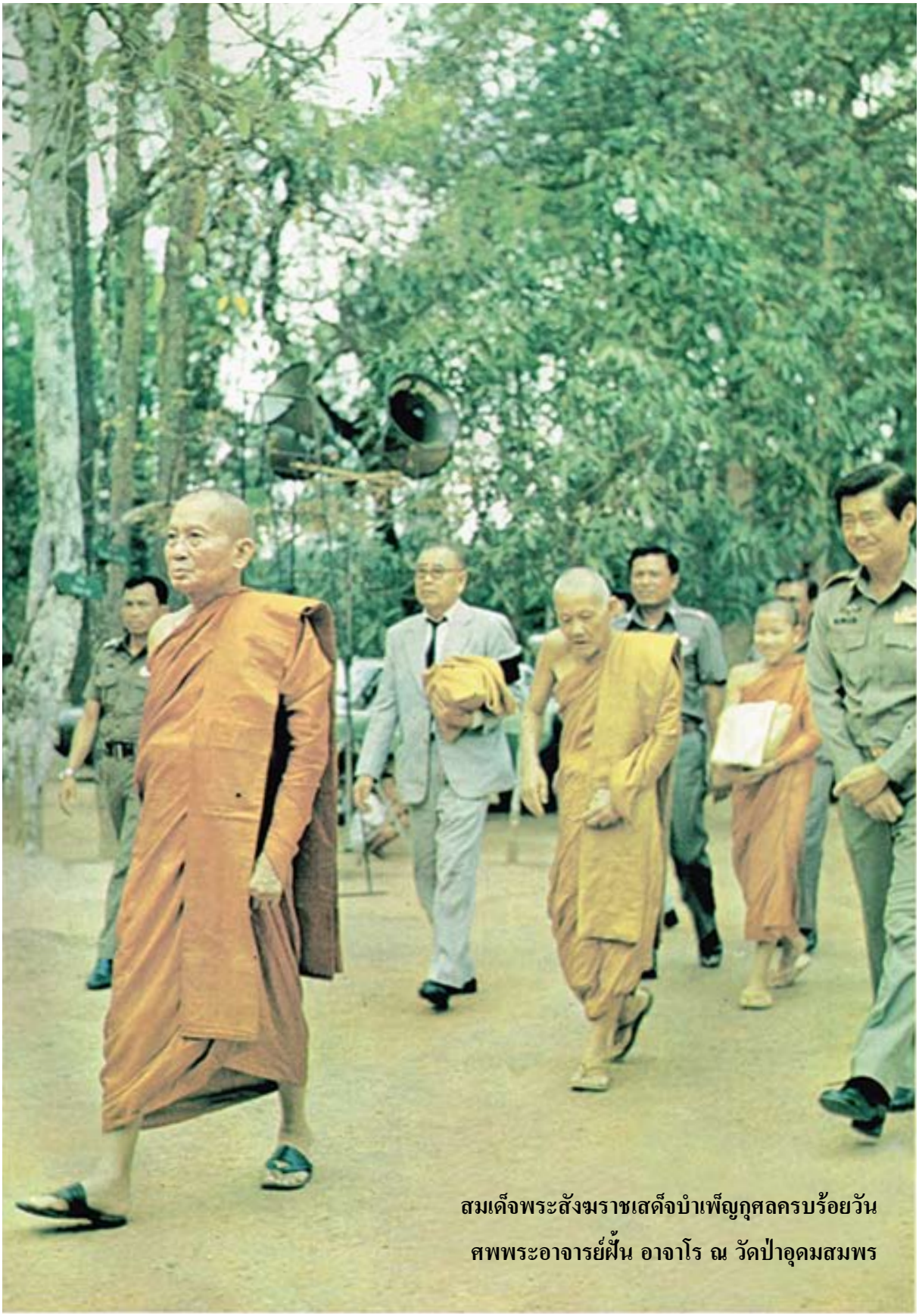

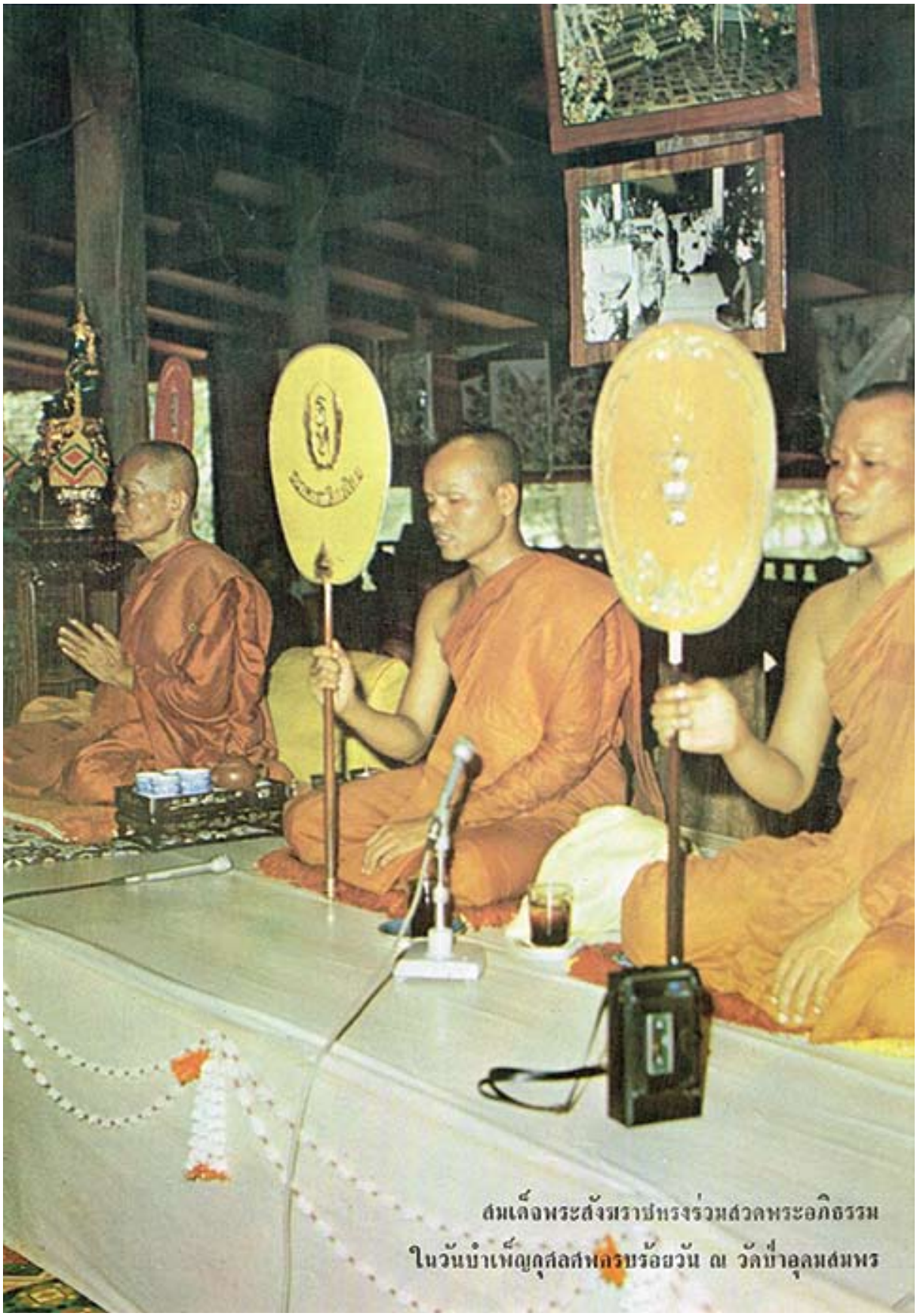

สมเด็จพระสังฆราชเสด็จบำเพ็ญกุศลครบร้อยวัน
ศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ วัดป่าอุดมสมพร

สมเด็จพระสังฆราชทรงร่วมสวดพระอภิธรรม
ในวันบำเพ็ญกุศลศพครบร้อยวัน ณ วัดบ้านอุดมสมพร

สมเด็จพระญาณสังวร
ได้เข้าร่วมบำเพ็ญกุศลศพ
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
ที่วัดป่าอุดมสมพร

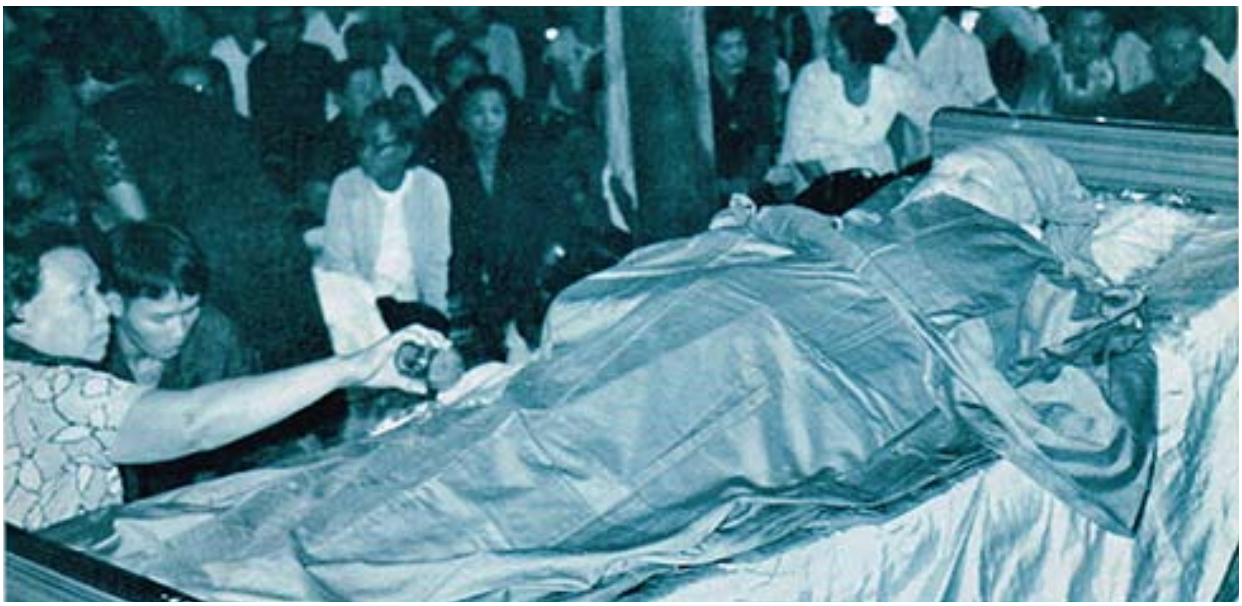

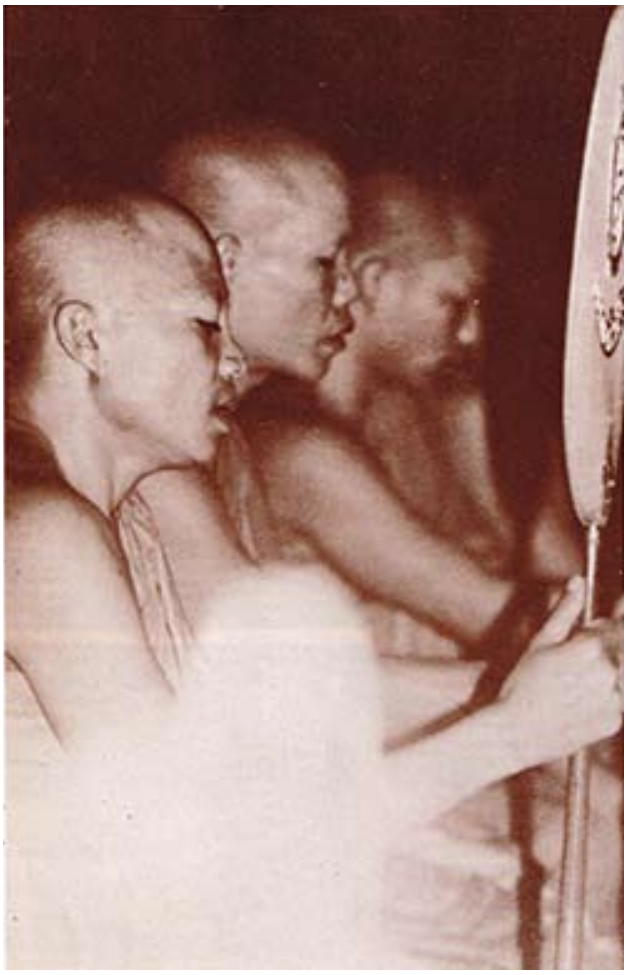

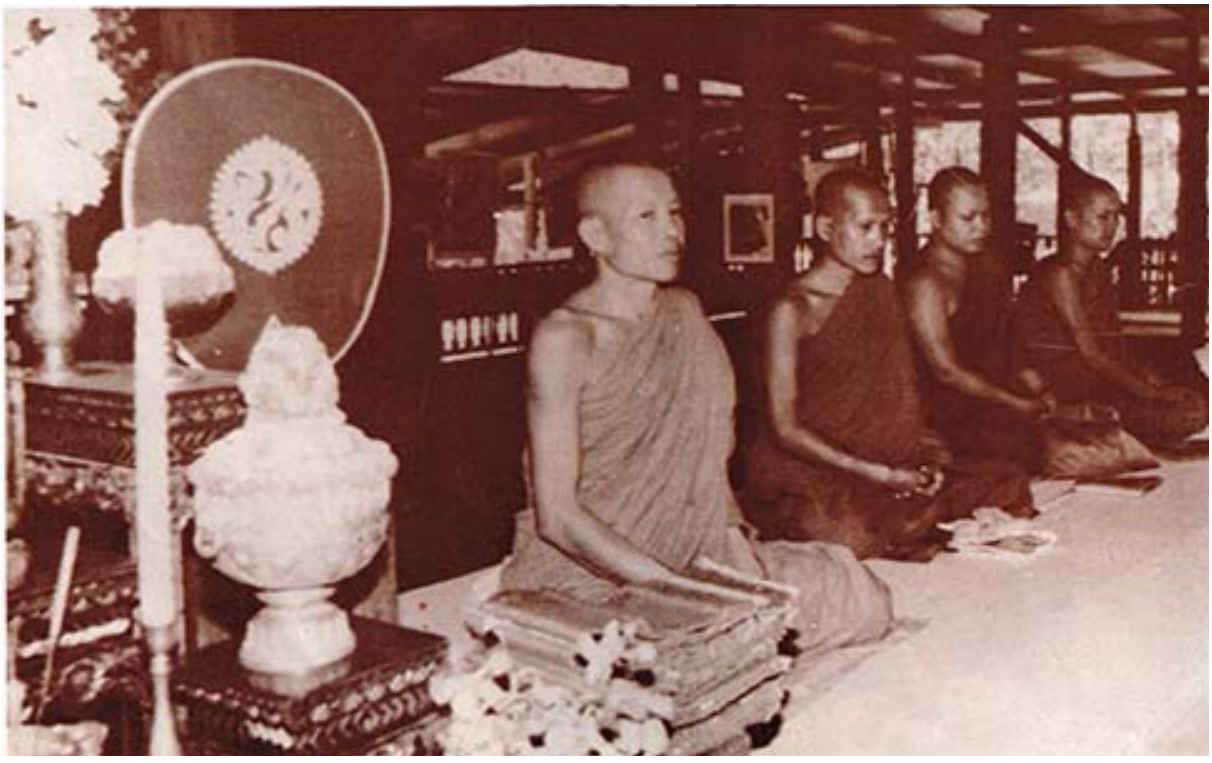

หลังจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน พระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ ศาลาประชาสามัคคี วัดป่าอุดมสมพร เรียบร้อยแล้ว บรรดา ข้าราชการ

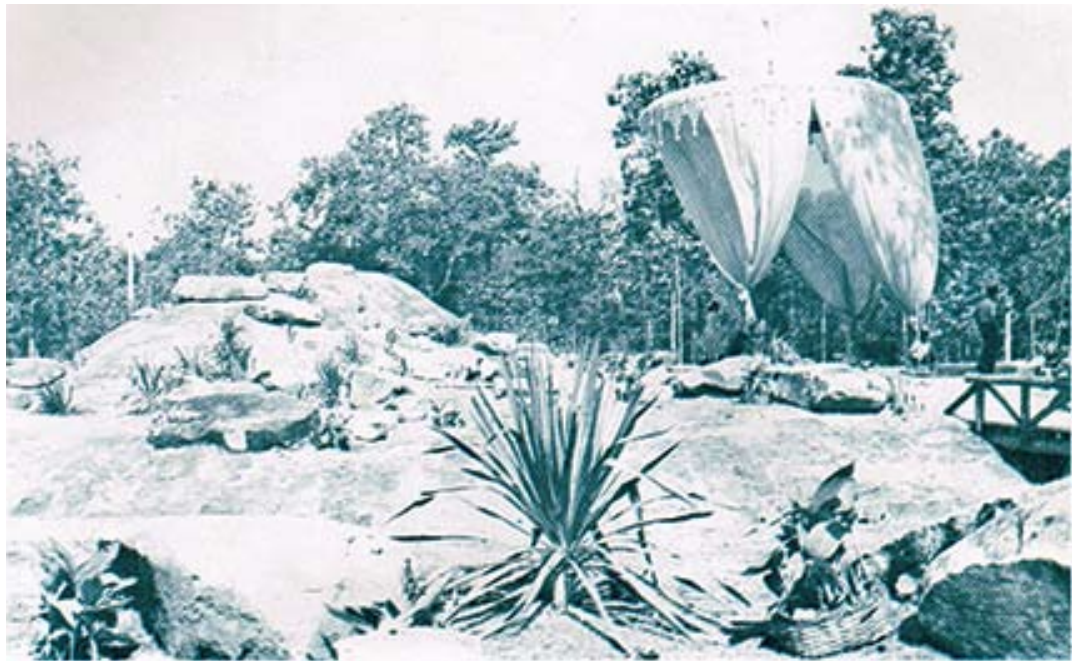
พ่อค้า และประชาชนจากสารทิศต่างๆ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพ
สวดพระอภิธรรมมาตลอด จนกระทั่งถึงวันพระราชทาน
เพลิงศพ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑

คณะกรรมการจัดงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร มีมติให้ใช้พื้นที่ของวัดป่าอุดมสมพร เป็นบริเวณงานพระราชทานเพลิงศพ (ภาพบน) แทร็กเตอร์กำลังปรับสถานที่และเสริมสร้างภูเขาตามแบบร่าง (ภาพล่าง) ประชาชนทุกเพศทุกวัยกำลังช่วยกันถากถาง ปรับสถานที่

(ภาพบน) สถาปนิกผู้ออกแบบได้ดำเนินการออกแบบจิตกาธาน สำหรับพระราชทานเพลิงศพ บนภูเขาย่อมๆ ลูกหนึ่ง

(ภาพล่าง) กลดธุดงค์ขนาดใหญ่ แขวนตระหง่านเหนือจิตกาธาน

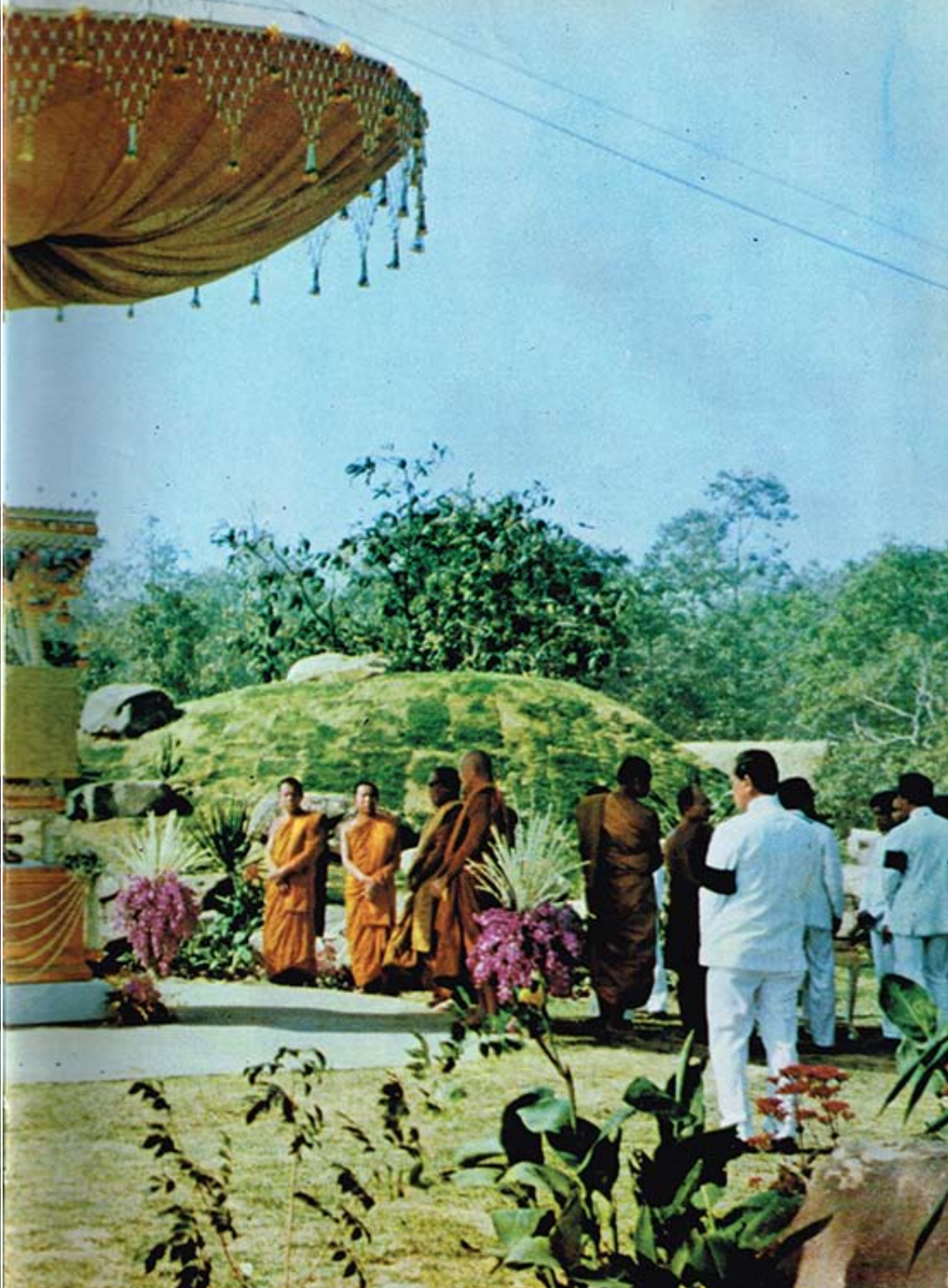

พื้นที่บริเวณวัดป่าอุดมสมพรจำนวนหลายสิบไร่ที่กำหนดให้เป็นบริเวณงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ในวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑

(ภาพถ่ายทางอากาศ ก่อนวันงาน)

วันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๑
วันพระราชทานเพลิง

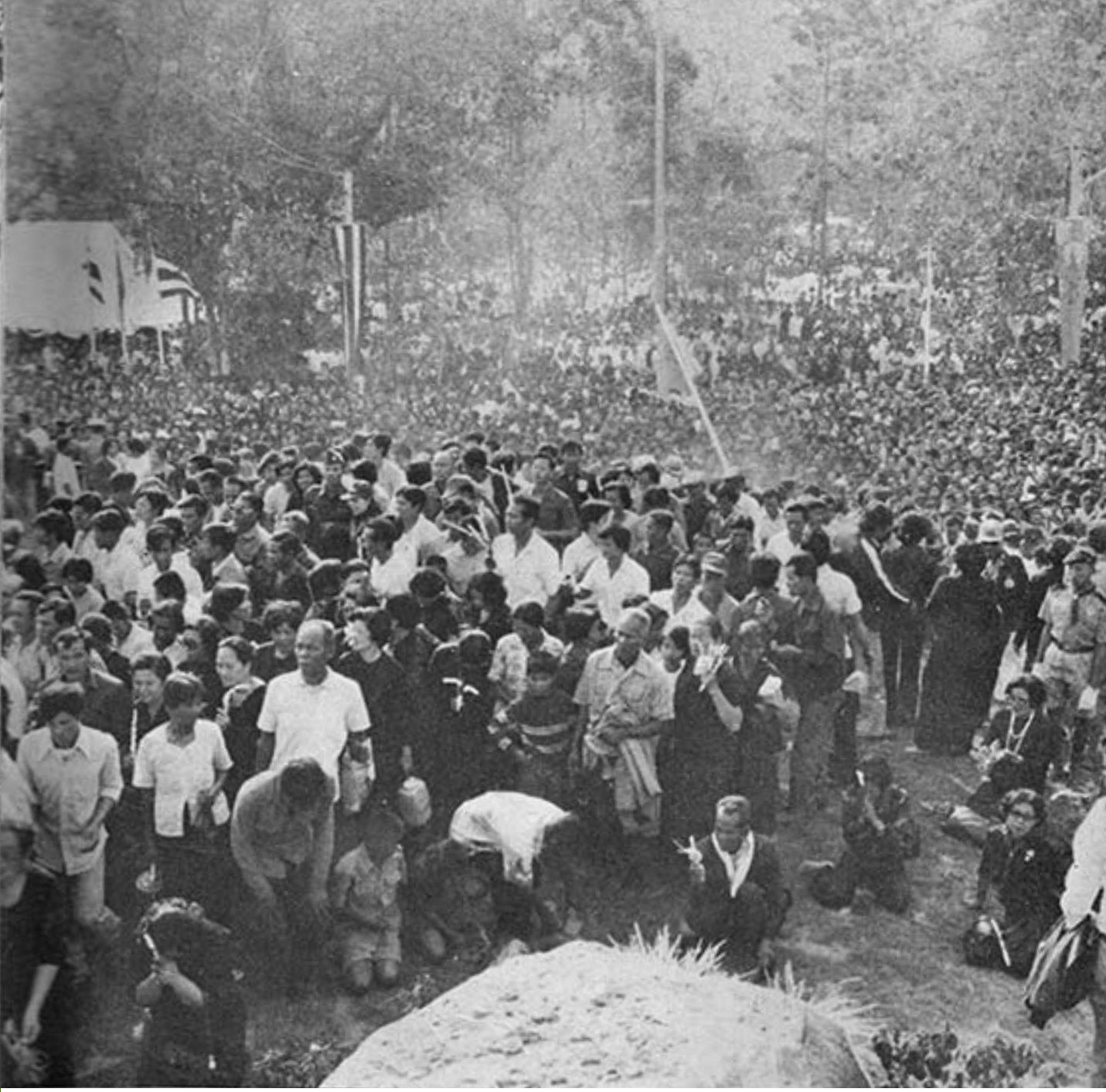

มืดฟ้ามัวดิน

วันพระราชทานเพลิง

วันนั้น.... ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ บริเวณวัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ซึ่งกว้างขวางเป็นจำนวนหลายสิบไร่ กลับดูคับแคบลงไปอย่างไม่น่าเชื่อ

การจราจรของยวดยานที่ผ่านเข้าออกในบริเวณวัดติดขัด แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะวางแผนรับสถานการณ์ไว้แล้วเป็นอย่างดี ก็ยังต้องแก้ไขอุปสรรคเฉพาะหน้า กันอย่างชุลมุน

สำหรับคลื่นมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยประชาชนทุกเพศทุกวัย หลายเชื้อชาติหลายศาสนา ซึ่งหลั่งไหลเข้าสู่บริเวณวัดนับเป็นจำนวนแสนๆ นั้นเล่า ต่างก็เบียดเสียดเยียดยัดยิ่งกว่าจำนวนผู้คนในงานมหกรรมใหญ่ๆ

แม้บรรยากาศ จะเต็มไปด้วยความอึดอัด จนกระทั่งหลายคนเป็นลม และหน่วยพยาบาลจากโรงพยาบาลจังหวัดสกลนครต้องออกแจกจ่ายยาดมอยู่ตลอดเวลา แต่อุปสรรคเหล่านั้น มิได้บั่นทอนศรัทธาของคลื่นมนุษย์เหล่านั้นลงได้เลย

เพราะว่าวันนั้น...๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ เป็นวันกำหนดการงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ปูชนียภิกษุรูปเดียว ที่บารมีธรรมของท่านสามารถครองใจผู้คนทุกทิศานุทิศ

แต่ละคนที่หลั่งไหลเข้าสู่บริเวณงานจนมีลักษณะเป็นคลื่นมนุษย์ในวันนั้น ต่างก็มุ่งมั่นในปณิธานเดียวกัน ในอันที่จะแสดงความอาลัย

โรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนครส่งหน่วยปฐมพยาบาลไปบริการประชาชนในบริเวณงานอยู่ตลอดเวลา

ขอให้ได้มีโอกาสร่วมบำเพ็ญกุศล และส่งวิญญาณของท่านสู่สรวงสวรรค์ด้วยดอกไม้จันทน์สักดอกหนึ่งเป็นอย่างน้อย

กำหนดการงานพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นวันที่ ๒๑ มกราคม ก็จริงแต่คณะกรรมการงานพระราชทานเพลิงศพทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาส คาดการณ์ล่วงหน้าไว้ไม่ผิดเลยว่าบรรยากาศจะต้องเริ่มคึกคักมาก่อนหน้านั้นเป็นเวลาหลายวันแน่ๆ เพราะพุทธบริษัทและพระภิกษุสามเณรจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศจะต้องทยอยมาร่วมงานในลักษณะระลอกแล้วระลอกเล่า

ที่พักชั่วคราวของบรรดาภิกษุสามเณรที่ไปร่วมงานพระราชทานเพลิงในบริเวณวัดป่าอุดมสมพร

ปัญหาเกี่ยวกับการพักแรมและข้าวปลาอาหาร จึงเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องต้อนรับหรือรับมือไว้ให้อยู่ ให้สมควรแก่ศรัทธาของผู้รอนแรมมาจากสารทิศต่างๆ ในที่สุดคณะกรรมการจัดงานก็มีมติให้สร้างที่พักและโรงทานขึ้นล่วงหน้าอย่างเร่งรีบ

ที่พักประกอบด้วยที่พักสงฆ์และฆราวาส ซึ่งจัดแยกไปต่างหากไม่ให้ปะปนกัน และเนื่องจากไม่อาจจัดให้อยู่อาศัยในกุฏิสงฆ์ซึ่งมีจำนวนจำกัดได้ คณะกรรมการจึงจัดสร้างที่พักชั่วคราวโดยมีหลังคาคุ้มแดดฝนให้ ส่วนพื้นดินก็จัดทำ “ฟาก” สำหรับรองนั่งนอนไว้

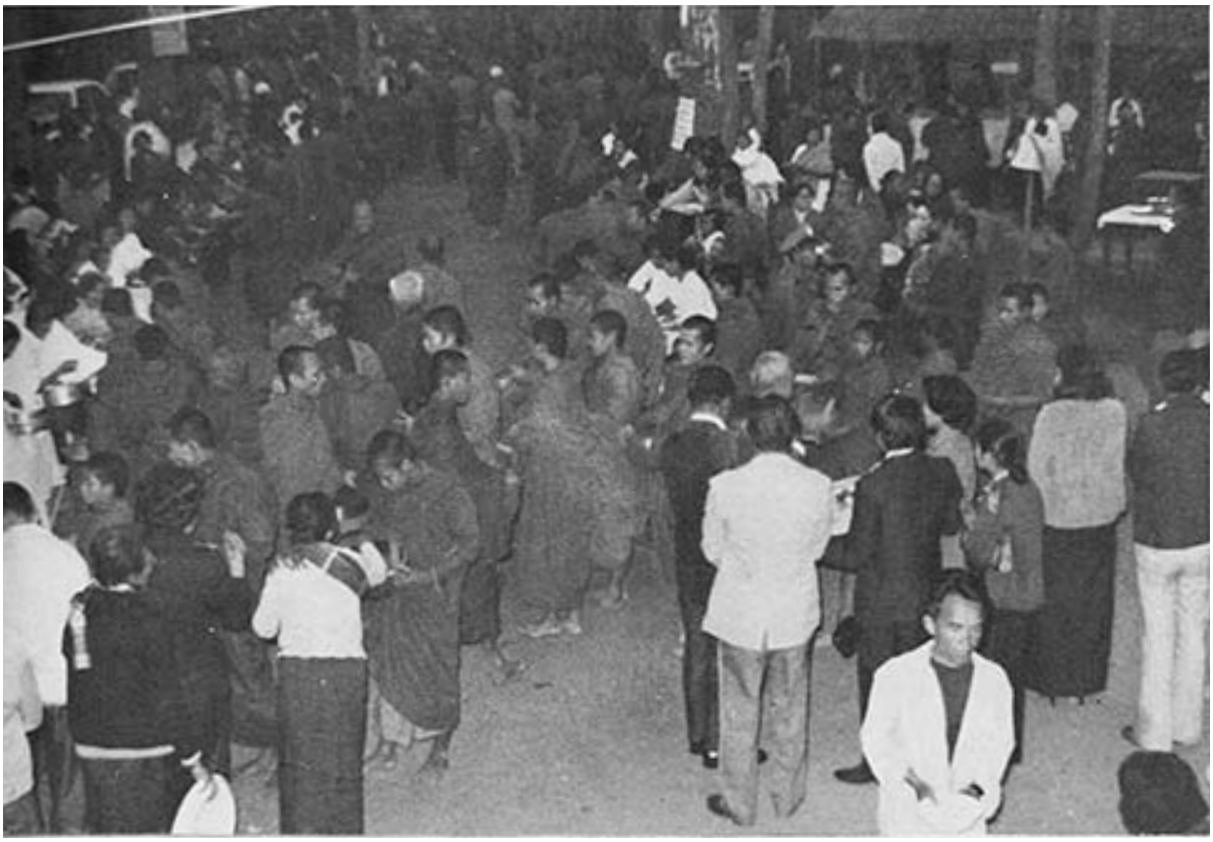
ให้เสร็จ ที่พักดังกล่าวได้ปลูกสร้างขึ้นในบริเวณด้านหลังของตัววัด แต่ละหลัง ทั้งกว้างและทั้งยาว ซ้ำยังแบ่งออกเป็นห้องใหญ่ๆ สำหรับพุทธบริษัทแต่ละจังหวัดที่เข้ามาพักแรมอีกด้วย สำหรับน้ำใช้นั้น หน่วยราชการและเอกชนหลายรายได้นำถังน้ำมาตั้งไว้ให้หลายสิบแห่ง โดยเติมน้ำให้เต็มถังอยู่ทุกวันจนกระทั่งถึงวันงาน

ส่วนโรงทานซึ่งจำเป็นสำหรับผู้พักแรมและผู้ไปร่วมงานโดยทั่วไป ก็ได้ปลูกสร้างเป็นเรือนโรงหลังคาจาก ขึ้นทางหลังวัดสองแถว และทางด้านหน้าอีกหนึ่งแถว แต่ละแถวกั้นไว้เป็นช่วงๆ สำหรับให้คณะบุคคลหรือเอกชนผู้มีจิตศรัทธา ไปประกอบอาหารเพื่อแจกจ่ายเป็นทาน อันนับเป็นการร่วมกุศลอุทิศถวายแด่พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ผู้ละสังขารขันธ์ไปแล้วอีกทางหนึ่ง

ในที่สุดเหตุการณ์ก็เป็นไปดังคาดหมาย ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มกราคม มีพุทธบริษัทและพระภิกษุ สามเณรจากจังหวัดไกลๆ ทยอยกันเข้าไปพักแรม และยังเพิ่มจำนวนขึ้นทุกวัน จนถึงวันที่ ๑๘ มกราคม จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นเป็น ๖๐๐ กว่ารูป พุทธบริษัทเพิ่มจำนวนขึ้นนับเป็นจำนวนพัน เมื่อคืนวันที่ ๒๐ มกราคม ก่อนวันงานพระราชทานเพลิงศพหนึ่งวัน พระภิกษุสามเณร

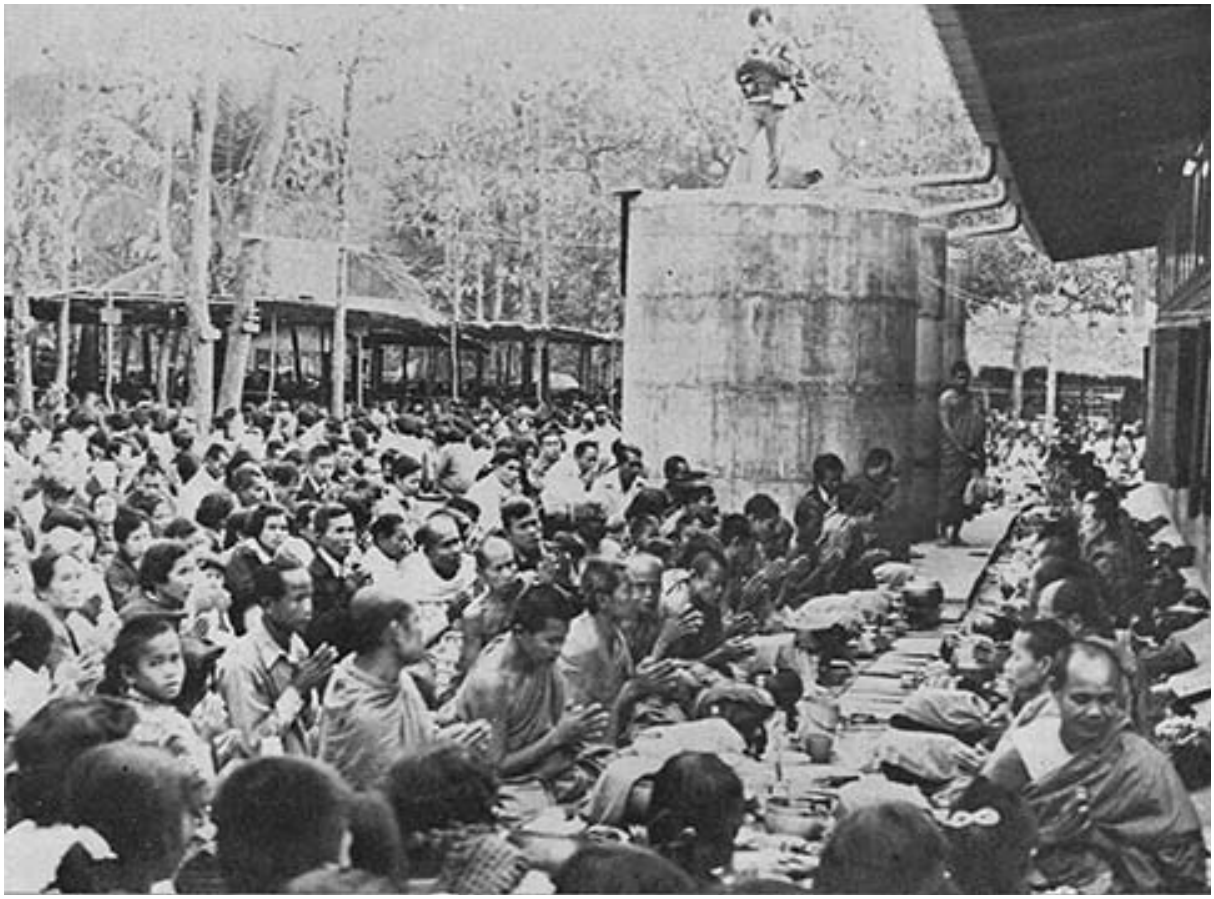
ส่วนหนึ่งของโรงทานในงานพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งบรรดาผู้มีจิตศรัทธาได้ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวไปประกอบอาหารเลี้ยงดูผู้ไปร่วมงานเป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน จนกระทั่งวันสุดท้าย

(บน) พุทธศาสนิกชนจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้งใกล้และไกล พร้อมใจกันไปทำบุญตักบาตรพระภิกษุสามเณรที่มาจากสารทิศต่างๆ
(ล่าง) แล้วพากันไปนั่งรับพรก่อนพระภิกษุสามเณรจะลงมือฉัน

พระภิกษุสามเณรสวดให้พรพุทธศานิกชนก่อนลงมือฉัน

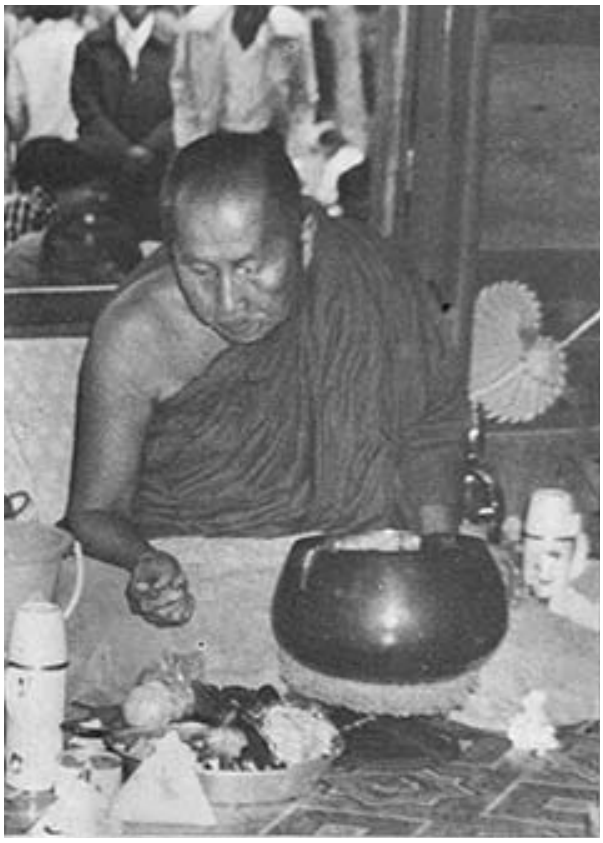
เพิ่มจำนวนขึ้นไปเป็น ๑,๔๐๐ รูป พุทธบริษัทจากจังหวัดต่างๆ หลั่งไหลเข้าพักแรมนับเป็นจำนวนหมื่นๆ โดยเฉพาะในวันงานจำนวนพระภิกษุสามเณรเฉพาะที่ลงบัญชีทวีจำนวนขึ้นเป็นกว่า ๒,๐๐๐ รูป ส่วนพุทธบริษัทนั้น มากมายจนสุดคณานับ

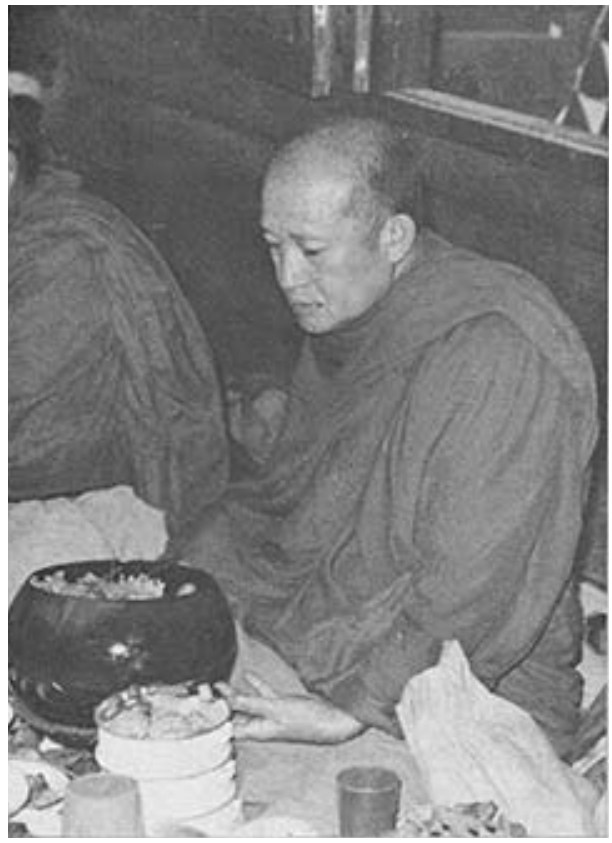
สำหรับพระภิกษุสามเณรที่เข้าไปพักแรมก่อนวันงาน จนถึงเช้าวันงานนั้น ทุกเช้าไม่จำเป็นต้องไปบิณฑบาตนอกวัด แต่ละเช้าบรรดาชาวบ้านจากตำบลและอำเภอต่างๆ จะนำภัตตาหารมาถวายเป็นจำนวนหลายร้อยราย บ้างก็เดินกันมาก่อนไก่โห่ บ้างก็เช่ารถรวมกันมาเป็นหมู่ๆ ทางวัดจึงจำต้องจัดระเบียบการใส่บาตรขึ้นเป็นพิเศษทุกๆ เช้า โดยให้พุทธบริษัทนับร้อยๆ ยืนเรียงกันสองฟากถนนตรงสามแยกข้างศาลาโรงธรรม อันเป็นที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศล แล้วให้พระภิกษุ สามเณรแยกกันออกรับบิณฑบาต เป็นสามสาย ปรากฏว่าทุกเช้าแม้พระภิกษุสามเณร จะเพิ่มจำนวนจนเป็นพัน พุทธบริษัททั้งหลายก็ใส่บาตรกันจนล้นบาตรไปทุกรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเช้าวันงานพระราชทานเพลิงศพ คือวันที่ ๒๑ มกราคม แม้พระภิกษุสามเณรจะเพิ่มจำนวนเป็น ๒,๐๐๐ กว่ารูปเข้าไปแล้ว แต่ละรูปก็ยังล้นบาตรอยู่เช่นเดิม เพราะพุทธบริษัทที่ไปใส่บาตร ได้ทวีจำนวนขึ้นเป็นเงาตามตัว

ยิ่งไปกว่านั้น ก่อนลงมือฉันในโรงฉัน พุทธบริษัทอีกจำนวนไม่น้อยยังถวายภัตตาหารพิเศษในที่ฉันอาหารอีกด้วย ภัตตาหารของแต่ละรูปที่วางอยู่ตรงหน้าจึงมากมายก่ายกองจนเป็นที่กังวลของทั้งฝ่ายพระและฝ่ายฆราวาสไปด้วยกัน ฝ่ายพระนั้นจำต้องฉันให้ถ้วนทั่วทุกอย่าง ให้สมแก่ศรัทธาของฝ่ายฆราวาส ฝ่ายฆราวาสนั้นเล่า ต่างก็เฝ้าดูมิให้คลาดสายตาว่าพระท่านฉันภัตตาหารที่ตนได้ถวายไปแล้วหรือยัง ท่านหลงลืมไปบ้างหรือเปล่า เพราะพระภิกษุบางรูปมีภัตตาหาร รวมทั้งนอกบาตรในบาตรเป็นจำนวนมากมาย ไม่น้อยกว่า ๓๐ อย่าง เมื่อใดพระท่านฉันภัตตาหารที่ตนได้ถวายไปแล้ว แม้เพียงคำเดียวผู้ถวายก็โล่งอกและปลาบปลื้มจนสุดที่จะพรรณนา

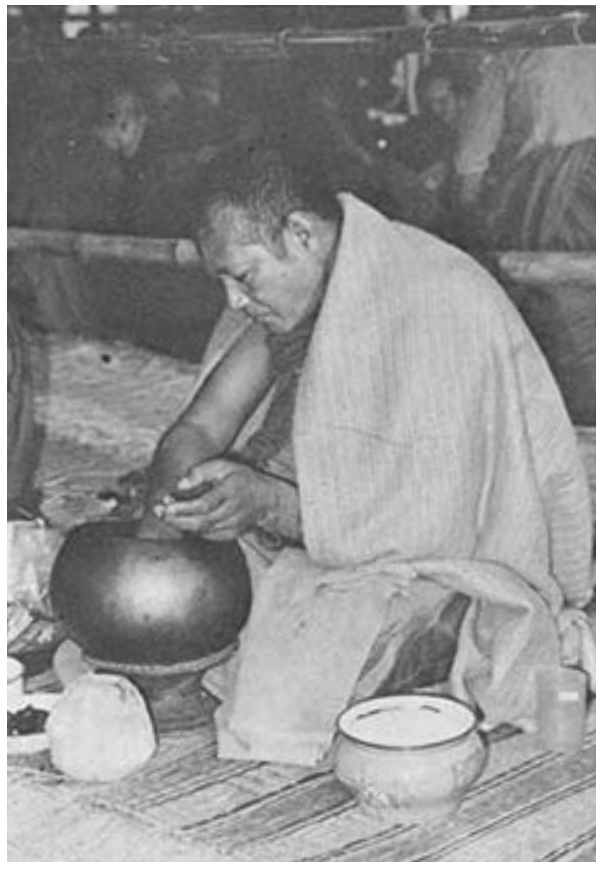
(บน) พระอาจารย์วัน อุตฺตโม (ล่างซ้าย) พระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร (ล่างขวา) พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ ไปร่วมงานพระราชทานเพลิงคราวนี้ด้วย

สำหรับข้าวก้นบาตรของพระภิกษุองค์สำคัญบางรูป เช่นพระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ วัดเจติยาคีรีวิหาร (ภูทอก) พระอาจารย์วัน อุตฺตโม วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม (ภูเหล็ก).....ฯลฯ เป็นต้น บรรดาลูกศิษย์ลูกหา และพุทธศาสนิกชนส่วนหนึ่งจะพากันเฝ้าแหนไว้เป็นพิเศษ เมื่อใดท่านฉันเสร็จเมื่อนั้นก็จะขอจากท่านไปแบ่งรับประทานทั่วๆ กัน เพื่อเป็นสิริมงคล

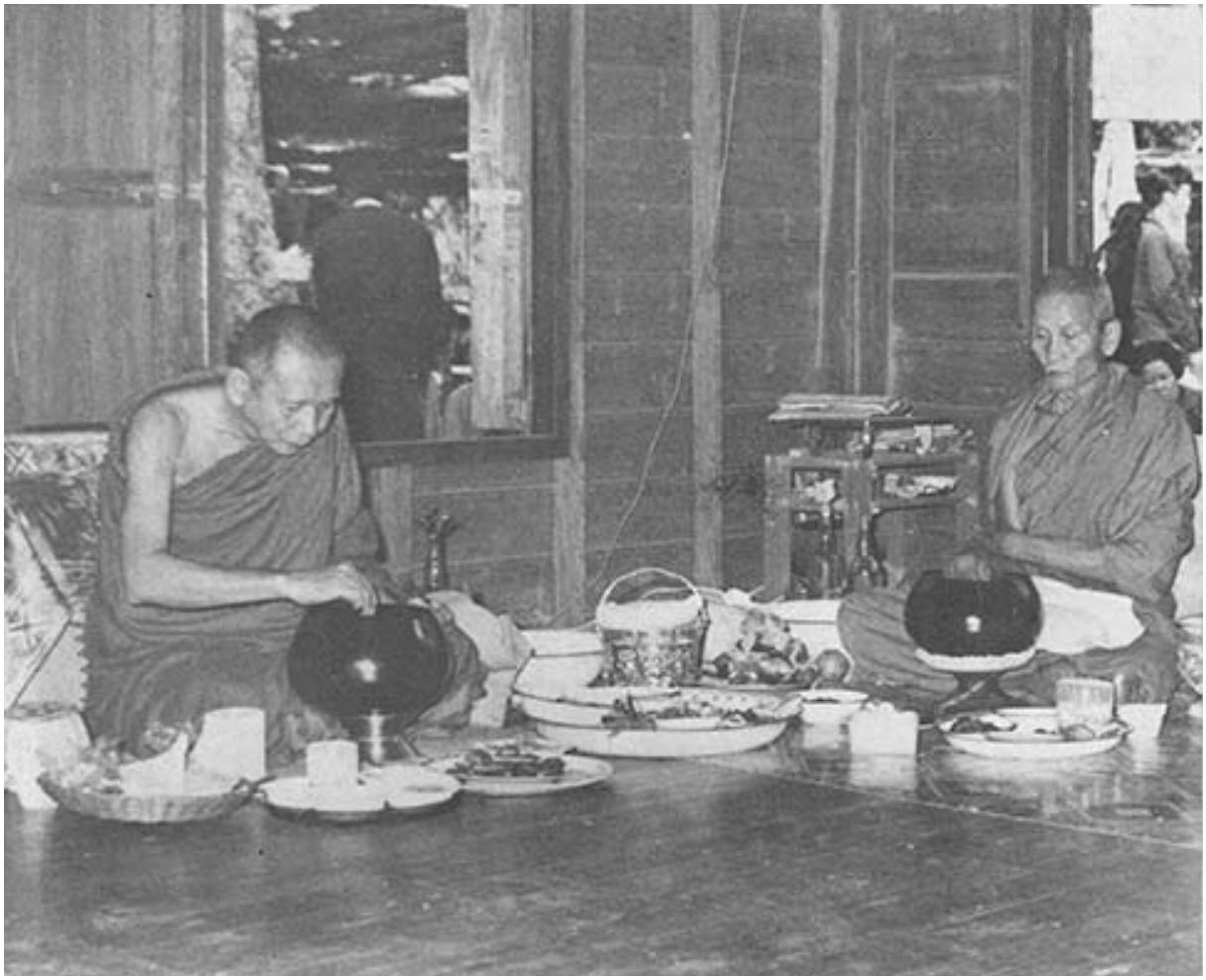

พระเถรานุเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ไปร่วมงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้แก่ สมเด็จพระสังฆราชฯ, สมเด็จพระญาณสังวร (วัดบวรนิเวศวิหาร) และสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (วัดราชผาติการาม) สำหรับสมเด็จพระสังฆราชฯ นั้น พระองค์ท่านได้เสด็จจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดสกลนคร

(บน) **สมเด็จพระสังฆราชฯ เสด็จไปร่วมงานพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร**
(ล่าง) **ขณะทรงปฏิสันถาร กับพระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี บนศาลาโรงธรรมขณะเสด็จไปยังบริเวณงาน**

สมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหาร ขณะฉันภัตตาหารที่ศาลาโรงธรรม

ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ โดยไปพักแรมอยู่ที่วัดประสิทธิวนาราม (วัดบ้านต้าย) อำเภอสว่างแดนดิน รุ่งขึ้นวันงานจึงได้เสด็จไปยังวัดป่าอุดมสมพร เพื่อทรงร่วมในพิธีสงฆ์ ส่วนพระเถระผู้ใหญ่รูปอื่นๆ ได้แก่ พระพุทธพจนวราภรณ์ (วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม) พระพรหมมุนี (วัดนรนารถฯ) พระธรรมบัณฑิต (วัดสัมพันธวงศ์) พระธรรมวราภรณ์ (วัดราชาธิวาส) พระเทพบัณฑิต วัดศรีเมือง (หนองคาย) พระเทพวราลังการ วัดศรีสุทธาวาส (เลย) พระเทพเมธาจารย์ วัดโพธิสมภรณ์ (อุดรธานี) พระราชธรรมานุวัติ วัดประชานิยม (กาฬสินธุ์) พระศรีธรรมวงศาจารย์ วัดสุทธจินดา (นครราชสีมา) ฯลฯ ส่วนพระคณาจารย์รูปสำคัญฝ่ายวิปัสสนาธุระที่ไปร่วมงานครั้งนี้ มีพระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์ (พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี) วัดหินหมากเป้ง หลวงปู่บุญมา จิตธมฺโม วัดสิริสาลวัน (อุดรธานี) หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ วัดป่านิโครธาราม (อุดรธานี) พระรัตนากรวิสุทธิ วัดบูรพาราม (สุรินทร์) พระอาจารย์ซามา อจุตฺโต (เลย) พระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง (เชียงใหม่)

(บน) สมเด็จพระญาณสังวร ร่วมพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ

(ล่าง) พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ พระอาจารย์สาม อกิญฺจโน และพระอาจารย์อุ่น กลฺยาณธมฺโม สวดมนต์และมาติกาบังสุกุล

พระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน วัดป่าบ้านตาด (อุดรธานี) พระอาจารย์สาม อกิญฺจโน วัดไตรวิเวก (สุรินทร์) พระครูวิโรจน์ธรรมาจารย์ วัดพระธาตุเขาน้อย (ราชบุรี) พระอาจารย์วัน อุตฺตโม วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม (สกลนคร) พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโ วัดเจติยาคีรีวิหาร (หนองคาย) พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร วัดป่าแก้วชุมพล (สกลนคร) พระอาจารย์แบน ธนากโร วัดดอยธรรมเจดีย์ (สกลนคร) พระอริยเวที วัดป่ารังสีปาลิวัน (กาฬสินธุ์) พระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย วัดเขาสุกิม (จันทบุรี)... ฯลฯ เป็นต้น

ทางด้านโรงทานสำหรับพุทธบริษัทที่ไปพักแรมและพุทธบริษัทโดยทั่วไปนั้น ได้เปิดบางแห่งตั้งแต่วันที่ ๑๕ มกราคม และทยอยเปิดเพิ่มขึ้นเรื่อยจนกระทั่งถึงวันงาน ผู้มีจิตศรัทธาไปเปิดโรงทานแจกจ่ายอาหารดังกล่าว เห็นจะได้กุศลแรงไม่แพ้ผู้ร่วมบำเพ็ญกุศลด้านอื่นๆ เพราะทางวัดไม่ปรารถนาให้เข้า ลักษณะงานนักขัตฤกษ์จึงห้ามมิให้พ่อค้าแม่ค้า เข้าไปจำหน่ายสินค้าทุกประเภทในบริเวณวัด แต่ละคนจึงได้อาศัยโรงทานดังกล่าวโดยไม่จำกัดจำนวนมื้อ

ผู้มีจิตศรัทธาไปเปิดโรงทานมีอยู่มากมายหลายสิบราย อาทิ คณะศิษย์ ๗๕ และน้องๆ, คณะคุณกันทรัตน์, คณะศิษย์ ทอ. คณะศานตินิเวศน์, คณะศูนย์ ๑ ภาคพิเศษ, คณะวัดป่าภูธรพิทักษ์, คณะศาสตราจารย์นายแพทย์อวยฯ

(ภาพหน้าซ้ายและหน้าขวา) ในบริเวณโรงทาน ผู้คนไปรับประทานอาหารและเครื่องดื่มประทังความหิวได้ตลอดเวลา

คณะบุนยะรัตน์จันทบุรี, คณะบ้านกุดไห, คณะเขาน้อยสามผาน, คณะแพร่งภูธร-ป. โภชนา, บริษัทสหสันต์อุดรธานี, นายเอนก สิทธิประศาสน์ รองอธิบดีกรมการปกครอง, คณะวัดบวรนิเวศวิหาร, คณะคุณหลุย สุวรรณเวช, คณะบ้านต้าย, นายช่างประมวล วงษ์ดี, คณะจังหวัดเชียงใหม่, คณะดอนเขือง, โรงครัวจังหวัดอุดรธานี, คณะอำเภอกุดบาก, คณะครัวนครพนม และโรงครัวหนองคาย ฯลฯ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังกำลังตบแต่งจิตกาธาน
สำหรับพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ก่อนวันงานพระราชทานเพลิงศพหนึ่งวัน คือวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ได้ขึ้นไปตบแต่งบริเวณปริมณฑลซึ่งเป็นที่ตั้งจิตกาธานฯ ดังกล่าวแล้วนี้ตั้งอยู่บนเขาย่อมๆ ลูกหนึ่งในบริเวณวัด เมื่อแรกเริ่มคณะกรรมการจัดงานศพตั้งใจจะจำลองภูเขาให้มีสภาพเหมือนถ้ำขาม ซึ่งเป็นสำนักสงฆ์ที่พระอาจารย์ฝั้นพำนักบำเพ็ญภาวนาอยู่ในระยะหลัง แต่จำลองให้เหมือนไม่ทันการ ทางสำนักพระราชวังจึงออกแบบให้ใหม่เป็นพิเศษ ขณะกำลังตบแต่งบริเวณมณฑลอยู่นั้น ประชาชนนับหมื่นได้

ทยอยไปเดินดูรอบๆ เขา ส่วนใหญ่อดใจอยู่ไม่ได้ถึงกับออกปากชมกันหนาหู ว่าสวยงามที่สุดในบรรดาที่เคยพบเห็นกันมา

วันนั้น พุทธบริษัทจำนวนไม่น้อยได้แย่งกันผ่าท่อนไม้จันทน์สำหรับเป็นฟืนพระราชทานเพลิงในวันรุ่งขึ้น กองรักษาการณ์ในบริเวณวัดมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาปฏิบัติหน้าที่คึกคักขึ้นกว่าวันก่อน พอถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. มีพิธีบำเพ็ญพระราชกุศล พระราชทานในการออกเมรุบนศาลาโรงธรรมซึ่งตั้งศพบำเพ็ญกุศลมาแต่ต้น พระภิกษุ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ พระสงฆ์ ๔ รูป สวดธรรมกถามีพระพิธีธรรมแล้วสวดพระอภิธรรม

พุทธบริษัทช่วยกันผ่าท่อนไม้จันทน์ สำหรับใช้เป็นฟืนพระราชทานเพลิงศพในตอนเช้าวันงาน

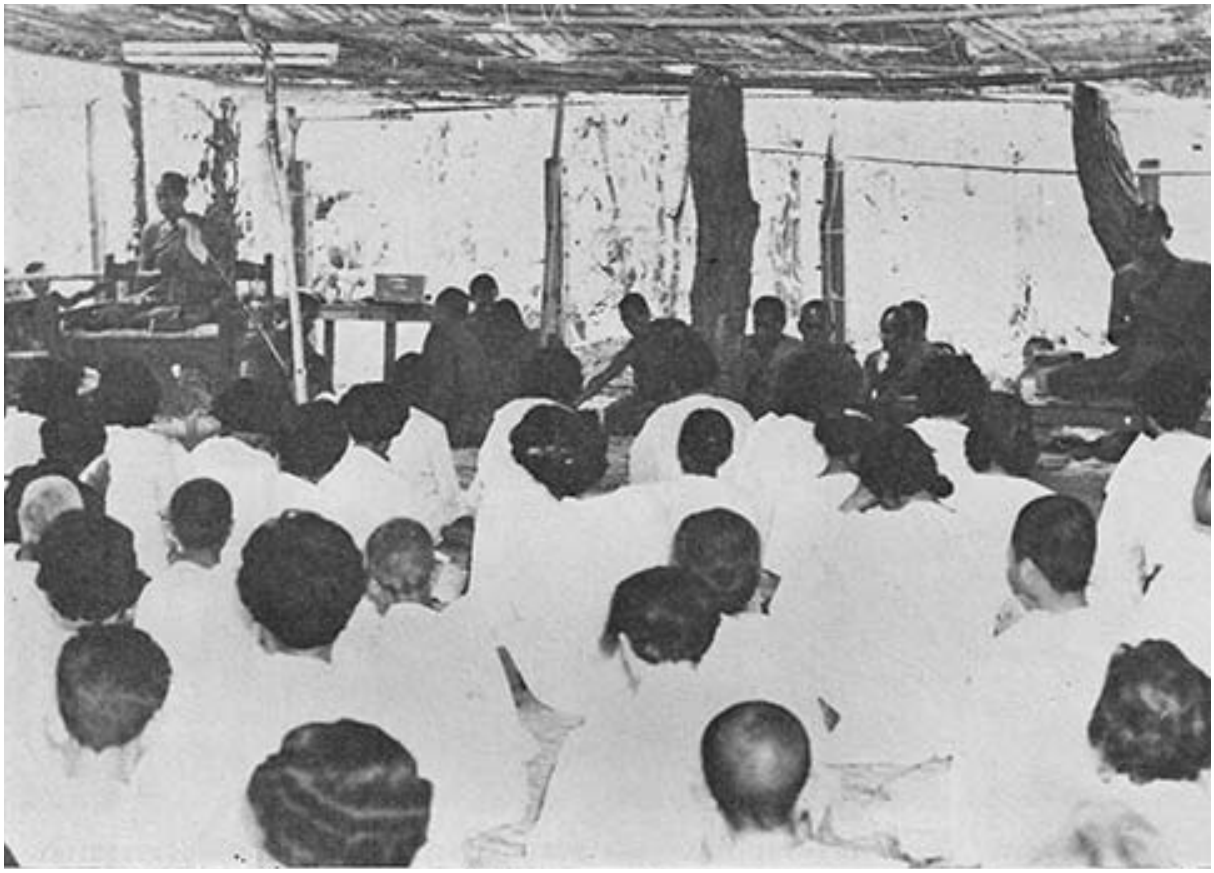

สมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหาร แสดงพระธรรมเทศนาบนศาลาโรงธรรม ท่ามกลางพุทธศาสนิกชนและบรรดาแม่ชีที่นั่งสดับรายล้อมอย่างคับคั่ง (รูปล่างสุด) ชาวบ้านจากจังหวัดต่างๆ หลั่งไหลไปสักการะศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นครั้งสุดท้ายก่อนพระราชพิธีพระราชทานเพลิงจะมาถึง

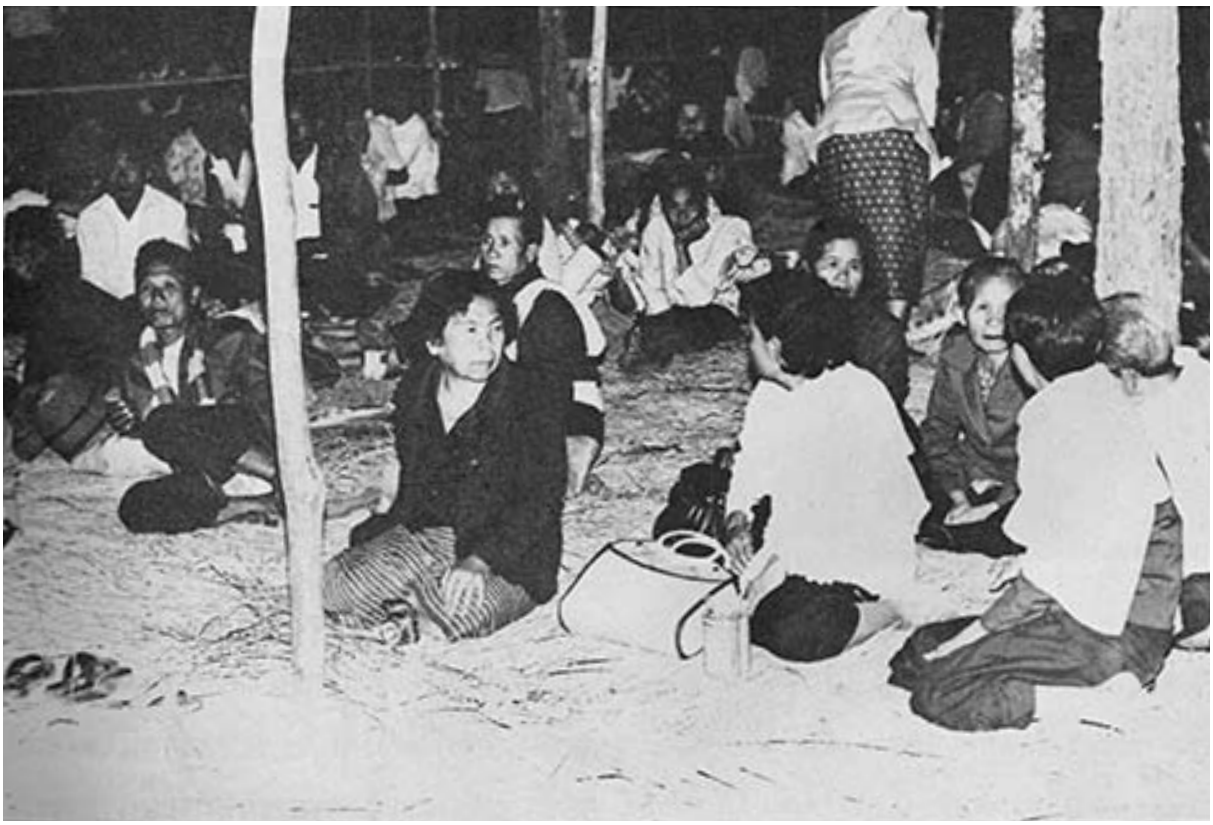
ก่อนวันงานพระราชทานเพลิง มีการแสดงพระธรรมเทศนาโปรดญาติโยมในโรงฉันชั่วคราว

ค่ำวันเดียวกันนั้น คือวันที่ ๒๐ มกราคม พระภิกษุจากวัดต่างๆ ทั้งใกล้และไกล ได้ผลัดกันขึ้นธรรมาสน์ในโรงฉันภัตตาหาร เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาจนกระทั่งเวลา ๒๔.๐๐ น. จึงยุติ ปรากฏว่ามีพุทธบริษัทนับจำนวนพัน ไปนั่งฟังพระธรรมเทศนาอย่างคับคั่งตั้งแต่หัวค่ำ เมื่อเลิกแล้วจึงทยอยกันกลับไปนอนยังโรงที่พัก

ในคืนนั้นอีกเหมือนกัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายแจกหนังสือเล่มเล็ก ซึ่งทางวัดป่าอุดมสมพร จัดพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้แยกย้ายกันออกแจกตามโรงที่พักและถนนหลายสายภายในบริเวณวัด ผู้เฒ่าผู้แก่ที่นอนหลับไปแล้วต่างก็ถูกปลุกขึ้นรับแจกอย่างทั่วถึง เมื่อทราบว่าเป็นหนังสืออนุสรณ์และเห็นภาพสี่สีพระอาจารย์ฝั้นที่พวกตนเคารพนับถือภายในเล่ม ต่างก็ยกหนังสือขึ้นพนมเหนือศีรษะ เป็นการสักการะพระอาจารย์ฝั้นไปตามๆ กัน ปรากฏว่าเพียงประมาณสองชั่วโมง หนังสือดังกล่าวได้ถูกแจกจ่ายจนถึงมือชาวบ้านจากสารทิศต่างๆ ไปถึงหมื่นกว่าเล่ม ทั้งนี้ มิได้รวมถึงการแจกจ่ายในวันงานอีกประมาณ ๓ หมื่นกว่าเล่ม

ถึงวันงานพระราชทานเพลิง... คือวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ แต่เช้าตรู่ได้มีพุทธบริษัทจากอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงไปใส่บาตรพระภิกษุสามเณรเหมือนวันก่อน เช้าวันนี้คับคั่ง

ในตอนค่ำก่อนวันงานพระราชทานเพลิง บรรดาพุทธบริษัทไปสดับพระธรรมเทศนาในโรงฉันชั่วคราว โดยพระภิกษุสำคัญๆ จากจังหวัดต่างๆ ผลัดกันขึ้นแสดงธรรมจนกระทั่งถึงเวลา ๒๔.๐๐ น.

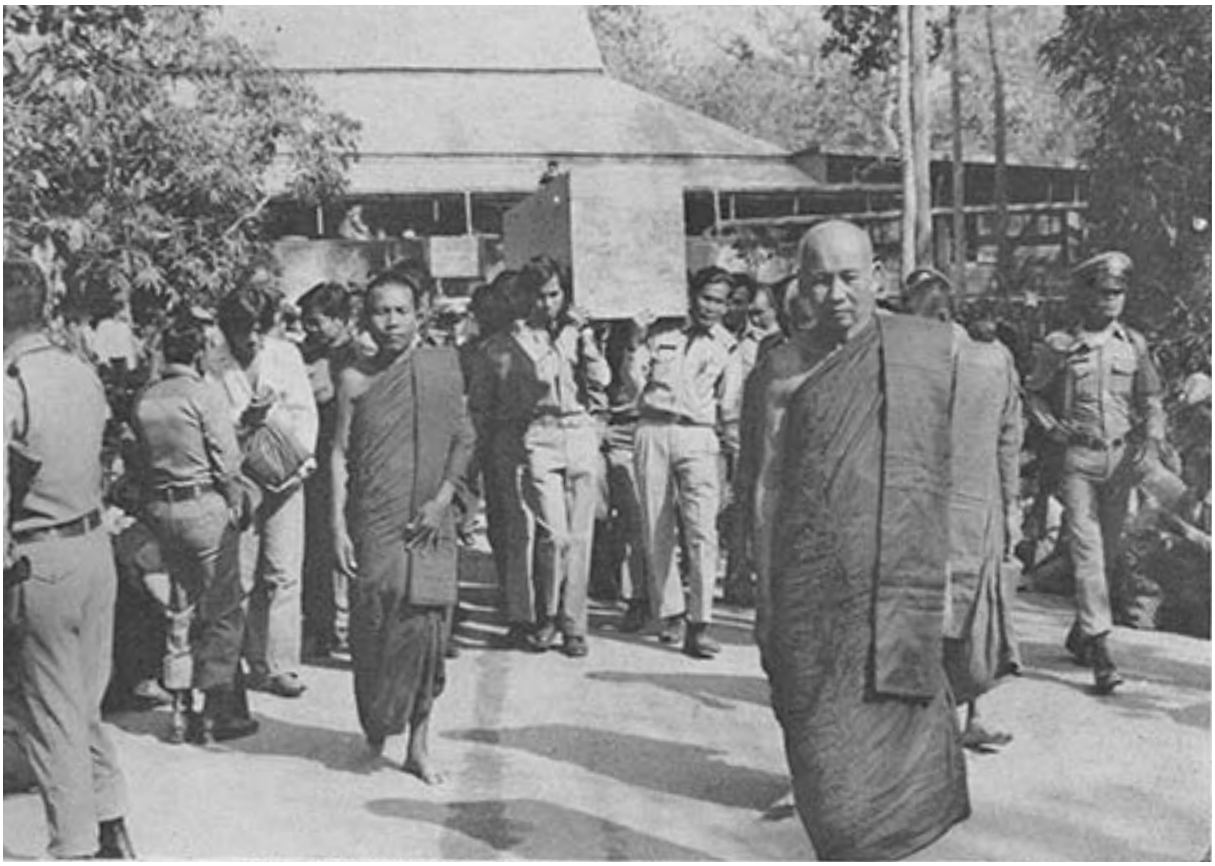

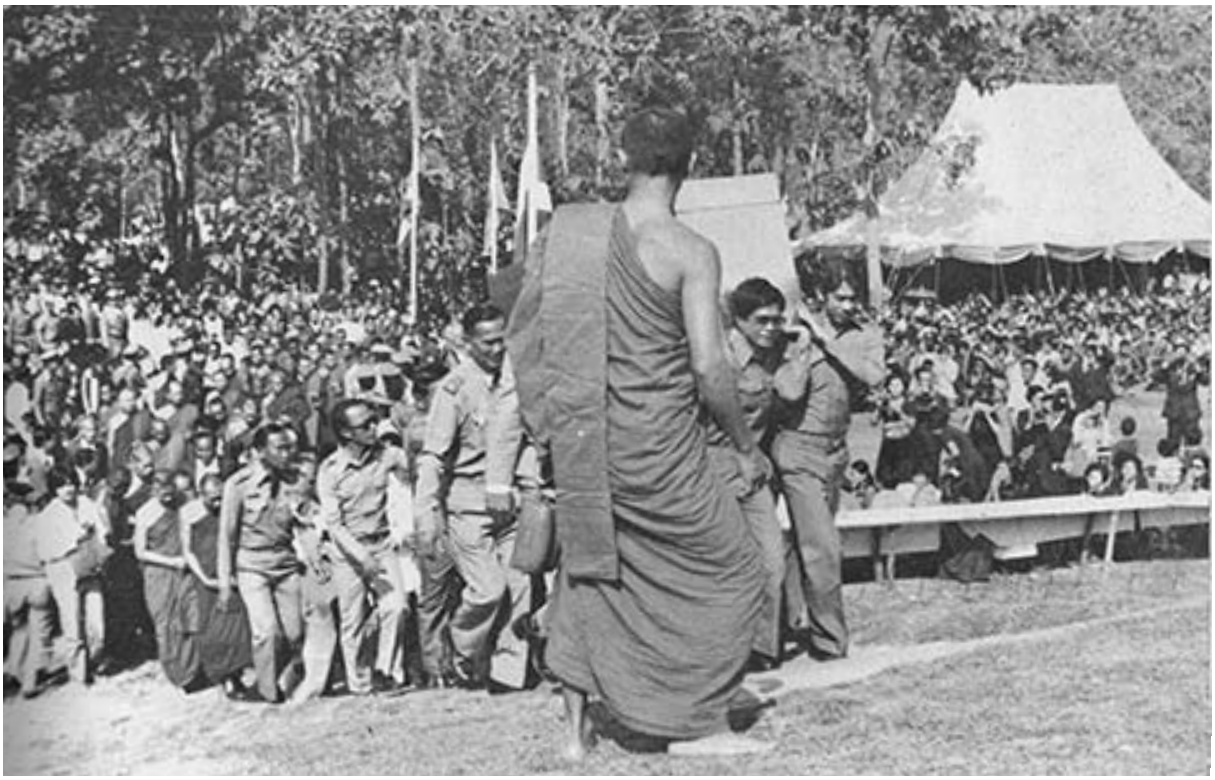

เช้าวันพระราชทานเพลิง เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ได้เชิญศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ลงจากศาลาโรงธรรมไปยังจิตกาธาน

เป็นพิเศษ เพราะพระภิกษุสามเณรได้เพิ่มจำนวนขึ้น ถึง ๒,๐๐๐ กว่ารูปดังกล่าวแล้วข้างต้น เวลา ๐๘.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป ที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันวานรับพระราชทานฉัน

พอถึงเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปได้บังสุกุลแล้ว เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้เชิญศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ลงจากศาลาโรงธรรม จากนั้นเชิญศพจากศาลาโรงธรรมไปเวียนเมรุ เพื่อเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน โดยมีพระภิกษุเดินตามศพนับร้อยรูป พร้อมด้วยพุทธบริษัททั้งหลายร่วมขบวนศพด้วยอย่างคับคั่ง

พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี นำขบวนศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร จากศาลาโรงธรรมไปยังบริเวณปริมณฑลสำหรับพระราชทานเพลิง โดยมีพระภิกษุสามเณรร่วมขบวนด้วยเป็นจำนวนมาก

ขณะเชิญศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เชิงเขาด้านหน้าของเมรุ คณะกรรมการจัดงานศพได้สร้างโต๊ะยาวสำหรับให้ประชาชนวางดอกไม้จันทน์ไว้ด้วย ถึงระยะนี้เจ้าหน้าที่ได้เริ่มเข้มงวดให้ประชาชนอยู่นอกเชือกกั้นตามแนวริมถนนรอบๆ เขา ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยต่างก็นั่งกับพื้นดินเพื่อรอเวลาพระราชทานเพลิงอยู่อย่างยัดเยียด แต่ก็โดยสงบ มิได้มีเหตุร้ายหรือเหตุกระทบกระทั่งใดๆ เกิดขึ้นเลย เรื่องปรารภที่อุบัติขึ้นในตอนนี้ดูจะเป็นเรื่องเดียวกันหมด คือประชาชนคับคั่งเป็นแสนๆ เช่นนี้ เจ้าหน้าที่จะเปิดโอกาสให้ขึ้นไปเผาศพพระอาจารย์ฝั้น ที่เขาเคารพบูชา ให้ได้สมปรารถนาที่อุตส่าห์รอนแรมมาหรือไม่ หากเจ้าหน้าที่เปิดโอกาสให้ ความชุลมุนวุ่นวายจะอุบัติขึ้นเพียงไหน ตนจะหน้ามืดเป็นลมหรือล้มลงจนถูกเหยียบจากคลื่นมนุษย์ที่กำลังหลั่งไหลขึ้นไปหรือเปล่า และถ้ามีโอกาสจริง ถึงสองยาม จะได้เผากันถ้วนทั่วทุกตัวคนหรือไม่

คณะกรรมการจัดงานศพดูจะคำนึงถึงปัญหานี้อยู่แล้ว จึงได้เปิดโอกาสให้ประชาชนนำดอกไม้จันทน์ ไปวางสักการะบนโต๊ะยาวที่จัดไว้ให้ดังกล่าวข้างต้น เพื่อบรรเทาความหนักใจไปชั่วระยะเวลาหนึ่งเสียก่อน แม้กระนั้นก็ยังมีผู้คนอีกเป็นหมื่นๆ ที่ไม่ยอมออกไปวาง โดยหวังว่าจะได้มีโอกาสขึ้นไปวางให้ถึงจิตกาธานเลยทีเดียว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปถึงบริเวณงานพระราชทานเพลิง

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จขึ้นเมรุทรงทอดผ้าไตร

ครั้นได้เวลาประมาณ ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร ได้เสด็จฯ ถึงวัดป่าอุดมสมพร ปกติรถยนต์พระที่นั่งจะเข้าเทียบยังพลับพลาที่ประทับซึ่งจัดถวายไว้ข้างเมรุ แต่ทั้งสามพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้หยุดรถลงตรงปากทางเข้าด้านหน้าเมรุ แล้วเสด็จฯ โดยปราศจากลาดพระบาทไปตามทางเข้า เพื่อให้ประชาชนที่แน่นขนัดอยู่สองข้างทางได้เฝ้ารับเสด็จอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นไปอีก นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น

เมื่อเสด็จขึ้นประทับบนพลับพลาและได้เวลาอันสมควรแล้ว ทั้งสามพระองค์ได้เสด็จฯ ขึ้นสู่เมรุทรงทอดผ้าไตร พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิงศพ

ที่น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลดพระองค์ลงกราบศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร บนพระสุหนี่ปูลาดที่พื้นสนามหน้าจิตกาธาน ภาพประทับใจเช่นนี้บรรดาประชาชนที่เฝ้าอยู่นับแสน ต่างก็สำนึกโดยทั่วกัน ว่ามีโอกาสพบเห็นได้ยากยิ่ง

เมื่อได้เวลาอันสมควร ทั้งสามพระองค์ได้เสด็จกลับตามทางเดิม ทรงปฏิสันถารต่อประชาชนที่เฝ้าอยู่สองข้างทางโดยมิได้ทรงถือพระองค์ จนกระทั่งเสด็จขึ้นประทับบนรถยนต์

(บน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทอดผ้าไตร
(ล่าง) พระสงฆ์ขึ้นบังสุกุลตราวละ ๕ รูป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงหยิบกระทงข้าวตอกดอกไม้จากเจ้าพนักงานพระราชพิธี ทรงวางที่ฐานหน้าหีบศพ แล้วทรงหยิบธูปเทียนดอกไม้จันทน์จากเจ้าพนักงานพระราชพิธี ทรงจุดไฟชนวนที่เจ้าพนักงานชูถวายพระราชทานเพลิงศพ

(ด้วยความเอื้อเฟื้อจาก นสพ.ไทยรัฐ)

พระภิกษุสามเณรจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศร่วมงานพระราชทานเพลิงดูเหลืองอร่ามไปทั่วบริเวณ

ส่วนหนึ่งของคลื่นมนุษย์ที่หลั่งไหลขึ้นเผาศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

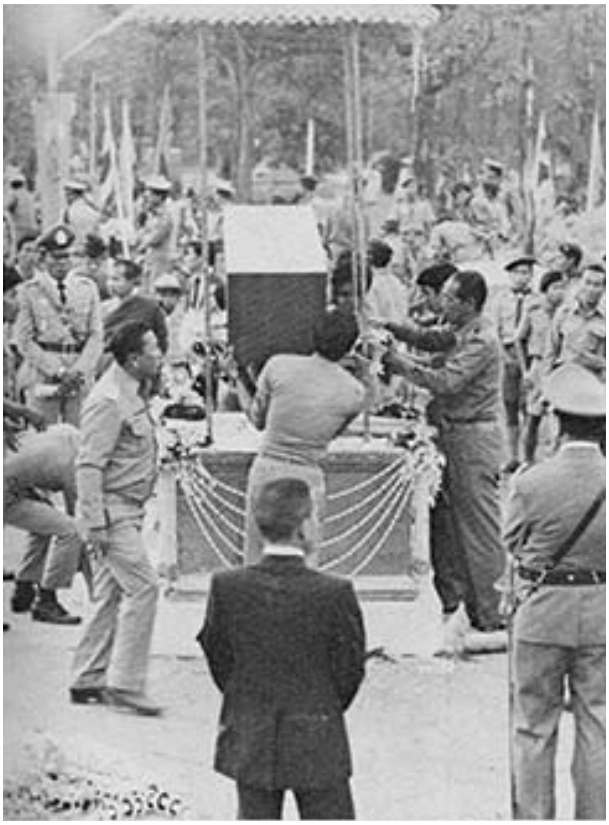
เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้เปลื้องหีบศพพระราชทานเพื่อเตรียมเผาจริงเมื่อเวลาใกล้ค่ำ

พระที่นั่งกลับออกไปจากวัด เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่งกลับพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ ที่เชียงใหม่

เมื่อเสด็จฯ กลับแล้ว บรรดาพระภิกษุสงฆ์และแม่ชีได้ขึ้นเผาตามลำดับ สำหรับประชาชนนั้น เจ้าหน้าที่ได้อนุญาตให้ขึ้นเผาได้ โดยให้ขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์บนถาดนอกลวดหนามกั้นชั้นในเท่านั้น ปรากฏว่าผู้คนหลั่งไหลขึ้นไปอย่างแน่นขนัด เจ้าหน้าที่เกรงว่าจะเกิดเหยียบกันถึงขนาดบาดเจ็บล้มตาย จึงจำต้องสะกัดกั้นและห้ามขึ้นเผาบนเมรุทั้งๆ ที่ประชาชนได้ขึ้นไปเผากันไม่ทั่วถึง

๑๘.๐๐ น. เป็นเวลาเผาจริง ท่ามกลางฝูงชนนับหมื่นๆ ที่รายล้อมแสดงความอาลัยอยู่รอบๆ เมรุ จนกระทั่งเวลาประมาณ ๐๑.๐๐ น. ของวันใหม่ไฟจึงได้มอดลง

น่าสังเกตว่า ตลอดคืนนั้นได้มีการเฝ้าอัฐิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร บนจิตกาธานอย่างเข้มแข็ง กล่าวคือนอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะรายล้อมชั้นในไว้ชั้นหนึ่งแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายจังหวัดรายล้อมไว้อีกชั้นหนึ่ง ส่วนชั้นนอกซึ่งเป็นรอบๆ เมรุชั้นล่าง ประชาชนนับพันๆ ยังรายล้อมเฝ้าสังเกตการณ์อยู่ด้วยเป็นชั้นสุดท้าย ทั้งนี้ เพราะอัฐิของ

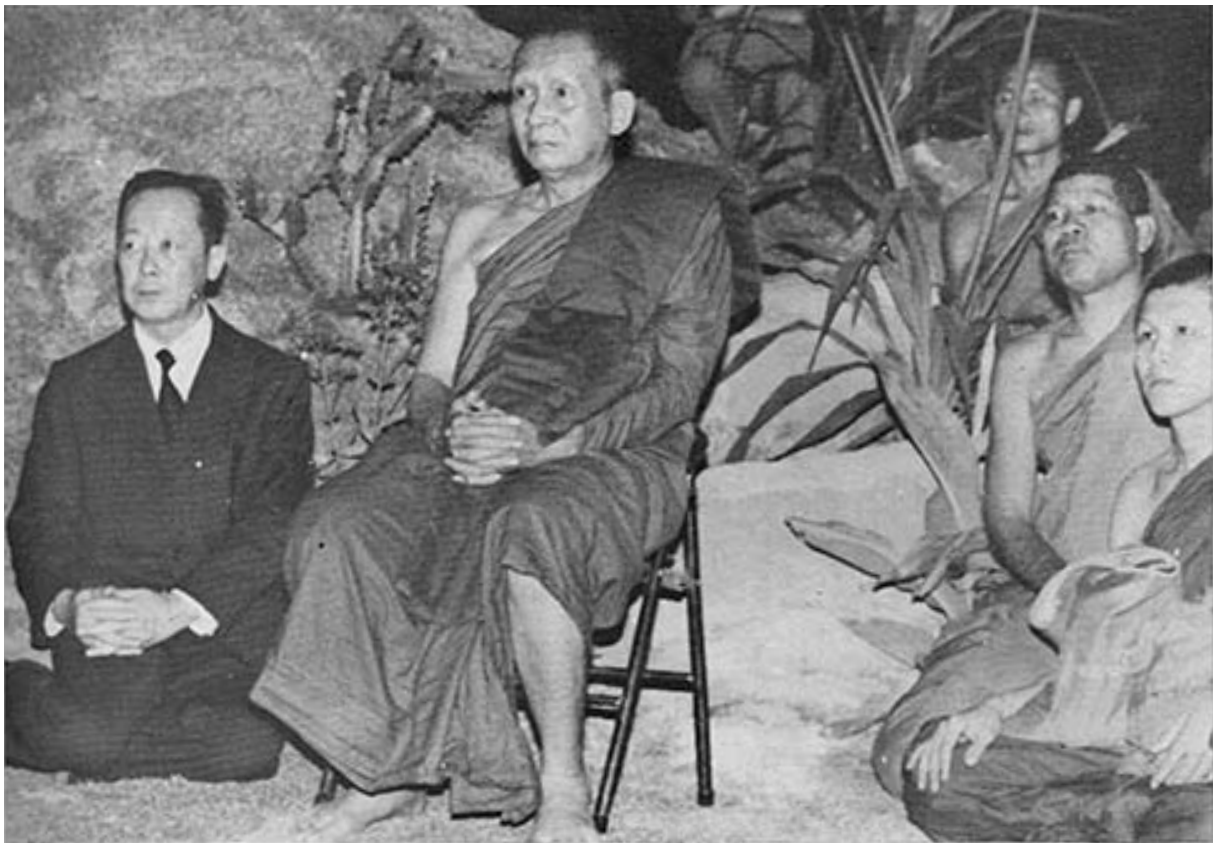

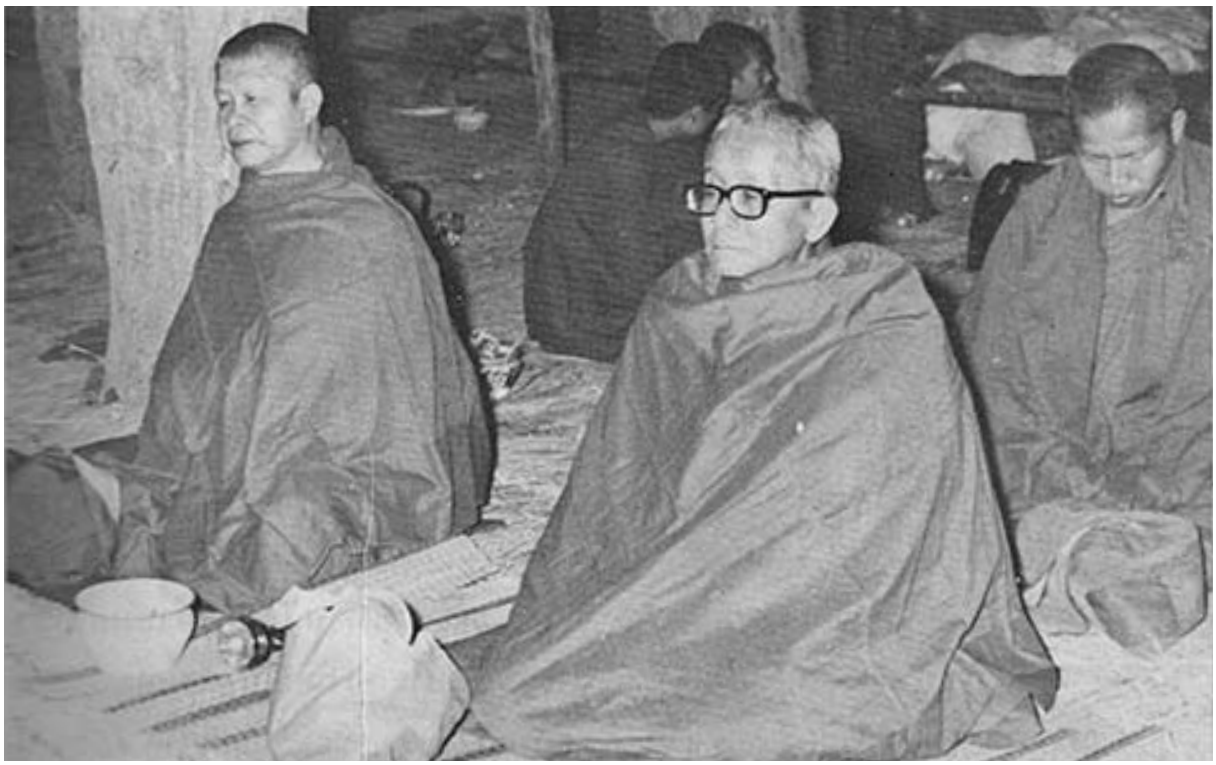
เมื่อการเปลื้องหีบศพพระราชทานดำเนินไปเรียบร้อยแล้วก็ถึงวาระของการเผาจริง
(ภาพล่าง) พระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้มาเคารพศพพระอาจารย์ฝั้นในตอนนี้ด้วย

(บน) สมเด็จพระญาณสังวร เฝ้าดูการเผาจริงอย่างใกล้ชิด
(ล่าง) พระอาจารย์วิริยังค์ สิรินฺธโร วัดธรรมมงคลกับพระอาจารย์หลอด วัดใหม่เสนานิคม ขณะเฝ้าดูการเผาจริงเช่นเดียวกัน

เช้าวันรุ่งขึ้นได้มีพิธีพระราชทานผ้าไตรและภัตตาหารสามหาบ โดยนายวิเชียร วิมลศาสตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร เป็นผู้ทอดผ้าไตร พระราชทานถวาย มีพระเทพบัณฑิต พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์ และพระรัตนากรวิสุทธิ์ บังสุกุล

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นยอดปรารถนาที่ทุกๆ ฝ่ายต่างก็อยากได้ไปกราบไหว้บูชา บรรยากาศรอบๆ เมรุในคืนนั้นจึงมีสภาพไม่ผิดอะไรกับการ “คุมเชิง” ซึ่งกันและกัน

เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น - - คือวันที่ ๒๒ มกราคม บนจิตกาธานยังมีควันกรุ่นอยู่ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ อ.ส. ตลอดจนบรรดาประชาชนต่างก็ยังรายล้อมอยู่ในสภาพเดิม

พิธีสามหาบได้กระทำกันแต่เช้า พระภิกษุที่บังสุกุลในตอนนี้ได้แก่พระเทพบัณฑิต เจ้าคณะธรรมยุตภาค ๙ พระนิโรธ

รังสีคัมภีรปัญญาจารย์ (พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี) และพระรัตนากรวิสุทธิ์ (ดูลย์ อตุโล) เจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดสุรินทร์

หลังจากพิธีสามหาบเสร็จสิ้นลงแล้ว ก็ถึงวาระของการเก็บอัฐิ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายจังหวัดและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนพระสงฆ์บางรูป ได้ช่วยกันเก็บอัฐิบรรจุในเจดีย์หินอ่อน จากนั้นจึงเก็บอังคารบรรจุลงในหีบไม้มะค่าโมงลั่นกุญแจ แล้วอัญเชิญทั้งอัฐิและอังคารขึ้นรถนำไปไว้บนศาลาโรงธรรม ต่อมาทางวัดได้จัดเก็บไว้อย่างแข็งแรงในตู้เซฟที่วัดหามาถึง ๒ ใบ ที่กุฏิพระอาจารย์ฝั้นในวัดป่าอุดมสมพร

หลังจากเสร็จพิธีสามหาบแล้ว ก็ถึงวาระของการเก็บอัฐิ

เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังเชิญอังคารลงบรรจุในหีบไม้มะค่าโมง เพื่อไปเก็บรักษาไว้ยังกุฏิ
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร รอโอกาสการบรรจุในสถูปถาวรซึ่งจะจัดสร้างขึ้นในภายหลัง

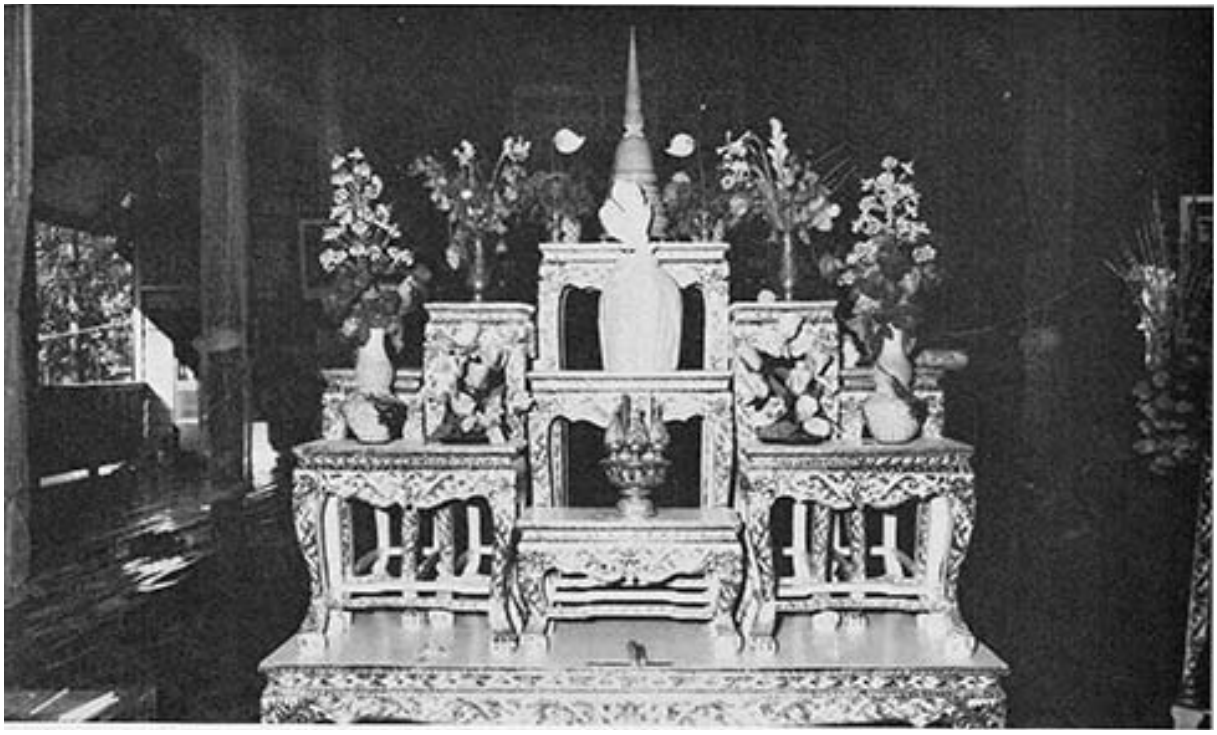
เมื่อเชิญอัฐิและอังคารไปเก็บรักษาแล้ว ประชาชนได้พยายามขอร้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรับผ้าเช็ดหน้าไปซับน้ำใต้จิตกาธานบ้าง ขอให้หยิบหยวกกล้วยบ้าง ดอกไม้รอบๆ จิตกาธานบ้าง เพื่อนำไปกราบไหว้บูชาเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง

เจ้าหน้าที่ตำรวจ กำลังเก็บเศษจีวรที่มิได้ไหม้ไฟลงบรรจุในถุง ส่วนหยวกกล้วย และดอกไม้ประดับเมรุที่หลงเหลือ เจ้าหน้าที่ได้รวบรวมเผาอีกครั้งหนึ่งเพื่อป้องกันการจลาจลในการแย่งชิง

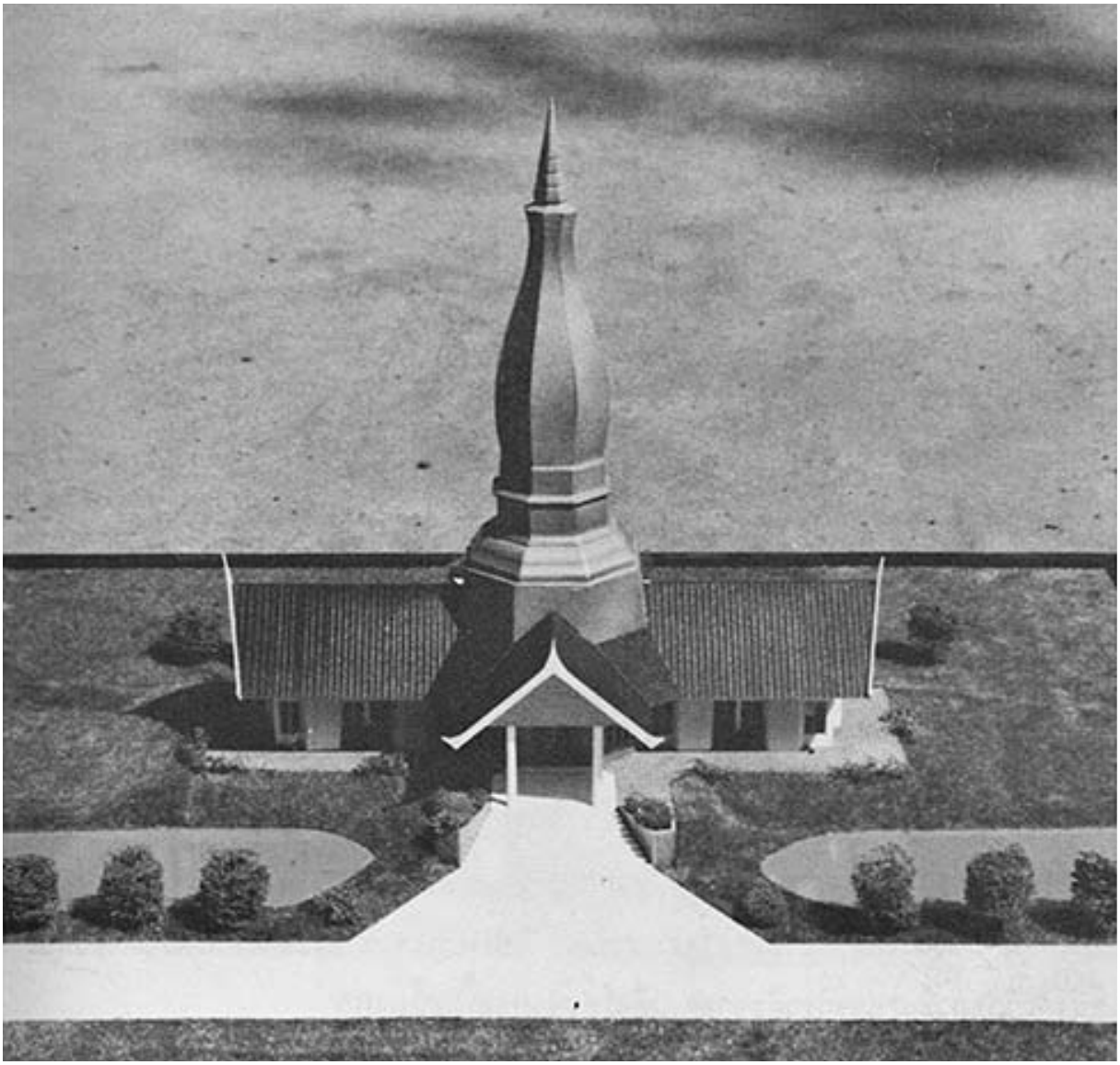
เมื่อเชิญอัฐิและอังคารไปแล้วประชาชนที่ขึ้นไปมุงสังเกตการณ์รอบๆ เมรุ ตั้งแต่เริ่มเก็บอัฐิ ได้พยายามขอร้องเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งรายล้อมอยู่ชั้นใน ให้ช่วยหยิบดอกไม้บ้าง หยวกกล้วยบ้าง หรืออะไรอื่นๆ ที่พอจะนำไปกราบไหว้บูชาได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้หยิบหยวกกล้วยส่งออกมาให้ท่อนหนึ่ง พอได้มาต่างก็ฉีกแบ่งกันคนละเล็กละน้อย นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง เกรงว่าจะเป็นการไม่เหมาะสม จึงสั่งระงับเสียโดยทันที แม้กระนั้นก็ยังมีผู้ส่งผ้าเช็ดหน้าบ้าง หมวกบ้าง ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจช่วยนำไปซับน้ำตรงเชิงเมรุให้

(บน) ก่อนนำอัฐิไปเก็บรักษาไว้ที่กุฏิ เจ้าหน้าที่ได้เชิญไปพักไว้ชั่วคราวบนศาลาโรงธรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้นมัสการ (ล่าง) แล้วนำไปบรรจุไว้ในเซฟอันมั่นคงแข็งแรงสองหลังบนกุฏิพระอาจารย์ฝั้นในวันต่อมา โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจผลัดเวรกันเฝ้าอย่างระมัดระวัง

รูปจำลองพิพิธภัณฑ์เครื่องอัฐบริขารและสถูปที่จะบรรจุอัฐิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

สำหรับหยวกกล้วยก็ดี ดอกไม้ที่ประดับเมรุก็ดี ฯลฯ เจ้าหน้าที่ได้จัดการรวบรวมเผาอีกครั้งหนึ่งในลำดับต่อมา เพื่อป้องกันมิให้เกิดการจลาจลในการแย่งชิงกันขึ้น

อัฐิของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ทางจังหวัดและทางวัดป่าอุดมสมพร ได้ตกลงกันจะบรรจุไว้ในสถูป โดยจะสร้างสถูปขึ้นไว้บนพิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ฝั้น ขณะนี้ทางคณะกรรมการฯ ได้ออกแบบพิพิธภัณฑ์และสถูปไว้เรียบร้อยแล้ว

ส่วนสถานที่ที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์และสถูป ขณะบันทึกเรื่องนี้ยังมิได้ตกลงกันแน่นอนว่าจะสร้างขึ้นตรงไหน อาจบนเขาย่อมๆ ซึ่งเป็นที่พระราชทานเพลิงศพ อาจเป็นสถานที่หนึ่งที่ใดในบริเวณวัดป่าอุดมสมพร และก็อาจจะขึ้นไปจัดสร้างบนถ้ำขาม อันเป็นสถานที่ซึ่งพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พำนักภาวนาอยู่ในวาระสุดท้าย ก่อนละสังขารขันธ์ของท่านไปก็ได้. ■

ที่ รล.๐๐๐๔/๑๓๔ สำนักราชเลขาธิการ

๙ มกราคม ๒๕๒๑

เรื่อง โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระราชนิพนธ์โคลงดั้นวิวิธมาลี "อาจาราศิรวาท"

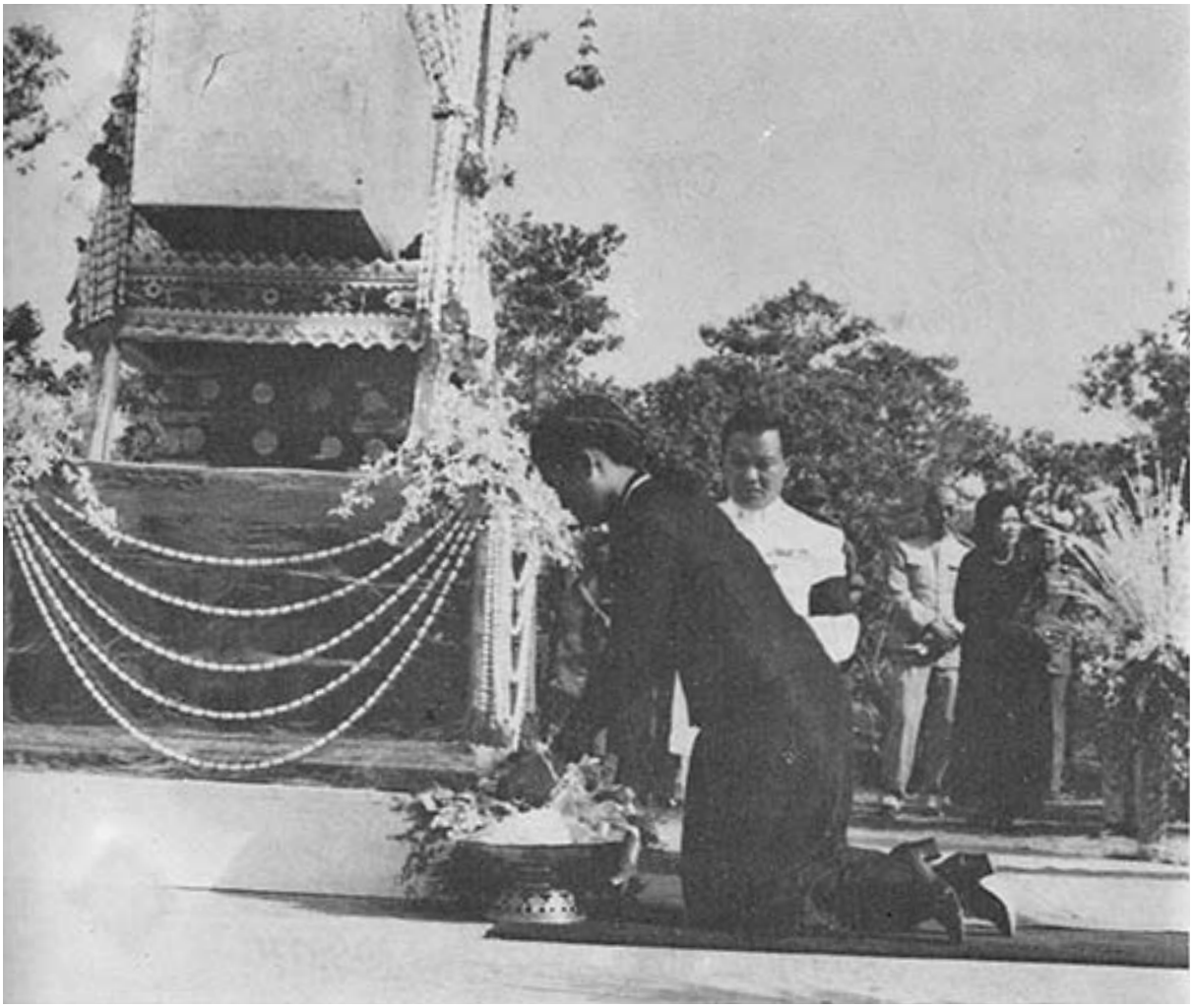
เรียน นางควงพร ธารีณัคร
อ้างถึง หนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐
สิ่งที่ส่งมาด้วย พระราชนิพนธ์โคลงดั้นวิวิธมาลี "อาจาราศิรวาท"

ตามที่ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานลายพระราชหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ ณ วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ความทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระราชนิพนธ์โคลงดั้นวิวิธมาลี "อาจาราศิรวาท" ซึ่งได้เชิญมาพร้อมนี้

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

กองราชเลขานุการในพระองค์
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
โทร. ๒๘๑๑๒๐๒, ๒๘๑๓๔๔๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร

รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ

สยามบรมราชกุมารี

ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

พระราชนิพนธ์โคลงดั้นวิวิธมาลี “อาจาราศิรวาท”

แด่

หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

อาจารยาภิวาท

โคลงสี่สุภาพ

◎ นบคุณพระพุทธเจ้า อรหันต์
ผู้เลิศดีจบตาจมาย ปฏิสัมภิทา
ยอดศาสดาอัน ใดเปรียบ
พยนิพพานชีพพร้อม เพียบเพื่อ

◎ ธรรมดาประทีปเทียน ส่องบุญ
สันทัดชักไส้ เล่มเล่า
อาศัยคุณ ไป่ขัด
ประณตเศียรเกล้า มนธรรม

◎ สัมพุทธสาวกเจ้า นิกร
บุญยิ่งเกษตรบุคคลหมู่ ก่อแกตัว
ฤอยกับศัพท์ค่ำสอน พระศาสดา
นำหมู่ชนแคล้วพ้น กันดารกัย

◎ ใครช่วยเตยกอบเกื้อ เอาการ
แนะเรื่องประเทืองทุกข์ ทุกข์ทั้ม
เสาะแสวงสิทธิศานติ์ สุขทั่ว
"อาจาม" ท่านเติม "ฝัน" ตั้ง ต่อนาม

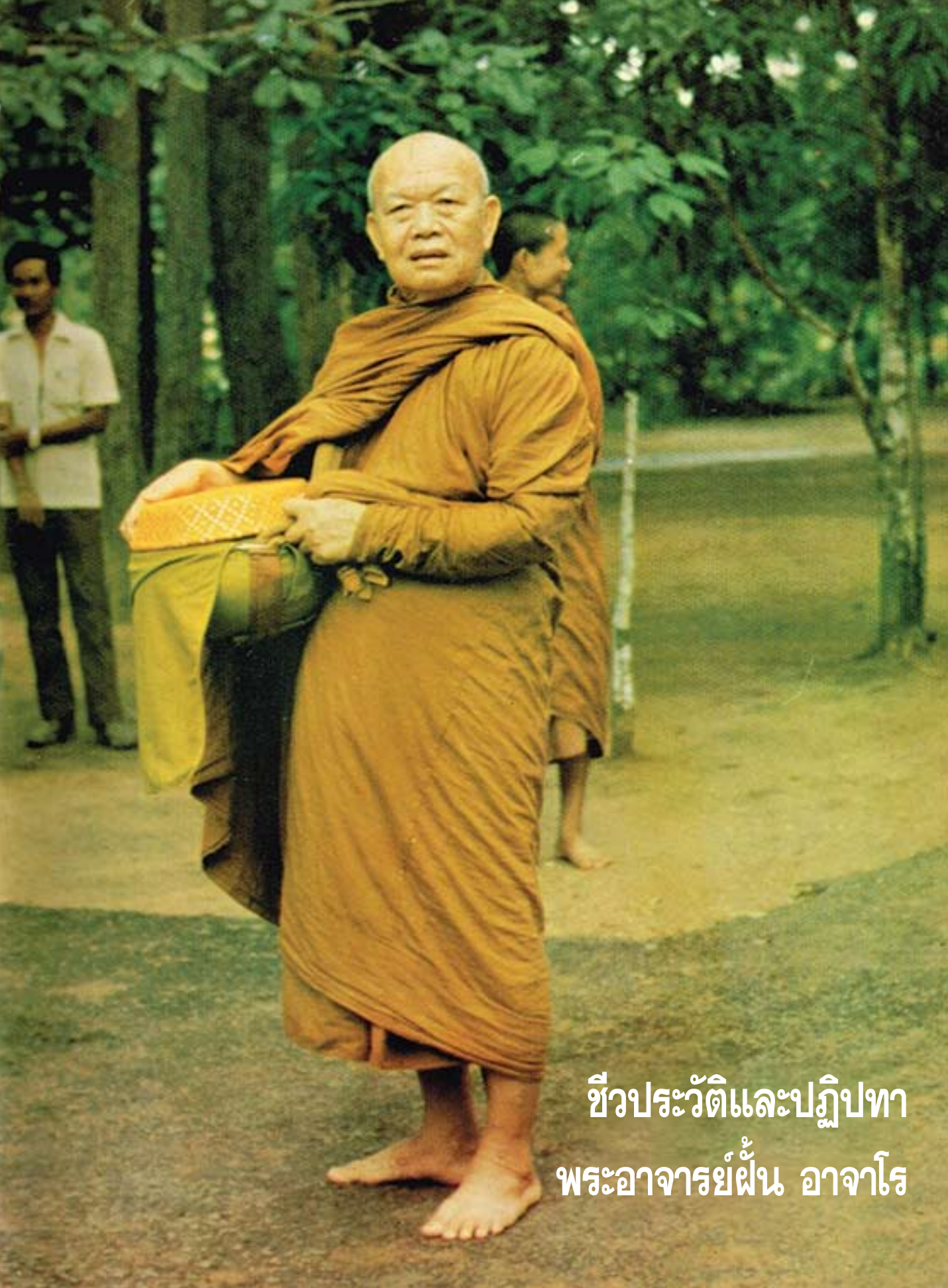
◎ ครูอาจามย์เสร็จสิ้น สกมลกาย
คนไปคับเสื่อมตาม สักน้อย
อนุศาสน์ทั่วทุกภาย ไป่คลาด
เพราะพระธรรมคล้อยคล้อย เสียสา

◎ มาลัยกมองปรีดาแท้ ศึกแสง
ฮึกปฏิบัติบูชา ช่วยเชื้อ
ยังนครพระธรรมแสดง ศัพท์ภู่ ตามมา
อันเดชพระให้เมือ มุ่งศ์.

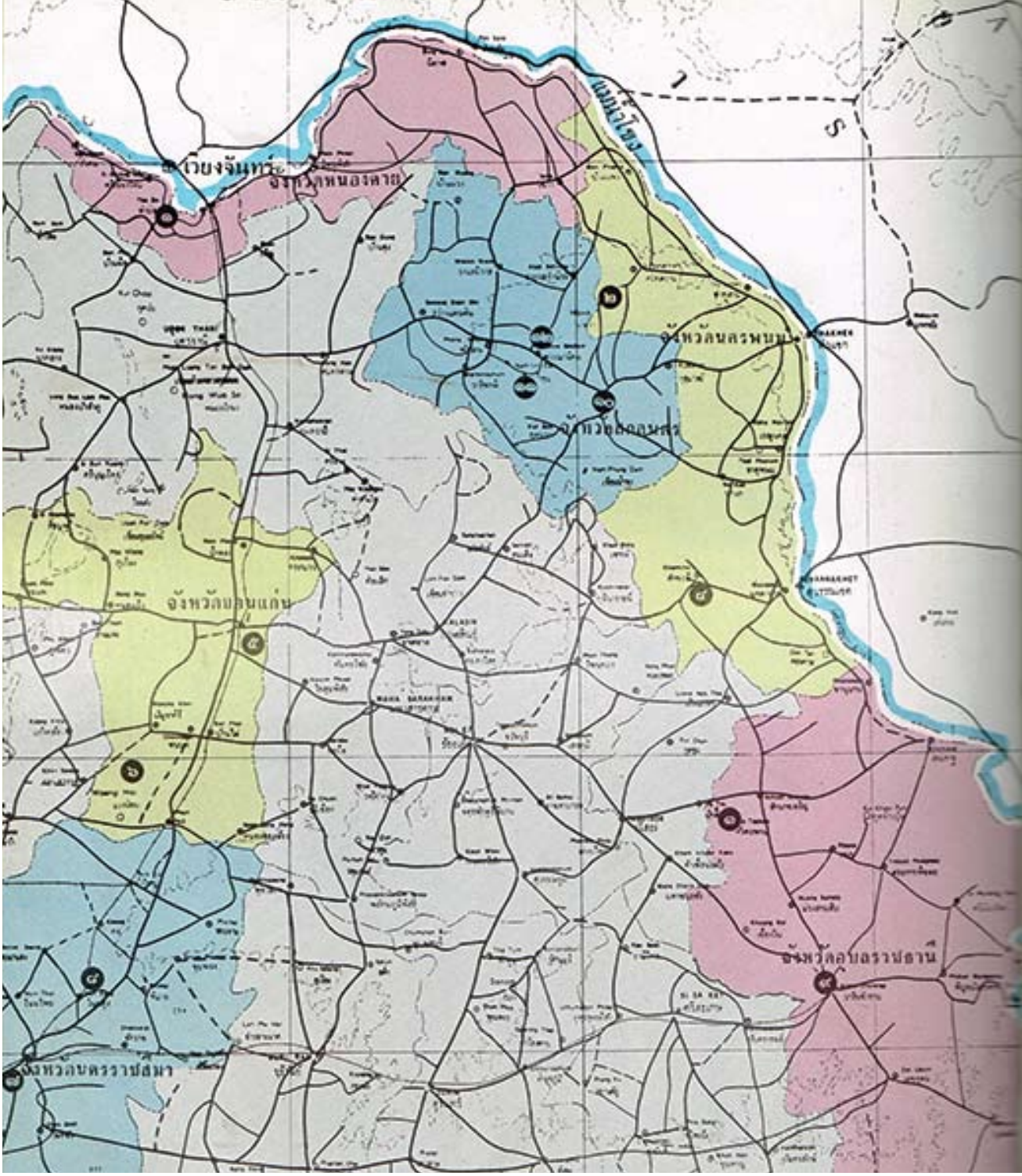

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมประชาชนหลังการพระราชทานเพลิงศพ

ชีวประวัติและปฏิปทา
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

สถานที่ ที่จำพรรษาของ
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึง ๒๕๑๙

❶ **วัดอรัญวาสี**
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
พรรษาที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๖๘

❷ **บ้านดอนแดงคอกช้าง**
ปัจจุบันกิ่งอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
พรรษาที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๖๙

๓ **บ้านบ่อชะเนง**
ปัจจุบันอำเภอหัวตะพาน
จังหวัดอุบลราชธานี
พรรษาที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๗๐

๔ **หนองน่อง บ้านห้วยทราย**
ปัจจุบันอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม
พรรษาที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๗๑

๕ **บ้านผือ ตำบลโนนทัน อำเภอพระลับ**
ปัจจุบันอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
พรรษาที่ ๕ - ๖ พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓

๖ **ภูระงำ**
อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
พรรษาที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๗๔

๗ **วัดศรัทธารวม**
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พรรษาที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๗๕
พรรษาที่ ๑๑ - ๑๕ พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๘๖

๘ **บ้านมะรุม**
อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
พรรษาที่ ๙ - ๑๐ พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗

๙ **วัดบูรพา**
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
พรรษาที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๔๘๗

๑๐ **วัดป่าภูธรพิทักษ์**
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
พรรษาที่ ๒๑ - ๒๕, พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๕๖
พรรษาที่ ๓๒ และ ๓๕ พ.ศ. ๒๔๕๕ และ ๒๕๐๖

๑๑ **วัดป่าถ้ำขาม**
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
พรรษาที่ ๓๐ - ๓๑ พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๕๘
พรรษาที่ ๓๓ - ๓๘ พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๕

๑๒ **วัดป่าอุดมสมพร**
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
พรรษาที่ ๔๐ - ๕๒ พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๔๑๕

ชีวประวัติและปฏิปทา
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
เกิดเมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
เดือน ๙ ปีกุน
ตรงกับวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๔๒
ที่บ้านม่วงไข่ ตำบลพรรณา
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
ในตระกูล "สุวรรณรงค์"
เจ้าเมืองพรรณานิคม

บิดาของท่านคือ เจ้าไชยกุมมาร (เม้า) ผู้เป็นหลานปู่ของ พระเสนาณรงค์ (นวล) และหลานอาของ พระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์)

หมู่บ้านบะทอง ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม

เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๒ และที่ ๔ ตามลำดับ

มารดาของท่านชื่อ นุ้ย เป็นบุตรีของหลวงประชานุรักษ์

พี่น้องร่วมบิดามารดา ทั้งหมดมีอยู่ ๘ คน ถึงแก่กรรมแต่ยังเล็ก ๒ คน ส่วนอีก ๖ คน ได้แก่

๑. นางกองแก้ว อุปพงศ์

๒. ท้าวกุล

๓. นางเฟื้อง

๔. พระอาจารย์ฝั้น

๕. ท้าวคำพัน

๖. นางคำผัน

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ทุกคนสู่สุคติภพไปสิ้นแล้ว ยังเหลือแต่ลูกหลานที่สืบสกุลอยู่ทุกวันนี้เท่านั้น

เมื่อบุตรทุกคนเจริญวัยเป็นท้าวเป็นนางแล้ว เจ้าไชยกุมมาร (เม้า) ผู้บิดาได้อพยพพร้อมกับครอบครัวอื่นๆ อีกหลายครอบครัว ออกจากบ้านม่วงไข่ไปตั้งบ้านใหม่ขึ้นอีกหมู่หนึ่ง ให้ชื่อว่าบ้านบะทอง เพราะที่นั่นมีต้นทองหลางใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง แต่ปัจจุบันต้นทองหลางใหญ่ดังกล่าวได้ตายและผุพังไปสิ้นแล้ว สาเหตุที่อพยพออกจากบ้านม่วงไข่ก็เพราะเห็นว่า สถานที่ใหม่อุดมสมบูรณ์กว่าเหมาะแก่การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย และเหมาะอย่างยิ่งสำหรับการเลี้ยงไหม เพราะเป็นพื้นที่ซึ่งมีลำห้วยขนาบอยู่ถึงสองด้าน ด้านหนึ่งคือลำห้วยอูนอยู่ทางทิศใต้ ส่วนอีกด้านหนึ่งคือลำห้วยปลาหางอยู่ทางทิศเหนือ

ก่อนอพยพจากบ้านม่วงไข่ เจ้าไชยกุมมาร (เม้า) บิดาของพระอาจารย์ฝั้น ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ปกครองลูกบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขมาก่อนแล้ว ครั้นมาตั้งบ้านเรือนกันใหม่ที่บ้านบะทอง ท่านก็ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ใหญ่บ้านต่อไปอีก เพราะลูกบ้านต่างให้ความเคารพนับถือในฐานะที่ท่านเป็นคนที่มีความเมตตาอารี ใจคอกว้างขวางและเยือกเย็นเป็นที่ประจักษ์มาช้านาน

สำหรับพระอาจารย์ฝั้น เมื่อครั้งยังอยู่ในวัยรุ่นมีความประพฤติเรียบร้อย อ่อนโยน อุปนิสัยใจคอเยือกเย็นและกว้างขวาง เช่นเดียวกับบิดา ทั้งยังมีความขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค หนักเอาเบาสู้ ช่วยเหลือกิจการงานของบิดามารดาและญาติพี่น้องโดยไม่เห็นแก่ความลำบากยากเย็นใดๆ ทั้งสิ้น

ส่วนในด้านการศึกษานั้น พระอาจารย์ฝั้นได้เริ่มเรียนหนังสือมาตั้งแต่ครั้งยังอยู่ที่บ้านม่วงไข่ โดยเข้าศึกษาที่วัดโพธิ์ชัย แบบเรียนที่เขียนอ่านได้แก่ มูลบทบรรพกิจเล่ม ๑ – ๒ ซึ่งเป็นแบบเรียนที่วิเศษสุดในยุคนั้น ผู้ใดเรียนจบจะแตกฉานในด้านการอ่านเขียนไปทุกคน ผู้เป็นอาจารย์สอนหนังสือแก่ท่านในครั้งนั้น ได้แก่พระอาจารย์ตัน (บิดาของพันตรีนายแพทย์ตอง วุฒิสาร) กับนายหุ่น (บิดาของนายบัวดี ไชยชมภู ปลัดอำเภอพรรณานิคม)

ปรากฏว่า ท่านมีความหมั่นเพียรในการศึกษาเป็นอันมาก สามารถเขียนอ่านได้รวดเร็วกว่าเด็กอื่นๆ ถึงขนาดได้รับความไว้วางใจจากอาจารย์ให้เป็นครูสอนเด็กๆ แทนในขณะที่อาจารย์มีกิจจำเป็น

บริเวณวัดโพธิ์ชัย บ้านม่วงไข่ ในอดีต

ชาวบ้านบะทองทุกครัวเรือน มีความศรัทธาและเลื่อมใสในพุทธศาสนา

ต่อมาพระอาจารย์ฝั้น ได้ไปศึกษาต่อกับนายเขียน อุปพงศ์ พี่เขยที่เป็นปลัดขวา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งต่อมาได้ย้ายไปเป็นปลัดขวา อำเภอกุดป่อง จังหวัดเลย

เมื่อจบการศึกษาอ่านออกเขียนได้อย่างแตกฉานแล้ว พระอาจารย์ฝั้นมีความตั้งใจที่จะเข้ารับราชการ เพราะเป็นงานที่มีหน้ามีตา ได้รับความเคารพนับถือจากผู้คนในสมัยนั้น แต่ภายหลังได้เปลี่ยนความตั้งใจเดิมเสียโดยสิ้นเชิง

สาเหตุที่ท่านเกิดไม่ชอบงานราชการนั้น ก็เพราะเมื่อครั้งไปเล่าเรียนกับพี่เขยที่ขอนแก่น พี่เขยได้ใช้เอาปิ่นโตไปส่งให้นักโทษอยู่เสมอ นักโทษคนหนึ่งคือ พระยาณรงค์ฯ เจ้าเมืองขอนแก่น นั้นเอง ท่านต้องโทษฐานฆ่าคนตาย จึงถูกคุมขังตามกระบิลเมือง นอกจากนี้ยังมีข้าราชการถูกจำคุกอีกบางคน เช่น นายวีระพงศ์ ปลัดซ้าย เป็นต้น ต่อมาพี่เขยได้ย้ายไปเป็นปลัดขวาที่อำเภอกุดป่อง จังหวัดเลย ครั้นเมื่อท่านเดินทางไปเยี่ยมก็พบพี่เขยต้องหาฆ่าคนตายเข้าอีก เมื่อได้เห็นข้าราชการใหญ่โตได้รับโทษ ไม่เว้นแม้ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นถึงพระยานาหมื่นดังกล่าว ท่านจึงเปลี่ยนใจไม่อยากเข้ารับราชการเหมือนคนอื่นๆ รีบลาพี่เขยกลับสกลนครทันที ซึ่งสมัยนั้นการคมนาคมมีทางเดียวคือทางบก จากจังหวัดเลยผ่านอุดรธานีถึงสกลนคร ท่านต้องเดินเท้าเปล่าและต้องนอนค้างกลางทางถึง ๑๐ คืน

พระอาจารย์ฝั้น และพระภิกษุสามเณร วัดป่าอุดมสมพร บิณฑบาตในหมู่บ้านบะทอง

ปรากฏว่า สภาพของบรรดานักโทษที่ท่านประสบมาทั้งโทษหนัก โทษเบา ได้เป็นภาพติดตาท่านอยู่เสมอตั้งแต่นั้น นับได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ท่านรู้จักปลง และประจักษ์ถึงความไม่แน่นอนของชีวิต

เมื่อกลับจากจังหวัดเลยมาถึงบ้านแล้ว ในปีเดียวกันนั้น ท่านได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดโพนทอง บ้านบะทอง ขณะที่ยังเป็นสามเณรอยู่นั้น ท่านเอาใจใส่ศึกษาและเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นอันมาก ถึงขนาดคุณย่าของท่านได้พยากรณ์เอาไว้ว่า

ในภายภาคหน้า ท่านจะเข้าไปอาศัยอยู่ในป่าขมิ้น จนตลอดชีวิต ระหว่างนั้นจะสร้างแต่คุณความดีอันประเสริฐเลิศล้ำค่า จะเป็นผู้บริสุทธิ์ผ่องใส ประชาชนทุกชั้นตั้งแต่สูงสุดจนต่ำสุด ทุกเชื้อชาติศาสนาที่ได้ฟังพระธรรมเทศนาของท่านจะบังเกิดความเลื่อมใสในตัวท่านและรสพระธรรมที่ท่านเทศนาเป็นอันมาก

ครั้นถึงอายุ ๒๐ ปี ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พระอุโบสถวัดสิทธิบังคม ที่บ้านไฮ่ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดย **พระครูป้อง** เป็นพระอุปัชฌาย์

พระอาจารย์สัง กับ **พระอาจารย์นวล** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ระหว่างจำพรรษาอยู่ที่วัดสิทธิบังคมท่านได้ท่องบ่นเจ็ดตำนานจนจบบริบูรณ์ ขณะเดียวกันพระอุปัชฌาย์ของท่านก็ได้สอนให้รู้จักวิธีเจริญกัมมัฏฐานตลอดพรรษาด้วย

ออกพรรษาปีนั้นท่านได้กลับมาอยู่ที่วัดโพนทอง ซึ่งมี **ท่านอาญาครูธรรม***๑ เป็นเจ้าอาวาส (ภายหลังได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสกลสมณกิจ เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร) ท่านอาญาครูธรรม ชอบฝึกกัมมัฏฐานให้พระลูกวัดเสมอ หลังออกพรรษาระหว่างเดือนอ้ายถึงเดือน ๔ ท่านได้ชักชวน

(ซ้าย) **อุโบสถวัดสิทธิบังคม บ้านไฮ่ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม**
(ล่าง) **บริเวณวัดสิทธิบังคม**

พระธาตุวัดโพนทอง บ้านบะทอง

พระครูสกลสมณกิจ

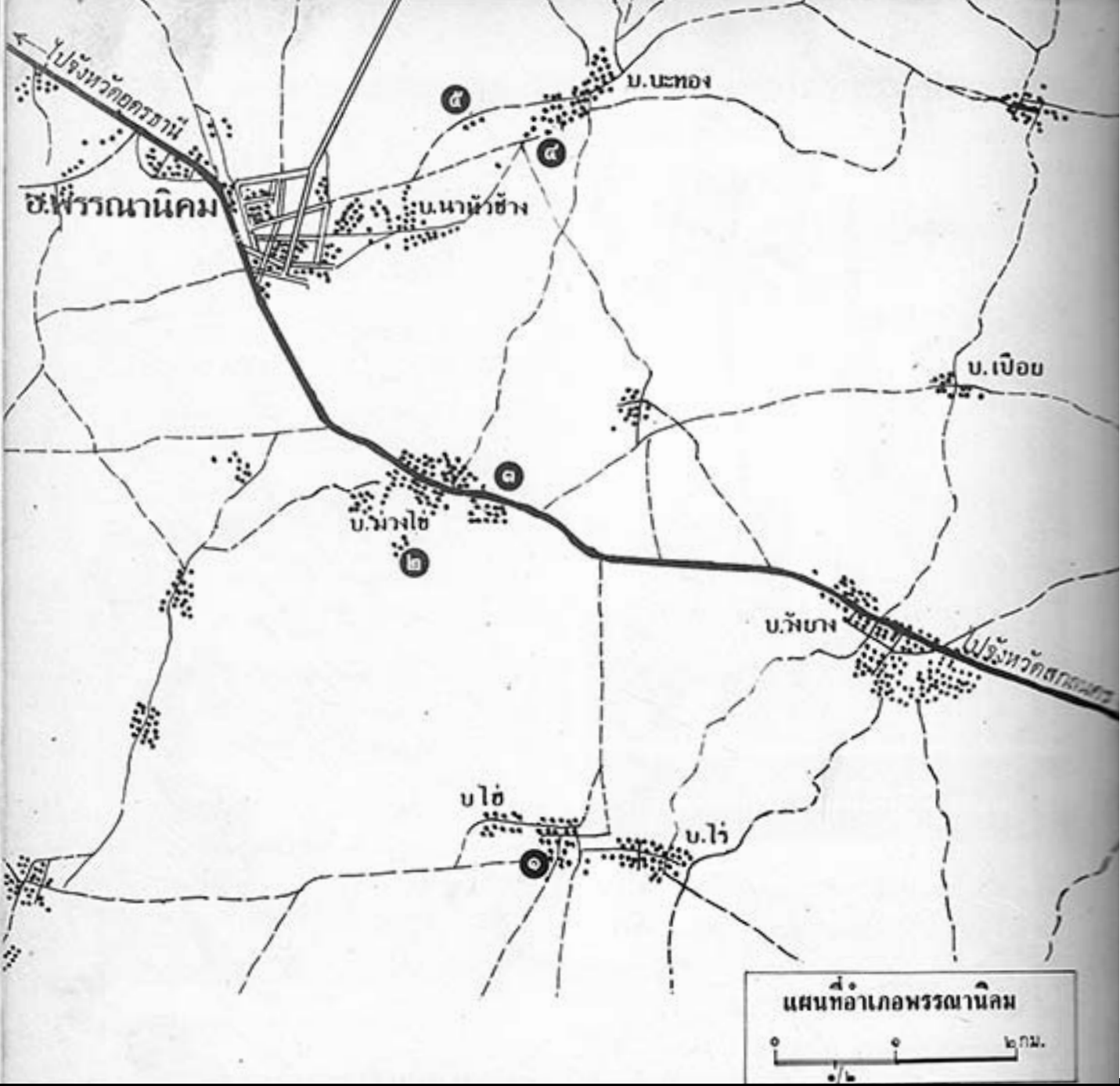
(ท่านอาญาครูธรรม)

อดีตเจ้าอาวาสวัดโพนทอง และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร ท่านเป็นชาวภูไท มารดาชื่อ **"นางดอกปี"** ผู้เป็นบุตรสาวของ **"เจ้าผู้ข้า"** บิดาชื่อใดไม่ปรากฏ เกิดเมื่อ ๑๙ ธันวาคม ๒๔๒๗ ที่บ้านม่วงไข่ เวลาที่ท่านเกิดเป็นเวลาที่ **"เจ้าผู้ข้า"** ได้ถึงแก่กรรม ชาวบ้านได้เล่าสืบกันมาว่า วิญญาณของ **"เจ้าผู้ข้า"** มาเกิดเป็นท่านอาญาครูธรรม

พระลูกวัดออกเที่ยวธุดงค์ ไปฝึกหัดภาวนาเจริญกัมมัฏฐานตามป่าเขาลำเนาไพร ตามถ้ำตามป่าช้าต่างๆ ที่เป็นที่วิเวก ซึ่งพระอาจารย์ฝั้น ก็ได้ติดตามไปด้วย การฝึกหัดภาวนาในสมัยนั้น มีวิธีฝึกจิตใจให้สงบโดยอาศัยการนับลูกประคำ กล่าวคือ เอาลูกมะแทน ๑๐๘ ลูก ร้อยเป็นพวงคล้องคอ หรือพันข้อมือไว้ เวลาเจริญพุทธานุสสติกัมมัฏฐาน จะด้วยการนั่ง การนอน หรือจะยืน จะเดินก็ดี เมื่อบริกรรมว่า พุธโธๆ จะต้องนับลูกมะแทนไปด้วยทีละลูก คือ นับพุทโธ ๑ พุทโธ ๒ พุทโธ ๓ ไปจนกระทั่งครบพุทโธ ๑๐๘ เท่าลูกมะแทน เมื่อถึงบทธัมโมและสังโฆก็ต้องนับเช่นเดียวกัน หากนับพลั้งเผลอแสดงว่าจิตใจไม่สงบ ต้องย้อนกลับไปตั้งต้นใหม่ที่พุทโธ ๑ อีก เป็นการฝึกที่ดูเผินๆ น่าจะง่าย แต่เมื่อปฏิบัติอย่างจริงจังจะเห็นว่าไม่ง่ายดั่งใจนึก เพราะต้องบริกรรมอยู่ตลอดเวลาด้วยจิตที่เป็นสมาธิ เว้นไว้แต่เวลาที่นอนหลับ และเวลาที่ฉันจังหันเท่านั้น

ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ เดือน ๓ ข้างขึ้น เป็นระยะเวลาที่พระอาจารย์ฝั้น ได้พบกับพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต*๒ และได้ปวารณาตนขอเป็นศิษย์พระอาจารย์มั่นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

*๑ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๒๕ *๒ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๓๐

๑ วัดสิทธิบังคม	บ้านไฮ่ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้มาอุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ที่วัดนี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒
๒ วัดป่าภูไทสามัคคี	บ้านม่วงไข่ ตำบลพรรณา พระอาจารย์ฝั้นได้พบพระอาจารย์มั่นเป็นครั้งแรก และได้ฟังธรรมเทศนาจนบังเกิดความเลื่อมใส ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓
๓ วัดโพธิ์ชัย	บ้านม่วงไข่ ตำบลพรรณา พระอาจารย์ฝั้นเมื่อยังเยาว์ เข้ามาเรียนหนังสือ สมัยนั้นท่านอาญาครูดีเป็นเจ้าอาวาส
๔ วัดโพนทอง	บ้านบะทอง ตำบลพรรณา พระอาจารย์ฝั้นได้รับการอบรมและฝึกเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานกับท่านพระครูสกลสมณกิจ
๕ วัดป่าอุดมสมพร	ในปัจจุบัน

สาเหตุที่พบกันมีอยู่ว่า ระยะเวลาดังกล่าว พระอาจารย์มั่น พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรอีกหลายรูป ได้เที่ยวธุดงค์ไปพักที่วัดป่าภูไทสามัคคี บ้านม่วงไข่ ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ญาติโยมทั้งหลายในบ้านม่วงไข่พากันไปนมัสการ และขอฟังพระธรรมเทศนาของท่าน สำหรับพระภิกษุที่ไปร่วมฟังด้วย มีท่าน **อาญาครูดี พระอาจารย์กู่** และ **พระอาจารย์ฝั้น**

พระอาจารย์มั่น ได้แสดงพระธรรมเทศนาเบื้องต้นในเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล และการบำเพ็ญภาวนา ตามขั้นภูมิของผู้ฟัง ว่าการให้ทานและการรักษาศีลภาวนานั้น ถ้าจะให้เกิดผลานิสงส์มากจะต้องละจากความคิดเห็นที่ผิดให้เป็นถูกเสียก่อน ท่านยกตัวอย่างที่ใกล้ตัวชาวบ้านมากที่สุดขึ้นอ้างว่า ชาวบ้านม่วงไข่นั้นส่วนใหญ่นับถือภูตผีปีศาจตลอดจนเทวดาและนางไม้เป็นสรณะ ซึ่งเป็นเรื่องที่เหลวไหลไร้เหตุผล ท่านได้แสดงข้อเท็จจริงขึ้นหักล้างหลายประการ และได้แสดงพระธรรมเทศนาอันลึกซึ้ง จนกระทั่งชาวบ้านเห็นจริง ละจากมิจฉาทิฏฐิ เลิกนับถือภูตผีปีศาจตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

โยมผู้หนึ่งคือ อาชญาขุนพิจารณ์ (บุญมาก) สุวรรณรงค์ ผู้ช่วยสมุหบัญชี อำเภอพรรณานิคม ซึ่งเป็นบุตรชายของพระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์) เจ้าเมืองพรรณานิคม คนที่ ๔ และเป็นนายอำเภอพรรณานิคมคนแรกในสมัยรัชกาลที่ห้า ได้กราบเรียนถามพระอาจารย์มั่น ว่าเหตุใดการให้ทานหรือการรับ

เหตุใดหนอ นักปราชญ์ทั้งหลาย จะสวดก็ดีจะรับศีลก็ดี หรือจะทำการกุศลใดๆ ก็ดีจึงต้องตั้งนโมก่อน จะทิ้ง **นโม** ไม่ได้เลย เมื่อเป็นเช่นนี้ **นโม** ก็ต้องเป็นสิ่งสำคัญ จะยกขึ้นพิจารณา ได้ความปรากฏว่า **น** คือธาตุน้ำ โม คือธาตุดินพร้อมกับบทพระคาถาขึ้นมาว่า *มาตาเปติกสมฺภโว โอทนกุมฺมาส ปจฺจโย* สัมภวธาตุของมารดาบิดาผสมกัน จึงเป็นตัวตนขึ้นมา เมื่อคลอดจากครรภ์มารดาแล้ว ก็ได้รับข้าวสุกและขนมกุมมาสเป็นเครื่องเลี้ยงจึงเจริญเติบโตขึ้นมาได้ **น** เป็นธาตุของมารดา **โม** เป็นธาตุของบิดา

ฉะนั้น เมื่อธาตุทั้ง ๒ ผสมกันเข้าไป ไฟธาตุของมารดาเคี่ยวเข้าจนได้นามว่า **กลละ** คือน้ำมันหยดเดียว ณ ที่นี้เอง ปฏิสนธิวิญญาณเข้าถือปฏิสนธิได้ จิตจึงได้ปฏิสนธิในธาตุ **นโม** นั้น เมื่อจิตเข้าไปอาศัยแล้ว กลละก็ค่อยเจริญขึ้นเป็น **อัมพุชะ** คือเป็นก้อนเลือด เจริญจากก้อนเลือดมาเป็น **ฆนะ** คือเป็นแท่งและ **เปสี** คือชั้นเนื้อแล้วขยายตัวออกคล้ายรูปจิ้งเหลน จึงเป็น **ปัญจสาขา** คือ **แขน ๒ ขา ๒ หัว ๑** ส่วนธาตุ **พ** คือลม **ธ** คือไฟนั้น เป็นธาตุเข้ามาอาศัยภายหลัง เพราะจิตไม่ถือ เมื่อละจากกลละนั้นแล้ว กลละก็ต้องทิ้งเปล่าหรือสูญเปล่า ลมและไฟก็ไม่มี คนตายลมและไฟก็ดับหายสาบสูญไป จึงว่าเป็นธาตุอาศัย ข้อสำคัญ จึงอยู่ที่ธาตุทั้ง ๒ คือ **นโม** เป็นดั้งเดิม

ในกาลต่อมาเมื่อคลอดออกมาแล้วก็ต้องอาศัย **น** มารดา **โม** บิดา เป็นผู้ทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมาด้วยการให้ข้าวสุกและขนมกุมมาสเป็นต้น ตลอดจนการแนะนำสั่งสอนความดีทุกอย่าง **ท่านจึงเรียกมารดา บิดา ว่า ปุพพาจารย์ เป็นผู้สอนก่อนใครๆ ทั้งสิ้น** มารดาบิดาเป็นผู้มีเมตตาจิตต่อบุตรธิดาจะนับจะประมาณมิได้ มรดกที่ท่านทำให้กล่าวคือรูปกายนี้แล เป็นมรดกดั้งเดิม ทรัพย์สินเงินทอง อันเป็นของภายนอกก็เป็นไปจากรูปกายนี้เอง ถ้ารูปกายนี้ไม่มีแล้วก็ทำอะไรไม่ได้ ชื่อว่าไม่มีอะไรเลย เพราะเหตุนั้นตัวของเราทั้งตัวนี้เป็น **"มูลมรดก"** ของมารดาบิดาทั้งสิ้น จึงว่าคุณของท่านจะนับจะประมาณมิได้เลย ปราชญ์ทั้งหลายจึงหาได้ละทิ้งไม่ เราต้องเอาตัวเราคือ **นโม** ตั้งขึ้นก่อน แล้วจึงทำกิริยาน้อมไหว้ลงภายหลัง **นโม** ท่านแปลว่านอบน้อมนั้นเป็นการแปลเพียงกิริยา หาได้แปลต้นกิริยาไม่ มูลมรดกนี้แลเป็นต้นทุน ทำการฝึกหัดปฏิบัติตน ไม่ต้องเป็นคนจนทรัพย์สำหรับทำทุนปฏิบัติ

นโม เมื่อกล่าวเพียง ๒ ธาตุเท่านั้น ยังไม่สมประกอบหรือยังไม่เต็มส่วน ต้องพลิกสระพยัญชนะดังนี้คือ **เอาสระ อะ จากตัว น มาใส่ตัว ม เอาสระ โอ จากตัว ม มาใส่ตัว น แล้วกลับตัว มะ มาไว้หน้าตัว โน** เป็น **มโน** แปลว่าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้ทั้งกายทั้งใจ เต็มตามสมควรแก่การใช้เป็นมูลฐานแห่งการปฏิบัติได้ มโน คือใจนี้เป็นดั้งเดิม เป็นมหาฐานใหญ่ จะทำจะพูดอะไรก็ย่อมเป็นไปจากใจนี้ทั้งหมด ได้ในพระพุทธพจน์ว่า *มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา* ธรรมทั้งหลายมีใจถึงก่อน มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ พระบรมศาสดาจะทรงบัญญัติพระธรรมวินัยก็ทรงบัญญัติออกไปจากใจ คือมหาฐานนี้ทั้งสิ้น เหตุนี้เมื่อพระสาวกผู้ได้มาพิจารณาตามจนถึงรู้จัก **นโม** แจ่มแจ้งแล้ว **มโน** ก็สุดบัญญัติ คือพ้นจากบัญญัติทั้งสิ้น

สมบัติทั้งหลายในโลกนี้ต้องออกไปจากนโมทั้งสิ้น ของใครก็ก้อนของใคร ต่างคนต่างถือเอาก้อนอันนี้ ถือเอาเป็นสมบัติ บัญญัติตามกระแสแห่งน้ำโอฆะ จนเป็นอวิชชาตัวก่อภพก่อชาติด้วยการไม่รู้เท่า ด้วยการหลงถือว่าตัวเป็นเราเป็นของเราไปหมด

ศีลจึงต้องตั้ง นโม ก่อนทุกครั้ง จะกล่าวคำถวายทานและรับศีลเลยทีเดียวไม่ได้หรือ พระอาจารย์มั่นได้แสดงธรรมเรื่องนโมอย่างลึกซึ้งให้ฟัง

เมื่อแสดงจบ ญาติโยมน้อยใหญ่ต่างเชื่อถือและเลื่อมใสเป็นอันมาก พากันสมาทานรับเอาพระไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ส่วนท่านอาญาครูดี พระอาจารย์กู่ และพระอาจารย์ฝั้น เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจบลงก็บังเกิดความปีติยินดีและเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง ทุกท่านเกิดกำลังใจมุมานะอยากบังเกิดความรอบรู้เหมือน

พระอาจารย์มั่น จึงปรึกษาหารือกันว่าพระอาจารย์มั่นท่านได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือในชั้นสูง คือ เรียนสนธิ เรียนมูลกัจจายน์ ประถมกัปป์ ประถมมูล จนกระทั่งสำเร็จมาจากเมืองอุบล จึงแสดงพระธรรมเทศนาได้ลึกซึ้งและแคล่วคล่องไม่ติดขัดประดุจสายน้ำไหล พวกเราน่าจะต้องตามรอยท่าน โดยไปร่ำเรียนจากอุบลฯ ให้สำเร็จเสียก่อน จึงจะแปลอรรถธรรมได้เหมือนท่าน เมื่อปรึกษาหารือกันแล้วได้พากันปวารณาตัวขอเป็นศิษย์ต่อพระอาจารย์มั่น รับเอาข้อวัตรปฏิบัติ ถือธุดงควัตรโดยเคร่งครัดกับได้ขอติดสอยห้อยตามท่านอาจารย์มั่นไปด้วย แต่พระอาจารย์มั่นท่านคอยไม่ได้เพราะทั้งสามท่านยังไม่พร้อมในเรื่องบริขารสำหรับธุดงค์ จึงออกเดินทางไปก่อน พระอาจารย์ทั้งสามต่างก็ได้รีบจัด

(บน) **บริเวณและศาลาวัดป่าภูไทสามัคคี บ้านม่วงไข่ อำเภอพรรณานิคม**

(ล่าง) **ศาลาภูริทัตตเถรานุสรณ์ พระอาจารย์ฝั้นได้สร้างไว้เป็นอนุสรณ์เพื่อระลึกถึงการที่ท่านได้มาฟังธรรมจากพระอาจารย์มั่นเป็นครั้งแรก ที่วัดป่าภูไทสามัคคี**

พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

ท่านกำเนิดในสกุลแก่นแก้ว นายคำด้วงเป็นบิดา นางจันทร์เป็นมารดา เพียแก่นท้าวเป็นปู่ ชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ เกิดวันพฤหัสบดี เดือนยี่ ปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๑๓ ณ บ้านคำบง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ท่านบรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดบ้านคำบง เมื่ออายุ ๑๕ ปี

เมื่ออายุ ๒๒ ปี ได้เข้าศึกษาในสำนักท่านอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร วัดเลียบ เมืองอุบล จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ณ วัดสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีพระอริยกวี (อ่อน) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสีทาชยเสโน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูประจักษ์อุบลคุณ (สุ่ย) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๖ นามมคธที่อุปัชฌาย์ตั้งให้ ชื่อ ภูริทตฺโต

เมื่อท่านอุปสมบทแล้วก็ได้บำเพ็ญสมณธรรมกับพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร เป็นเวลาหลายปี พระอาจารย์เสาร์ ได้พาท่านไปเที่ยวศึกษาธรรมปฏิบัติในสถานที่ต่างๆ และไปทางฝั่งซ้ายเมืองหลวงพระบางและที่อื่นๆ ซึ่งท่านเล่าว่าเคยพากันป่วยแทบกลับมาไม่รอด เพราะป่วยทั้งตัวท่านเอง และพระอาจารย์เสาร์ ด้วย ท่านเลยมาระลึกถึงธรรมปฏิบัติโดยไปในที่สงัดแห่งหนึ่ง พิจารณาความตาย จิตเลยลงสู่ภวังค์ขจัดโรคาพาธไปได้ในขณะนั้น

ภายหลังท่านได้ออกไป โดยเฉพาะแสวงหาความวิเวกตามสถานที่ต่างๆ อาศัยพุทธพจน์เป็นหลักเร่งกระทำความเพียรบำเพ็ญสมณธรรมโดยมิได้คิดเห็นแก่อันตรายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในชีวิต

ท่านได้อยู่บำเพ็ญสมณธรรมไปจนได้ความรู้ความฉลาดในทางดำเนิน แล้วท่านก็มาระลึกถึงหมู่คณะที่เป็นสหธรรมิกภาคอีสาน ที่พอจะช่วยแนะการปฏิบัติให้ได้

ท่านจึงได้เดินทางจากภาคกลางไปทางอุบลราชธานี เที่ยวจาริกไปในสถานที่ต่างๆ อันเป็นสถานที่พอจะพาคณะเจริญสมณธรรมได้ ภายหลังครั้นเมื่อพระภิกษุสามเณรได้ยินว่าท่านมาทางนี้ก็ได้เข้ามาศึกษาธรรมปฏิบัติ แต่ครั้งแรกมีน้อย ที่เป็นพระภิกษุสามเณรถือนิกายอื่น แต่ได้เข้ามาปฏิบัติก็มีอยู่บ้าง โดยที่ท่านมิได้เรียกร้องหรือชักชวนแต่ประการใด ต่างก็น้อมตัวเข้ามาศึกษาปฏิบัติ เมื่อได้รับโอวาทและอบรมก็เกิดความรู้ความฉลาดเลื่อมใสเกิดขึ้นในจิตในใจ บางท่านก็ยอมเปลี่ยนจากนิกายเดิมมาเป็นนิกายเดียวกับท่าน บางท่านก็มิได้เปลี่ยนนิกาย ท่านเองมิได้บังคับแต่ประการใด และเป็นจำนวนมากที่ยอมเปลี่ยนจากนิกายเดิม แม้ว่าท่านพระเถระทั้งหลายนี้แหละเมื่ออบรมได้รับความเลื่อมใสในธรรมแล้ว ก็นำไปเล่าสู่กันฟังโดยลำดับ อาศัยเหตุนี้จึงได้ทำให้ผู้ต้องการพ้นจากกองทุกข์ ซึ่งอุปนิสัยวาสนาได้อบรมเป็นทุนดังกล่าวที่ว่ามาแล้วแต่หนหลัง ก็ได้พยายามออกติดตามขอปฏิบัติด้วยเป็นจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ

ด้วยเหตุที่ท่านหวังเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เหตุนั้นท่านจึงไม่อยู่เป็นที่เป็นทางหลักแหล่งเฉพาะแห่งเดียว เที่ยวไปเพื่อประโยชน์แก่ชนในสถานที่นั้นๆ ดังนี้

๑. ณ กาลสมัยนั้น ท่านอาจารย์มั่น อยู่วัดเลียบนั้นมานาน จึงได้เข้าไปจำพรรษาที่กรุงเทพฯ และทางเขาพระงาม จังหวัดลพบุรี จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๗ ครั้นแล้วท่านจึงมาหาสหธรรมิกทางอุบลราชธานี จำพรรษาที่วัดบูรพาในจังหวัดนั้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ท่านมีพรรษาได้ ๒๕ พรรษา
๒. พ.ศ. ๒๔๕๙ จำพรรษาที่ภูผากูต บ้านหนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม
๓. พ.ศ. ๒๔๖๐ จำพรรษาที่บ้านคงปอ “ห้วยหลวง” อำเภอเพ็ญ
๔. พ.ศ. ๒๔๖๑ จำพรรษาที่ถ้ำผาบิ้ง จังหวัดเลย
๕. พ.ศ.๒๔๖๒ จำพรรษาที่บ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
๖. พ.ศ.๒๔๖๓ จำพรรษาที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
๗. พ.ศ.๒๔๖๔ จำพรรษาที่บ้านห้วยทราย อำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม
๘. พ.ศ.๒๔๖๕ จำพรรษาที่ตำบลหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
๙. พ.ศ.๒๔๖๖ จำพรรษาที่วัดมหาชัย อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี
๑๐. พ.ศ.๒๔๖๗ จำพรรษาที่บ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
๑๑. พ.ศ.๒๔๖๘ จำพรรษาที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
๑๒. พ.ศ.๒๔๖๙ จำพรรษาที่บ้านสามผง อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
๑๓. พ.ศ.๒๔๗๐ จำพรรษาที่บ้านหนองขอน อ.บุง (ปัจจุบัน อ.หัวตะพาน) จังหวัดอุบลราชธานี
๑๔. พ.ศ.๒๔๗๑ จำพรรษาที่กรุงเทพฯ วัดสระปทุม
๑๕. พ.ศ.๒๔๗๒ - ๒๔๘๒ จำพรรษาที่จังหวัดเชียงใหม่
๑๖. พ.ศ.๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ จำพรรษาที่วัดโนนนิเวศน์ จังหวัดอุดรธานี
๑๗. พ.ศ.๒๔๘๕ จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร
๑๘. พ.ศ.๒๔๘๖ จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านนามน จังหวัดสกลนคร
๑๙. พ.ศ.๒๔๘๗ จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร
๒๐. พ.ศ.๒๔๘๘ - ๒๔๙๒ จำพรรษาอยู่ที่บ้านหนองผือ ต.นาใน อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

ได้มรณภาพ ณ ที่วัดสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ตรงกับวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ เวลา ๐๒.๒๓ น. สิริอายุรวมได้ ๘๐ ปี

พระรัตนากรวิสุทธิ์ (ดูลย์ อตุโล)

นามเดิม
ดูลย์ เกษมสินธุ์

บิดา
แดง เกษมสินธุ์

มารดา
เงิน เกษมสินธุ์

เกิด
ที่บ้านปราสาท ตำบลเฉนียง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันอังคาร แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ตรงกับวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐

การอุปสมบท

ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุมหานิกาย ณ วัดจุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยมี พระครูวิมลศีลพรต (ทอง) เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ

เมื่อออกพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้เข้าพบและศึกษาธรรมจากพระอาจารย์มั่น ที่วัดบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนี้ก็ได้ปฏิบัติเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน และได้ออกธุดงค์ไปในสถานที่ต่างๆ แถบภาคอีสานตลอดมา

พ.ศ. ๒๔๖๓ หลังจากออกพรรษาแล้ว ได้ออกติดตามพระอาจารย์มั่น โดยเที่ยวธุดงค์มาจนถึงบ้านม่วงไข่ จึงได้ขอแวะพักที่วัดโพธิ์ชัย ณ ที่นี้ได้มีท่าน อาญาครูดี พระอาจารย์กู่ พระอาจารย์ฝั้น เข้ามาศึกษาธรรมในเบื้องต้นกับท่านก่อน และต่อมาภายหลังได้พากันเดินทางออกติดตามไปจนพบพระอาจารย์มั่น ที่บ้านตาลโกน ตำบลตาลเนิ้ง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

การขอญัตติ

พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้ขอญัตติเป็นพระภิกษุในธรรมยุติกนิกาย มีพระมหารัฐเป็นพระอุปัชฌาย์ พระศาสนดิลก (ชิด เสโนเสน) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ณ วัดสุทัศน์ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบัน

อายุ ๙๐ ปี ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะธรรมยุติ จังหวัดสุรินทร์ และเป็นเจ้าอาวาสวัดบูรพาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เตรียมบริขารสำหรับธุดงค์อย่างรีบด่วน เมื่อพร้อมแล้วจึงออกติดตามพระอาจารย์มั่นไปทั้งสามท่าน

เหตุที่พระอาจารย์มั่นออกเดินทางไปโดยไม่คอยในครั้งนั้น ได้มีการสันนิษฐานในภายหลังว่า พระอาจารย์มั่นเห็นว่าพระอาจารย์ทั้งสามตัดสินใจอย่างกะทันหันเกินไป ท่านต้องการจะให้ตรึกตรองอย่างรอบคอบสักระยะเวลาหนึ่งก่อน แต่พระอาจารย์ทั้งสามได้บังเกิดศรัทธาแก่กล้าในตัวพระอาจารย์มั่นโดยไม่อาจถอนตัวได้เสียแล้ว จึงไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจดังกล่าว

ในระหว่างนั้น **พระอาจารย์ดูลย์ อตุโล*** (พระรัตนากรวิสุทธิ์ ปัจจุบันเป็นเจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดสุรินทร์) ได้เที่ยวตามหาพระอาจารย์มั่นด้วยเหมือนกัน โดยเดินธุดงค์เลียบฝั่งแม่น้ำโขงมาจนถึงบ้านม่วงไข่ แล้วจึงได้ไปพักอยู่ที่วัดโพธิ์ชัย เมื่อท่านอาญาครูดี พระอาจารย์กู่ และพระอาจารย์ฝั้น ได้ไปพบพระอาจารย์ดูลย์ที่วัดนั้น จึงได้ศึกษาธรรมเบื้องต้นกับท่านอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง และเนื่องจากต่างก็มีความประสงค์จะตามหาพระอาจารย์มั่นด้วยกันอยู่แล้ว ดังนั้นพระอาจารย์ทั้ง ๔ จึงได้ร่วมกันเดินธุดงค์ติดตาม โดยพระอาจารย์ดูลย์รับหน้าที่เป็นผู้นำทาง

เมื่อธุดงค์ติดตามไปถึงบ้านคำบก อำเภอหนองสูง (ปัจจุบันอำเภอคำชะอี) จังหวัดนครพนม จึงทราบว่าพระอาจารย์มั่นอยู่ที่บ้านห้วยทราย และกำลังเดินธุดงค์ต่อไปยังอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์ทั้งสี่จึงรีบติดตามไปอย่างเร่งรีบ จนกระทั่งไปทันพระอาจารย์มั่นที่บ้านตาลโกน ตำบลตาลเนิ้ง อำเภอสว่างแดนดิน

ท่านอาญาครูดี

พระอาจารย์ทั้งสี่ได้ศึกษาธรรมอยู่กับพระอาจารย์มั่นเป็นเวลา ๓ วัน จากนั้นจึงได้ไปกราบนมัสการ **พระอาจารย์เสาร์** ที่บ้านหนองดินดำแล้ว ไปหา **พระอาจารย์สิงห์** ที่บ้านหนองหวาย ตำบลเดียวกัน ศึกษาธรรมอยู่กับท่านอีก ๗ วัน จากนั้น ก็ได้กลับไปอยู่ที่บ้านตาลเนิ้ง และได้ไปรับฟังธรรมจากพระอาจารย์มั่นอยู่เสมอๆ

ต่อมาพระอาจารย์ฝั้น กับสามเณรพรหมสุวรรณรงค์ ผู้มีศักดิ์เป็นหลานได้เดินธุดงค์ไปอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และได้ไปภาวนาอยู่ที่ถ้ำพระบท ก่อนเดินทางไปยังถ้ำพระบทแห่งนี้ ได้มีผู้เล่าให้ท่านฟังว่าที่ถ้ำนั้นผีดุมาก โดยเฉพาะที่ปากถ้ำมีต้นตะเคียนสูงใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง มีเถาวัลย์ห้อยระโยงระยางอยู่เกะกะ และดูมืดครึ้มน่ากลัวยิ่ง ผู้ไม่กลัวผี เมื่อไปภาวนาอยู่ในถ้ำดังกล่าวต่างก็เคยถูกผีหลอกมาแล้วมากต่อมาก เช่น มาหว่านดินรบกวนบ้าง หรือบางทีเขย่าต้นไม้ให้ดังเกรียวกราวบ้าง เป็นต้น

พระอาจารย์ฝั้น ได้ฟังคำบอกเล่าดังนั้น จึงได้กล่าวว่า เกิดมายังไม่เคยเห็นผีหรือถูกผีหลอกเลยสักครั้ง เพียงแต่มีคนเล่ากันต่อๆ มาว่ามีผี ทั้งยังไม่เคยปรากฏมาก่อนเลยว่าผีหักคอคนไปกินทั้งดิบๆ ถ้าเป็นเสือสางหรือสัตว์อื่นๆ ที่ดุร้ายละก็ไม่แน่ จากนั้นก็พาสามเณรพรหมเดินทางต่อไปจนกระทั่งถึงถ้ำพระบทเมื่อเวลา ๕ โมงเย็นเศษๆ

เมื่อช่วยกันทำความสะอาดตามบริเวณปากถ้ำและในถ้ำแล้ว ได้พากันไปอาบน้ำที่อ่างหินใกล้ๆ แล้วกลับมากางกลด กับเตรียมน้ำร้อนน้ำฉันเสร็จแล้วก็ออกเดินจงกรม โดยพระอาจารย์ฝั้นเดินจงกรมอยู่ทางทิศตะวันตกของกลด ส่วนสามเณรพรหมเดินทางทิศตะวันออก ต่างเดินจงกรมด้วยจิตใจอันสงบและมั่นคง ไม่ปรากฏสิ่งผิดปกติใดๆ มาแผ้วพานตลอดทั้งคืน

ต่อมาในคืนที่ ๒ ได้มีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นในระหว่างภาวนาอยู่ในกลด สมดังที่ได้มีผู้เล่าไว้กล่าวคือได้ยินเสียงต้นไม้เขย่าดังเกรียวกราวอยู่เป็นระยะๆ เมื่อได้ยินครั้งแรกพระอาจารย์ฝั้นกับสามเณรพรหมต่างก็ขนลุกซู่ด้วยความตกใจ แต่ก็เร่งภาวนาอย่างเต็มที่เพื่อวางใจให้สงบ ในที่สุดขนที่ลุกซู่ก็เหือดหาย จิตใจก็เป็นปกติและเกิดความกล้าหาญขึ้น พระอาจารย์ฝั้นกับสามเณรพรหมจึงได้ออกจากกลดมาเพื่อพิสูจน์ว่าเสียงต้นไม้ที่ดังเกรียวกราวเกิดจากอะไรแน่ คืนนั้นเป็นคืนเดือนหงาย จึงได้เห็นบ่างขนาดใหญ่ ๓ ตัว ตัวโตเท่าแมว บินฉวัดเฉวียนอยู่บริเวณต้นตะเคียนใหญ่ บางทีก็กระพือขึ้นไปตามเถาวัลย์ แล้วเขย่ากิ่งตะเคียนเล่น สะเก็ดจากกิ่งและใบที่แห้งร่วงหล่นลงมานั้นเหมือนผีมาเขย่าต้นไม้ไม่มีผิด

ในคืนต่อมา เสียงเขย่าต้นไม้ ก็ยังปรากฏอยู่ทุกคืน แต่พระอาจารย์ฝั้นกับสามเณรพรหม ได้ประจักษ์ความจริงเสียแล้ว จึงมิได้สนใจอีกต่อไป

ระหว่างบำเพ็ญภาวนาอยู่ที่ถ้ำพระบทนั้น การบิณฑบาตก็ได้อาศัยเพียงตายายชาวไร่สองคนผัวเมียไม่มีลูก ซึ่งไปปลูกบ้านอยู่กลางดง ห่างถ้ำ

หมู่บ้านตาลโกน ตำบลตาลเนิ้ง อำเภอสว่างแดนดิน

วัดบ้านนาสีดา ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ประมาณ ๑๐๐ เส้น ทั้งคู่ประกอบอาชีพในการทำไร่ข้าวและปลูกพริกปลูกฝ้าย เมื่อบิณฑบาตแต่ละครั้งได้ข้าววันละปั้น และพริกกับเกลือเท่านั้น ตกเย็นท่านก็ฉันยาดองด้วยน้ำมูตร กล่าวคือเอาลูกสมอมาดองกับน้ำมูตรของท่านเองในกระบอกไม้ไผ่แล้วเผาไฟให้สุก

เมื่อครบ ๑๕ วันแล้ว พระอาจารย์ฝั้นจึงได้พาสามเณรพรหมออกเที่ยวธุดงค์ต่อไป โดยตั้งใจว่าจะไปให้ถึงภูเขาควายในประเทศลาว แต่ในที่สุดเมื่อข้ามโขงไปแล้วก็เปลี่ยนใจ เพราะจากการสอบถามทางไปภูเขาควายกับพระภิกษุบางรูปและชาวบ้านได้รับคำบอกเล่าว่าขณะนี้ฝรั่งเศสเข้มงวดกวดขันการเข้าประเทศมาก ท่านตรองดูแล้วเห็นว่าหนังสือเดินทางก็ไม่มี ใบสุทธิก็มิได้ติดตัวมาด้วย หากเกิดเรื่องขึ้นจะลำบาก ญาติโยมที่จะช่วยเหลือก็ไม่มีเพราะต่างบ้านต่างเมือง อีกประการหนึ่งเมื่อภาวนาออกนอกลู่นอกทาง ก็ไม่มีผู้ใดจะปรึกษาแก้ไข เพราะห่างไกลครูบาอาจารย์ จึงตกลงเดินทางกลับ แต่มิได้กลับตามเส้นทางเดิม คราวนี้เดินเลียบฝั่งโขงขึ้นไปทางเหนือน้ำ โดยเดินไปตามทางเดินแคบๆ สองข้างทางเป็นป่าทึบ ทางดินที่เดินปรากฏรอยตะกุยของเสืออยู่บ่อยๆ ทั้งเก่าทั้งใหม่คละกันไปเรื่อย ยิ่งตอนที่ตะวันลับไม้จะได้ยินเสียงเสือคำรามร้องก้องไปทั้งหน้าหลัง แม้จะภาวนาอยู่ตลอดทาง แต่จิตใจก็อดหวั่นไหวไม่ได้ จนบางครั้งถึงกับภาวนาผิดๆ ถูกๆ เพราะไม่แน่ใจเอาเสียเลย ว่ามันจะโจนเข้าตะครุบเอาเมื่อไหร่

เพื่อให้กำลังใจกล้าแข็งขึ้น พระอาจารย์ฝั้นได้อุทานภาษิตอีสานขึ้นมาบทหนึ่ง ซึ่งท่านเคยพูดถึงบ่อยๆ เมื่อครั้งยังเป็นฆราวาสว่า

“เสือกินโค กินควาย เพิ่นช้าใกล้
เสือกินอ้าย เพิ่นช้าไกล”

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร

ตกกระเทินกำคอแข้ บ่ ยอมวางให้หางมันฟาด
ตกกระเทินกำคอกระท้าง บ่ วางให้แก่ผู้ใด

ภาษิตบทนี้มีความหมายว่า กิเลสพันห้าตัณหาร้อยแปดนั้น มันฝังแน่นอยู่ในสันดานของมนุษย์ เช่นเดียวกับจระเข้ที่กบดานแน่นิ่งอยู่ใต้น้ำนานๆ จึงจะโผล่หัวขึ้นมานอนอ้าปากตามชายฝั่ง พอแมลงวันเข้าไปไข่ มันจะคลานลงน้ำแล้วอ้าปากตรงผิวน้ำ เพื่อให้ไข่แมลงวันไหลออกไปเป็นเหยื่อปลา และเมื่อใดที่ปลาใหญ่ปลาเล็กหลงเข้ากินไข่แมลงวันในปากของมัน มันก็จะงับปลากลืนกินไปทันที ส่วนกระท้างนั้นก็เช่นเดียวกับกระรอก ซึ่งหัวหางกระดุกกระดิกอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นหากกำคอจระเข้และคอกระท้างไว้ให้มั่น ไม่ปล่อยให้จระเข้มันฟาดหาง และไม่ยอมให้กระท้างกระดุกกระดิกได้ จิตใจก็จะสงบเป็นปกติ ไม่กลัวเกรงต่อ

ภาษิตบทนี้ ท่านอธิบายให้ศิษย์ฟังในระยะหลังว่า ถ้าเสือกินโคหรือกินควาย เสียงร่ำลือจะไม่ไปไกลเพราะเป็นเรื่องธรรมดา คงร่ำลืออยู่เฉพาะในหมู่บ้านนั้นๆ แต่ถ้าหากเสือกินคนหรือกินพระกัมมัฏฐานแล้ว ผู้คนจะร่ำลือไปไกลมากทีเดียว

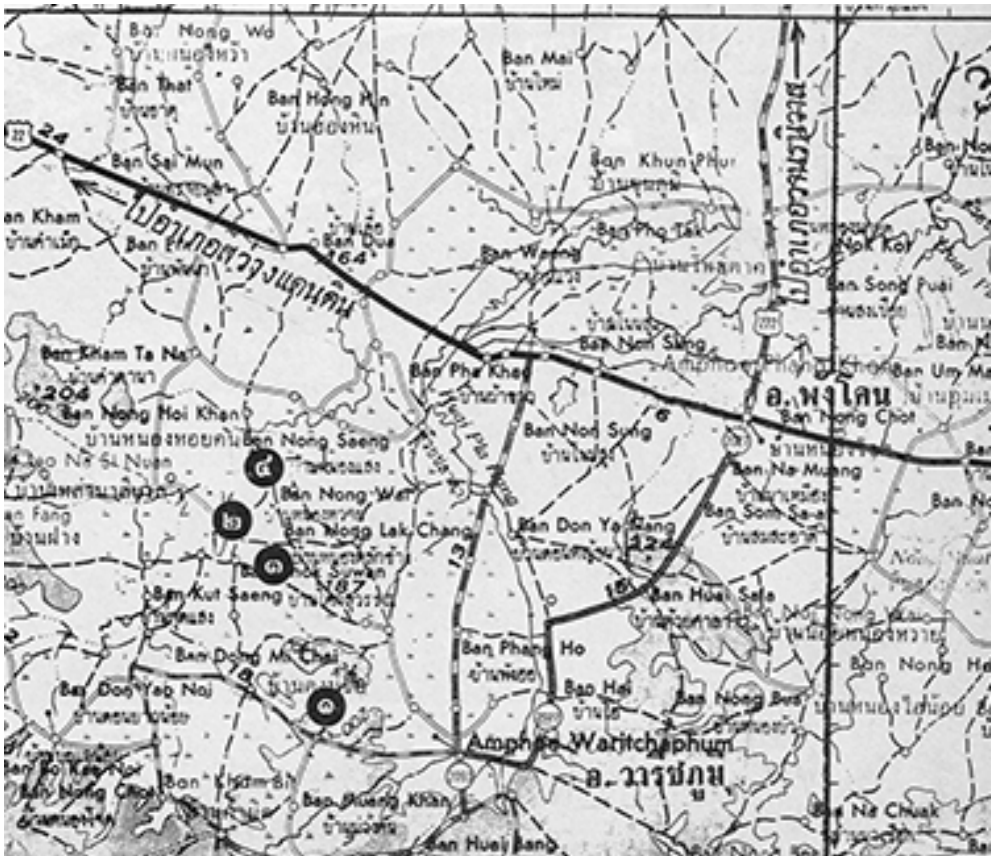
ภาษิตที่ท่านอุทานขึ้นมาบทนั้น ยังผลให้ท่านข่มความกลัวในจิตใจได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันก็บังเกิดความกล้า พร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ทุกวิถีทาง พระกัมมัฏฐานกลัวสัตว์ป่าก็ไม่ใช่พระกัมมัฏฐาน

นอกจากภาษิตข้างต้น ท่านยังกล่าวต่อไปอีกว่า

โบสถ์น้ำบ้านหนองแสง พระอาจารย์เสาร์ได้สร้างไว้

๑ บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ พระอาจารย์มั่น จำพรรษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕

๒ บ้านตาลโกน ตำบลตาลเนิ้ง อำเภอสว่างแดนดิน พระอาจารย์ฝั้นได้เข้ามาศึกษาธรรม กับพระอาจารย์มั่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

๓ บ้านหนองดินดำ อำเภอสว่างแดนดิน

๔ บ้านหนองแสง อำเภอสว่างแดนดิน

ภยันตราย ถึงเสือจะคาบไปกินก็ไม่กระวนกระวายเป็นทุกข์

ท่านกล่าวกับสามเณรพรหมในตอนนั้นอีกด้วยว่า เมื่อเรามีสติ กำหนดรู้เท่าทันมันดีแล้ว

“การตายนั้นถึงตายคว่ำหน้าก็ไม่หน่าย
จะตายหงายหน้าก็ไม่จ่ม”

กล่าวคือไม่ว่าจะตายด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม สุคติเป็นหวังได้เสมอไป ดังนี้

หลังจากข่มสติให้หายกลัวเสือได้สำเร็จ การเที่ยวธุดงค์ก็เต็มไปด้วยความปลอดโปร่ง และต่อมาไม่นานนัก พระอาจารย์ฝั้นกับสามเณรพรหมก็บรรลุถึงท่าน้ำแห่งหนึ่งซึ่งมีเรือรับส่งข้ามฟากกันอยู่เป็นประจำ จึงเรียกเรือมารับแล้วข้ามกลับมาฝั่งไทย

พอขึ้นฝั่งพักผ่อนได้ชั่วครู่ พระอาจารย์ฝั้นก็พาสามเณรพรหมเดินทางไปนมัสการพระอาจารย์มั่นที่บ้านนาสีดา ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เมื่อนมัสการพระอาจารย์มั่นเรียบร้อยแล้วทั้งๆ ที่พระอาจารย์ฝั้น ยังไม่ได้กราบเรียน ให้พระอาจารย์มั่นทราบถึงเรื่องราวที่ได้ประสบมา

แต่พระอาจารย์มั่นก็สามารถ
หยั่งรู้ได้อย่างน่าอัศจรรย์

บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ ตรงลูกศรชี้เป็นบริเวณที่พระอาจารย์มั่นได้สร้างเสนาสนะป่าขึ้นจำพรรษา ปีพ.ศ. ๒๔๖๕ (ปัจจุบันเป็นโรงเรียนบ้านหนองลาดวิทยาคาร)

เพราะจากการสนทนาตอนหนึ่ง พระอาจารย์มั่นได้กล่าวขึ้นมาลอยๆ ว่า

“ท่านฝั้น เณรพรหม ได้ผีได้เสือเป็นอาจารย์น่ะดีแล้ว ผีกับเสือสอนให้รู้วิธีตั้งสมาธิให้มั่นคง สอนให้กำหนดจิตใจให้สงบ รู้เท่าความกลัวว่าอะไรมันกลัวผีกลัวเสือ ถ้าจิตใจกลัว เสือมันกินจิตใจคนได้เมื่อไหร่ มันกินร่างของคนต่างหาก นี่แหละเขาจึงพูดกันว่า ผู้ไม่กลัวตายไม่ตาย ผู้กลัวตายต้องตายกลายเป็นอาหารสัตว์ ที่ท่านฝั้นใช้ภาษิตต่างๆ เป็นอุบายอันแยบคายเตือนจิตใจให้รู้สึกตัวอยู่เสมอ ขณะได้ยินเสียงเสือนั้นชอบแล้ว’’

ต่อจากนั้นพระอาจารย์มั่นได้ถามพระอาจารย์ฝั้นด้วยว่า จะไปเรียน “หนังสือใหญ่” คือเรียนประถมกัปป์ ประถมมูล กับมูลกัจจายน์ ตามที่ได้ตั้งใจไว้จริงๆ หรือ พระอาจารย์ฝั้นตอบว่ามีเจตนาไว้เช่นนั้นจริง พระอาจารย์มั่นเห็นความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวของพระอาจารย์ฝั้นจึงบอกว่า ท่านฝั้นไม่ต้องไปเรียนถึงเมืองอุบลหรอก อยู่กับผมที่นี่ก็แล้วกัน ผมจะสอนให้จนหมดไส้หมดพุงเลยทีเดียว หากยังไม่จุใจค่อยไปเรียนต่อทีหลัง ส่วนเณรพรหมเธอจะไปเรียนที่เมืองอุบลก็ได้ ตามใจสมัคร

สามเณรพรหมจึงได้แยกกันกับพระอาจารย์ฝั้น ตอนนั้นเป็นปลายปีพุทธศักราช ๒๔๖๔

สามเณรพรหมลงไปเมืองอุบลกับพระอาจารย์สิงห์* ส่วนพระอาจารย์ฝั้นอยู่เรียน “หนังสือใหญ่” กับพระอาจารย์มั่น บางครั้งได้ออกบำเพ็ญภาวนาโดยลำพัง เมื่อขัดข้องสงสัยในข้ออรรถข้อธรรมอันใดก็กลับเข้ามาเรียนถามพระอาจารย์มั่น

ต่อมาพระอาจารย์ฝั้นได้ออกเที่ยวธุดงค์ไปทางอำเภอวาริชภูมิ ขณะไปพักอยู่ที่วัดป่าบ้านหนองแสง เกิดอาพาธเป็นไข้หวัด เป็นอุปสรรค

วัดมหาชัย ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี

* ดูประวัติย่อ หน้า ๑๗๘

กุฏิสงฆ์วัดมหาชัย

ต่อการบำเพ็ญภาวนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังเกิดความวุ่นวายในจิตใจ ทั้งกลางวันและกลางคืน อุบายแก้ไขที่เคยกำหนดรู้ได้ก็หลงลืมหมด ไม่ผิดอะไรกับการเดินป่าพบขอนไม้ใหญ่ขวางกั้น จะข้ามไปมันก็สูงขึ้น จะลอดหรือมันก็ทรุดต่ำลงติดดิน จะไปขวาไปซ้ายขอนไม้มันก็เคลื่อนเข้ากางกั้นไว้ทุกครั้งเป็นเช่นนี้ถึง ๓ คืน ก็ยังเอาชนะอุปสรรคไม่สำเร็จ

เช้าวันรุ่งขึ้นพระอาจารย์ฝั้นออกไปบิณฑบาตกลับมาก็ฉันได้เพียงนิดหน่อย แต่ถึงกระนั้น ท่านก็ยังตัดสินใจออกเดินธุดงค์ต่อ จัดแจงเครื่องบริขาร บ่าข้างหนึ่งสะพายบาตร บ่าอีกข้างหนึ่งแบกกลดออกเดินไปทั้งๆ ที่ยังไม่หายอาพาธ ระหว่างทางท่านได้พบสุนัขตัวหนึ่งกำลังแทะกระดูกอยู่ พอมันเห็นท่านก็วิ่งหนี แต่แล้วก็เลียบเคียงกลับมาแทะกระดูกต่อ เป็นเช่นนี้ถึง ๓ ครั้ง ทันใดท่านได้เกิดธรรมสังเวช บังเกิดความสลดขึ้นในใจเป็นอย่างมาก จึงถามตนเองว่า *ขณะนี้เธอเป็นฆราวาสหรือพระกัมมัฏฐาน ถ้าเป็นฆราวาสก็เหมือนกับสุนัขแทะกระดูกนี่แหละ กระดูกมีเนื้อหนังเมื่อไหร่อย่างมากก็กลืนลงคอไปได้แค่น้ำลายเท่านั้นเอง แต่นี่เธอเป็นพระกัมมัฏฐาน เท่าที่เธอภาวนาไม่สำเร็จมาถึง ๓ คืน ก็เพราะเธออยากสร้างโลก สร้างภพ สร้างชาติ สร้างวัฏสงสาร ไม่มีสิ้นสุดแห่งความคิด อยากมีบ้าน มีเรือน มีไร่มีนา มีวัวมีควาย อยากมีเมียมีลูก มีหลาน จะไปสร้างคุณงามความดีในที่ใดก็ไม่ได้ เพราะเป็นห่วงสมบัติ และห่วงลูกห่วงเมีย พร้อมกันนั้นพระอาจารย์ฝั้นก็กล่าวภาษิตขึ้นมาบทหนึ่ง มีข้อความดังนี้*

“ตัณหารักเมียเปรียบเหมือนเชือกผูกคอ
ตัณหารักลูกรักหลานเปรียบเหมือนปอผูกศอก
ตัณหารักวัตถุข้าวของต่างๆ เปรียบเหมือนปอผูกตีน”

สมบัติพัสถานต่างๆ ที่สร้างสมไว้ เมื่อตายลงไม่เห็นมีใครหาบหามเอาไปได้เลยสักคนเดียว มีแต่คุณงามความดีกับความชั่วเท่านั้นที่ติดตัวไป พระอาจารย์ฝั้นปลงด้วยว่า *ถ้าเธอเป็นพระกัมมัฏฐานไม่ควรคิดสร้างโลกวัฏฏสงสารเช่นนั้น ควรตั้งใจภาวนาให้รู้ให้เห็นในอรรถธรรมสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ทั้งสิ้น*

เมื่อกำหนดใจได้เช่นนั้น ไข้หวัดก็ดี ข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างอาพาธก็ดี ก็ปราศนาการไปสิ้น เกิดสติสัมปชัญญะรู้อาการของจิตทุกลมหายใจเข้าออก

บรรยายแผนที่

๑. วัดมหาชัย ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่

- พระอาจารย์มั่นจำพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๖๖
- พระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) ได้อุปสมบท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐
- พระอาจารย์กู่ ธมฺมทินฺโน ได้มาญัตติกรรม ปี พ.ศ. ๒๔๖๖

๒. วัดป่าหนองแซง

๓. วัดป่านิโครธาราม

ต่อมาพระอาจารย์ฝั้นจึงได้เดินธุดงค์กลับไปนมัสการพระอาจารย์มั่นที่วัดมหาชัย อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี

เมื่อไปถึง พอกราบพระอาจารย์มั่นเสร็จท่านก็บังเกิดความอัศจรรย์ใจอีกครั้งหนึ่ง เหมือนตอนกลับจากฝั่งลาวครั้งที่แล้ว เพราะพระอาจารย์มั่น ได้หัวร่อก้ากขึ้นมาในทันใด แล้วกล่าวกับพระอาจารย์ฝั้นว่า

“ท่านฝั้น ครั้งก่อนได้ยินเสือร้องจิตใจถึงสงบ มาครั้งนี้ได้หมาแทะกระดูกเป็นอาจารย์เข้าอีกแล้ว จึงมีสติรอบรู้ในอรรถในธรรม ท่านฝั้นถือเอาหมาแทะกระดูกเป็นอุบายอันแยบคายสำหรับเปลี่ยนจิตใจให้สงบ จนสามารถทำให้เห็นแจ้งในธรรมนั้นได้ถูกต้อง ชื่อว่าเป็นศิษย์ของพระพุทธองค์โดยแท้ การเห็นอะไรแล้วน้อมนำเข้ามาพิจารณาภายในจิตเช่นนี้เป็นการกระทำที่ชอบแล้ว”

น่าสังเกตว่าเมื่อพระอาจารย์ฝั้น สามารถผูกจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง บำเพ็ญภาวนาได้ตลอดรอดฝั่ง โดยอุปสรรคใดๆ ไม่อาจมารบกวนได้ แล้วท่านจึงได้ตัดสินใจขอรับการญัตติเป็นพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย

เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ เวลา ๑๕ นาฬิกา ๒๒ นาที ที่วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี โดยมีเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล)

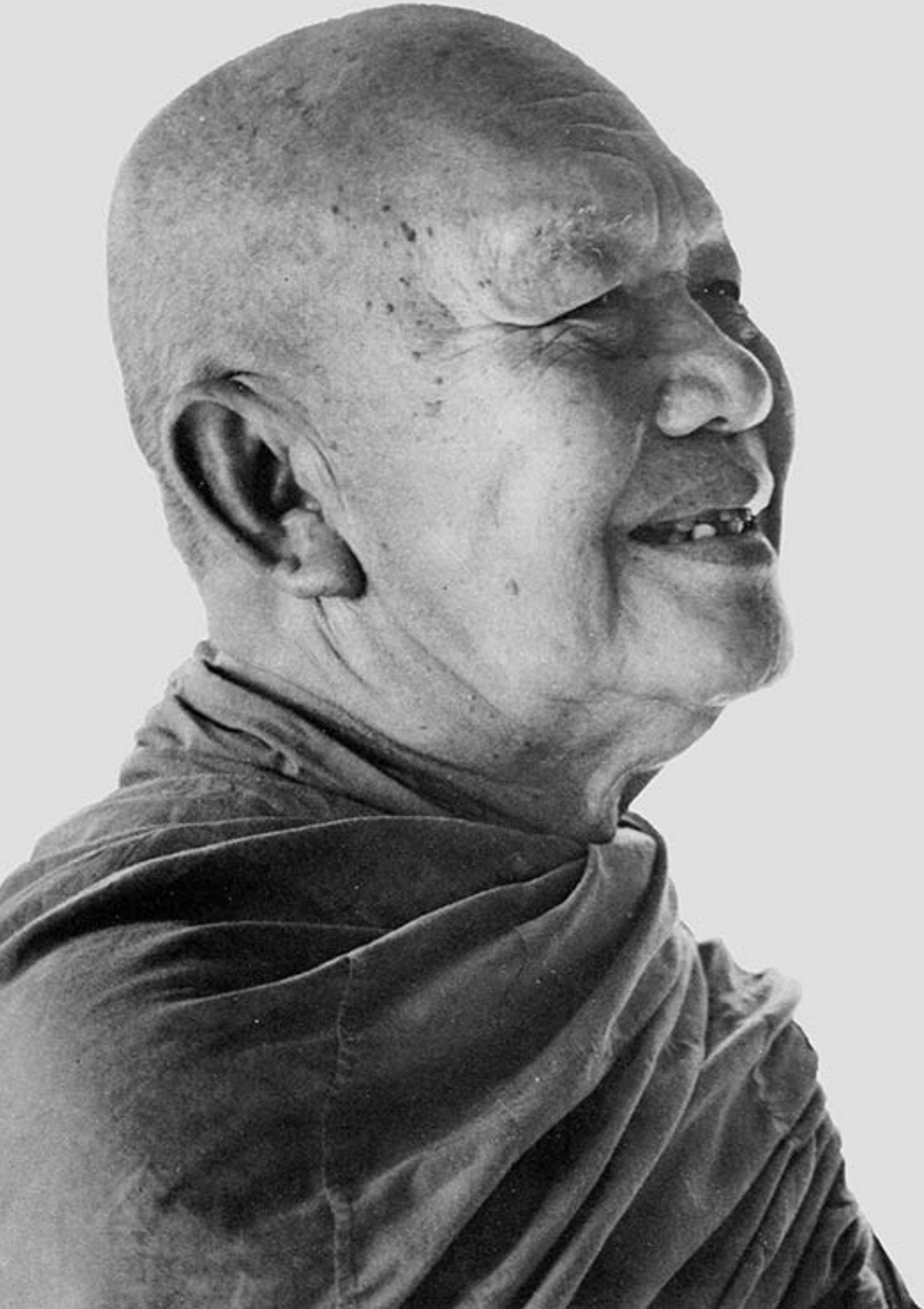

ประวัติ วัดโพธิสมภรณ์

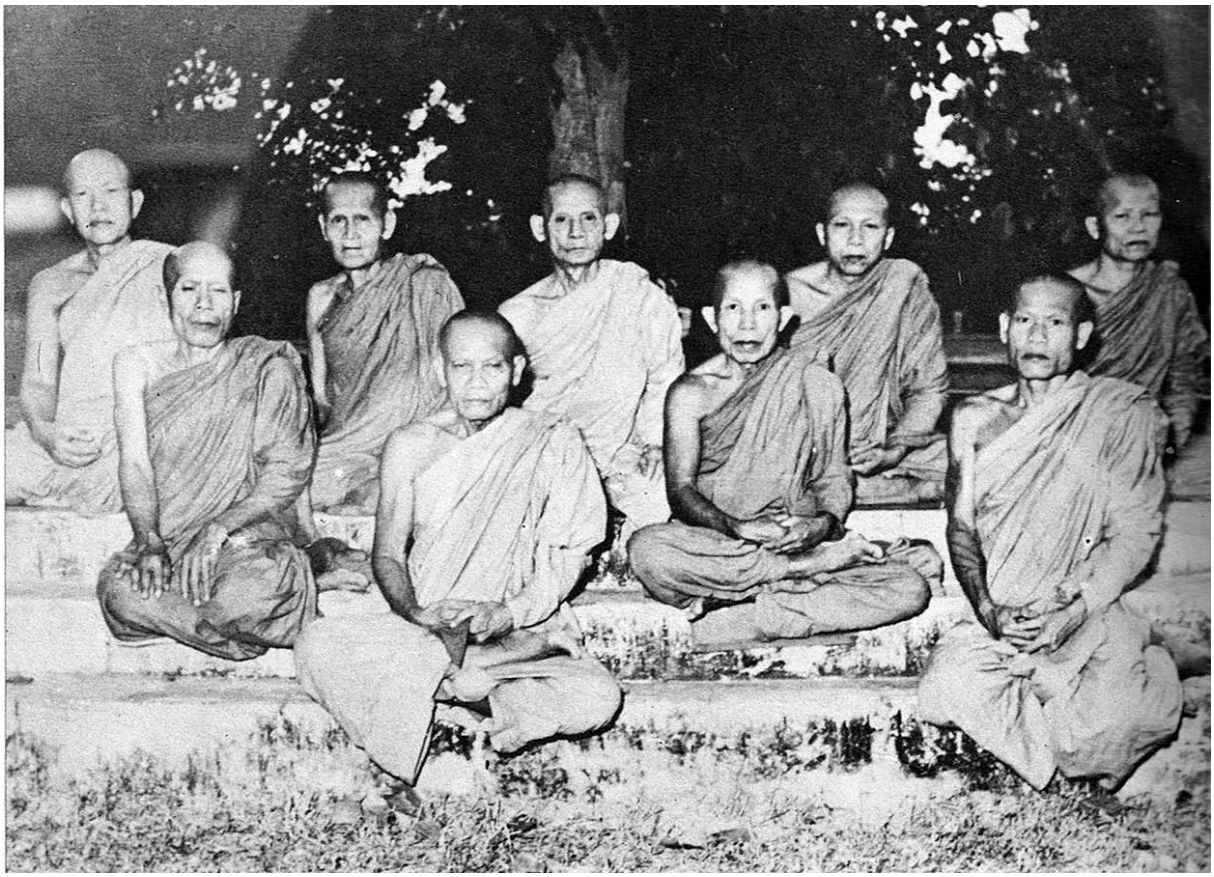
ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ มหาอำมาตย์ศรีพระยาสุริยราชวรานุวัติ (โพธิ เนตติโพธิ์) สมุหเทศาภิบาลมณฑลอุดรธานี ได้พิจารณาเห็นว่าในเขตเทศบาล เมืองอุดรธานีนี้ มีวัดมัชฌิมาวาสอยู่วัดเดียวเท่านั้น สมควรจะได้จัดสร้างวัดขึ้นใหม่อีกสักวัดหนึ่ง และก็เห็นว่าทางทิศตะวันตกของหนองประจักษ์ เป็นที่เหมาะสมควรแก่การสร้างวัด จึงได้ชักชวนราษฎรในหมู่บ้านนั้น ช่วยกันถากถางป่าพอควรแก่การปลูกกุฏิศาลาโรงธรรม สำหรับบำเพ็ญบุญการกุศล ได้ทำการก่อสร้างอยู่เป็นเวลา ๑ ปี ก็สำเร็จเป็นสำนักสงฆ์ จึงได้กราบทูลขอชื่อวัดต่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ ซึ่งได้ทรงประทานนามว่า “วัดโพธิสมภรณ์” ให้เป็นอนุสรณ์แก่พระยาศรีสุริยราชวรานุวัติ (โพธิ เนตติโพธิ์) ผู้สร้างวัดนี้ ต่อมาได้อาราธนาพระครูธรรมวินยานุยุติ (หนู) จากวัดมัชฌิมาวาสมาเป็นเจ้าอาวาส โดยที่สังขารของท่านอยู่ในวัยชรานานแล้ว ได้เป็นเจ้าอาวาสอยู่ไม่นานก็ถึงแก่มรณภาพ

ครั้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ เจ้าพระยามุขมนตรี (อวบ เปาโรหิตย์) ซึ่งเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลอุดรธานี ได้มาเสริมสร้างวัดโพธิสมภรณ์ให้กว้างขวางขึ้นโดยขยายอาณาเขตออกไปอีก กับได้ก่อสร้างเสนาสนะเพิ่มขึ้น พร้อมกับอุโบสถจนแล้วเสร็จ และได้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นหลักฐาน เมื่อได้พิจารณาแล้วเห็นว่าในเขตเทศบาลนี้ ไม่มีวัดธรรมยุต จึงสมควรจัดวัดโพธิสมภรณ์นี้ให้เป็นวัดของฝ่ายธรรมยุตเสียเลย และได้กราบทูลขอเจ้าอาวาส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าจึงได้รับสั่งให้เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทร์ เลือกเฟ้นหาพระเปรียญให้ ก็ได้พระครูสังฆวุฒิกร (จูม พนฺธุโล) ปธ. ๓ มาเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖

วัดโพธิสมภรณ์ จึงได้เป็นวัดธรรมยุตตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

■ พระคณาจารย์ที่สำคัญของฝ่ายวิปัสสนาธุระ

■ สัทธิวิหาริก ของเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล)

● **แถวบน**

(จากซ้าย) พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร หลวงปู่ขาว อนาลโย
เจ้าพระคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) *พระอุปัชฌาย์*
พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ พระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

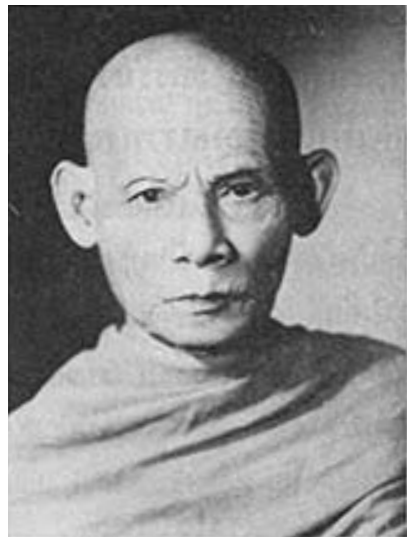
● **แถวกลาง**

(จากซ้าย) พระอาจารย์จันทร์ เขมปตฺโต พระอาจารย์กงมา จิรปุณฺโณ

● **แถวล่าง**

(จากซ้าย) หลวงพ่อบัว สิริปุณฺโณ พระอาจารย์อ่อนสา สุขกาโร

พระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล)

นามเดิม จูม จันทรวงศ์

บิดา คำสิงห์ จันทรวงศ์

มารดา เขียว จันทรวงศ์

เกิด เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๙ คน ที่บ้านท่าอุเทน ตำบลท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ ตรงกับวัน ๕๖ปีชวด

การบรรพชาและอุปสมบท เบื้องแรกเมื่ออายุ ๑๒ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดโพนแก้ว ตำบลท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๔๒

เมื่ออายุครบบวชแล้ว ได้อุปสมบทที่วัดมหาชัย ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ในวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยมีพระครูแสง ธมฺมธโร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสีมา สีลสมฺปนฺโน (วัดจันทาราม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระจันทร์ เขมิโย (พระเทพสิทธาจารย์ วัดศรีเทพ จังหวัดนครพนม) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๖ ได้ติดตามพระจันทร์ เขมิโย ไปจำพรรษาที่วัดเลียบ จังหวัดอุบลราชธานี อันเป็นสำนักของพระอาจารย์เสาร์และพระอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ได้ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติในด้านสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานกับท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นเวลาถึง ๓ ปี จึงเป็นมูลเหตุให้ท่านเป็นผู้มีอุปนิสัยน้อมไปในฝ่ายวิปัสสนาธุระ และได้ประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องไปจนถึงวันอวสานแห่งชีวิต

การศึกษาทางพระปริยัติธรรม ได้เข้ามาเล่าเรียนศึกษาทางพระปริยัติธรรมต่อที่วัดเทพศิรินทร์ จนได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

สมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นพระครูสังฆวุฒิกร ฐานานุกรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) ครั้งเมื่อเป็นพระสาสนโสภณ และได้ย้ายจากวัดเทพศิรินทร์มาเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ กับได้ตราตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ด้วย

๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระญาณดิลก

๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๓ ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระราชเวที

๑๙ กันยายน ๒๔๗๘ ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระเทพกวี

๑๙ ธันวาคม ๒๔๘๘ ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระธรรมเจดีย์

มรณภาพ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ณ โรงพยาบาลศิริราช

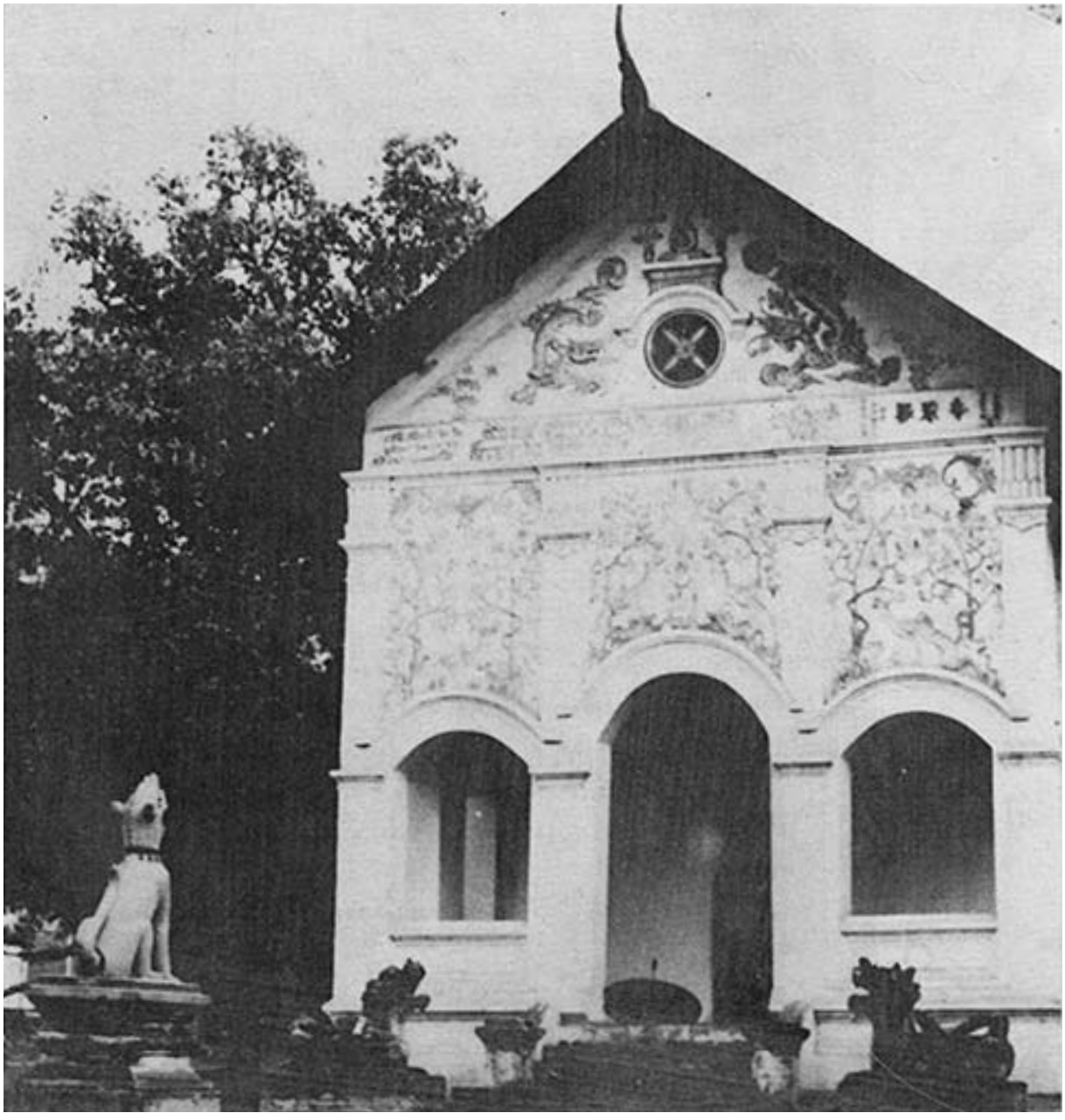
เมื่อครั้งเป็นที่พระครูสังฆวุฒิกร เป็นพระอุปัชฌายะ พระรถเป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระมุกเป็นพระอนุสาวนาจารย์

ก่อนหน้านั้นในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้มีพระอาจารย์มารับการญัตติเป็นธรรมยุตอีก ๒ รูป คือ

พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ และพระอาจารย์อุ่น

นอกจากนี้ยังมีพระอาจารย์กว่า สุมโนอีกรูปหนึ่ง ซึ่งพออายุครบบวชก็ได้อุปสมบทเป็นพระธรรมยุติกนิกาย หลังจากพระอาจารย์ฝั้นญัตติเพียงไม่กี่วัน

สำหรับพระอาจารย์ฝั้น ภายหลังญัตติแล้ว ท่านก็เดินทางไปหาพระอาจารย์มั่นที่วัดอรัญวาสี อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และจำพรรษาอยู่ที่วัดนั้นเลย

พระอาจารย์ต่างๆ ที่ร่วมจำพรรษาในปีเดียวกันนั้น (พ.ศ. ๒๔๖๘) ได้แก่

พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

พระอาจารย์กู่ ธมฺมทินฺโน *๑

พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ *๒

พระอาจารย์สาร

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

พระอาจารย์กว่า สุมโน *๓

และยังมีพระภิกษุสามเณรอีกรวมถึง ๑๖ รูป

ระหว่างพรรษานั้น พระอาจารย์ฝั้นอาพาธเป็นไข้มาลาเรีย ออกพรรษาแล้วก็ยังไม่หายขาด ปรากฏว่าระหว่างอาพาธอยู่นั้น แม้จะมีไข้จับ แต่เมื่อถึงวันประชุมฟังโอวาทจากพระอาจารย์มั่น ท่านก็ไม่เคยย่อท้อ อุตส่าห์ไปฟังโอวาทมิได้ขาดเลยสักครั้งเดียว ยิ่งไปกว่านั้น การทำข้อวัตรปฏิบัติ เช่น ตักน้ำ และปัดกวาดบริเวณวัด ทำความสะอาดเสนาสนะ ท่านก็ร่วมทำกับภิกษุสามเณรอื่นๆ อยู่เสมอมา แม้จะมีผู้นิมนต์ให้ท่านหยุด ท่านก็ไม่ยอม การกระทำตนเหมือนมิได้ป่วยไข้ โดยใช้พลังจิตเข้าต่อสู้ดังกล่าว เป็นอุบายให้ท่านสามารถพลิก

(ขวา)
ด้านหน้าวัดอรัญวาสี
วัดอรัญวาสี อำเภอท่าบ่อ
จังหวัดหนองคาย
พระอาจารย์ฝั้นได้มา
จำพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๖๘

(ซ้าย)
อุโบสถวัดอรัญวาสี
พระอาจารย์สุวรรณ ศิษย์รุ่นแรกของพระอาจารย์มั่นได้สร้างไว้

น่าสังเกตว่า ไม่ว่าวัดหรืออุโบสถวิหารใดๆ ถ้าพระอาจารย์สุวรรณเป็นผู้สร้างจะต้องมีรูปปั้นสุนัขไว้เป็นสัญลักษณ์

*๑ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๕๐
*๒ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๖๘
*๓ ดูประวัติย่อ หน้า ๒๐๓

ความป่วยเจ็บมาเป็นธรรมอริยสัจจขึ้นได้ จนกระทั่งพระอาจารย์มั่นถึงกับออกปากชมว่า *"ท่านฝั้นได้กำลังใจมากนะพรรษานี้"*

เมื่อใกล้จะออกพรรษา พระอาจารย์มั่นได้ประชุมหมู่ศิษย์เพื่อเตรียมออกเที่ยวธุดงค์หาที่วิเวก และได้จัดหมู่ศิษย์ออกไปเป็นพวกๆ โดยจัดพระอาจารย์กู่ พระอาจารย์อ่อน และพระอาจารย์ฝั้นให้ไปเป็นชุดเดียวกัน เพราะเห็นว่ามีนิสัยต้องกันมาก นอกนั้นก็จัดเป็นชุดๆ อีกหลายชุด

ก่อนออกธุดงค์ พระอาจารย์มั่นได้สั่งไว้ด้วยว่า แต่ละชุดให้เดินธุดงค์เลียบภูเขา ภาวนาวิเวกไปตามแนวภูเขานั้น และแต่ละชุดก็ไม่จำเป็นต้องเดินธุดงค์ไปด้วยกันโดยตลอด ระหว่างทางท่านใดอยากไปพักวิเวก ณ ที่ใด เช่นตามถ้ำซึ่งมีอยู่ตามทางก็ทำได้ เพียงแต่บอกเล่ากันให้ทราบในระหว่างพระภิกษุชุดเดียวกัน จะได้นัดหมายไปพบกันข้างหน้าเพื่อเดินธุดงค์ต่อไปได้อีก

ครั้นออกพรรษาแล้ว พระอาจารย์กู่กับพระอาจารย์อ่อน ได้แยกไปทางภูเขาพระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ส่วนพระอาจารย์ฝั้น ออกไปทางบ้านนาบง ตำบลสามขา (ปัจจุบันเป็นตำบลกองนาง) อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย แล้วไปภาวนาอยู่ที่วัดร้างแห่งหนึ่ง

พระอาจารย์ฝั้นพักอยู่ที่วัดร้างนั้นอีกหลายวัน จึงออกเที่ยวธุดงค์ต่อไปโดยเลียบไปกับฝั่งแม่น้ำโขง เมื่อเข้าเขตศรีเชียงใหม่ วันหนึ่งขณะที่ท่านออกเที่ยวไปจนค่ำ ไปพบศาลภูตาแห่งหนึ่งที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เป็นศาลากว้างครึ่งวา ยาว ๑ วา สูงจากพื้นประมาณ ๑ ศอก มุงหลังคาด้วยแผ่นไม้เล็กๆ คล้ายกระเบื้อง เปิดโล่งสามด้านข้าง ท่านจึงเข้าไปอาศัยพัก ตอนย่ำรุ่ง มีคนแจวเรือมาจอดที่ริมฝั่งน้ำ

พระอาจารย์กู่ ธมฺมทินฺโน
(องค์ซ้าย)

นามเดิม กู่ สุวรรณรงค์
บิดา หลวงพรหม (เมฆ)
มารดา หล้า สุวรรณรงค์
เกิด วันเสาร์ เดือน ๕ ปีชวด พ.ศ. ๒๔๔๓

การอุปสมบท ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ณ สำนักวัดโพธิชัย บ้านม่วงไข่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยมีพระครูสกลสมณกิจ (ท่านอาญาครูธรรม) เป็นพระอุปัชฌาย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ตลอดเวลาที่ท่านบวชอยู่ ท่านเป็นผู้ยินดีในเสนาสนะป่าเป็นส่วนมาก ได้จาริกแสวงหาที่วิเวกเพื่อสมาธิภาวนาตามป่าชัฏ ได้มีโอกาสศึกษาธรรมเบื้องต้นกับอาจารย์ดูลย์ อตุโล (พระรัตนากรวิสุทธิ์) ที่วัดบ้านม่วงไข่นี้ และต่อมาก็ได้เดินทางไปพบท่านอาจารย์มั่น และได้อยู่ศึกษาธรรมและปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

การขอญัตติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ได้ญัตติเป็นพระภิกษุธรรมยุติกนิกาย โดยมีพระอดิศัยคุณาธาร (คำ อรโก) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์มั่นเป็นพระกรรมวาจาจารย์ ณ วัดมหาชัย ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี

มรณภาพ ท่านอาพาธด้วยฝีฝักบัวที่ต้นคอ ซึ่งเป็นโรคประจำตัว เมื่อออกพรรษาปี ๒๔๙๔ แล้วท่านได้ลาญาติโยมขึ้นไปทำสมณกิจที่ถ้ำเจ้าผู้ข้า จนล่วงไปได้ ๓ เดือน อาการของโรคได้กำเริบมากขึ้น จนกระทั่งท่านได้มรณภาพในอริยาบถนั่งสมาธิ ณ ถ้ำเจ้าผู้ข้า เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ รวมอายุท่านได้ ๕๓ ปี

๑ วัดป่าสารวารี (วัดบ้านค้อ) อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
พระอาจารย์มั่น จำพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๖๒ และปี พ.ศ. ๒๔๖๗

๒ วัดบ้านหนองกอง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๓ พระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๔ บ้านผักบุ้ง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๕ วัดบ้านนาสีดา ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๖ วัดอรัญวาสี อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร จำพรรษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘
เป็นพรรษาที่ ๑. โดยอยู่ร่วมจำพรรษากับพระอาจารย์มั่น

๗ บ้านนาบง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

(บน) **กุฏิสงฆ์วัดอรัญญบรรพต (ผาชัน) อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พระอาจารย์ฝั้นได้เคยมาพักอยู่**
(ล่าง) **ศาลภูตา (นางอั้ว) ริมแม่น้ำโขง**

ตรงกับบริเวณที่ตั้งศาลภูตานั้น แล้วยกมือขึ้นอธิษฐานด้วยเสียงอันดังว่า *"ขอให้เจ้าแม่นางอั้วบันดาลให้ค้าขายดีๆ ร่ำรวย อยู่เย็นเป็นสุข"* ท่านนึกขำ จึงออกเสียงแทนเจ้าแม่ไปว่า *"เออ เอาซี"* เล่นเอาผู้นั้นรีบแจวหนีไปอย่างตกอกตกใจ

ออกจากศาลภูตาแล้วท่านก็เที่ยวต่อไป และไปแวะพักที่วัดผาชัน (วัดอรัญญบรรพต) ซึ่งอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำเช่นเดียวกัน พักอยู่หลายวันจึงเลยไปถึงที่หินหมากเป้ง พักอยู่อีกระยะหนึ่ง ต่อมาจึงเดินทางย้อนกลับไปพบพระอาจารย์กู่และพระอาจารย์อ่อนที่พระพุทธบาทบัวบกตามที่ตกลงกันไว้ก่อนแยกทาง แต่พอถึงบ้านผักบุ้งเชิงเขาพระบาทบัวบก ก็ทราบว่าพระอาจารย์ทั้งสองได้ออกเดินธุดงค์ไปที่บ้านค้อแล้ว ท่านจึงพักอยู่ที่บ้านผักบุ้ง ๕ วัน โดยหาสถานที่สงบเจริญกัมมัฏฐานอยู่ตามภูเขาลูกนั้น

ระหว่างพำนักอยู่ที่นั่นมีเหตุการณ์อันไม่คาดฝันอุบัติขึ้น คือวันหนึ่งเมื่อท่านได้เดินขึ้นไปบนภูเขาเพื่อแสวงหาสถานที่สงบตามลำพัง

ขณะผ่านราวป่าท่านถึงกับสะดุ้ง เพราะได้ยินเสียงผิดสังเกตห่างออกไปไม่มากนักทางด้านข้าง เป็นเสียงคล้ายสัตว์กำลังตะกุยดินอยู่ สามัญสำนึกบอกท่านว่าคงเป็นสัตว์ใหญ่ อาจเป็นสัตว์ร้าย และอาจเป็นเสือก็ได้

พอนึกถึงเสือท่านก็ยืนนิ่งตัวแข็ง แล้วในอึดใจนั้นเอง ขณะที่ท่านกำลังสำรวมจิตใจมิให้ตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น สัตว์ตัวนั้นก็ผงกหัวพ้นกอหญ้าอันรกทึบขึ้นมา

เสือจริงๆ นั่นแหละ เห็นจากหัวที่โผล่ขึ้นมาตัวมันไม่ใช่เล็ก

พอแน่ใจว่าเป็นเสือท่านก็เย็นวาบไปตามไขสันหลัง เหงื่อเม็ดโป้งๆ ผุดขึ้นตามใบหน้า ความรู้สึกบอกตัวท่านโดยฉับพลันว่า ถ้าหันหลังวิ่งเป็นเสร็จแน่ มันจะกระโจนเข้าใส่อย่างไม่มีปัญหา จึงพยายามสำรวมจิตใจให้แน่วแน่เพื่อรับกับสถานการณ์ที่อุบัติขึ้นอย่างกะทันหันทุกลมหายใจในขณะนั้นมันให้ติดให้ขัดไม่สะดวกดายเหมือนในภาวะธรรมดา

พระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

(ซ้าย) **วัดบ้านค้อ (ปัจจุบันวัดป่าสารวารี) อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี**
(บน) **กุฏิสงฆ์วัดบ้านค้อ**
(ล่าง) **ศาลาการเปรียญวัดบ้านค้อ**

(บน) **วัดบ้านหนองกอง อำเภอบ้านผือ พระอาจารย์มั่นได้เดินธุดงค์มาพักอยู่ชั่วคราว ในขณะที่ยังเป็นป่า ก่อนที่จะเดินทางไปจำพรรษาที่วัดบ้านค้อ**

(ขวา) **ต้นกระบก ในวัดบ้านหนองกอง ชาวบ้านได้ร่ำลือสืบมาว่าระหว่างที่พระอาจารย์มั่นได้เข้าพักรุกขมูลอยู่ในสมัยนั้น ท่านได้อธิษฐานจิตขอไม่ให้ลูกตกลงมาในระหว่างที่ท่านพำนักอยู่ ปรากฏว่าในปัจจุบันลูกกระบกต้นนี้ถึงแม้มีลูกตกมา แต่ไม่ตกหล่นลงพื้นตามคำอธิษฐาน เหี่ยวแห้งคาต้นไปเลย**

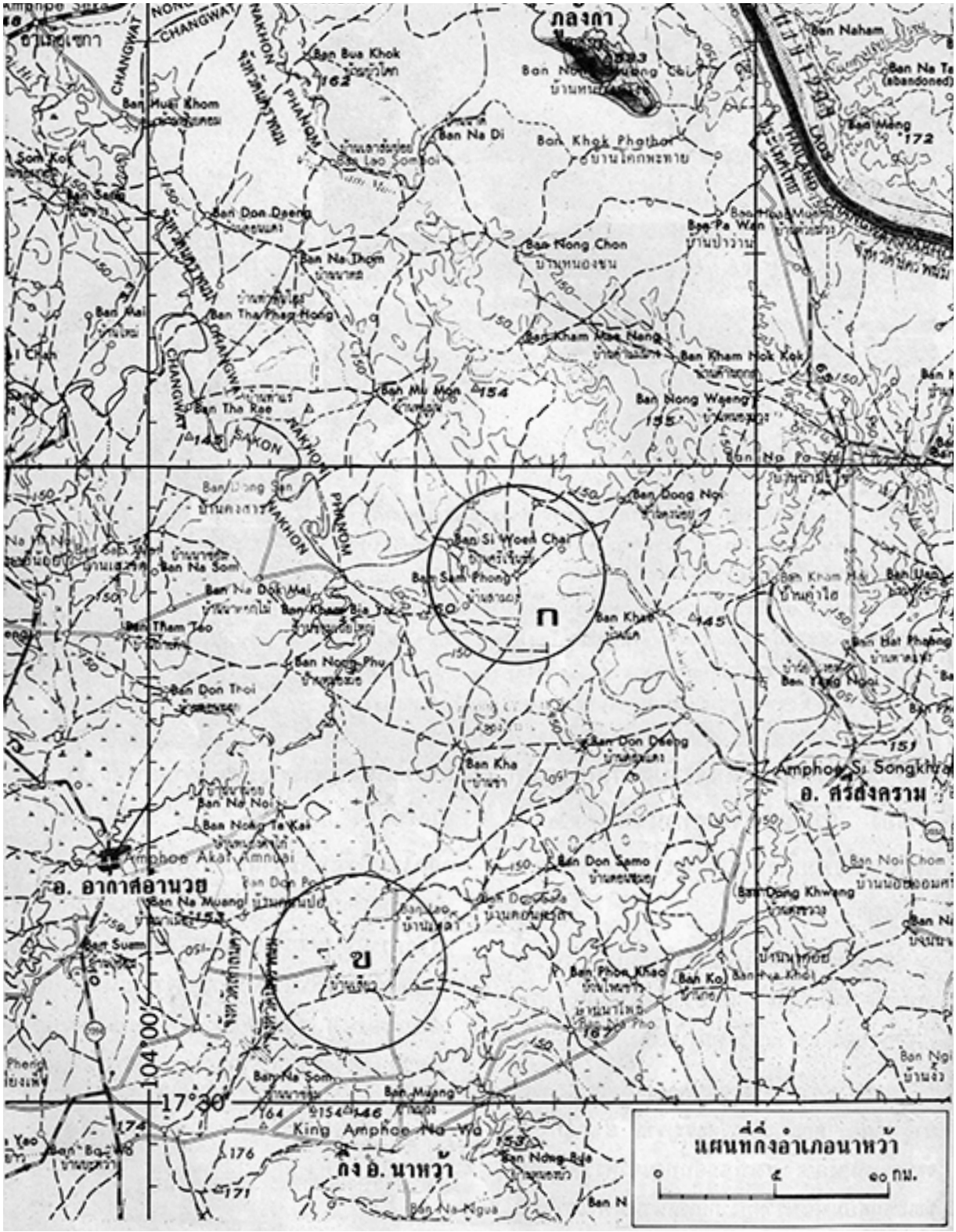
นับว่าท่านตัดสินใจรับสถานการณ์ได้ถูกต้อง เจ้าเสือร้ายจ้องดูท่านได้เพียง ๒ - ๓ อึดใจ ก็ร้องก้องป่าแล้วกระโจนหายกลับเข้าไปในป่า

บรรดาพระเณรข้างล่างได้ยินเสียงร้องของเสือ ก็ตามขึ้นมาตะโกนถามว่าเกิดอะไรขึ้น ครั้นเมื่อทราบความจริงแล้ว ทุกรูปก็โล่งอก

หลังจากเที่ยวธุดงค์ไปหลายแห่งแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ก็กลับมายังวัดอรัญวาสี อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นวัดที่ท่านจำพรรษา แต่ขณะที่กลับมาถึงปรากฏว่าก่อนหน้านั้นพระอาจารย์มั่น ออกเดินธุดงค์ไปที่ตำบลหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ท่านจึงได้ติดตามไป พอถึงอำเภอสว่างแดนดิน ท่านก็เกิดอาพาธขึ้น การเดินทางจึงช้าลง และมาทราบภายหลังว่า **พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก**[*๑] และ **พระอาจารย์สีลา อิสฺสโร**[*๒] ได้อาราธนานิมนต์พระอาจารย์มั่นไปอยู่บ้านสามผง อำเภอท่าอุเทน (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอศรีสงคราม) จังหวัดนครพนม พระอาจารย์ฝั้นได้พยายามติดตามไปจนพบพระอาจารย์มั่น แต่อาการอาพาธของท่านก็ยังไม่หายดี พระอาจารย์มั่นจึงให้ท่านนั่งพิจารณาภายในร่างกายตลอดคืน ก็น่าอัศจรรย์อยู่ไม่น้อย พอรุ่งเช้าอาการอาพาธของท่านก็หายไปราวปลิดทิ้ง ท่านจึงตั้งใจว่า ในปีต่อไปจะจำพรรษาอยู่กับพระอาจารย์มั่นอีก

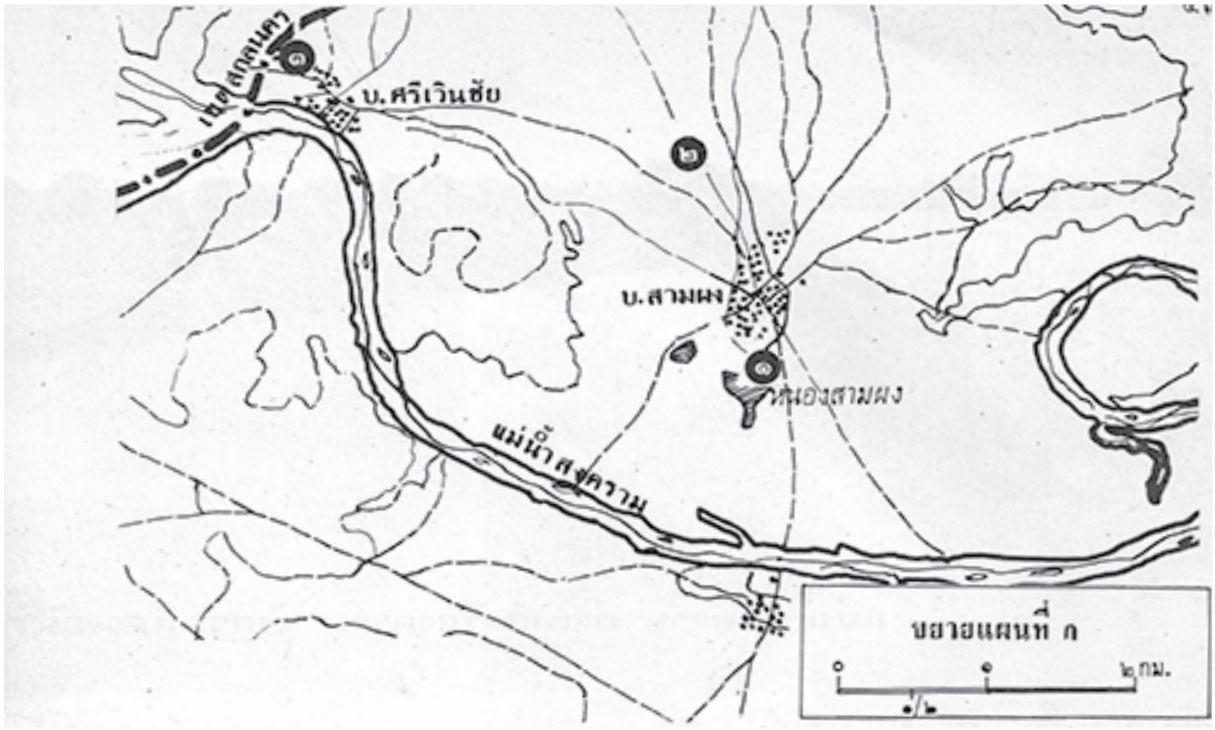
พอเดือน ๗ ปี พ.ศ. ๒๔๖๙ พระอาจารย์ฝั้นได้เข้าร่วมทำฌัตติกรรมพระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก และพระอาจารย์สีลา อิสฺสโร พร้อมทั้งพระภิกษุที่

*๑ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๖๓ *๒ ดูประวัติย่อ หน้า ๑๖๔

ก. บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ข. บ้านดอกแดงดอกช้าง ตำบลบ้านเสียว กิ่งอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

บรรยายแผนที่ขยาย ก

๑ บริเวณหนองสามผง พระอาจารย์มั่น ได้จัดสร้างอุทกุกเขปสีมา (โบสถ์น้ำ) ขึ้น เพื่อทำการญัตติกรรม พระอาจารย์เกิ่ง พระอาจารย์สีลา และท่านอาญาครูดีรวมทั้งพระภิกษุกว่า ๒๐ รูป ในระหว่างก่อนเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๖๙

๒ บริเวณบ้านสามผง พระอาจารย์มั่นได้จัดสร้างเสนาสนะ เป็นสำนักสงฆ์ จำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ปัจจุบัน เป็นวัดโพธิ์ชัย

๓ วัดศรีวิชัย บ้านศรีเวินชัย พระอาจารย์วังจิติสาโร เป็นผู้สร้างวัดนี้

บรรยายแผนที่ขยาย ข

๑ บริเวณป่าบ้านดอนแดงคอกช้าง พระอาจารย์ฝั้น ได้จัดสร้างเสนาสนะป่าเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ (เป็นพรรษาที่ ๒)

ระหว่างออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๖๙ พระอาจารย์มั่น ได้นำศิษย์พระภิกษุและสามเณร ๗๐ กว่ารูปเดินทางจากบ้านสามผง มาพักอยู่ชั่วคราว ก่อนเดินทางเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี การบิณฑบาตจำเป็นต้องแยกกันไปตามหมู่บ้าน ระหว่างบ้านเสียวกับบ้านดอนแดงคอกช้าง

แม่น้ำศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

เป็นศิษย์ของท่านทั้งสองอีกประมาณ ๒๐ องค์ อีกด้วย ในจำนวนพระภิกษุที่มาทำการญัตติ มีพระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร* ซึ่งครั้งนั้นยังเป็นสามเณรรวมอยู่ด้วยรูปหนึ่ง ที่อุทกุกเขปสีมา (โบสถ์น้ำ) หนองสามผง สำหรับโบสถ์น้ำที่ท่านจัดสร้างขึ้นนี้ ใช้เรือ ๒ ลำลอยเป็นโป๊ะ เอาไม้พื้นปูเป็นแพ แต่ไม่มีหลังคา เหตุที่สร้างโบสถ์น้ำทำสังฆกรรมคราวนี้ ก็เพราะในป่าจะหาโบสถ์ให้ถูกต้องตามพระวินัยไม่ได้ การทำญัตติกรรมครั้งนี้ได้อาราธนาท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เมื่อครั้งเป็นพระครูชิโนวาทธำรง มาเป็นพระอุปัชฌาย์ หลังจากนั้นอีก ๗ วัน ท่านอาญาครูดี ซึ่งเป็นอาจารย์ของพระอาจารย์ฝั้นมาก่อนก็เดินทางมาขอญัตติอีกรูปหนึ่ง ณ ที่เดียวกันนี้

ก่อนเข้าพรรษาประมาณ ๗ วัน กำนันบ้านดอนแดงคอกช้าง อำเภอท่าอุเทน (ปัจจุบันอยู่ในกิ่งอำเภอนาหว้า) จังหวัดนครพนม พร้อมด้วยลูกบ้านอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งเลื่อมใสศรัทธาในคณะพระปฏิบัติสัทธรรมชุดนี้ได้เข้ามาพบ และขอร้องให้พระอาจารย์มั่นไปจำพรรษาที่บ้านดอนแดงคอกช้าง แต่พระอาจารย์มั่น มีเหตุอันจำเป็นต้องขัดข้อง จึงให้พระอาจารย์กู่ พระอาจารย์ฝั้น และพระอาจารย์กว่า ไปจำพรรษาที่บ้านดอนแดงคอกช้าง ตามที่ชาวบ้านปรารถนา **ซึ่งนับเป็นพรรษาที่ ๒ ของพระอาจารย์ฝั้น**

หลังจากออกพรรษาแล้ว พระอาจารย์มั่นได้เดินทางมาที่บ้านดอนแดงคอกช้าง พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรประมาณ ๗๐ รูป และได้มีการประชุมหารือกันในเรื่องที่จะไปเผยแพร่ธรรมและไปโปรดเทศนาญาติโยมที่เมืองอุบล พร้อมกันนั้นก็ได้หารือในการที่จะให้โยมมารดาของพระอาจารย์มั่นย้ายไปอยู่ที่เมืองอุบลด้วย เมื่อตกลงกันแล้ว ก็ปฏิบัติไปตามนั้น

เมื่อส่งโยมมารดาของพระอาจารย์มั่น ไปอยู่เมืองอุบลแล้ว ก็แยกกันเดินทางออกเป็นหมู่ๆ สำหรับพระอาจารย์ฝั้นได้เดินทางออกจากบ้านดอนแดงคอกช้างกับพระอาจารย์กู่ พระอาจารย์อ่อน

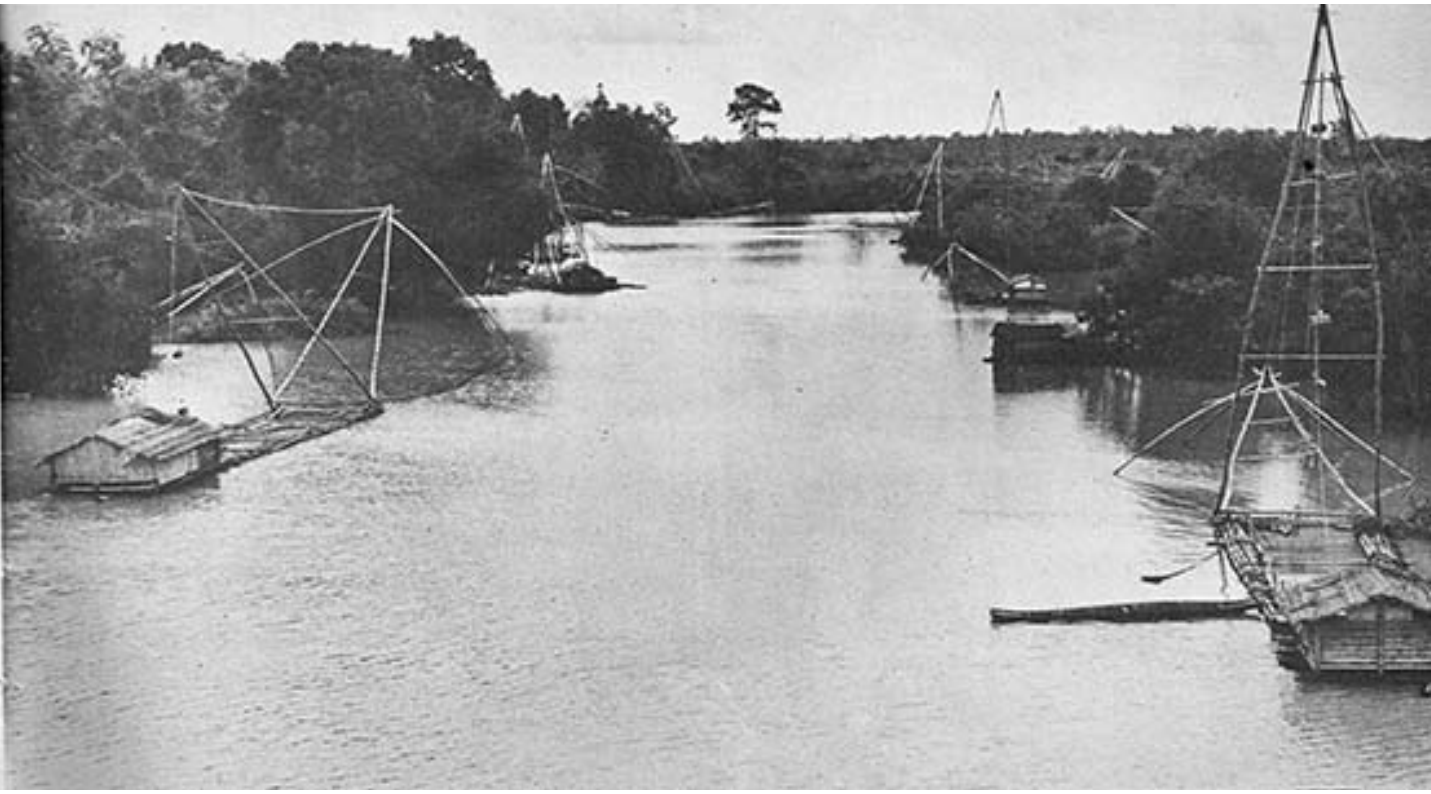
* ดูประวัติย่อ หน้า ๒๖๖

(ขวา) **หมู่บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม**

(ล่าง) **ห้วยอูนตอนผ่านอำเภอศรีสงคราม เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะชุกชุมด้วยปลานานาชนิด**

(บนสุด) หนองสามผง ซึ่งได้จัดตั้งเป็นอุทกุกเขปสีมา ในการทำญัตติกรรม

(ซ้าย) ศาลาวัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ พระอาจารย์มั่น ได้จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น

(บน) พระอาจารย์แดง ธิตวิริโย เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย ในปัจจุบัน (เป็นภิกษุรูปหนึ่งในจำนวน ๒๐ องค์ ซึ่งได้ทำญัตติกรรม ใน พ.ศ. ๒๔๖๕)

(บน) **ศาลาวัดศรีวิชัย บ้านศรีเวินชัย อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ซึ่งพระอาจารย์วัง จิตสาโร เป็นผู้สร้าง**
(ล่าง) **บริเวณป่า บ้านดอนแดงคอกช้าง ซึ่งพระอาจารย์ฝั้น ได้สร้างเสนาสนะป่า ขึ้นเป็นสำนักสงฆ์ เพื่อจำพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘**

(ซ้าย) **หมู่บ้านดอนแดงคอกช้าง**
(บน) **หมู่บ้านเสียว**
(ล่าง) **ผู้เฒ่าคนหนึ่งของหมู่บ้านดอนแดงคอกช้าง ได้ชี้สถานที่ซึ่งเดิมเป็นกุฏิของพระอาจารย์ฝั้น เมื่อครั้งจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙**

พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก

นามเดิม เกิ่ง ทันธรรม
บิดา ทัน ทันธรรม
มารดา หนูมั่น ทันธรรม
เกิด เป็นบุตรคนที่ ๓ วันอาทิตย์ที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ ที่บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

การอุปสมบท ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ที่วัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ มีพระอาจารย์คำดี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์สาย เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้จาริกไปยังถิ่นต่างๆ เพื่อแสวงหาอาจารย์แนะแนวทางปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เมื่อได้ทราบข่าวว่าพระอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มีชื่อเสียง มาวิเวกและเผยแพร่ธรรมแก่ชาวบ้าน ที่บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร จึงได้ชักชวน พระอาจารย์สีลา ติสฺสโร ไปพบ เมื่อได้ฟังธรรมเทศนาพร้อมทั้งเฝ้าดูข้อวัตรปฏิบัติของท่านอาจารย์มั่นอย่างใกล้ชิดแล้วก็เกิดความเลื่อมใส จึงได้อาราธนาท่านไปจำพรรษาที่ เสนาสนะป่าบ้านสามผง (วัดโพธิ์ชัยในปัจจุบัน)

การขอญัตติ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้ขอญัตติ เป็นพระภิกษุธรรมยุติกนิกายโดยมี เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เมื่อครั้งเป็นพระครูชิโนวาทธำรง เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล เป็นพระอนุสาวนาจารย์ และท่านพระอาจารย์มั่น นั่งหัตถบาสร่วมอยู่ด้วย ณ อุทกุกเขปสีมา (โบสถ์น้ำ) หนองสามผง บ้านสามผง

มรณภาพ เมื่อ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ด้วยโรคกระเพาะและลำไส้เรื้อรัง ที่ศาลาการเปรียญ วัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม รวมอายุได้ ๗๘ ปี

พระอาจารย์กว่า และพระเณรอีก ๒-๓ รูป เดินธุดงค์ไปตามป่าเขา ผ่านบ้านตาน บ้านนาหว้า บ้านนางัว-บ้านโพธิ์สว่าง จนถึงบ้านเชียงเครือ แล้วพักอยู่ที่สกลนคร ๗ วัน จึงออกเดินธุดงค์ไปทางอำเภอนาแก ลัดป่าข้ามภูเขาไปยังบ้านห้วยทรายอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม แล้วเดินธุดงค์เข้าสู่เขตเมืองอุบล

ระหว่างเดินธุดงค์ร่วมกันมา พระอาจารย์อ่อนเกิดความวิตกและกล่าวขึ้นว่า เมื่อไปพบกับพระอาจารย์มั่นที่เมืองอุบลแล้ว ที่นั่นมีพวกญาติโยมที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมจนแตกฉานเป็นปราชญ์อยู่มาก ถ้าโยมเหล่านั้นตั้งปัญหาธรรมต่างๆ พระอาจารย์มั่นคงต้องตอบได้ไม่ติดไม่คา แต่ถ้าถามพระอาจารย์มั่นแล้ววกมาถามพวกศิษย์อย่างเราๆ บ้างว่าจะเก่งเหมือนพระอาจารย์มั่นหรือไม่ประการใด พวกศิษย์อย่างเราจะตอบปัญหาได้หรือไม่ก็ไม่ทราบ พระอาจารย์ฝั้นได้กล่าวว่า จะไปกลัวทำไมในเรื่องนี้ ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นที่ใจ รวมอยู่ที่ใจ พวกเรารู้จุดรวมของธรรมทั้งหลายอยู่แล้ว ตอบเขาไปวันยังค่ำก็ไม่มีอับจน เรื่องนี้ไม่ต้องวิตก พระอาจารย์อ่อนได้ฟังดังนั้นก็เกิดกำลังใจหายวิตกไปได้

ทั้งหมดเดินธุดงค์ไปถึงบ้านหัววัว ตำบลกำแมด เมืองอุบล (ปัจจุบันอยู่อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร) ก็พบพระอาจารย์มั่นคอยอยู่ที่นั่นก่อนแล้ว เมื่อศิษย์ทั้งหลายตามมาครบทุกชุดก็เดินธุดงค์ต่อไปจนกระทั่งไปพักที่บ้านหัวตะพาน อำเภออำนาจเจริญ

จังหวัดอุบลราชธานี แต่พระอาจารย์มั่น แยกไปพักที่บ้านหนองขอน ห่างจากบ้านหัวตะพาน ไป ประมาณ ๕๐ เส้น โดยพระอาจารย์ฝั้นติดตามไปจัดเสนาสนะถวาย

ระหว่างนั้น **สมเด็จพระมหาวีรวงศ์*** (อ้วน ติสฺโส) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นพระโพธิวงศาจารย์ เจ้าคณะมณฑลและเจ้าคณะธรรมยุตในภาคอีสาน ทราบข่าวว่าคณะพระกัมมัฏฐานของพระอาจารย์มั่น เดินทางมาพักอยู่ที่บ้านหัวตะพาน จึงสั่งให้เจ้าคณะแขวงอำเภอม่วงสามสิบกับเจ้าคณะ แขวงอำเภออำนาจเจริญ พร้อมด้วยนายอำเภออำนาจเจริญไปทำการขับไล่พระภิกษุคณะนี้ออกไปให้หมด ทั้งยังได้ประกาศด้วยว่า ถ้าผู้ใดใส่บาตรพระกัมมัฏฐานเหล่านี้จะจับใส่คุกให้หมดสิ้น แต่ชาวบ้านก็ไม่กลัว ยังคงใส่บาตรกันอยู่เป็นปกติ นายอำเภอทราบเรื่องจึงไปพบพระภิกษุคณะนี้อีกครั้ง แล้วแจ้งว่ามาในนามของจังหวัด ทางจังหวัดส่งให้มาขับไล่ พระอาจารย์สิงห์ ซึ่งเป็นคนจังหวัดอุบลฯ ได้ตอบโต้ไปว่าท่านเกิดที่นี่ก็ควรจะอยู่ที่นี่ได้ นายอำเภอไม่ยอม พระอาจารย์ฝั้นก็ได้ช่วยพูดขอร้องให้มีการผ่อนสั้นผ่อนยาวกันบ้าง แต่นายอำเภอก็ไม่ยอมท่าเดียว จากนั้นก็จดชื่อพระกัมมัฏฐานไว้ทุกองค์ รวมทั้งพระอาจารย์มั่น พระอาจารย์สิงห์ พระอาจารย์มหาปิ่น พระอาจารย์เที่ยง พระอาจารย์อ่อน พระอาจารย์ฝั้น พระอาจารย์เกิ่ง พระอาจารย์สีลา ฯลฯ จนหมด แม้กระทั่งนามโยมบิดามารดา สถานที่เกิด วัดที่บวช ทั้งหมดมีพระภิกษุสามเณรกว่า ๕๐ รูป และพวกลูกศิษย์ผ้าขาวอีกมากร่วม

พระอาจารย์สีลา อิสฺสโร

นามเดิม สีลา กรมแสนพิมพ์
บิดา จันทรชมภู กรมแสนพิมพ์
มารดา บัวทอง กรมแสนพิมพ์

เกิด เป็นบุตรคนโต ที่บ้านวาใหญ่ ตำบลวาใหญ่ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๙

การอุปสมบท ได้อุปสมบท เป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ที่วัดโพธิ์ชัย ตำบลวาใหญ่ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

มีพระครูหลักคำ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูศรีธรรมา เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ต่อมาได้พบอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก ซึ่งมีพรรษาแก่กว่า และได้เป็น สหธรรมมิก อยู่ร่วมศึกษาสำนักเดียวกันตลอดมา

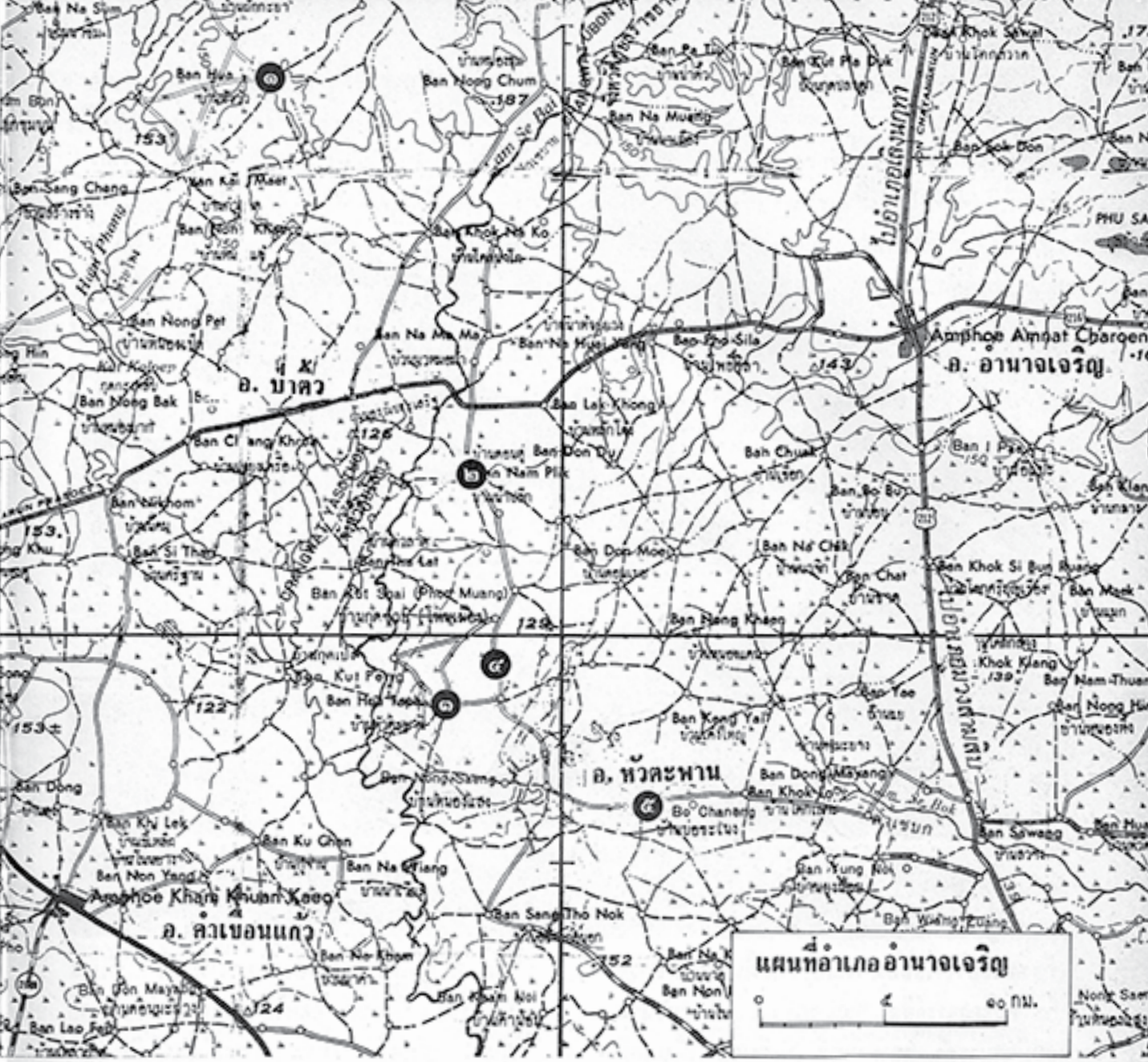
พ.ศ. ๒๔๖๙ พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก ได้ชักชวนไปพบพระอาจารย์มั่น ที่เสนาสนะป่า บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ได้บังเกิดความเลื่อมใส จึงได้ติดตามพระอาจารย์มั่น ไปบ้านสามผง ด้วย

การขอญัตติ เมื่อ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้ตกลงใจญัตติเป็นพระภิกษุธรรมยุติกนิกาย ณ อุทกุกเขปสีมา (โบสถ์น้ำ) ที่หนองสามผง บ้านสามผง โดยมีเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เมื่อครั้งเป็น พระครูชิโนวาทธำรง เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล เป็นพระอนุสาวนาจารย์ และมีพระอาจารย์มั่น นั่งหัตถบาส ร่วมอยู่ด้วย

มรณภาพ เมื่อ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ ด้วยโรคปอด ณ โรงพยาบาล จังหวัดสกลนคร รวมอายุได้ ๘๑ปี

---

* ดูประวัติย่อ หน้า ๒๑๑

บรรยายแผนที่

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ พระอาจารย์มั่นได้นำคณะศิษย์พระภิกษุและสามเณรจากบ้านดอนแดงคอกช้าง ไปเผยแพร่พระพุทธศาสนา ฝ่ายวิปัสสนาธุระในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี

- ๑ **บ้านหัววัว** ตำบลกำแมด อำเภอกุดชุม (ปัจจุบันขึ้นอยู่ในเขตจังหวัดยโสธร) ซึ่งเป็นสถานที่นัดหมายให้คณะศิษย์ที่เดินทางมาจากบ้านดอนแดงคอกช้าง ได้พบกันก่อนที่จะเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี
- ๒ **บ้านน้ำปลีก** ซึ่งพระอาจารย์เกิ่ง และพระอาจารย์สีลาได้อยู่จำพรรษา
- ๓ **บ้านหัวตะพาน** ซึ่งพระอาจารย์อ่อน อยู่จำพรรษา
- ๔ **บ้านหนองขอน** ซึ่งพระอาจารย์มั่น อยู่จำพรรษา
- ๕ **บ้านบ่อชะเนง** ซึ่งพระอาจารย์กู่ พระอาจารย์ฝั้น และพระอาจารย์กว่า อยู่จำพรรษา

บ้านบ่อชะเนง อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี ที่พระอาจารย์ฝั้นได้จำพรรษาอยู่ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕

ร้อยคน นายอำเภอต้องใช้เวลาจดตั้งแต่กลางวันจนถึงสองยามจึงเสร็จ ตั้งหน้า ตั้งตาจดจนกระทั่งไม่ได้กินข้าวเที่ยง เสร็จแล้วก็กลับไป

ทางฝ่ายพระอาจารย์ ก็ประชุมปรึกษากันว่าทำอย่างไรดีเรื่องนี้จึงจะสงบลงได้ ไม่ลุกลามออกไปเป็นเรื่องใหญ่ ในที่สุดก็ได้มอบให้พระอาจารย์มหาปิ่น พระอาจารย์อ่อน และพระอาจารย์ฝั้นรับเรื่องไปพิจารณาแก้ไข

เสร็จการปรึกษาหารือแล้ว พระอาจารย์ฝั้นก็รีบเดินทางไปพบพระอาจารย์มั่น ที่บ้านหนองขอน ซึ่งอยู่ห่างออกไป ๕๐ เส้น พระอาจารย์มั่นทราบเรื่องจึงให้พระอาจารย์ฝั้นนั่งพิจารณา พอกำหนดจิตเป็นสมาธิแล้วปรากฏเป็นนิมิตว่า

“แผ่นดินตรงนั้นขาด”

คือแยกออกจากกันเป็นสองข้าง ข้างโน้นก็มาไม่ได้ ข้างนี้ก็ไปไม่ได้ พอดีสว่าง พระอาจารย์ฝั้น จึงเล่าเรื่องที่นิมิตให้พระอาจารย์มั่นฟัง

เช้าวันนั้นเอง พระอาจารย์มหาปิ่น กับพระอาจารย์อ่อน ได้ออกเดินทางไปจังหวัดอุบลเพื่อพบกับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัดชี้แจงว่าท่านไม่ได้รู้เรื่องอะไรเลย จากนั้นได้ให้นำจดหมายไปบอกนายอำเภอว่าท่านไม่ได้เกี่ยวข้องเรื่องยุ่งยากทั้งหลายจึงได้ยุติลง

เมื่อผ่านพ้นเรื่องนั้นไปด้วยดีแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้กราบลาพระอาจารย์มั่นออกธุดงค์ ย้อน

กลับไปเยี่ยม **พระอาจารย์ดี ฉนฺโน** ที่บ้านกุดแห่ ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา (ปัจจุบันขึ้นอยู่กับจังหวัดยโสธร)

พระอาจารย์ดี ต้อนรับขับสู้พระอาจารย์ฝั้นอย่างแข็งขัน จากการถามทุกข์สุข พระอาจารย์ดีได้แสดงความวิตกกังวลต่อพระอาจารย์ฝั้นเรื่องหนึ่งว่า ท่านได้สอนธรรมข้อปฏิบัติให้ญาติโยมทั้งหลายไปแล้ว แต่ญาติโยมบางคนเมื่อปฏิบัติแล้วได้เกิด **วิปัสสนูปกิเลส*** มีอันเป็นไปต่างๆ บางพวกออกจากการภาวนาเดินไปถึงสี่แยก เกิดเข้าใจเอาว่าเป็นทางเดินของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอรหันต์เจ้า พวกนี้จะพากันคุกเข่ากราบไหว้อยู่ที่นั่นเป็นเวลานานจึงได้ลุกเดินไปบ้าง พอไปถึงสี่แยกหน้าก็เข้าใจผิดและปฏิบัติเช่นนี้อีกเรื่อยๆ บางคนลุกจากภาวนาได้ก็ถอดผ้านุ่งผ้าห่มออกหมดเดินฝ่าญาติโยมที่นั่งภาวนาอยู่ด้วยกัน จนเกิดโกลาหลกันยกใหญ่ มีญาติโยมบางคนกราบไหว้พระอาจารย์ดี ให้ท่านไปช่วยแก้ไขให้ ท่านก็มิรู้จะแก้ได้อย่างไร เป็นเหตุให้กระวนกระวายใจมาเกือบปีแล้ว จึงขอความกรุณาให้พระอาจารย์ฝั้นช่วยแก้ไขให้ด้วย พระอาจารย์ฝั้นตรองหาทางแก้ไขอยู่ไม่นานนักก็รับปาก พระอาจารย์ดีจึงให้เณรเข้าไปป่าวร้องในหมู่บ้าน ให้บรรดาญาติโยมไปฟังธรรมโอวาทของพระอาจารย์ฝั้นที่วัดในตอนค่ำ

ถึงเวลานัด ญาติโยมทั้งหลายก็หลั่งไหลเข้าไปในวัด เริ่มแรกพระอาจารย์ฝั้นให้ญาติโยมเหล่านั้นยึดพระไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง เมื่อบูชาคุณพระรัตนตรัยแล้ว ท่านได้เริ่มเทศนาให้รู้จักแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยตนเอง เมื่อญาติโยมเข้าใจวิธีแก้แล้ว ท่านจึงนำเข้าที่ภาวนา เมื่อเห็นผู้ใดกำหนดจิตไม่ถูกต้องท่านก็เตือน ขณะเดียวกันท่านก็กำหนดจิตติดตามกำกับจิตของญาติโยมเหล่านั้นไปเรื่อยๆ ญาติโยมที่เคยกำหนดจิตหลงทางต่างก็กลับมาเดินถูกทางไปทั้งหมด พอเลิกจากการภาวนา ต่างก็สาธุการ และแซ่ซ้องยินดีโดยทั่วกัน พากันกราบไหว้เคารพว่า ท่านอาจารย์ช่างเข้าใจวิธีแก้ได้เก่งมาก หากไม่ได้ท่านพวกเขาอาจถึงกับเสียจริตไปก็ได้

พระอาจารย์ฝั้นก็ได้นำพวกญาติโยมภาวนาติดต่อไปถึง ๔-๕ คืน เมื่อเห็นว่าต่างก็เดินถูกทางกันแล้ว ท่านก็กลับมากราบเรียนพระอาจารย์มั่นที่บ้านหนองขอน ให้ทราบเรื่องราวที่ได้ปฏิบัติไป

---

* **วิปัสสนูปกิเลส ๑๐** คือเครื่องเศร้าหมองของวิปัสสนาซึ่งจะเกิดขึ้นในขณะเริ่มญาณที่ ๔ คืออุทยัพพยญาณอย่างอ่อนๆ มีชื่อเรียกว่า ตรุณอุทยัพพยญาณ วิปัสสนูปกิเลสมี ๑๐ อย่าง ได้แก่

๑. โอภาส มีแสงสว่างรุ่งโรจน์แรงกล้า สว่างกว่าแต่กาลก่อน **๒. ปีติ** อิ่มใจเป็นอย่างยิ่งกว่าที่ได้เคยพบเห็นมา **๓. ปัสสิทธิ** จิตสงบเยือกเย็นมาก **๔. อธิโมกข์** น้อมใจเชื่อเลื่อมใสอย่างเด็ดขาด ปัญญาก็เกิดได้ยาก **๕. ปัคคาหะ** พากเพียรอย่างแรงกล้า **๖. สุข** มีความสุขสบายเหลือเกิน ชวนให้ติดสุขเสีย **๗. ญาณ** มีปัญญามากไป จะทำให้เสียปัจจุบัน **๘. อุปัฏฐาน** ตั้งมั่นในอารมณ์รูปนามเกินไป ทำให้ปรากฏนิมิตต่างๆ **๙. อุเปกขา** วางเฉยมาก เป็นเหตุให้หย่อนความเพียร **๑๐. นิกันติ** ชอบใจในอุปกิเลส ๙ อย่างข้างบนนั้น

วิปัสสนูปกิเลส จะไม่เกิดแก่บุคคล ๓ จำพวก คือ

๑. พระอริยบุคคล เพราะได้เคยดำเนินในทางที่ถูกแล้ว ๒. ผู้ปฏิบัติผิดจากทางวิปัสสนา ๓. ผู้มีความเพียรอ่อน เพราะผู้ที่มีความเพียรอย่างแรงกล้าเท่านั้น จึงจะเกิดวิปัสสนูปกิเลส

พระอาจารย์ฝั้นตั้งใจไว้ว่าในปีนี้จะจำพรรษาร่วมกับพระอาจารย์มั่นต่อไปอีก ขณะเดียวกันท่านอาจารย์กู่ก็ไปจำพรรษาที่บ้านบ่อชะเนง อำเภอเดียวกัน ระยะนั้นปรากฏว่าฝนตกชุกมาก พระภิกษุประสบอุปสรรคไม่อาจไปร่วมทำอุโบสถได้สะดวก โดยเฉพาะที่บ้านบ่อชะเนง ไม่มีพระสวดปาติโมกข์ได้ พระอาจารย์มั่นจึงได้สั่งให้พระอาจารย์ฝั้นซึ่งสวดปาฏิโมกข์ได้ ไปจำพรรษาเพื่อช่วยพระอาจารย์กู่ที่บ้านบ่อชะเนง

ในระหว่างพรรษาที่บ้านบ่อชะเนง พระอุปัชฌาย์ลุย เจ้าคณะตำบลบ้านเค็งใหญ่ได้ทราบว่าพระอาจารย์กู่ และพระอาจารย์ฝั้นมาสร้างเสนาสนะป่าเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นในเขตตำบลของท่าน จึงเดินทางไปขับไล่ เพราะไม่ชอบพระกัมมัฏฐาน

(บน) **พระอาจารย์คำอุ่น (ศิษย์ในสายพระอาจารย์มั่น) เจ้าอาวาสวัดป่าสันติธรรม บ้านบ่อชะเนง**
(ล่าง) **กุฏิสงฆ์วัดป่าสันติธรรม บ้านบ่อชะเนง**

พระอุปัชฌาย์ลุยปรารภขึ้นว่า ผมมาที่นี่เพื่อไล่พวกท่าน และจะไม่ให้มีพระกัมมัฏฐานอยู่ในเขตตำบลนี้ ท่านจะว่าอย่างไร พระอาจารย์ฝั้น ตอบไปว่า ท่านมาขับไล่ก็ดีแล้ว กัมมัฏฐานนั้น ได้แก่อะไร ได้แก่ เกสา คือผม โลมา คือขน นะขา คือเล็บ ทันตา คือฟัน และตะโจ คือหนัง ท่านเจ้าคณะก็เป็นพระอุปัชฌาย์ด้วย ได้สอนกัมมัฏฐานแก่พวกกุลบุตรที่เข้ามาบวชเรียนเป็นศิษย์ของท่าน ท่านก็คงสอนกัมมัฏฐานอย่างนี้ให้เขาไม่ใช่หรือขอรับ แล้วท่านจะมาขับไล่กัมมัฏฐานด้วยวิธีใดกันล่ะ เกสา-โลมา ท่านจะไล่ด้วยวิธีต้มน้ำร้อนลวกแบบฆ่าเป็ดฆ่าไก่ แล้วเอาคีมเอาแหนบมาถอนเช่นนี้หรือ? ส่วนนะขา-ทันตา-และตะโจ ท่านจะไล่ด้วยการเอาฆ้อนตีตะปูตีเอากระนั้นหรือไร? ถ้าจะไล่กัมมัฏฐานแบบนี้กระผมก็ยินดีให้ไล่นะขอรับ

พระอุปัชฌาย์ลุยได้ฟังก็โกรธมาก พูดอะไรไม่ออก คว้าย่ามลงจากกุฏิไปเลย

ระหว่างจำพรรษาปีนั้น พระอาจารย์กู่กับพระอาจารย์ฝั้น ได้เทศนาสั่งสอนพวกญาติโยมบ้านบ่อชะเนงและบ้านอื่นๆ ใกล้เคียงมาตลอด ผู้คนต่างก็เลื่อมใสในปฏิปทาของท่านทั้งสองเป็นอย่างมาก ถึงกับให้ลูกชายลูกสาว บวชเป็นพระเป็นเณร และเป็นแม่ชีกันอย่างมากมาย

เมื่อออกพรรษาแล้วพระอาจารย์มั่น ได้พาพระภิกษุสามเณร มาที่บ้านบ่อชะเนง แล้วปรึกษาหารือกันในอันที่จะเดินทางเข้าตัวจังหวัดอุบลฯ เพื่อเทศนาสั่งสอนประชาชนตลอดจนญาติโยมที่ศรัทธาต่อไป

พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ

นามเดิม
อ่อน กาญวิบูลย์

บิดา
เมืองกลาง กาญวิบูลย์

มารดา
บุญมา กาญวิบูลย์

เกิด
เป็นบุตรคนที่ ๘
ในจำนวน ๑๐ คน

ที่บ้านดอนเงิน ตำบลแชแล อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี วันอังคาร เดือน ๗ ปีขาล พ.ศ. ๒๔๔๕

การบรรพชาและอุปสมบท เมื่ออายุ ๑๖ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัด เกาะเกตุ บ้านเมืองเก่า อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

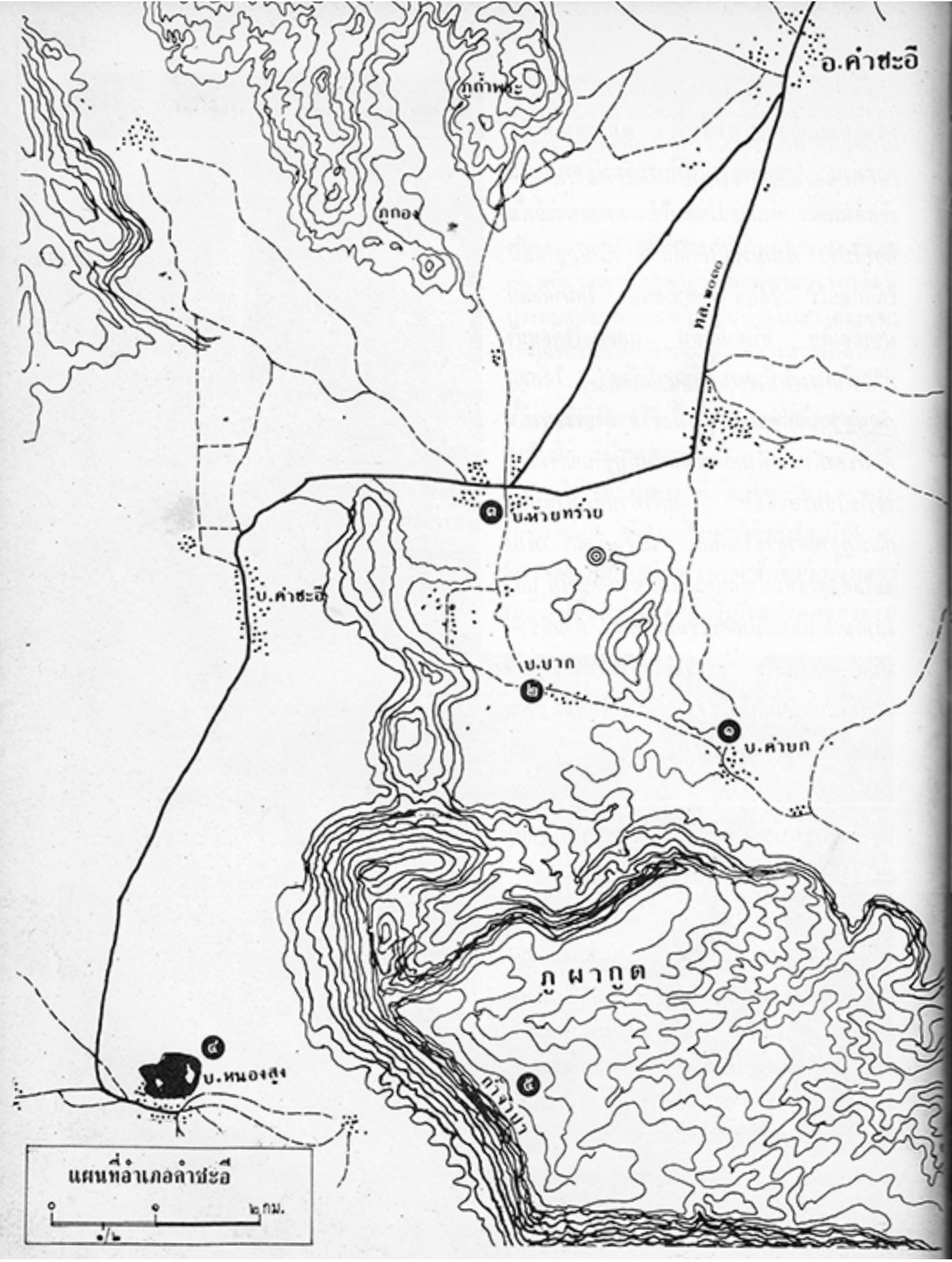
ครั้นเมื่ออายุครบบวช ก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ณ วัดปะโค อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เมื่อเดือน ๗ แรม ๑๑ ค่ำ ปีระกา ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๖๔ โดยมีพระอาจารย์จันทา เจ้าคณะอำเภอกุมภวาปีเป็นพระอุปัชฌาย์

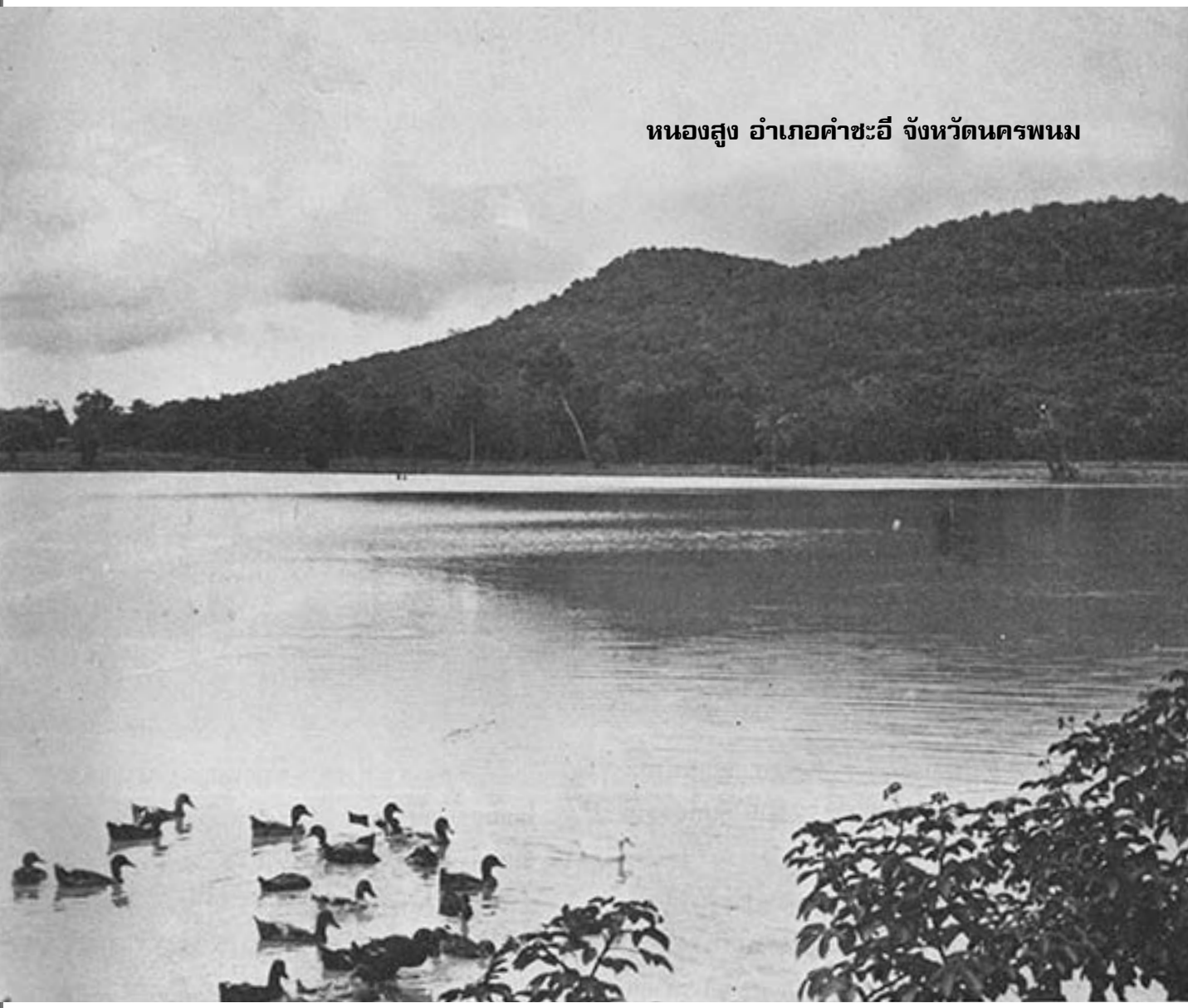
การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้เดินธุดงค์ไปจนถึงอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และได้เข้าศึกษาปฏิบัติกัมมัฏฐาน กับพระอาจารย์สุวรรณเป็นเบื้องต้น

พ.ศ. ๒๔๖๖ ได้ถวายตัวเป็นศิษย์ของพระอาจารย์เสาร์ และพระอาจารย์มั่น ที่วัดบ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ณ ที่นี้ได้พบกับ พระอาจารย์ฝั้นเป็นครั้งแรก

การขอญัตติ เมื่อเดือน ๓ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีชวด ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้ญัตติ เป็นพระภิกษุธรรมยุติกนิกาย ณ วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี โดยมีเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เมื่อครั้งยังเป็นพระอุปัชฌาย์ท่านพระครูอดิศัยฯ (อดีตเจ้าคณะจังหวัดเลย) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ปัจจุบัน พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ จำพรรษาอยู่ที่วัดป่านิโครธาราม บ้านหนองบัวบาน ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

อ.คำชะอี
ภูกอง
ทล.๒๐๙๐
บ.ห้วยทราย
บ.คำชะอี
บ.บาก
บ.คำบก
ภู ผากูด
บ.หนองสูง
แผนที่อำเภอคำชะอี
๒ กม.

หนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม

บรรยายแผนที่

◎ **หนองน่อง บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม**

ใน พ.ศ. ๒๔๖๔ พระอาจารย์มั่นได้มาจำพรรษาอยู่
ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ พระอาจารย์ฝั้นได้มาจำพรรษาอยู่

๑ **หมู่บ้านคำบก** ที่พระอาจารย์ฝั้นได้ธุดงค์มาพร้อมกับพระอาจารย์คูลย์ เพื่อตามหาพระอาจารย์มั่น ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓

๒ **หมู่บ้านบาก**

๓ **หมู่บ้านห้วยทราย** ซึ่งพระอาจารย์ฝั้นได้อาศัยบิณฑบาตระหว่างจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๑

๔ **หมู่บ้านหนองสูง** ท่านอาจารย์ฝั้นได้ธุดงค์มา หลังจากออกพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐

๕ **ถ้ำจำปา** ที่ท่านอาจารย์ฝั้นได้พักบำเพ็ญภาวนาอยู่เป็นเวลา ๒๐ วัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

(ตรงลูกศรชี้) **ถ้ำจำปา บ้านหนองสูง**

เมื่อนัดหมายกันแล้ว พระอาจารย์ฝั้นได้เดินทางร่วมกับพระอาจารย์มั่นไปก่อน พักที่วัดสุทัศน์ ๒ คืน วัดเลียบ ๒ คืน แล้วพักอยู่ที่วัดบูรพาอีก ๑๐ คืน ระหว่างพักอยู่ที่วัดบูรพา พระอาจารย์มั่น ได้พาโยมมารดาจากอุบลฯ ไปอยู่บ้านบ่อชะเนง ตามที่ตั้งใจไว้แต่ต้น เมื่อจัดหาที่พักให้โยมมารดาเรียบร้อยแล้ว ก็มอบให้พระอาจารย์อุ่นรับภาระดูแลโยมมารดาต่อไป

ออกพรรษาครั้งนี้ พระอาจารย์ฝั้น พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณร ๓ รูป และลูกศิษย์ผ้าขาว ๒ คน ได้ลาพระอาจารย์มั่น ออกเที่ยวธุดงค์ไปตามป่าเขาจนกระทั่งไปถึงบ้านหนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม ขณะเสาะหาสถานที่บำเพ็ญภาวนาอยู่นั้น โยมผู้หนึ่งได้แจ้งแก่ท่านว่าละแวกนี้มีถ้ำอยู่แห่งหนึ่ง ชื่อถ้ำจำปา ท่านจึงให้พาไป ครั้นพอไปถึงหนองน้ำใหญ่แห่งหนึ่งก็พากันหยุดพักพอหายเหนื่อย ก็พากันเดินทางต่อไป เมื่อเดินไปได้พักใหญ่ก็ยังไม่ถึงสักที โยมชักละล้าละลัง แล้วก็บอกว่าถ้าจะเลยมาเสียแล้ว จึงได้พากันเดินย้อนกลับมาที่หนองน้ำใหม่ ได้เดินกลับไปกลับมาเช่นนี้อยู่สองเที่ยว โดยวกไปเวียนมา ในที่สุดก็กลับมาที่เก่าทุกคราว โยมที่นำมาบอกว่าไม่ใช่ที่เก่า ท่านจึงได้ชี้น้ำหมาก ที่ท่านได้บ้วนไว้ตอนหยุดพักเหนื่อยเมื่อสักครู่นี้ให้ดู โยมคนนั้นจึงได้ยอมจำนน แล้วก็ได้พากันเดินหาต่อไป ในที่สุดก็พบถ้ำจำปาเอาเมื่อเวลาประมาณ ๕ โมงเย็น ต่างก็เข้าไปดูสภาพภายในถ้ำ และจัดเตรียมที่ที่จะพักกันต่อไป

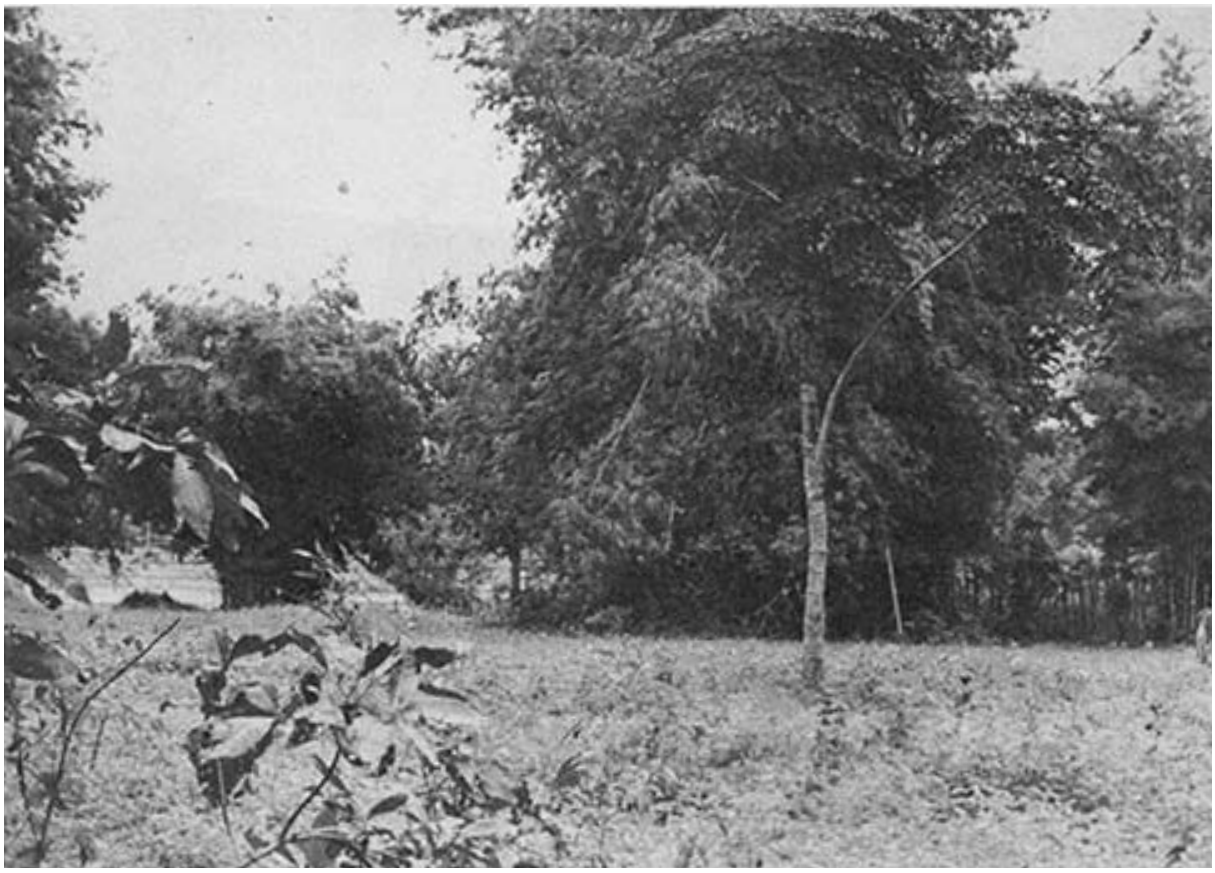
พระอาจารย์ฝั้น ได้ถามโยมผู้นั้นอีกว่าหมู่บ้านอยู่ที่ไหน เพื่อจะทราบที่บิณฑบาต และบริเวณนี้จะหาน้ำได้ที่ไหน โยมตอบว่าหมู่บ้านไม่รู้เหมือนกันว่าอยู่ตรงไหนแน่ ส่วนน้ำอยู่ใต้ถ้ำ

คืนนั้นในขณะที่ท่านได้นั่งสมาธิอยู่ ได้นิมิตเห็นทางคนเดิน และได้ยินเสียงวัวร้อง ท่านจึงได้มองตามทางสายนั้นไปเรื่อยๆ จนได้ระยะจากถ้ำประมาณ ๒๐๐ เส้น จึงเห็นโรงนาหลังหนึ่งและทางเข้าหมู่บ้านอยู่ใกล้ๆ ในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ท่านพร้อมด้วย พระ เณร และลูกศิษย์ผ้าขาวคนหนึ่งได้ออกบิณฑบาต โดยตัวท่านเองเดินนำไปตามทางปรากฏว่าระหว่างทางเป็นป่ารก ต้นไม้ก็ทึมทึบ สุดท้ายก็ได้พบโรงนาและทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งตรงกับที่ปรากฏในนิมิต ท่านจึงนำเข้าไปบิณฑบาตใน

(ล่าง) **ภูผาถูต บ้านคำบก อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม ที่พระอาจารย์มั่นจำพรรษาอยู่ใน ปี พ.ศ. ๒๔๕๕**
(ขวา) **หมู่บ้านหนองสูง**

(บน) **บริเวณหนองน่อง บ้านห้วยทราย ที่พระอาจารย์ฝั้นได้มาจำพรรษาอยู่ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๑**

(ซ้าย) **คุณแม่แก้ว เสียงล้ำ สำนักชีบ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม**

(ล่าง) **แม่ชีแห่งสำนักชีคุณแม่แก้ว ได้ชี้บริเวณที่ตั้งกุฏิของพระอาจารย์ฝั้น**

(บน) **หมู่บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี นครพนม**
(ล่าง) **หมู่บ้านบาก อำเภอคำชะอี นครพนม**

หมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๗ – ๘ หลังคาเรือน ในตอนกลับทั้งหมดต่างก็กลับไม่ถูก ได้ถามชาวบ้านดูก็ไม่มีใครรู้จักถ้ำจำปาเลยสักคนเดียว ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านเหล่านี้เพิ่งจะอพยพมาอยู่และตั้งหมู่บ้านขึ้นได้เมื่อไม่นานมานี้เอง ยังไม่คุ้นกับภูมิประเทศในละแวกนี้ ท่านได้ออกปากถามถึงหนองน้ำใหญ่ ชาวบ้านก็รู้จักกันดี ท่านจึงได้ให้ชาวบ้านพาไปส่ง แล้วจับเส้นทางจากหนองน้ำกลับไปถ้ำ กว่าจะถึงก็เป็นเวลาล่วงเข้า ๓ โมงเช้าแล้ว

ที่ถ้ำจำปา พระอาจารย์ฝั้น ได้พักทำความเพียรอยู่เป็นเวลาถึง ๒๐ วัน จึงได้เดินทางกลับไปที่บ้านบ่อชะเนง พอไปถึงได้ทราบว่า เจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร* (หนู จิตปญฺโญ) เจ้าอาวาสวัดสระปทุม ได้พาพระอาจารย์มั่นเข้ากรุงเทพฯ ไปแล้ว เมื่อไม่พบพระอาจารย์มั่น ท่านจึงเดินทางย้อนกลับไปยังบ้านหนองสูงอีก

ในพรรษาที่ ๔ ของพระอาจารย์ฝั้น คือ พ.ศ. ๒๔๗๑ ท่านได้จำพรรษาอยู่สำนักสงฆ์ ที่หนองน่อง บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นที่พระอาจารย์มั่น ได้เคยจำพรรษาเมื่อปี ๒๔๖๔ ระหว่างที่จำพรรษาท่าน

* ดูประวัติย่อ หน้า ๑๕๘

ได้อาพาธเป็นโรคกระเพาะ อาการหนักมาก แต่พอออกพรรษาก็ค่อยหายเป็นปกติ จึงได้เดินทางย้อนกลับมาที่อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานีอีกครั้ง และได้ร่วมปรึกษาหารือกับพระอาจารย์สิงห์และพระอาจารย์มหาปิ่น ที่บ้านหัววัว ว่าขณะนี้จังหวัดขอนแก่นมีเหตุการณ์ไม่สู้จะดี ควรลงไปช่วย**เจ้าคุณพระพิศาลอรัญเขต** (จันทร์ เขมิโย) ซึ่งเป็นเจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดขอนแก่นอยู่ เมื่อเห็นพ้องต้องกันแล้ว ต่างก็แยกย้ายกันออกเดินทางโดยกำหนดให้ไปพบกันก่อนเข้าพรรษาที่ขอนแก่น สำหรับพระอาจารย์ฝั้น ต้องการจะไปเยี่ยมญาติโยมทางอำเภอพรรณานิคมก่อน จึงได้เดินทางผ่านธาตุพนม-นาแก มาจนถึงสกลนคร พอถึงวัดพระธาตุเชิงชุมก็เห็นรถยนต์โดยสารเข้า ตั้งแต่เกิดมาท่านไม่เคยเห็นรถยนต์เลย จึงคิดจะลองขึ้นดูบ้าง

เมื่อนั่งไปได้สักครู่หนึ่ง ก็เกิดความสงสัยขึ้นมา ว่ารถยนต์นี้วิ่งไปได้อย่างไรหนอ จึงได้กำหนดจิตพิจารณาไปจนกระทั่งเข้าไปถึงเครื่องยนต์

เพียงแวบเดียวเครื่องยนต์ก็ดับ

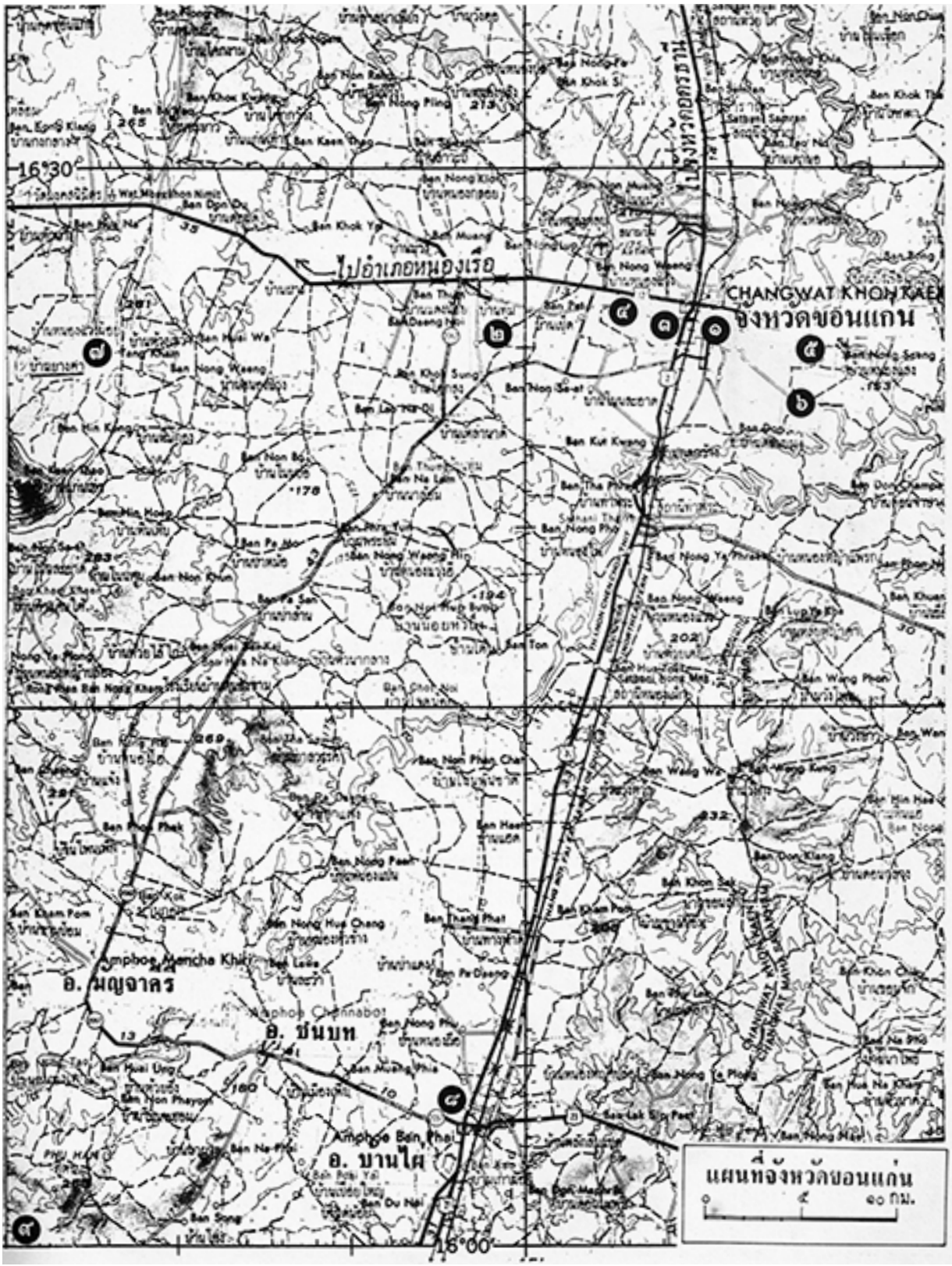
คนขับก็ลงไปตรวจดู แต่ก็ไม่พบข้อบกพร่องจึงติดเครื่องใหม่ รถก็สตาร์ทติดเป็นปกติ แต่พอรถวิ่งผ่านกรมทหาร (ปัจจุบันคือที่ตั้งกองทัพภาค ๒) ไปได้หน่อยเดียว ท่านก็กำหนดจิตกลับเข้าไปที่เครื่องยนต์อีก เพียงแวบเดียวเครื่องยนต์ก็ดับอีกเป็นครั้งที่ ๒ พอคนขับลงไปแก้ไข ก็ไม่พบข้อบกพร่องเหมือนครั้งแรก จึงขึ้นมาติดเครื่องขับต่อไป ใหม่ เมื่อรถวิ่งไปอีกสักครู่ท่านก็กำหนดจิตเข้าไปในเครื่องอีก เครื่องยนต์ก็ดับอีกเป็นครั้งที่ ๓ ครั้งนี้ท่านจึงได้ทราบถึงสาเหตุและคิดเสียใจที่ความอยากรู้อยากเห็นของท่านทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนและเสียเวลา จึงได้เลิกพิจารณาอีก รถก็ได้วิ่งไปถึงพรรณานิคมโดยเรียบร้อย

พระอาจารย์ฝั้น ลงรถที่บ้านม่วงไข่แล้วเดินไปพักที่บ้านบะทอง เมื่อเยี่ยมญาติโยมที่นั่นตามที่ตั้งใจไว้แล้วก็ออกเดินทางต่อไปทางบ้านแร่ ไปออกอำเภอวาริชภูมิ ตัดป่าฝ่าภูเขาไปอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรฯ ไปพักที่บ้านเชียงแหว และมุ่งต่อไปอำเภอกุมภวาปี แล้วเดินไปจนถึง

บรรยายแผนที่

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๔ พระอาจารย์สิงห์ ได้นำพระภิกษุสามเณรในคณะปฏิบัติสัทธรรม ไปทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาฝ่ายวิปัสสนาธุระ ในท้องที่จังหวัดขอนแก่น โดยได้แยกย้ายกันไปจัดตั้งสำนักสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีขึ้นหลายแห่งคือ

๑ **วัดเหล่างา** (ปัจจุบันเป็นวัดป่าวิเวกธรรม) มีพระอาจารย์สิงห์ พระอาจารย์ภูมมี พระอาจารย์กงมา พระอาจารย์หลุย อยู่จำพรรษาร่วมกัน
๒ **วัดป่าบ้านทุ่ม** พระอาจารย์อุ่น อยู่จำพรรษา
๓ **วัดป่าบ้านค้อไฮ** พระอาจารย์สีลา อยู่จำพรรษา
๔ **วัดป่าชัยวัน** พระอาจารย์เกิ่ง อยู่จำพรรษา
๕ **วัดป่าบ้านพระคือ** พระอาจารย์มหาปิ่น และพระอาจารย์อ่อน อยู่จำพรรษาร่วมกัน
๖ **วัดป่าบ้านผือ** พระอาจารย์ฝั้น อยู่จำพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓
๗ **วัดป่าบ้านยางคำ** พระอาจารย์ซามาอยู่จำพรรษา
๘ **วัดป่าสุมนามัย** อำเภอบ้านไผ่ พระอาจารย์นิน อยู่จำพรรษา
๙ **ภูระงำ** อำเภอชนบท พระอาจารย์ฝั้น ได้อยู่จำพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔

แผนที่แสดงที่ตั้งของสำนักสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาฝ่ายวิปัสสนาธุระ ในท้องที่จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ – ๒๔๗๔

พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม

นามเดิม สิงห์ บุญโท

บิดา *เพียอัครวงศ์ (อ้วน)

มารดา หล้า บุญโท

เกิด วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๓ ปีฉลู

บรรพชา ได้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ ในสำนักพระอุปัชฌาย์ “ป้อง” ณ วัดบ้านหนองขอน ตำบลหัวทะเล อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

อุปสมบท เมื่ออายุครบบวชก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมาวัดสุทัศน์ฯ อำเภอเมือง จ.อุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) สมัยเมื่อดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระศาสนดิลก เจ้าคณะมณฑลอีสาน เป็นพระอุปัชฌาย์ นับว่าเป็นสัทธิวิหาริกอันดับ ๒ ของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ เหตุที่ได้จูงใจให้ท่านออกเที่ยวธุดงค์ เจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น สาเหตุด้วยได้คำนึงถึงพระพุทธศาสนาว่า หมดเขตสมัยมรรคผลธรรมวิเศษแล้ว หรือว่ายังมีหนทางปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในพุทธศาสนาอยู่

ในระหว่างพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้พบกับพระอาจารย์มั่นซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลราชธานี ทราบว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เมื่อได้ศึกษากับท่านจนได้ความแน่ชัดว่าหนทางปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นมีอยู่ จึงได้ตกลงใจออกเที่ยวธุดงค์หาที่วิเวก เพื่อเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตั้งแต่นั้นมา

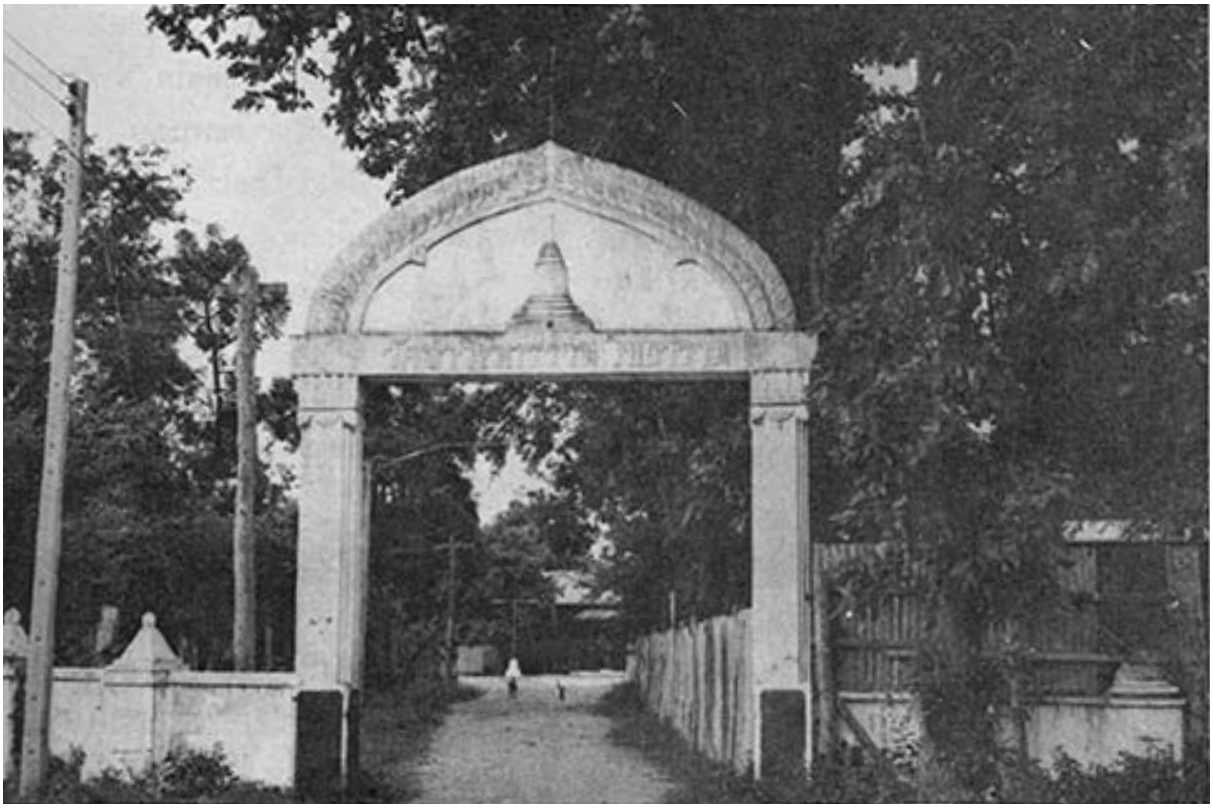
สมณศักดิ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระมีนามว่า **พระญาณวิศิษฏ์ สมิทธิวีราจารย์** เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

มรณภาพ อาพาธด้วยโรคมะเร็งเรื้อรังในกระเพาะ ได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ เวลา ๑๐.๒๐ น. ณ วัดป่าสาลวัน จังหวัดนครราชสีมา รวมอายุได้ ๗๓ ปี

---

* **เพียอัครวงศ์** เป็นตำแหน่งข้าราชการหัวเมืองลาวกาว-ลาวพวน มีหน้าที่จัดการศึกษาและการพระศาสนา

(บน) **พระอุโบสถวัดเหล่างา (ปัจจุบันวัดป่าวิเวกธรรม) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**
(ล่าง) **ประตูทางเข้าวัดป่าวิเวกธรรม**

พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล

นามเดิม ปิ่น บุญโท เป็นน้องชายร่วมบิดามารดากับพระอาจารย์สิงห์
บิดา เพียอัครวงศ์ อ้วน บุญโท
มารดา หล้า บุญโท
เกิด ไม่ปรากฏในประวัติที่ใด
อุปสมบท ไม่ปรากฏในประวัติที่ใด
การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ พ.ศ.๒๔๕๘ ได้พบและศึกษาธรรมกับท่านอาจารย์มั่น ขณะที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลราชธานี มีความเลื่อมใสในปฏิปทาของท่านอาจารย์มั่นมาก ได้ปวารณาตัวไว้ว่าจะไปศึกษาปฏิบัติธรรมที่กรุงเทพฯ ก่อน แล้วจะกลับมาปฏิบัติตามพระอาจารย์มั่น ในภายหลัง

พ.ศ.๒๔๖๔ หลังจากที่ท่านได้ศึกษาปฏิบัติธรรมจนได้เปรียญ ๕ ประโยคแล้ว ได้กลับมาฝากปนกิจศพโยมมารดา ต่อจากนั้น ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดสุทัศน์ในจังหวัดอุบลราชธานี และได้ศึกษาการเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน กับพระอาจารย์สิงห์ผู้พี่ชาย เมื่อออกพรรษาในปีนี้แล้วก็ได้ออกเที่ยวธุดงค์ร่วมกันจากอุบลราชธานี มุ่งไปทางสกลนคร และอุดรธานี

นับว่าเป็นพระมหาองค์แรกที่ได้ออกธุดงค์ในยุคนั้น และปรากฏว่าตลอดเวลาท่านได้เจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน จนถึงวันมรณภาพ

มรณภาพ ท่านได้มรณภาพ เมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๙ ณ วัดป่าแสนสำราญ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จากนั้นก็ขึ้นรถไฟ จากน้ำพองไปลงในตัวจังหวัด เพื่อพบกับพระอาจารย์สิงห์ และพระเณรตามที่ได้นัดกันไว้ที่วัดเหล่างาต่อไป

ที่วัดเหล่างา (ปัจจุบันคือวัดวิเวกธรรม) พระปฏิบัติสัทธรรม ชุดนี้ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๗๐ รูป ได้ประชุมตกลงให้แยกย้ายกันไปตั้งเป็นสำนักสงฆ์วัดป่าฝ่ายอรัญวาสีขึ้นหลายแห่งในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเผยแพร่ธรรม เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ละมิจฉาทิฏฐิ เลิกจากการเคารพนับถือภูตผีปีศาจ และให้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๒ พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม พระอาจารย์ภูมมี จิตฺตภาวี พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ พระอาจารย์หลุย จนฺทสาโร จำพรรษาที่วัดเหล่างา ตำบลโนนทัน อำเภอพระลับ (ปัจจุบันอำเภอเมือง) จังหวัดขอนแก่น พระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร ซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุในปีนั้น ก็ได้มาจำพรรษารวมอยู่ด้วย

พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ จำพรรษาที่วัดป่าบ้านพระ คือ ตำบลโนนทัน

พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก จำพรรษาที่วัดป่าชัยวัน บ้านสีฐาน อำเภอพระลับ

พระอาจารย์สีลา อิสฺสโร จำพรรษาที่วัดป่าบ้านคำไฮ ตำบลเมืองเก่า

พระอาจารย์ดี ฉนฺโน จำพรรษาที่วัดบ้านโคกโจด อำเภอพระลับ

พระอาจารย์อุ่น จำพรรษาที่วัดป่าบ้านทุ่ม

พระอาจารย์ซามา อจุตฺโต จำพรรษาที่วัดป่าบ้านยางคำ

พระอาจารย์นิน มหนฺตปญฺโญ จำพรรษาที่วัดป่าสุมนามัย อำเภอบ้านไผ่

(บน) **วัดศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**
(ล่างซ้าย) **วัดป่าชัยวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**
(ล่างขวา) **วัดป่าสุมนามัย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น**

ดอนป่าช้า บ้านผือ จังหวัดขอนแก่น ที่พระอาจารย์ฝั้นได้มาจำพรรษาอยู่ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓

สำหรับพระอาจารย์ฝั้นเอง จำพรรษาที่วัดป่าบ้านผือ ตำบลโนนทัน

เมื่อพระอาจารย์ฝั้น เดินทางไปถึงบ้านผือ ท่านได้ไปพักอยู่ที่ศาลภูตา ศาลภูตาคือสถานที่ซึ่งชาวบ้านสร้างเป็นหอขึ้น สำหรับเป็นที่สิงสถิตของภูตผีปีศาจ ชาวบ้านไปสักการะบวงสรวงกันบ่อยๆ เพราะถือเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ระหว่างที่ไปพักอยู่ศาลภูตา มีชาวบ้านสองคนมาตักน้ำ เมื่อพบท่านเข้าจึงเอาน้ำมาถวาย ท่านก็ขอให้ชาวบ้านทั้งสองไปบอกผู้ใหญ่บ้านให้รับทราบในการมาพักของท่านด้วย หลังจากนั้นไม่นานนัก ผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้านอีก ๔ คน ก็มาถึง ลูกบ้านได้แสดงความไม่พอใจในการที่ท่านมาพักที่ศาลภูตานี้ คนหนึ่งได้โวยวายขึ้นว่า พระอะไรไม่เคยเห็น มานอนกลางดินกินกลางทรายเช่นนี้จะถือว่าเป็นพระอย่างไรได้ คนที่สองให้ความเห็นขึ้นมาดังๆ ว่า *เอาปืนยิงหัวเสียก็สิ้นเรื่อง* คนที่สามก็โพล่งขึ้นว่า *เอาสากมองที่หัวไปก็พอ* แต่คนสุดท้ายออกความเห็นไม่รุนแรงเหมือนสามคนแรก *เพียงให้เอาก้อนหินขว้างขับไล่ให้ไป*

ผู้ใหญ่บ้านดูจะเป็นคนที่มีใจเป็นธรรมกว่าเพื่อน ได้ทัดทานลูกบ้านทั้ง ๔ คนนั้นไว้ว่า ควรสอบถามดูก่อนว่าเป็นพระจริงหรือพระปลอม พระดีหรือพระร้าย ยังผลให้ลูกบ้านทั้ง ๔ ไม่พอใจ แต่พากันถอยออกไปยืนดูอยู่ห่างๆ

พระอาจารย์ฝั้น ได้บอกกับผู้ใหญ่บ้านว่าท่านเที่ยวธุดงค์ปฏิบัติกัมมัฏฐานไปตามที่อันวิเวกต่างๆ เมื่อมาถึงที่นี่จึงขอพักอาศัยในศาลภูตานี้ เพราะศาลภูตาเป็นที่พึ่งของคนในหมู่บ้าน ท่านจึงขอพึ่งพาอาศัยบ้าง ท่านได้บอกผู้ใหญ่บ้านไปด้วยว่าท่านพึ่งศาลภูตาได้ดีกว่าชาวบ้านเสียอีก ชาวบ้านพึ่งศาลภูตากันอย่างไร ปล่อยให้สกปรกรกรุงรังอยู่ได้ ท่านเองพอเข้ามาพึ่งก็ปัดกวาดถากถางหนามและข่อยออกไปจนหมดสิ้นอย่างที่เห็น ผู้ใหญ่บ้านประจักษ์ข้อเท็จจริงเพียงประการแรกก็ถึงกับนิ่งงัน

(บน) **ร.ร. บ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**

(ล่าง) **หมู่บ้านผือ พระอาจารย์ฝั้นได้อาศัยบิณฑบาตในระหว่างจำพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓**

พระราชพิศาลสุธี (ทองอินทร์ ถิรเสวี)
(ปัจจุบัน) รองเจ้าคณะ (ธ) ภาค ๙ วัดศรีจันทร์ ขอนแก่น

ครั้นแล้วก็สอบถามท่านถึงปัญหาธรรมต่างๆ เหมือนเป็นการลองภูมิ ท่านก็อธิบายให้ฟังอย่างลึกซึ้งหมดจดไปทุกข้อ ทำเอาผู้ใหญ่บ้านถึงกับออกปากว่า **“น่าเลื่อมใสจริงๆ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จโปรดเทศนาสั่งสอนคนสมัยก่อน บัดนี้มาเจอเอาคนจริงเข้าแล้ว”** เช่นเดียวกัน ลูกบ้านทั้ง ๔ ซึ่งยืนสดับตรับฟังอยู่ใกล้ๆ เกิดความเลื่อมใสไปด้วย

ทั้งหมดได้กลับไปยังหมู่บ้าน จัดหาเสื่อที่นอนและหมอนมุ้งไปทำที่พักให้พระอาจารย์ฝั้น ทิฏฐิเดิมที่มีอยู่ปราศนาการไปจนหมดสิ้น ถึงกับนิมนต์ให้ท่านจำพรรษาเสียที่นั่นเลยด้วยซ้ำ แต่ท่านปฏิเสธว่าที่นั่นน้ำท่วม เพราะใกล้กับลำซี ไม่อาจจำพรรษาได้อย่างที่ชาวบ้านปรารถนา ชาวบ้านซึ่งมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่ก็แจ้งแก่ท่านว่าไม่ห่างไปจากที่นี่นักมีดอนป่าช้าอยู่แห่งหนึ่ง น้ำไม่ท่วม เหมาะสำหรับเป็นสถานที่จำพรรษาอย่างยิ่ง ท่านไม่อาจปฏิเสธต่อไปอีกได้ จึงไปจำพรรษาอยู่ที่ดอนป่าช้าตามที่ชาวบ้านนิมนต์

ถึงกลางพรรษา ชาวบ้านส่วนหนึ่งซึ่งยังนับถือภูตผีปีศาจอยู่ ได้รับความเดือดร้อนตามความเชื่อเรื่องผีเข้าเป็นอันมาก กล่าวคือเชื่อกันว่ามีผีเข้าไปอาละวาดอยู่ในหมู่บ้าน เข้าคนโน้นออกคนนี้ ที่ตายไปก็มี ที่ยังไม่ตายก็มี นอกจากนี้ยังมี โยมอุปัฏฐาก ๓-๔ คน ไปปรึกษากับพระอาจารย์ฝั้นด้วย เล่าว่า สามีล่องเรือบรรทุกข้าวไปขายที่จังหวัดอุบลราชธานี ภรรยากับลูกๆ ซึ่งเป็นโยมอุปัฏฐากกลัวว่าจะถูกผีเข้าเหมือนคนอื่นไม่ทราบจะพึ่งใครได้ จึงมากราบไหว้ขอให้ท่านเป็นที่พึ่ง พระอาจารย์ฝั้นก็บอกว่าไม่เป็นไร ไม่ต้องกลัว ภาวนา **พุทโธ พุทโธ** ไว้เสมอผีเข้าไม่ได้หรอก ต่อให้เรียกผี หรือท้าให้ผีมากิน มันก็ไม่กล้ามากิน หรือมารบกวน โยมอุปัฏฐากกลุ่มนั้นก็เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่ายังมีผีเข้าชาวบ้านอยู่เรื่อยๆ มีชาวบ้านได้ไปแจ้งแก่พระอาจารย์ฝั้นให้ทราบว่าได้ถามผีดูแล้วว่า ทำไมไม่ไปเข้าพวกที่ปฏิบัติอุปัฏฐากบ้างละ ผีในร่างคนก็ตอบว่า ไม่กล้าเข้าไป จะให้เข้าไปได้อย่างไร พอเข้าบ้านก็เห็นแต่พระพุทธรูปนั่งอยู่เป็นแถว

อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านกลุ่มอื่นยังคงมีความหวาดหวั่นเรื่องผีเข้ากันอยู่ ได้มีการประชุมหารือกันเพื่อหาหมอผีมาไล่ผีออกไป เมื่อเสาะหาหมอผีมาได้แล้ว ชาวบ้านกลับเดือดร้อนหนักยิ่งขึ้นไปอีก เพราะหมอผีตั้งเงื่อนไขว่า จะไล่ผีออกไปจากหมู่บ้านนั้นไม่ยาก แต่ทุกครัวเรือนจะต้องนำเงิน

บรรยายแผนที่

๑ วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
๒ วัดป่าบ้านตาด
๓ บ้านจีด อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ไปมอบให้เสียก่อน จึงจะทำพิธีขับไล่ให้ โยมอุปัฏฐากจึงได้นำความไปปรึกษาหารือกับพระอาจารย์ฝั้นว่าจะทำอย่างไรดี ท่านจึงแนะนำว่าหากหมอผีจะเก็บเงินเพื่อไปสร้างโน่นสร้างนี่ที่เป็นสาธารณสมบัติหรือสร้างวัดวาอารามก็ควรให้ แต่ถ้าหมอผีเก็บเงินไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนก็ไม่ควรให้ ทั้งยังได้แนะนำไม่ให้เชื่อเรื่องผีสางอีกต่อไป เพราะเป็นเรื่องเหลวไหล คนเราป่วยเจ็บกันได้ทุกคน จะปักใจเชื่อเอาเสียเลยว่าผีเข้า ย่อมเป็นเรื่องงมงายไร้เหตุผล โยมเหล่านั้นก็พากันเชื่อฟังท่าน และไม่ยอมจ่ายเงินให้ตามที่หมอผีเรียกร้องไว้ ในที่สุดหมอผีก็หมดความสำคัญไป ความเชื่อเรื่องผีสางของชาวบ้านก็ค่อยๆ ลดน้อยลง

ออกพรรษาปีนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ลาญาติโยมออกจากดอนป่าช้าจะไปอำเภอน้ำพอง เมื่อถึงวัดศรีจันทร์ ปรากฏว่าเดินทางต่อไปไม่ได้ เพราะชาวบ้านเหล่านั้นได้ติดตามมาขอร้องให้ท่านกลับไปช่วยเหลืออีกสักครั้ง โดยอ้างว่ามีผีร้ายขึ้นไปอยู่บนหลังคาบ้านทุกหลัง ท่านจึงต้องกลับไปที่หมู่บ้านนั้นอีกครั้งหนึ่ง

การกลับไปครั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้านได้ประชุมลูกบ้านแล้วพากันเข้ามานมัสการท่าน ขอรับไตรสรณคมน์ ต่อจากนั้นความเชื่อเรื่องผีสางจึงหมดสิ้นลง

ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ พระอาจารย์ฝั้น ได้จำพรรษาที่บ้านผือ จังหวัดขอนแก่น พอออกพรรษาแล้ว ท่านกับพระอาจารย์อ่อน ได้เที่ยวธุดงค์ปฏิบัติกัมมัฏฐานไปจนถึงหมู่บ้านจีด ในเขตอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี บังเอิญได้ข่าวว่าโยมพี่สาวของพระอาจารย์อ่อนป่วยหนัก พระอาจารย์อ่อนจึงแยกไปรักษาโยมพี่สาว ส่วนท่านพำนักอยู่ที่บ้านจีดโดยลำพัง

ที่นั่น พระอาจารย์ฝั้น ได้เผชิญศึกหนักเข้าเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ **“ธรรมต่อไก่”** ธรรมต่อไก่เป็นวิธีบรรลุธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งชีผ้าขาวคนหนึ่งชื่อ **“ไท้สุข”** บัญญัติขึ้นมาว่า หากใครนำไก่ตัวผู้และไก่ตัวเมียคู่หนึ่งมามอบให้ชีผ้าขาวแล้ว เพียงแต่กลับไปนอนบ้านก็สามารถบรรลุธรรมได้ มีชาวบ้านหลงเชื่อกันอยู่เป็นจำนวนมาก

พระอาจารย์ฝั้น จึงไปเทศนาสั่งสอนให้ชีผ้าขาวผู้นั้นได้สำนึกว่าที่พึ่งของคนเรานั้น คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งเรียกว่าไตรสรณคมน์เท่านั้น แต่ชีผ้าขาวกับผู้ที่เชื่อถือกลับเถียงว่าเขานับถือมากกว่าไตรสรณคมน์ คือนับถือถึง ๔ โดยมี “กุฏฐัง” ขึ้นนำหน้า แล้วต่อด้วย พุทโธ ธัมโม สังโฆ ท่านจึงแย้งขึ้นว่า กุฏฐัง แปลว่าโรคเรื้อน ถ้านับถือขี้ทูดมันจะถูกต้องและได้บุญกุศลอย่างไรได้ นับถือเพียง ๓ คือ ไตรสรณคมน์ ต่างหากจึงจะได้ไปสู่สุคติ แต่ชีผ้าขาว กลับโต้เถียงอีกว่า คนที่นับถือเพียง ๓ นั้น พากันตายไปหมด ถ้านับถือให้ถึง ๔ แล้ว จะไม่ตาย ถึงตายพระอินทร์ก็เอาน้ำเต้าทองมารดเพื่อชุบชีวิต แล้วจะได้ไปสู่สวรรค์ด้วย

พระอาจารย์ฝั้น ได้ชี้แจงแสดงธรรมต่อไปทั้งวัน ชีผ้าขาวกับผู้ที่เชื่อถือเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมแพ้

ตอนหนึ่ง ชีผ้าขาว อ้างว่าตนมีคาถาดี คือ *ทุ โส โม นะ สา ธุ* พระอาจารย์ฝั้นได้ออกอุบายแก้ว่า *ทุ สะ นะ โส* เป็นคำของเปรต ๔ พี่น้องทั้งสี่ก่อนตายเป็นเศรษฐีมีทรัพย์สมบัติมากมาย แต่ตลอดชีวิตไม่เคยทำคุณงามความดี ไม่เคยสร้างกุศลเลย เอาแต่ประพฤติชั่วเสเพลไปตามที่ต่างๆ ครั้นตายแล้วจึงกลายเป็นเปรตไปหมด ต่างตกนรกไปถึง ๖ หมื่นปี พอครบกำหนด คนพี่โผล่ขึ้นมาก็ออกปากพูดได้คำเดียวว่า “ทุ” พวกน้องๆ โผล่ขึ้นมาก็ออกปากได้คำเดียวเช่นเดียวกันว่า “สะ” “นะ” “โส” ตามลำดับ หมายถึงว่าเราทำแต่ความชั่ว เราไม่ทำความดีเลย เมื่อไรจะพ้นหนอ ฉะนั้นคำเหล่านั้นจึงเป็นคำของเปรต ไม่ใช่คาถาหรือคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สั่งสอนแก้ไขกันอยู่ถึงอาทิตย์หนึ่ง ก็ยังไม่อาจละทิฏฐิของพวกนั้นลงได้

พอดีโยมพี่สาวของพระอาจารย์อ่อนหายป่วย พระอาจารย์อ่อน จึงย้อนกลับมา โดยมีพระอาจารย์กู่ มาสมทบด้วยอีกรูปหนึ่งกำลังใจของพระอาจารย์ฝั้นจึงดีขึ้น เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาทางฝ่ายท่านมีท่านเพียงรูปเดียวเท่านั้น อธิบายอะไรออกไปก็ถูกขัดถูกแซงไปเสียหมด

ในที่สุดชีผ้าขาวกับพรรคพวกก็ยอมแพ้ยอมเห็นตามและรับว่าเหตุที่เขาบัญญัติ **“ธรรมต่อไก่”** ขึ้นมาก็เพื่อเป็น **“นากิน”** (อาชีพหากินด้วยการหลอกลวง) และยอมรับนับถือไตรสรณคมน์ตามที่ท่านสั่งสอนไว้แต่ต้น

แต่ปัญหาก็ยังไม่หมดไปอยู่ดี เพราะว่าเมื่อพระอาจารย์ฝั้นบอกให้ชีผ้าขาวตัดผมเสีย ชีผ้าขาวผู้นั้นก็ไม่ยอมตัดอ้างว่าถ้าตัดผมเป็นต้องตายแน่ๆ พระอาจารย์อ่อนจึงบอกว่าอย่ากลัว ดูทีหรือว่าจะตายจริงหรือไม่ คนอื่นเขาตัดผมกันทั่วไปไม่เห็นตายเลยสักคน ชีผ้าขาวจึงได้ยอม

เมื่อตัดผมแล้วไม่ตาย ชีผ้าขาวจึงยอมรับนับถือบรรดาพระอาจารย์ทั้งสามยิ่งขึ้น

ระหว่างที่พำนักอยู่ที่บ้านจีด มีโยมผู้หญิงคนหนึ่งไอทั้งวัน ทั้งคืน เสาะหายาจากที่ต่างๆ มากิน จนนับขนานไม่ถ้วน ก็ยังไม่หาย ฟังเทศน์ก็ฟังไม่ได้ ขณะนั่งฟังก็ไออยู่ตลอดเวลา เป็นที่รบกวนสมาธิของผู้อื่น คืนที่สามพอฟังเทศน์จบลง พระอาจารย์ฝั้น จึงถามว่าทำไมไม่รักษา โยมผู้นั้นตอบว่ากินยามาหลายขนานแล้วก็ไม่เห็นหาย ท่านจึงบอกโยมผู้นั้นไปว่า คงเป็นกรรมที่ทำมาแต่ปางก่อน ขอให้หัดภาวนาดู แล้วบอกคาถาให้ บริกรรมว่า **ปฏิกะ มันตุ ภูตานิ** วันแรกท่านให้ภาวนาตั้งจิตบริกรรม โดยกำหนดจิตที่ใดที่หนึ่ง วันแรกนั่งบริกรรมได้สักพักก็ยังไออยู่ตลอด วันที่สองปรากฏว่ามีอาการค่อยชุ่มคอขึ้นหน่อย อาการไอห่างไปบ้าง พอถึงวันที่สามอาการไอก็หายไปราวกับปลิดทิ้ง รู้สึกคอชุ่มขึ้น โยมผู้นั้นนั่งบริกรรมอยู่จนดึกดื่น

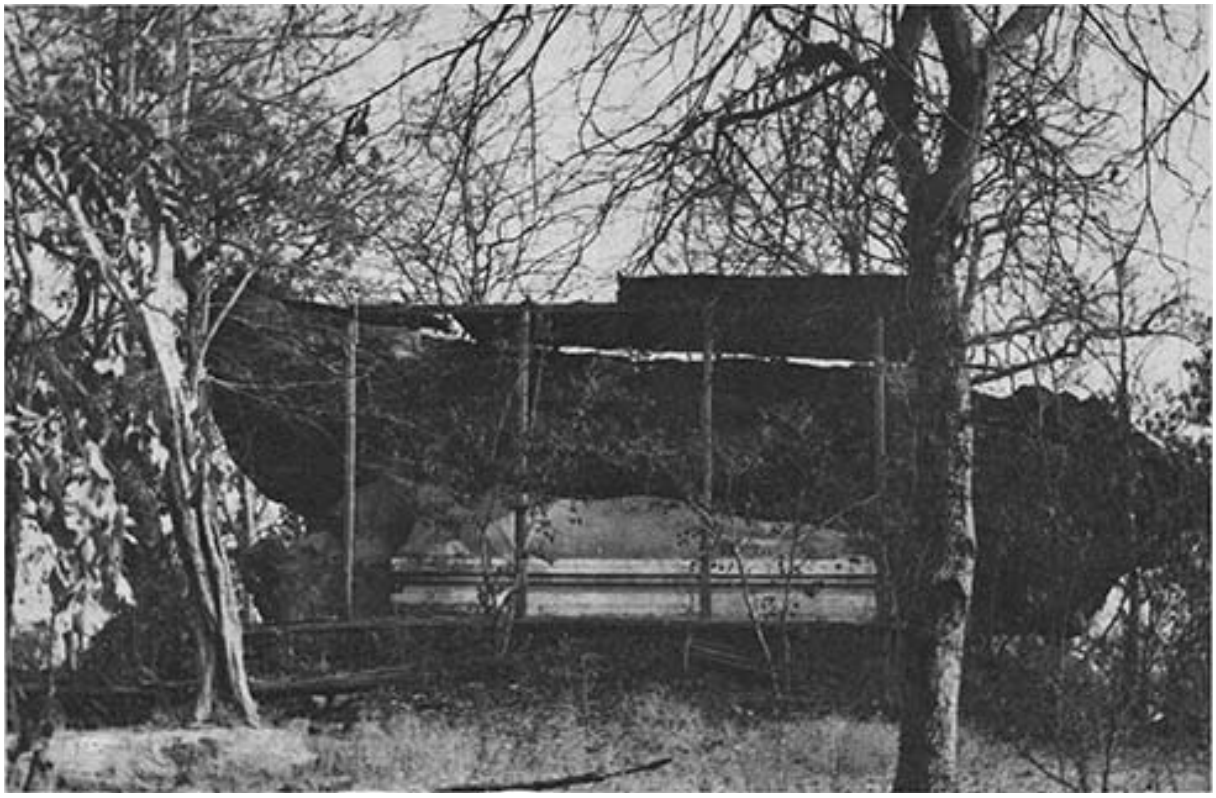

ใครๆ หลับกันหมด แกก็ยังไม่ยอมหลับ ในที่สุดอาการไอก็หายโดยเด็ดขาดตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา

โยมผู้นั้นสำนึกในบุญคุณ ได้เอาเงินทองมาถวายพระอาจารย์ฝั้น แต่ท่านไม่ยอมรับ ผลที่สุดก็เอาจักรเย็บผ้ามาถวาย อ้างว่าเป็นค่ายกครู เพื่อไม่ให้เสียน้ำใจ ท่านจึงได้เอาจักรนั้นไปเย็บจีวรของท่านเองจนเสร็จแล้วจึงคืนให้

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ซึ่งเป็นพรรษาที่ ๗ ของพระอาจารย์ฝั้น ท่านได้จำพรรษาอยู่ที่ภูระงำ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยมีพระอาจารย์กงมา จิรปญฺโญ ติดตามอยู่ร่วมจำพรรษาด้วย นับเป็นปีที่ ๓ ที่ท่านไปจำพรรษาอยู่ที่ขอนแก่น

(บน) **พระนอน บนภูระงำ**
(ล่าง) **พระอาจารย์บุญมา (องค์ซ้าย) ศิษย์พระอาจารย์ฝั้น ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ ที่ภูหัน**

ก่อนหน้าที่จะไปถึงภูระงำ ท่านได้ออกจากอำเภอหนองหาน มาที่วัดศรีจันทร์ และได้เข้าร่วมพิธีกระทำญัตติกรรมพระภิกษุครั้งใหญ่ ในการนี้ท่านอดตาหลับขับตานอนจนตาลายไปหมด เพราะต้องเตรียมตัดเย็บสบง จีวร สังฆาฏิ ทั้งกลางวันกลางคืน เป็นเหตุให้ท่านอาพาธลง

พอใกล้เข้าพรรษาจึงได้ตัดสินใจไปจำพรรษาที่ภูระงำ ซึ่งขณะนั้นอาการอาพาธของท่านยังไม่ทุเลาดีนัก

ระหว่างจำพรรษาอยู่บนภูระงำ ปรากฏว่าท่านได้รับความทุกข์เวทนาเป็นอันมาก ตามเนื้อตัวปวดไปหมด จะนั่งจะนอนก็ปวดเมื่อยไปทุกอิริยาบถ ท่านจึงตัดสินใจออกไปนั่งภาวนาทำความเพียรอยู่ในที่โล่งแจ้ง ตั้งใจว่าจะภาวนาสละชีวิต คือ ภาวนาไปเรื่อยๆ จนกว่าจะมรณภาพ โดยนั่งภาวนาถึงความทุกข์ ความเวทนา ที่เกิดขึ้นในร่างกาย และ

ปากถ้ำเป็นที่โล่งแจ้ง ที่พระอาจารย์ฝั้นนั่งภาวนาสละชีวิต คือภาวนาตาย ยังผลให้ท่านระลึก "พุทโธ" ได้เป็นครั้งแรก

ด้วยความสำรวมใจที่แน่วแน่ จิตของท่านก็พลันสงบวูบลงไป ร่างกายเบาหวิว ความทุกข์ทรมานทั้งหลายแหล่ก็พลอยปราศนาการไปหมดสิ้น

ตั้งแต่ทุ่มเศษจนกระทั่ง ๕ โมงเช้า ท่านนั่งภาวนาในอิริยาบถเดียวอยู่ตลอดเวลา จนพระเณรทั้งหลายที่กลับจากบิณฑบาต ไม่กล้ารบกวน แต่พอพระเณรเข้าไปกราบ ท่านก็รู้สึกตัวและถอนจิตออกจากสมาธิลืมตาขึ้นมา

พระเณรต่างก็นิมนต์ให้ท่านฉันจังหัน แต่ท่านแย้งว่ายังไม่ได้ออกบิณฑบาตเลย พระเณรต้องกราบเรียนว่า ขณะนั้นใกล้จะ ๑๐ โมงอยู่แล้ว ต่างไปบิณฑบาตกลับมากันหมดแล้ว ท่านจึงรำพึงขึ้นมาว่า ท่านได้นั่งภาวนาประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นเอง นึกไม่ถึงเลยว่าจะข้ามคืนมาจนถึงขณะนี้

ปรากฏว่าจากการนั่งบำเพ็ญสมาธิภาวนาบนภูระงำครั้งนั้น ยังผลให้ท่านระลึก *พุทโธ* ได้เป็นครั้งแรก อาการอาพาธปวดเมื่อยหายไปหมด พ้นจากการทุกข์ทรมาน เบาตัว เบากาย สบายเป็นปกติ และทำให้ท่านคิดได้ด้วยว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยทำความเพียร นั่งสมาธิอยู่ได้นานถึง ๔๙ วัน เมื่อเป็นเช่นนี้ หากท่านจะนั่งนานยิ่งกว่าที่ท่านเคยนั่งในขณะนี้อีกสักเท่าไร ก็ควรจะต้องนั่งได้

ในการนั่งภาวนาทำความเพียรอีกครั้งหนึ่ง พอจิตสงบท่านได้นิมิตเห็นหญิงมีครรภ์แก่มาเจ็บท้องอยู่ตรงหน้า แล้วคลอดมาเป็นเด็กใหญ่

(บน) **บนยอดภูระงำ**
(ล่าง) **เส้นทางจากภูหันไปภูระงำ**

สามารถเดินได้วิ่งได้เลยทันที ขณะเดียวกันก็นิมิตคาถาขององคุลีมาล ซึ่งเป็นคาถาสำหรับหญิงคลอดลูกขึ้นมาได้ด้วย เมื่อถอนจิตจากสมาธิแล้วท่านได้จดคาถาบทนั้นไว้ว่า “โสตถิคัพภัสสะ”

ต่อมาปรากฏว่ามีหญิงชราผู้หนึ่ง พาลูกสาวซึ่งเจ็บท้องใกล้จะคลอดเป็นท้องแรกมาหา แจ้งว่าเจ็บท้องมา ๓ วันแล้วไม่คลอดสักที ได้รับทุกข์เวทนาเป็นอันมาก ขอร้องให้ท่านช่วยเหลือ เพราะไม่ทราบจะพึ่งใครได้ พระอาจารย์ฝั้น จึงได้เขียนคาถาบทนั้นลงไปบนซองยา แล้วให้ไปภาวนาที่บ้าน ต่อมาอีก ๓ วันหญิงชราก็มาส่งข่าวว่าลูกสาวคลอดบุตรแล้วไม่เจ็บไม่ปวดแต่ประการใด

ตั้งแต่นั้นมา ชาวบ้านจะคลอดลูกก็มาขอคาถาท่านอยู่เป็นประจำ

ออกพรรษาคราวนั้น ท่านลงจากภูระงำเที่ยวธุดงค์ปฏิบัติกัมมัฏฐาน เทศนาธรรมสั่งสอนชาวบ้านไปเรื่อยๆ จนถึงอำเภอน้ำพอง ซึ่งที่นั่นท่านได้พบกับพระอาจารย์สิงห์ พระอาจารย์มหาปิ่น

บริเวณที่เคยเป็นกุฏิของพระอาจารย์ฝั้นบนภูระงำ

และพระเณรอีกหลายรูป ซึ่งต่างก็เที่ยวธุดงค์กันมาจากสถานที่ที่จำพรรษาด้วยกันทั้งนั้น

และที่อำเภอน้ำพองนี่เอง สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) เจ้าคณะมณฑลอีสาน เมื่อครั้งยังเป็นพระพรหมมุนี ได้มีบัญชาให้พระอาจารย์สิงห์นำพระภิกษุสามเณรในคณะของท่าน เดินทางไปจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเทศนาสั่งสอนพุทธบริษัท ซึ่งพระอาจารย์ฝั้นก็ได้ร่วมเดินทางไปกับพระภิกษุสามเณรคณะนี้ด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) นั้น แต่ไหนแต่ไรมาท่านไม่ชอบพระธุดงค์เอาเลย ท่านว่าเป็นพระขี้เกียจไม่ศึกษาเล่าเรียน ถึงกับมีเรื่องต้องขับไล่ไสส่งมาแล้วหลายครั้งหลายหน แม้แต่พระอาจารย์สิงห์ ซึ่งเป็นสัทธิวิหาริกของท่านเอง ก็ยังเคยถูกขับไล่มาแล้ว จนบางครั้งพระอาจารย์สิงห์เกิดรำคาญ ถึงกับจะหลบออกนอกประเทศไปเลยก็มี แต่ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าว พระอาจารย์ฝั้นจะเป็นผู้แก้ไข และได้พยายามขอร้องให้พระอาจารย์สิงห์ต่อสู้ด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาตลอด ในที่สุดสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ก็กลับบังเกิดความเลื่อมใสและยอมรับปฏิปทาของพระอาจารย์ทั้งปวงในสายกัมมัฏฐานตลอดมา จนถึงกาลอวสานของชีวิตท่าน

เมื่อถึงนครราชสีมา พระอาจารย์ฝั้นได้ไปพักอยู่ที่วัดสุทธจินดาที่วัดนั้นมีพุทธบริษัทไปร่วมทำบุญกันมาก เมื่อครั้งที่หลวงชาญนิคม ผู้บังคับกองตำรวจ จังหวัดนครราชสีมา ได้ยกที่ดินผืนใหญ่ให้สร้างวัดป่าสาลวัน ท่านก็อยู่ร่วมในพิธีถวายที่ดินคราวนั้นด้วย

รุ่งขึ้นจากวันที่มีการถวายที่ดิน พระอาจารย์ฝั้นก็เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก โดยเดินทางร่วมมากับพระอาจารย์สิงห์ และพระมหาปิ่น ปญฺญาพโล เพื่อเข้ามาเยี่ยมอาการป่วยของเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ * (จันทร์ สิริจนฺโท) เมื่อถึงกรุงเทพฯ ก็ได้เข้าพักอยู่ที่วัดบรมนิวาส ตั้งแต่เดือนสาม จนถึงเดือนหก

ระหว่างพำนักอยู่ในกรุงเทพฯ เรื่องที่ไม่น่าจะเกิดได้อุบัติขึ้นแก่ท่านโดยบังเอิญที่ว่าไม่น่าจะเกิดนั้น ก็เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสตรีเพศ

เรื่องมีว่า วันหนึ่งพระอาจารย์สิงห์ ได้พาท่านไปนมัสการท่านเจ้าคุณ พระปัญญาพิศาลเถระ

* ดูประวัติย่อ หน้า ๑๕๖

(บน) **อุโบสถวัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ**
(ล่าง) **หอธรรมวิจารณ์ หรือหอเขียว ในวัดบรมนิวาส**

(หนู) ที่วัดสระปทุม ระหว่างทางได้เดินสวนกับผู้หญิงคนหนึ่งเข้า นับตั้งแต่วินาทีนั้นเป็นต้นมา พระอาจารย์ฝั้น ก็ลืมผู้หญิงคนนั้นไม่ลง

ท่านรู้สึกว่า ท่านได้เกิดความรักขึ้นในใจเสียแล้ว ขณะเดียวกันท่านก็บอกตัวเองด้วยว่า ท่านจะต้องขจัดความรู้สึกดังกล่าวออกไปเสียให้พ้นจากความรู้สึกนึกคิดให้ได้

กลับวัดบรมนิวาสในวันนั้น ท่านได้นั่งภาวนาพิจารณาแก้ไขตัวเองถึงสามวันแต่ก็ไม่ได้ผล ใบหน้าของหญิงผู้นั้น ยังคงอยู่ในความรู้สึกนึกคิด จนไม่อาจสลัดให้ออกไปได้ ในที่สุดเมื่อเห็นว่าเป็นการยากที่จะแก้ไขได้ด้วยตัวเองแล้ว ท่านจึงได้เล่าเรื่อง

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์
(จันทร์ สิริจนฺโท)

นามเดิม จันทร์ ศุภษร

บิดา สอน ศุภษร

มารดา แก้ว ศุภษร

เกิด เป็นบุตรหัวปี ในจำนวน ๑๑ คน วันศุกร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๙๙ ที่บ้านหนองไหล อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๔๐๐ เส้น จังหวัดอุบลราชธานี

การบรรพชาและอุปสมบท อายุย่างได้ ๑๓ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อเดือนยี่ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ ที่วัดบ้านหนองไหล โดยเจ้าอธิการโสดา เป็นพระอุปัชฌาย์ บวชอยู่ได้ ๗ พรรษา ก็ต้องลาสิกขาเพราะมีกิจจำเป็น

และเมื่ออายุย่างได้ ๒๒ ปี ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดศรีทอง ณ วันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ปีฉลู พ.ศ. ๒๔๒๐ โดยท่านเทวธมฺมี (ม้าว) เป็นพระอุปัชฌาย์ เจ้าอธิการสีโห วัดไชยมงคล เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษาปริยัติธรรม ได้เข้ามาศึกษาปริยัติธรรม ที่กรุงเทพฯ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๒๓
พ.ศ. ๒๔๒๘ สอบได้เปรียญ ๓ ประโยค ขณะเมื่อจำพรรษาอยู่วัดบุปผาราม
พ.ศ. ๒๔๓๗ สอบได้เปรียญ ๔ ประโยค ขณะเมื่อจำพรรษาอยู่วัดเทพศิรินทร์

การศึกษาในทางวิปัสสนาธุระ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้ไปเรียนวิปัสสนากัมมัฏฐาน กับท่านเจ้าคุณ ปัญญาพิศาลเถระ (สิง) วัดสระปทุม แล้วออกไปเจริญวิปัสสนาที่เขาคอก และในบริเวณแขวงเมืองนครราชสีมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๓๙ จึงได้กลับมาวัดสระปทุม หลังจากนั้นได้ออกวิเวกทุกๆ ปี เมื่อออกพรรษาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๔

สมณศักดิ์

๑๐ กรกฎาคม ๒๔๓๓	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็นพระครูวิจิตรธรรมภาณี เจ้าคณะใหญ่เมืองนคร จัมปาศักดิ์
๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๔๒	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระญานรักขิต
๖ พฤษภาคม ๒๔๕๒	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระราชาคณะ ที่ พระราชกวี
๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๕๗	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระราชาคณะ ที่ พระเทพโมลี
๔ มกราคม ๒๔๕๙	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานตำแหน่งสมณศักดิ์เป็นพระธรรมธีรราชมหามุนี
๙ พฤศจิกายน ๒๔๖๖	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ พระโพธิวงศาจารย์
๙ พฤศจิกายน ๒๔๖๘	ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์

มรณภาพ ในเดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่อ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์
(อ้วน ติสฺโส)

นามเดิม อ้วน แสนทวีสุข

บิดา *เพียเมืองกลาง (เคน)

มารดา บุดสี แสนทวีสุข

เกิด วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ ตรงกับวัน ๗ ๑๓/๔ ปีเถาะ

บรรพชาและอุปสมบท พ.ศ. ๒๔๒๙ ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดบ้านสว่าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้อุปสมบทที่วัดศรีทอง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ โดยมีญาท่านเทวธมฺมี (ม้าว) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระโชติปาลเถร (ทา) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท) เป็นอุทเทศาจารย์

สมณศักดิ์

๒๔ ธันวาคม ๒๔๔๗	ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระศาสนดิลก
๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๕๕	ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระราชมุนี
๒๔ กันยายน ๒๔๖๔	ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระเทพเมธี
๙ พฤศจิกายน ๒๔๖๘	ได้เป็นพระราชาคณะที่ พระโพธิวงศาจารย์
๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๒	ได้เป็นพระราชาคณะ เจ้าคณะรองที่พระพรหมมุนี
๑ มีนาคม ๒๔๘๒	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

หน้าที่การพระศาสนา เป็นผู้อำนวยการศึกษามณฑลอีสาน เป็นเจ้าคณะมณฑลอีสาน เจ้าคณะมณฑลอุบลราชธานี เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา รั้งตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลร้อยเอ็ดครั้งหนึ่ง และรักษาการณ์ในตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรธานี ๒ ครั้ง เป็นสังฆนายกรูปแรก

มรณภาพ ได้ถึงแก่มรณกรรมเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เวลา ๑๘.๔๕ ในหอธรรมวิจารณ์ วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ รวมอายุได้ ๘๙ ปี

---

* **เพียเมืองกลาง** เป็นตำแหน่งข้าราชการหัวเมืองลาวกาว – ลาวพวน มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลพัสดุทุกอย่าง และรักษาดูแลนักโทษ

(บน) **วัดสระปทุม**

(ล่าง) **กุฏิวัดสระประทุมที่พระอาจารย์มั่นจำพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๗๑**

พระปัญญาพิศาลเถร
(หนู จิตปญฺโญ)

เกิด	เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๗ ที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อุปสมบท	ที่วัดศรีทอง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ญาท่านเทวธมฺมี (ม้าว) เป็นพระอุปัชฌาย์
มรณภาพ	เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๘๗

วัดป่าศรัทธารวม ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

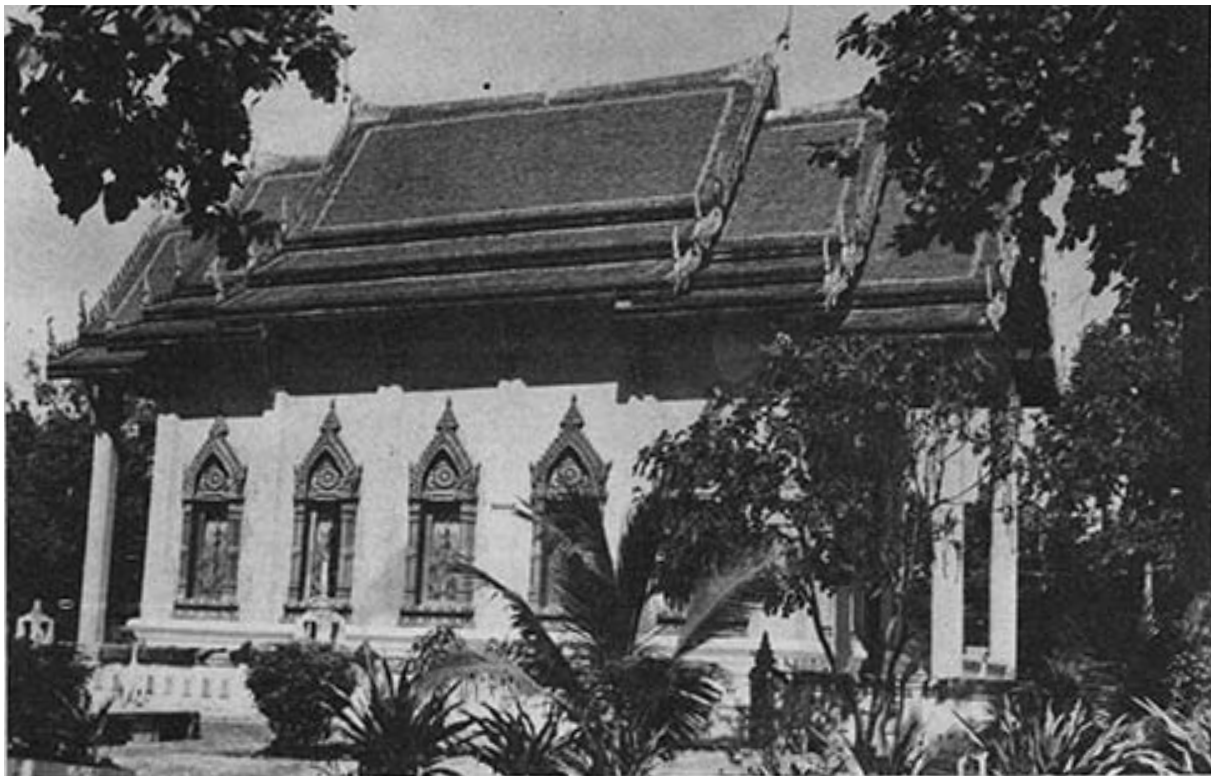
ที่เกิดขึ้นให้พระอาจารย์สิงห์ฟัง เพื่อให้ช่วยแก้ไข พระอาจารย์สิงห์ได้แนะให้ท่านไปพักในพระอุโบสถ พร้อมกับให้พิจารณาทำความเพียรให้หนักขึ้น

พระอาจารย์ฝั้น ได้บำเพ็ญภาวนาอยู่ในพระอุโบสถ เป็นเวลาถึง ๗ วัน ก็สามารถรู้ชัดถึงบุพเพสันนิวาสแต่ในปางก่อน ว่าผู้หญิงคนนี้กับท่านเคยเป็นสามีภรรยากันมา จึงทำให้เกิดความรู้สึกดังกล่าวขึ้น เมื่อตระหนักในเหตุในผล ท่านก็สามารถตัดขาด ลืมผู้หญิงคนนั้นไปได้โดยสิ้นเชิง

หลังจากพักอยู่ในวัดบรมนิวาส ได้ ๓ เดือน พระอาจารย์ฝั้นก็เดินทางกลับไปที่จังหวัดนครราชสีมา และได้จำพรรษาอยู่ที่วัดป่าศรัทธารวม ตำบลหัวทะเล พรรษานี้เป็นพรรษาที่ ๘ ของท่าน (พ.ศ. ๒๔๗๕) และน่าสังเกตด้วยว่า นับแต่ปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จนถึงปี ๒๔๘๖ (พรรษาที่ ๘ ถึงพรรษาที่ ๑๙) ท่านได้จำพรรษาอยู่ที่วัดในจังหวัดนครราชสีมาโดยตลอด

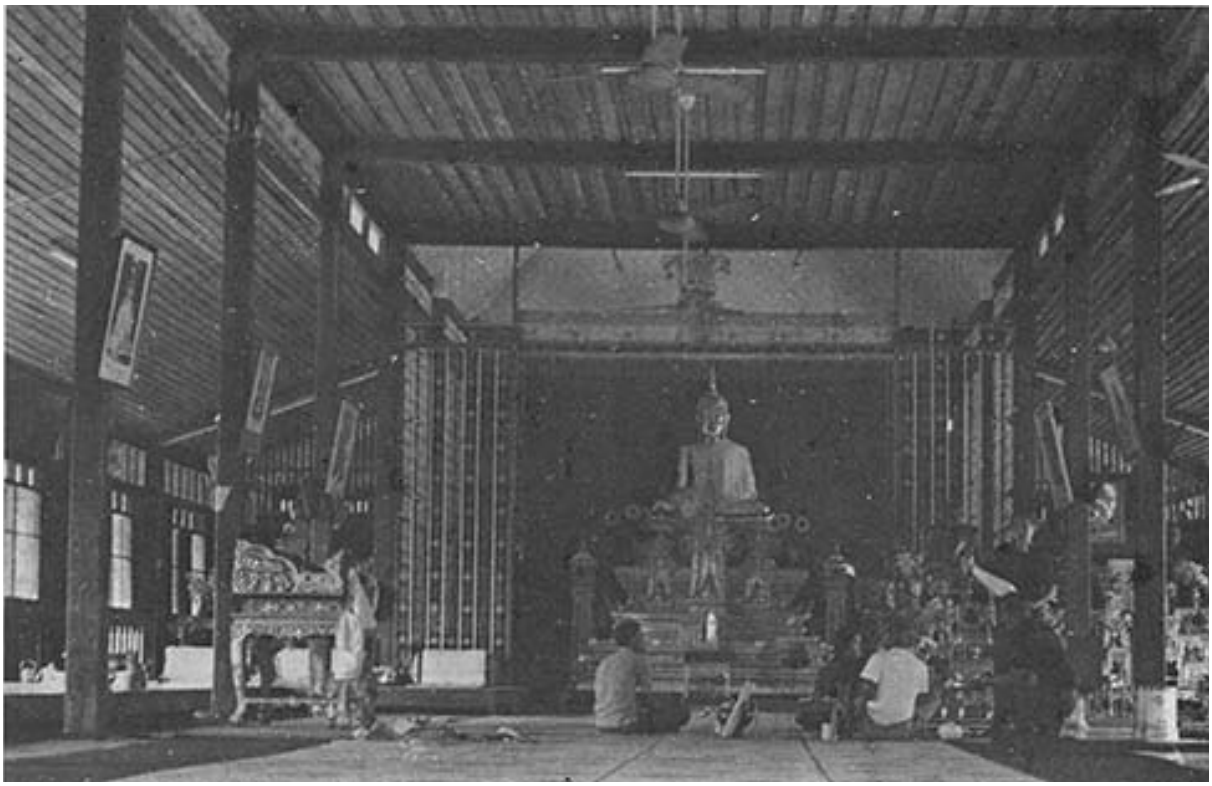
วัดป่าศรัทธารวมที่ท่านจำพรรษาในพรรษาที่ ๘ นั้น แต่ก่อนเคยเป็นป่าช้าที่ ๒ สำหรับเผาศพผู้ที่ตายด้วยโรคติดต่อ เช่น อหิวาตกโรค และกาฬโรค เป็นต้น

ในพรรษานี้ มีพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาด้วยกันรวม ๑๔ รูป คือนอกจากท่านแล้ว ยังมี

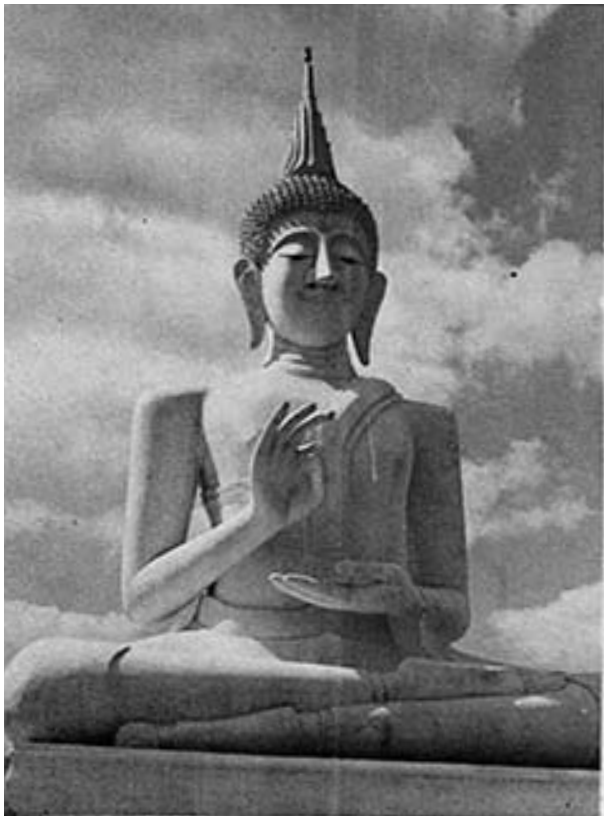

(บน) **พระอุโบสถ วัดป่าสาลวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**
(ล่าง) **ศาลาการเปรียญ วัดป่าสาลวัน**

(บน) **ภายในศาลาการเปรียญ วัดป่าสาลวัน**
(ล่าง) **ศาลาการเปรียญ วัดป่าศรัทธารวม**

พระอาจารย์มหาปิ่น ปณฺณาพโล, พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี, พระอาจารย์ภูมมี จิตฺตธมฺโม พระอาจารย์หลุย จนฺทสาโร, พระอาจารย์กงมา จิรปุณฺโณ ฯลฯ รวมพระภิกษุ ๑๐ รูป และสามเณรอีก ๔ รูป ตลอดระยะเข้าพรรษา พระอาจารย์เทสก์กับพระอาจารย์ฝั้นได้ช่วยเหลือพระอาจารย์มหาปิ่นในภาระต่างๆ เป็นอันมาก เช่น แสดงพระธรรมเทศนาอบรมญาติโยม และรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน เป็นต้น

ออกพรรษาปีนั้น คือ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระอาจารย์ฝั้นได้ชวนพระอาจารย์อ่อน ธุดงค์ไปวิเวกภาวนาที่บ้านคลองไผ่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตอนหนึ่งขณะไป

(ซ้าย) **พระพุทธรูปใหญ่ ในวัดป่าศรัทธารวม**
(ล่าง) **บริเวณกุฏิสงฆ์ ภายในวัดป่าศรัทธารวม**

วิเวกอยู่ที่บ้านหนองบัว พระอาจารย์ฝั้นได้เกิดอาพาธเป็นไข้มาลาเรียขึ้นมาอีก ฉันยาควินินก็แล้ว ยาอื่นๆ ก็แล้ว ก็ไม่หายขาดลงไปได้ ท่านจึงได้ใช้วิธีนั่งภาวนากำหนดจิตดู

พอจิตรวมได้ที่แล้วท่านก็พิจารณากายเพื่อดูอาการไข้

ทันใด ท่านก็นิมิตเห็นอะไรอย่างหนึ่ง จะเรียกว่าอะไรก็ไม่ทราบ ได้กระโดดออกจากร่างของท่านไปยืนอยู่ข้างหน้า ท่านพิจารณากำหนดจิตเพ่งดูมันต่อไป

พระอาจารย์กว่า สุมโน

นามเดิม กว่า สุวรรณรงค์

บิดา หลวงพรหม (เมฆ)

มารดา นางหล้า สุวรรณรงค์

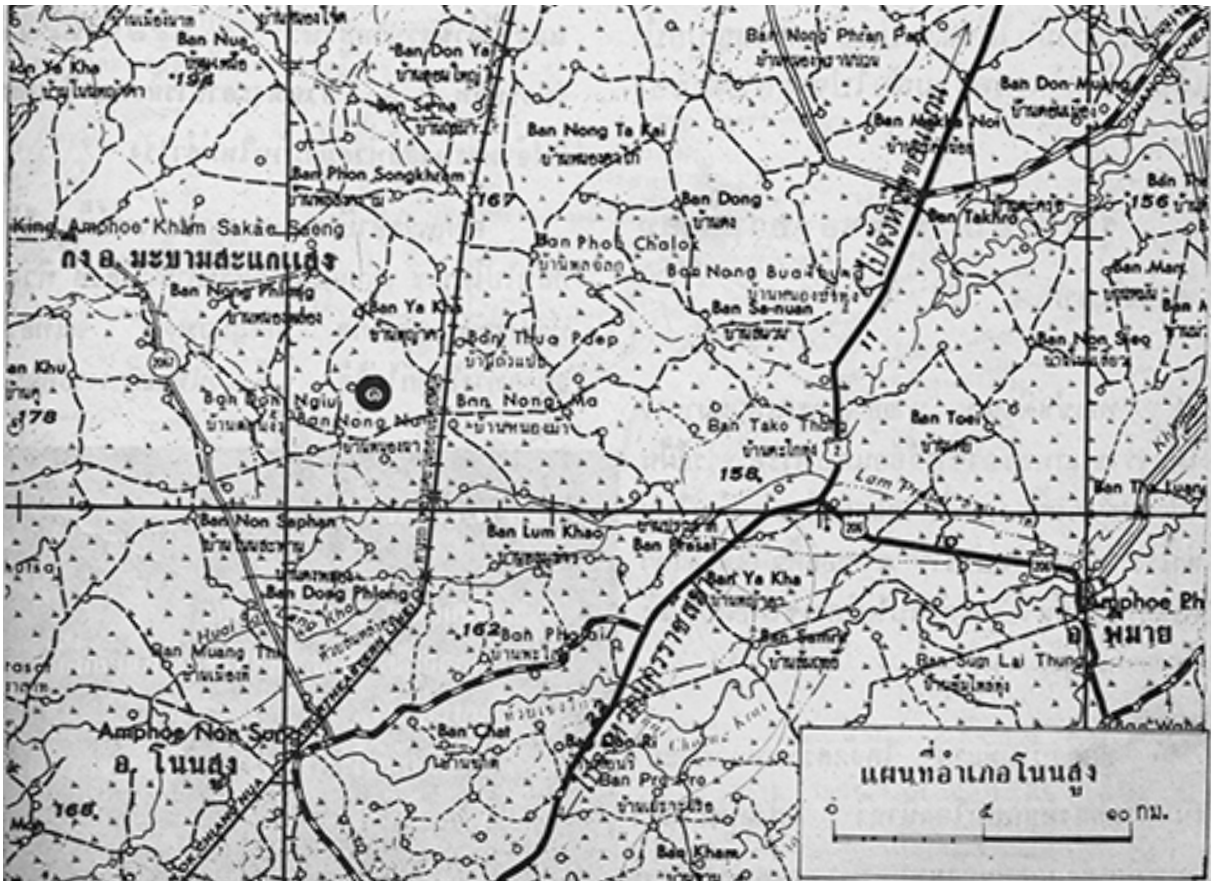
เกิด เป็นบุตรคนที่ ๕ ใน จำนวน ๗ คน เกิดที่ บ้านม่วงไข่ ตำบล พรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๗

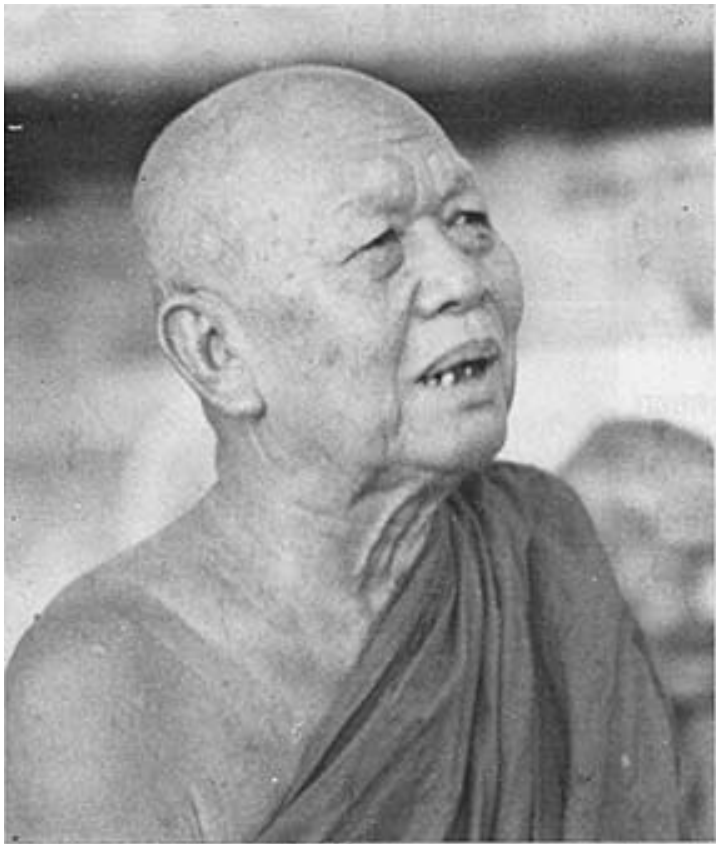
บรรพชาและอุปสมบท อายุได้ ๑๕ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดบ้านไฮ่ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม มีท่านอาญาครูธรรมเป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้อุปสมบทเป็นภิกษุฝ่ายธรรมยุต ณ วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี โดยมีเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เมื่อยังเป็นพระครูสังฆวุฒิกรเป็นพระอุปัชฌาย์ พระรถและพระบุญเย็นเป็นพระกรรมวาจาจารย์

มรณภาพ ได้มรณภาพด้วยโรคหัวใจวาย ที่วัดกลางโนนภู่ อำเภอพรรณานิคม เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ รวมอายุได้ ๗๒ ปี ๕๑ พรรษา

บรรยายแผนที่

๑ บ้านมะรุม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พระอาจารย์ฝั้น จำพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๗๗

เจ้าอะไรตนนั้นก็กลับกลายเป็นกวาง แล้วกระโดดลงไปในห้วย จากนั้นกระโดดขึ้นจากห้วยวิ่งต่อไป ขณะวิ่งมันได้กลายเป็นช้างตัวใหญ่บุกป่า เสียงไม้หักโครมครามลับไปจากสายตาของท่าน

รุ่งเช้าอาการไข้ของท่านก็กลับหายเป็นปกติ

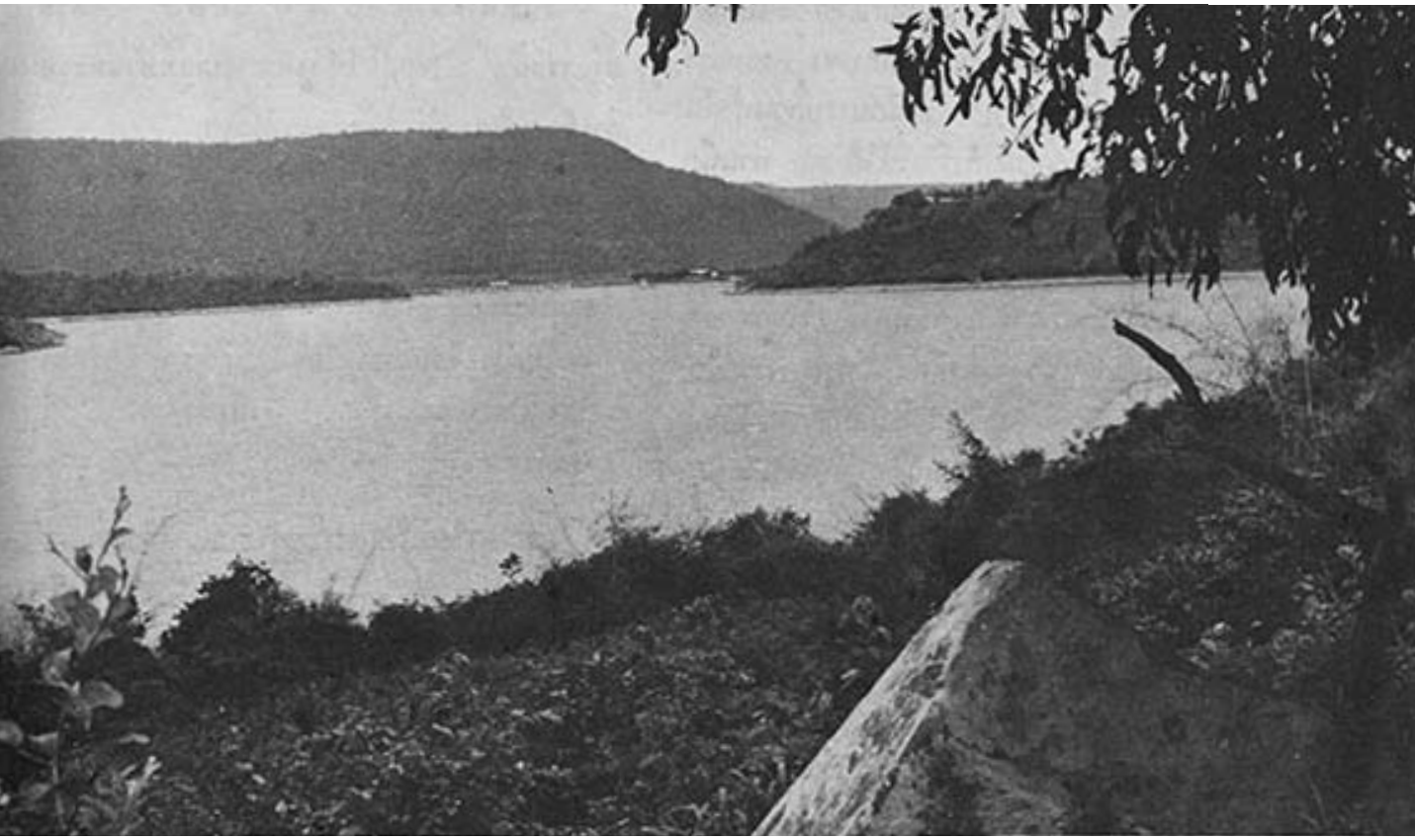
พอเข้าเดือน ๖ นายอำเภอขุนเหมสมาหารได้อาราธนาพระอาจารย์อ่อนกับพระอาจารย์ฝั้นไปจัดสร้างวัดขึ้นวัดหนึ่ง ใกล้สถานีรถไฟบ้านใหม่สำโรง ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว เสร็จแล้วพระอาจารย์ฝั้นได้ธุดงค์กลับไปโคราชเพื่อต่อไปยังอำเภอโนนสูง

พอถึงบ้านมะรุม ได้จัดสร้างเสนาสนะป่าเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นบนโคกป่าช้า ซึ่งอยู่ระหว่างหมู่บ้านแฝกและหมู่บ้านหนองนา ตำบลพลสงคราม และได้จำพรรษาอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๗ (พรรษาที่ ๙-๑๐) ส่วนพระอาจารย์อ่อน ได้แยกไปจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าบ้านใหม่สำโรง

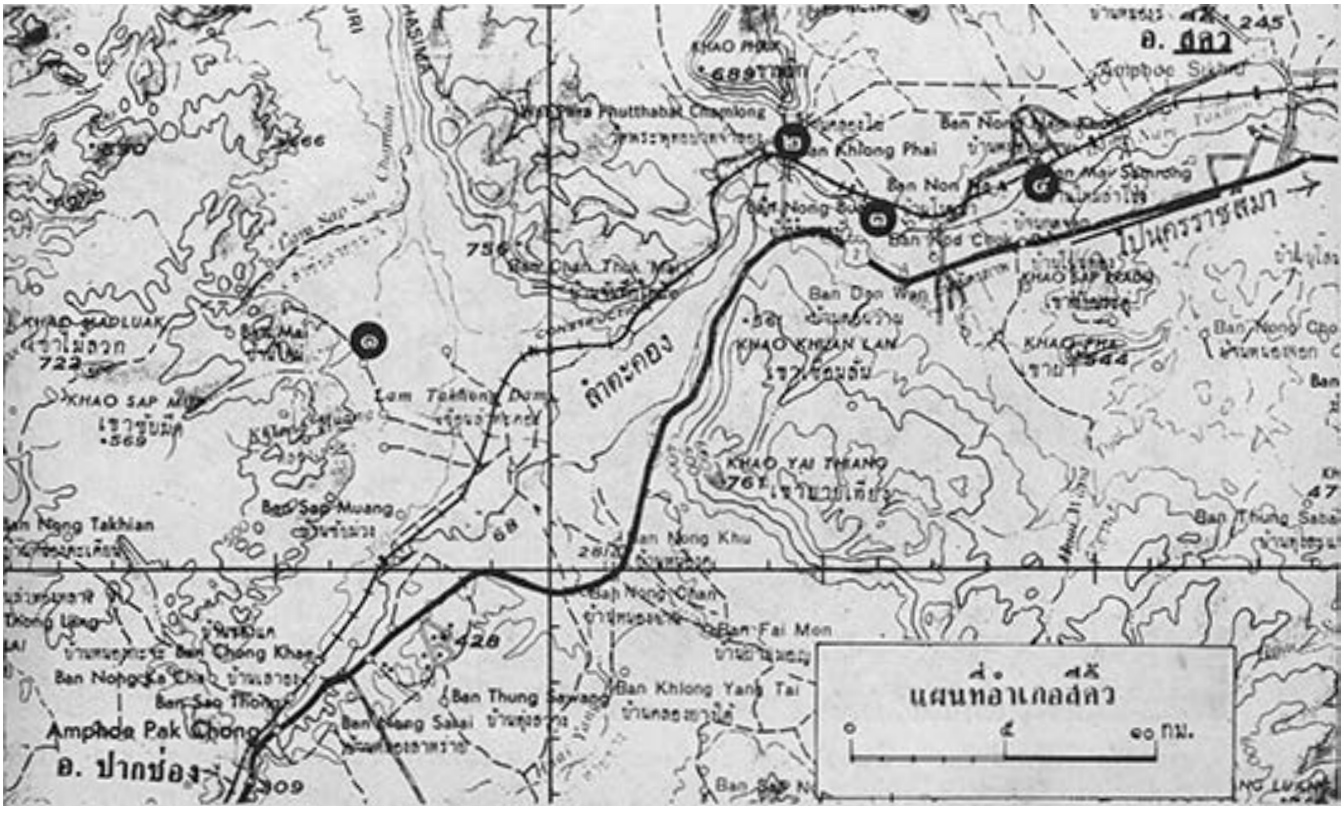
ออกพรรษาปี ๒๔๗๖ พระอาจารย์ฝั้น ได้กลับไปโคราช เพื่อนมัสการพระอาจารย์สิงห์ ที่

บรรยายแผนที่

๑ บ้านสอยดาว อำเภอปากช่อง
๒ บ้านคลองไผ่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว
๓ บ้านหนองบัว
๔ วัดบ้านใหม่สำโรง ที่พระอาจารย์อ่อนจำพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๗๖

(บน) ลำตะคอง ข้างหน้าเป็นดงพญาเย็น พระอาจารย์ฝั้น ชอบธุดงค์ขณะที่ท่านอยู่จังหวัดนครราชสีมา

วัดป่าสาลวัน พอดีเกิด “กบฏบวรเดช” จะเที่ยวธุดงค์ทางไกลก็ไม่ได้ จึงชวนพระอาจารย์อ่อน พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรอีกหลายรูป ไปเที่ยววิเวกภาวนาอยู่ในท้องที่อำเภอปักธงไชย ระหว่างไปพักอยู่ที่ถ้ำเขาตะกุรัง มีเสือมารบกวนทั้งคืนเลียบๆ เคียงๆ จะเข้ามาทำร้ายให้ได้ ท่านนึกรำคาญขึ้นมา จึงคว้าก้อนหินโยนเข้าไปก้อนหนึ่ง มันก็เลยโจนเข้าป่า ไม่มารบกวนอีกต่อไป

หลังจากตระเวนทำความเพียรในที่ต่างๆ จนตลอดฤดูแล้งแล้ว ถึงเดือน ๖ พระอาจารย์ฝั้นก็กลับมาที่อำเภอปักธงไชย พอดีพวกญาติโยมมีความศรัทธาอาราธนาให้ท่านสร้างวัดป่าขึ้นใกล้ๆ อำเภอ ท่านจึงพักอยู่ที่นั่นเพื่อจัดการให้ พอกำหนดเขตวัด วางแนวกุฏิศาลาไว้ให้พอสมควรแล้ว ท่านก็มอบหน้าที่ให้บรรดาญาติโยมสร้างกันเองต่อไป ส่วนท่านเดินทางกลับวัดป่าสาลวัน เพื่อกราบเรียนให้ท่านอาจารย์สิงห์ ทราบว่าไปสร้างวัดป่าไว้ ขอให้ท่านรับรองการสร้างวัดนี้ไว้ด้วย

ในพรรษาที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๔๗๗) พระอาจารย์ฝั้น ได้กลับไปจำพรรษาอยู่ที่บ้านมะรุม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ต่อมาพอออกพรรษาปีนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ตกลงใจจะออกเดินธุดงค์ ไปทางดงพญาเย็น โดยมีพระภิกษุ ๓ รูป กับสามเณรอีก ๑ รูป รวมคณะไปด้วย โยมผู้หนึ่งชื่อหลวงบำรุงฯ มีศรัทธาเอารถไปส่งให้จนถึงชายป่า เมื่อลงจากรถแล้วก็มุ่งหน้าเข้าดงพญาเย็นทั้งคณะ

บริเวณโคกป่าช้า บ้านมะรุม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พระอาจารย์ฝั้นได้จัดสร้างเสนาสนะป่าขึ้นจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๗ (ในภาพ) พระอธิการอ้าย ชี้บริเวณที่เป็นเสนาสนะป่า

(ภาพบน) **หลวงตาแจ่ม กับพระอธิการอ้าย ชี้บริเวณบ่อน้ำที่พระอาจารย์ฝั้นได้ขุดขึ้นไว้ใช้น้ำในระหว่างจำพรรษา ที่บ้านมะรุม**
(ภาพล่าง) **โรงเรียนวัดบ้านมะรุม**

ระหว่างเดินธุดงค์ พระเณรที่ร่วมคณะ เกิดกระหายน้ำ ท่านก็บอกให้หยุดฉันน้ำก่อน ส่วนท่านเองเดินล่วงหน้าไปสักพักหนึ่งก็รู้สึกสังหรณ์ใจว่ากำลังมีอะไรเกิดขึ้นแก่ท่านสักอย่าง เดินอยู่ดีๆ ก็รู้สึกใจเต้นแรง แต่มองไปรอบข้างไม่เห็นมีอะไรผิดปกติ ท่านจึงเดินไปเรื่อยๆ แม้กระนั้นก็ยังไม่หายใจเต้น ทันใดท่านก็เห็นเสือนอนหันหลังให้อยู่ตัวหนึ่งข้างหน้า จะหลบหลีกก็ไม่ได้เสียแล้ว เพราะเป็นเรื่องกะทันหันเกินไป ตอนนี้หัวใจที่เต้นแรงแทบว่าจะพาลหยุดเต้นเลยทีเดียว

แต่ถึงอย่างไรท่านก็ยังสำรวมสติได้อย่างรวดเร็ว ท่านตัดสินใจอย่างไม่มีใครเคยทำมาก่อน เดินเข้าไปใกล้ๆ มัน แล้วร้องตามไปว่า

“เสือหรือนี่” !

เจ้าเสือร้ายผงกหัวหันมาตามเสียง พอเห็นท่านก็เผ่นแผลว หายเข้าป่ารกทึบไป

เมื่อพวกพระเณรตามมาทัน ทั้งหมดจึงออกเดินทางต่อเพื่อมุ่งหน้าไปยังบ้านสอยดาว อำเภอปากช่อง อยู่ห่างจากสถานีจันทึกไปประมาณ ๓๐๐ เส้น แต่ก่อนจะถึงได้แวะไปที่ไร่หลวงบำรุงฯ แล้วพักอยู่ที่นั่นอีกหลายวัน คนของหลวงบำรุงฯ ได้จัดทำอาหารถวายพระ โดยมิได้ขาดตกบกพร่องแต่ประการใด

ที่ไร่ของหลวงบำรุงฯ ท่านอาจารย์ฝั้น ได้เผชิญกับผีกองกอยเข้าครั้งหนึ่ง

ปกติชาวบ้านเข้าใจว่า ผีกองกอยคือนกไม้หอม ถ้านกประเภทนี้ร้องที่ไหนเชื่อกันว่ามีไม้หอมอยู่ที่นั่น ก่อนไปหาไม้หอม เช่นไม้จันทร์หอม ชาวบ้านจะทำพิธีบวงสรวงกันเสียก่อนอธิษฐานให้นกไปร้องอยู่ที่บริเวณที่มีไม้หอม จะได้หาพบง่ายยิ่งขึ้น พอบวงสรวงเสร็จก็เข้าไปนั่งคอยนอนคอยอยู่ในป่า ตกกลางคืนได้ยินเสียงนกประเภทนี้ร้องทางไหนก็ตามเสียงไปทางนั้น

ท่านอาจารย์ฝั้น ได้ยินมันร้องทุกคืน พอตะวันตกดิน ได้ยินเสียงร้องจากทางหนึ่งไปอีกทางหนึ่ง พอสว่างก็ได้ยินเสียงร้องย้อนกลับไปทางเก่า

ระหว่างนั้นเด็กคนหนึ่งซึ่งติดตามมาด้วยได้ละเมิดคำสั่งของท่าน ขณะเข้าป่าไม่ได้สำรวมศีลมักลักลอบไปจับไก่ กิ้งก่า หรือบางทีก็จับแย้มาฆ่ากิน ด้วยเหตุนี้พอตกกลางคืน แทนที่ผีกองกอยจะไปตามทางของมันอย่างเคย กลับวกมายังที่พักธุดงค์ แล้วไปยังที่พักของเด็ก ท่านให้นึกเอะใจว่า เด็กคงศีลขาดเสียแล้ว จึงพร้อมทั้งพระภิกษุสามเณรจุดโคมเทียนโดยมีผ้าคลุมติดไว้ทุกทิศ แล้วนั่งล้อมเด็กไว้คอยพิจารณาดูตัวมัน แต่ได้ยินเพียงเสียงของมันเท่านั้น พระอาจารย์ฝั้น จึงนั่งสมาธิพอจิตรวมได้ที่ก็เห็นผีกองกอยตัวหนึ่งหน้าเท่าเล็บมือ ผมยาว คล้ายชะนี หล่นตุ๊บลงมาจากต้นไม้แล้วหายสาบสูญไปเลย

เมื่อทราบความจริงว่า เด็กละเมิดคำสั่งสอนจนศีลขาด ท่านจึงส่งเด็กกลับไปเสีย แล้วคณะของท่านก็เดินทางต่อไปจนถึงบ้านสอยดาว ทำความเพียรอยู่ที่นั่นอีกหลายเดือน จึงได้กลับไปยังนครราชสีมา

ระหว่างอยู่นครราชสีมา ท่านได้บำเพ็ญทุกข์กิริยาอยู่พักหนึ่ง กล่าวคือท่านตั้งใจจะอดอาหารสักระยะเวลาหนึ่ง โดยจะไม่ฉันอะไรเลย นอกจากน้ำเช้าขึ้นมาท่านออกไปบิณฑบาตก็จริง แต่ได้มาแล้วก็ถวายองค์อื่นจนหมดสิ้น จากนั้นก็นั่งเย็บปะ จีวรสบง ไปตามเรื่อง พอล่วงเข้าวันที่ ๓ ขณะที่กำลังสนเข็มอยู่ ท่านก็รู้สึกว่ามือสั่น จึงพิจารณาทบทวนดูก็ประจักษ์ความจริงว่า ไฟถ้าขาดเชื้อเสียแล้วย่อมไม่อาจลุกโพลงขึ้นได้ฉันใด มนุษย์เราก็จะต้องมีอาหารสำหรับประทังชีวิตฉันนั้น ท่านจึงเลิกอดอาหาร แต่ฉันให้น้อยลงกว่าเดิม แม้ลูกศิษย์ของท่านบางคนมาขออนุญาตอดอาหารบ้าง ท่านก็ไม่อนุญาตเพราะเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์อันใดดังกล่าวแล้ว

ในพรรษาที่ ๑๑ - ๑๕ (พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๘๖) ท่านได้กลับไปจำพรรษาที่วัดป่าศรัทธารวม ตำบลหัวทะเล จังหวัดเดียวกันอีก

เมื่อเดือน ๓ ข้างขึ้น ๑๔ ค่ำ ปี ๒๔๗๙ ท่านได้ออกจากวัดป่าศรัทธารวม ไปตามพระอาจารย์มั่น ที่เชียงใหม่ เพราะเวลาที่จากกัน ท่านคิดถึงพระอาจารย์มั่นอยู่ตลอดเวลา ในการไปตามหาพระอาจารย์มั่น ครั้งนี้ พระอาจารย์อ่อนได้เดินทางร่วมไปด้วย

เมื่อลงรถไฟที่สถานีเชียงใหม่แล้ว ทั้งสองท่านได้เดินต่อไปที่วัดเจดีย์หลวง นับว่าน่าอัศจรรย์เป็นอันมาก ไม่ทราบว่าท่านอาจารย์มั่นหยั่งรู้ได้อย่างไร จึงมาคอยท่านอยู่ก่อนแล้ว

วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ พระอาจารย์มั่น จำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๒, ๒๔๗๕ และ ๒๔๘๑

พระอาจารย์มั่น ได้บอกกับท่านทั้งสองว่า พระเณรมาหาเป็นร้อยๆ ยังไม่ดีใจเท่าที่ท่านมาเพียงสององค์ มีพระเณรมาหากันมากแต่ไม่พบ เพราะท่านเทียวธุดงค์ปฏิบัติกัมมัฏฐานไปเรื่อยๆ

เมื่อเข้าสู่ที่พักซึ่งพระอาจารย์มั่นกำหนดให้แล้ว ทั้งสองท่านได้ถวายการปฏิบัติต่อพระอาจารย์มั่นสักพักใหญ่ พระอาจารย์มั่นก็ลุกขึ้นมาเทศนาให้ฟัง ตอนหนึ่งท่านบอกด้วยว่า พระอาจารย์อ่อนและพระอาจารย์ฝั้น เป็นพระเจ้าชู้ พระอาจารย์ทั้งสองได้ฟังก็งุนงงและบังเกิดความตกใจ แต่เมื่อพิจารณาตัวเองดูแล้ว ก็ประจักษ์ว่าจริงอย่างที่ท่านบอก เพราะผ้าจีวร สบง เปลี่ยนไปเป็นสีเหลือง ไม่ใช่สีกลักมิหนำซ้ำฝาบาตรที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นใช้อยู่ยังประดับมุกอีกด้วย

คืนนั้น พระอาจารย์ทั้งสองนั่งสมาธิทำความเพียรจนสว่าง

เช้าวันรุ่งขึ้น พระอาจารย์อ่อนขอลาพระอาจารย์มั่นไปอำเภอพร้าว พระอาจารย์ฝั้นจะไปด้วย แต่พระอาจารย์มั่นไม่ยอมให้ไป ท่านให้พักอยู่ด้วยกันไปก่อน

ต่อมาพระอาจารย์อ่อนและพระอาจารย์ฝั้นได้ขอลาไปวิเวกที่อื่นอีกหลายครั้ง แต่พระอาจารย์มั่นพูดตัดบทไว้ทุกที อ้างว่าอยู่ที่นี่ดีอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี พระอาจารย์มั่นได้อนุญาตให้ท่านทั้งสองไปพักอยู่ที่ห้วยน้ำริน และต่อมาได้ไปยังบ้านปง ที่บ้านปงนี้เอง พระอาจารย์อ่อนเกิดอาพาธด้วยไข้มาลาเรีย พระอาจารย์ฝั้นได้ช่วยรักษาพยาบาล

วัดบ้านปง
อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
พระอาจารย์มั่นได้จำพรรษา
ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔

จนกระทั่งทุเลาลง แล้วพากันกลับไปหาพระอาจารย์มั่นยังวัดเจดีย์หลวงอีกครั้ง

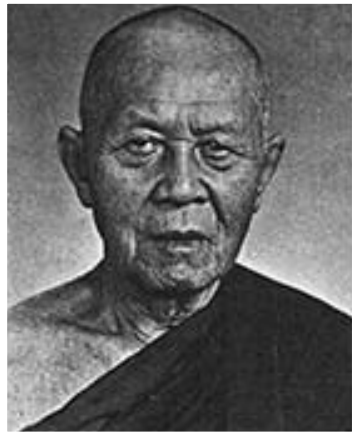
กลับไปคราวนี้ พระอาจารย์มั่นได้ให้พระอาจารย์ฝั้น มุ่งทำความเพียรทั้งกลางวันกลางคืน ปรากฏว่าท่านทั้งสองต่างสามารถมองเห็นกันทางสมาธิโดยตลอด ทั้งๆ ที่กุฏิห่างกันเป็นระยะทางถึงเกือบ ๕๐๐ เมตร

พอใกล้เข้าพรรษา **สมเด็จพระมหาวีรวงศ์** (พิมพ์ ธมฺมธโร) ครั้งเป็นพระญาณดิลก ได้ขึ้นไปเป็นกรรมการสอบสวนชำระอธิกรณ์ที่วัดเจดีย์หลวง ได้ให้พระอาจารย์อ่อนเดินทางไปให้นิสัยพระมอญ ซึ่งได้รับการญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุตติกนิกายที่วัดบ้านหนองดู่ จังหวัดลำพูน แต่เนื่องจากวัดนี้อยู่ริมแม่น้ำปิง ขณะนั้นน้ำกำลังท่วม พระอาจารย์อ่อนจึงตัดสินใจไม่ไป พอดีกับพระอาจารย์ฝั้นได้รับจดหมายพร้อมกับธนาณัติจากหลวงเกรียงศักดิ์พิชิต เป็นปัจจัยมูลค่า ๔๐ บาทถวายเป็นค่าพาหนะ ให้ท่านเดินทางกลับไปจำพรรษาที่นครราชสีมา

ท่านทั้งสองจึงตัดสินใจกลับจากเชียงใหม่ในเดือน ๘ ขึ้น ๗ ค่ำ ปี พ.ศ. ๒๔๘๐

ระหว่างออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๖ พระอาจารย์ฝั้น ได้ออกเดินธุดงค์จากวัดป่าศรัทธารวม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อันเป็นวัดที่ท่านพำนักจำพรรษาติดต่อกันนานถึง ๑๒ ปี ไปพักวิเวกภาวนาตามป่าเขา ที่เห็นว่าสงบเงียบพอเจริญกัมมัฏฐานได้ โดยเปลี่ยนสถานที่ผ่านหมู่บ้านและอำเภอต่างๆ ไปเรื่อยๆ จนถึงเขาพนมรุ้ง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อบำเพ็ญความเพียรอยู่ที่เขาพนมรุ้งเป็นเวลานาน

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร)

นามเดิม
พิมพ์ แสนทวีสุข

บิดา
ทอง แสนทวีสุข

มารดา
นวล แสนทวีสุข

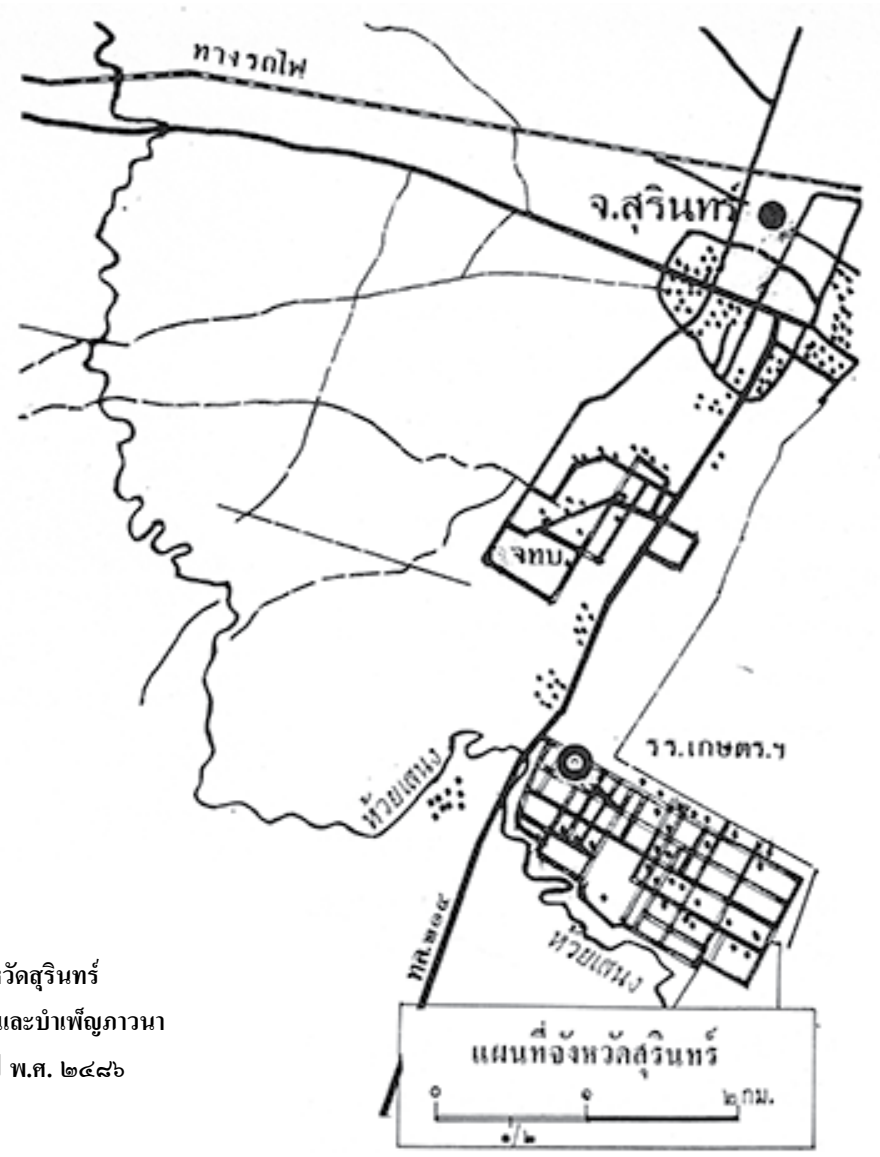
เกิด วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ที่บ้านสว่าง ตำบลสว่าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

การบรรพชาและอุปสมบท เบื้องแรกได้บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดสุปัฏนาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ได้อุปสมบท ณ อุทกุกเขปสีมา (โบสถ์น้ำ) ในลำน้ำมูล ที่บ้านโพธิ์ตาก ตำบลพิบูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยมี สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) ครั้งดำรงสมณศักดิ์ พระราชมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระศาสนดิลก (ชิต เสโนเสน) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

สมณศักดิ์ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระญาณดิลก
ปีพ.ศ. ๒๔๙๐ ได้เป็นพระราชาคณะที่พระราชกวี
ปีพ.ศ. ๒๔๙๒ ได้เป็นพระราชาคณะที่พระเทพโมลี
ปีพ.ศ. ๒๔๙๖ ได้เป็นพระราชาคณะที่พระธรรมปิฎก
ปีพ.ศ. ๒๕๐๔ ได้เป็นพระราชาเจ้าคณะรองที่พระพรหมมุนี
ปีพ.ศ. ๒๕๐๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

มรณภาพ ได้มรณภาพ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ณ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

บรรยายแผนที่

๑ วัดป่าโยธาประสิทธิ์ จังหวัดสุรินทร์ พระอาจารย์ฝั้นได้มาพักและบำเพ็ญภาวนา ในระหว่างออกพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๘๖

พอสมควรแล้ว ท่านได้เดินทางต่อไปถึงจังหวัดสุรินทร์ และได้ไปพักอยู่ในป่าไม้กระเบา ริมห้วยเสนง ซึ่งร่มรื่นและเงียบสงัด เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาเป็นอย่างยิ่ง การเดินธุดงค์ครั้งนี้ มีพระและเณรติดตามไปด้วยรวม ๓ รูป ทั้งยังมีเด็กลูกศิษย์ ๓ คน ขอติดตามท่านมาจากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์อีกด้วย

ระหว่างที่พระอาจารย์ฝั้น พำนักอยู่ในป่าริมห้วยเสนง บรรดาพุทธบริษัทชาวจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียงต่างเลื่อมใสในตัวท่านเป็นอันมาก สังเกตได้จากจำนวนผู้คนที่พากันไปฟังพระธรรมเทศนาและรับการอบรมจากท่านอย่างเนืองแน่นมิได้ขาด ผู้คนล้นหลามไปนมัสการทั้งกลางวันกลางคืน ราวกับว่ามีงานมหกรรมขึ้นทีเดียว

พระอาจารย์ฝั้น ได้ให้ลูกศิษย์หาเครื่องยามาประกอบเป็นยาดอง โดยมีผลสมอเป็นตัวยาสำคัญกับเครื่องเทศอีกบางอย่าง ปรากฏว่ายาดองที่ท่าน

(บนสุด) **วัดป่าโยธาประสิทธิ์ จังหวัดสุรินทร์**

(บน) **บริเวณป่าริมห้วยเสนง พระอาจารย์ฝั้น ได้มาพักบำเพ็ญภาวนาระหว่างออกพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๘๖**

(ขวา) **เจ้าอาวาสวัดป่าโยธาประสิทธิ์ในปัจจุบัน**

ประกอบขึ้นคราวนั้นมีสรรพคุณอย่างมหาศาล แก้โรคได้สารพัด แม้คนที่เป็นโรคท้องมานมาหลายปี รักษาที่ไหนก็ไม่หาย พอไปฟังพระธรรมเทศนา รับไตรสรณคมน์ และรับยาดองจากท่านไปกินเพียง ๓ วัน โรคท้องมานก็หายดังปลิดทิ้ง แม้กระทั่งคนที่เสียจริต เมื่อรับไตรสรณคมน์ และได้รับการประพรมน้ำมนต์แล้วก็หายเป็นปกติ ทันตาเห็นไปหลายราย พุทธบริษัททั้งหลายจึงพากันแตกตื่นในความศักดิ์สิทธิ์ของท่านเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดขนานนามให้ท่านเป็น **“เจ้าผู้มีบุญ”** เลยทีเดียว

ตั้งแต่นั้นมา แม้พระอาจารย์ฝั้นจะจากไปประจำอยู่ที่จังหวัดสกลนครแล้ว พุทธบริษัทชาวจังหวัดสุรินทร์ ก็ยังพยายามติดตามไปนมัสการ ทำบุญ ภาวนา และรับการอบรมจากท่านอยู่เสมอมิได้ขาด

ระหว่างพักอยู่ริมห้วยเสนงนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ย้ายสถานที่ไปพักโปรดญาติโยมตามที่ต่างๆ ตามคำนิมนต์ของชาวบ้านผู้มีจิตเลื่อมใสบ้างเป็นบางครั้ง แต่ละแห่งที่ท่านไปพัก บรรดาพุทธบริษัทต่างก็ติดตามไปรับการอบรมและปฏิบัติธรรมอย่างล้นหลามทุกครั้ง สถานที่แห่งที่สามที่ท่านไปพักต่อมาได้กลายเป็น **วัดป่าโยธาประสิทธิ์** ซึ่งได้เจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

พอใกล้จะเข้าพรรษา พระอาจารย์ฝั้น จึงได้ลาญาติโยมเดินทางออกจากสุรินทร์ไปจำพรรษาที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลราชธานี ตามบัญชาของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) สังฆนายก

สาเหตุที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ มีบัญชาให้พระอาจารย์ฝั้นไปจำพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเพราะในปีนั้น สมเด็จฯ อาพาธหนัก ถึงขนาดฉันอาหารไม่ได้ ต้องถวายอาหารทางเส้นโลหิต ท่านจึงเรียกพระเถระฝ่ายกัมมัฏฐานเข้าไปปรึกษาหารือเพื่อหาทางบำบัดโรค ในทางธรรมปฏิบัติ สมเด็จฯ ได้นิมนต์พระอาจารย์สิงห์ ให้อธิบายธรรมเป็นองค์แรก เมื่อพระอาจารย์สิงห์อธิบายจบลงแล้ว สมเด็จฯ จึงให้พระอาจารย์ทอง อโสโก เจ้าอาวาสวัดบูรพา อธิบายอีก จากนั้นจึงหันมาทางพระอาจารย์ฝั้น ให้อธิบายธรรมให้ฟังอีกเป็นองค์สุดท้าย พระอาจารย์ฝั้นจึงได้อธิบายธรรมถวายโดยมีอรรถดังนี้

ให้ท่านทำจิตเป็นสมาธิยกไวยกรณ์ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ยกอันนี้ไว้เสียก่อน ทำจิตให้เป็นสมาธิเราต้องตั้งสมาธิให้ได้ ภาวนากำหนดจิตให้เป็นสมาธิ พอตั้งเป็นสมาธิดีแล้วให้เป็นหลักเปรียบเทียบเหมือนเราจะนับตั้งร้อยตั้งพัน ก็ต้องตั้งหนึ่งเสียก่อน ถ้าเราไม่ตั้งหนึ่งเสียก่อนก็ไปไม่ได้ฉันใด จิตของเราจะรู้ได้เราก็ตั้งจิตของเราเป็นสมาธิเสียก่อน เปรียบเหมือนนัยหนึ่งคือเสมือนเราจะปลูกต้นไม้ พอปลูกลงแล้วก็มีคนเขาว่าปลูกตรงนั้นมันจะงามดีก็ถอนไปปลูกตรงนั้น และก็มีคนเขามาบอกอีกว่าตรงโน้นดีกว่าก็ถอนไปปลูกตรงโน้นอีก ทำอย่างนี้ ผลที่สุดต้นไม้ก็ตาย ทิ้งเสียเปล่าๆ ไม่ได้อะไรเสียอย่าง ฉันใดเราทำอะไรจะปลูกอะไรก็ฝังให้มันแน่น ไม่ต้องถอนไปไหน มันเกิดขึ้นเอง นี่แหละสมาธิ ฉันใดก็ฉันนั้นแหละ หรืออีกนัยหนึ่งเปรียบเหมือนเราจะขุดน้ำบ่อ ต้องการน้ำในพื้นดิน เราขุดลงไปแห่งเดียวเท่านั้น พอเราขุดไปได้หน่อยเดียวได้น้ำสัก ๒ – ๓ บาตรแล้ว มีคนเขาบอกว่าที่นั่นมันตื้น เราก็ย้ายไปขุดที่อื่นอีก พอคนอื่นเขาบอกว่าตรงนั้นไม่ดี ตรงนี้ไม่ดี ก็ย้ายไปย้ายมา ผลที่สุดก็ไม่ได้กินน้ำ ใครจะว่าก็ช่างเขา ขุดมันแห่งเดียวคงถึงน้ำ ฉันใดเปรียบเหมือนสมาธิ

ของเราต้องตั้งไว้แห่งเดียวเท่านั้น เมื่อเราตั้งไว้แห่งเดียว ไม่ต้องไปอื่นไกล ไม่ต้องส่งไปข้างหน้าข้างหลัง ไม่ต้องคิดถึงอดีต อนาคต กำหนดจิตให้สงบอันเดียวเท่านั้น

ได้ให้ท่านทำสมาธิภาวนา ทำจิตให้สงบ ให้พิจารณาแยกธาตุ แยกขันธ์ และอายตนะออกเป็นส่วนๆ ตามความเป็นจริง พิจารณาให้เห็นความเป็นไปของสิ่งเหล่านั้นตามหน้าที่ของมัน ให้แยกกายออกจากจิต แยกจิตออกจากกาย ให้ยึดเอาตัวจิต คือผู้รู้ เป็นหลัก พร้อมด้วยสติ ธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ให้พิจารณาให้อยู่ในสภาพของมันเองแต่ละอย่าง เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว จะเห็นได้ว่า ธาตุทั้ง ๔ ต่างเจ็บไม่เป็น ป่วยไม่เป็น แดดจะออกฝนจะตกก็อยู่ในสภาพของมันเอง ในตัวคนเราก็ประกอบไปด้วยธาตุทั้ง ๔ นี้รวมกัน การที่มีความเจ็บปวดป่วยไข้อยู่นั้นเนื่องมาจากตัวผู้รู้ คือจิต เข้ายึดถือด้วยอุปาทานว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นของเขา ของเรา เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว ตัวผู้รู้คือจิตเท่านั้นที่ไปยึดเอามาว่าเจ็บ ว่าปวด ว่าร้อน ว่าเย็น หรือหนาว ฯลฯ ตามสภาพความเป็นจริงแล้ว สิ่งทั้งปวงเหล่านั้นไม่ได้เป็นอะไรเลย ดินก็คงเป็นดิน น้ำก็คงเป็นน้ำ ไม่มีส่วนรู้เห็นในความเจ็บปวดใดๆ ด้วย เมื่อทำจิตให้สงบและพิจารณาเห็นสภาพความเป็นจริงแล้ว จิตย่อมเบื่อหน่ายและวางจากอุปาทาน คือเว้นการยึดถือมั่นในสิ่งเหล่านั้น เมื่อละได้เช่นนี้ ความเจ็บปวดต่างๆ ตลอดจนความตายย่อมไม่มีตัวตน เพราะฉะนั้นหากทำจิตให้สงบเป็นสมาธิแน่นแน่แล้ว โรคต่างๆ ก็จะทุเลาหายไปเอง

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส)

วัดสุปัฏนาราม จังหวัดอุบลราชธานี

วัดบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พระอาจารย์ฝั้น จำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๘๗

โบสถ์เก่าวัดบูรพา

เมื่อพระอาจารย์ฝั้น อธิบายธรรมถวายสมเด็จพระมหาวีรวงศ์จบแล้ว สมเด็จฯ ได้พูดขึ้นว่า *เออ, เข้าทีดี* แล้วถามพระอาจารย์ฝั้นว่า ในพรรษานี้ ฉันจะอยู่ได้รอดตลอดพรรษาหรือไม่ พระอาจารย์ฝั้นก็เรียนตอบไปว่า *ถ้าพระเดชพระคุณทำจิตให้สงบได้ดังที่อธิบายถวายมาแล้ว ก็รับรองว่าอยู่ได้ตลอดพรรษาแน่นอน*

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ จึงมีบัญชาให้พระอาจารย์ฝั้น ไปจำพรรษาอยู่กับท่านที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้ศึกษาธรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังกล่าวแล้ว โดยพระอาจารย์ฝั้นได้เลือกเอาวัดบูรพาเป็นที่จำพรรษา เพราะวัดนี้อยู่ฝั่งเดียวกันกับวัดสุปัฏน์ที่สมเด็จฯ พำนักอยู่ การไปมาสะดวกกว่าวัดป่าแสนสำราญ ซึ่งอยู่ทางฝั่งอำเภอวารินชำราบ

วัดบูรพาที่ท่านเลือกพักมีเขตเป็นสองตอน ตอนหนึ่งเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม อีกตอนหนึ่งเป็นป่า มีกุฏิหลังเล็กๆ อยู่ ๕–๖ หลัง สำหรับ พระเณรอาศัยปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ พระอาจารย์ฝั้นได้เลือกเอาด้านที่เป็นป่า เป็นที่พักตลอดพรรษานั้น และได้หมั่นไปอธิบายธรรมปฏิบัติถวายสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ที่วัดสุปัฏน์เกือบทุกวัน และด้วยอำนาจการปฏิบัติธรรมนั้น สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ก็หายวันหายคืน ทั้งยังอยู่ได้ตลอดพรรษาและล่วงเลยต่อมาอีกหลายปี

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ได้ออกปากยอมรับในความจริง และชมว่าพระคณะกัมมัฏฐานนี้เป็นผู้ปฏิบัติดีจริง ทั้งยังทำได้ดังพูดจริงๆ อีกด้วย สมควรที่พระมหาเปรียญทั้งหลายจะถือเอาเป็นตัวอย่างปฏิบัติต่อไป ท่านได้กล่าวต่อหน้าพระอาจารย์ฝั้นด้วยว่า ฉันเป็นพระอุปัชฌาย์ บวชพระบวชเณรมาจนนับไม่ถ้วน แต่ไม่เคยนึกสนใจใน **ตจปัญจกกัมมัฏฐาน*** เหล่านี้เลย เพิ่งจะ

---

* **ตจปัญจกกัมมัฏฐาน** คือกรรมฐานอันบัณฑิตกำหนดด้วยอาการมีหนังเป็นที่ ๕ เป็นอารมณ์ หมายถึงกรรมฐานที่ท่านสอนให้พิจารณาส่วนของร่างกาย (กายคตาสติ) ๕ อย่างได้แก่ เกสา (ผม) โลมา (ขน) นะขา (เล็บ) ทันตา (ฟัน) ตะโจ (หนัง) โดยความเป็นของปฏิกูล เป็นกรรมฐานที่พระอุปัชฌาย์ให้แก่ผู้บวชใหม่

มารู้ซึ้งในพรรษานี้เอง พูดแล้วท่านก็นับ เกศา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ แล้วถามพระอาจารย์ฝั้นว่า นี่เป็นธาตุดิน นี่เป็นธาตุน้ำ นี่เป็นธาตุลม นี่เป็นธาตุไฟใช่ไหม? พระอาจารย์ฝั้นก็รับว่าใช่ จากนั้นท่านก็ปรารภขึ้นว่า ตัวท่านเองเปรียบเหมือนผู้บวชใหม่ เพิ่งจะมาเรียนรู้ เกศา โลมา ฯลฯ ความรู้ในด้านมหาเปรียญ ที่เล่าเรียนมามากนั้น ไม่ยังประโยชน์และความหมายต่อชีวิตท่านเลย ยศฐาสมณศักดิ์ ก็แก้ทุกข์ท่านไม่ได้ ช่วยท่านไม่ได้ พระอาจารย์ฝั้นให้ธรรมปฏิบัติในพรรษานี้ได้ผลคุ้มค่าทำให้ท่านรู้จักกัมมัฏฐานดีขึ้น

ในพรรษา พ.ศ. ๒๔๘๗ นั้น พระอาจารย์ฝั้นเกือบไม่มีเวลาเป็นของตัวท่านเองเลย ทั้งนี้เพราะท่านได้ทำหน้าที่อุปัฏฐากพร้อมกันถึง ๒ อาจารย์ กล่าวคือ นอกจากกลางคืนจะต้องเข้าถวายธรรมแก่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ที่วัดสุปัฏน์ จากหัวค่ำไปจนถึงเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม บางครั้งก็ถึง ๖ ทุ่ม จึงได้กลับวัดบูรพา แล้วพอเช้าขึ้นท่านก็ออกบิณฑบาตไปเรื่อยๆ แล้วข้ามแม่น้ำมูลไปทางฝั่งอำเภอวารินชำราบ ไปฉันเช้าที่วัดป่าแสนสำราญ ฉันเสร็จก็ประกอบยารักษาโรคถวาย พระอาจารย์มหาปิ่น ซึ่งปีนั้นกำลังอาพาธด้วยโรคปอด อยู่ที่วัดป่าแสนสำราญ พระอาจารย์ฝั้นได้พยายามหาสมุนไพรต่างๆ มาปรุง แล้วกลั่นเป็นยาถวายพระอาจารย์มหาปิ่น หยูกยาที่ทันสมัยก็ไม่มี เพราะขณะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

วัดป่าแสนสำราญ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

วัดศรีทอง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วัดสุทัศน์ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อพูดถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ น่าบันทึกไว้เป็นพิเศษในที่นี้ด้วยว่า การหยั่งรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าของพระอาจารย์ฝั้น ยังเป็นที่จดจำและประทับใจในบรรดาลูกศิษย์ลูกหาและบรรดาพุทธบริษัทจำนวนมากในจังหวัดอุบลราชธานีมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ปีนั้นอยู่ในราวกลางพรรษา พ.ศ. ๒๔๘๗ จังหวัดอุบลราชธานี กลาดเกลื่อนไปด้วยทหารญี่ปุ่นซึ่งเข้าไปตั้งมั่นอยู่ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะต้องจดจ้องทำลายล้าง โดยส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิดตามจุดยุทธศาสตร์อยู่เสมอ ชาวบ้านร้านถิ่นจึงพากันอพยพหลบภัยออกไปอยู่ตามรอบนอก หรืออำเภอชั้นนอกที่ปลอดจากทหารญี่ปุ่น ในตัวเมืองอุบลฯ จึงเงียบเหงาลงถนัด จะหลงเหลืออยู่ก็เฉพาะผู้ที่มีความจำเป็นไม่อาจโยกย้ายหรืออพยพเท่านั้น ตกกลางคืนคนเหล่านี้จะนอนตาไม่หลับลงง่ายๆ ต้องคอยหลบภัยทางอากาศกันอยู่เสมอ ปกติเครื่องบินฝ่ายพันธมิตรจะมาทิ้งระเบิดในราวอาทิตย์ละ ๒ หรือ ๓ ครั้ง ถ้าวันไหนเครื่องบินจะล่วงล้ำเข้ามาทิ้งระเบิด พระอาจารย์ฝั้นจะบอกล่วงหน้าให้บรรดาศิษย์ทั้งหลายรู้ก่อนอย่างน้อย ๒ ชั่วโมง เช่นในตอนเย็น ขณะพระเณรซึ่งเป็นศิษย์ กำลังจัดน้ำฉันน้ำใช้ถวายอยู่นั้น ท่านจะเตือนขึ้นว่า ให้ทุกองค์รีบทำกิจให้เสร็จไปโดยเร็ว แล้วเตรียมหลบภัยกันให้ดี คืนนี้เครื่องบินจะมาทิ้งระเบิดอีกแล้ว ภิกษุสามเณรทั้งหลายก็รีบทำตามที่ท่านสั่ง พอตกกลางคืน ก็มีเครื่องบินข้าศึกเข้ามาทิ้งระเบิดจริงๆ

จากซ้าย

- **พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร**
- **พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล**
- **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม**

พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

บางครั้งในตอนกลางวันแท้ๆ ท่านบอกลูกศิษย์ลูกหาว่า เครื่องบินมาแล้ว รีบทำอะไรให้เสร็จๆ แล้วรีบไปหลบภัยกันเสีย ทุกองค์ต่างมองตากันด้วยความงุนงง แต่อีกไม่นานนัก ก็มีเครื่องบินเข้ามาจริงๆ ชาวบ้านหอบลูกจูงหลานเข้าไปหลบภัยอยู่ในบริเวณวัดเต็มไปหมด พระอาจารย์ฝั้นก็ลงจากกุฏิ ไปเตือนให้อยู่ในความสงบ และให้ภาวนา **“พุทโธ พุทโธ”** ไว้โดยทั่วกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่

ออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๗ เสร็จฤดูกาลกฐินแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้เข้านมัสการลาสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ที่วัดสุปัฏนาราม ขอเดินทางไปสกลนครอันเป็นจังหวัดบ้านเกิดของท่าน เพื่อบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานอุทิศแด่บุพการี คือ โยมบิดามารดา สมเด็จฯ ก็อนุญาต จากนั้นท่านได้ไปนมัสการลาพระอาจารย์สิงห์ กับพระอาจารย์มหาปิ่นที่วัดแสนสำราญ อำเภอวารินชำราบ แล้วไปลาญาติโยมพุทธบริษัท

ส่วนยอดของพระธาตุพนม

เสร็จแล้วท่านพร้อมด้วยพระภิกษุรูปหนึ่ง สามเณรรูปหนึ่ง กับเด็กลูกศิษย์อีกคนหนึ่ง ได้ออกเดินทางจากอุบลราชธานี มุ่งหน้าไปสกลนคร

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ น้ำมันเชื้อเพลิงขาดแคลนมาก รถยนต์โดยสารต้องใช้ถ่านแทน และมีวิ่งน้อยคัน พระอาจารย์ฝั้น ได้พาพระภิกษุสามเณรและลูกศิษย์ นั่งรถโดยสารซึ่งใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง ออกจากอุบลราชธานีตั้งแต่เช้าไปถึงอำเภอมุกดาหารจังหวัดนครพนม เมื่อเวลา ๓ ทุ่มเศษ แล้วไปขอพักค้างคืนที่วัดศรีมงคล เช้ารุ่งขึ้นได้โดยสารรถคันเดิมไปพักค้างคืน ที่วัดป่าเกาะแก้ว อำเภอธาตุพนม ซึ่งที่นั่นพระอาจารย์ฝั้นได้พาคณะของท่านไปกราบนมัสการพระธาตุพนมด้วย แล้วได้กล่าวแก่พระภิกษุสามเณร และลูกศิษย์ว่า ใครผู้ใดเดินทางผ่านมาถึงแล้วไม่แวะนมัสการองค์พระธาตุพนม คนๆ นั้นนับว่าบาปหนา มีกรรมปกปิดจนไม่สามารถจะมองเห็นปูชนียสถานอันสำคัญ ท่านเล่าด้วยว่า ก่อนโน้น บริเวณพระธาตุพนมเต็มไปด้วยป่ารกรุงรัง องค์พระธาตุก็เต็มไปด้วยเถาวัลย์ปกคลุม พระอาจารย์เสาร์กับพระอาจารย์มั่นสมัยยังหนุ่มแน่นเมื่อเที่ยวธุดงค์ ถึงที่นั่นก็มักจะนำญาติโยมไปรื้อเถาวัลย์ออก และถากถางป่ารอบๆ บริเวณจนสะอาด

หลังจากพักอยู่ที่วัดป่าเกาะแก้วได้ ๔ – ๕ วัน พระอาจารย์ฝั้นก็พาคณะออกเดินทางต่อ โดยสะพายบาตรแบกกลด หิ้วกาน้ำออกเดินทาง จากอำเภอธาตุพนมมุ่งไปยังอำเภอนาแก กว่าจะถึงก็เกือบมืด จึงแวะพักที่วัดบ้านนาแกน้อยคืนหนึ่ง พอเช้าวันรุ่งขึ้นก็ออกเดินทางต่อไปถึงวัดป่าบ้านนาโสก ที่วัดนี้ท่านได้พักบำเพ็ญภาวนาอยู่หลายคืน และที่วัดนี้เอง ท่านได้ดัดนิสัยกลัวภูตผีของพระภิกษุลูกศิษย์ที่ร่วมคณะไปด้วยจนได้ผล

เรื่องมีอยู่ว่า ท่านจะพำนักอยู่วัดใดก็ตาม ปกติท่านจะลงจากกุฏิไปอยู่ตามร่มไม้ ซึ่งเรียกว่าอยู่รุกขมูลเสมอมา เมื่อมาพักที่วัดป่านาโสก เจ้าอาวาสได้จัดกุฏิถวายให้ท่านพักก็จริง แต่ท่านพักได้คืนเดียวก็พาพระภิกษุที่เดินทางไปด้วย ลงไปทำที่พักใหม่ โดยยกแคร่ขึ้นใต้ร่มไม้ในบริเวณป่าช้า ซึ่งที่นั่นเป็นป่าโปร่งบ้าง ทึบบ้าง สัตว์ป่าต่างๆ ก็ชุกชุมมาก เมื่อทำที่พักเฉพาะท่านเสร็จแล้ว

กุฏิพระอาจารย์เสาร์ ที่วัดป่าเกาะแก้ว อำเภอธาตุพนม

ท่านก็บอกพระภิกษุให้หาที่พักในบริเวณเดียวกันตามใจชอบ แล้วถามว่ากลัวผีกันหรือเปล่า พระภิกษุรูปนั้นก็ตอบตามตรงว่ากลัว แต่แทนที่ท่านจะบอกให้ทำที่พักใกล้ๆ ท่านกลับพาไปหาที่พักกลางป่าช้าลึกเข้าไปในดงดิบ รอบๆ ที่พักเต็มไปด้วยหลุมศพทั้งเก่าและใหม่ แต่เนื่องจากเคารพและเชื่อฟังในตัวท่าน พระภิกษุรูปนั้นจึงจัดทำที่พักโดยมิได้อิดเอื้อนแต่ประการใด ทั้งๆ ที่จิตใจเต็มไปด้วยความหวาดหวั่น

ระยะนั้น อากาศกำลังหนาวจัด แต่คืนนั้นพระภิกษุลูกศิษย์แม้ไม่ใช้ผ้าห่มเลย เหงื่อก็ยังไหลโทรมร่าง เพราะจิตใจไม่เป็นปกติให้กลัวผีมาหลอกหลอนอยู่เรื่อย คืนต่อมาพระอาจารย์ฝั้นก็สั่งสอนให้รู้จักแก้ความกลัวในสิ่งต่างๆ โดยท่านถามว่า เมื่อคืนนี้ เวลากลัวมากๆ อย่างนั้นน่ะ ภาวนาไปแล้วจิตมันสงบหรือเปล่า พระภิกษุรูปนั้นตอบว่าจิตไม่สงบเลย เพราะมีแต่ความกลัวจนนอนไม่หลับ พระอาจารย์ฝั้นก็บอกว่า ถ้าจิตไม่สงบก็แสดงว่ามันไม่กลัวน่ะซี เพราะถ้าจิตมันกลัว มันก็ต้องสงบ และต้องรวมเป็นสมาธิได้ ถ้าจิตมันยังแส่หาหรือนึกว่ามีผีและยังกลัวอยู่ เรียกว่าจิตไม่สงบ เมื่อจิตไม่รวม ไม่สงบ ก็แสดงว่าจิตมันไม่กลัวตามธรรมดา เมื่อคนเราบังเกิดความกลัวขึ้นมาเป็นต้นว่า กลัวช้าง กลัวเสือ หรือกลัวสัตว์ต่างๆ ย่อมต้องหาที่หลบที่กำบัง หรือหาที่พึ่ง เช่นวิ่งเข้าหลบในบ้านเรือน เมื่อหลบกำบังแล้วความกลัวมันก็หายไป ตรงกันข้ามถ้าวิ่งออกไปข้างนอกโดยปราศจากที่สำหรับกำบัง ความปลอดภัยจะเกิดขึ้นได้อย่างไร จิตของคนเราก็เช่นกัน เมื่อบังเกิดความกลัว ก็หาความสงบนิ่งอยู่กับสมาธิภาวนา ไม่ใช่วิ่งออกไปหาผีตามป่าช้าแล้วก็นั่งกลัวตัวสั่นอยู่คนเดียว แล้วท่านก็สั่งสอนอีกว่า **ความกลัวผีนั้นเป็นเพียงอุปาทานของเราเอง เราหลอกตัวเราเอง เราเองนึกขึ้นว่าผี แล้วเราก็กลัวผี** เมื่อบังเกิดความกลัวขึ้นมา ต้องรีบสำรวมใจให้สงบ จิตจะได้มีกำลังต้านทานต่อสิ่งร้ายเหล่านั้นได้ จิตของเรา

จะได้มีกำลังพิจารณาหาเหตุผลต่างๆ เพื่อจะได้ต่อสู้กับภัยทั้งปวงที่จะเกิดขึ้น จิตยิ่งฟุ้งซ่านเท่าไหร่ แม้ใบไม้ร่วงก็เข้าใจว่าผีหลอก ดีไม่ดีออกวิ่งจีวรปลิวไปเปล่าๆ เมื่อสั่งสอนถึงตอนนี้แล้ว ท่านก็บอกต่อไปว่า ต่อไปนี้ถ้ากลัวผีมากกว่าครูบาอาจารย์ละก็ จงไปคุกเข่ากราบผีเสียดีกว่า ไม่ต้องมากราบไหว้ครูบาอาจารย์ให้เสียเวลา พระภิกษุรูปนั้นเล่าในภายหลังว่า ได้ยินคำสอนของพระอาจารย์ฝั้นเช่นนั้นแล้ว ให้บังเกิดความมานะเป็นอันมาก พยายามต่อสู้ความกลัวด้วยการรวบรวมสมาธิจนเป็นผลสำเร็จ และได้พบความจริงด้วยว่า เมื่อพิจารณากันด้วยเหตุผล กล้าต่อสู้กับความเป็นจริงอย่างพระอาจารย์ฝั้นสั่งสอนแล้ว แม้ตกอยู่กลางป่าช้าดงดิบอันเต็มไปด้วยหลุมฝังศพ ก็ไม่ใช่เรื่องที่น่ากลัวแต่ประการใด เพียงแต่ตัวเองคิดขึ้นมาหลอกตัวเองเท่านั้น

พักอยู่ที่วัดป่าบ้านนาโสกประมาณ ๘–๙ วัน พระอาจารย์ฝั้นก็พาภิกษุสามเณรเดินทางต่อไปพักที่วัดป่าบ้านนามน ตำบลตองโขบ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร อันเป็นวัดที่พระอาจารย์มั่นพักจำพรรษาอยู่ก่อน แต่ขณะนั้นพระอาจารย์มั่นได้ย้ายไปพักในที่วิเวกใกล้ๆ กับบ้านห้วยแคนแล้ว เช้าวันรุ่งขึ้น พระอาจารย์ฝั้นจึงเดินทางไปกราบนมัสการพระอาจารย์มั่น ที่วัดป่าห้วยแคน และอีก ๓ วันต่อมา ได้เดินทางต่อไปยังวัดป่าบ้านโคก ซึ่งเป็นวัดที่พระอาจารย์มั่น เคยพักจำพรรษามาก่อนเช่นกัน

พระอาจารย์ฝั้นพักอยู่กับพระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ ประมาณ ๔–๕ คืน ก็เดินทางต่อไปยังวัดป่าสุทธาวาส แต่ไปได้แค่บ้านนายอ ก็ค่ำลงเสียก่อน ท่านจึงแวะพักค้างคืนที่โรงเรียนประชาบาล เช้าวันรุ่งขึ้น หลังจากบิณฑบาตและฉันเสร็จก็เดินทางต่อไปยังวัดป่าสุทธาวาส พักอยู่ที่วัดนั้นอีก ๓ คืน จึงเดินทางต่อไปยังอำเภอพรรณานิคมแล้วเดินทางตัดทุ่งนาไปยังบ้านบะทอง อันเป็นบ้านเกิดของท่านเอง พักที่บ้านบะทองเพียงคืนเดียว ก็ย้ายเข้าไปพักในป่าข้างป่าช้าใกล้ๆ กับหนองแวง ซึ่งบรรดาญาติโยมได้พากันไปถากถางทำที่พักชั่วคราวถวายให้

ที่พักชั่วคราวดังกล่าวได้กลายมาเป็นวัดป่าอุดมสมพรในปัจจุบัน ส่วนหนองแวงได้กลายมาเป็นสระน้ำใหญ่ที่มีโบสถ์น้ำอยู่กลางสระ

ณ ที่พักชั่วคราวนั้นเอง พระอาจารย์ฝั้นได้เตรียมการทำบุญอุทิศส่วนกุศล แด่บุพการีของท่าน โดยมีญาติโยมมาช่วยเตรียมการด้วยอย่างแข็งขัน เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว ท่านจึงได้เริ่มพิธีงานทำบุญครั้งนั้นปรากฏว่าได้กระทำกันอย่างใหญ่โต ชาวบ้านหลายหมู่บ้านได้ไปร่วมงานอย่างคับคั่ง ไม่มีมหรสพ ไม่มีเครื่องกระจายเสียง มีแต่ฟังเทศน์อบรมธรรมแต่ประการเดียวตลอดคืน โดยมีพระเถระผู้ใหญ่ไปร่วมในพิธีด้วยหลายรูป

เมื่อพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์เรียบร้อยแล้ว ก็เป็นการแสดงธรรม พระภิกษุองค์แรกที่ขึ้นแสดงธรรมคือพระอาจารย์ฝั้น ในนามของเจ้าภาพ ท่านได้ตักเตือนให้บรรดาญาติโยมตั้งใจรับการอบรมอย่างจริงจัง อย่ารบกวนสมาธิของผู้ฟังด้วยกัน จากนั้นก็นิมนต์พระอาจารย์ดี หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ท่านอาญาครูดี” ขึ้นเทศน์เป็นองค์ต่อไป พระอาจารย์ดีเทศน์จนถึง ๖ ทุ่ม ก็จบลง ต่อไปพระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ ได้ขึ้นเทศน์ต่อตั้งแต่ ๖ ทุ่มไปจนสว่าง เมื่อได้เวลาออกบิณฑบาต ท่านจึงได้ลงจากธรรมาสน์ บรรดาญาติโยมที่ไปร่วมงานบำเพ็ญกุศลกับพระอาจารย์ฝั้นครั้งนั้น ต่างก็ปลื้มปีติและซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เพราะนานๆ จะมีพระภิกษุไปชักจูงให้ประกอบการบุญการกุศลสักครั้งหนึ่ง

และตั้งแต่ปีนั้นเป็นต้นมา สถานที่แห่งนั้นก็เริ่มมีพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษามาตลอด จนได้กลายเป็นวัดป่าอุดมสมพรดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

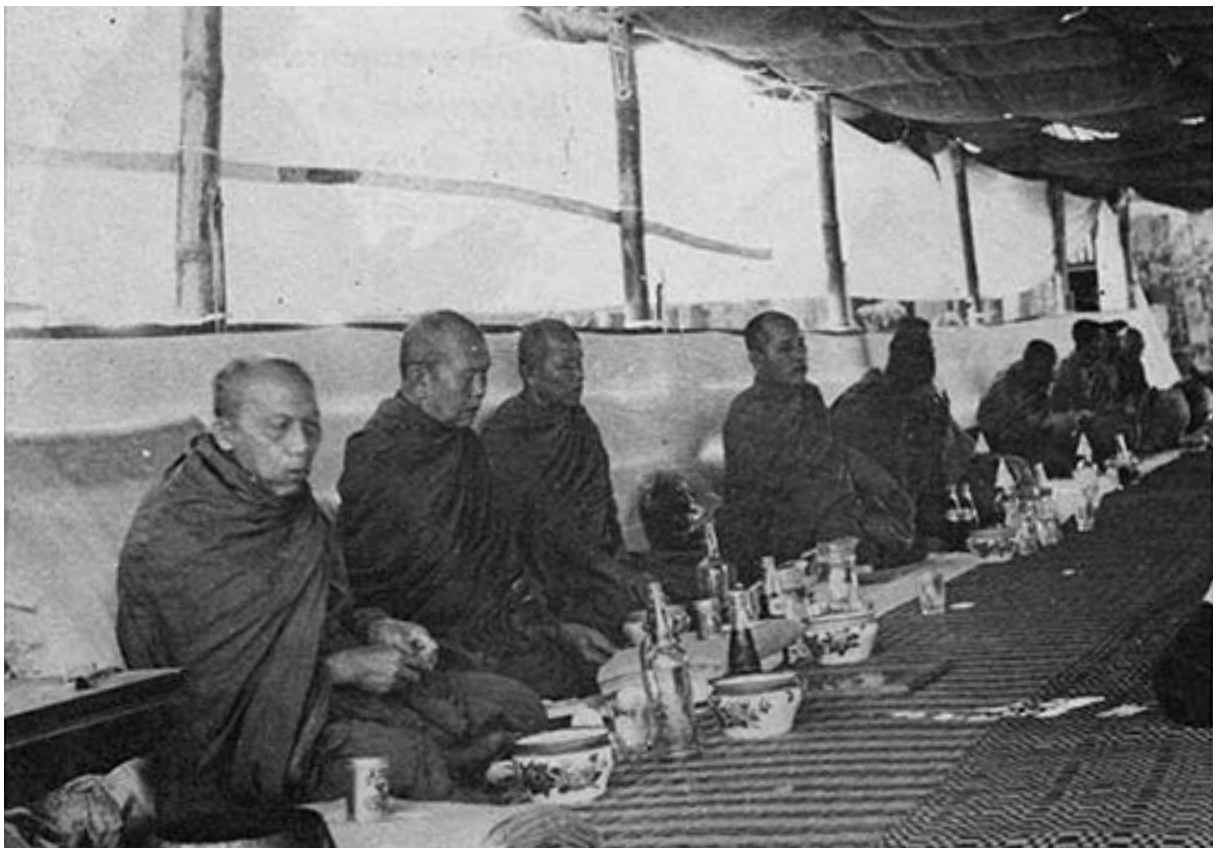

น่าสังเกตว่า คืนแรกที่พระอาจารย์ฝั้นได้พาพระภิกษุร่วมคณะเข้าไปพักในป่าแห่งนี้นั้น ท่านได้ให้โยมถางป่าแล้วเอาฟางมาปู จากนั้นก็ปูเสื่อทับลงไปบนฟาง ตกกลางคืนปลวกได้กลิ่นฟางจึงออกมาอาละวาด ต้องย้ายกันตลอดคืนถึง ๔-๕ ครั้งจนสว่าง ทุกรูปต่างไม่ได้หลับไม่ได้นอนตลอดคืน เช้ารุ่งขึ้นต้องทำเป็นแคร่ยกขึ้นพ้นจากพื้น จึงปลอดภัยจากกองทัพปลวกไปได้ การที่สถานที่นั้นกลายมาเป็นวัดป่าอุดมสมพรที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในปัจจุบัน ก็เป็นเพราะว่าพระอาจารย์ฝั้นได้บุกเบิกมาด้วยความยากลำบากนับตั้งแต่คืนแรกเลยทีเดียว

เสร็จจากการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานแด่บุพการีของท่านแล้ว อีกไม่กี่วันต่อมา พระอาจารย์ฝั้นได้ลาบรรดาญาติโยมทั้งหลายเดินทางไปยังจังหวัดอุบลราชธานีอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากได้รับนิมนต์ไปร่วมงานศพของคุณแม่ชีสาลิกา ซึ่งทางเจ้าภาพและคณะสงฆ์จากจังหวัดอุบลฯ นิมนต์ไว้ล่วงหน้าแล้ว ก่อนจะเดินทางออกจากจังหวัดอุบลฯ มาจังหวัดสกลนคร เมื่อจัดบริขารเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระอาจารย์ฝั้นก็พาศิษย์ออกเดินทางโดยเดินเท้าจากที่พักดังกล่าว ย้อนกลับไปทางตัวเมืองสกลนคร แต่เดินทางไปทั้งวันไปได้แค่บ้านพาน จึงแวะเข้าไปพักในป่าช้าหนึ่งคืน รุ่งเช้าจึงออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน วันนั้นพระอาจารย์ฝั้นและพระลูกศิษย์บิณฑบาต ได้เพียงข้าวเหนียวกับน้ำอ้อยเพียง ๔ ก้อนเท่านั้น

เกี่ยวกับบิณฑบาตนี้ พระอาจารย์ฝั้นได้เคยเล่าให้บรรดาพระภิกษุสามเณรที่

พระอาจารย์อ่อน และพระอาจารย์ฝั้นเป็นสหธรรมิกที่ใกล้ชิด

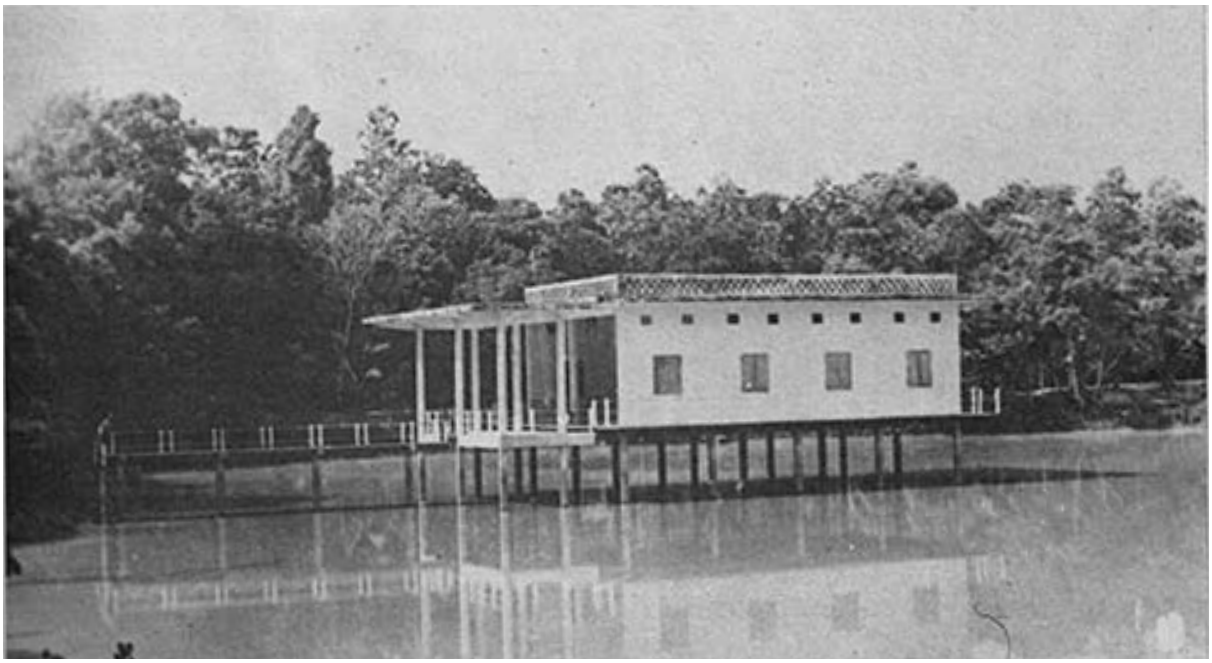

(บน) **พระอาจารย์ฝั้นเทศนาอบรมกัมมัฏฐานลูกศิษย์และญาติโยม**

(ขวา) **บริเวณที่พระอาจารย์ฝั้นได้เข้ามาพักในครั้งแรกที่วัดป่าอุดมสมพร ซึ่งบัดนี้ได้สร้างเป็นกุฏิขึ้น**

(ล่าง) **หนองแวง ได้กลายเป็นสระน้ำใหญ่มีโบสถ์น้ำตั้งอยู่**

เป็นศิษย์ใกล้ชิดฟังว่า สมัยก่อนท่านเที่ยวธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ บางหมู่บ้านท่านบิณฑบาตไม่ได้อะไรเลยก็มี แม้ข้าวเหนียวสักปั้นหนึ่งก็ไม่ได้ ต้องอดอาหารเดินทางต่อไปอีก แต่ถึงจะลำบากยากเข็ญสักเพียงใด ท่านก็ไม่เคยย่อท้อ ยิ่งอดอยากมากเท่าไรก็ยิ่งทำความเพียรได้มากขึ้นเท่านั้น สำหรับท่านเองนั้นเคยฝึกหัดทรมานตนด้วยการอดอาหารมาแล้วเป็นเวลาหลายๆ วันก็มี

เมื่อฉันข้าวเหนียวกับน้ำอ้อยตอนเช้าวันนั้นเสร็จแล้ว พระอาจารย์ฝั้นกับพระภิกษุลูกศิษย์ก็เดินทางต่อไปยังวัดป่าธาตุนาเวง ซึ่งพระอาจารย์พรหม จิรปุญฺโญ* เคยเป็นเจ้าอาวาสอยู่มาก่อน วัดนี้เป็นป่าดงดิบอยู่ใกล้กับโรงเรียนพลตำรวจเขต ๔ เมื่อสมัยโน้น แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นวิทยาลัยครูสกลนครไปแล้ว

ท่านตั้งใจจะพักที่วัดป่าธาตุนาเวงเพียงคืนเดียว แต่เนื่องจากมีผู้นิมนต์ให้ท่านจำพรรษาอยู่ที่สกลนคร เพื่อแบ่งเบาภาระพระอาจารย์มั่นอีกแรงหนึ่ง ประกอบกับธุรกิจการกุศลที่ท่านตั้งใจไปกระทำที่อุบลราชธานี ได้หมดความจำเป็นไปแล้ว เพราะศพคุณแม่ชีสาลิกาได้จัดการเผาไปเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากหมายกำหนดการเดิมผิดพลาดไป ท่านจึงตกลงใจรับปาก และพักจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าธาตุนาเวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา

ขณะจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าธาตุนาเวงนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้เป็นผู้นำในการบูรณะวัด โดยซ่อมแซมกุฏิที่ผุพังให้มีสภาพดีขึ้นสำหรับอยู่อาศัย ภายหลังวัดนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดป่าภูธรพิทักษ์

พอถึงวันอุโบสถ พระอาจารย์ฝั้นจะอบรมสานุศิษย์เป็นประจำ อบรมแล้วก็นำให้นั่งสมาธิภาวนาและเดินจงกรมตลอดคืน

วัดป่าธาตุนาเวง ปัจจุบันวัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์ฝั้นได้จำพรรษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา

* ดูประวัติย่อ หน้า ๒๔๐

(บน) **บริเวณวัดป่าภูธรพิทักษ์**
(ล่าง) **กุฏิพระอาจารย์ฝั้นในวัดป่าภูธรพิทักษ์**

ระหว่างพรรษานั้น มีเรื่องอัศจรรย์ซึ่งบรรดาพระลูกศิษย์ชุดที่จำพรรษาอยู่ด้วยยังจำกันได้แม่นยำอยู่เรื่องหนึ่ง

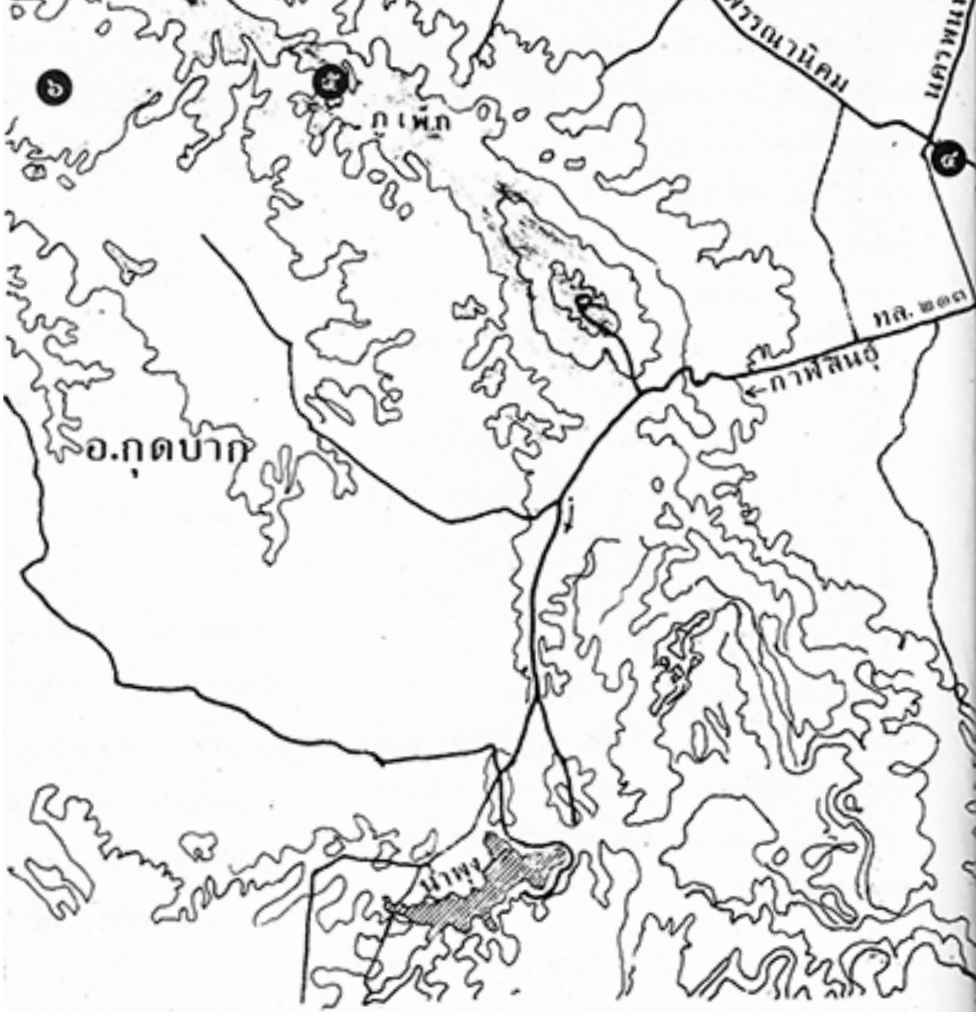
กล่าวคือ เวลาพระอาจารย์ฝั้นมีกิจธุระต้องเข้าไปในตัวเมืองหรือไปที่วัดป่าสุทธาวาสนั้น หากคิดระยะทางดูแล้วจะเห็นได้ว่า จะต้องเดินเท้าออกจากวัดไปเป็นระยะทาง ๑ กิโลเมตรเศษ จึงจะถึงสี่แยกถนนใหญ่ และจากสี่แยกไปจนถึงตัวเมืองสกลนคร จะเป็นระยะทางอีกประมาณ ๖ กิโลเมตร บางครั้งท่านจะนำพระภิกษุสามเณรออกเดินทางด้วยเท้าไปจนถึงตัวเมืองทีเดียว แต่ที่น่าอัศจรรย์มีอยู่ว่า บางครั้งเมื่อเตรียมตัวจะออกจากวัดเพื่อเดินทาง ก็ได้ยินเสียงรถยนต์วิ่งกระหึ่มอยู่บนถนนใหญ่ ซึ่งแน่ใจได้ว่าเป็นรถโดยสารที่วิ่งจากอุดรฯ จะเข้าสู่ตัวเมืองสกลนคร พอได้ยินเสียงรถพระภิกษุที่จะร่วมเดินทางด้วยก็เรียนท่านว่า จะขอวิ่งออกไปก่อนเพื่อบอกให้รถหยุดรอตรงสี่แยก แต่ท่านจะบอกว่าไม่ต้องหรอก วิ่งไปให้เหนื่อยเปล่าๆ รถคันนั้นต้องหยุดรอเราแน่ๆ จากนั้นท่านก็นำคณะออกเดินเท้าไปตามสบาย พอถึงสี่แยกก็พบรถโดยสารจอดรออยู่แล้วจริงๆ

ปรากฏว่าเครื่องยนต์ดับ คนขับสตาร์ทเท่าไหร่ก็ไม่ติด

พระอาจารย์ฝั้น ได้สอบถามดูแล้วท่านก็บอกแก่คนขับรถโดยสารว่า เอาละเครื่องดีแล้วรีบไปกันเถอะ อาตมาขอโดยสารไปในตัวเมืองด้วย กล่าวจบท่านก็พาคณะก้าวขึ้นรถ คนขับลองสตาร์ทดูใหม่ ก็ปรากฏว่าเครื่องติดดังกระหึ่มขึ้นจริงๆ ผู้คนในรถจึงพากันเอ่ยปากว่าแปลกแท้ และต่างมองหน้ากันเองด้วยความไม่เข้าใจ

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่อาจมีใครทราบได้ว่า เกิดจากกระแสจิตอันแรงกล้าของ พระอาจารย์ฝั้นหรืออย่างไร แต่พระภิกษุผู้เป็นศิษย์ของท่านรูปหนึ่งยังจำได้ถึงคำสั่งสอนของท่านเกี่ยวกับอำนาจจิตได้ดี กล่าวคือ ท่านเคยเทศน์ถึงความแก่กล้าของจิตว่า ก่อนจะทำได้ต้องบำเพ็ญความเพียรชำระกิเลสออกจากจิตให้หมดสิ้นไปเสียก่อน เมื่อขัดเกลาจนหมดจดได้แล้ว อำนาจของจิตย่อมเกิดขึ้นได้เอง เปรียบเช่นกับน้ำฝน เมื่อตกลงสู่แผ่นดินอันเต็มไปด้วยฝุ่นละออง น้ำฝนที่ใสก็กลายเป็นข้นขุ่น ยิ่งไปกวนเข้าก็ยิ่งขุ่นมากขึ้น ใครฉลาดตักใส่ภาชนะวางทิ้งไว้นิ่งๆ ความสกปรกก็จะตกตะกอนและน้ำนั้นก็จะใสขึ้นใหม่ สามารถใช้ดื่มกินได้ สภาพของจิตนั้นเดิมก็ใสสะอาดปราศจากมลทินเป็นสิ่งที่มีอำนาจอยู่แล้ว แต่เมื่อเข้ามายึดถือในอัตตภาพร่างกาย อันเต็มไปด้วยกิเลสต่างๆ จิตก็จะเศร้าหมองขุ่นมัว หากชำระให้หมดไปได้ จิตก็จะใสสะอาด มีพลังและมีอำนาจสามารถทำอะไรๆ ได้ตามกำลังของจิต

ก่อนเข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๘ พระอาจารย์ฝั้นได้พาพระภิกษุอีกบางรูป เที่ยวธุดงค์ต่อไปโดยออกจากวัดป่าบ้านหนองผือ เมื่อเดินทางไปถึงวัดป่าบ้านโคก พระภิกษุรูปหนึ่งเกิดอาพาธเป็นไข้มาลาเรียอย่างหนัก ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ หยูกยาหายากมาก ท่านได้รีบพากลับวัดป่าธาตุนาเวง และให้การรักษาพยาบาลป้อนข้าวป้อนน้ำอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งหายเป็นปกติ เกี่ยวกับเรื่องไข้มาลาเรียนี้ ท่านได้เล่าให้บรรดาสานุศิษย์ฟังว่า ตัวท่านเองเคยประสบมาแล้วเช่นเดียวกัน ออกเดินธุดงค์คราใดจะต้องมีรากยาติดย่ามไปด้วยเสมอ บางครั้งเดินอยู่ดีๆ เกิดอาการ

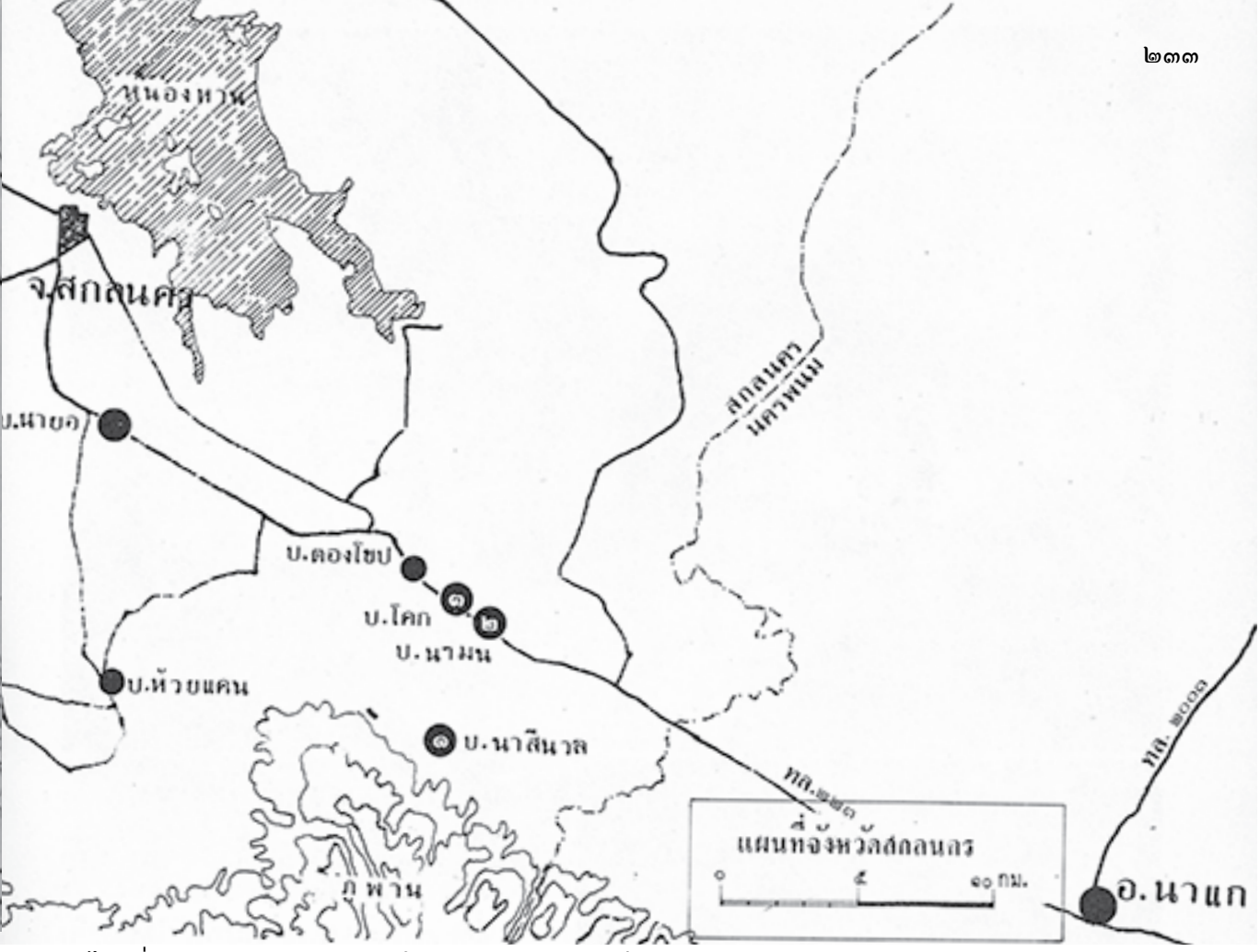

ไข้ขึ้นมาอย่างกะทันหัน ต้องแวะนอนใต้ร่มไม้ เอารากยาออกมาเคี้ยวแล้วกลืนน้ำลายเข้าไปแทน เพราะน้ำที่จะฝนรากยาหาไม่ได้ในละแวกนั้น ต้องทนลำบากเพราะไข้มาลาเรียอยู่ถึงสิบกว่าปี จึงได้ชินกับไข้ประเภทนี้

ท่านได้เตือนบรรดาพระลูกศิษย์ที่ร่วมธุดงค์อยู่เสมอมาด้วยว่า เวลาเดินธุดงค์ไปในที่ต่าง ๆ ให้ระวังเรื่องน้ำ เหนื่อย ๆ และหิวจัดอย่าดื่มน้ำในทันทีที่เห็นน้ำ ควรรอให้หายเหนื่อยเสียก่อนจึงค่อยดื่ม เหงื่อกำลังออกโชกร่างก็เช่นเดียวกัน อย่าอาบน้ำทันที ควรรอให้เหงื่อแห้งเสียก่อนจึงค่อยอาบน้ำ ถ้าดื่มน้ำในเวลาที่หิวจัดหรืออาบน้ำทั้งเหงื่อ หรือกำลังเหนื่อย บางครั้งจะจับไข้ทันที

เสร็จฤดูกาลรับกฐิน หลังออกพรรษาปี ๒๔๘๘ พระอาจารย์ฝั้น ได้ออกเที่ยวธุดงค์ไปในเขตเทือกเขาภูพาน ไปพักวิเวกตามสถานที่อันสงบตามเชิงเขาบ้าง ในป่าทึบอันเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายต่าง ๆ บ้าง แล้วเลยขึ้นไปพักบนภูเขาใกล้ ๆ กับบ้านนาสีนวล (วัดดอยธรรมเจดีย์ในปัจจุบัน) ซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่า เต็มไปด้วยเสือร้ายและสัตว์ป่านานาชนิด พักวิเวกอยู่ที่นั่นได้ประมาณเดือนเศษ ก็ลงมา แล้วไปพักที่วัดป่าบ้านโคก จากนั้นก็เดินทางไปพักที่วัดป่าร้างใกล้กับบ้านหนองมะเกลือ ตำบลดงขนอีกประมาณเดือนเศษ จึงย้ายไปพักที่ป่าไผ่บ้านธาตุดุม ห่างตัวเมืองสกลนครในราว ๔-๕ กิโลเมตร โดยมีพระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ ร่วมขบวนไปด้วย

ครึ่งเดือนกว่า ๆ ต่อมา เมื่อทราบข่าวว่าพระอาจารย์มั่น อาพาธอยู่ที่วัดป่าบ้านหนองผือ พระอาจารย์ฝั้นกับพระอาจารย์กงมา จึงรีบเดินทาง

ไปเยี่ยม ปรนนิบัติท่านอยู่ในราว ๒ สัปดาห์ พระอาจารย์มั่นก็ทุเลาลง จึงเดินทางกลับไปพักที่ป่าไผ่บ้านธาตุดุมอีก และต่อมาได้ย้ายไปพักที่วัดร้างแห่งหนึ่งในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร คือ วัดสระแก้ว วัดนี้ร้างพระเณรอยู่หลายปีมาแล้ว บริเวณวัดจึงเต็มไปด้วยป่ารกรุงรัง (ปัจจุบันปลูกสร้างเป็นโรงพยาบาลจังหวัดสกลนคร)

ระยะแรกที่พระอาจารย์ฝั้น กับพระอาจารย์กงมา พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรอีกบางรูป ได้เข้าไปพักในวัดร้างแห่งนี้ ภายในวัดมีกุฏิร้างจะพังมิพังแหล่หันหน้าเข้าหากันอยู่ ๒ หลัง ระหว่างทางเป็นชานโล่ง ปูพื้นติดต่อถึงกัน พระอาจารย์ทั้งสองท่านต่างก็พักอยู่รูปละหลัง พระภิกษุสามเณรไปพักรวมกันอยู่อีกหลังหนึ่ง คนละด้านกับพระอาจารย์ ส่วนอีกหลังหนึ่งนั้นจัดไว้สำหรับเป็นที่ฉันจังหันรวม

บรรยายแผนที่

๑ วัดดอยธรรมเจดีย์ (บ้านนาสีนวล)

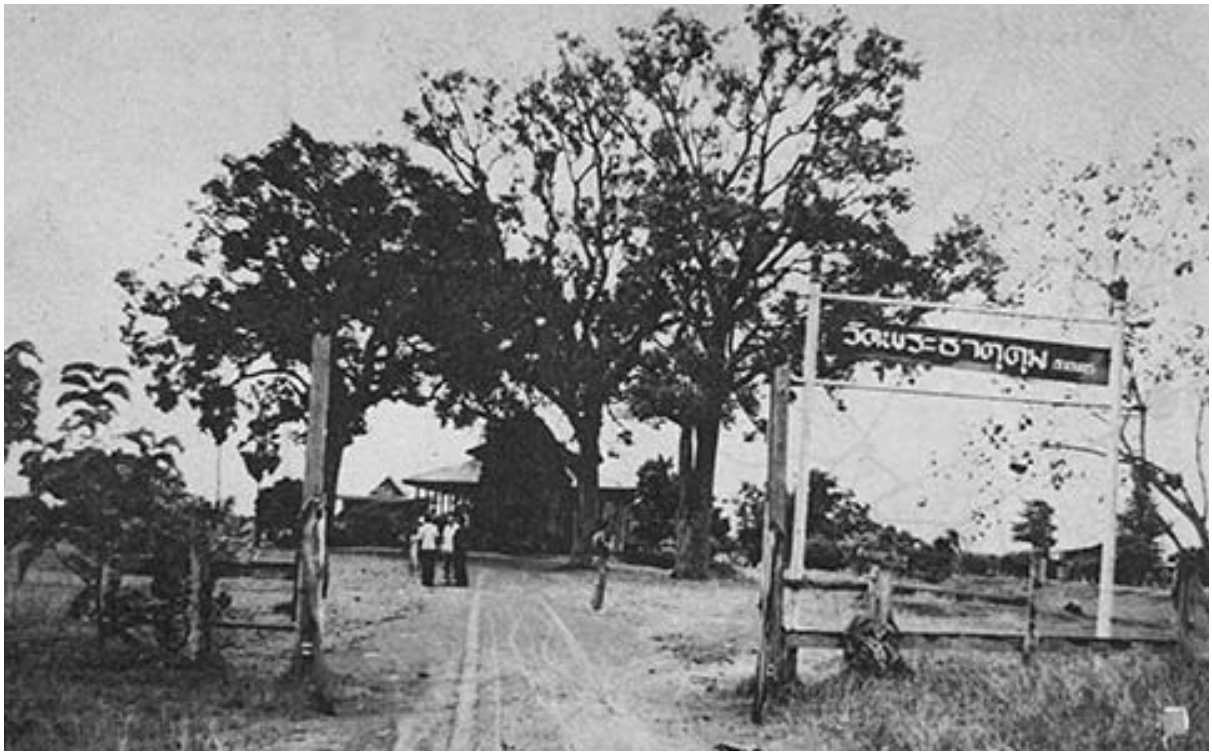
๒ วัดป่าบ้านนามน พระอาจารย์มั่น ได้จำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๘๖

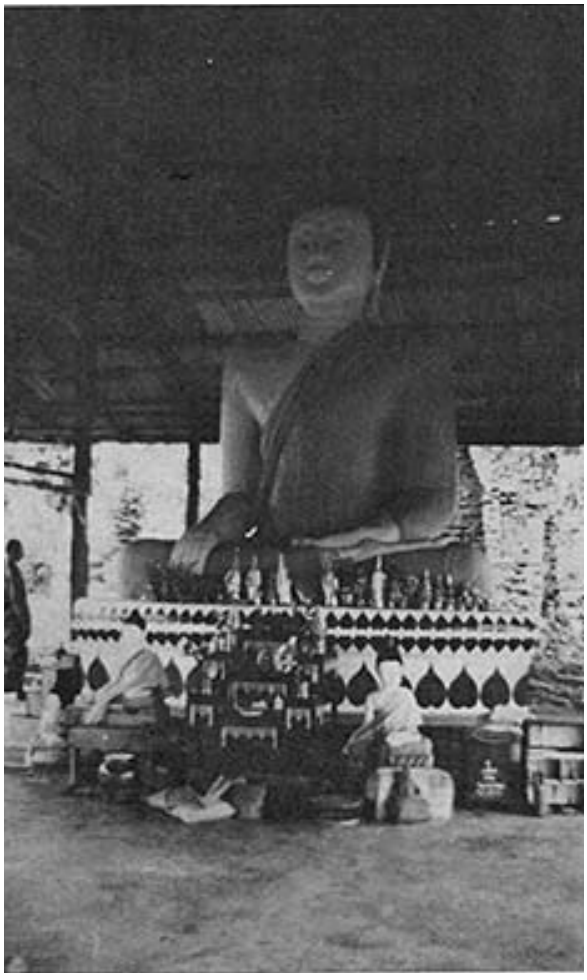
๓ วัดป่าบ้านโคก พระอาจารย์มั่น ได้จำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ และปี พ.ศ. ๒๔๘๗

๔ วัดป่าภูธรพิทักษ์

๕ วัดป่าถ้ำขาม

๖ วัดป่าบ้านหนองผือ พระอาจารย์มั่น ได้จำพรรษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๒

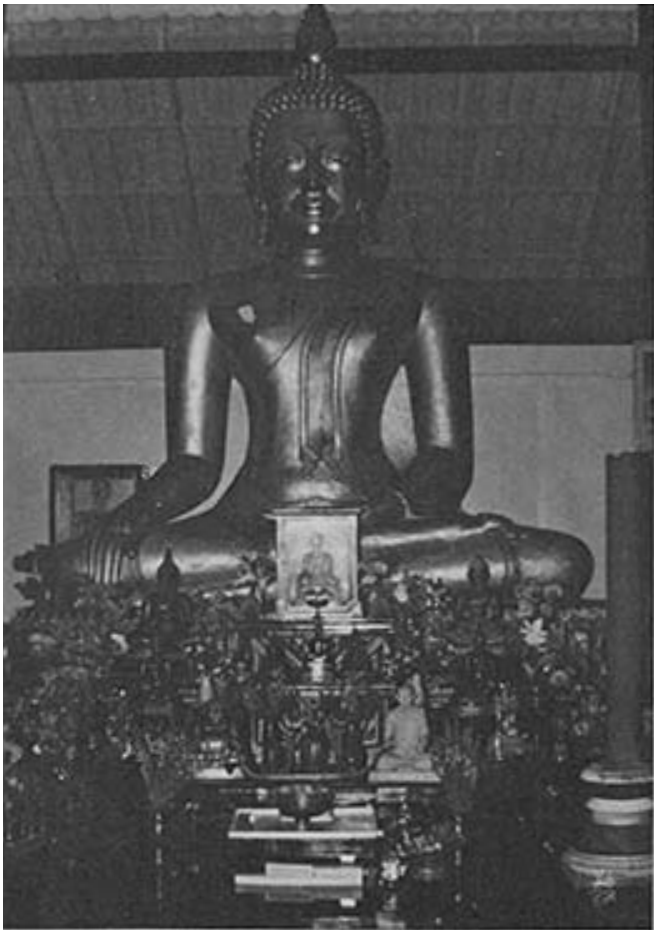

(บน) **วัดพระธาตุดุม จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์ฝั้น ได้มาพักหลังออกพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๘๘**
(ล่าง) **พระพุทธรูปที่วัดพระธาตุดุม**

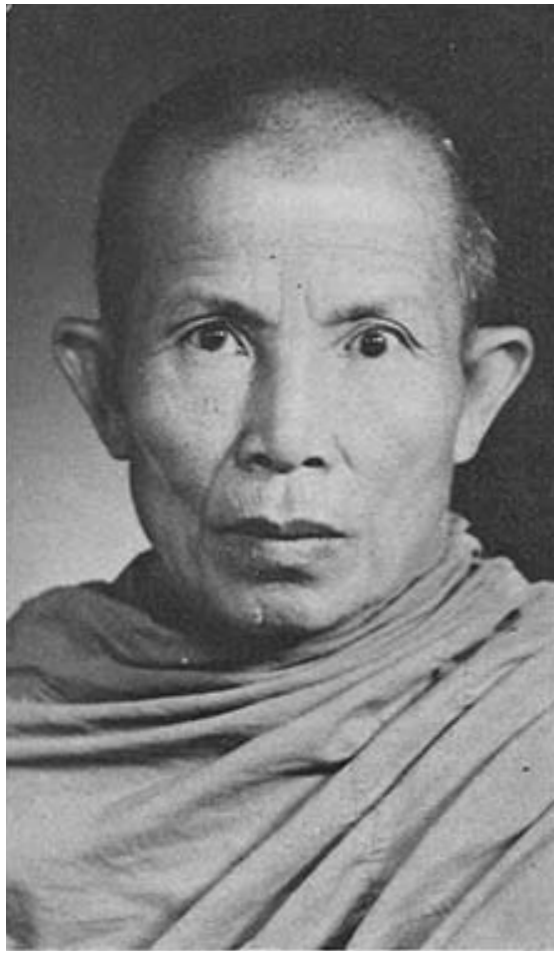
สำหรับพระอาจารย์กงมานั้น พักอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งก็เดินทางกลับไปวัดป่าบ้านโคก

ต่อมาวันหนึ่ง พระอาจารย์ฝั้น ได้บอกกับพระภิกษุสามเณรว่า พักอยู่บนกุฏินี้ไม่ค่อยสงบนัก ลงไปอยู่ร่มไม้รุกขมูลกันดีกว่า แล้วท่านก็ลงจากกุฏิไปเลือกเอาที่พักใหม่ใต้ต้นสัก ซึ่งมีสระน้ำอยู่ใกล้ๆ โดยทำที่พักและทางจงกรมขึ้น แล้วยกแคร่ไม้ไปตั้งเป็นที่นอน

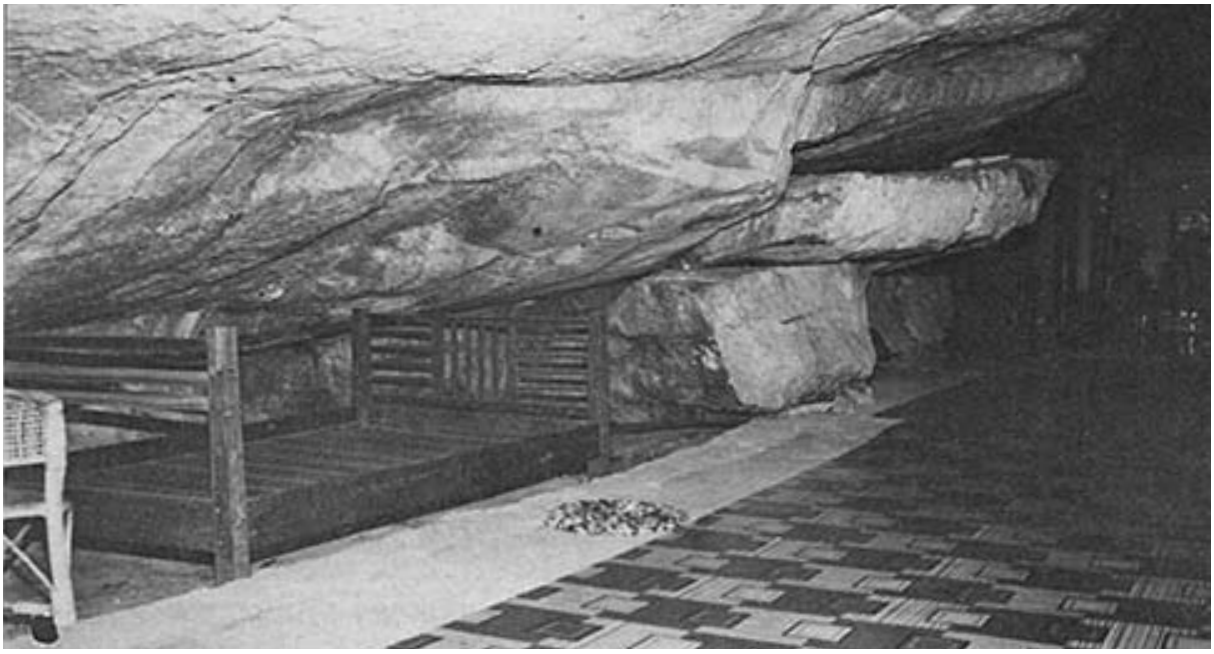
พระอาจารย์ฝั้น พักอยู่ตรงนั้นได้ ๒ – ๓ คืน เช้ารุ่งขึ้นก็บอกกับพระลูกศิษย์ว่า เมื่อคืนนี้เห็นแก้วอะไรใสๆ จมอยู่ที่ก้นสระ แล้วจึงพาพระลูกศิษย์กับนายใช้ผู้ซึ่งมีบ้านอยู่ติดกับรั้ววัดและได้ปฏิบัติอุปัฏฐากพระอาจารย์ฝั้นมาตลอดเวลาที่พักอยู่ในวัดนั้น ไปเดินรอบๆ สระ ปรากฏว่าสระนั้นเต็มไปด้วยสาหร่ายมองไม่เห็นอะไรเลย พระอาจารย์ฝั้น

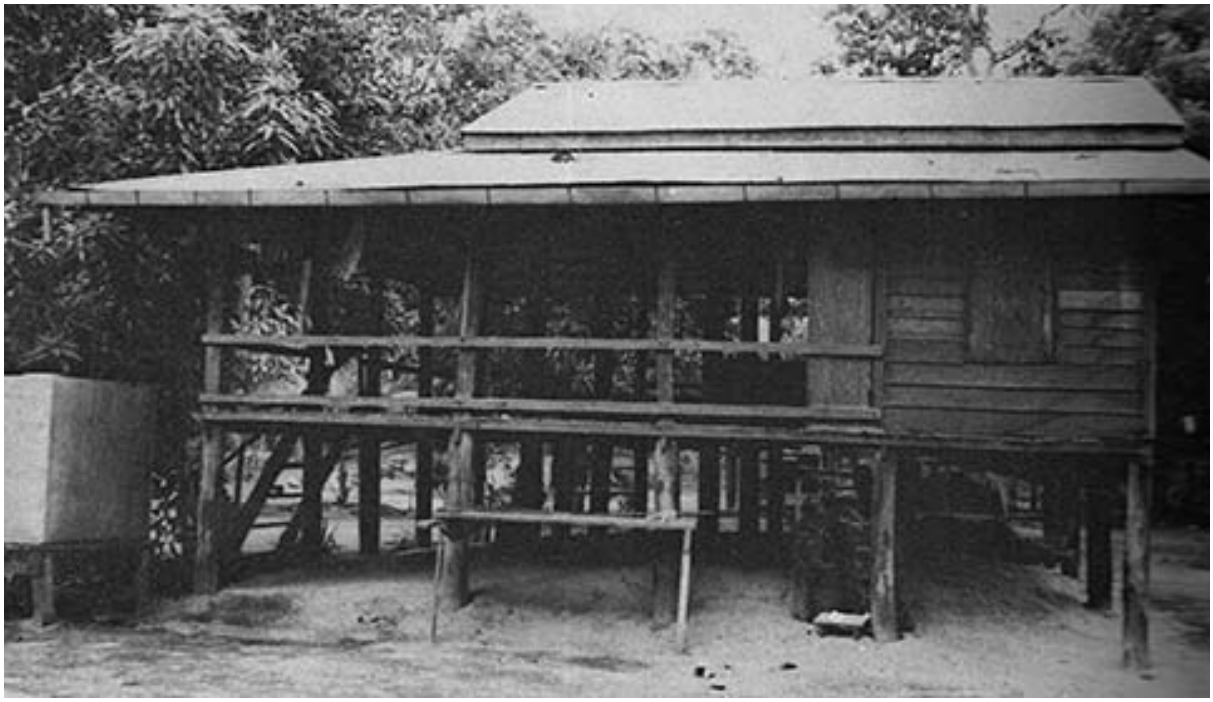

พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ

(บน) **พระพุทธรูปที่วัดดอยธรรมเจดีย์**
(ล่าง) **ถ้ำบนเขาภูพาน พระอาจารย์ฝั้นได้เคยมาพักก่อนเป็นวัดดอยธรรมเจดีย์**

กุฏิวัดป่าบ้านนามน จังหวัดสกลนคร
พระอาจารย์ฝั้นได้เคยมาพัก ระหว่างเดินทางจากอุบลราชธานีมาสกลนคร หลังออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๗

เดินสังเกตอยู่ครู่หนึ่งก็ชี้ลงไปที่สาหร่ายแห่งหนึ่ง แล้วบอกว่าอยู่ตรงนี้แหละ เมื่อนายใช้ลงไปงมดูก็พบขวดโหลแก้วขนาดกลางจมอยู่ในเลน ๒ ลูก เมื่อล้างสะอาดพิจารณาดูแล้ว พระอาจารย์ฝั้นก็เอ่ยขึ้นว่า คงเป็นโหลใส่อัฐิของท่านผู้ใดผู้หนึ่ง อาจเป็นโหลใส่อัฐิของคุณพระพินิจฯ ก็ได้ เพราะบริเวณนั้นมีเจดีย์เก็บอัฐิของคุณพระพินิจฯ อยู่ใกล้ๆ จึงพากันเดินไปดูที่เจดีย์ เมื่อให้นายใช้ปีนขึ้นไปดูข้างบน ก็พบว่าเจดีย์ถูกคนร้ายลอบขุดโดยคนร้ายทุบคอเจดีย์แตกแล้วขนสมบัติมีค่าต่างๆ ที่บรรจุอยู่ข้างในไปหมด ส่วนอัฐิของคุณพระพินิจฯ และภรรยา ก็ถูกเทออกจากขวดโหลกองไว้เป็น ๒ กอง เมื่อญาติๆ ของคุณพระพากันมาดู ก็ยืนยันว่าเป็นขวดโหลที่ใส่อัฐิดังกล่าวจริง จึงพร้อมใจกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลและทำพิธีบรรจุอัฐิใหม่ แล้วบรรจุเข้าไว้ยังเจดีย์ตามเดิม

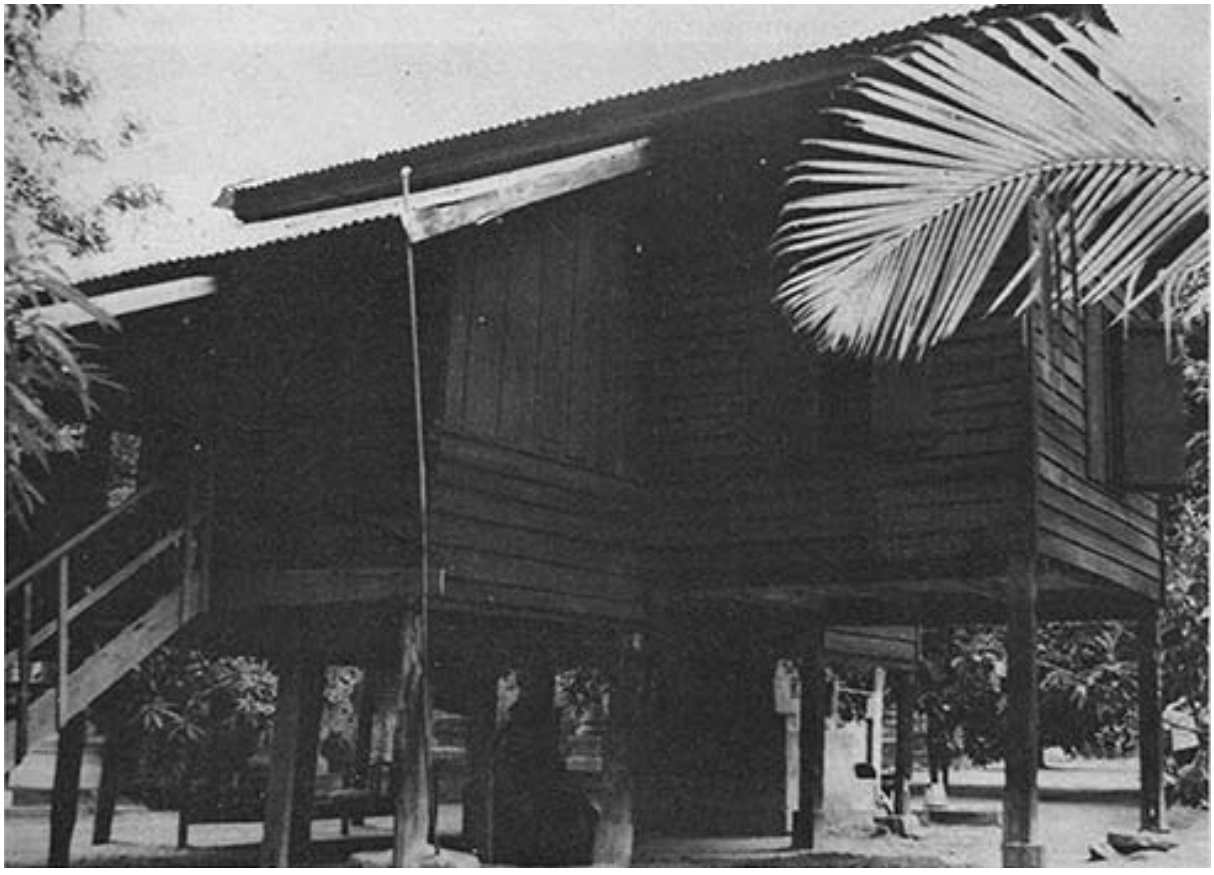
พระอาจารย์ฝั้น พักวิเวกอยู่ที่วัดร้างแห่งนั้นได้ประมาณเดือนเศษ ก็พาพระภิกษุสามเณรกลับไปวัดป่าธาตุนาเวงอีก และได้นำบรรดาทหาร ตำรวจในจังหวัด ให้ช่วยกันพัฒนาวัดป่าธาตุนาเวงให้สะอาดเรียบร้อยขึ้น จนเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาเป็นวัดป่าภูธรพิทักษ์กระทั่งทุกวันนี้

มีข้อเท็จจริงที่ประจักษ์แจ้งอยู่ประการหนึ่งว่า การพัฒนาบ้านเมืองซึ่งทางราชการกำลังเร่งรัดเพื่อความเจริญของท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาอยู่ในปัจจุบันนี้นั้น แท้ที่จริงพระอาจารย์ฝั้น ได้มีโครงการและลงมือปฏิบัติเอง และได้เป็นผู้นำในการพัฒนามาก่อน

แล้ว กล่าวคือไม่ว่าท่านจะไปพำนักอยู่ที่ใด แม้จะชั่ว ๓ วัน ๗ วันก็ตาม ท่านจะแนะนำชาวบ้านให้ทำความสะอาดบ้านเรือนตลอดจนถนนหนทางให้ดูสะอาดตาอยู่เสมอ แม้ขณะที่ท่านไปพำนักอยู่ในป่าช้าหรือหมู่บ้านป่าบริเวณเชิงเขาภูพาน หนทางที่ท่านจะเดินไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน จะมีชาวบ้านร่วมกันถากถาง ปัดกวาด และทำความสะอาดอยู่เสมอ ที่โรงเรียนพลตำรวจเขต ๔ ในสมัยนั้นก็เช่นเดียวกัน

ก่อนที่พระอาจารย์ฝั้น จะไปพักอยู่ที่วัดป่าธาตุนาเวง บริเวณนั้นรกรุงรังด้วยป่าหญ้าไข้มาลาเรียก็ชุกชุม ตำรวจป่วยเป็นไข้มาลาเรียขึ้นสมอง ถึงขนาดโดดหน้าต่างกองร้อยตายไปก็มี ตำรวจและครอบครัวเชื่อกันว่า เป็นเพราะผีเจ้าพ่อหนองหญ้าไซพิโรธ หาใช่โรคมาลาเรียอะไรไม่ พระอาจารย์ฝั้น ได้พยายามอธิบายให้ตำรวจเหล่านั้นเข้าใจในเหตุผล เลิกเชื่อถือผีสาง แต่ตำรวจและครอบครัวเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมเชื่อ

ต่อมาเมื่อคณะตำรวจนิมนต์ท่านไปเทศน์ที่กองร้อย ท่านจึงปรารภกับผู้กำกับการตำรวจว่า ถ้าอยากให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข ก็ควรจัดสถานที่ให้สะอาดขึ้น ตัดถนนหนทางเรียบร้อย ถางป่าและหญ้าในบริเวณเสียให้เตียน อากาศจะได้ปลอดโปร่งและถ่ายเทได้ดีขึ้น สำหรับหนองหญ้าไซนั้นเล่า ก็ควรขุดลอกให้เป็นสระน้ำเสีย จะได้ดูสวยงามและได้ประโยชน์ในการใช้น้ำด้วย เมื่อผู้กำกับประชุม

กุฏิวัดป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร

พระอาจารย์ฝั้นได้เคยมาพัก ระหว่างเดินทางจาก อุบลราชธานีมาสกลนคร หลังออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๗

(บน) **ศาลาวัดป่าบ้านโคก**
(ล่าง) **หนองหญ้าไซ (ปัจจุบันอยู่ในวิทยาลัยครูสกลนคร)**

ร.ร. ประชาบาล บ้านนายอ จังหวัดสกลนคร

ตำรวจแล้ว ที่ประชุมตกลงทำทุกอย่าง เว้นแต่การขุดลอกหนองหญ้าไซเท่านั้น เพราะกลัวผีเจ้าพ่อหนองหญ้าไซจะพิโรธ คร่าชีวิตตำรวจตลอดจนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น แล้วก็จัดการตัดถนน ทำสนามฟุตบอล สนามเด็กเล่น ถางป่าถางหญ้าจนสะอาดตา ทำให้อากาศถ่ายเทโดยสะดวกขึ้นกว่าก่อน

ต่อมาถึงวาระประชุมอบรมฟังเทศน์ที่กองร้อยอีก คณะตำรวจและครอบครัวไปประชุมฟังเทศน์กันคับคั่ง *พระอาจารย์ฝั้น จึงหยิบยกปัญหาการขุดลอกหนองหญ้าไซขึ้นมาปรารภอีกครั้งหนึ่ง* ทุกคนก็บอกว่าไม่กล้า กลัวเจ้าพ่อหักคอเอา แต่หากท่านไปนั่งเป็นประธานดูพวกตนขุดแล้วจึงจะยอมทำ พระอาจารย์ฝั้นก็ตอบตกลง

การขุดลอกหนองหญ้าไซจึงได้เริ่มขึ้นในโอกาสต่อมา ต่อหน้าพระอาจารย์ฝั้น จนกลายเป็นสระน้ำขึ้นมา อากาศก็ดีขึ้น ไข้มาลาเรียที่เคยชุกชุมก็ค่อย ๆ ทุเลาลงจนเหือดหายไปในที่สุด

ก่อนเข้าพรรษาปีนั้นคือปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หลวงหาญสงคราม ผู้บัญชาการทหารนครราชสีมา ซึ่งเป็นศิษย์ที่มีความเคารพพระอาจารย์ฝั้นเป็นอย่างมาก ได้เดินทางไปตรวจราชการที่จังหวัดสกลนคร พอทราบว่าพระอาจารย์ฝั้นพำนักอยู่ที่วัดป่าธาตุนาเวง ก็รีบรุดไปหา เพื่อขอนิมนต์ไปโปรดทหาร และประชาชน ชาวจังหวัดนครราชสีมาอีกครั้ง หลวงหาญสงครามนี้เคยเป็นศิษย์ของท่านสมัยที่ท่านพำนักอยู่ที่นครราชสีมา โดยเฉพาะเมื่อคราวที่ท่านเป็นแม่ทัพนำกำลังเข้าล้อมเมืองเชียงตุง ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ล้อมอยู่หลายวัน ไม่อาจหาทางเข้าตีขั้นแตกหักได้ จึงนั่งสมาธิภาวนาระลึกถึงพระอาจารย์ฝั้นในคืนวันหนึ่ง เช้ามืดวันรุ่งขึ้นได้ชวนทหาร ๒–๓ คน ออกเดินสำรวจไปเรื่อย ๆ ในที่สุดก็ไปพบมารดาเจ้าเมืองเชียงตุงเข้าโดยบังเอิญ จึงได้รู้ถึงทางเข้าตีเมืองเชียงตุงจากมารดาเจ้าเมือง การยกกำลังเข้าตีก็ประสบความสำเร็จ หลวงหาญฯ จึงรำลึกในพระคุณของพระอาจารย์ฝั้นยิ่งขึ้น ภายหลังเที่ยวได้ตามหาพระอาจารย์ฝั้นแต่ไม่พบ จนกระทั่งไปราชการที่

พระอาจารย์พรหม จิรปุญฺโญ

นามเดิม
พรหม สุภาพงษ์

บิดา
จันทร์ สุภาพงษ์

มารดา
วันดี สุภาพงษ์

เกิด วัน เดือน ปี ที่เกิดไม่ปรากฏ หาหลักฐานไม่ได้ที่บ้านตาล ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เป็นบุตรคนแรกในจำนวน ๔ คน

อุปสมบท เบื้องแรกท่านได้รับราชการเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านดงเย็น มีความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ราชการ สร้างหลักฐานจนนับว่ามีฐานะพอกินพอใช้ ต่อมาได้พบกับท่านอาจารย์สาร ซึ่งมาพักวิเวกอยู่ในป่าใกล้บ้านดงเย็นนั้น ได้รับฟังโอวาทจากท่านอาจารย์สาร เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้ม จนปลงใจที่จะสละครอบครัวและทรัพย์สมบัติออกบวชในพระพุทธศาสนา ได้อุปสมบทเมื่ออายุ ๓๗ ปี ที่วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี โดยมีเจ้าพระคุณพระธรรมเจดีย์ สมัยเป็นพระราชกวี เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านพระครูประสาทคณานุกิจเป็นพระกรรมวาจาจารย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ หลังจากได้อุปสมบทแล้ว ก็ได้เที่ยววิเวกไปกับท่านอาจารย์สารในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ต่อมาท่านได้ทราบข่าวว่า ท่านอาจารย์มั่นกำลังเที่ยววิเวกอยู่ในเขตนครเชียงใหม่ ท่านจึงได้เดินทางไปคนเดียวจนถึงที่หมาย แล้วได้เข้าไปกราบขอรับโอวาทแนะแนวทางปฏิบัติจากท่านอาจารย์มั่น เมื่อได้รับคำแนะแนวปฏิบัติให้เกิดความอุตสาหะ ในการประกอบความเพียร เพื่อละนิวรณ์ทั้ง ๕ แล้ว ท่านก็ได้ปฏิบัติตามและปรากฏว่าได้ผลเป็นที่พอใจ

ครั้งสุดท้ายท่านได้กลับจากการอยู่ใกล้ชิดท่านอาจารย์มั่นที่บ้านหนองผือ ตำบลนาไน มาอยู่ที่บ้านดงเย็น และได้หาญาติโยมสร้างวัดประสิทธิธรรม ท่านก็ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดประสิทธิธรรมนี้จนสิ้นอายุขัยของท่าน

มรณภาพ ท่านได้มรณภาพด้วยอาการอันสงบ ณ วัดประสิทธิธรรมบ้านดงเย็น เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เวลา ๑๗.๓๐ น. คำนวณอายุได้ ๘๑ ปี พรรษา ๔๔

สกลนครแล้วทราบที่พำนักของท่านเข้า จึงรีบรุดไปนิมนต์ดังกล่าวแล้ว

แต่หลวงหาญสงคราม ไม่อาจนิมนต์พระอาจารย์ฝั้น ไปโปรดที่นครราชสีมาได้ เพราะผู้กำกับการโรงเรียนพลตำรวจเขต ๔ ได้พยายามทัดทานไว้อย่างหนัก ต่างฝ่ายต่างขอกันอยู่พักใหญ่ ในที่สุดหลวงหาญฯ ก็ใจอ่อนเลิกล้มความตั้งใจ กล่าวคือไม่นิมนต์ท่านไปนครราชสีมา แต่ท่านตั้งข้อแม้เอาไว้ว่า ท่านผู้กำกับการตำรวจจะต้องดูแล ปฏิบัติพระอาจารย์ฝั้นของท่านให้ดี ผู้กำกับการก็รับปากจะปฏิบัติตามนั้นอย่างแข็งขัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หลังเข้าพรรษามาจนถึงเดือนเก้า คือ เดือนสิงหาคมเข้าไปแล้ว ฝนฟ้าก็ยังไม่ตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านกลัวอดข้าวเพราะทำนาไม่ได้ จึงไปปรารภกับพระอาจารย์ฝั้น ท่านจึงแนะนำให้รักษาศีลให้เคร่งครัดโดยพร้อมเพรียงกัน ท่านกล่าวว่าหากยึดมั่นในพระรัตนตรัยแล้วจะไม่อดตายอย่างแน่นอน กุศลความดีทั้งหลายจะรักษาผู้ปฏิบัติชอบเสมอ บรรดาญาติโยมและอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายต่างก็พากันเข้าวัด ปฏิบัติถือศีล ๕ ศีล ๘ กันอย่างมั่นคง ต่อมาวันหนึ่งพระอาจารย์ฝั้นให้ศิษย์เอาเสื่อไปปูที่กลางแดดบนลานวัด แล้วท่านกับพระภิกษุ ๒ รูป สามเณรอีก ๒ รูป ก็ลงไปนั่งสวดคาถาท่ามกลางแสงแดดจ้า (คาถาที่สวดนั้นพระอาจารย์ฝั้น เป็นผู้จดลงในสมุดปกแข็งสีน้ำเงิน มีความยาวประมาณ ๓ หน้ากระดาษ) นั่งสวดไปได้ประมาณครึ่งชั่วโมงก็เกิดสิ่งมหัศจรรย์ขึ้น ท้องฟ้าที่กำลังมีแดดจ้า พลันมีเสียงฟ้าคำราม แล้วบังเกิดก้อนเมฆกับมีฝนเทลงมาอย่างหนัก พระอาจารย์ฝั้นจึงให้พระเณรที่ร่วมสวดหลบฝนไปก่อน ส่วนตัวท่านเองก็ยังคงนั่งอยู่ที่เดิมอีกนานจึงได้ลุกขึ้น

(จากซ้าย) **พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม, พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ**

ฝนตกอย่างลืมหูลืมตาไม่ขึ้นเกือบ ๓ ชั่วโมง จึงได้หยุดตก และเมื่อหยุดตกแล้ว ท้องฟ้าก็แจ่มใสดังเดิม ตั้งแต่นั้นมาฝนฟ้าก็ตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านได้ทำนากันตามปกติโดยทั่วถึง

พระอาจารย์ฝั้นได้พำนักและบูรณะวัดป่าธาตุนาเวงเป็นเวลานานถึง ๙ ปี ระหว่างนั้นเมื่อเสร็จฤดูกาลกฐิน ท่านจะพาภิกษุสามเณรเดินธุดงค์ไปวิเวกตามสถานที่ต่างๆ อยู่เสมอ

ในปีพ.ศ. ๒๔๙๑ เมื่อออกพรรษาท่านได้พาภิกษุสามเณร เดินธุดงค์ไปวิเวกที่ภูวัวในท้องที่อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย

เหตุที่จะไปพำนักเพื่อบำเพ็ญความเพียรบนภูวัว เริ่มจากท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ วัดโพธิสมภรณ์ ได้นิมนต์ท่านไปในงานศพของพระอาจารย์อุ่น ที่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เสร็จงานศพแล้ว พระอาจารย์ฝั้น พระอาจารย์อ่อน และท่านพระครูอุดมธรรมคุณ (ทองสุข สุจิตฺโต อดีตเจ้าอาวาส วัดป่าสุทธาวาส) ได้ปรึกษาหารือกันว่า จะไปทางไหนกันดี หรือจะแยกย้ายกันกลับวัด

พระอาจารย์อ่อน ก็ออกความเห็นว่า ไปวิเวกต่อแถวๆ ภูลังกา หรือภูวัวก่อนดีกว่า ต่างก็เห็นดีด้วย ทั้งสามท่านพร้อมด้วยภิกษุผู้เป็นศิษย์อีกบางรูป จึงพร้อมกันออกเดินทางจากอำเภอท่าอุเทนไปทางอำเภอบ้านแพง จนกระทั่งถึงภูลังกา ซึ่งเป็นที่พำนักของ **พระอาจารย์วัง ฐิติสาโร**

เมื่อขึ้นไปพักอยู่กับพระอาจารย์วัง ได้ประมาณ ๗–๘ วัน พระอาจารย์ฝั้น ได้พิจารณาเห็นความยากลำบากในการขึ้นลง เพราะเขาสูงมาก ลงมาบิณฑบาตไม่ได้ พวกญาติโยมต้องจัดเสบียงอาหารส่งขึ้นไปให้ลูกศิษย์ทำอาหารถวายพระเณร ยิ่งมากรูปก็ยิ่งลำบากแก่ญาติโยมมากขึ้น จึงได้สอบถามพระอาจารย์วัง เกี่ยวกับภูวัว โดยปรารภว่า อยากจะไปวิเวกอยู่ที่นั่น พระอาจารย์วังก็บอกว่าภูวัวเป็นที่วิเวกดีมาก เป็นป่าดงดิบเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายนานาชนิด เช่น ช้าง เสือ ตลอดจนวัวกระทิง โดยเฉพาะอีเก้งกับกวาง ลิงมีเป็นฝูงๆ พระอาจารย์อ่อนกับพระอาจารย์ฝั้น และท่านพระครูอุดมธรรมคุณ จึงได้ลงจากภูลังกา เดินทางต่อไปยังบ้านโพธิ์หมากแข้ง แล้วไปพักอยู่ในวัดร้างบริเวณป่าใกล้ๆ บ้านโสกก่าม เมื่อถามญาติโยมถึงสถานที่อันเหมาะแก่การบำเพ็ญกัมมัฏฐานบนภูวัว พวกญาติโยมก็บอกว่ามีอยู่หลายแห่ง พระอาจารย์ฝั้นจึงให้นำขึ้นไป

วันแรกที่ขึ้นภูวัว ได้ไปพักที่ “ก้อนน้ำอ้อย” ที่เรียกว่าก้อนน้ำอ้อยเพราะเป็นหินก้อนใหญ่รูปร่างคล้ายงบน้ำอ้อย ตั้งอยู่บนหินใหญ่อีกก้อนหนึ่ง ใต้หินก้อนน้ำอ้อยเป็นที่หลบแดดหลบฝนได้สบายมาก เพราะด้านใต้ของหินเป็นเพิงออกมาโดยรอบคล้ายๆ ถ้ำ พระอาจารย์ทั้งสามพำนักอยู่ที่นั่นหลายวัน ก็เห็นว่าเป็นสถานที่ไม่สงบนัก

พระอาจารย์วัง ฐิติสาโร

นามเดิม วัง สลับสี

นามมารดา ไม่ปรากฏ

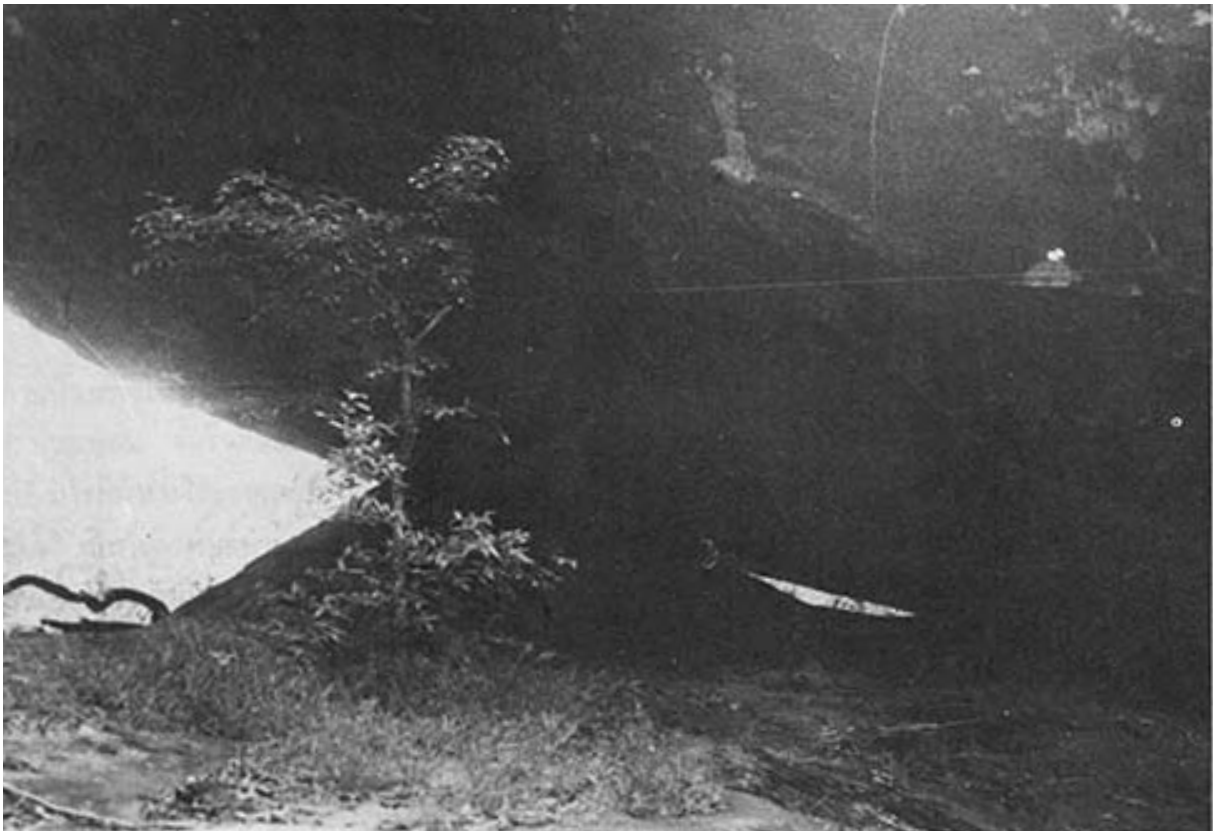
นามบิดา ลา สลับสี

เกิด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ บ้านหนองคู ตำบลกระจาย จังหวัดอุบลราชธานี

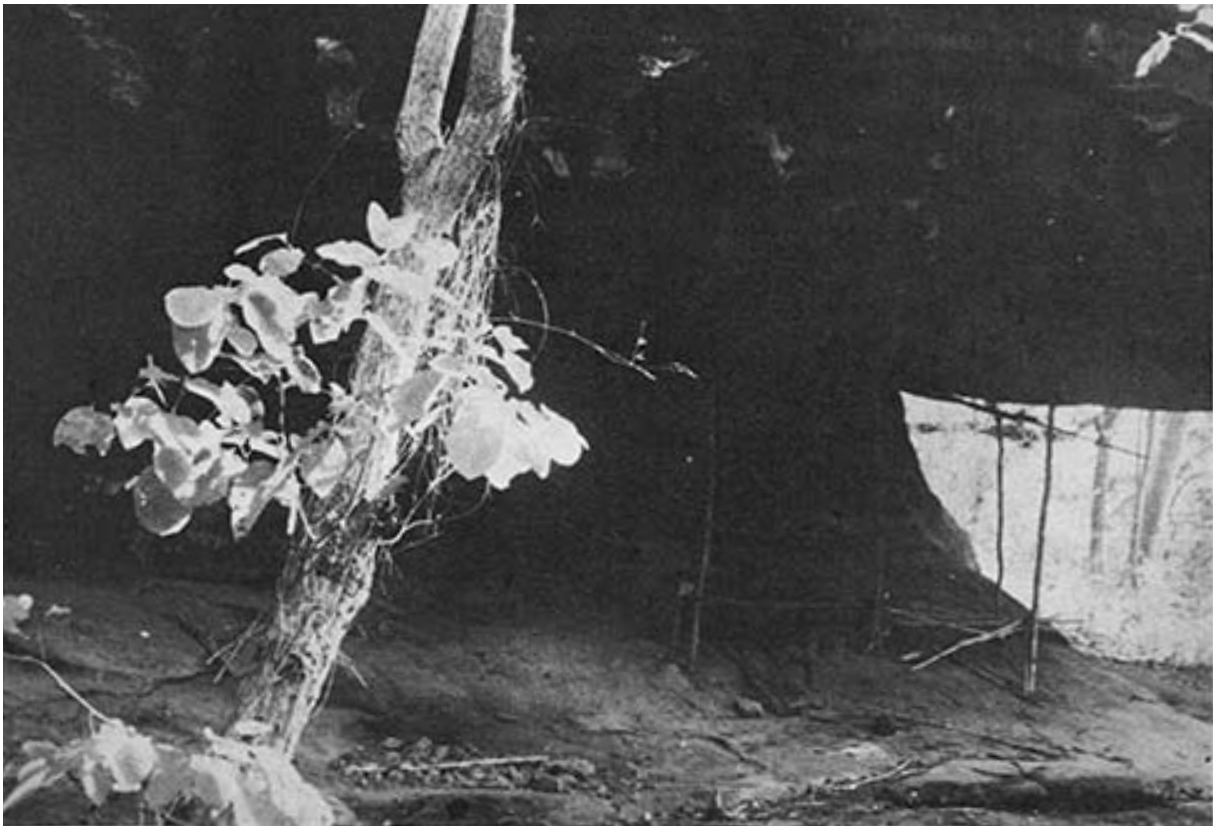
อุปสมบท เป็นพระภิกษุมหานิกาย ๒ ปี แล้วจึงได้มาพบพระอาจารย์เสาร์ และพระอาจารย์มั่น เกิดความเลื่อมใสและศรัทธา

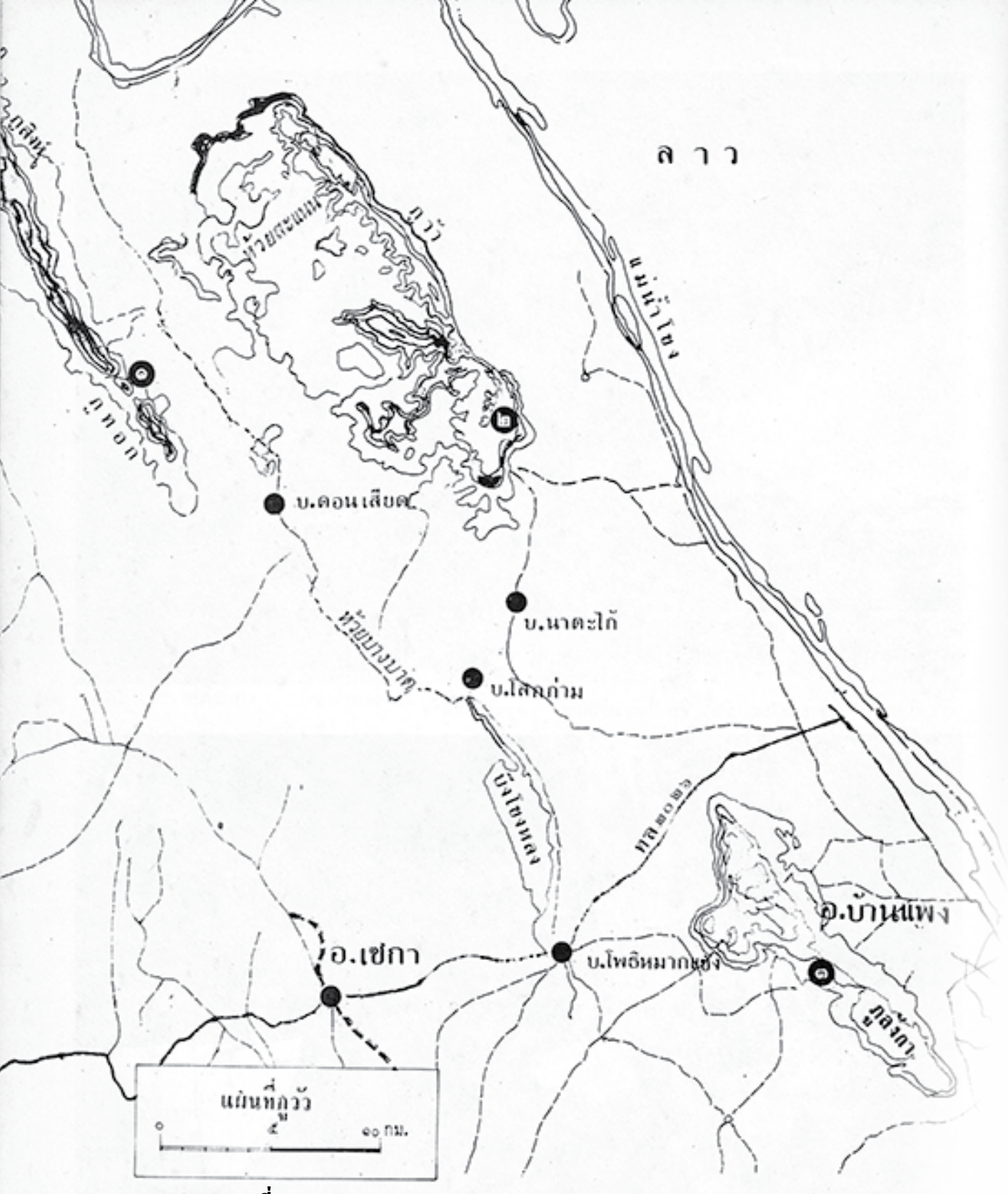
ญัตติ เป็นพระธรรมยุตโดยมี พระเทพสิทธาจารย์ (จันทร์ เขมิโย) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระราชสุทธาจารย์ (พรหม โชติโก) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ที่กรุงเทพฯ

(สองภาพ บน – ล่าง) **หิน “ก้อนน้ำอ้อย” ที่ถ้ำพระบนภูวัว**

บรรยายแผนที่

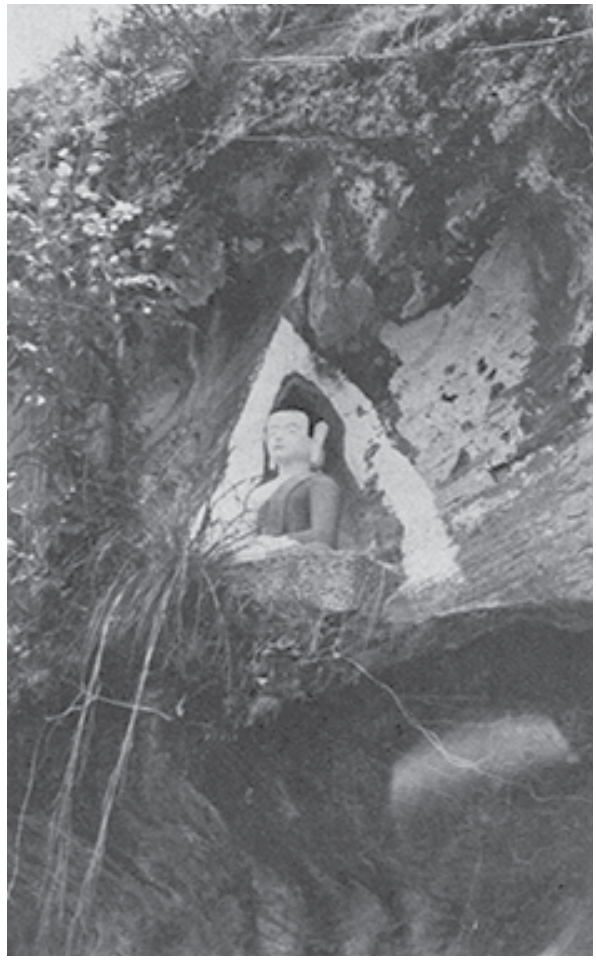
๑ วัดเจติยาคีรีวิหาร (ภูทอก) พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ เป็นเจ้าอาวาส

๒ ถ้ำพระบนภูวัว

๓ ภูลังกา พระอาจารย์วัง จิตฺตสาโร พำนักจำพรรษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑

เพราะเป็นทางช้างผ่านขึ้นลงอยู่เป็นประจำ กลางคืนช้างจะขึ้นมาทั้งโขลง ส่งเสียงรบกวนสมาธิอยู่เสมอ โขลงหนึ่งนับร้อย ๆ เชือก ช้างไม่อาจใช้ทางอื่นได้เพราะทางอื่นเป็นหน้าผาชันไปทั้งหมด ทั้งสามท่านจึงย้ายไปพักวิเวกที่ถ้ำพระ โดยให้พวกญาติโยมยกแคร่ขึ้นเป็นที่พัก

ถ้ำพระแห่งนี้ อยู่ในบริเวณริมห้วยบางบาด มีลานหินกว้างใหญ่ และมีที่สำหรับบำเพ็ญภาวนาอย่างเหมาะสม ร่มรื่นและสงบดีเป็นอันมาก แต่ถึงอย่างไรก็ยังห่างไกลจากหมู่บ้าน ลงไปบิณฑบาตไม่ได้ ต้องให้ลูกศิษย์ทำอาหารถวายทุกวัน โดยอาศัยญาติโยมบ้านนาตะไก้ บ้านโสกก่าม และบ้านดอนเสียด หมุนเวียนกันส่งเสบียงทุกวันพระ ถ้าวันไหนพระอาจารย์ฝั้นจะไม่ฉันจังหัน ท่านก็จะ

(ขวา) **พระพุทธรูปที่พระอาจารย์ฝั้นได้สร้างขึ้นบนหน้าผาภูวัว**
(ล่าง) **ที่พักพระอาจารย์ฝั้น เมื่อคราววิเวกที่ภูวัว**

บอกให้ทำฉันกันเอง ท่านจะอดอาหารไปกี่วัน ท่านก็จะบอกล่วงหน้าให้ทราบ เพื่อความสะดวกในการจัดทำอยู่เสมอ

จริงอย่างที่พระอาจารย์วังพูดไว้ บนภูวัวเต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด น้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์ดี ในห้วยบางบาดมีวังน้ำอยู่แห่งหนึ่ง น้ำลึกมากและมีจระเข้ตัวใหญ่ๆ อาศัยอยู่หลายตัว กลางวันแดดร้อนจัด มันจะขึ้นจากถ้ำมานอนอ้าปากตากแดดอยู่เป็นประจำ แม้กระทั่งทุกวันนี้ก็ยังมีจระเข้อาศัยอยู่ในวังน้ำแห่งนั้น แต่ขณะนี้มีหมู่บ้านใหม่ตั้งใกล้เข้าไปอีก ห่างจากถ้ำพระประมาณ ๖–๗ กิโลเมตร พระและเณรที่ไปพักวิเวกจึงพอเดินไปบิณฑบาตกันได้แล้ว

พระอาจารย์ฝั้นพักวิเวกอยู่ที่ถ้ำพระบนภูวัวได้ประมาณ ๒ เดือนเศษ ท่านพระครูอุดมธรรมคุณ ก็ออกความเห็นขึ้นว่า ควรจะทำอะไรไว้เป็นที่ระลึกในสถานที่นั้นสักอย่าง บังเอิญบนที่พักสูงขึ้นไปเป็นหน้าผา เหมาะสำหรับจะสร้างพระประธานไว้สักการะบูชาเป็นอย่างยิ่ง พระอาจารย์ฝั้นจึงได้ตกลงสร้างพระพุทธรูปบนหน้าผาขึ้นด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายๆ เช่น มูลช้าง มูลวัว จึงแจ้งให้บรรดาญาติโยมบ้านดอนเสียด บ้านโสกก่าม และบ้านนาตะไก้ พร้อมด้วยบ้านอื่นๆ ใกล้เคียงช่วยหาให้ สำหรับช่างปั้นนั้น พระอาจารย์ฝั้นกับพระครูอุดมธรรมคุณ มีฝีมือเยี่ยมอยู่แล้ว จึงไม่ต้องเสาะหา เมื่อได้ของพร้อมแล้วก็ลงมือทันที

ปีนั้นฝนตกหนัก น้ำก็หลากมาแรง การสร้างพระพุทธรูปบนหน้าผาจึงประสบอุปสรรคไปบ้าง แต่ทั้งๆ ที่ยังสร้างไม่เสร็จ พระอาจารย์ฝั้นก็ผลุนผลันชวนท่านพระครูอุดมธรรมคุณลงจากภูวัวโดยไม่มีใครคาดฝัน

พระอาจารย์ฝั้น ไม่มีเหตุผลอะไรในสายตาของพระภิกษุลูกศิษย์ และในสายตาของญาติโยมทั้งหลายทั้งปวง ในการทิ้งงานสำคัญไปอย่างกะทันหัน

พระภิกษุลูกศิษย์ไปทราบเอาเมื่อท่านกลับไปถึงวัดป่าบ้านหนองผือแล้วว่า การที่ท่านผลุนผลันลงมาจากภูวัวนั้น เป็นเพราะท่านต้องการกลับไปเยี่ยมอาการอาพาธของพระอาจารย์มั่น ซึ่งขณะนั้นกำลังป่วยหนักยิ่งกว่าครั้งใดๆ

พระอาจารย์ฝั้น ทราบได้อย่างไรว่าพระอาจารย์มั่นกำลังป่วยหนัก เรื่องนี้เป็นที่ประหลาดใจกันอยู่ในหมู่พระภิกษุผู้เป็นศิษย์ ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏด้วยว่า พระอาจารย์มั่นกำลังต้องการพบพระอาจารย์ฝั้นอยู่จริงๆ ถึงขนาดให้พระเณรออกตามหาพระอาจารย์ฝั้นอยู่ด้วยซ้ำ

เมื่อปฏิบัติพระอาจารย์มั่นอยู่ได้ประมาณ ๒ สัปดาห์ พระอาจารย์มั่นก็ค่อยทุเลาลง พระอาจารย์ฝั้น จึงได้กลับไปจำพรรษาที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ เมื่อออกพรรษาปีนั้น (พ.ศ. ๒๔๕๑) พระอาจารย์ฝั้นได้ไปเยี่ยมอาการของพระอาจารย์มั่นอีกครั้งหนึ่งที่วัดป่าบ้านหนองผือ พักอยู่ที่นั่นหลายวัน จึงได้กลับไปวัดป่าภูธรพิทักษ์อีก เพราะเห็นว่าอาการดีขึ้นมากแล้ว

ต่อมาประมาณเดือนมกราคม ๒๔๙๒ พระอาจารย์ฝั้นก็ชวนท่านพระครูอุดมธรรมคุณไปวิเวกที่ภูวัวอีก เพื่อสร้างเสริมพระประธานบนหน้าผาให้

ศาลาวัดป่าบ้านหนองผือ ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม
พระอาจารย์มั่นได้จำพรรษาในครั้งสุดท้าย
ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ – ๒๔๙๒

เสร็จเรียบร้อย การเสริมสร้างได้กระทำอย่างเร่งรีบ เพราะท่านเป็นห่วงพระอาจารย์มั่นเป็นอันมาก เมื่อทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว บรรดาญาติโยมได้ขึ้นไปร่วมอนุโมทนา บำเพ็ญกุศลด้วยเป็นจำนวนมาก จากนั้นท่านจึงได้ลาญาติโยมลงจากภูวัวกลับไปยังวัดป่าภูธรพิทักษ์ รวมเวลาที่พักอยู่ในถ้ำพระที่ภูวัวประมาณ ๒ เดือนเศษ

กลับไปที่วัดป่าภูธรพิทักษ์คราวนี้ เมื่อเห็นว่าอาการอาพาธของพระอาจารย์มั่น ไม่มีอะไรน่าเป็นห่วงอีกแล้ว พระอาจารย์ฝั้นจึงได้เริ่มงานสำคัญอีกชิ้นหนึ่ง กล่าวคือได้ชักชวนบรรดาสานุศิษย์ทั้งหลายสร้างศาลาโรงธรรมหลังใหม่ขึ้นที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ (คือศาลาโรงธรรมในปัจจุบันนี้) โดยท่านเองเป็นประธานสำหรับการควบคุมการก่อสร้าง ในการนี้ บรรดาตำรวจกับชาวบ้านได้มีจิตศรัทธาไปร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรอยู่ตลอดเวลา การก่อสร้างกระทำแบบค่อยทำค่อยไป กินเวลา ๗ เดือนเศษจึงได้เสร็จ

ในกลางพรรษาระหว่างก่อสร้างศาลาโรงธรรมดังกล่าว มีเหตุที่ควรบันทึกไว้ในที่นี้อีกเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ตอนเข้าพรรษาปีนั้นได้มีพระภิกษุสามเณรมากเป็นพิเศษ ยิ่งไปกว่านั้น แม้การก่อสร้างศาลาโรงธรรมจะกำลังดำเนินอยู่ แต่ตอนกลางคืนท่านก็ให้ทำความเพียรอย่างไม่ลดละ ท่านได้นำพระภิกษุสามเณรทำความเพียรด้วยการเดินจงกรมและนั่งสมาธิกันเป็นประจำ อนึ่งกลางพรรษาปีนั้นฝนตกหนัก บางครั้งตกทั้งกลางวันและกลางคืน อากาศก็เปลี่ยนแปลงไม่เป็นปกติ เป็นเหตุให้พระภิกษุสามเณร เป็นไข้มาลาเรียกันหลายรูป เณรรูปหนึ่งอาการหนักต้องนำส่งโรงพยาบาลนครพนม รักษาอยู่หลายสัปดาห์กว่าจะหายเป็นปกติ พระภิกษุรูปหนึ่งเกิดวิปริตทางจิต จะเป็นด้วยไข้ขึ้นสมองหรืออย่างไรไม่ทราบ เป็นมากถึงขนาดพูดไม่ยอมหยุด คือพูดฝ่ายเดียวโดยไม่เปิดโอกาสให้คู่สนทนาได้พูดเลย

กุฏิของพระอาจารย์มั่น วัดป่าบ้านหนองผือ

พระอาจารย์ฝั้นจึงได้เรียกพระภิกษุรูปนั้นขึ้นไปหาท่านบนกุฏิเพื่อถามอาการ พระภิกษุก็บอกท่านว่า ไม่ได้เป็นอะไรเลย สบายดีทุกอย่าง แต่ก็พูดอยู่ตลอดเวลา ไม่ยอมหยุด ท่านจะตักเตือนอย่างไรก็ไม่ฟัง เอาแต่พูดอย่างน้ำไหลไฟดับ

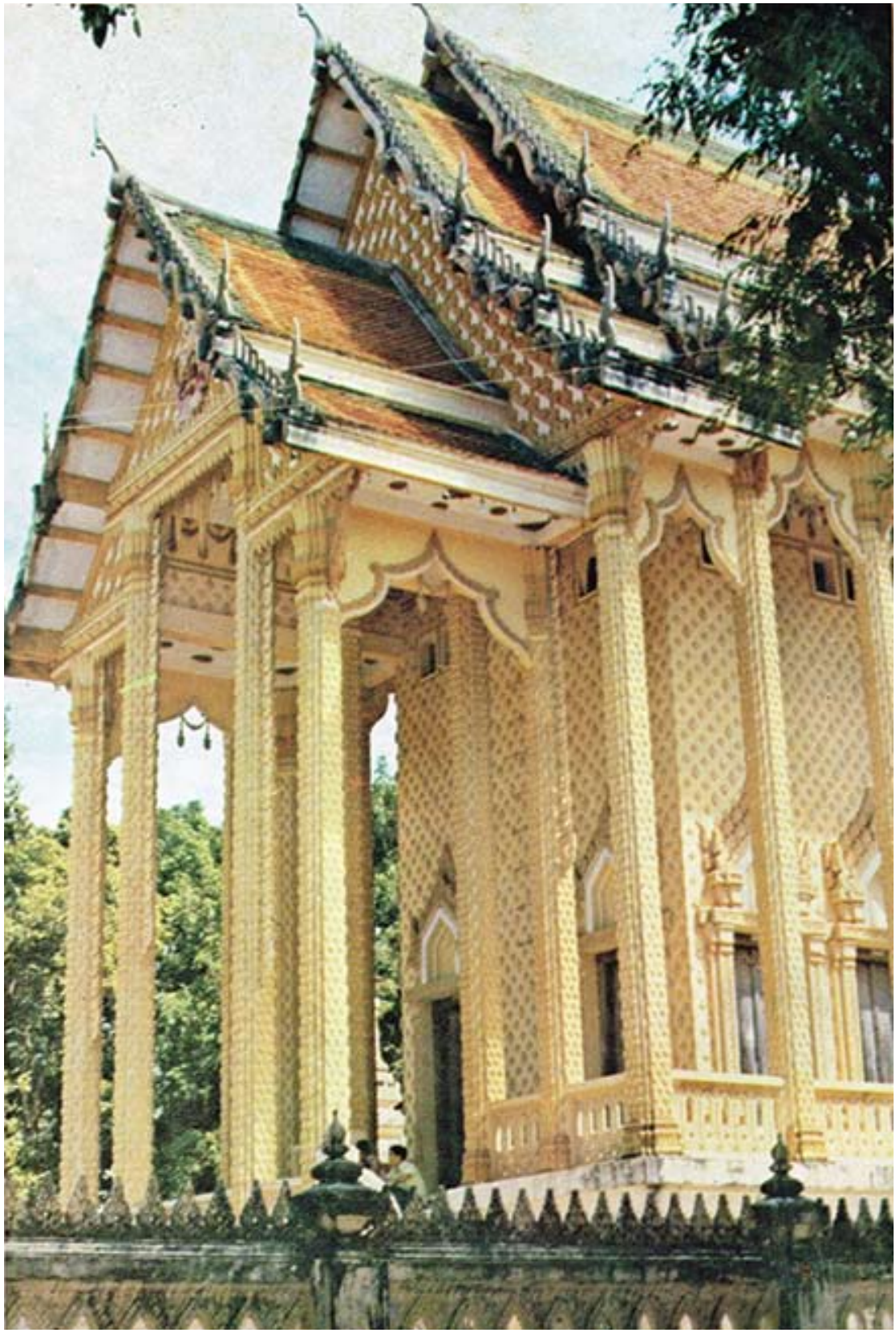
พระอาจารย์ฝั้นจึงปล่อยให้พูดไปเรื่อยๆ ส่วนท่านนั้นก็นั่งกำหนดจิตของท่านด้วยความสงบนิ่ง ประมาณ ๕ นาทีต่อมา ปรากฏว่าพระภิกษุรูปนั้นหยุดพูดลงทันที แล้วอ้าปากหาวล้มลงนอนต่อหน้าท่านไปเฉยๆ ท่านก็บอกให้พระภิกษุรูปหนึ่งหาหมอนมารองศีรษะให้ แล้วสั่งว่าให้นอนหลับอยู่เช่นนี้แหละ นอนอิ่มแล้วจะตื่นขึ้นมาเอง ท่านพูดแล้วก็ลงทำกิจวัตรด้วยการปัดกวาดลานวัดตามปกติ จากนั้นสรงน้ำแล้วก็เดินจงกรมต่อ

พระภิกษุรูปนั้นหลับไปตั้งแต่ ๑๕.๐๐ น. จนถึงเวลาราว ๑๘.๐๐ น. จึงได้ลุกขึ้นมาอย่างงงๆ แล้วถามขึ้นว่า *ผมมานอนอยู่ที่นี่ตั้งแต่เมื่อไหร่* ส่วนอาการอาพาธก็หายไปราวกับปลิดทิ้ง เมื่อพระภิกษุอื่นๆ เล่าความให้ฟังแล้ว ท่านก็แสดงความแปลกใจ บอกว่าไม่รู้ตัวอะไรเลย แม้การพูดโดยไม่ยอมหยุด ก็กระทำไปโดยไม่รู้ตัว

พระอาจารย์ฝั้นไม่ได้พูดอะไรถึงเรื่องนี้ แต่บรรดาสานุศิษย์ต่างมั่นใจกันว่า นี่เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์อีกเรื่องหนึ่ง และคงจะเป็นอื่นไปไม่ได้นอกจากเป็นการใช้กระแสจิตเข้าแก้ไข

ศาลาโรงธรรมดังกล่าว พอออกพรรษาก็เสร็จเรียบร้อย ทันพิธีรับกฐินบนศาลาหลังใหม่พอดี

พอถึงกลางพรรษา พระอาจารย์มั่นก็อาพาธอีก พระอาจารย์ฝั้นได้รีบไปเยี่ยมทันที โดยแวะรับพระอาจารย์อ่อน จากวัดป่าบ้านม่วงไข่ไปด้วย

วัดป่าสุทธาวาส
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

- **บรรดาศิษยานุศิษย์ของพระอาจารย์มั่น**
- **ในวันพิธีศพของพระอาจารย์มั่น**
- **วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร**
- **เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๙๓**

๑. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ *(พิมพ์ ธมฺมธโร)*
๒. พระพรหมมุนี *(ผิน สุวโจ)*
๓. พระธรรมเจดีย์ *(จูม พนฺธุโล)*
๔. พระเทพวรคุณ *(อ่ำ)*
๕. –
๖. พระเทพญาณวิศิษฐ์ *(เติม)*
๗. พระอริยคุณาธาร *(เส็ง ปุสฺโส)*
๘. พระธรรมบัณฑิต
๙. พระญาณวิศิษฐ์ *(สิงห์ ขนฺตยคโม)*
๑๐. พระราชพิศาลสุธี *(ทองอินทร์)*
๑๑. –
๑๒. หลวงปู่ขาว อนาลโย
๑๓. –
๑๔. พระราชสุทธาจารย์ *(พรหมา โชติโก)*
๑๕. พระอาจารย์ เทสก์ เทสรังสี
๑๖. –
๑๗. พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
๑๘. พระอาจารย์กว่า สุมโน
๑๙. พระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
๒๐. พลวงพ่อขุนศักดิ์
๒๑. หลวงพ่อทองสุข
๒๒. –
๒๓. –
๒๔. พระครูอุดมธรรมคุณ *(ทองสุข สุจิตฺโต)*
๒๕. พระราชคุณาภรณ์
๒๖. พระอาจารย์บุญมา จิตเปโม
๒๗. พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ
๒๘. พระอาจารย์อ้วน
๒๙. พระอาจารย์สาม อภิญฺจโน
๓๐. พระรัตนากรวิสุทธิ์ *(ดูลย์ อตุโล)*
๓๑. –
๓๒. –
๓๓. พระเกตุ วณฺณโก
๓๔. –
๓๕. พระสุธรรมคณาจารย์ *(แดง)*
๓๖. พระครูปัญญาวราภรณ์
๓๗. พระวินัยสุนทรเมธี
๓๘. พระอาจารย์กู่ ธมฺมทินฺโน
๓๙. พระครูวุฒิวราคม *(พุฒ)*
๔๐. พระอาจารย์อ่อนสา สุขกาโร

อาการอาพาธของพระอาจารย์มั่นครั้งนี้ปรากฏว่าน่าวิตกกว่าทุกคราว ทางจังหวัดสกลนครทราบข่าวจึงให้คุณวัน คมนามูล นำรถยนต์ไปรับพระอาจารย์มั่น ไปพักที่วัดป่าสุทธาวาส เพื่อให้ใกล้หมอยิ่งขึ้น พระอาจารย์อ่อน พระอาจารย์ฝั้น พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรอีกมากมาย ได้ตามไปพักที่วัดนั้นด้วย เป็นเหตุให้กุฏิไม่พอพักอาศัย ต้องพักรวมกันทั้งพระอาจารย์ กับพระลูกศิษย์

แพทย์ผู้รักษาได้ให้ยานอนหลับแก่พระอาจารย์มั่นในตอนกลางวันของวันที่ไปถึงวัด พระภิกษุรูปหนึ่งผู้เป็นศิษย์พระอาจารย์ฝั้น ยังจำเหตุการณ์ในวันนั้นได้ดีว่า หลังจากพระอาจารย์มั่นฉันยานอนหลับไปแล้ว พระอาจารย์ฝั้นได้ลงจากกุฏิที่พระอาจารย์มั่นพักอยู่ แล้วบอกแก่พระภิกษุสามเณรบางรูปว่า ถึงเวลา ๖ โมงเย็น พระอาจารย์มั่น จึงจะตื่น ให้รีบสรงน้ำกันแต่วันๆ หน่อย สำหรับพระอาจารย์ฝั้นนั้น เมื่อสรงน้ำเสร็จก็กลับขึ้นไปเฝ้าดูอาการของพระอาจารย์มั่นอีกจนกระทั่งประมาณ ๓ ทุ่มเศษ ท่านจึงได้ลงจากกุฏิมาบอกว่าพระอาจารย์มั่นยังไม่ฟื้น ท่านเองจะพักสักครู่หนึ่งก่อน หากถึงเวลา ๖ ทุ่มแล้ว ถ้าท่านยังหลับอยู่ ก็ให้พระภิกษุผู้เป็นศิษย์ปลุกด้วย เพราะจะต้องขึ้นไปเปลี่ยนเวรเฝ้าพระอาจารย์มั่น

กว่าพระอาจารย์ฝั้นจะหลับก็ร่วมๆ ๕ ทุ่มเข้าไปแล้ว พอถึงเวลาประมาณ ๖ ทุ่มเศษ ท่านก็ลงจากกุฏิแล้วเรียกน้ำไปบ้วนปาก พอพระภิกษุผู้เป็นศิษย์ยกน้ำเข้าไปท่านก็เร่งว่าเร็วๆ หน่อย

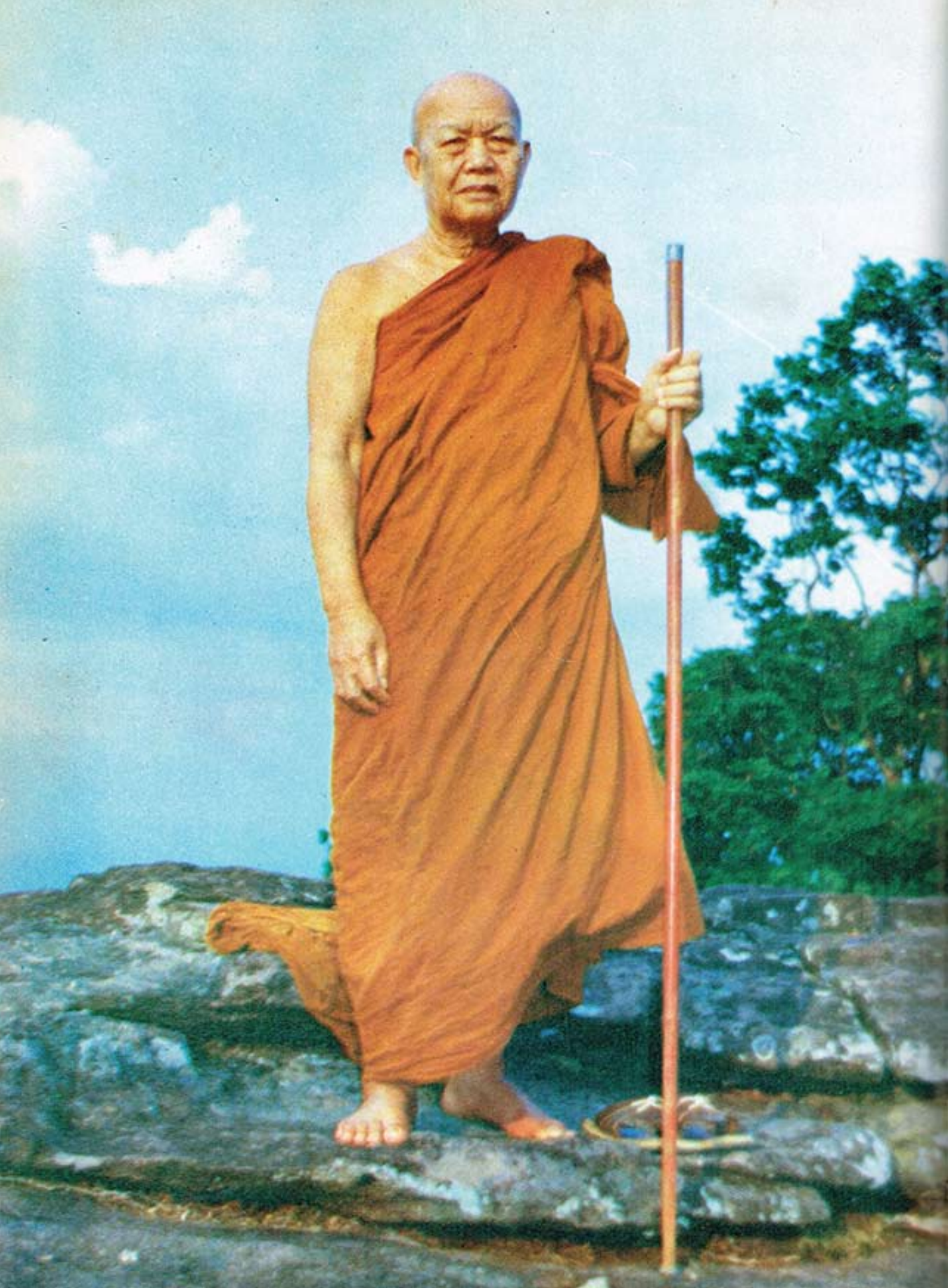
ท่านบ้วนปากอย่างลวกๆ แล้วรีบไปที่กุฏิพระอาจารย์มั่นทันที

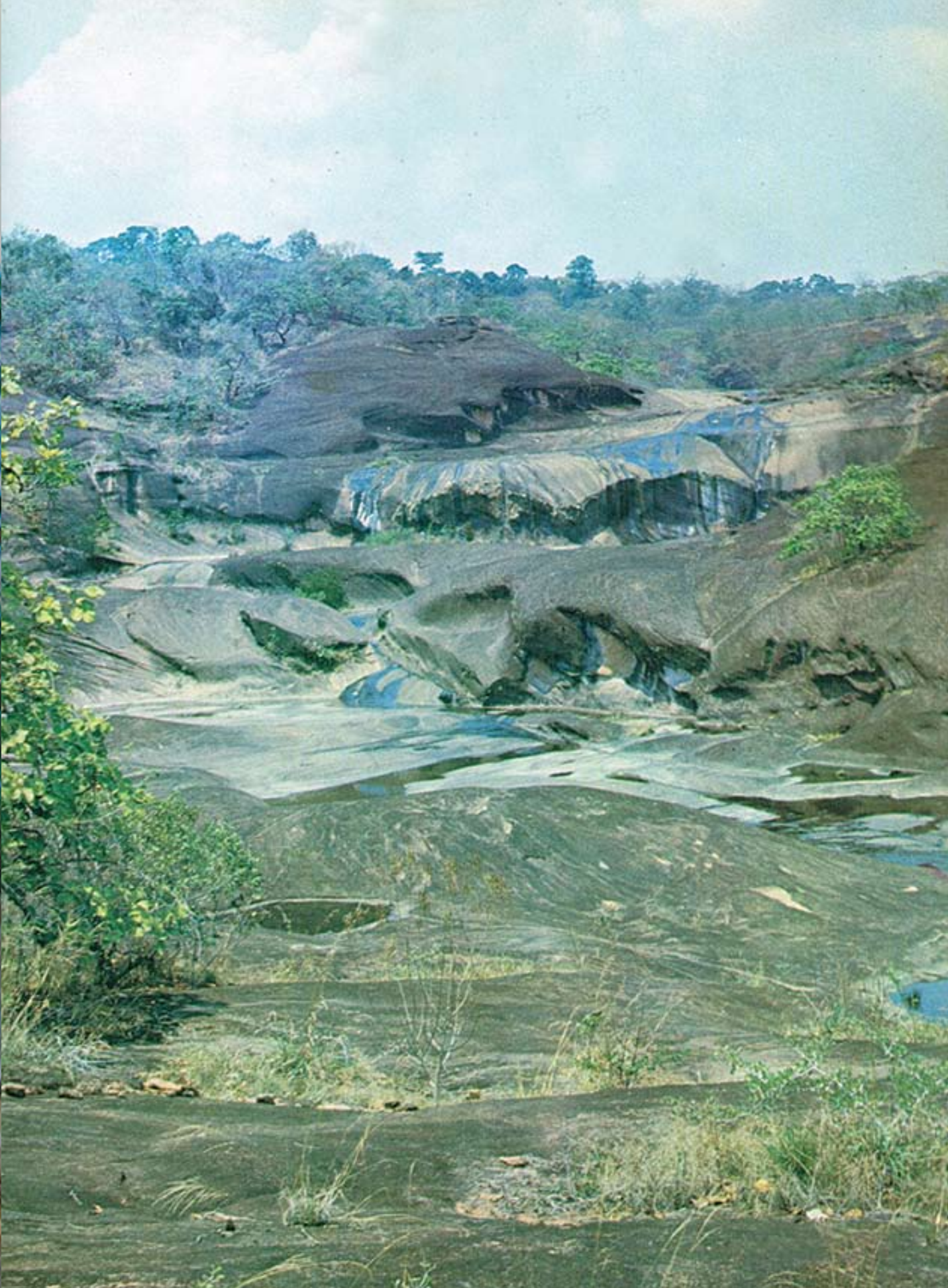
สักครู่จากนั้น พระอาจารย์ฝั้นก็สั่งให้พระภิกษุรีบไปนิมนต์ครูบาอาจารย์ทุกๆ องค์ไปพร้อมกันที่กุฏิที่พักพระอาจารย์มั่นโดยด่วน

เมื่อศิษย์ชั้นผู้ใหญ่ของพระอาจารย์มั่นไปรวมพร้อมกันทุกรูปแล้ว ถึงเวลาประมาณตี ๒ เศษ พระอาจารย์มั่น ก็ถึงแก่มรณภาพด้วยอาการสงบท่ามกลางบรรดาสานุศิษย์ที่รายล้อมเฝ้าดูอาการอยู่ ณ ที่นั้น

อาคารพิพิธภัณฑ์บริขาร พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ สร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

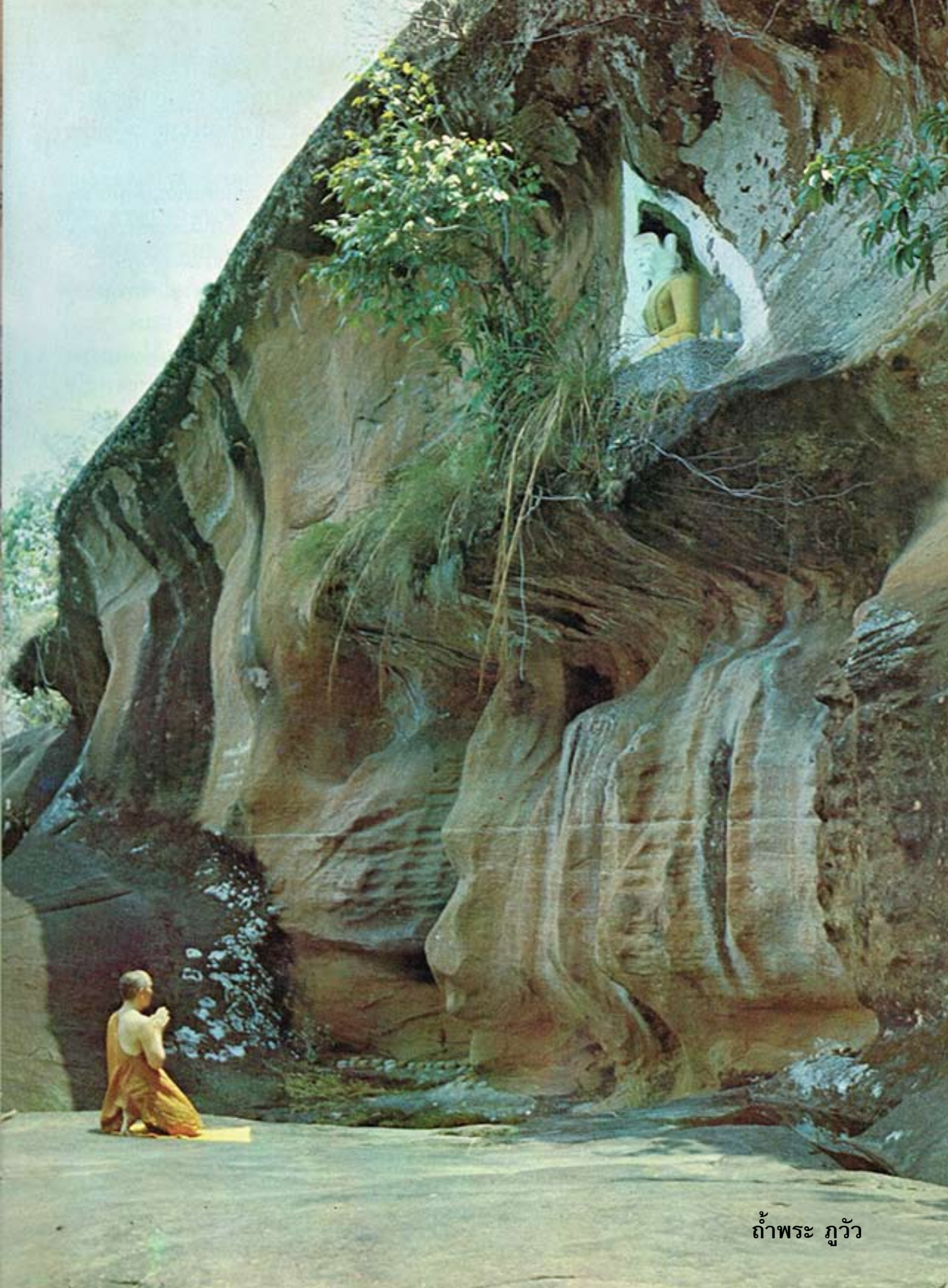

บรรดาศิษย์ชั้นผู้ใหญ่ ของพระอาจารย์มั่น ได้ประชุมเพื่อจัดงานศพ และได้เตรียมงานกันถึง ๓ เดือนจึงกำหนดประชุมเพลิง พระอาจารย์ฝั้นได้อยู่ช่วยจัดการมาแต่ต้นจนกระทั่งประชุมเพลิงแล้วเสร็จ ต่อมาประมาณต้นเดือนมีนาคมของปี ๒๔๙๓ พระอาจารย์ฝั้น ได้นำพระภิกษุบางรูปออกเดินทางธุดงค์ไปทางจังหวัดนครพนม เพื่อหาสถานที่วิเวกทำความเพียรต่อไป ในการนี้ได้ไปพักวิเวกที่วัดป่าบ้านท่าควายอยู่ประมาณ ๗ วัน แล้วเลยไปพักที่ภูกระแตอีก ๑๐ วัน ณ ที่นี้พระอาจารย์ฝั้นก็ปรารภขึ้นว่า พักที่นี่อันที่จริงก็ดีอยู่ แต่ผู้คนมาเยี่ยมเยียนเป็นการรบกวนมากเหลือเกิน ไม่มีโอกาสที่จะทำความเพียรได้โดยสะดวก แล้วท่านก็พาพระภิกษุเดินทางไปยังภูวัวอีกครั้งหนึ่ง โดยกลับไปพักที่บ้านท่าควายอีกครั้ง แล้วลงเรือขึ้นเหนือไปขึ้นบกที่ท่าสีไค จากนั้นเดินทางไปพักที่บ้านโสกก่ามคืนหนึ่ง เพื่อให้ญาติโยมได้เตรียมเสบียงอาหารสำหรับขึ้นภูวัว

การไปวิเวกที่ภูวัวครั้งนี้มีพระภิกษุร่วมเดินทางไปด้วย ๑ รูป และสามเณรอีก ๑ รูป

อนึ่ง ก่อนจะออกจากบ้านท่าสีไค ไปยังบ้านโสกก่าม พระอาจารย์ฝั้นได้พาภิกษุสามเณรไปพักอยู่ในป่าดงดิบคืนหนึ่ง รุ่งเช้าท่านได้ถามพระภิกษุที่ไปด้วย ว่าเป็นยังไง เมื่อคืนภาวนาได้ดีไหม พระภิกษุรูปนั้นก็ตอบไปตามตรง ว่าเมื่อคืนรู้สึกนานเหลือเกินกว่าจะสว่าง ท่านก็หัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า *มัวแต่นั่งเหงื่อแตกกลัวเสือร้องอยู่น่ะซิ มัวแต่นั่งกลัว นอนกลัว จะไปสวรรค์ไปนิพพานได้อย่างไรกันล่ะ*

ถ้ำพระ ภูวัว

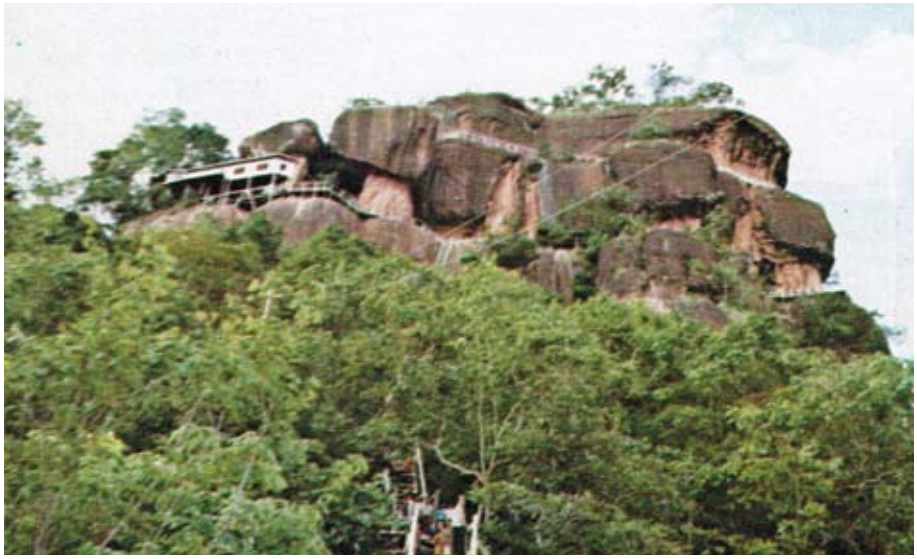
ปรากฏว่าพระภิกษุรูปนั้นไม่เป็นอันภาวนาทั้งคืนจริงๆ เพราะตลอดคืนได้ยินแต่เสียงเสือรอบๆ ที่พัก ถึงขนาดจะออกจากกลดมาเดินจงกรมก็ไม่กล้า ได้แต่นั่งเหงื่อแตกอยู่ข้างใน

พระอาจารย์ฝั้น ได้เทศน์สั่งสอนไว้ในตอนนั้นด้วยว่า ได้เคยบอกแล้วหลายครั้งว่า *“พระนิพพานอยู่ฟากตาย ความสุขก็อยู่ฟากทุกข์”* เราทำความ*เพียรภาวนาไป พอถึงทุกข์ก็เกิดความกลัวทุกข์เสียแล้ว แล้วเมื่อใดจะพ้นทุกข์ไปได้เล่า พาไปอยู่ป่าช้าก็กลัวผี พามาอยู่ในดงก็กลัวเสือ การกลัวผีก็ดี การกลัวเสือก็ดี นั่นไม่ใช่กลัวตายหรอกหรือ ลองนั่งภาวนาดูซิว่า เสือมันจะมาคาบคอไปกินจริงๆ ไหม การกลัวควรกลัวแต่ในทางที่ผิด คือกลัวความผิดไม่กระทำผิด กลัวว่าตนเองจะไม่พ้นจากวัฏทุกข์แล้วรีบเร่งบำเพ็ญความเพียรเข้าจึงจะถูก*

การขึ้นภูวัวครั้งนี้ มีญาติโยมไปส่ง ๖ – ๗ คนพร้อมเสบียงอาหาร โดยออกเดินทางลัดเลาะไปสองฟากข้างทางเป็นป่าดงดิบที่แสนจะรกทึบ ทางเดินก็เต็มไปด้วยรอยเท้าช้างกับรอยเท้าเสือทั้งเก่าและใหม่ กว่าจะขึ้นถึงถ้ำพระบนภูวัวก็ตกบ่ายประมาณ ๓ โมงกว่า

พวกญาติโยมได้ช่วยกันซ่อมแซมที่พักอาศัยและนอนค้างอยู่บนนั้นด้วย คืนนั้นพระอาจารย์ฝั้น

วัดเจติยาคีรีวิหาร
(ภูทอก)
อำเภอบึงกาฬ
จังหวัดหนองคาย

ได้เทศนาอบรมให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมและรักษาศีล ๕ ศีล ๘ จากนั้นได้นำญาติโยมนั่งสมาธิภาวนาอยู่จนใกล้จะตี ๒ จึงได้หยุดพักผ่อน

เช้าวันรุ่งขึ้น พวกญาติโยมได้จัดการทำอาหารใส่บาตร แล้วไปหาไม้มาซ่อมที่พักต่อ เสร็จเรียบร้อยแล้วก็พากันลงจากภูวัว ไปในตอนบ่าย ๓ โมง บนถ้ำพระภูวัวจึงเหลือแต่พระอาจารย์ฝั้นกับพระภิกษุสามเณรอีก ๒ รูป

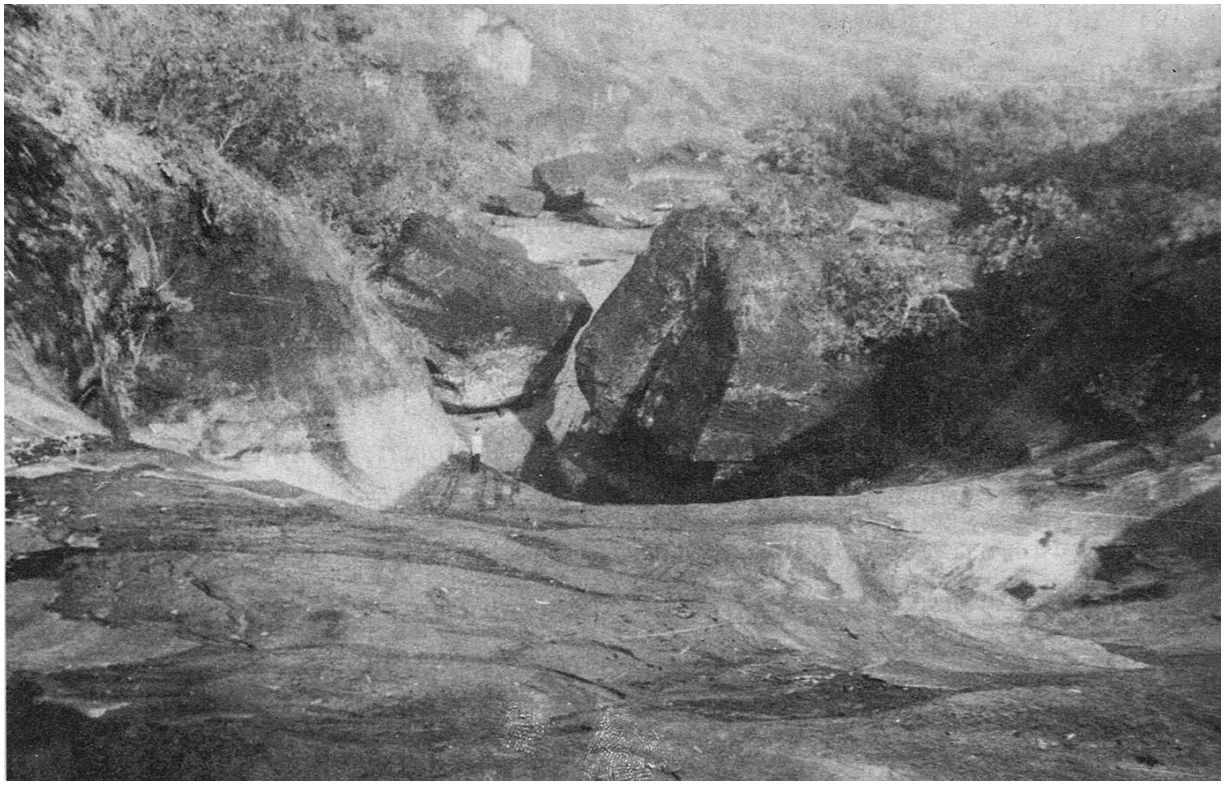
ทั้ง ๓ รูป ได้ทำความเพียรทั้งกลางวันและกลางคืนเป็นเวลาหลายเดือน เรื่องอาหารการฉันพระอาจารย์ฝั้นสั่งสอนให้ฉันแต่พอควร พอเป็นกำลังให้อยู่เพื่อบำเพ็ญภาวนาก็พอแล้ว ถ้าวันไหนคิดจะไม่ฉันก็ไม่ต้องประกอบอาหาร แต่ถึงอย่างไรท่านก็กำชับว่า อย่าถึงกับหักโหมอดอาหารเสียเลย ให้ฉันแต่น้อยก่อน แล้วค่อยๆ ผ่อนลง ถ้าอดอาหารทันที โดยกำลังใจไม่เข้มแข็งพอจะเกิดโทษ นับแต่นั้นมา การฉันอาหารของภิกษุสามเณรก็น้อยลงตามลำดับ พระอาจารย์ฝั้นเองก็พยายามลดอาหารลง จนกระทั่งบางวันไม่ฉันอะไรเลย บางทีก็อดไปเป็นเวลาหลายๆ วัน

พระอาจารย์ฝั้นได้ปรารภกับภิกษุสามเณรว่า ปีนี้ท่านจะจำพรรษาอยู่บนภูวัว พอถึงเดือน ๘ ก่อนเข้าพรรษา ท่านก็บอกให้พระภิกษุสามเณรลงจากภูวัวกลับไปวัด ตัวท่านเองจะจำพรรษาอยู่รูปเดียวตามที่ตั้งใจไว้แล้ว ท่านบอกว่าบนภูเขาเช่นนั้น ผู้ที่มีกำลังใจไม่เข้มแข็งพออาจเกิดอันตรายถึงชีวิตได้ ทั้งยังกล่าวด้วยว่า **ก่อนหน้านี้ มีพระอาจารย์มั่นเป็นครูบาอาจารย์ และเป็นที่พึ่งแก่สานุศิษย์ทั้งหลายอยู่ บัดนี้ ท่านล่วงลับไปแล้ว เราจำเป็นต้องรีบเร่งทำความเพียร เพื่อปฏิบัติเอาตัวรอดก่อน**

ปรากฏว่าระยะนั้นฝนกำลังตกหนักทั้งกลางวันและกลางคืน บางครั้งตกติดต่อกันหลายวัน ทำให้ญาติโยมไม่สามารถส่งเสบียงอาหารขึ้นมาได้ ครั้นต่อมาในวันพระใกล้จะเข้าพรรษา แม้ว่าฝนจะกำลังตกหนัก แต่ความเป็นห่วงและด้วยศรัทธา

อีกมุมหนึ่ง บริเวณภูวัว

สถานที่ ที่พระอาจารย์ฝั้นได้ประสบอุบัติเหตุ บนภูวัว

อันแก่กล้า บรรดาญาติโยมก็ได้บุกฝ่าห่าฝนขึ้นมาด้วยความยากลำบากทุลักทุเล คืนนั้นหลังจากพระอาจารย์ฝั้นได้เทศนาอบรมญาติโยมแล้ว ท่านได้พิจารณาเห็นว่า ถ้าจะจำพรรษาอยู่ที่นี่ต่อไปแล้วจะเป็นภาระหนักต่อญาติโยมเป็นอย่างมาก

ดังนั้นในวันรุ่งขึ้น ท่านก็ได้ตัดสินใจลงจากภูวัว เสร็จแล้วท่านจึงได้พาภิกษุและสามเณรเดินทางต่อไป

ในระหว่างที่พักอยู่ในถ้ำพระ บนภูวัวครั้งนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ประสบอุบัติเหตุ ซึ่งน่าจะนับว่าร้ายแรงที่สุดในชีวิตของท่าน

กล่าวคือ วันหนึ่งพวกญาติโยมบ้านดอนเสียดและบ้านโสกก่ามได้พากันขึ้นไปนมัสการ ตกกลางคืนพระอาจารย์ฝั้นได้เทศนาอบรมตามปกติ พอเช้าวันรุ่งขึ้น ท่านก็ขอให้พวกญาติโยมพาไปชมภูมิประเทศบนภูวัว และเพื่อที่จะแสวงหาสมุนไพรบางอย่างด้วย เมื่อฉันจังหันเสร็จก็ออกเดินทางโดยมีโยม ๒ คนนำหน้า พระอาจารย์ฝั้นและพระภิกษุตามหลัง ส่วนสามเณรอีกรูปหนึ่งท่านสั่งให้อยู่ที่พัก

ทั้งหมดเดินขึ้นไปตามลำห้วยบางบาด พอถึงลานหินที่ลาดชันขึ้นไปข้างบน ยาวประมาณ ๑๐ กว่าวา บนลานมีน้ำไหลรินๆ และมีตะไคร่หินขึ้นอยู่ตามทางลาดชันนั้นโดยตลอด

โยม ๒ คนเดินนำหน้าขึ้นไปก่อน ท่านเดินตามขึ้นไป และตามด้วยพระภิกษุซึ่งรั้งท้ายอีกรูปหนึ่ง โยมทั้ง ๒ ไต่ผ่านลานหินอันชันลื่นขึ้นไปได้ ส่วนพระอาจารย์ฝั้นไต่จวนจะถึงอยู่แล้วเพียงอีกก้าวเดียวก็จะพ้นไปได้ พอก้าวเท้าข้ามร่องน้ำท่านก็ลื่นล้มลงทั้งยืน ศีรษะฟาดกับ

ลานหินดังสนั่น เหมือนมะพร้าวถูกทุบ จากนั้นก็ลื่นไถลลงมาตามลาดหิน โดยศีรษะลงมาก่อน

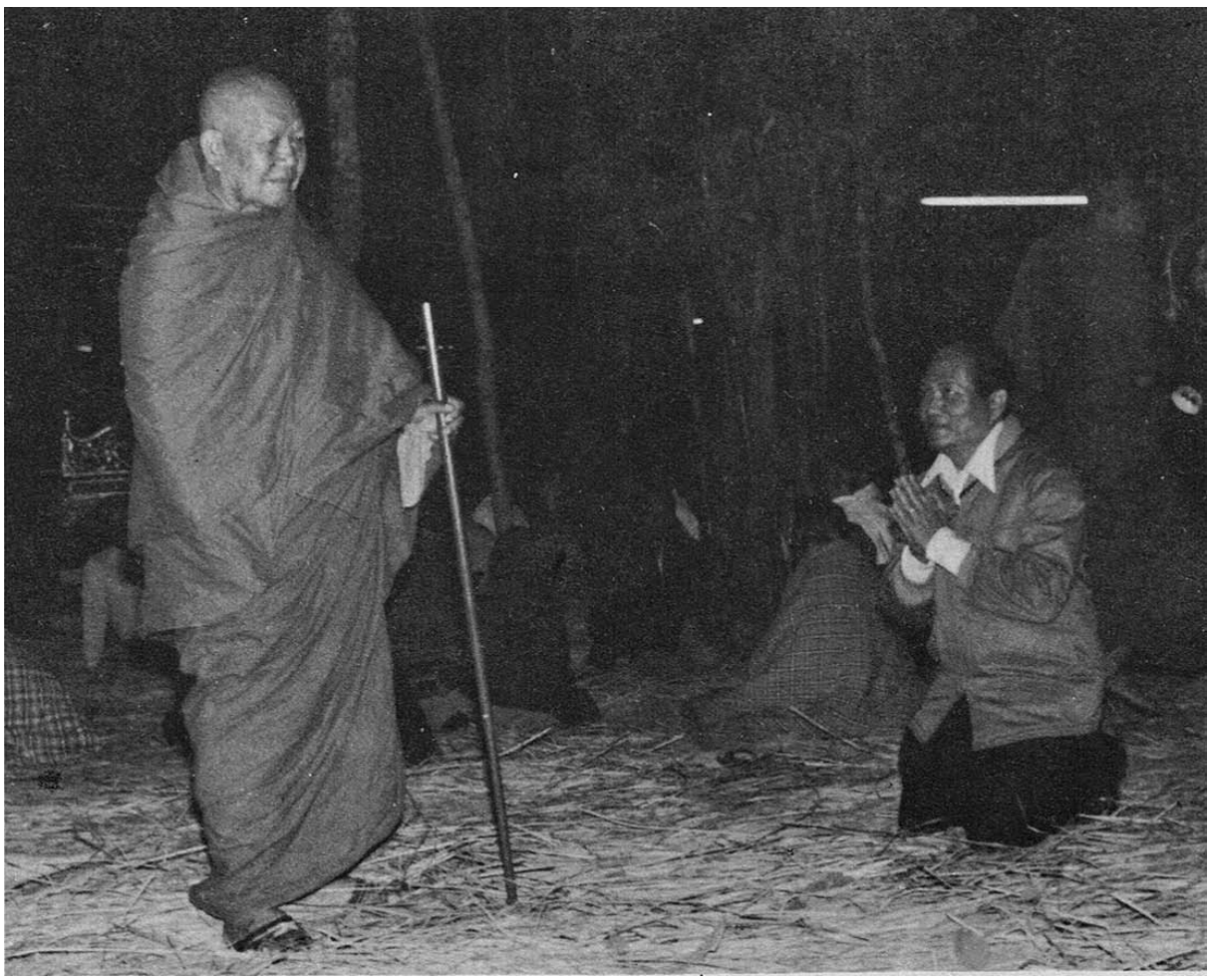
พระภิกษุซึ่งรั้งท้ายตกใจตัวสั่นอยู่กับที่ จะช่วยเหลืออะไรก็ไม่ได้ เพราะท่านเองประคองตัวแทบไม่ได้อยู่แล้ว ได้แต่มองดูพระอาจารย์ไถลผ่านหน้าไปด้วยความตกตะลึง

ไถลลงไปได้ประมาณ ๖ วา ก็ไปตกหลุมหิน ซึ่งเป็นแอ่งแห่งหนึ่ง แต่ด้วยความลื่นของตะไคร่ ท่านไม่ได้หยุดอยู่ลงเพียงนั้น กลับหมุนไปอยู่ในลักษณะเอาศีรษะขึ้น แล้วไถลลื่นต่อไปอีก

ข้างหน้าของท่านมีช่องหินใหญ่คือกันกับตัวคน น้ำที่ไหลลงมาไปรวมหล่นอยู่ในช่องนั้นเป็นส่วนใหญ่ หากท่านไถลไปถึงช่องนั้นแล้วไหลพรวดลงไป ย่อมมีทางเดียวคือมรณภาพอย่างแน่นอน

แต่ด้วยอำนาจบุญ ก่อนจะถึงช่องหิน ท่านก็กลับตั้งหลักลุกขึ้นได้ แล้วเดินขึ้นไปตามทางเดิม เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น พระภิกษุที่ไปด้วยได้ขอให้ท่านไปขึ้นทางอื่น แต่ท่านไม่ยอม บอกว่า *"เมื่อมันตกลงมาตรงนี้ ก็ต้องขึ้นไปตรงนี้ให้ได้"* แล้วท่านก็เดินขึ้นไปใหม่จนถึงที่จริงๆ

น่าอัศจรรย์ตรงที่ว่า พระอาจารย์ฝั้น ไม่มีบาดแผลเลยแม้แต่น้อย ถึงจะมีถลอกเพียงเท่าหัวไม้ขีดไฟบนข้อศอก ก็ไม่น่าจะเรียกว่าบาดแผล

ตกเย็นกลับมาถึงที่พัก หลังจากสรงน้ำและต้มน้ำร้อนเสร็จแล้ว ท่านก็ออกเดินจงกรมตามปกติ พอตกค่ำพระภิกษุได้เข้าไปปฏิบัติ แล้วถามอาการของท่าน ว่าขณะที่ศีรษะกระแทกหินดังสนั่นนั้น ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง ท่านก็ตอบว่า **อาการก็เหมือนสำลีตกลงบนหินนั่นแหละ**

พระภิกษุรูปนั้นขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่ มีความเห็นว่า ในขณะที่ท่านกำลังลื่นล้มก่อนศีรษะฟาดลานหินนั้น ท่านสามารถกำหนดจิตได้ในชั่วพริบตา ทำให้ตัวท่านเบาได้ดังสำลีโดยฉับพลัน เพราะท่านเคยเทศน์สั่งสอนเสมอว่า จิตของผู้ที่ฝึกให้ดีแล้ว ย่อมมีสติพร้อมอยู่ทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง หรือนอน ถึงแม้หลับอยู่ ก็หลับด้วยการพักผ่อนในสมาธิ

การเดินทางลงจากถ้ำพระภูวัว ในคราวนั้นประสบความยากลำบากยิ่งกว่าคราวก่อน เพราะฝนตกหนักทำให้น้ำมาก การข้ามห้วยข้ามคลองซึ่งมีอยู่หลายแห่งจึงไม่สะดวกเท่าที่ควร ที่น่าหนักใจอีกอย่างหนึ่งก็คือตัวทาก ซึ่งชอบเกาะแข้งเกาะขาเพื่อกัดกินเลือด โดยเฉพาะในเขตที่เป็นดงดิบ จะมีฝูงทากนับไม่ถ้วนสองข้างทางเลยทีเดียว ดีที่โยมตัดไม้ไผ่เอามาเหลาให้แบนคล้ายใบมีด แล้วถวายพระอาจารย์ฝั้นกับพระภิกษุสามเณรที่ร่วมทาง พอมันกระโดดเกาะขาก็เขี่ยหลุดไปได้โดยมันไม่ทันกัด

เมื่อเดินทางมาถึงบ้านดอนเสียด พระอาจารย์ฝั้นได้แวะพักเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านดังกล่าวรวม ๓ คืน เพราะระยะนั้นชาวบ้านเจ็บป่วยกันมาก นอกจากนั้น ทุกคืนยังมีแสงอะไรไม่ทราบ แดงโร่พุ่งข้ามหมู่บ้านไปมา นายคำพอ หัวหน้าหมู่บ้านได้นิมนต์ไปที่บ้านและขอให้ท่านได้เจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล พอเสร็จแล้วท่านได้อบรม

ชาวบ้าน แล้วเทศนาสั่งสอนต่อให้ละจากมิจฉาทิฏฐิ ให้เคารพกราบไหว้บูชาพระรัตนตรัย กับให้ภาวนา “พุทโธ” โดยทั่วกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ต่อจากนั้นก็ประพรมน้ำพุทธมนต์ให้โดยทั่วถึง

ปรากฏว่า ชาวบ้านมีกำลังใจดีขึ้น หายเจ็บหายไข้เป็นปกติทุกคน แสงไฟแดงโร่ที่พุ่งข้ามหมู่บ้านไปมาทุกคืนก็พลอยหายไปด้วย พระอาจารย์ฝั้น จึงพาพระภิกษุสามเณรเดินทางต่อไปยังบ้านโสกก่าม พอไปถึง ชาวบ้านได้นิมนต์ให้พักที่วัดร้างในดงข้างหมู่บ้านอีก ๔ คืน เพราะอยากจะทำบุญฟังเทศน์กันให้เต็มที่

พระอาจารย์ฝั้น พักอยู่บนศาลาหลังเล็กๆ แต่ให้พระภิกษุสามเณรพักลึกเข้าไปในดง ให้แยกกัน

พักคนละด้าน โดยมีพวกโยมทำแคร่ยกพื้นให้แต่ไม่มีฝากั้น

เช้าวันรุ่งขึ้น พระอาจารย์ฝั้น ได้ถามพระภิกษุรูปนั้นว่า เมื่อคืนได้ยินเสียงอะไรหรือเปล่า พระภิกษุตอบว่า ตอนสองยามเศษๆ ได้ยินเสียงสัตว์อะไรก็ไม่ทราบ ร้องเหมือนอีเก้ง มาร้องวนเวียนอยู่ใกล้ๆ ขณะจุดไฟเดินจงกรม พระอาจารย์ฝั้น ก็บอกให้ทราบว่า ไม่ใช่อีเก้ง แต่เป็นเสือใหญ่ พอมันออกจากที่นั่นก็ไปกินวัวของชาวบ้าน

ปรากฏว่าเป็นความจริง ขณะออกบิณฑบาต ชาวบ้านได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อคืนนี้ เจ้าลายใหญ่กัดวัวไปถึงสองตัว ตัวหนึ่งเอาไปไม่ได้ มันกัดเสียจนเอวหัก แต่ไม่ตาย อีกตัวหนึ่งมันคาบหายไปเลย

ออกจากบ้านโสกก่าม พระอาจารย์ฝั้น ได้พาพระภิกษุสามเณรเดินทางต่อไปยังอำเภอบ้านแพง แวะพักที่วัดป่าในอำเภอบ้านแพงคืนหนึ่ง เช้าวันรุ่งขึ้นลงเรือล่องไปขึ้นที่จังหวัดนครพนม พักที่วัดป่าบ้านท่าควายอีกหนึ่งคืน แล้วขึ้นรถยนต์ต่อไปยังวัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนคร เพื่อเข้าจำพรรษาที่วัดนั้น

ตอนกลางพรรษา พระอาจารย์ฝั้น ได้อบรมสั่งสอนพระเณรสานุศิษย์ ให้ตั้งใจบำเพ็ญความเพียรอย่างจริงจัง ถึงวันธรรมสวนะ ตามปักข์ ท่านจะพาสานุศิษย์นั่งบำเพ็ญร่วมกันบนศาลาโรงธรรมตลอดคืน ส่วนวันธรรมดาหลังจากเทศน์อบรมแล้วก็ให้แยกย้ายกันทำความเพียรต่อไป

พระอาจารย์ฝั้น พยายามทำตนเป็นตัวอย่างแก่สานุศิษย์ตลอดพรรษา ไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน แทบว่าจะหาเวลาพักผ่อนได้ยากยิ่ง เช่น ตอนหัวค่ำท่านเทศน์อบรมพระเณรจน ๓ ทุ่มครึ่ง จากนั้นท่านก็ลงเดินจงกรมไปจนถึง ๕ ทุ่มเศษ แล้วท่านก็ขึ้นกุฏิให้พระภิกษุขึ้นไปปฏิบัติท่านจนถึง ๖ ทุ่มเศษ เสร็จจากนั้นท่านก็ลงมาเดินจงกรมอีก แล้วขึ้นกุฏิ พอประมาณ

กุฏิที่วัดป่าคลองกุ้ง จังหวัดจันทบุรี พระอาจารย์ฝั้น เคยมาพัก

กุฏิที่วัดดำรงธรรม อำเภอขลุง ที่พระอาจารย์ฝั้นเคยมาพัก

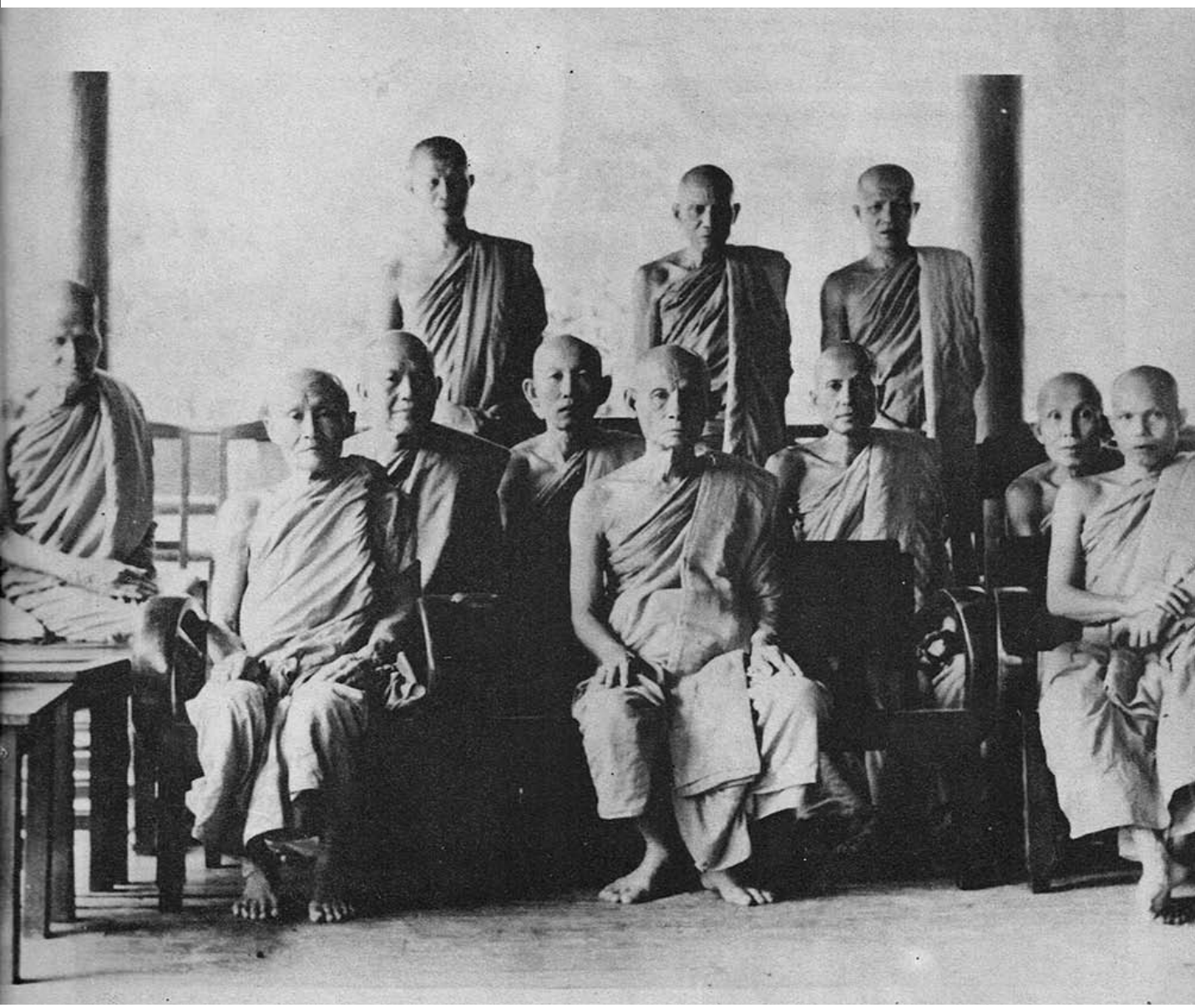

อุโบสถวัดดำรงธรรม อำเภอขลุง

ตี ๓ ท่านก็ออกมาล้างหน้าบ้วนปาก ไหว้พระสวดมนต์ สวดมนต์จบแล้วเดินจงกรมต่อจนสว่าง พอถึงเวลาออกบิณฑบาต ท่านจึงได้ขึ้นศาลาเตรียมครองผ้าออกบิณฑบาตต่อไป

เมื่อออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๓ พระอาจารย์ฝั้นพร้อมด้วยพระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ ได้พาพระภิกษุสามเณรบางรูปเดินธุดงค์ไปจังหวัดจันทบุรี โดยพระอาจารย์วิริยังค์ได้นิมนต์ไปในงานที่วัดดำรงธรรม ในเขตอำเภอขลุง การเดินทางครั้งนี้ท่านกับคณะได้นั่งรถยนต์โดยสารจากสกลนครไปขึ้นรถไฟที่อุดรฯ เข้ากรุงเทพฯ แล้วนั่งรถโดยสารจากกรุงเทพฯ ไปจันทบุรีอีกทอดหนึ่ง

ระหว่างพักที่วัดดำรงธรรม อำเภอขลุง ได้มีประชาชนสนใจเข้าฟังธรรมและรับการอบรมเป็นจำนวนมาก ต่อมา พระอาจารย์วิริยังค์ได้นิมนต์ไปพักที่สำนักสงฆ์บ้านกงยีไร่ ซึ่งสร้างขึ้นใหม่ ลึกเข้าไปในป่า ท่านได้พักอยู่ที่นั้นหลายวัน แล้วจึงกลับไปพักที่วัดดำรงธรรม

นั่งแถวหน้า จากซ้าย

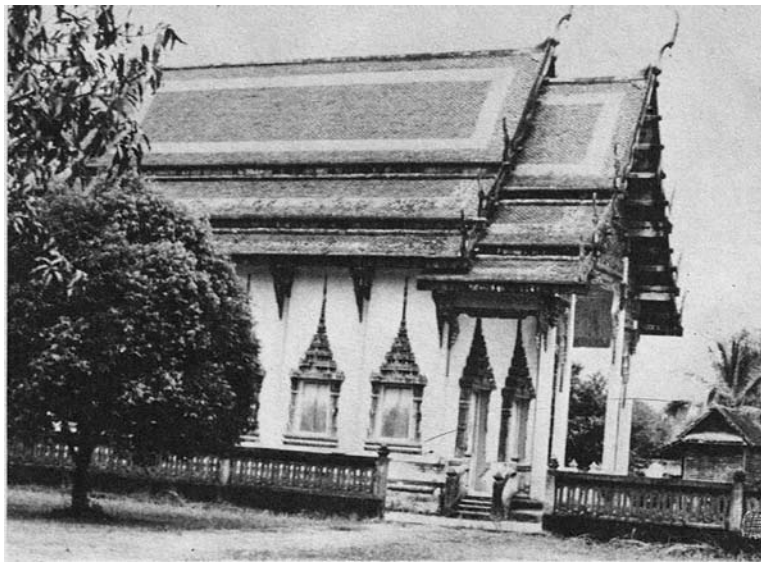
พระเทพสิทธาจารย์ (จันทร์ เขมิโย) พระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล)
พระอริยคุณาธาร (เส็ง ปุสฺโส)

นั่งแถวที่สอง จากซ้าย

หลวงปู่ขาว อนาลโย พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์กว่า สุมโน
พระครูอุดมธรรมคุณ (ทองสุข สุจิตฺโต) พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ

ยืนแถวหลัง จากซ้าย

พระญาณวิริยาจารย์ (วิริยังค์ สิรินฺธโร) หลวงพ่อบัว สิริปุณฺโณ
พระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

● **วัดสถาพรพัฒนาราม (เดิมวัดเขาหนองชิ่ม)**
อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
(บน) **พระอุโบสถ**
(ซ้าย) **กุฏิที่พระอาจารย์ฝั้นได้เคยมาพัก**
พ.ศ. ๒๔๕๓
(ล่าง) **บันไดทางขึ้นวัด**

(บน) **วัดมณีคีรีวงค์ (วัดกงยีไร่) อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พระอาจารย์ฝั้นได้มาพักเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓**
(ล่าง) **สำนักสงฆ์ศรัทธาวราวาส (ป่าเงาะ) น้ำตกพลิ้ว จันทบุรี พระอาจารย์ฝั้นได้มาพักเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓**

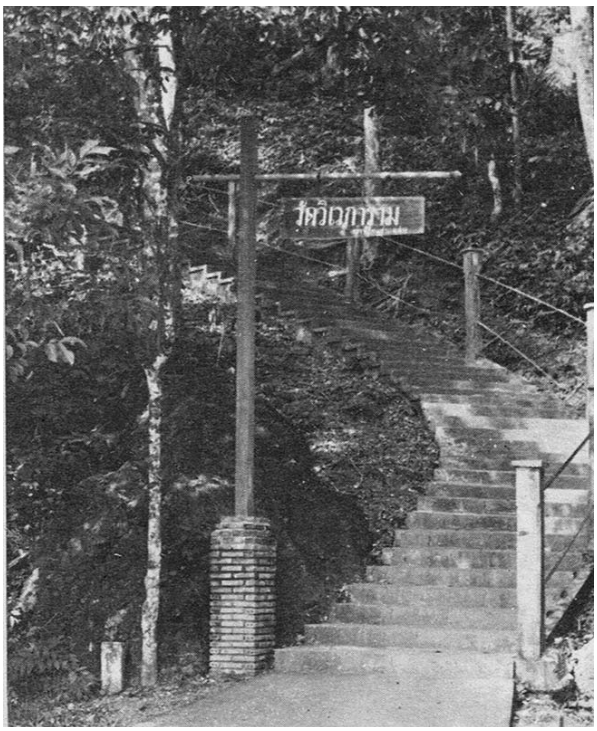

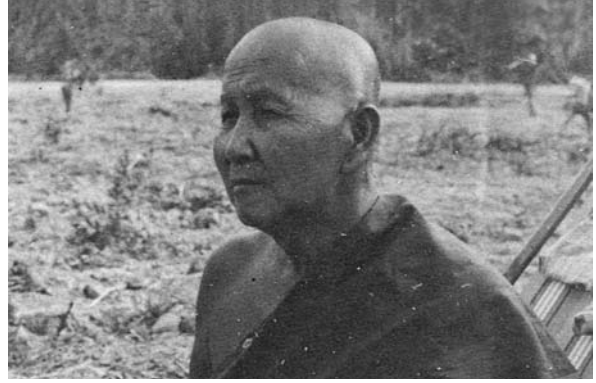
ต่อมาอีกหลายวัน ก็มีโยมนิมนต์ท่านและคณะไปพักวิเวกบนเขาหนองชิ่ม อำเภอแหลมสิงห์ พักอยู่ที่นั่นได้ประมาณครึ่งเดือนก็มีโยมนิมนต์ท่านกับคณะไปพักที่ป่าเงาะข้างน้ำตกพริ้วอีกหลายวัน ซึ่งที่นั่นมีญาติโยมเข้ารับการอบรมในข้อปฏิบัติกันเป็นจำนวนมากตามเคย หลังจากนั้น จึงรับนิมนต์ไปพักตามป่าตามสวนของญาติโยมอีกหลายแห่ง

การเดินทางกลับ พระอาจารย์ฝั้นและคณะได้แวะตามสถานที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง ครั้งสุดท้ายได้ไปพักที่วัดเขาน้อย ท่าแฉลบ เพื่อรอเรือกลับกรุงเทพฯ พักที่วัดนั้นประมาณ ๙ – ๑๐ วัน จึงได้ลงเรือมาถึงกรุงเทพฯ ในตอนเช้าของวันใหม่ รวมเวลาที่พักอยู่ในจันทบุรีเกือบ ๓ เดือน

ในกรุงเทพฯ พระอาจารย์ฝั้นกับคณะได้ไปพักที่วัดนรนารถฯ ๓ คืน จากนั้นก็มีโยมรับไปพักที่วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ แต่ขณะไปถึง **พระอาจารย์ลี*** ยังสร้างวัดไม่เสร็จเรียบร้อย

วัดเขาน้อย ท่าแฉลบ (วัดวิเวการาม) จังหวัดจันทบุรี

พระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร

นามเดิม สิม วงศ์เข็มมา
บิดา สวน วงศ์เข็มมา
มารดา สิงห์คำ วงศ์เข็มมา

เกิด วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีระกา เวลา ๒๑.๐๐ น. ที่บ้านบัว ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นบุตรคนที่ ๕ ในจำนวนพี่น้องชายหญิงรวม ๑๒ คน

บรรพชาและอุปสมบท เมื่ออายุครบ ๑๗ ปี ในพ.ศ. ๒๔๖๙ ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่อุทกุกเขปสีมาหนองสามผง ตำบลสามผง อำเภอท่าอุเทน (ปัจจุบันเป็นอำเภอศรีสงคราม) จังหวัดนครพนม โดยมีเจ้าพระคุณพระธรรมเจดีย์ วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี เมื่อครั้งเป็นพระครูชิโนวาทธำรงเป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่ออายุ ๒๐ ปี ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดศรีจันทราวาส ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีพระครูพิศาลอรัญเขต (จันทร์ เขมิโย) เจ้าคณะธรรมยุต จังหวัดขอนแก่น เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เวลา ๑๑.๐๐ น. เมื่อบวชแล้วได้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดเหล่างา (ขณะนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดวิเวกธรรม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น) อยู่กับท่านอาจารย์สิงห์

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๒ – ๒๔๗๕ ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดเหล่างา ได้เล่าเรียนศึกษาวิปัสสนาธุระกับท่านอาจารย์สิงห์

ตำแหน่งและสมณศักดิ์

๒๐ มกราคม ๒๔๙๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดสันติธรรมจังหวัดเชียงใหม่

๕ ธันวาคม ๒๕๐๒ ได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสันติวรญาณ

พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๐๘ เป็นเจ้าอาวาสวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๕๐๙ เจ้าอาวาสวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร และในปีนี้ ได้ขอลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสทุกแห่ง

*ดูประวัติย่อ หน้า ๒๖๘

เจดีย์ธุดงควัตร ๑๓ ในวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ

พระอาจารย์ลีจึงได้พาพระอาจารย์ฝั้นกับคณะไปชมวัดต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี และนมัสการพระพุทธบาทที่จังหวัดสระบุรีด้วย หลังจากนั้นอีก ๗ – ๘ วัน ท่านจึงพาคณะกลับไปยังวัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนครและนับแต่นั้นมา พระอาจารย์ฝั้นได้มีกิจนิมนต์ต้องเดินทางไปจังหวัดจันทบุรี เป็นประจำเกือบทุกปี

กลับวัดป่าภูธรพิทักษ์คราวนี้ พอถึงเดือนกุมภาพันธ์ พระอาจารย์ฝั้นได้จัดงานสำคัญขึ้นชิ้นหนึ่งที่วัดป่าสุทธาวาส และหลังจากนั้น งานดังกล่าวได้ถือปฏิบัติตลอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน นั่นคือจัดวันประชุมใหญ่พระกัมมัฏฐาน ในวันคล้ายวันประชุมเพลิงศพของพระอาจารย์มั่น เพื่อระลึกถึงพระคุณของท่านที่มีต่อสานุศิษย์อย่างคงเส้นคงวามาตลอด พระอาจารย์ฝั้นได้ไปพักที่วัดป่าสุทธาวาสเพื่อเตรียมงานก่อนเป็นเวลาหลายวัน เพราะการก่อสร้างพระอุโบสถ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งพระอาจารย์มั่น กำลังกระทำอยู่อย่างรีบเร่ง โดยสร้างขึ้นบนพื้นที่ที่ใช้เผาศพพระอาจารย์มั่น

เสร็จงานประชุมพระกัมมัฏฐานคราวนั้นแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้กลับไปพักผ่อนยังวัดป่าภูธรพิทักษ์ เพราะได้ตรากตรำในการงานมานาน สังขารเล่าก็ทรุดโทรมและอ่อนแอลงไปมาก

ประมาณเดือนเมษายน หรือพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) วัดบรมนิวาส ได้มีบัญชาให้

พระอาจารย์ฝั้น ไปพบที่กรุงเทพฯ ด่วน ท่านและพระภิกษุอีกรูปหนึ่ง กับเด็กลูกศิษย์อีกคนหนึ่งได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ทันที ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ให้พักที่วัดบรมนิวาสได้สองคืน ก็เรียกท่านเข้าพบอีกครั้งแล้วให้ท่านเดินทางไปที่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยด่วน เพราะที่วัดนั้นมีเรื่องไม่สงบเกิดขึ้นภายใน พระภิกษุสามเณรแตกความสามัคคีกัน พระอาจารย์ฝั้น จึงพร้อมด้วยพระภิกษุและสานุศิษย์ที่มาจากสกลนคร เดินทางไปวัดนั้นทันที เมื่อไปถึงได้ไปสังเกตการณ์และสืบหาข้อเท็จจริงจากข้าหลวงอยู่ที่วัดนั้น ๔ – ๕ วัน พอประมวลเหตุการณ์ได้แล้ว จึงเดินทางกลับวัดบรมนิวาส และได้รายงานให้ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ทราบว่า ชาวบ้านและพระลูกวัดต้องการให้ส่งเจ้าอาวาสวัดนั้น ที่สมเด็จฯ เรียกมาสอบเรื่องราวแล้วยังไม่ได้ส่งกลับไป จึงเกิดเรื่องขัดแย้งไม่เข้าใจและแตกแยกกันขึ้น เมื่อเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ได้ทราบข้อเท็จจริงแล้ว จึงได้ส่งเจ้าอาวาสกลับคืนวัดนั้นไป เรื่องต่างๆ จึงค่อยสงบลง

ระหว่างพักอยู่ที่วัดบรมนิวาส พระอาจารย์ฝั้นกับพระลูกศิษย์ต้องออกบิณฑบาตไปเรื่อยๆ ตามตรอกซอยต่างๆ พอเข้าไปในซอยแห่งหนึ่ง ชาวบ้านดีใจกันเป็นอันมาก เพราะไม่เคยมีพระไปบิณฑบาตในซอยนั้นมาก่อนเลย ต่างนิมนต์ให้รอก่อน บางบ้านก็จัดหาเก้าอี้มาให้นั่ง แล้วเตรียมข้าวปลาอาหารใส่บาตรกันอย่างฉุกละหุก เมื่อทราบว่าพระอาจารย์ฝั้นมาจากต่างจังหวัด ก็นิมนต์ให้เข้าไปบิณฑบาตทุกวันจนกว่าจะกลับ

โดยเฉพาะในซอยหนึ่งแถวๆ หลังวัดพระยายัง พระอาจารย์ฝั้น สามารถทำให้ฝรั่งครอบครัวหนึ่งเกิดศรัทธาออกมาใส่บาตร ทั้งๆ ที่

พระอาจารย์ลี ธมฺมธโร

นามเดิม ชาลี นารีวงศ์

บิดา ปาว นารีวงศ์

มารดา พ่วย นารีวงศ์

เกิด วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๙ ตรงกับวันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเมีย ที่บ้านหนองสองห้อง ตำบลยางโยภาพ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

อุปสมบท เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี ก็ได้อุปสมบท เมื่อวันพุธที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ปีฉลู เป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้เดินทางไปพบพระอาจารย์มั่นที่วัดบูรพา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาธรรม ปรากฏว่าขณะนั้นท่านอาจารย์มั่นกำลังอาพาธอยู่ แต่ก็ได้แนะนำให้ไปศึกษากับท่านอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม และพระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล ที่วัดบ้านท่าวังหิน

การญัตติกรรม ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้ติดตามพระอาจารย์มั่นท่องเที่ยวไปในที่วิเวกต่างๆ เพื่อบำเพ็ญเพียรภาวนาเป็นเวลาถึง ๔ เดือน จึงได้ตัดสินใจไปญัตติเป็นพระภิกษุธรรมยุติกนิกาย ที่วัดบูรพา โดยมีพระปัญญาพิศาลเถร (หนู) วัดสระปทุม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์เพ็ง วัดใต้ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพระกรรมวาจาจารย์

สมณศักดิ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะในนาม “พระสุทธิธรรมรังสี คัมภีรเมธาจารย์” เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

มรณภาพ ได้อาพาธ และมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่วัดอโศการาม สมุทรปราการ

พระภิกษุสามเณร ได้สร้างกุฏิถาวรขึ้นในวัดป่าอุดมสมพร

ครอบครัวนี้ไม่เคยใส่บาตรมาก่อนเลย เมื่อจากฝรั่งครอบครัวนั้นออกมาแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้ปรารภกับพระลูกศิษย์ว่า ฝรั่งแท้ๆ ยังรู้จักใส่บาตร

อีกไม่กี่วันต่อมา พระอาจารย์ฝั้นก็เดินทางกลับวัดป่าภูธรพิทักษ์ที่จังหวัดสกลนคร ก่อนกลับท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ ได้ปรารภขึ้นว่า *ตั้งใจจะให้ท่านไปเป็นเจ้าอาวาสวัดเทพนิมิตร ที่ฉะเชิงเทรา แต่ท่านไปสังเกตการณ์จนได้ความกระจ่าง สามารถคลี่คลายสถานการณ์ไปได้เช่นนี้ ก็นับว่าท่านได้ทำประโยชน์ให้มากทีเดียว*

หลังจากพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ถึงแก่มรณภาพไปแล้ว ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ มีสามเณรเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เพราะหลายรูปหันเข้ามาปฏิบัติต่อพระอาจารย์ฝั้น ส่วนที่ยังอ่อนต่อการศึกษาก็มุ่งหน้ามาเล่าเรียนฝึกหัด กุฏิที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอให้พำนัก ในปี ๒๔๙๔ พระอาจารย์ฝั้นจึงได้จัดให้มีการก่อสร้างกุฏิถาวรขึ้นหลายหลัง เพื่อให้เพียงพอแก่การอยู่จำพรรษา น่าสังเกตว่า ท่านได้เตือนพระภิกษุสามเณรอยู่เสมอว่า การก่อสร้างใดๆ ไม่ให้มีการบอกบุญเรี่ยไรเป็นอันขาด ให้ทำเท่าที่จำเป็นจะสามารถทำได้ และให้ทำต่อเมื่อมีผู้ศรัทธาจะทำมิฉะนั้นจะเป็นเรื่องเดือดร้อนถึงชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะให้ท่านคิดทำขึ้นเองนั้นน้อยเหลือเกิน เพราะท่านไม่ต้องการให้เป็น**ปลิโพธกังวล*** แก่บรรดาพระเณร จะได้มีเวลากระทำความเพียรได้โดยปราศจากอุปสรรคของข้อกังวลนั้นๆ

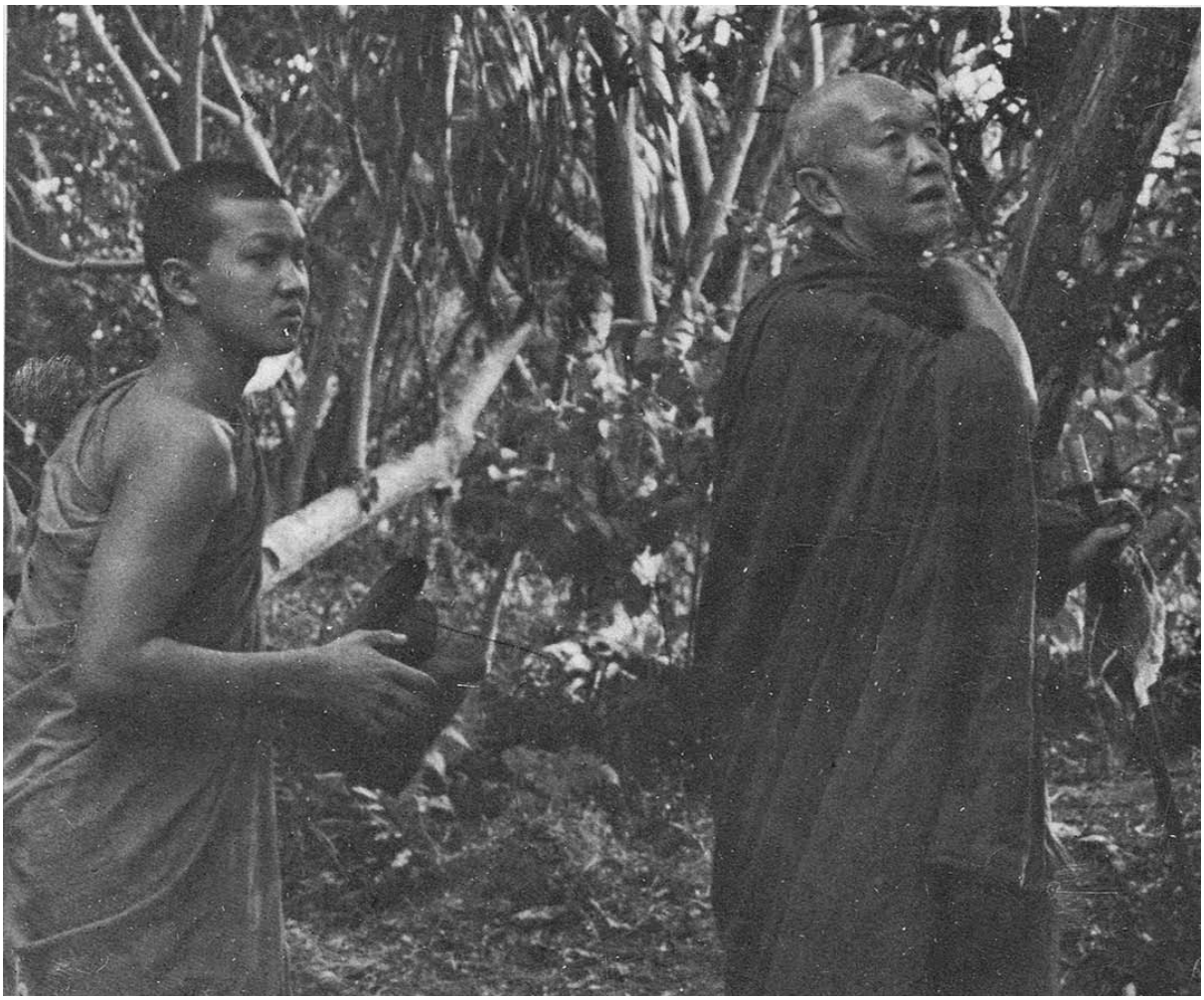
---

*__ปลิโพธ ๑๐__ คือเครื่องกังวลใจต่างๆ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถตั้งอยู่ในอารมณ์กัมมัฏฐานได้ ๑๐ ประการ ได้แก่ **๑ อาวาสปลิโพธ** ห่วงที่อยู่อาศัย **๒ กุลปลิโพธ** ห่วงบริวาร ผู้อุปถัมภ์ ผู้อุปัฏฐาก **๓ ลาภปลิโพธ** ห่วงรายได้ **๔ คณปลิโพธ** ห่วงพวกพ้อง, ศิษย์, มิตรสหาย **๕ กัมมปลิโพธ** ห่วงการงานที่ทำค้างอยู่ **๖ อัทธานปลิโพธ** ห่วงการเดินทางไกล **๗ ญาติปลิโพธ** ห่วงพ่อแม่ ลูกเมีย พี่น้องจะขาดผู้ปรนนิบัติ **๘ อาพาธปลิโพธ** ห่วงว่าอาจเกิดเจ็บป่วยขึ้นได้ **๙ คันถปลิโพธ** ห่วงการศึกษาเล่าเรียนกลัวจะไม่ทันเพื่อน **๑๐ อิทธิปลิโพธ** ห่วงการแสดงฤทธิ์ต่างๆ เกรงว่าจะเสื่อมไป

เข้าพรรษาปีนั้น พระอาจารย์ฝั้น ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ตามปกติ แนะนำพร่ำสอนและทำเป็นตัวอย่างแก่สานุศิษย์อย่างเคร่งครัดเหมือนปีก่อนๆ รวมทั้งเทศนาสั่งสอนประชาชนตลอดพรรษา การประกอบความเพียรก็เร่งทั้งกลางวันและกลางคืน พระเณรรูปใดมีอารมณ์ฟุ้งซ่านไปในทางที่ผิด ท่านก็เทศน์สอนขึ้นมาเองโดยไม่มีใครบอกราวกับว่าท่านหยั่งรู้ได้ด้วยตัวของท่านเองฉะนั้น บรรดาพระเณรจึงตั้งใจสำรวมกันอย่างเต็มที่

พอออกพรรษาแล้ว พระอาจารย์วิริยังค์ได้นิมนต์พระอาจารย์ฝั้น และพระอาจารย์กงมาไปร่วมงานที่วัดดำรงธรรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรีอีกครั้งหนึ่ง เสร็จงานวัดนั้นแล้ว ท่านได้ไปพักวิเวกอยู่ในป่าข้างๆ น้ำตกพริ้ว และได้มีญาติโยมนิมนต์ไปพักตามที่ต่างๆ อีกหลายแห่งตลอดระยะเวลาร่วม ๒ เดือน

ตอนเดินทางกลับ พระอาจารย์ฝั้น ได้แวะพักที่วัดป่าบ้านฉางเป็นเวลา ๔ – ๕ วัน ประจวบกับชาวไร่กำลังเดือดร้อนเรื่องด้วงมะพร้าวกันมาก บางไร่กินจนมะพร้าวตายแทบเกลี้ยง บางแห่งต้องตัดสินใจเผาทิ้งหมดทั้งไร่ โยมผู้หนึ่งจึงขอให้ท่านทำน้ำมนต์ให้เพื่อขจัดปัดเป่าความเดือดร้อนดังกล่าวให้หมดสิ้นไป พระอาจารย์ฝั้นก็ได้ทำน้ำมนต์ให้ แล้วหยิบไม้สีฟันของท่านให้ไปด้วย ๔ – ๕ อัน กำชับให้ตั้งใจภาวนาพุทโธให้ดี แล้วให้เอาไม้สีฟันไปเหน็บ ๔ มุมไร่ กับให้เอาน้ำมนต์ไปพรมรอบๆ ไร่ด้วย

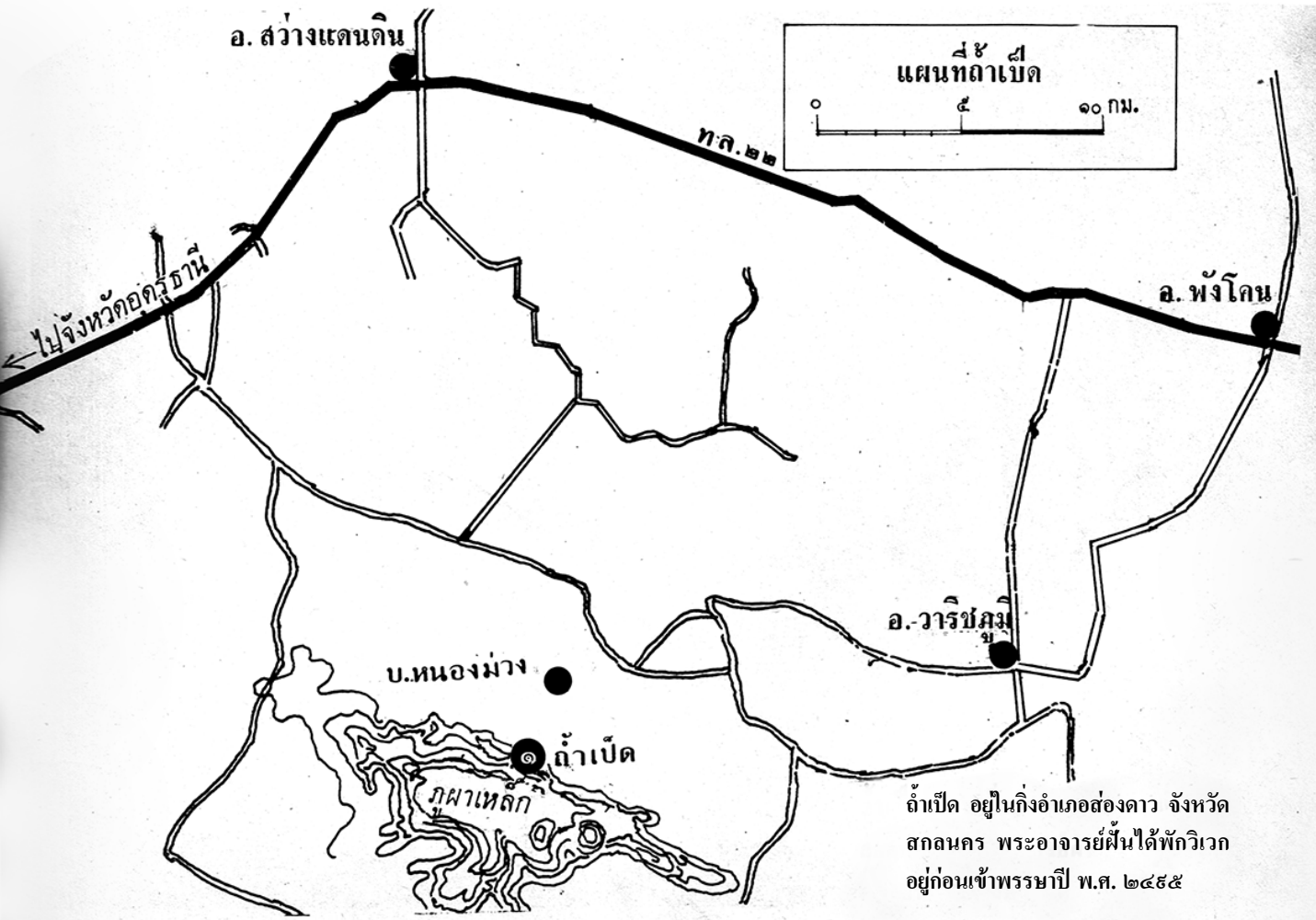

อีก ๒ วันต่อมา โยมผู้นั้นกับภรรยาก็กลับมาหาพระอาจารย์ฝั้นอีก ยกมือไหว้ท่วมหัว พร้อมกับเรียนว่า ความเดือดร้อนทั้งปวงเหือดหายไปอย่างน่าอัศจรรย์ บัดนี้ ตัวด้วงทั้งหลายหายไปจากไร่ของตนจนหมดสิ้นแล้ว ไม่ต้องเผาไร่เหมือนเจ้าของไร่คนอื่น ๆ

ออกจากวัดป่าบ้านฉาง พระอาจารย์ฝั้นได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ แวะพักกับพระอาจารย์ลี ที่วัดอโศการาม จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๙๕ จึงพาคณะกลับไปยังจังหวัดสกลนคร

กลับไปคราวนี้ท่านเลยไปพักที่วัดป่าสุทธาวาส เพื่อเตรียมการประชุมในวันที่ระลึกคล้ายวันประชุมเพลิงศพพระอาจารย์มั่น จนกระทั่งเสร็จการประชุมแล้ว จึงได้กลับไปพักที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ตามปกติ แต่เมื่อพักได้ในราว ๒ สัปดาห์ พระอาจารย์ฝั้นก็พาพระลูกศิษย์ออกธุดงค์อีก คราวนี้ไปพักวิเวกที่ถ้ำเป็ด เขตอำเภอสว่างแดนดิน ใกล้ๆ กับวัดพระอาจารย์วัน อุตฺตโม ในปัจจุบัน ถ้ำเป็ดเป็นสถานที่วิเวกสงบดีมาก เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาเป็นอย่างยิ่ง ตลอดเวลาหลายเดือนที่ท่านไปพักวิเวกอยู่นั้น ท่านได้จัดการบูรณะสร้างถังน้ำ และได้สร้างกุฏิ ๒ – ๓ หลัง พร้อมทั้งศาลาโรงฉันไว้ด้วย

ปัจจุบันถ้ำเป็ดอยู่ในกิ่งอำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ซึ่งแยกออกมาจากอำเภอสว่างแดนดิน มาตั้งขึ้นเป็นอีกอำเภอหนึ่ง การคมนาคม

ถ้ำเป็ด อยู่ในกิ่งอำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์ฝั้นได้พักวิเวกอยู่ก่อนเข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๕

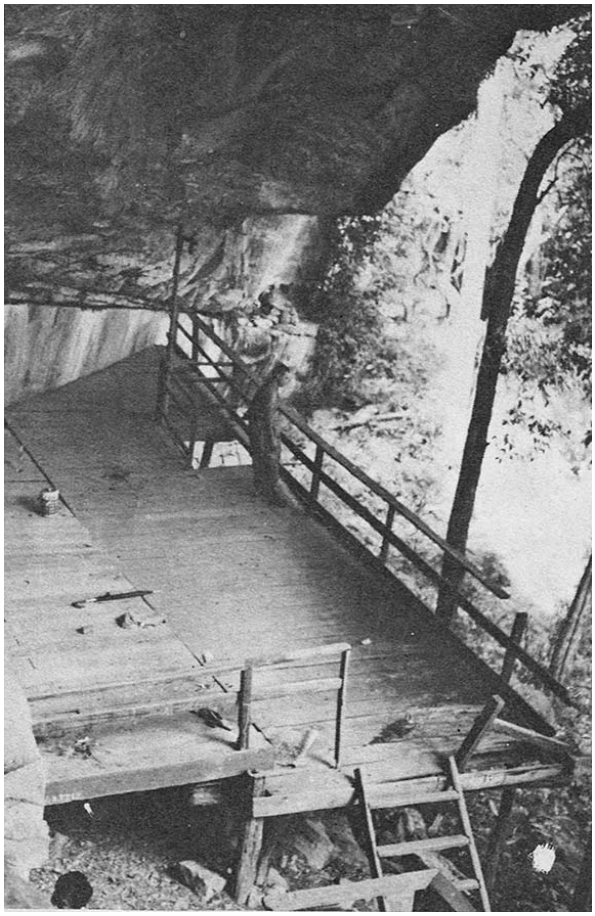
(ซ้ายบน) **ต้นตีนเป็ดอายุหลายร้อยปี ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า "ถ้ำเป็ด"**
(ซ้ายล่าง) **บริเวณหน้าถ้ำเป็ด ซึ่งฝ่ายจัดทำหนังสือเล่มนี้ได้เข้าไปถ่ายภาพ โดยมีชาวบ้านเป็นผู้นำทาง**
(บน) **การไปถ่ายภาพถ้ำเป็ด (ตรงลูกศรชี้) ต้องบุกป่าฝ่าดงเข้าไปเป็นระยะทางไกล**

ก็สะดวกขึ้นกว่าเดิม เพราะสมัยโน้นไม่มีถนนหนทางไปบ้านส่องดาว การไปมาต้องเดินเท้าแต่ประการเดียว

ที่ถ้ำเป็ด นอกจากพระอาจารย์ฝั้นจะพัฒนาทางด้านสถานที่ โดยชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันสร้างถาวรวัตถุไว้เป็นสาธารณประโยชน์แล้ว ยังพัฒนาทางด้านจิตใจของชาวบ้านพร้อมกันไปด้วยอีกทางหนึ่ง โดยการเทศน์สั่งสอนให้รู้จักทาน ศีล และภาวนา ให้ขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน ปกติเมื่อพ้นฤดูทำนาแล้ว ชาวบ้านแถบนั้นจะเที่ยวเล่นสนุกสนานไปโดยไร้ประโยชน์ แล้วก็พากันบ่นว่าอดอยาก อาหารการกินก็ไม่สมบูรณ์ พระอาจารย์ฝั้นได้แนะนำให้ทำสวนครัว ปลูกผักต่างๆ ตลอดจนพริก มะเขือ ฯลฯ เป็นต้น แรกๆ มีบางคนเท่านั้นที่ทำตาม และก็ได้ผลดีแก่เศรษฐกิจในครอบครัว ทำให้ชาวบ้านทั่วไปพากันเอาอย่าง ถึงขนาดบางรายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตด้วย

ความสะอาดเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่พระอาจารย์ฝั้น พยายามเทศน์สั่งสอน โดยแนะนำผู้ใหญ่บ้านให้ประชุมลูกบ้าน แล้วแนะนำให้ลูกบ้านรักษาความสะอาด และรักษาสุขภาพอนามัยทุกหลังคาเรือน เวลาออกบิณฑบาตเห็นตรงไหนสกปรกรกรุงรัง ก็บอกให้ทำความสะอาดตรงนั้น ไม่นานนักหมู่บ้านนั้นก็สะอาด มองไปทางไหนก็ดูสดใสขึ้นมาก ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือนหรือถนนหนทางโดยทั่วไป

อีกหมู่บ้านหนึ่งใกล้ๆ กับถ้ำเป็ด ถึงฤดูแล้งชาวบ้านไม่ทำมาหากินอะไรเลย เฝ้าแต่ขุดหา

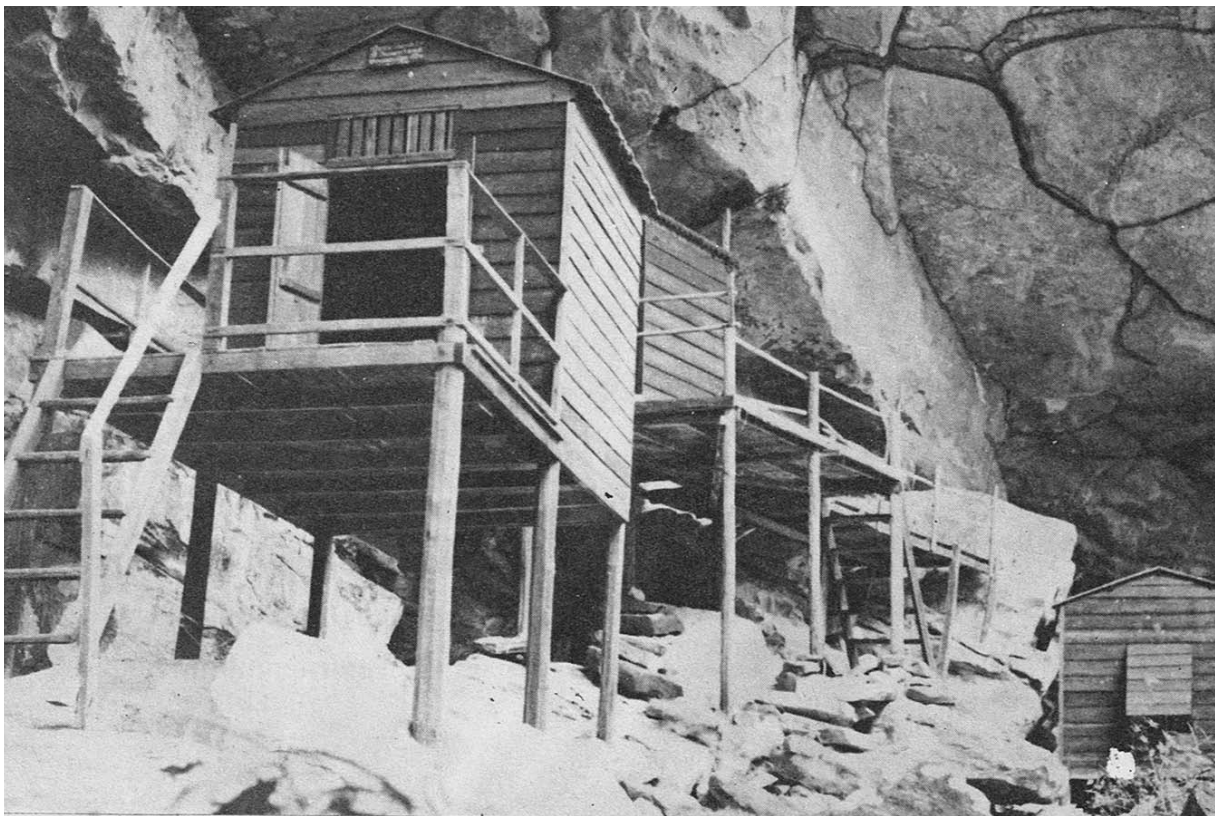

อึ่งอ่างมาประกอบอาหารอยู่ทุกวี่ทุกวัน บางวันไม่ได้สักตัวเดียว บางวันได้แค่ตัวสองตัว เมื่อไม่พอกินก็บ่นว่าอดอยาก พระอาจารย์ฝั้นได้ใช้โอกาสที่ชาวบ้านมาฟังธรรม เทศนาสั่งสอนว่าเป็นการขยันหมั่นเพียรในทางที่ผิด ปราศจากประโยชน์ทั้งส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม ขุดอึ่งอ่างได้ไม่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป ควรเอาเวลาว่างจากการทำนามาขุดดินทำไร่ทำสวนจะดีกว่า ชาวบ้านก็ประจักษ์ในเหตุผลและพากันทำตาม จนกระทั่งเห็นผลขึ้นมาตามลำดับ บางคนถึงกับไปปรารภกับพระอาจารย์ฝั้นว่า ถ้าทำอย่างที่ท่านแนะนำมาแต่ต้น ป่านฉะนี้คงตั้งหลักฐานได้กันหมดแล้ว

(ซ้าย) **ศาลาโรงธรรมที่ถ้ำเป็ด ซึ่งพระอาจารย์ฝั้นสร้างไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕**

(ล่าง) **กุฏิที่ท่านสร้างขึ้นในระหว่างการไปวิเวกที่ถ้ำเป็ด**

(ขวา) **ส่วนหนึ่งของบรรดาญาติโยมที่ช่วยเหลือท่านสร้างกุฏิ และเป็นผู้อุปัฏฐากมาตลอดเวลาที่ท่านพำนักอยู่**

เมื่อขึ้นไปพักที่ถ้ำเป็ดใหม่ๆ มีถ้ำเล็กๆ อยู่ถ้ำหนึ่งถัดลงมาจากที่พักของพระอาจารย์ฝั้น พระภิกษุศิษย์รูปหนึ่งเห็นว่าสงบดี เหมาะแก่การพักวิเวก จึงให้พวกโยมที่ขึ้นไปส่ง จัดการยกแคร่สูงคืบเดียวให้ เพื่อใช้เป็นที่พัก ตกเย็นก่อนลงไปพักที่ถ้ำเล็กนั้น พระอาจารย์ฝั้น ได้เตือนพระภิกษุลูกศิษย์ว่า *"ลงไปนอนที่ถ้ำนั้นภาวนาให้ดีล่ะ อย่าถึงกับหอบบริขารบาตรจีวรหนี ตั้งใจภาวนาให้ดีอย่าประมาท"* ท่านหยุดหัวเราะแล้วกล่าวต่อไปอีกด้วยว่า *"ความกลัวของคนเรานั้นน่ะ ถ้ากลัวสุดขีดถึงกับเป็นพระกัมมัฏฐานก็เป็นบ้าได้เหมือนกัน ถ้าไม่กลัวตายเสียอย่างเดียวอยู่ไหนก็อยู่ได้"* พระภิกษุรูปนั้นเข้าใจว่าท่านตักเตือนเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา เมื่อตกดึกทำกิจวัตรเสร็จประมาณ ๖ ทุ่มเศษ ก็ลงไปถ้ำเล็ก เข้าทำวัตรสวดมนต์จบแล้วก็เอนกายลงนอนพัก ตั้งใจว่าสักครู่จะลุกขึ้นภาวนาตามปกติ

กำลังเคลิ้มๆ พระภิกษุรูปนั้นก็สะดุ้งตื่นขึ้นมาด้วยความตกใจ เนื่องจากมีฝูงกบและเขียดแตกตื่นออกมาจากถ้ำเป็นฝูงๆ แคร่ที่ยกไว้เป็นที่พักก็อยู่ตรงปากถ้ำพอดี กบใหญ่ๆ ๓ – ๔ ตัว จึงโดดขึ้นมาเกาะอยู่บนหน้าอกจนรู้สึกเย็นยะเยือก พอท่านผุดลุกขึ้นมันก็โดดหนี จะลุกหนีออกมาก็บังเอิญนึกถึงคำเตือนของพระอาจารย์ฝั้นขึ้นมาได้ จึงสงบใจให้เป็นปกติ แล้วนั่งสดับเหตุการณ์อยู่เงียบๆ ทันใดก็ได้ยินเสียงงูเลื้อยดังแกรกกรากอยู่ในถ้ำ จะหนีก็เหมือนไม่เชื่อพระอาจารย์ จึงมุมานะนั่งภาวนาท่ามกลางเสียงงูเลื้อย และท่ามกลางเสียงกบเขียด

กระโดดเป็นฝูงๆ ตลอดคืน ในที่สุดเมื่อจิตสงบดีแล้ว ความกลัวก็หายไปเป็นปลิดทิ้ง

เช้าวันนั้น เมื่อลงไปทำกิจวัตรที่กุฏิพระอาจารย์ฝั้นตามปกติ ท่านได้ทักทายขึ้นว่า “เป็นไงมั่ง” *“เกือบจะหอบบริขารวิ่งหนีความตายแล้วไหมล่ะ จะหนีไปอยู่ที่ไหนจึงจะพ้นความตายเล่า อยู่ที่ไหนมันก็ตายเหมือนกันแหละ”*

พูดจบ ท่านก็ล้างหน้าบ้วนปากแล้วลงเดินจงกรมตามปกติ พระภิกษุรูปนั้นได้แต่รับฟังด้วยความอัศจรรย์

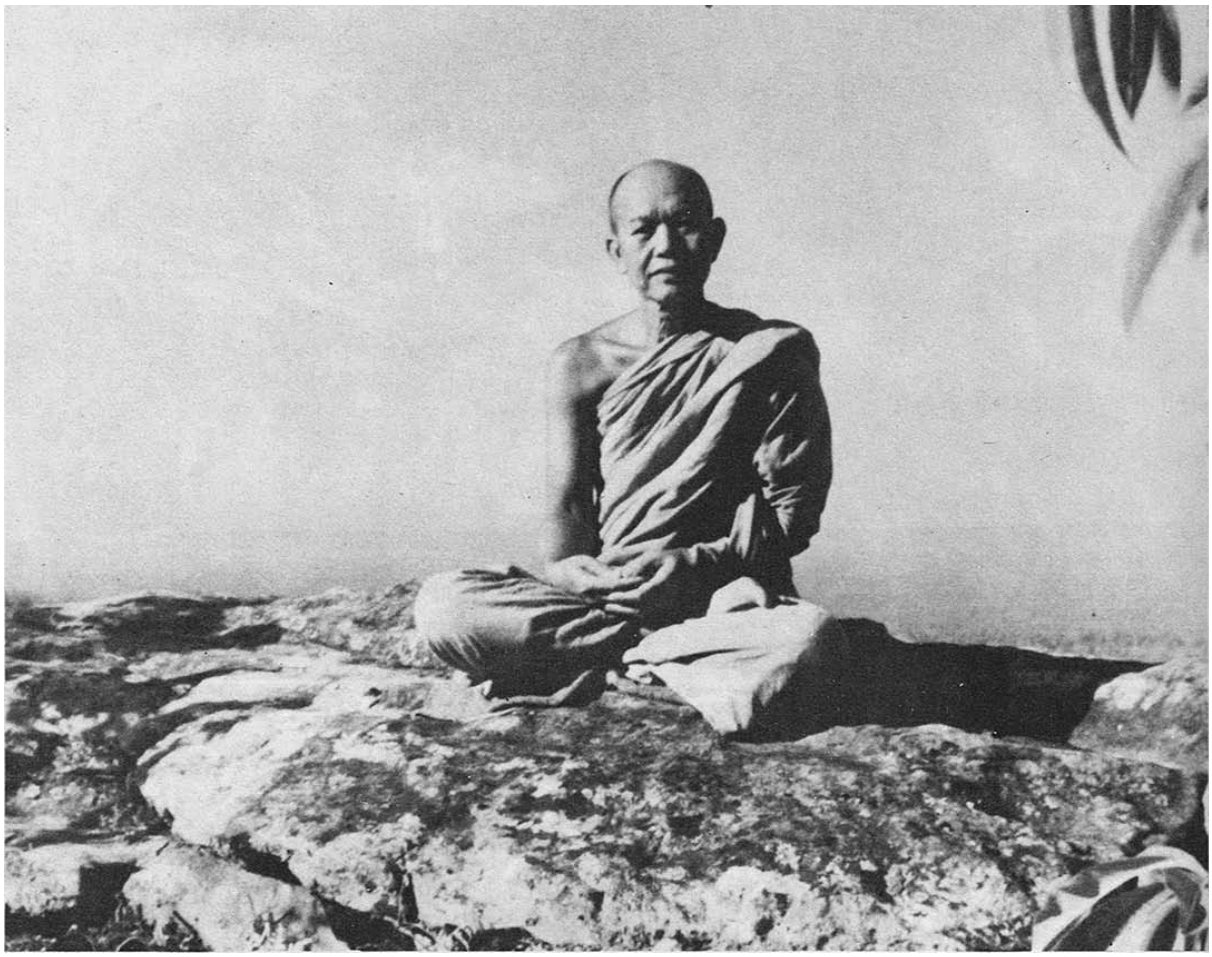
พระอาจารย์ฝั้น พำนักอยู่ที่ถ้ำเป็ดจนเกือบจะเข้าพรรษา คณะตำรวจโรงเรียนพลฯ เขต ๔ จึงเอารถจี๊ปกลางขึ้นไปรับ เพื่อนิมนต์กลับไปจำพรรษาที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ตามเดิม

กลับมาจำพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๕ มีพระเณรเพิ่มขึ้นมาก ท่านจึงรับภาระเพิ่มมากขึ้นไปด้วย ทั้งการสั่งสอนศิษย์ภายใน คือ พระภิกษุสามเณร และศิษย์ภายนอก คือบรรดาญาติโยมที่ไปศึกษาธรรมตลอดจนคณะอุบาสก อุบาสิกา ที่ไปรักษาศีลอุโบสถเป็นประจำทุกวันพระ ท่านได้บำเพ็ญตนเป็นตัวอย่างแก่บรรดาสานุศิษย์อย่างเคร่งครัด เสมอต้นเสมอปลายตลอดทั้งพรรษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันพระอุโบสถตอนกลางคืนท่านจะพาสานุศิษย์นั่งสมาธิภาวนาตลอดคืน เมื่อเห็นว่ามีง่วงเหงาหาวนอน ก็จะเทศน์อบรมสลับไปเป็นช่วงๆ เป็นที่น่าเลื่อมใสและศรัทธาแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง บางคนถึงกับออกปากปฏิญาณตนเลิกการประพฤติชั่วโดยเด็ดขาด นับว่าท่านได้ยังประโยชน์แก่มวลชนอย่างได้ผลเป็นอันมาก

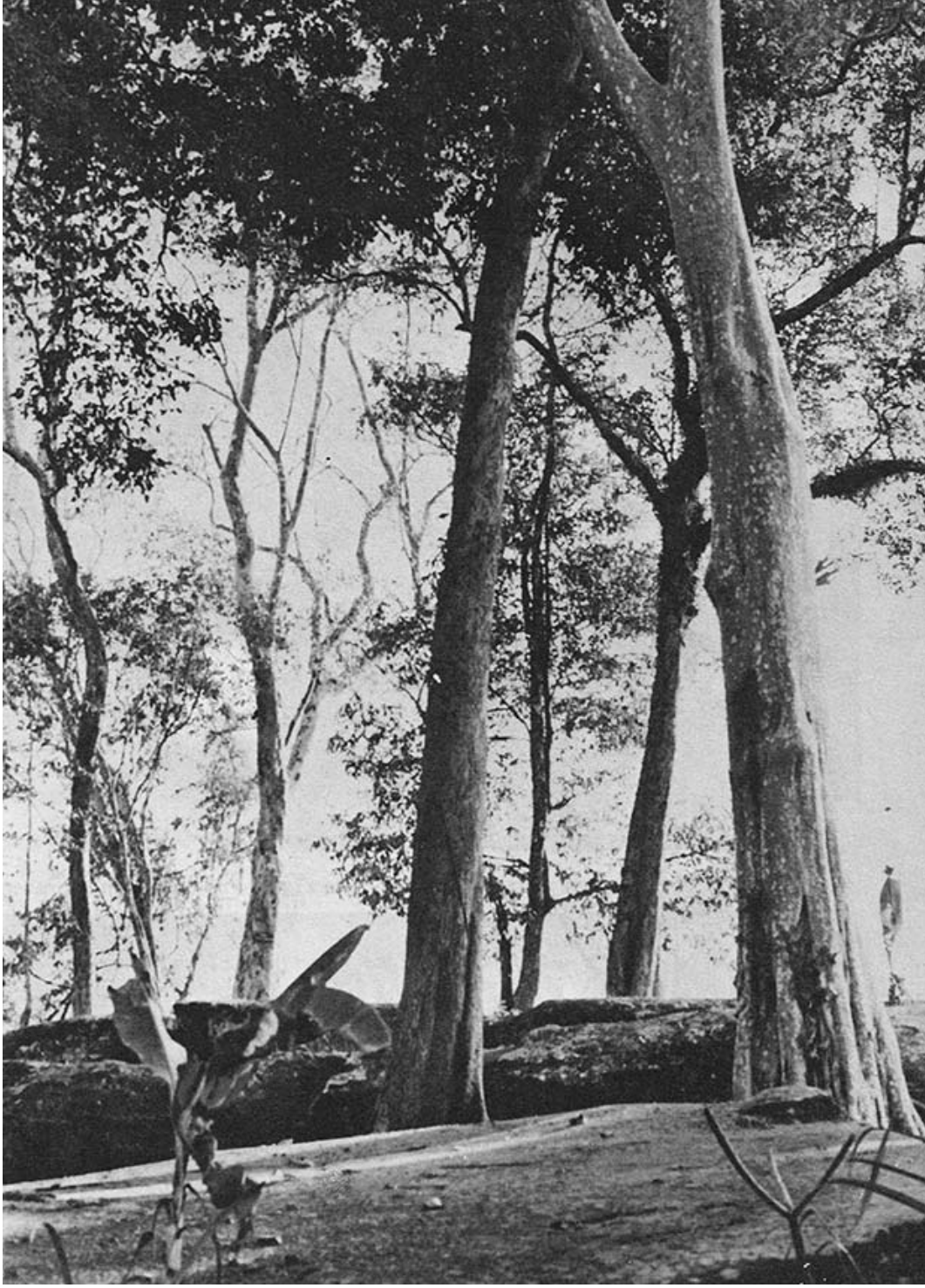

บนลานหินบริเวณถ้ำขาม ขณะพระอาจารย์ฝั้นขึ้นไปวิเวกครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๙๖

หลังออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๕ พระอาจารย์ฝั้นมีกิจนิมนต์ลงไปกรุงเทพฯ พร้อมด้วยพระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ เสร็จกิจแล้วได้เลยไปจันทบุรีอีกครั้งหนึ่ง กลับจากจันทบุรีได้แวะเข้าพักที่วัดอโศการาม

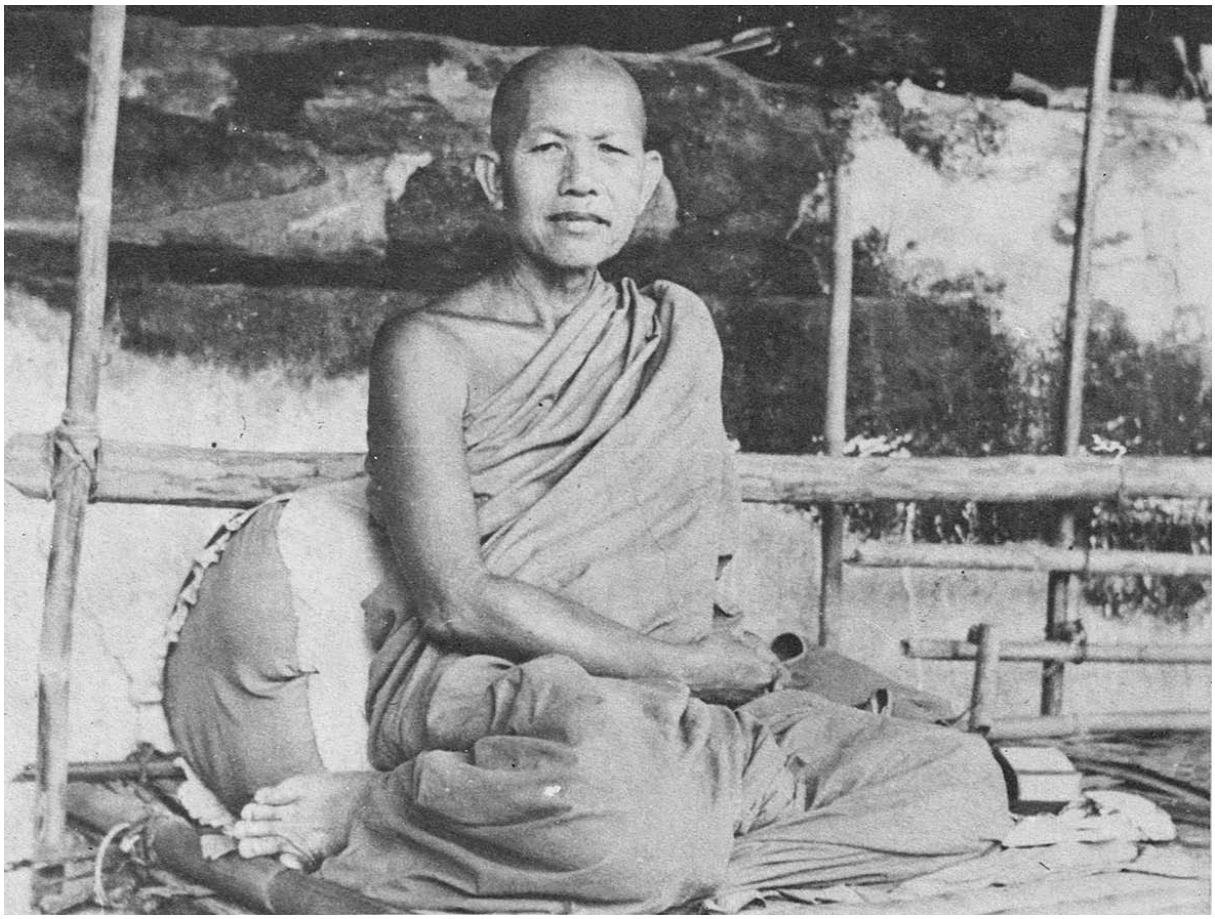
หลังจากนั้นแล้วจึงเดินทางกลับไปจังหวัดสกลนคร โดยมีคณะศิษย์ทั้งหลายจากกรุงเทพฯ บ้าง จากจังหวัดใกล้เคียงบ้าง พากันติดตามไปรับการอบรมธรรมจากท่านหลายคน พร้อมทั้งคณะทายกทายิกาที่เป็นศิษย์ประจำอยู่ก่อนก็ยกขบวนเข้ารับการอบรมด้วยเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ท่านต้องมีภาระในการรับแขกมากยิ่งขึ้น แต่ท่านก็มิได้ย่อท้อหรือเบื่อหน่าย ใครจะไปนมัสการเมื่อใดท่านต้อนรับเสมอหน้ากันหมด บางครั้งแขกมากมายทั้งกลางวันและกลางคืน จนท่านจะหาเวลาลุกไปสรงน้ำก็ยังยาก กว่าแขกจะกลับหมดก็ตก ๓ ทุ่มเศษ จึงได้มีโอกาส เคยมีพระภิกษุลูกศิษย์แนะนำให้รับแขกเป็นเวลา แต่ท่านไม่ยอม อ้างว่าจะทำให้คนเหล่านั้นเสียเวลาทำมาหากิน ต้องมารอกันเสียเวลาเป็นชั่วโมงๆ โดยเปล่าประโยชน์

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๖ พระอาจารย์ฝั้นคงจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ตามเดิม ระหว่างนั้น ทางด้านฆราวาสญาติโยมยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น ผู้ที่ไปนมัสการก็มีมากทั้งใกล้และไกล แต่ท่านก็ยังเข้มแข็งในปฏิปทาตามปกติ

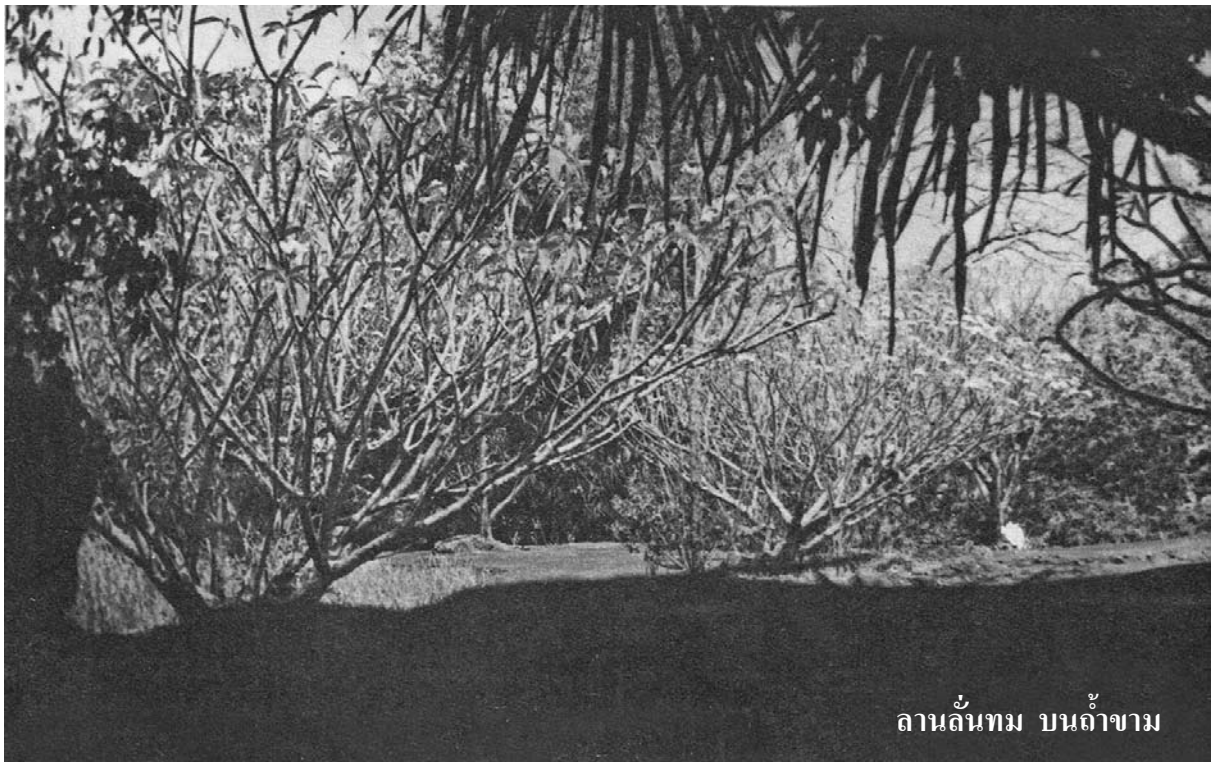

บนถ้ำขาม

ตอนกลางพรรษาปีนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ปรารภกับศิษย์ทั้งปวงอยู่เสมอว่า ท่านได้นิมิตเห็นถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันตกของเทือกเขาภูพาน ในถ้ำนั้นมีแสงสว่างเท่าๆ กับตะเกียงเจ้าพายุ ๒ ดวง อากาศก็ดี สงบและวิเวก เมื่อขึ้นไปอยู่ในถ้ำนั้นแล้วก็เหมือนกับอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่งทีเดียว ท่านปรารภอยู่เสมอด้วยว่า ออกพรรษาแล้วจะต้องไปดูให้ได้ พอออกพรรษา พระอาจารย์ฝั้น ก็ตัดสินใจออกเดินทางไปยังถ้ำตามที่นิมิตไว้ แต่มิได้ตรงไปยังถ้ำดังกล่าวเสียทีเดียว ท่านได้ออกเดินทางไปกับพระภิกษุสามเณรอย่างละรูป ไปพักที่วัดป่าอุดมสมพร เพื่อพาคณะญาติโยมบำเพ็ญกุศล

ขณะขึ้นไปพักบนถ้ำขามวันแรกๆ ท่านและญาติโยมได้ช่วยกันปลูกแคร่นอนไม้ไผ่เป็นที่พักชั่วคราวของท่าน

ลานลั่นทม บนถ้ำขาม

ศิษยานุศิษย์จากตัวเมืองสกลนคร มีจิตศรัทธาขึ้นไปเยี่ยมท่านบนถ้ำขาม เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๕๗

ทักษิณานุปทานอุทิศแก่บุพการีทั้งหลาย เสร็จแล้วออกเดินทางไปพักที่วัดป่าบ้านภู่ เพื่อบำเพ็ญกุศลครบรอบวันฌาปนกิจของพระอาจารย์กู่ จากนั้นได้เดินทางไปพักที่ป่าข้างๆ วัดบ้านไฮ่ ๒ คืน แล้วเดินทางต่อไปยังบ้านคำข่า พอไปถึงพวกโยมได้พาไปพักในดงข้างหมู่บ้าน เป็นดงหนาทึบมาก ชาวบ้านเรียกกันว่า ดงวัดร้าง เมื่อทำความคุ้นเคยกับญาติโยมในหมู่บ้านดีแล้ว ท่านก็ถามว่าภูเขาแถบนี้มีถ้ำบ้างหรือไม่ พวกโยมตอบว่ามีหลายแห่ง ทั้งถ้ำเล็กและถ้ำใหญ่ ท่านจึงให้พวกโยมพาขึ้นไปดูในวันต่อมา วันนั้นทั้งวันไปดูถ้ำหลายถ้ำ แต่ไม่ตรงกับถ้ำที่นิมิตสักแห่ง จึงกลับไปยังที่พัก

ญาติโยมได้บอกท่านว่า ยังมีอีกถ้ำหนึ่งอยู่บนยอดเขา เป็นถ้ำใหญ่มาก ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำขาม ทุกปีเมื่อถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านจะขึ้นไปทำบุญและสรงน้ำพระบนถ้ำนั้นเป็นประจำ แล้วก็พาท่านไปดูในวันรุ่งขึ้น การเดินทางเต็มไปด้วยความยากลำบาก ต้องปีนต้องไต่ไปตามไหล่เขาอันเต็มไปด้วยขวากหนาม

เมื่อขึ้นไปถึงถ้ำขามแล้ว พระอาจารย์ฝั้นเดินดูรอบๆ บริเวณอยู่สักครู่ ก็ออกปากขึ้นทันทีว่า **“เออ, ถ้ำนี้แหละที่เรานิมิตเห็นตอนกลางพรรษา”** พูดแล้วท่านก็ให้พวกโยมจัดหาไม้มาทำเป็นแคร่นอนขึ้นในถ้ำรวม ๒ ที่ ความจริงท่านตั้งใจจะพักค้างคืนในคืนนั้นเลย แต่เนื่องจากไม่ได้เตรียมบริขารและเสบียงอาหารไปด้วย จึงจำต้องกลับลงมาก่อน ระหว่างทางที่ลงมานั้น ท่านได้ให้พวกโยมตัดทางลงมาด้วย จะได้ขึ้นโดยสะดวกในวันหลัง

เช้าวันรุ่งขึ้น หลังจากฉันจังหันเสร็จแล้ว ท่านก็เดินทางขึ้นไปยังถ้ำขามพร้อมด้วยญาติโยม

บนถ้ำขามเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ องค์ซ้ายคือพระภิกษุสุพล น่าชม ผู้ร่วมเขียนประวัติของพระอาจารย์ฝั้น

และเสบียงกรัง เพราะถ้ำนั้นอยู่ห่างจากหมู่บ้านมาก การสัญจรบิณฑบาตไม่สะดวก ต้องอาศัยลูกศิษย์ทำอาหารเอง จึงต้องเตรียมเสบียงกรังขึ้นไปด้วย

พระอาจารย์ฝั้นได้ขึ้นไปพักอยู่บนถ้ำขาม พร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศิษย์เมื่อประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

เมื่อขึ้นไปพักใหม่ๆ มีความขัดข้องในเรื่องน้ำกินน้ำใช้ พวกโยมก็แนะนำว่ามีน้ำบ่อซึมอยู่ที่ภูเขาอีกลูกหนึ่งทางตะวันออก ห่างจากถ้ำขามไปประมาณ ๔ กิโลเมตร เมื่อไม่มีแหล่งน้ำใดใกล้กว่า จึงจำเป็นต้องใช้น้ำจากบ่อซึมดังกล่าว โดยใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นภาชนะบรรจุน้ำ สะพายใส่บ่าทั้งสองข้างกลับไปยังถ้ำขาม หากใช้ถังหรือปีบบรรจุจะหกเสียแทบหมด เพราะต้องหาบหามระหกระเหินเป็นระยะทางไกลมาก

ในช่วงที่ขึ้นไปใหม่ๆ การใช้น้ำต้องกระทำอย่างประหยัด พระเณรต้องเดินไปสรงน้ำไกลถึง ๔ กิโลเมตรเศษ เสร็จแล้วจึงสะพายกระบอกน้ำกลับขึ้นมาบนถ้ำขามอีก กว่าจะถึงที่พักเหงื่อก็โทรมร่างราวกับว่ายังไม่ได้อาบน้ำมาเลย

อยู่ในสภาพเช่นนั้นมาประมาณครึ่งเดือน พระอาจารย์ฝั้น ก็บอกพระภิกษุลูกศิษย์ว่า บนเขาหลังถ้ำขามนี้มีอ่างน้ำอยู่เหมือนกัน แต่ดินถมลงไป

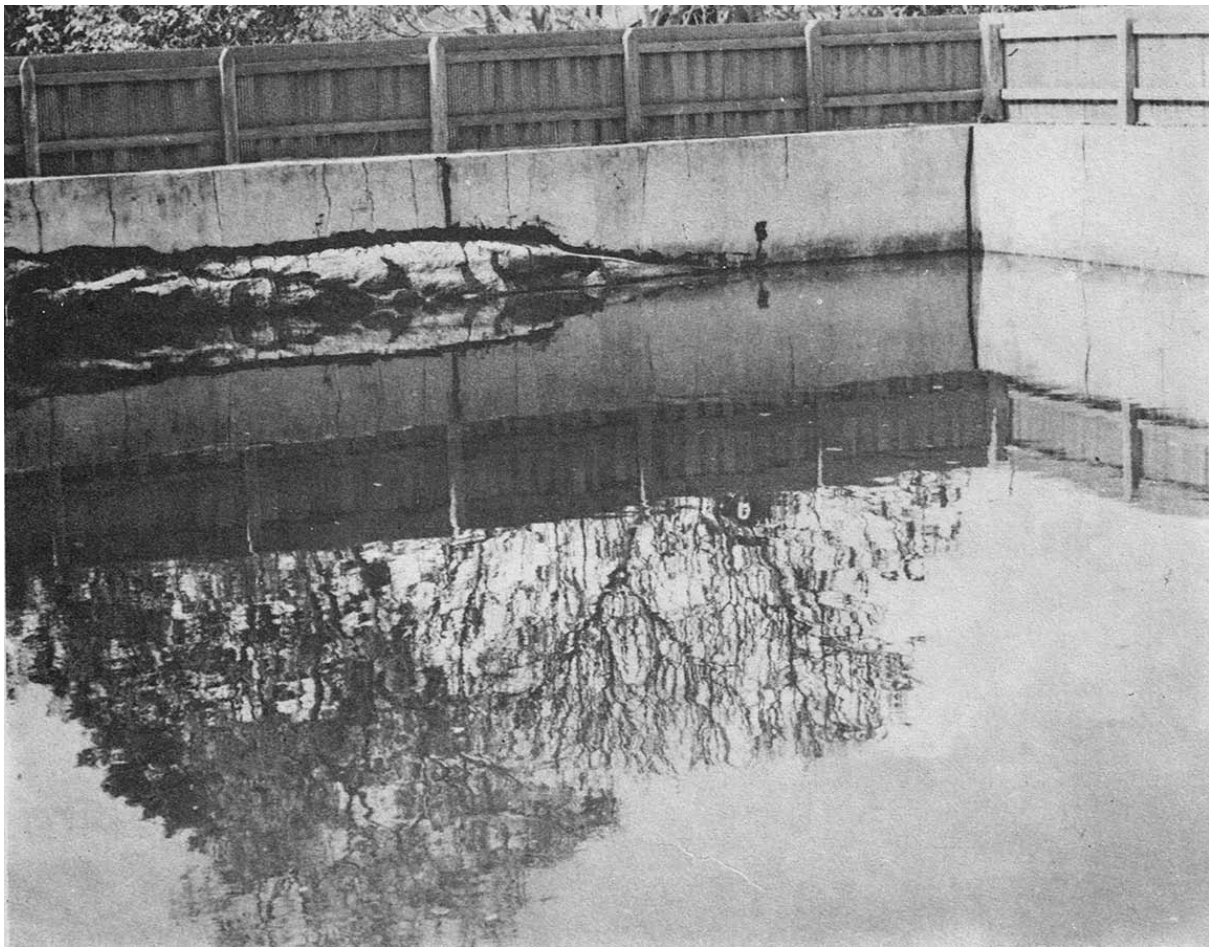

พระอาจารย์ฝั้นบนถ้ำขาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗

จนเต็มหมด หากขุดดินออกคงเก็บน้ำฝนได้มากอยู่ ท่านบอกว่าได้นิมิตเห็นอย่างที่ว่ามา ๒ – ๓ วันแล้ว จากนั้นก็พากันเดินสำรวจ ในที่สุดก็ได้เห็นปากอ่างซึ่งมีหญ้าปกคลุมอยู่เต็ม พระอาจารย์ฝั้นได้ให้พระภิกษุลูกศิษย์โกยดินขึ้น พอโกยดินลึกลงไปประมาณเมตรเศษๆ ก็มีน้ำซึมออกมา จึงปล่อยไว้ให้น้ำซึมออกมาเป็นน้ำบ่อ อาศัยตักใช้ไปได้หลายวัน พอน้ำแห้งก็โกยดินกันใหม่ให้ลึกลงไปกว่าเก่า ก็มีน้ำซึมออกมาให้ใช้อีก เป็นอยู่เช่นนั้นประมาณเดือนเศษ พอขุดลึกลงไปโพรงอันกว้างใหญ่ ๒ – ๓ โพรงซึ่งอยู่ใต้ดินก็ทะลุถึงกันเข้าเอง เป็นเหตุให้กลายสภาพเป็นอ่างใหญ่ ขนาดลงไปยืนแล้วยื่นมือขึ้นมาไม่ถึงปากหลุม เป็นอ่างเก็บน้ำฝนได้อย่างดีจนกระทั่งทุกวันนี้ และต่อมาอีกปี ก็ได้ระเบิดหินทำเป็นสระน้ำขึ้นอีก ๓ สระ บนหลังเขา จึงมีน้ำใช้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

ทางด้านหลังถ้ำ ซึ่งเต็มไปด้วยต้นลั่นทมขาว ดอกสะพรั่งส่งกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วบริเวณ พระอาจารย์ฝั้นได้ให้พวกญาติโยมปัดกวาดทำความสะอาดจนกระทั่งมีสภาพเรียบร้อยน่าดูขึ้น

ถึงวันวิสาขบูชาเดือน ๖ พระอาจารย์ฝั้นได้นำญาติโยมทำพิธีเวียนเทียน เสร็จแล้วเทศนาอบรมสั่งสอนตลอดทั้งคืน ท่านนั่งเทศน์ใต้ต้นลั่นทม

อ่างเก็บน้ำบนถ้ำขาม

จนสว่างคาตา มีชาวบ้านขึ้นไปร่วมงานมากเป็นพิเศษ ธูปเทียนบูชาสว่างไสวไปหมดทั้งภูเขา ต่อมาพระอาจารย์ฝั้น ได้ให้ญาติโยมช่วยกันทำที่พักมีหลังคาและฝากั้น เพื่ออาศัยจำพรรษาที่ถ้ำขามในปีนั้น แต่การจำพรรษาจะให้พระภิกษุสามเณรอยู่กันน้อยรูปที่สุด เพราะลำบากเกี่ยวกับอาหารการฉัน หมู่บ้านก็อยู่ไกล บิณฑบาตไปไม่ถึง ท่านปรารภด้วยว่า ได้พบสถานที่อันเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างสมบูรณ์แล้ว ท่านเองไม่ลงไปจำพรรษาข้างล่างอย่างแน่นอน แล้วท่านก็เลือกที่พักสำหรับจำพรรษา คือ กุฏิของท่านที่อยู่บนถ้ำขามในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำเสือ เมื่อขึ้นไปพักใหม่ๆ เสือตัวนี้ยังขึ้นลงเข้าออกอยู่เป็นประจำ ต่อมาเมื่อท่านไปทำที่พักขวางทางเข้า มันจึงหลบหนี ไม่กล้ำกรายเข้ามาอีกเลย

เป็นอันว่าในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ พระอาจารย์ฝั้นได้จำพรรษาอยู่บนถ้ำขาม โดยมีพระภิกษุอีก ๓ รูป กับสามเณรอีก ๓ รูป ร่วมจำพรรษาอยู่ด้วย แม้จะอดอยากอย่างไรก็มิได้ถือเป็นอุปสรรค เพราะที่นั่นไกลจากหมู่บ้าน ต้องเดินเท้าเปล่าจากถนนใหญ่ไปอีกเป็นระยะทางถึง ๒๐ กว่ากิโลเมตร การบิณฑบาตจึงไม่อาจกระทำได้

แต่ในพรรษานั้นมีชาวไร่ ๓ ครอบครัว ขึ้นไปทำไร่พริกบนภูเขาอีกลูกหนึ่ง และมีศรัทธานิมนต์พระไปบิณฑบาตเป็นประจำ จึงไม่ถึงกับอดอยากกัน

เท่าไรนัก ส่วนพระอาจารย์ฝั้นนั้น ท่านได้ตกลงใจไม่ฉันข้าว ฉันแต่หน่อไม้กับผลไม้เท่าที่มีเท่านั้น หน่อไม้ก็ฉันกับน้ำปลาตลอดทั้งพรรษา เมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านก็ยังฉันแต่หน่อไม้และผลไม้ต่อมาอีกเป็นเวลาถึงเดือนเศษ รวมแล้วเป็นเวลาถึง ๔ เดือนเศษที่ท่านไม่ได้ฉันข้าวเลยแม้แต่เมล็ดเดียว

ก็น่าแปลก ปกติเมื่อหมดฤดูกาลแล้วหน่อไม้จะไม่งอก แต่ปีนั้นมีหน่อไม้ให้ท่านฉันตลอดปี

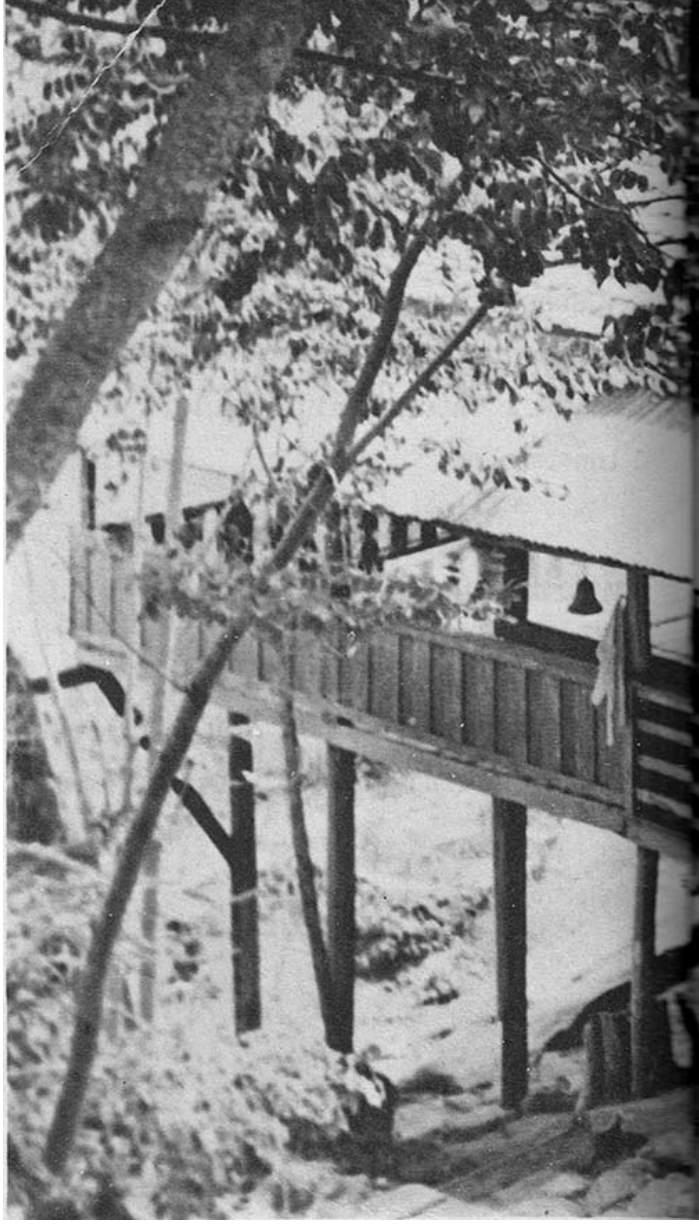
เมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านได้พาญาติโยมซึ่งเสร็จจากการทำนาไปทำสระน้ำบนหลังถ้ำ และตัดเส้นทางลงมาบิณฑบาต โดยวิธีนัดพบกันกลางทาง กล่าวคือทางพระเดินจากถ้ำลงมา ชาวบ้านเดินทางออกจากบ้านไปใส่บาตร เมื่อใส่บาตรแล้วก็แยกย้ายกันกลับ

ถึงฤดูแล้งปี พ.ศ. ๒๔๙๘ พระอาจารย์ฝั้นปรารภกับบรรดาญาติโยมที่ไปปฏิบัติท่านว่าผู้คนที่ขึ้นไปปฏิบัติท่านเพิ่มจำนวนขึ้นทุกวัน ศาลาโรงธรรมที่มีอยู่ไม่แข็งแรงและไม่เพียงพอแก่การพักอาศัย สมควรที่จะสร้างศาลาโรงธรรมอันเป็นที่พักให้ถาวรขึ้น ญาติโยมทั้งหลายก็เห็นพ้องด้วย จึงช่วยกันจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้าง โดยตกลงให้พระอาจารย์ฝั้นเป็นผู้อำนวยการสร้างด้วยตัวของท่านเอง

การลำเลียงอุปกรณ์ก่อสร้างขึ้นไปบนภูเขาครั้งนั้นเต็มไปด้วยความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง

บรรยากาศอันเต็มไปด้วยความชุ่มชื้นบนถ้ำขาม

ทั้งพระทั้งเณรพร้อมด้วยชาวบ้านต้องใช้กำลังกายแบกหามวัสดุต่างๆ ขึ้นไป เสาบางต้นยาวตั้ง ๑๑ – ๑๒ เมตร แต่ถึงกระนั้นก็ไม่มีใครย่อท้อ ระหว่างนั้นชาวบ้านได้ทราบข่าวว่า พระอาจารย์ฝั้นจะสร้างศาลาโรงธรรม ก็พร้อมใจกันขึ้นไปช่วยอย่างคับคั่งจนกระทั่งการขนอุปกรณ์การก่อสร้างสำเร็จลงโดยไม่มีใครเห็นแก่ความเหนื่อยยาก

เมื่อถึงวันยกเสา ชาวบ้านทั้งใกล้และไกล ได้ขึ้นไปช่วยอย่างพร้อมเพรียง และในที่สุด การยกเสาขึ้นตั้งโดยการควบคุมของพระอาจารย์ฝั้น ก็สำเร็จไปได้อย่างน่าอัศจรรย์

ที่ว่าน่าอัศจรรย์ก็เพราะว่า พื้นที่ที่จะปลูกสร้างศาลาโรงธรรมนั้นไม่เสมอกัน สูงๆ ต่ำๆ และระเกะระกะไปด้วยก้อนหิน เสาทุกต้นที่ขึ้นตั้งบนก้อนหิน จึงสั้นบ้างยาวบ้าง เมื่อพระอาจารย์ฝั้นสั่งให้ตัดและบากเสาให้เป็นปากสำหรับรับคานเรียบร้อยแล้วทุกต้น จึงให้ยกขึ้นตั้งหมดทุกเสา

ปรากฏว่า เสาทุกเสาตั้งได้ที่ทุกต้นโดยไม่ต้องแก้ไขหรือขยับเขยื้อนเลยมิหนำซ้ำ ทั้งๆ ที่ตั้งเสาขึ้นบนหิน เสาทุกต้นก็แน่นปึ๋ง ราวกับฝังลึกลงในดินเป็นเมตรๆ

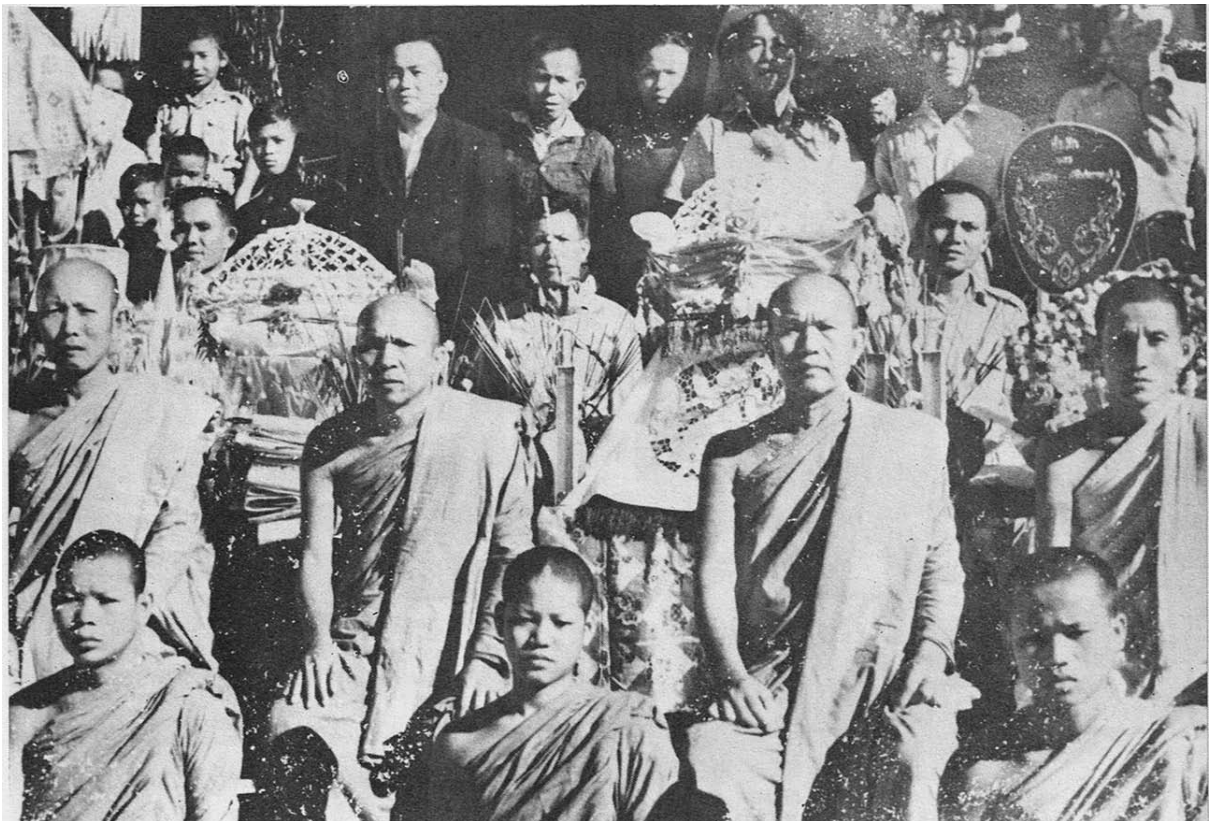
ศาลาโรงธรรมหลังเก่าบนถ้ำขาม ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเป็นอาคารถาวรไปแล้ว

ชาวบ้านที่ขึ้นไปช่วยต่างกลัวกันว่าเสาจะล้มทับ แต่พระอาจารย์ฝั้นปลอบว่าไม่เป็นไร ตั้งใจทำไปเถอะ และไม่ยอมให้ชาวบ้านตีค้ำยันเพื่อกันล้ม ท่านบอกชาวบ้านว่า ถ้าไม่เชื่อผลักดูก็ได้ว่ามันจะล้มไหม ชาวบ้านบางคนได้เข้าไปผลักดูเขย่าดู เมื่อเห็นว่าตั้งอยู่บนหินได้อย่างแน่นหนาทุกต้น ก็ได้แต่ประหลาดใจ แต่ละคนไม่กล้าพูดอะไรได้แต่มองหน้ากันไปมา

เมื่อตั้งเสาเสร็จก็ตกเย็น พวกญาติโยมบางคนก็ลงจากเขากลับบ้าน แต่ส่วนใหญ่พักค้างกันอยู่บนเขา เพื่อช่วยงานต่อไปในวันรุ่งขึ้น

คืนนั้น พระอาจารย์ฝั้นได้ลงไปทำวัตรสวดมนต์แล้วเทศนาสั่งสอน และแนะนำให้พวกชาวบ้านภาวนาพุทโธกันเข้าไว้ อย่าหลับนอนให้มากนัก เมื่อแนะนำเสร็จก็ให้ไปพักผ่อนกันได้ พอตกดึกเงียบสงัด บรรดาญาติโยม ๓ – ๔ คน ที่พักอยู่ในถ้ำต่างได้ยินเสียงผู้คนนับร้อยๆ คุยกันก้องถ้ำไปหมด แต่ฟังไม่ได้ศัพท์ว่าพูดเรื่องอะไร

พระอาจารย์ ฝั้น อาจาโร
อายุ 58 ปี พรรษา 31 พรรษา 16 ส.ค. 98.

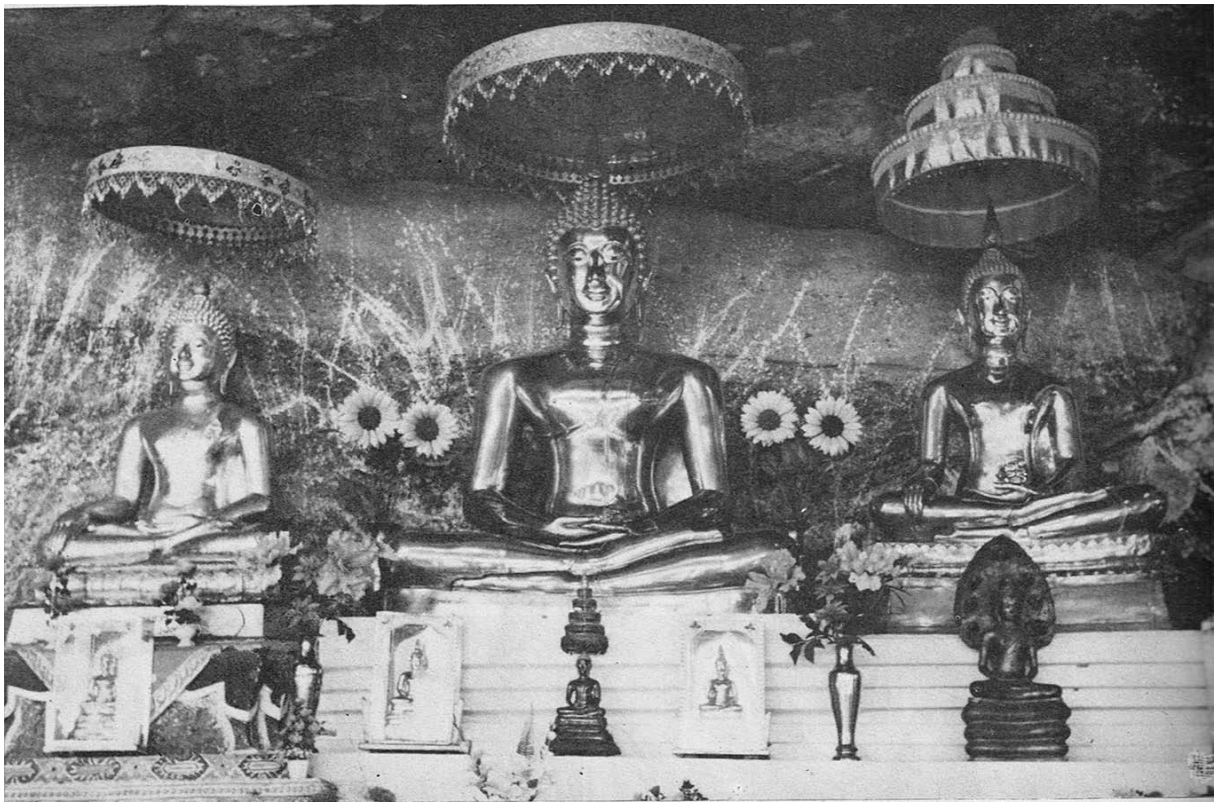
ชาวบ้านใกล้เคียงถ้ำขาม ขึ้นไปทอดกฐิน พระภิกษุแถวบนจากซ้าย พระอาจารย์กว่า สุมโน, พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ, พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, และพระราชคุณาภรณ์ เจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดสกลนคร ส่วนแถวล่างคือ บรรดาสามเณรที่ร่วมรับกฐินในปีนั้น

แรกๆ ก็คิดว่าชาวบ้านบางคนลุกขึ้นมาคุยกัน แต่เมื่อมองไปรอบๆ ก็เห็นทุกคนนอนหลับ จึงรู้สึกเอะใจและนึกกลัวขึ้นมาทันที จะนอนก็นอนไม่หลับ ได้แต่จับกลุ่มสดับเหตุการณ์จนกระทั่งตี ๔ เศษ จึงได้ลุกไปถามพระภิกษุรูปหนึ่งดูว่าเป็นเสียงอะไรกันแน่ แต่พระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมตอบ เพียงแต่แนะนำให้ไปถามพระอาจารย์ฝั้นเอาเอง แล้วท่านก็ชวนชาวบ้าน ๓ – ๔ คนนั้นไปเดินจงกรมด้วยกันบนหลังถ้ำ

เช้าวันนั้น พระอาจารย์ฝั้นขึ้นไปบนศาลาก็ทักทายกับพวกญาติโยมทันที ว่าเป็นยังไงบ้าง เมื่อคืนนั่งกลัวจนนอนไม่หลับทีเดียวหรือ ได้ยินพวกเทพเขามาอนุโมทนาสาธุการกันหรือเปล่า เขามาอนุโมทนากันตั้งมากมาย พวกโยม ๓ – ๔ คนที่ผ่านเหตุการณ์มาเมื่อคืน ได้แต่มองหน้ากันอย่างประหลาดใจ ทำไมพระอาจารย์ฝั้นจึงทราบได้ว่าเมื่อคืนกลัวกันมากจนหลับไม่ลงก็ไม่ทราบ

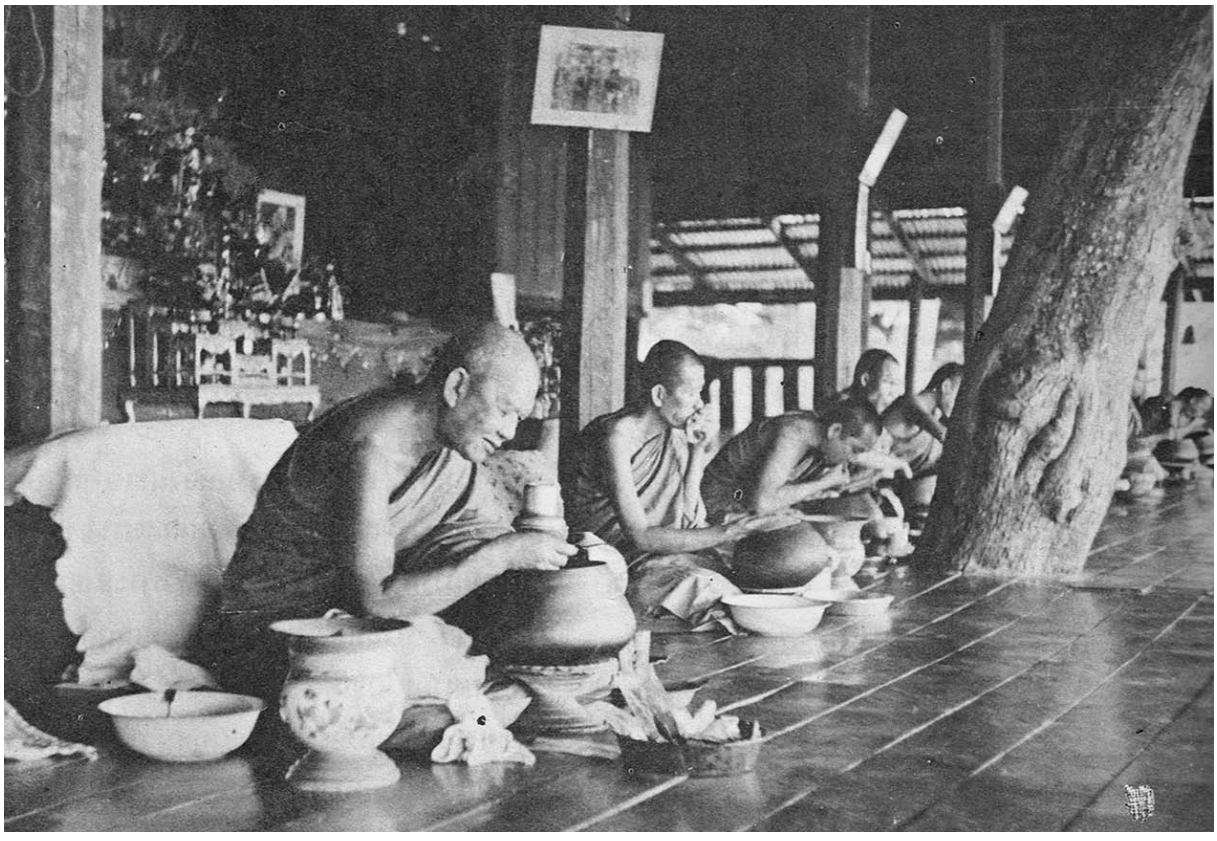
ในที่สุด ศาลาโรงธรรมหลังถาวร ภายใต้การอำนวยการสร้างของพระอาจารย์ฝั้นก็สำเร็จลง ในการนี้ได้มีการสร้างกุฏิที่พักอาศัยของพระอาจารย์ฝั้นขึ้นใหม่ด้วย พร้อมทั้งทำสระน้ำใหญ่บนหลังถ้ำเพื่อเป็นที่เก็บน้ำฝนมาจนกระทั่งปัจจุบัน นับว่าได้อำนวยประโยชน์แก่บรรดาศิษยานุศิษย์ และบรรดาญาติโยมทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

มีเรื่องน่าบันทึกไว้ในที่นี้อีกเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ก่อนจะลงมือสร้างศาลาโรงธรรมดังกล่าว

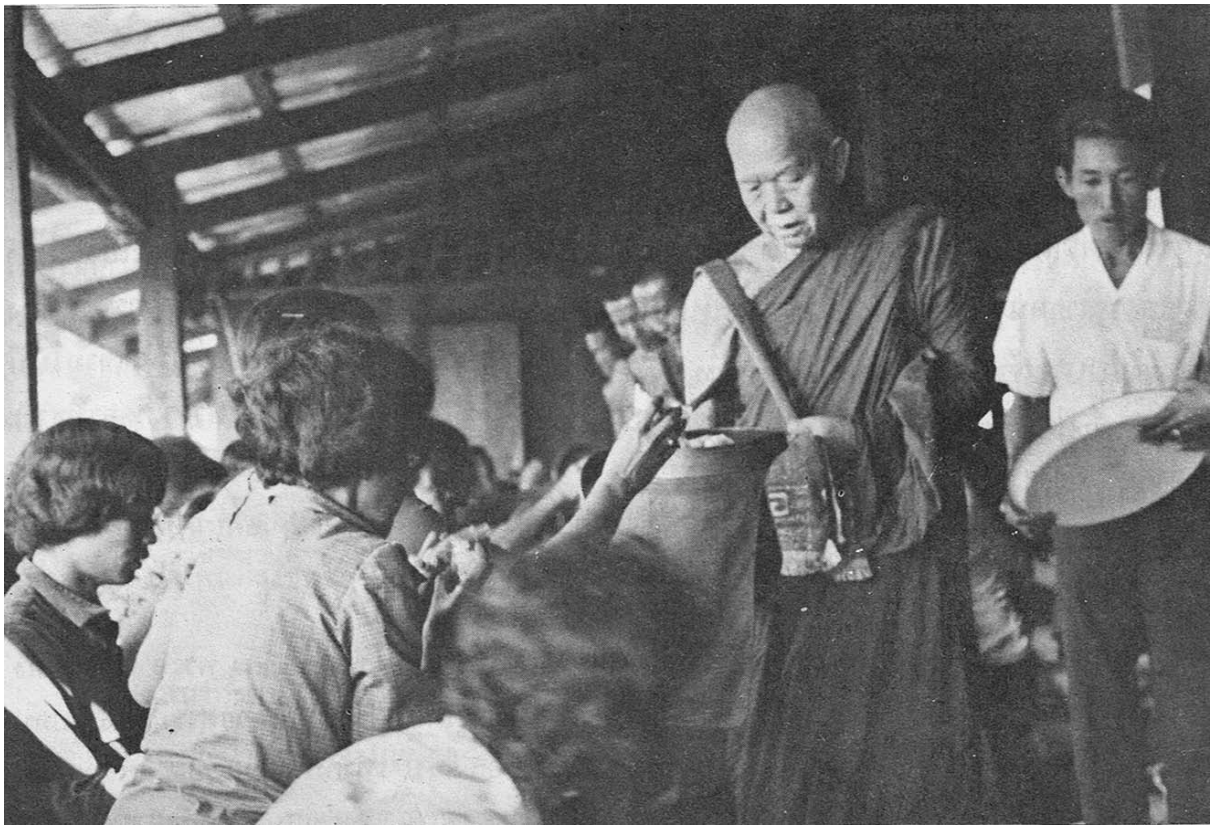
(บน) **พระประธาน (องค์กลาง) ในศาลาโรงธรรมบนถ้ำขาม**

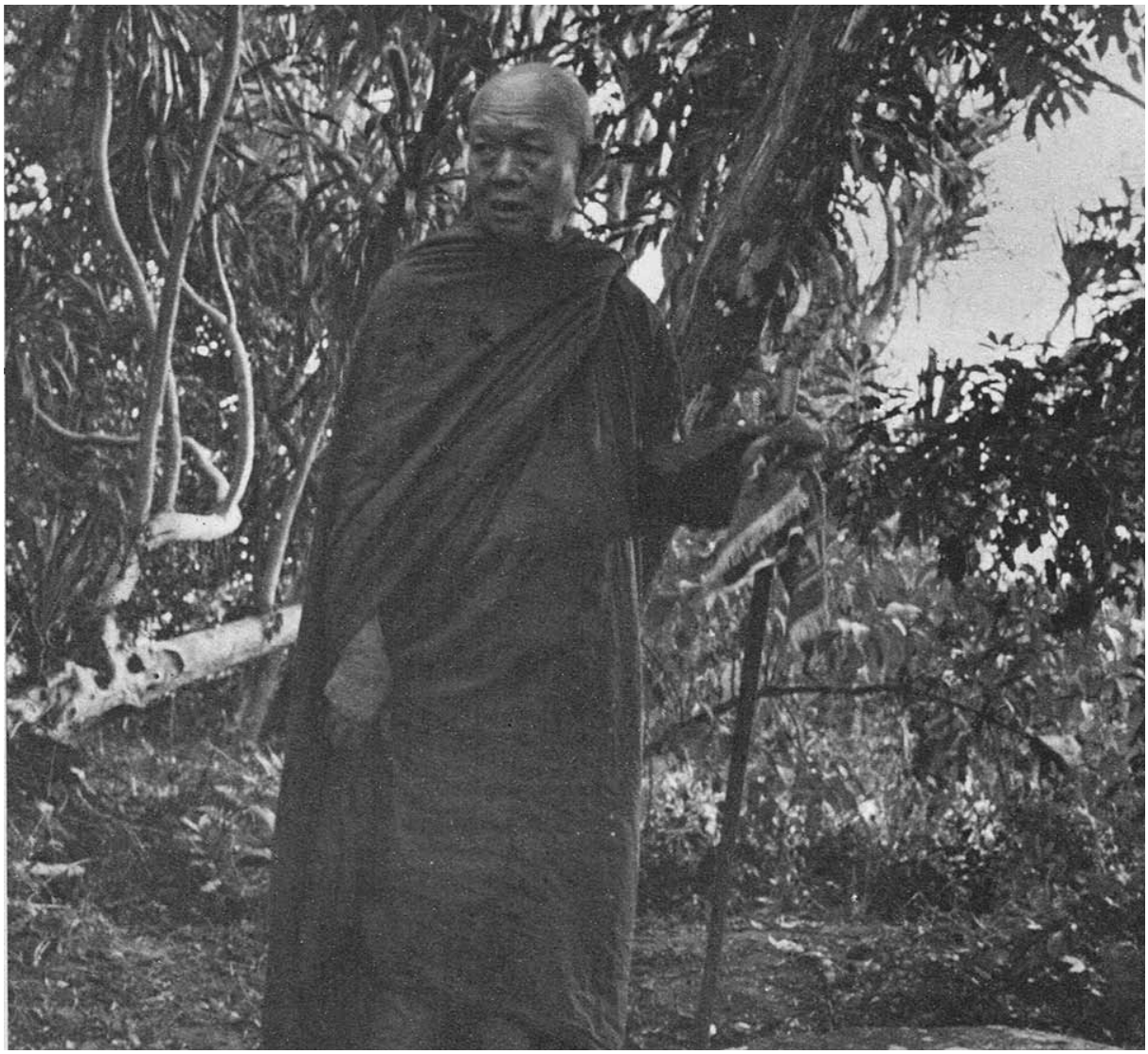
(ล่าง) **ศาลาโรงธรรมหลังนี้เป็นที่ฉันจังหันรวมของพระภิกษุสามเณร**

ได้เกิดปัญหาแก่บรรดาญาติโยมทั้งหลายขึ้นมาว่า องค์พระประธานซึ่งเจ้าภาพจัดส่งไว้ที่บ้านคำข่านั้น ทำอย่างไรจึงจะอัญเชิญขึ้นไปให้ถึงถ้ำขามได้ เพราะระยะนั้นถนนสำหรับขึ้นลงยังไม่มี ทางคนเดินแม้จะมีอยู่ แต่จะขึ้นลงแต่ละทีก็แสนลำบากมากอยู่แล้ว แต่พระอาจารย์ฝั้นได้บอกบรรดาญาติโยมทั้งหลายว่าไม่ยาก ให้พากันหามขึ้นไปเลย โดยมีคนถางทางนำหน้าขึ้นไปก่อน ฝ่ายที่หามพระประธานก็ให้หามตามไปเรื่อยๆ หากจะตัดทางให้เสร็จก่อนแล้วหามพระประธานขึ้นไปก็จะเสียเวลาไปอย่างน้อยถึง ๕ วัน จึงจะตัดทางได้สำเร็จ อีกประการหนึ่ง พระอาจารย์ฝั้นจะต้องจากถ้ำขามไปในงานประชุมประจำปีของคณะศิษย์พระอาจารย์มั่น ที่วัดป่าสุทธาวาส ไม่มีเวลาพอจะรอได้ ชาวบ้านก็สนองเจตนาของท่าน ด้วยการแบ่งกำลังออกเป็นสองชุด ชุดแรกให้ถางทางขึ้นไปก่อน ชุดหลังหามพระประธานตามขึ้นไป เมื่อลงมือกันเข้าจริงๆ ปรากฏว่า ชุดที่ถางทางขึ้นไปก่อน ทำงานไม่ทัน เพราะเป็นป่ารกเต็มไปด้วยขวากหนาม ชุดที่หามพระประธานขึ้นไปไม่อาจหยุดรอได้ เพราะพระประธานหนักมาก จะวางลงหรือยกขึ้นแต่ละครั้งลำบากเป็นที่สุด เนื่องจากสภาพพื้นที่สูงชันและเต็มไปด้วยก้อนหินระเกะระกะ จึงจำเป็นต้องแซงชุดที่ถางทางขึ้นไปก่อน เมื่อแซงไปแล้ว ก็บุกต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง เพราะทางชันขึ้นตลอดเวลา ชุดที่ถางทางล่วงหน้าจึงพากันวางมีด ช่วยกันผลัดเปลี่ยนทำหน้าที่หามร่วมขบวนไปด้วย จนในที่สุดก็อัญเชิญพระประธานขึ้นไปถึงถ้ำขามได้สำเร็จภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมง

ในบางโอกาส บรรดาญาติโยมก็ขึ้นไปทำบุญใส่บาตรในศาลาโรงธรรมหลังนี้

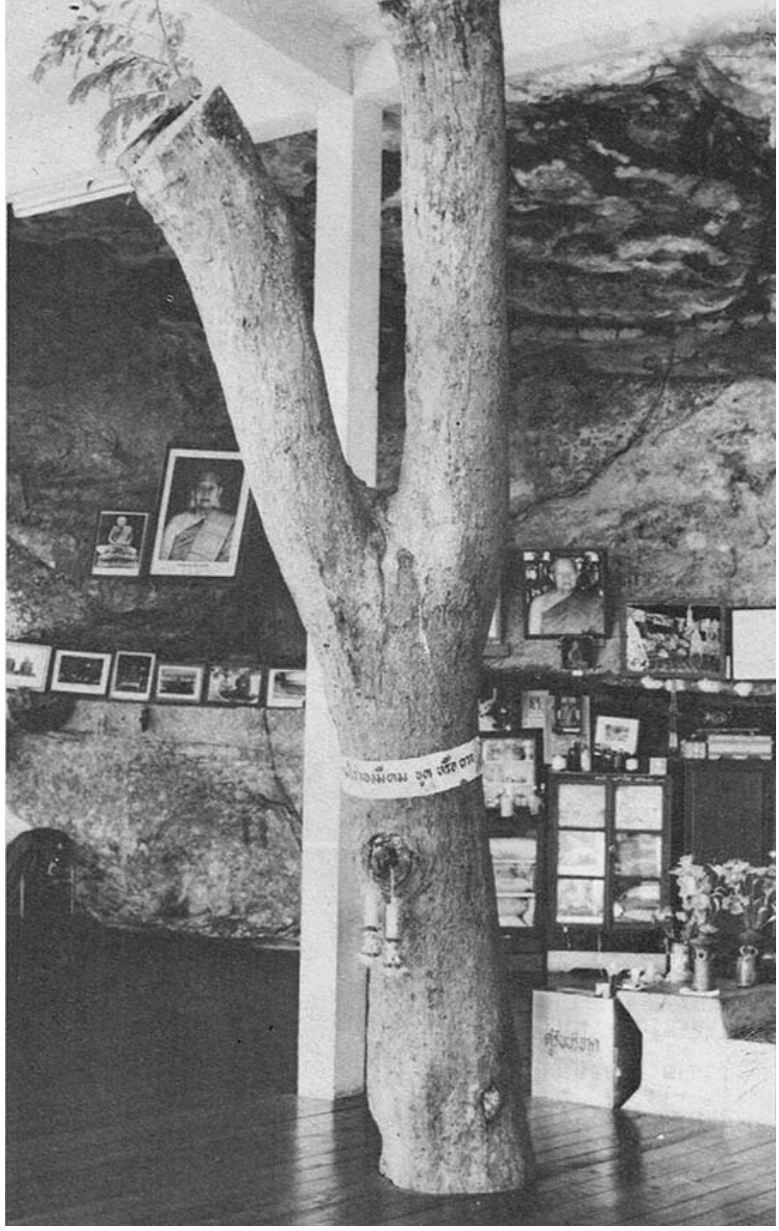

น่าสังเกตว่า ในขณะที่ชาวบ้านช่วยกันหามพระประธานขึ้นไปนั้น ผู้คนชุลมุนวุ่นวายถึงขนาดล้มลุกคลุกคลานอยู่ตลอดเวลา หลายต่อหลายคนล้มลงไปในดงขวากหนาม น่าจะได้รับบาดเจ็บหรือมีบาดแผลกันบ้าง แต่น่าอัศจรรย์เป็นอย่างยิ่ง ทุกคนปลอดภัยไม่มีใครได้รับบาดเจ็บเลยสักคน

และในปีนั้นเอง มีข้อน่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ได้มีคณะศิษย์ทางกรุงเทพฯ พากันขึ้นถ้ำขามไปนมัสการพระอาจารย์ฝั้นเป็นจำนวนมาก แม้การขึ้นถ้ำขาม จะเป็นไปด้วยความยากลำบากก็ยังอุตส่าห์ขึ้นไปจนถึง ที่จ้างเกวียนนั่งไปจนถึงเขาแล้วเดินขึ้นก็มี ที่ขึ้นไปแล้วต้องพักเหนื่อยค้างคืนก็มีมาก ทางรถยนต์ที่สร้างขึ้นไปจนถึงถ้ำขามในทุกวันนี้นั้นเกิดจากนายช่างวิศวกรท่านหนึ่ง อุปสมบทแล้วขึ้นไปจำพรรษาอยู่บนถ้ำขามในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ เมื่อจวนจะออกพรรษาได้เกิดศรัทธาจะทำทางรถยนต์ขึ้นลงถ้ำขามให้ได้ จึงออกสำรวจทางหลังถ้ำ แล้วทำทางลงมาจนสำเร็จ ยังผลให้รถยนต์วิ่งขึ้นลงได้จนปัจจุบัน

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๘ พระอาจารย์ฝั้นคงจำพรรษาอยู่บนถ้ำขามพร้อมด้วยพระภิกษุ ๔ รูป กับสามเณรอีก ๓ รูป เท่ากับพรรษาก่อน ในฤดูแล้ง

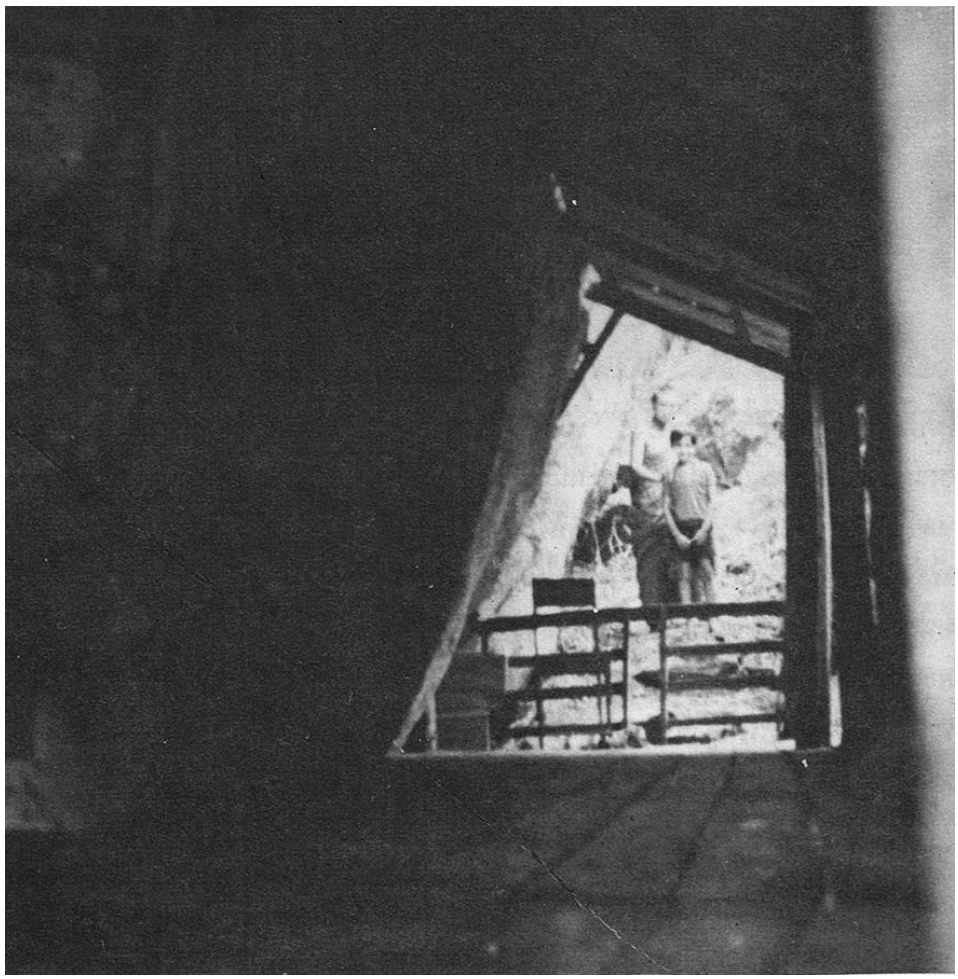

มะขามต้นนี้เป็นที่มาของถ้ำขาม พระอาจารย์ฝั้นสร้างศาลาโรงธรรมคร่อมไว้ดังในภาพ

ปีนั้น มีการทำสระน้ำเป็นงานหลัก สระน้ำบนถ้ำขามนั้นปรากฏว่าต้องทำถึงสองครั้ง เมื่อทำเสร็จครั้งแรกเก็บน้ำเต็มสระแล้วเกิดชำรุด ผนังแตกร้าว น้ำไหลซึมออกไปหมด จึงต้องจัดทำกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยขยับเนื้อที่เข้าไปอีก ครั้งนี้ทำผนังเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก จึงแน่นหนาถาวรมาจนกระทั่งปัจจุบัน และในปีต่อมาพระอาจารย์ฝั้น ได้ทำสระน้ำอีกแห่งบนพื้นที่สูงขึ้นไป จึงมีทั้งหมดรวมสองสระ

ตลอดเวลาที่ผ่านไป พระอาจารย์ฝั้นยังคงนำสานุศิษย์บำเพ็ญความเพียรอย่างคงเส้นคงวา สำหรับอาหารการบิณฑบาตยังคงขัดสนอยู่เช่นเคย แต่บรรดาพระภิกษุสามเณรที่อาศัยอยู่กับพระอาจารย์ฝั้น ก็มิได้ย่อท้อต่อความลำบาก ชาวบ้านก็เอาใจใส่เป็นอย่างดี โดยเดินทางไปใส่บาตรที่เชิงเขา ส่วนพระและเณรก็เดินลงจากเขา รับบิณฑบาตแล้วก็เดินกลับขึ้นไป กว่าจะได้ลงมือฉันก็ตกเข้าไปเกือบ ๙ นาฬิกาครึ่ง ขณะเดียวกันนั้น ก็ได้มีการจัดสร้างกุฏิ สำหรับพระและเณรอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยแรงศรัทธาของบรรดาสานุศิษย์ เพราะตลอดเวลาที่ผ่านไปมีพระและเณรขึ้นไปอาศัยและจำพรรษามากขึ้นเป็นลำดับ

(บน) **กุฏิที่พระอาจารย์ฝั้นจำพรรษาในระยะแรกๆ บนถ้ำขาม ปัจจุบันได้บูรณะเป็นกุฏิถาวรไปแล้ว**

(ขวา) **ทางเดินจงกรมใต้ถุนกุฏิของท่าน**

กุฏิสงฆ์หลังหนึ่งบนถ้ำขาม

มีข้อน่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ขณะที่พระอาจารย์ฝั้น ขึ้นไปพักบนถ้ำขามใหม่ๆ นั้น บริเวณเชิงเขาเต็มไปด้วยป่ารกเป็นดงช้างดงเสือ และสัตว์ป่านานาชนิด แต่ปัจจุบันได้เป็นป่ากล้วย และไร่สวนไปมากมาย

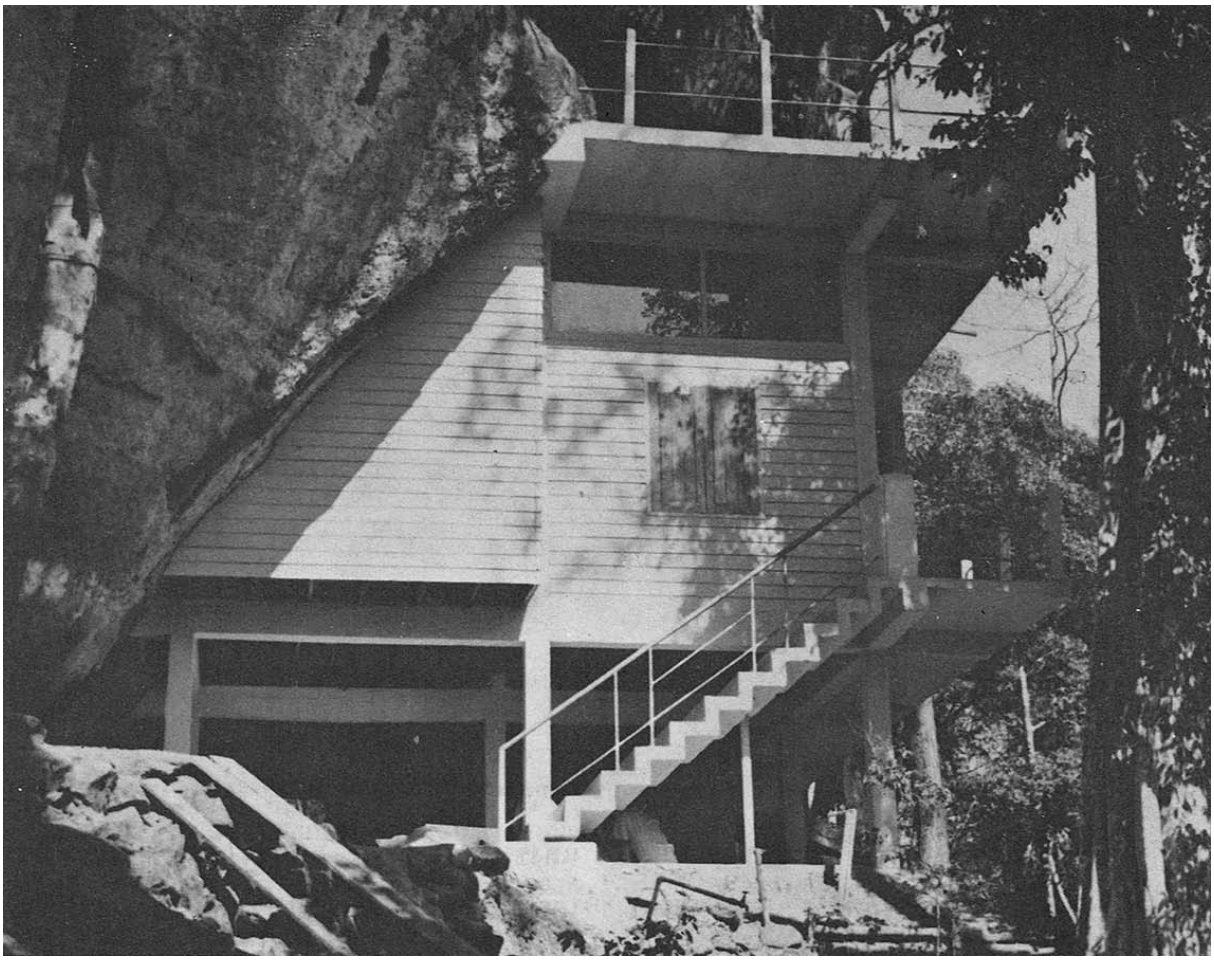
เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะพระอาจารย์ฝั้นได้เป็นผู้แนะนำให้ชาวบ้านบุกเบิก เพื่อประโยชน์ในการครองชีพ และในทางเศรษฐกิจของชาวบ้านแถบนั้นเอง เรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่งขณะที่พระอาจารย์ฝั้น ได้แนะนำสั่งสอนให้ญาติโยมมีความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน ท่านได้แนะนำให้ปลูกกล้วยปลูกอ้อยให้มากขึ้นด้วย จะได้มีอยู่มีกินไม่อดอยากยากแค้น โยมคนหนึ่งได้ค้านขึ้นว่าหมู่บ้านแถบนี้พื้นที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ปลูกอะไรก็ไม่ขึ้นเสียแรงเปล่าๆ ต่อให้เทวดาหน้าไหนมาปลูกก็ไม่ได้ผล พระอาจารย์ฝั้น จึงถามว่าได้ลองปลูกดูแล้วหรือยัง โยมผู้นั้นตอบว่ายัง พระอาจารย์ฝั้นจึงสั่งสอนว่า เพราะพวกเราพากันขี้เกียจเช่นนี้แหละถึงได้พากันอดอยาก ขาดแคลนกันมาเรื่อย มัวแต่พูดมัวแต่คิดว่าทำไม่ได้ ทั้งๆ ที่ยังไม่เคยลงมือทำเลย แล้วจะรู้ผลได้อย่างไรว่าปลูกขึ้นหรือไม่ขึ้น หากปลูกไม่ขึ้นจริงๆ แล้วบรรดาต้นไม้ต่างๆ เหล่านี้มันจะอยู่ได้อย่างไร ถึงบนภูเขานี้เองก็เถอะ ถ้าปลูกลงไปมันก็ขึ้นได้เหมือนกัน แล้วพระอาจารย์ฝั้นก็สั่งให้ญาติโยมหาหน่อกล้วยขึ้นไปปลูกดูบนภูเขาเพื่อลองดูว่ามันจะขึ้นได้หรือไม่ พร้อมกันนั้นก็พาญาติโยมรวมทั้งโยมที่ค้านท่านไปปรับพื้นที่ ตรงที่เป็นป่ากล้วยทุกวันนี้ด้วยกันทุกคน วันต่อๆ มา พวกโยมก็แบกหน่อกล้วยขึ้นไปปลูกวันละต้นสองต้น ในที่สุดกล้วยที่ปลูกก็เจริญงอกงามจนเป็นป่ากล้วยอยู่ในปัจจุบัน และไร่สวนในบริเวณถ้ำขาม ก็เกิดขึ้นอย่างมากมายตามกันมา นับว่าพระอาจารย์ฝั้น ได้เป็นผู้บุกเบิกนำความเจริญไปสู่หมู่บ้านนั้นอย่างแท้จริง

(บน) **พระภิกษุสามเณรและบรรดาญาติโยม ช่วยกันบูรณะกุฏิของท่านให้เป็นกุฏิถาวร ในภาพจะเห็นพระอาจารย์ฝั้น เป็นผู้อำนวยการในการบูรณะอย่างใกล้ชิด**

(ล่าง) **บรรดาญาติโยมที่ขึ้นไปช่วยบูรณะกุฏิของท่าน**

(บน) **กุฏิที่บูรณะเรียบร้อยแล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้ใช้เป็นที่พำนักจำพรรษาตลอดเวลาที่อยู่บนถ้ำขาม**
(ล่าง) **สภาพการทำงานของบรรดาญาติโยม ในการบูรณะกุฏิ**

กลางคากุฏิซึ่งมีลักษณะเป็นดาดฟ้า พระอาจารย์ฝั้นได้ใช้เป็นที่พักผ่อน

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๙ พระอาจารย์ฝั้นลงไปจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ เพราะบรรดาสานุศิษย์ทั้งหลายได้อ้อนวอนขออาราธนาท่านลงไปจำพรรษาอยู่ที่นั่น ออกพรรษาแล้วท่านก็กลับขึ้นไปบนถ้ำขามและนำสานุศิษย์ในการบูรณะ กับก่อสร้างถาวรวัตถุเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีพระและเณรจำพรรษาอยู่กับท่านรวม ๗ รูป เหมือนปีก่อน ปีต่อมาก็ยังคงจำนวนเดิม แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ มีพระและเณรจำพรรษาเพิ่มขึ้นเป็น ๙ รูป ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เพิ่มเป็น ๑๕ รูป จนเกินกำลังของผู้ที่จะให้ความอุปัฏฐาก ยังความลำบากแก่พระและเณรในกลางพรรษาเป็นอันมาก ในพรรษาต่อมาท่านจึงตัดจำนวนลง คือปี พ.ศ. ๒๕๐๔ มีพระและเณรจำพรรษาลดลงเหลือ ๙ รูป และปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ลดลงอีกเหลือ ๖ รูป

เมื่อออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้ว พระอาจารย์ฝั้น ได้ลงไปพักที่วัดป่าอุดมสมพร ในฤดูแล้งของปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านได้นำญาติโยมพัฒนาเส้นทางจากโรงเรียนบ้านม่วงไข่ไปบ้านหนองโดก โดยช่วยดูแลเป็นกำลังใจแก่ชาวบ้านอย่างใกล้ชิด เป็นเวลาถึง ๕ – ๖ วัน การตรากตรำคร่ำเคร่งงานในขณะสังขารกำลังร่วงโรยเช่นนี้ เป็นเหตุให้ท่านป่วยหนักถึงขนาดต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลจังหวัดสกลนคร หลังจากนั้นประมาณ ๒ สัปดาห์ เมื่ออาการทุเลาลงแล้ว จึงกลับไปพักฟื้นที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ **และได้จำพรรษาอยู่ที่วัดนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ อีกพรรษาหนึ่ง** เพราะขณะนั้นท่านมีอายุมากแล้ว และมีโรคภัยเบียดเบียนด้วย คณะแพทย์และสานุศิษย์เห็นว่าการเดินขึ้นลงที่ถ้ำขามต้องออกกำลังมาก อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของท่านได้ จึงวิงวอนให้ท่านพักจำพรรษา

อยู่ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ไปพลางก่อน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ท่านจะจำพรรษาอยู่ที่วัดนั้นเพื่อเป็นการพักฟื้น แต่บรรดาญาติโยมทั้งใกล้และไกลก็ยังพากันไปนมัสการอยู่ไม่ขาด ท่านเองก็เมตตาต้อนรับ และเทศนาอบรมสั่งสอนโดยมิเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย นับเป็นอันตรายต่อสุขภาพของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ท่านยังมีภารกิจในการอบรมพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะนวกภิกษุผู้บวชใหม่ไปพร้อมกันด้วย ทั้งยังได้นำการพัฒนาวัด โดยขุดลอกขยายสระหนองแวงให้กว้างและลึกจนเป็นรูปสระใหญ่ สร้างโบสถ์น้ำขึ้นในแบบได้ประโยชน์ใช้สอยและถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ โดยหลีกเลี่ยงความวิจิตรพิสดารในการตกแต่งอย่างสิ้นเชิง สำหรับกุฏิที่พักก็ได้สร้างขึ้นใหม่เท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น

ในปี ๒๕๐๗ พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี ผู้ซึ่งจากไปเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนทางภาคใต้ติดต่อกันมาถึง ๑๕ ปี ได้เดินทางกลับมาทางภาคอีสาน และได้แวะเข้าไปเยี่ยมเยียนพระอาจารย์ฝั้น ที่พรรณานิคมด้วย วันหนึ่งท่านได้เดินขึ้นไปบนถ้ำขาม พอเห็นสภาพบนถ้ำขามเข้าแล้ว ท่านก็ชอบใจจึงได้พักวิเวกและจำพรรษาอยู่บนนั้น ปรากฏว่าในระหว่างพรรษาท่านสามารถบำเพ็ญความเพียรอย่างเต็มที่ เพราะพระภิกษุสามเณรที่ร่วมพรรษาด้วย ล้วนเป็นสานุศิษย์ของพระอาจารย์ฝั้น แต่ละรูปได้รับการอบรมจากพระอาจารย์ฝั้นอย่างดีมาแล้วทั้งนั้น จึงไม่เป็นภาระที่ท่านจะต้องหนักใจหรือสืบต่อการอบรมแต่ประการใด ความเหมาะสมในการวิเวกบำเพ็ญความเพียรบนถ้ำขามนั้น พระอาจารย์ขาว อนาลโย

พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี

นามเดิม เทสก์ เรี่ยวแรง
บิดา อุสาห์ เรี่ยวแรง
มารดา ครั่ง เรี่ยวแรง
เกิด วันเสาร์ที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. ตรงกับวัน ๗๕ ปีขาล ที่บ้านนาสีดา ตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นบุตรคนที่ ๙ ในจำนวน ๑๐ คน

การบรรพชาและอุปสมบท ในพ.ศ. ๒๔๕๙ ได้ออกจากบ้านติดตามพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม และพระอาจารย์คำเดินทางไปยังบ้านหนองขอน ตำบลหัวตะพาน อำเภออำนาจเจริญ แล้วได้ไปบรรพชาเป็นสามเณรกับพระอุปัชฌาย์ลุย ที่บ้านเค็งใหญ่

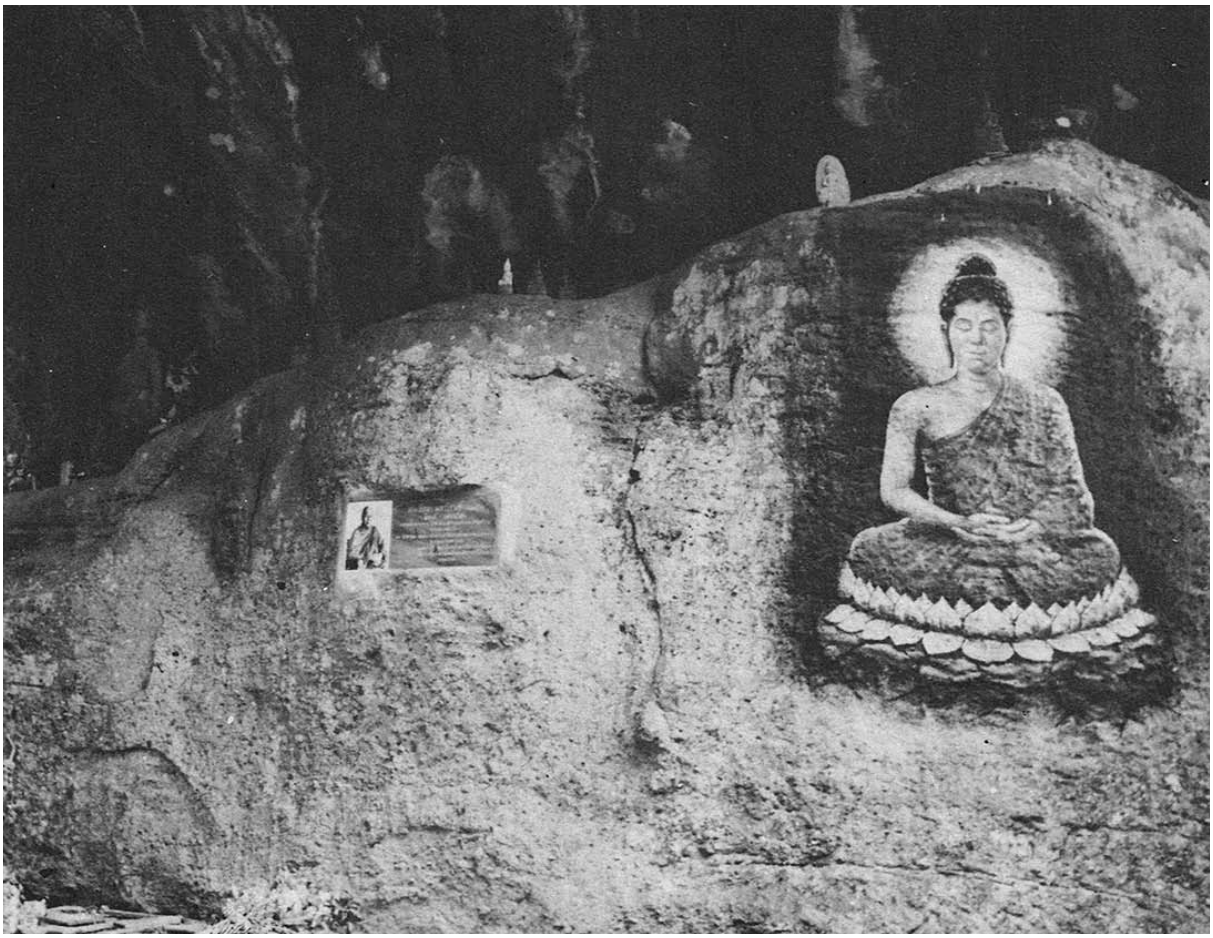
เมื่ออายุย่างเข้า ๒๒ ปี ได้อุปสมบท ณ วัดสุทัศน์ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ตรงกับวัน ๔๗ เวลา ๑๑.๔๘ น. โดยมีพระมหารัฐเป็นพระอุปัชฌาย์ พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล เป็นพระกรรมวาจาจารย์

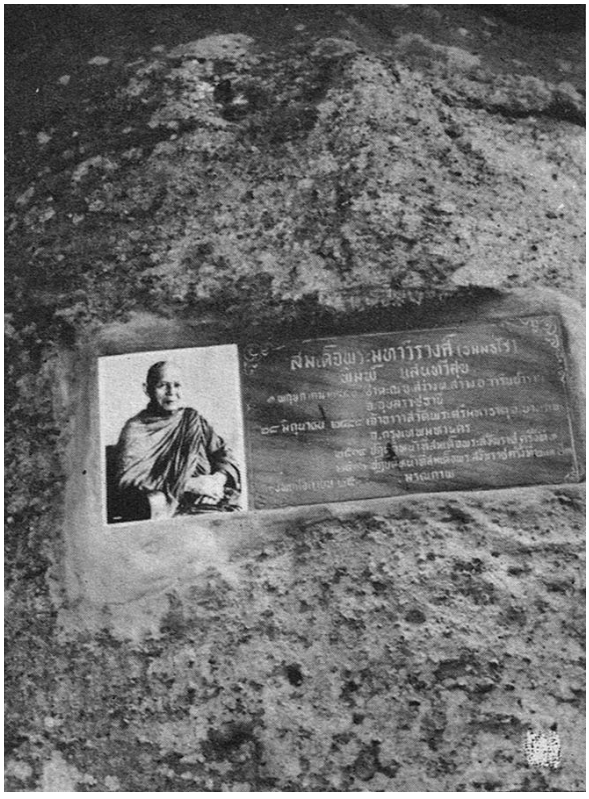
การจาริกเพื่อศึกษาปฏิบัติและสั่งสอนธรรม พ.ศ. ๒๔๖๖ เมื่อออกพรรษาแล้ว ได้ติดตามพระอาจารย์สิงห์ และพระมหาปิ่น ออกธุดงค์จากวัดสุทัศน์เป็นครั้งแรก เดินทางบุกป่ามาจนถึงจังหวัดอุดรธานี และได้เดินทางไปนมัสการพระอาจารย์มั่น และพระอาจารย์เสาร์ เป็นครั้งแรกที่บ้านค้อ อำเภอบ้านผือ ต่อจากนั้นได้จาริกไปยังจังหวัดต่างๆ

และในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นี้เอง ท่านก็ได้เดินทางกลับจากจังหวัดภูเก็ต มาอยู่จำพรรษาที่วัดถ้ำขาม กับท่านอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ท่านก็ได้เดินทางไปพักวิเวกอยู่ที่วัดหินหมากเป้ง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

สมณศักดิ์ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะสามัญฝ่ายวิปัสสนาที่**พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์**

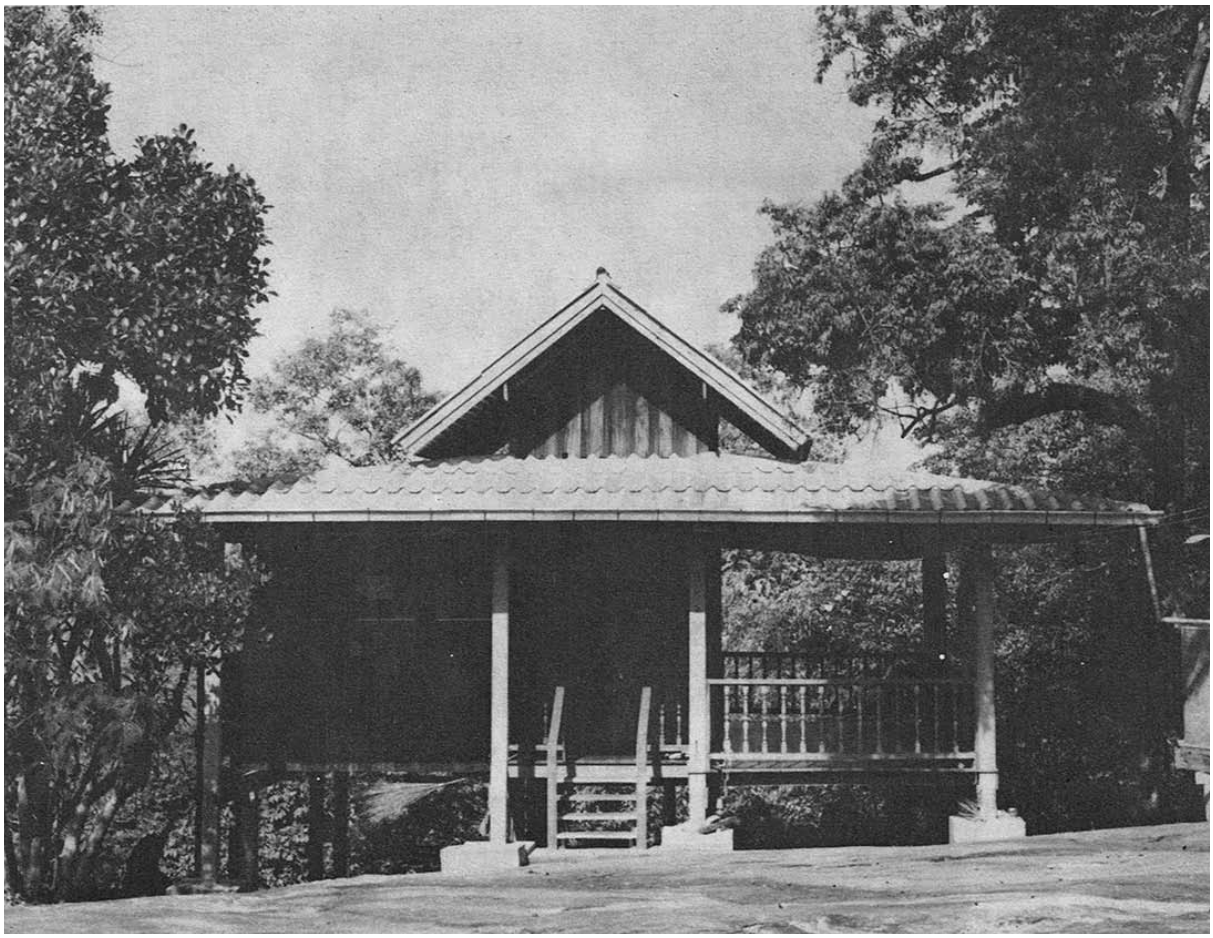

บรรยากาศและสถานที่บนถ้ำขามนี้ เป็นที่ชื่นชมของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) เป็นอย่างยิ่ง ได้เคยมาพักอยู่บ่อยๆ และได้สั่งไว้ด้วยว่าเมื่อมรณภาพ แล้วให้นำอัฐิส่วนหนึ่งมาบรรจุไว้ที่ถ้ำขาม

(บน) **และ** (ล่าง) **สถานที่บรรจุอัฐิของสมเด็จฯ**

ก็พอใจเช่นเดียวกัน กล่าวคือในการพาคณะศิษย์ของท่านขึ้นไปพัก เพื่อเยี่ยมเยียนพระอาจารย์เทสก์ ในวันหนึ่ง ท่านถึงกับเอ่ยปากขอแลกสถานที่กับพระอาจารย์เทสก์ โดยขอให้พระอาจารย์เทสก์ไปอยู่ดูแลวัดถ้ำกลองเพลแทนท่าน ส่วนท่านเองจะขออยู่บนวัดถ้ำขามเอง แต่ไม่สำเร็จ

ในปีต่อๆ มา พระอาจารย์ฝั้นยังคงไปๆ มาๆ ระหว่างวัดป่าอุดมสมพร วัดป่าภูธรพิทักษ์ และ

กุฏิของสมเด็จฯ บนถ้ำขาม

วัดป่าถ้ำขาม แต่ไม่ว่าท่านจะไปพำนักอยู่ที่ใด บรรดาผู้คนจะพากันไปกราบไหว้นมัสการท่านอย่างเนืองแน่น ทุกคนได้รับการต้อนรับจากท่านอย่างเสมอหน้า ไม่มีเด็กไม่มีผู้ใหญ่ ไม่มีคนมีคนจน ไม่มีเจ้านายหรือบ่าวไพร่ ทุกคนได้รับความเมตตาปรานีเสมอกันหมด ตลอดเวลาที่ผ่านไปท่านไม่เคยกระตือรือร้นในอันที่จะต้อนรับใครผู้ใดเป็นพิเศษ ทั้งไม่เคยย่อท้อในการเอาธุระแนะนำสั่งสอนอบรมเทศนาแก่ผู้คนทุกหมู่ทุกเหล่า

ท่านเป็นนักสร้างคน คือสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ท่านได้แก้ไขผู้ประพฤติเป็นพาลเกเรเบียดเบียนข่มเหงรังแก สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นโดยการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ตลอดจนผู้ติดอบายมุขต่างๆ ให้บังเกิดความสำนึกตนและละเว้นจากการประพฤติมิชอบเป็นผลสำเร็จมามากต่อมาก

เมตตาบารมีธรรมของท่าน กว้างใหญ่ไพศาลขึ้นทุกที แต่ละปีที่ล่วงไป ผู้คนที่หลั่งไหลไปนมัสการท่าน เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่มีวันจบสิ้น จนกระทั่งในระยะหลังๆ บรรดาสานุศิษย์และนายแพทย์ได้กราบวิงวอนท่านครั้งแล้วครั้งเล่า ให้บรรเทาการรับแขกลงเสียบ้าง ท่านจะได้มีเวลาพักผ่อนมากยิ่งขึ้น เพราะนับวันที่ผ่านไปสังขารของท่านได้ทรุดโทรมลงไปมาก ทั้งยังล้มป่วยลงบ่อยๆ อีกด้วย แต่ท่านไม่ยอมกระทำตาม ซึ่งทุกคนก็ตระหนักดี

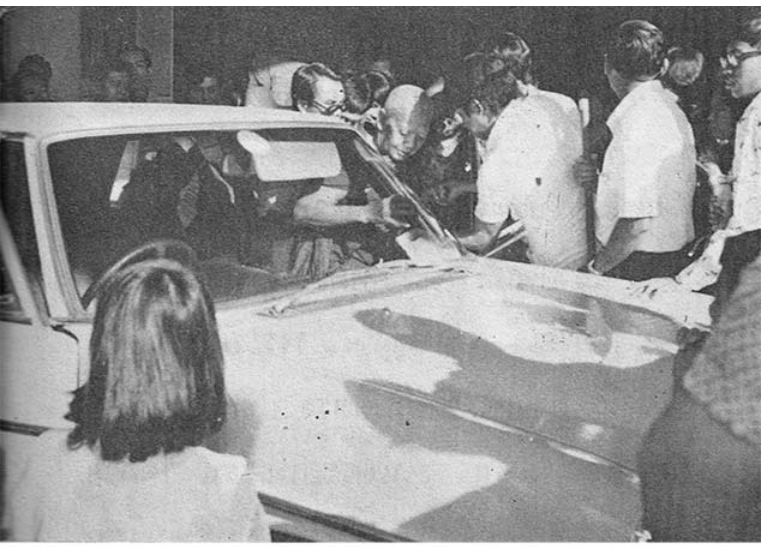
(บน) ระยะหลังนี้ ปรากฏว่าพระอาจารย์ฝั้นสังขารโทรมลงไปมาก ได้เข้าไปรักษาตัวในกรุงเทพฯ ครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗
(ล่าง) หลังจากนั้นได้มาพักฟื้นอยู่ถ้ำขามระยะหนึ่ง

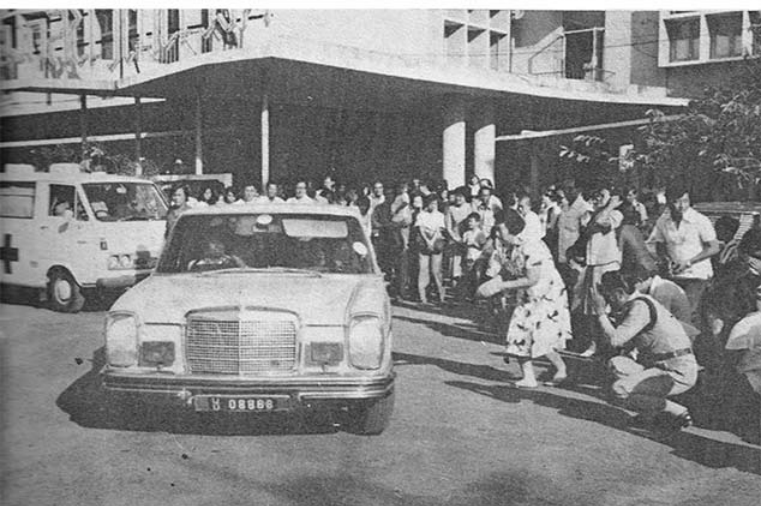
ในเหตุผลว่าเป็นการขัดต่อเมตตาธรรมที่ท่านยึดถือปฏิบัติมาตลอด

ความตรากตรำ ในการแผ่บารมีธรรมของท่านนี้เอง เป็นมูลเหตุสำคัญให้ท่านเกิดอาพาธอย่างฉับพลัน เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๙ จึงได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสกลนคร แต่อาการของท่านไม่ดีขึ้น จึงได้เข้ามารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ในกรุงเทพมหานครอีกระยะหนึ่ง โดยอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

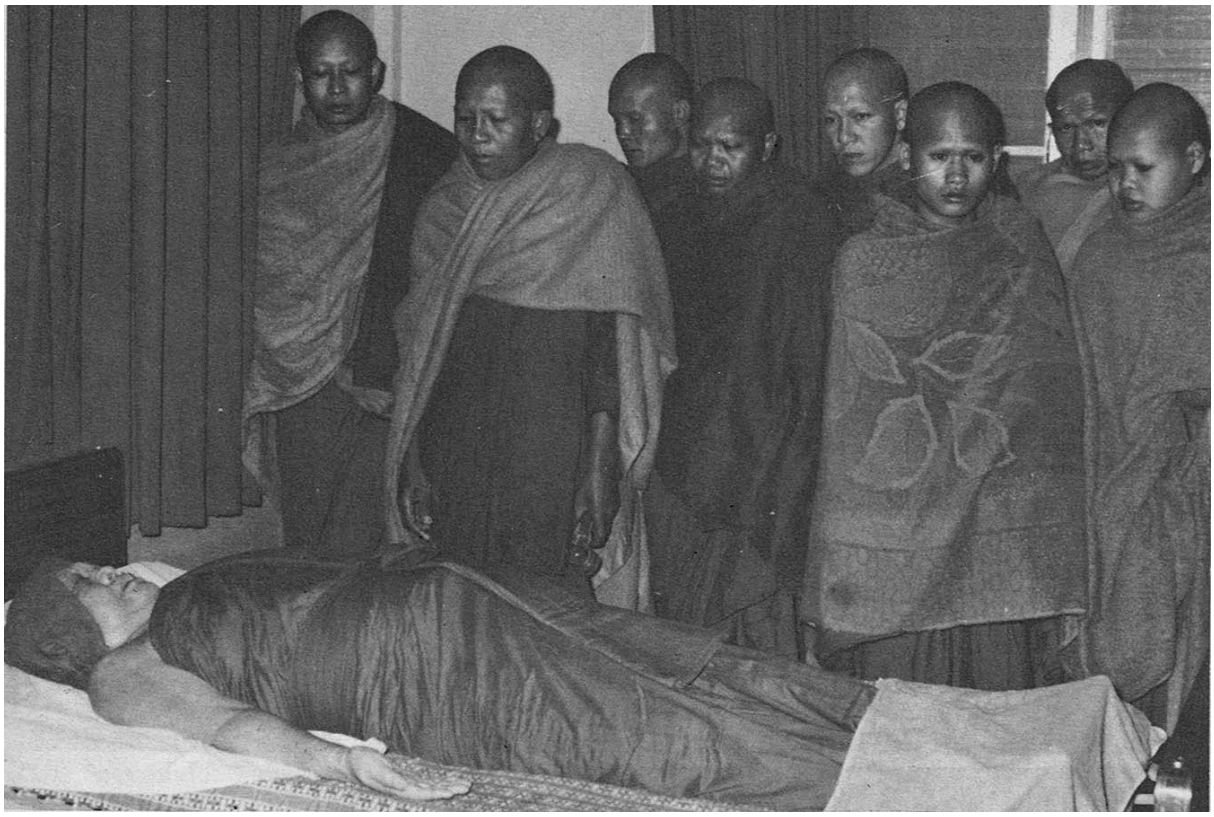

จากความตรากตรำและความเหน็ดเหนื่อยเป็นมูลเหตุ
ให้ท่านเกิดล้มป่วยลงกะทันหัน หลังจากได้รับการรักษา
ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อยู่ชั่วระยะหนึ่งท่านจึงได้
ขอกลับไปรักษาตัวที่วัดป่าอุดมสมพร

เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น. ของวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พระอาจารย์ฝั้นได้มรณภาพด้วยอาการสงบ

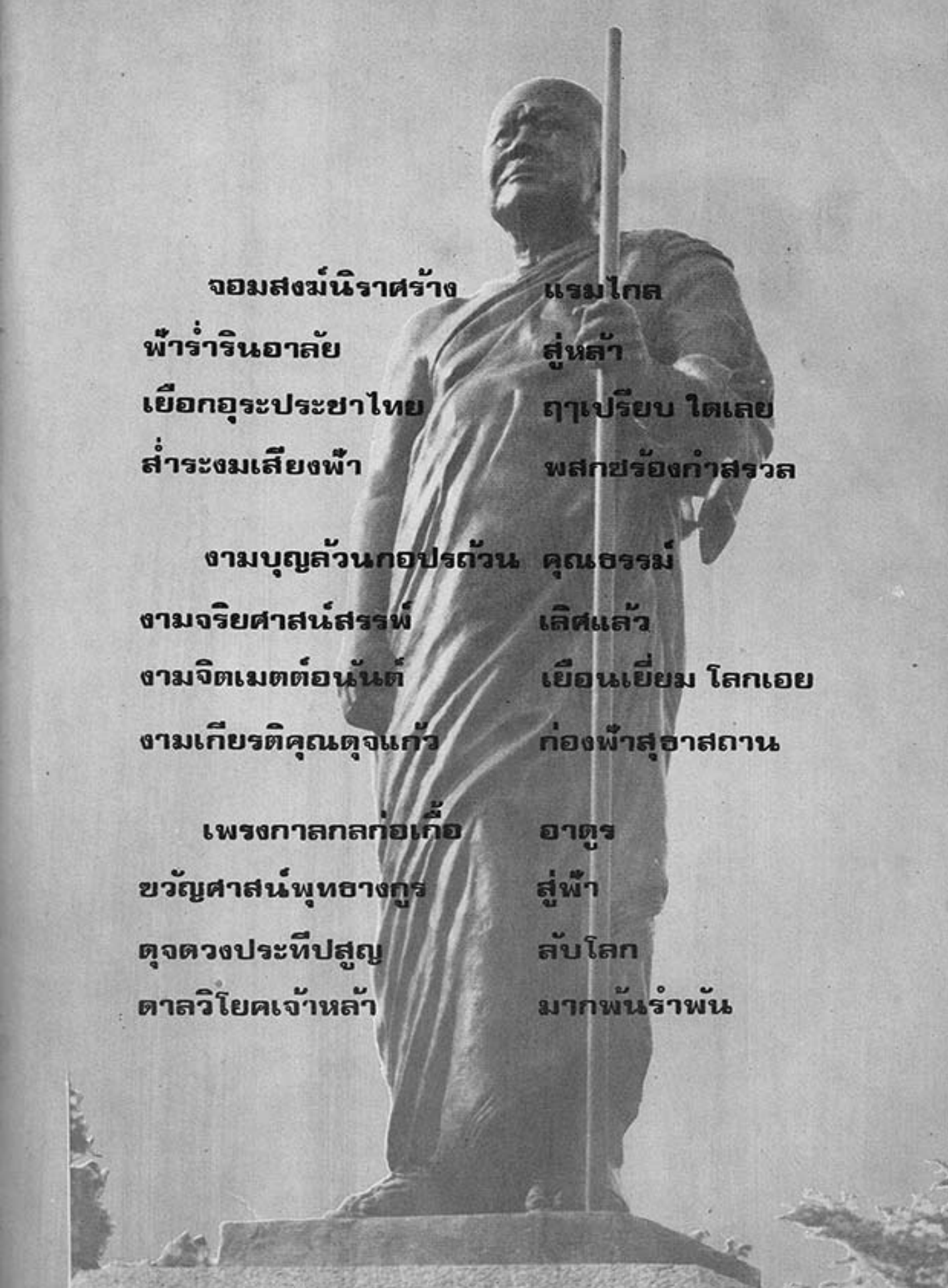
รักษาตัวอยู่ได้ระยะหนึ่ง พระอาจารย์ฝั้นก็ขอกลับวัด กลับมาคราวนี้ คณะศิษย์ได้ร่วมกันสร้างกุฏิหลังใหม่ให้ท่านพักอาศัย โดยยกพื้นขึ้นมาบนสระหนองแวง ข้างโบสถ์น้ำและทำรั้วกั้นเพื่อมิให้ผู้คนเข้าไปรบกวนท่านด้วย

แต่อาการของท่านก็ยังไม่ดีขึ้น มีแต่ทรงกับทรุดอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งถึงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐ ได้เกิดอาการโรคแทรกซ้อนขึ้นอย่างรุนแรงและกะทันหัน ท่านจึงต้องทิ้งขันธ์ธาตุของท่านไปด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น. ของวันเดียวกัน

ข่าวมรณภาพแพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว สานุศิษย์และญาติโยมทั้งหลายต่างหลั่งไหลไปคารวะศพของท่าน แต่ละคนพบกันด้วยสีหน้าอันหม่นหมอง หลายต่อหลายคนบรรยายความรู้สึกในขณะนั้นด้วยน้ำตา เพราะไม่ทราบจะบรรยายถึงความเศร้าเสียใจให้สมบูรณ์ดีไปกว่านั้นได้อย่างไร

ณ บัดนี้ พระภิกษุผู้เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้ารูปหนึ่ง ..... **พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร** ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รู้แจ้งเห็นจริงในพระสัทธรรม ได้กระทำที่สุดแห่งทุกข์ ละสังขารขันธ์พันโลกดับสูญไปแล้ว

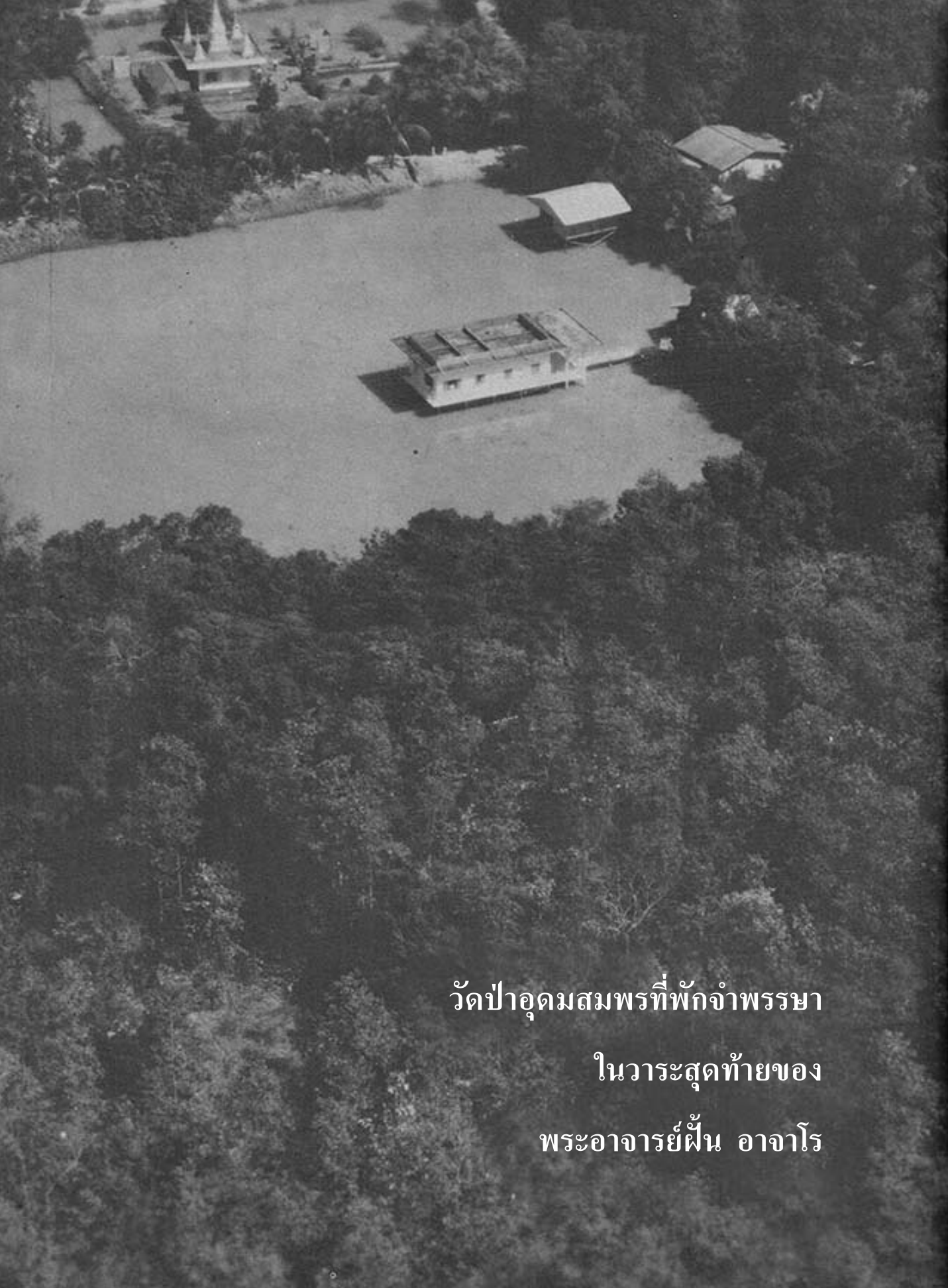
จะเหลืออยู่ ก็แต่ร่องรอยแห่งเมตตาบารมีธรรมอันสูงส่งของท่าน ซึ่งจะจารึกอยู่ในความทรงจำของบรรดาสานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปอย่างไม่มีวันลืมเลือน

จอมสงฆ์นิราศร้าง แรมไกล
พ้าร่ำรินอาลัย สู่หล้า
เยือกอุระประชาไทย ฤๅเปรียบ ใดเลย
ส่ำระงมเสียงพ้า พสกชร้องกำสรวล

งามบุญล้วนกอปรถ้วน คุณธรรม์
งามจริยศาสน์สรรพ์ เลิศแล้ว
งามจิตเมตต์อนันต์ เยือนเยี่ยม โลกเอย
งามเกียรติคุณดุจแก้ว ก่องพ้าสุธาสถาน

เพรงกาลกลก่อเกื้อ อาดูร
ขวัญศาสน์พุทธางกูร สู่พ้า
ดุจดวงประทีปสูญ ลับโลก
ดาลวิโยคเจ้าหล้า มากพันรำพัน

วัดป่าอุดมสมพรที่พักจำพรรษา

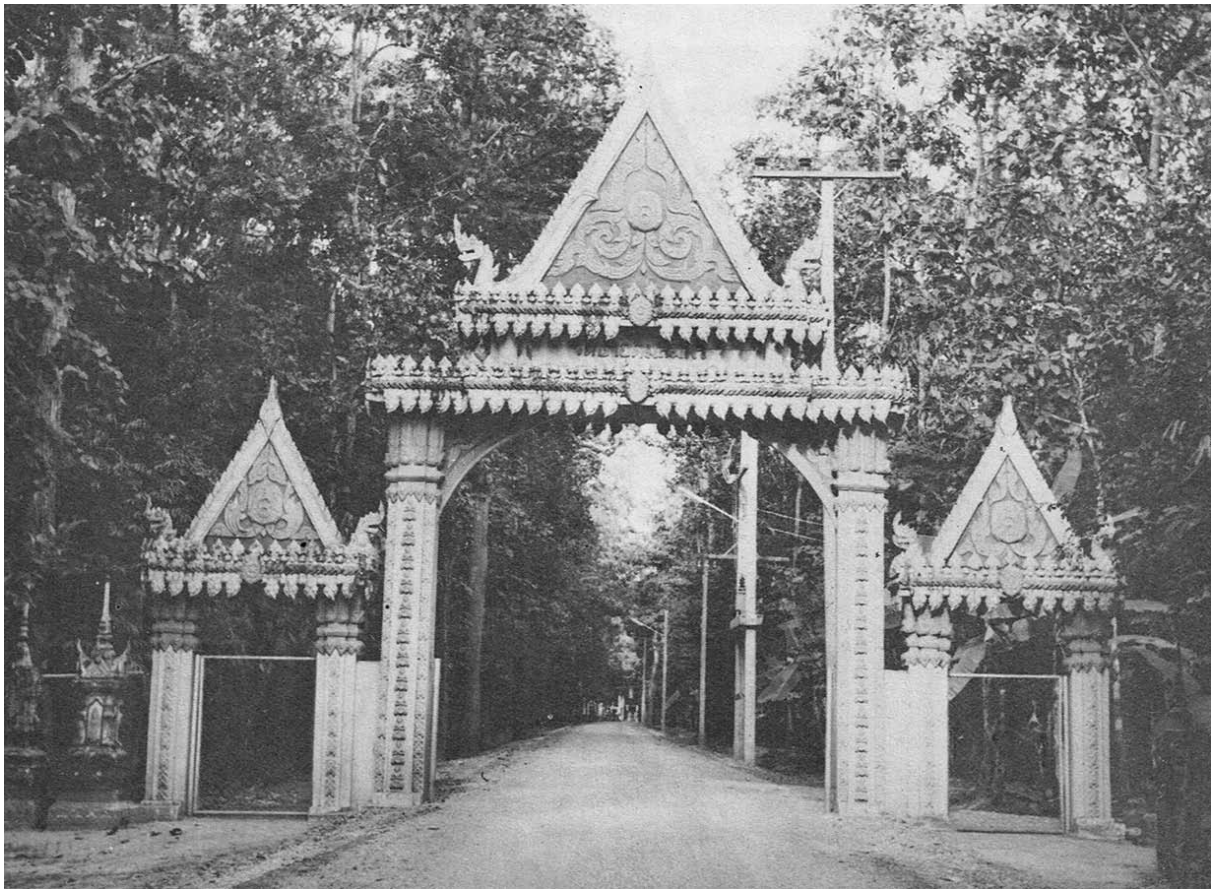
ในวาระสุดท้ายของ

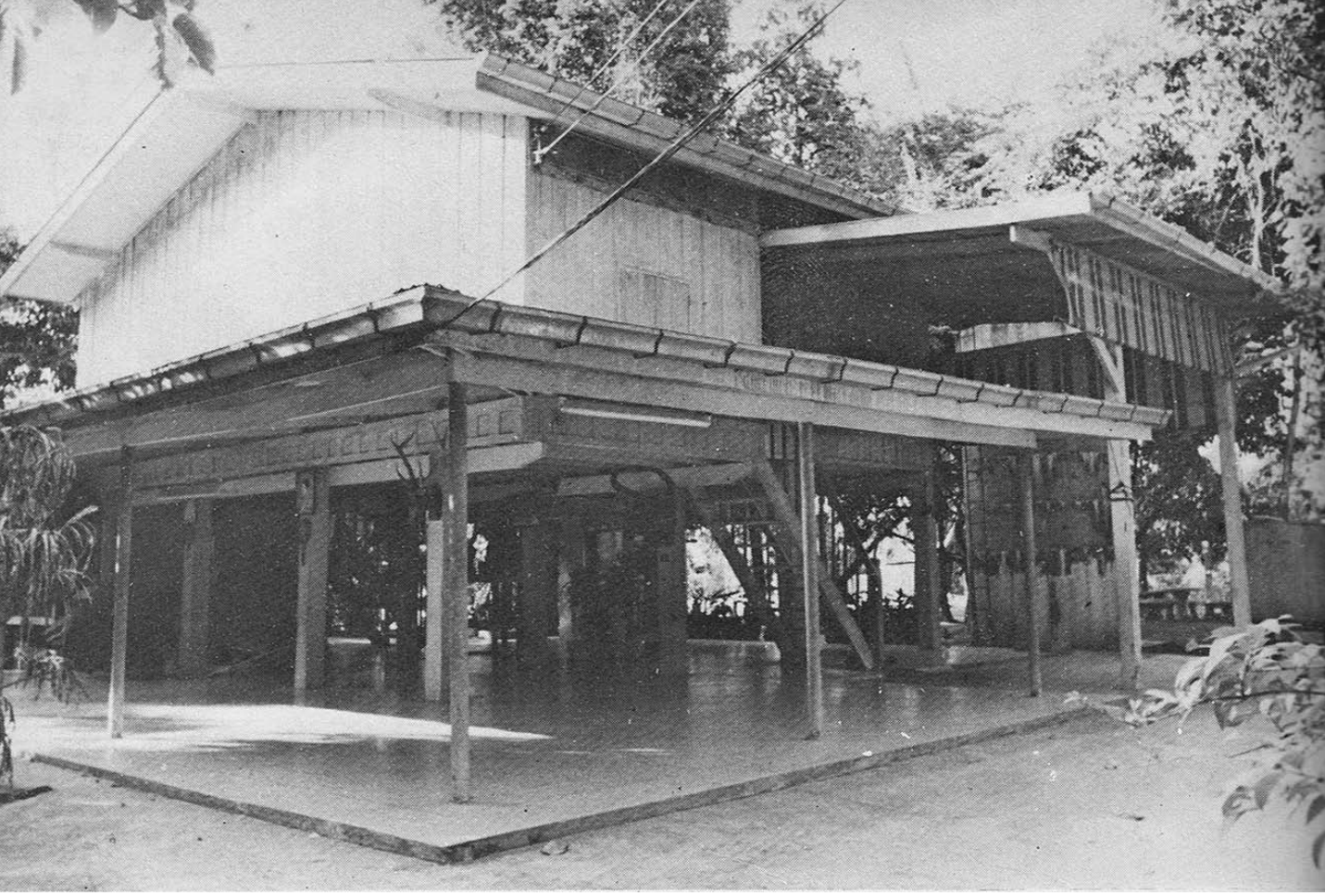
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

(ซ้าย) **ซ้ายสุด คือกุฏิที่ญาติโยมศรัทธาสร้างถวาย เมื่อคราวอาพาธ ท่านมรณภาพที่กุฏินี้ ขวาสุดคือโบสถ์น้ำ**

(ล่าง) **ซุ้มประตูทางเข้าวัดป่าอุดมสมพร ซึ่งกองทัพภาค ๒ สร้างถวาย**

(บน) **กุฏิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่วัดป่าอุดมสมพร บรรดาศิษย์มีจิตศรัทธาสร้างถวายในระยะหลัง**
(ล่าง) **ศาลาโรงธรรมซึ่งใช้เป็นที่ประกอบกิจของสงฆ์ และใช้เป็นที่บำเพ็ญกุศลศพ พระอาจารย์ฝั้น**

กุฏิใจดี
หรือเจดีย์ห้ายอด

โรงครัว ชั้นบนเป็นที่พักแรมญาติโยมที่ไปแสวงธรรม

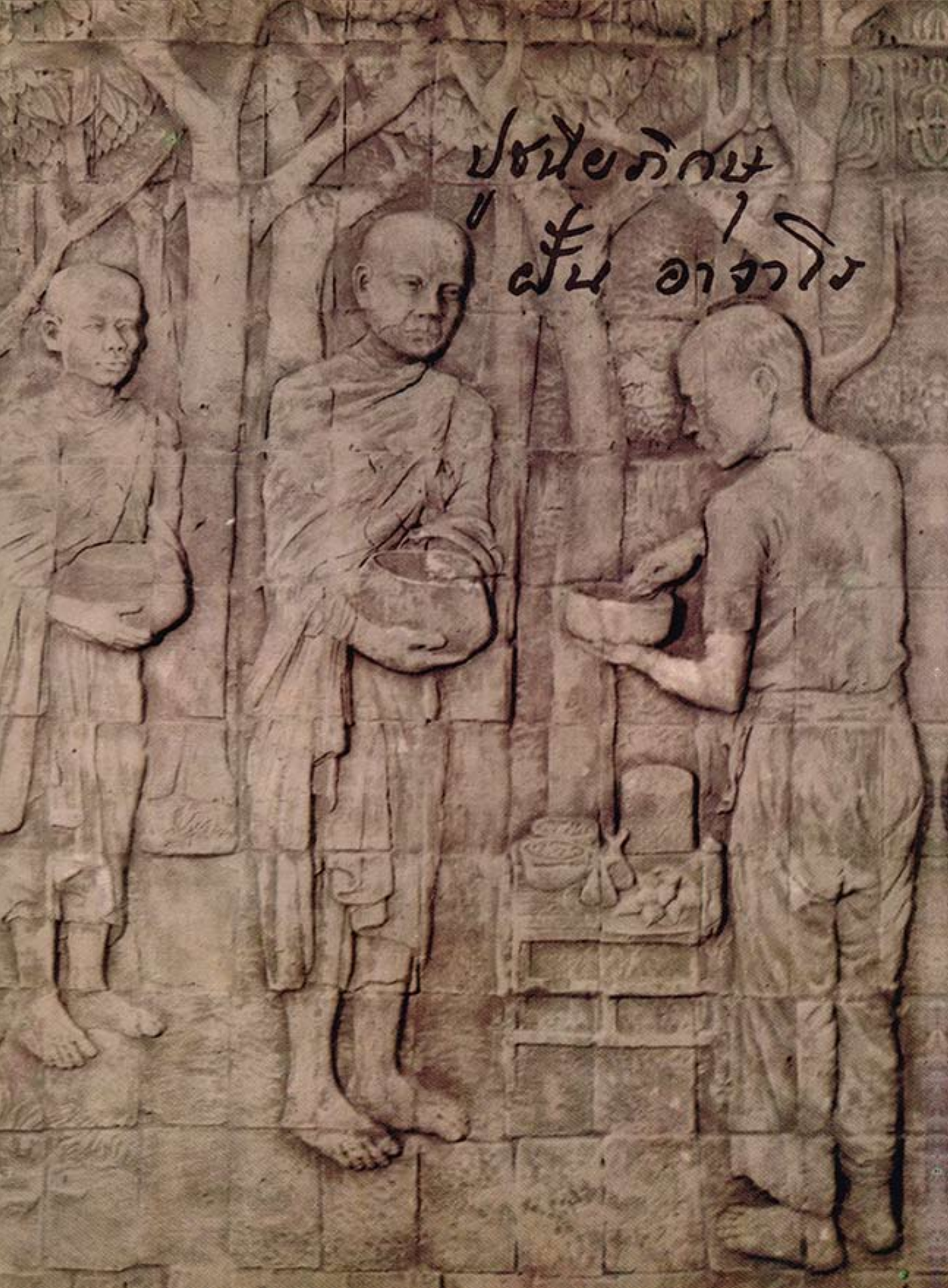
โรงย้อมจีวรในบริเวณวัด

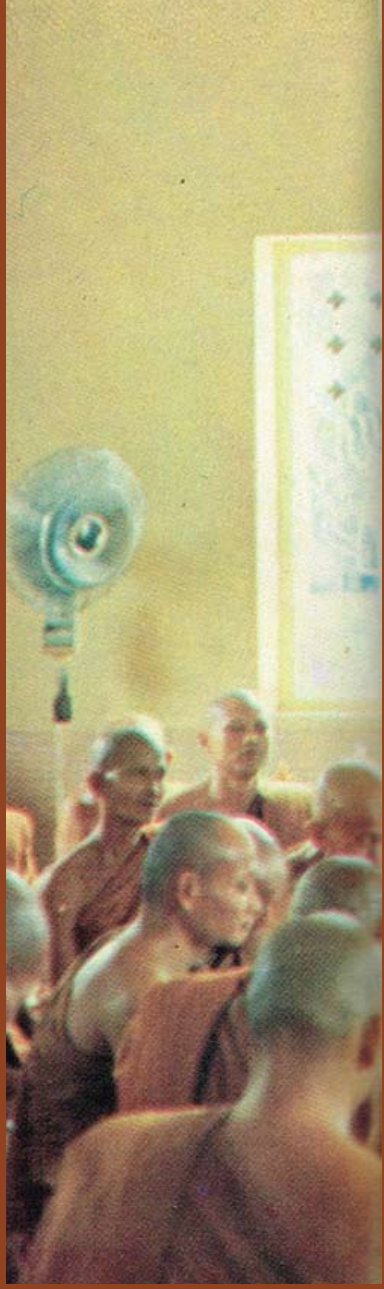
(บน) **การปัดกวาดลานวัด กิจวัตรของสงฆ์**

(ล่าง) **สถานที่ล้างบาตรหลังการฉันจังหันทุกเช้า**

ปฐมปัจฉิมกถา
ปั้น อาจาโร

ปฐมบท ฝั่น อาจาโร

จากวัดป่าอุดมสมพร รถโดยสารขนาดใหญ่พาเราผ่านช่องทางปกคลุมด้วยแมกไม้มืดได้กลิ่นฝุ่น รู้สึกรสชาติดินเข้ามาเยี่ยมกรายอยู่ในลำคอ มองไม่เห็นบ้านเรือนหรือแสงไฟอย่างใดทั้งสิ้น พบแต่คนหนุ่มคนสาวจูงเด็กขนาดพอจะเดินได้เก่งสวนทางกับเราเป็นกลุ่มๆ ทุกคนหน้ายิ้ม แลเห็นฟันขาวอยู่ใต้ฝ่ามือและลำแขนที่ยกขึ้นบังแสงไฟฉายหน้ารถ คนที่ไม่ได้ยกมือป้องหน้าหลับตาปี๋ก็ยังอวดฟัน

รถตะกายเชิงเขาฝุ่นดินเลื่อนไถล กระฟัดกระเฟียดต่อมาอีกพักหนึ่งก็จอดหน้าดวงโคมสว่างสองสามดวง

“รถขึ้นมาได้เพียงแค่นี้เท่านั้น เราจะต้องเดินอีกช่วงหนึ่งจึงจะถึงที่ท่านอาจารย์ฝั้นท่านอยู่”

ที่นั่น เขาถ้ำขาม สถานที่หลวงพ่อฝั้น อาจาโร ขึ้นไปบำเพ็ญภาวนาในระหว่างเวลานอกพรรษา

ตรงสุดทางรถที่จะขึ้นต่อไปได้ มีสำนักแม่ชีหลบอยู่ในหลืบเขา แวดล้อมด้วยธรรมชาติสวยงาม และสงบ

ทางเดินขึ้นเขาเลาะเลียบไปตามช่องหิน บางตอนลาด บางตอนเป็นมุมโค้งแคบ พอถึงยอดเขาจึงจะเป็นลานกว้าง หินเรียบ ใช้เป็นที่เฮลิคอปเตอร์เหาะลงจอดได้

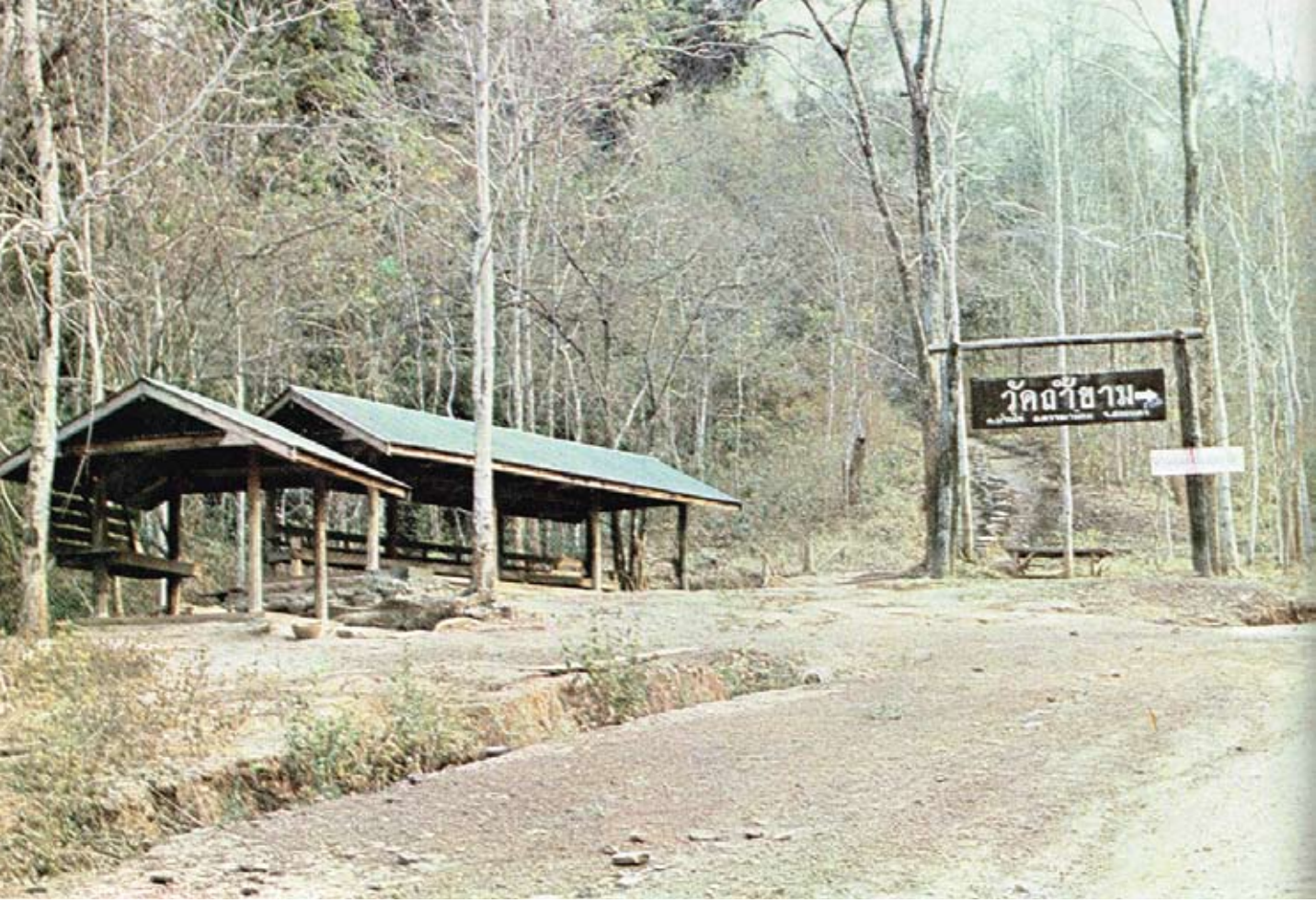

เลยลานโดยรอบมีดงลั่นทมออกดอกหอมกรุ่น

ยอดเขาขนาดย่อมลูกนี้อยู่ในเทือกเดียวกับภูพาน ต้องไต่บันไดในซอกลดต่ำลงไปจึงจะถึงหินผาเป็นปีกคล้ายเพิง ที่เรียกว่า “ถ้ำขาม” ปีกผานี้มีต้นมะขามใหญ่ยืนต้นตระหง่าน เมื่อหลวงพ่อจัดต่อหลังคาจากชะง่อนหินใหญ่ออกมา ต้นมะขามก็ยังคงถูกสงวนไว้ตรงกลางศาลานั่นเอง

โอกาสแรกที่ได้ไปกราบนมัสการหลวงพ่อฝั้นคราวนั้น เป็นเวลาสามทุ่มเศษแล้ว หลวงพ่อยังนั่งอยู่บนศาลา พรั่งพร้อมด้วยกลุ่มพระภิกษุห่มจีวรสีย้อมฝาดนั่งขัดสมาธิเรียงอยู่เกือบเป็นวงกลม อกตั้งหลังแอ่น นิ่งประดุจรูปปั้นล้อมดวงแห่งความสว่างโพลง

หลวงพ่อทักทายผู้เดินทางไกลมาเป็นเวลากว่าสิบสองชั่วโมงว่า “มากันแต่ไหน? มากันยังไง? เอ้า เข้ามา ...”

ศาลาตักบาตรบนทางขึ้นถ้ำขาม

“มาจากกรุงเทพฯ เจ้าค่ะ” ศิษย์ที่เคยไปมาหาสู่ประนมมือหลังกราบงามสามหน เรียนให้ทราบ

“มากันตั้งแต่เมื่อไหร่?”

“ออกจากกรุงเทพฯ ตั้งแต่เช้าเจ้าค่ะ”

“เออ ... เหนื่อยกันแย่ซี”

“แต่พอมาถึงแล้วก็ปลื้มใจหายเหนื่อยเลยเจ้าค่ะ” เสียงหลังนี้เป็นผู้พึ่งเคยพบหลวงพ่อฝั้น อาจาโร เป็นวาระแรกในชีวิตค่ำวันนั้นเอง

สุภาพสตรีท่านแรกขอร้องให้หลวงพ่อสอน “พุทโธ” แก่คณะผู้ไปเยี่ยมเยียน

“พุทโธ คือพระพุทธเจ้า พุทธะ คือความรู้....”

หลวงพ่อแนะนำการนั่งให้สบาย หลับตา ทำใจให้สงบ ทำใจให้เบิกบานหน้ายิ้มๆ และทำใจให้สว่าง ภาวนา **“พุทโธ”** พร้อมกับหายใจลึกเข้าไปสู่ก้นบึ้งของห้วงหทัย แล้วระบายออก

ศาลาถ้ำขามเงียบกริบราวกับไม่มีสิ่งที่มีชีวิตอยู่เลย

มองออกไปภายนอก ต้นไม้ชูยอดเหยียดกิ่งก้านอยู่ต่ำกว่าเรา ดาวกระพริบขยิบระยับอยู่

ทางขึ้นใกล้จะถึงถ้ำ

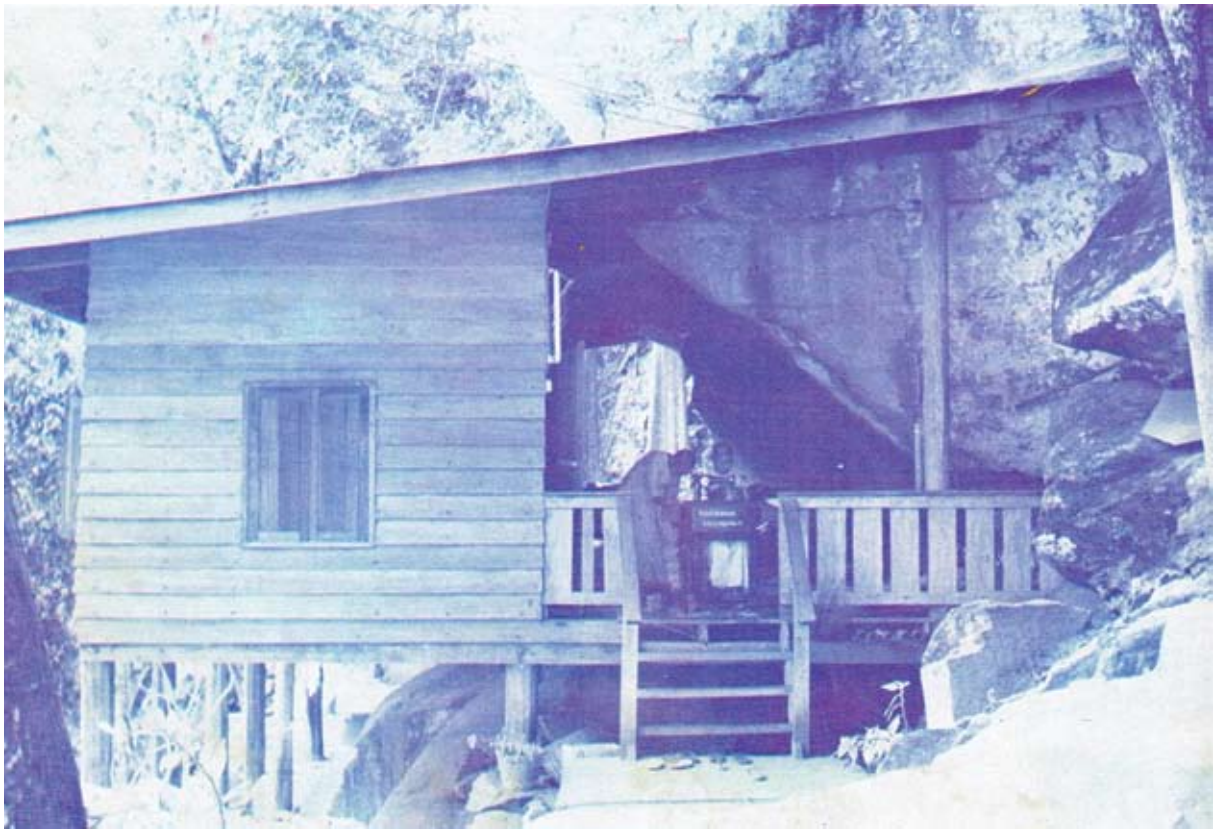
ตามช่องว่างของกิ่งไม้ ผู้คนซึ่งนั่งตามสบายหลับนัยน์ตานิ่งไม่ไหวติง เหมือนกับว่าหลุดออกไปลอยอยู่ในกลุ่มเมฆเมืองแมนแดนฟ้า

นี่คือสภาพปกติของกิจวัตรหลวงพ่อฝั้นประจำวัน ต้อนรับผู้ไปหาด้วยเมตตา ให้ความกรุณาแนะนำโดยไม่เลือกเวลา ตั้งแต่อรุณถึงดึกดื่นทุกคืน การหลับนอนพักผ่อนนั้นใช้เวลาเพียงน้อยนิด

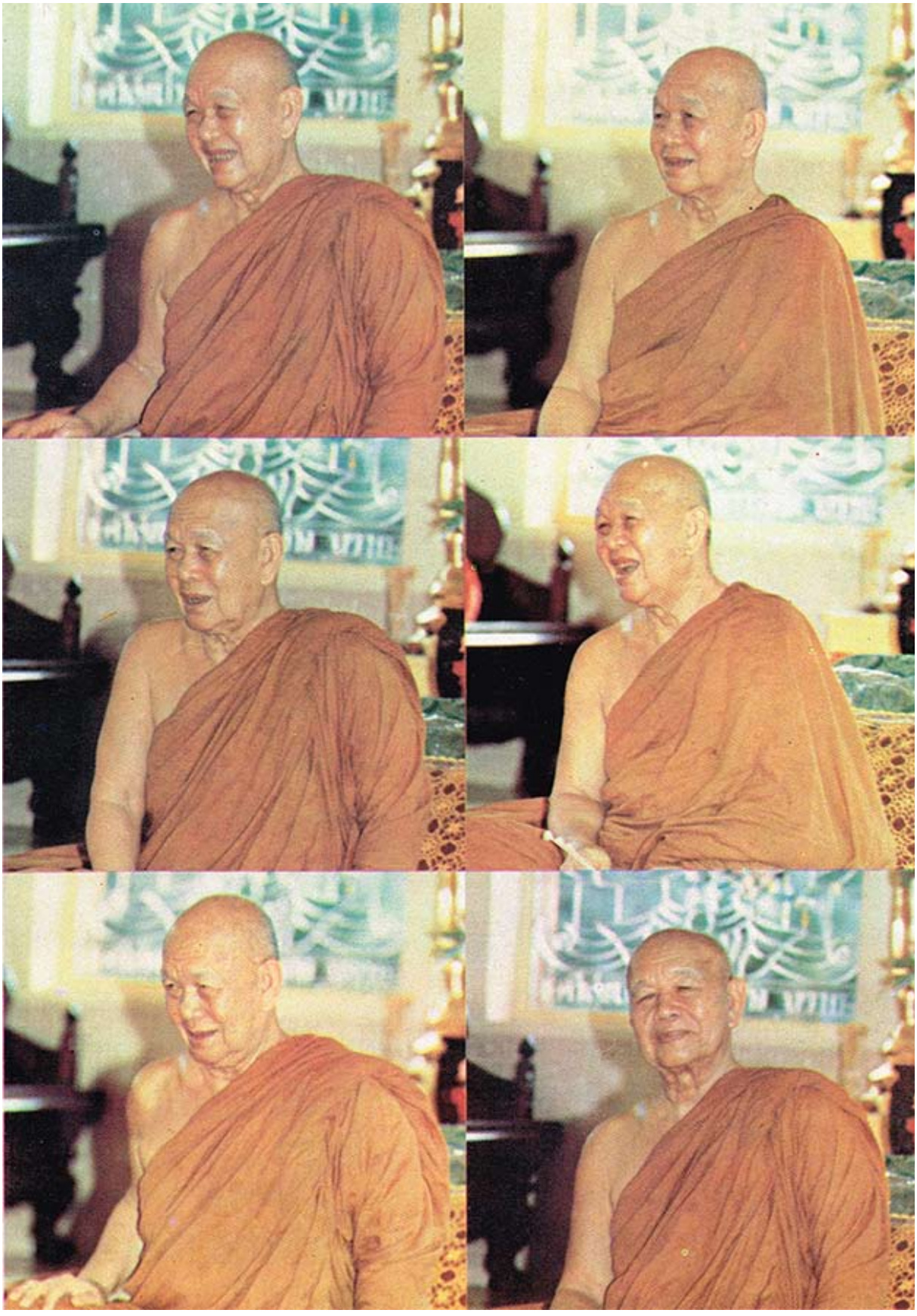
ความเมตตากรุณาของหลวงพ่อยิ่งใหญ่ที่สุด มากมายและเหลือเฟือเสมอ

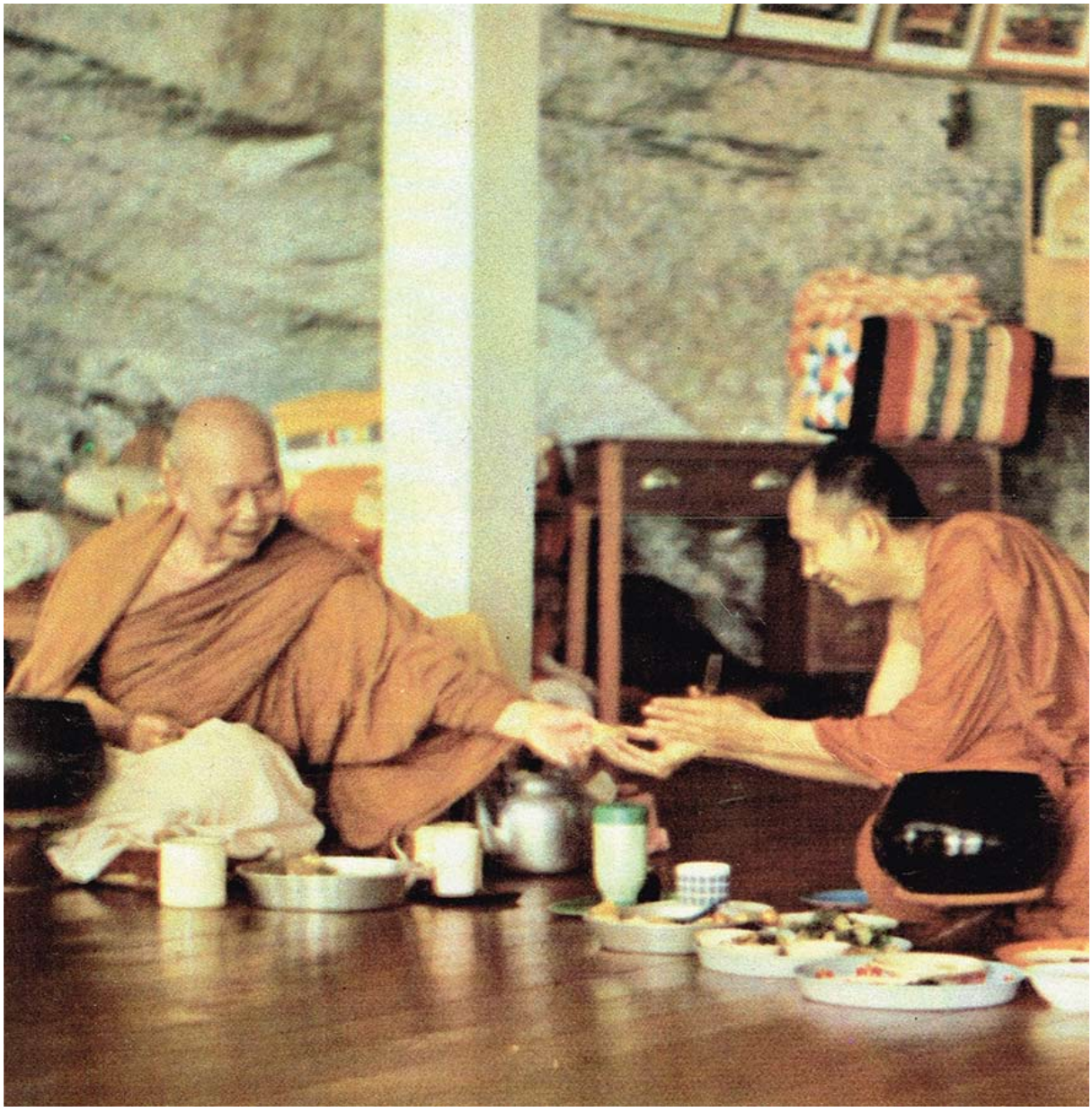
ผู้ที่ไปกราบนมัสการหลวงพ่อจะรู้สึกถึงพลังรังสีแห่งความเมตตา แผ่สร้านออกมาถึงตัวเขา ทำให้รู้สึกเป็นสุข ลืมความเดือดร้อนวุ่นวายไม่เป็นสุขอย่างปลิดทิ้ง และเมื่อได้ลองปฏิบัติตามคำแนะนำของหลวงพ่อ ก็จะเกิดความรู้สึกอย่างใหม่ชนิดที่ไม่เคยประสบมาก่อน

ท่านเจ้าพระคุณ สมเด็จพระญาณสังวร แห่งวัดบวรนิเวศวิหารซาบซึ้งถึงพลังแห่งเมตตาคุณของหลวงพ่อฝั้นดียิ่งกว่าท่านผู้ใดทั้งหมด จะเห็นได้ว่า หากมีชาวต่างประเทศผู้ใดอยากเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้ได้รสชาติความสุขสงบอย่างฉับพลัน

กุฏิแม่ชีในหลืบเขา บนถ้ำขาม

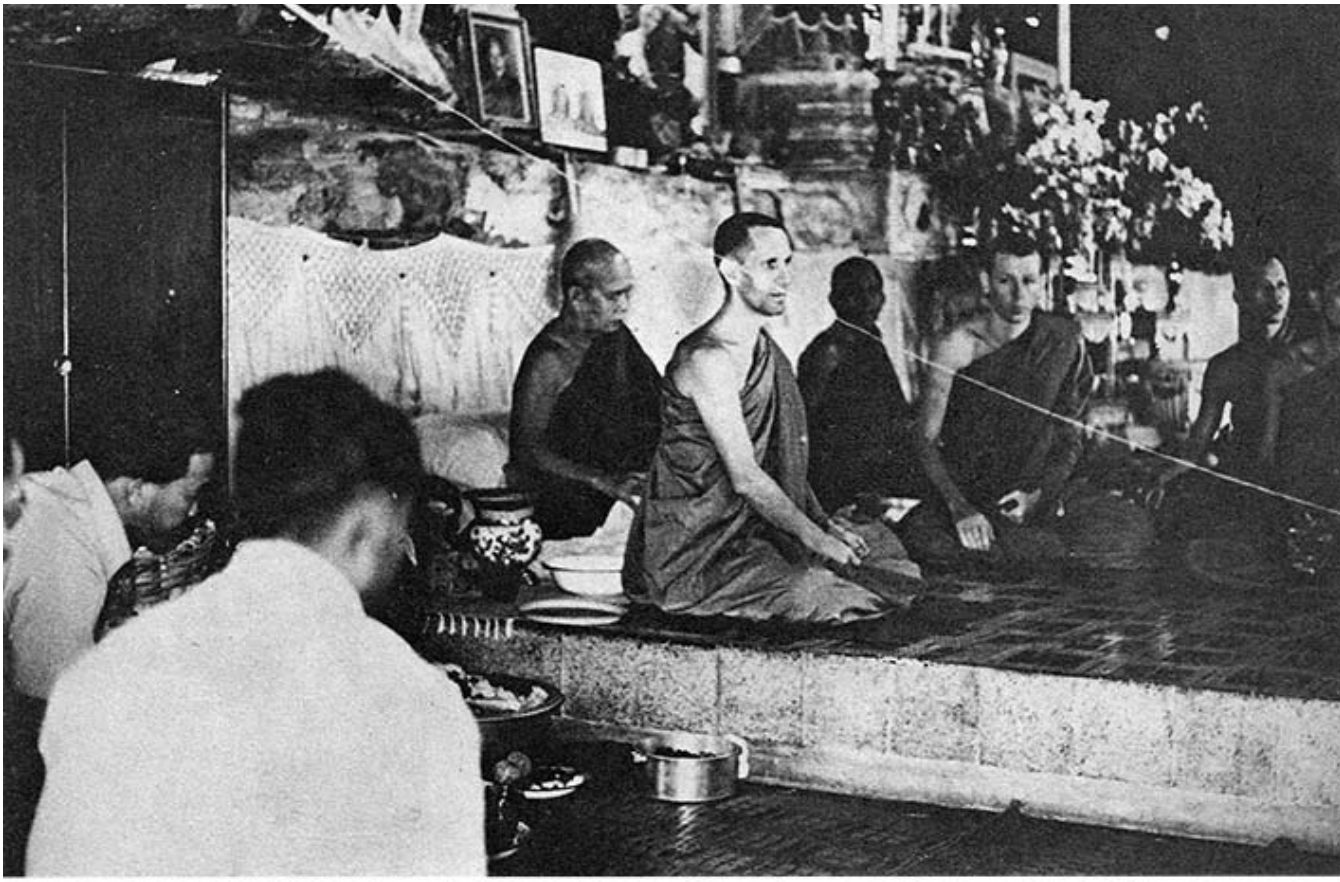

สมเด็จพระญาณสังวร ฉันจังหัน
ร่วมกับพระอาจารย์ฝั้น ที่ถ้ำขาม

แล้ว ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จญาณสังวรก็จะแนะนำให้ไปกราบนมัสการหลวงพ่อฝั้น ชาวต่างประเทศนับถือศาสนาอื่นหลายท่าน พบมนต์ “พุทโธ” ของหลวงพ่อฝั้นแล้ว ถึงกับเปลี่ยนศาสนา ผู้ชายขออุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณร ผู้หญิงก็ขอบวชเป็นแม่ชี

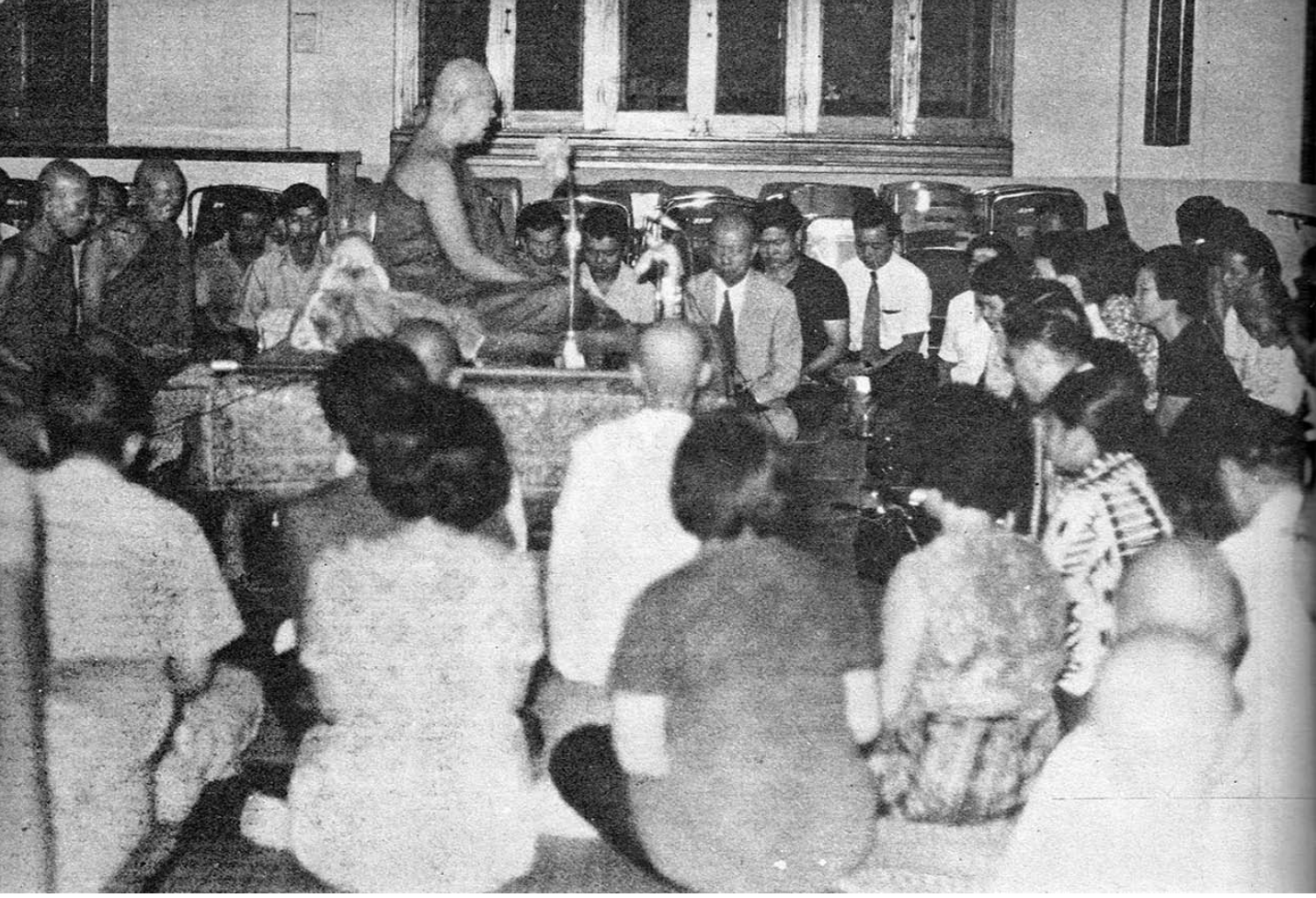
ชาวต่างประเทศซึ่งมีศรัทธาละเพศฆราวาส แห่งแรกที่ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จจะส่งไปรับการอบรมให้พบสันติสุข ก็คือสำนักของหลวงพ่อฝั้น ที่วัดป่าอุดมสมพรและถ้ำขามเสมอ

คุณวิเศษของหลวงพ่อฝั้นอย่างแท้จริงนั้น ก็คืออำนาจประหลาดอันเกิดจากกระแส

ชาวต่างประเทศที่ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ
ได้รับการอบรมจากพระอาจารย์ฝั้น

เมตตาคุณ กรุณาคุณ และความสามารถสอนธรรมด้วยภาษาง่ายๆ ผู้ฟังรับเอาเป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้อย่างทันทีทันใด

อาทิ การถามว่า “รู้จักไหมพระกรรมฐานห้า”

กรรมฐานห้า ต้นเหตุแห่งการก่อกรรมทั้งหลายทั้งปวง ก็คือ แขนสองข้าง ขาสองข้าง ศีรษะหนึ่ง

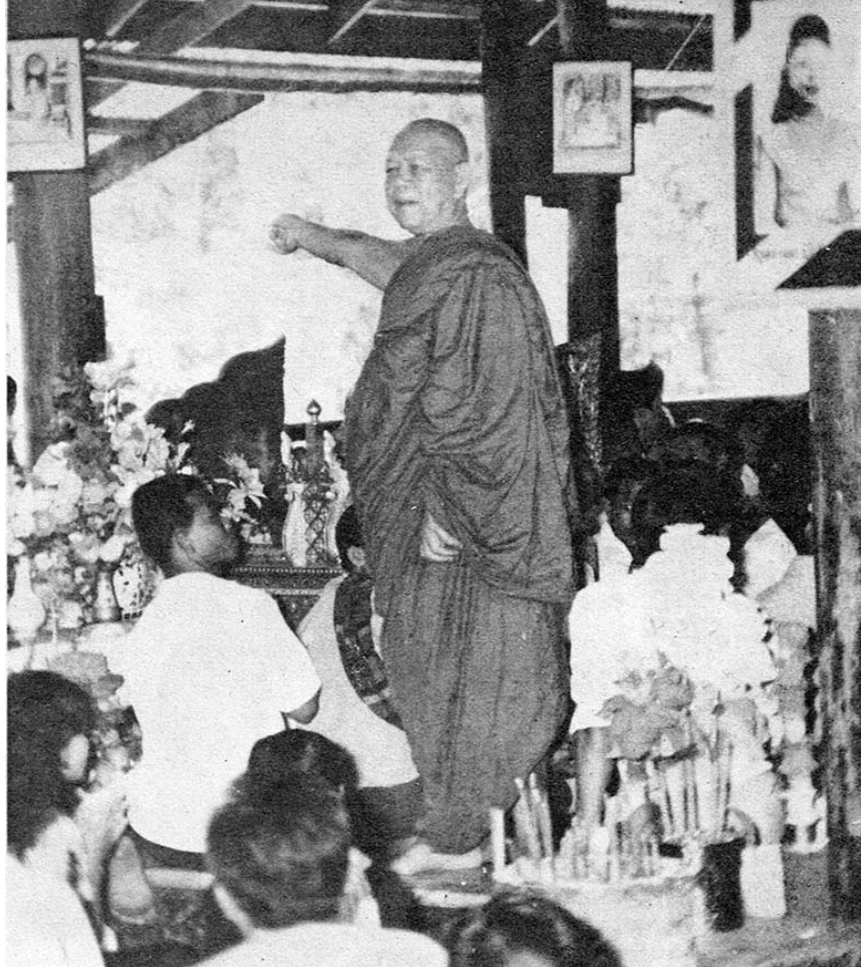
หมายถึงว่าคนเราจะทำอะไรก็ตาม ก็ต้องใช้หัวคิดและแขนขามือเท้า นี่แหละเป็นองค์ประกอบใหญ่

บุญ คือความสบาย เย็นอกเย็นใจ ไม่ยุ่งไม่ยาก ไม่ลำบากรำคาญ ไม่อด ไม่จน

บาป คือความวุ่นวาย ความยุ่งความยาก ดิ้นรน ลำบากเดือดร้อน

ศาสนาคืออะไร? อะไรเป็นศาสนา? ศาสนาแปลว่าอย่างไร?

ศาสนาก็คือคำสั่งสอน ท่านสอนอะไร? – ท่านสอนคน สอนเพื่อเหตุใด สอนกายกับใจ ของคนเพื่อให้ละความชั่ว ละความชั่วเพื่อเหตุใด? เพื่อไม่ให้เราได้ทุกข์ ได้ยาก ได้ลำบากรำคาญ ไม่ให้อดไม่ให้จน ให้พ้นจากตกทุกข์ได้ยาก ความทุกข์ยากลำบากนั้นก็คือนรก! ความทุกข์มิได้อยู่บนท้องฟ้าอากาศ ทุกข์อยู่ตรงไหนบาปอยู่ตรงนั้น นรกก็อยู่ตรงนั้น

(ซ้าย) พระอาจารย์ฝั้นแสดงธรรม แล้วให้ผู้ฟังนั่งภาวนา ที่วัดบวรนิเวศวิหาร
(ขวา) พระอาจารย์ฝั้นท่ามกลาง หมู่ศิษย์ที่วัดป่าอุดมสมพร

"พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกายกับใจของคน ท่านไม่ได้สอนเรื่องต้นไม้ภูเขาเหล่ากอ"

หลวงพ่อฝั้นไม่ค่อยพูดถึงคำว่าสมาธิ แต่ชอบเรียกว่า การวัดใจ หรือ "เข้าวัด" วิธีการของหลวงพ่อสอนไม่มีอะไรยุ่งยากเลย

"นั่งให้สบาย.....หลับตา หุบปาก ลิ้นก็อย่ากระดุกกระดิก หน้ายิ้มๆ ทำใจให้เบิกบาน ภาวนาว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ แล้วรวมเป็นพุทโธคำเดียว มองเข้าไปภายใน ดูใจของเรา เห็นอะไรไหม? มันมืดคือใจคน วัดกันตรงนี้ วัดเพื่อให้รู้ว่าใจเรานี่น่ะ ดีหรือไม่ดี"

"ใจดีเป็นอย่างไร? - ใจเราดีก็มีความสุข ความสบาย เย็นอกเย็นใจไม่เดือดร้อน"

"พุทโธ-กายเราเบิกบาน พุทโธ-ใจเราสว่างไสว พุทโธ-ใจเราผ่องใส เหมือนน้ำใส กระจกใสหรือแก้วใส เห็นตน เห็นบุคคลอื่น มองเห็นเรา มองเห็นเขา มองเห็นงาน มองเห็นการ มองเห็นความสุข ความทุกข์ของเรา เรามีชีวิตเรารักชีวิต ใครๆ ก็มีชีวิตเหมือนกันทุกคน เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกัน...ซี"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน
ณ วัดป่าอุดมสมพร
เมื่อวันที่ ๙ พ.ย. ๒๕๑๕

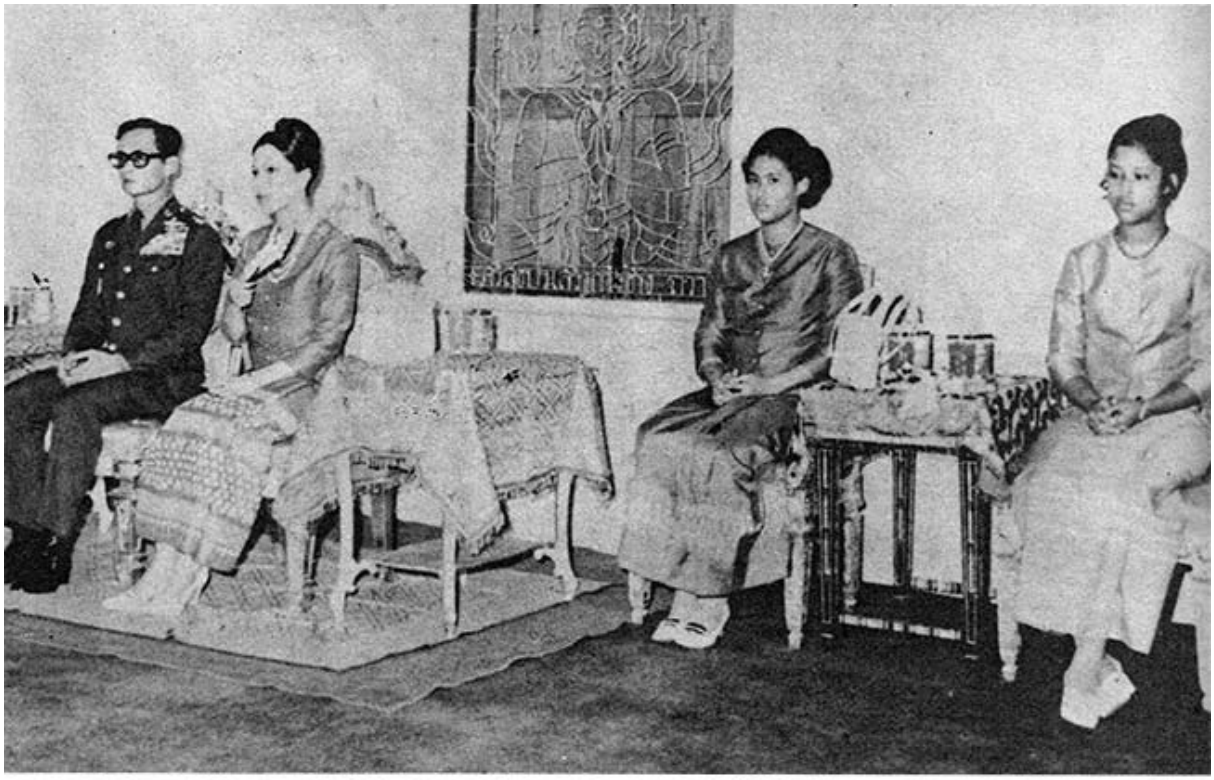
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอทั้งสองพระองค์
โดยเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐินครั้งนี้ด้วย

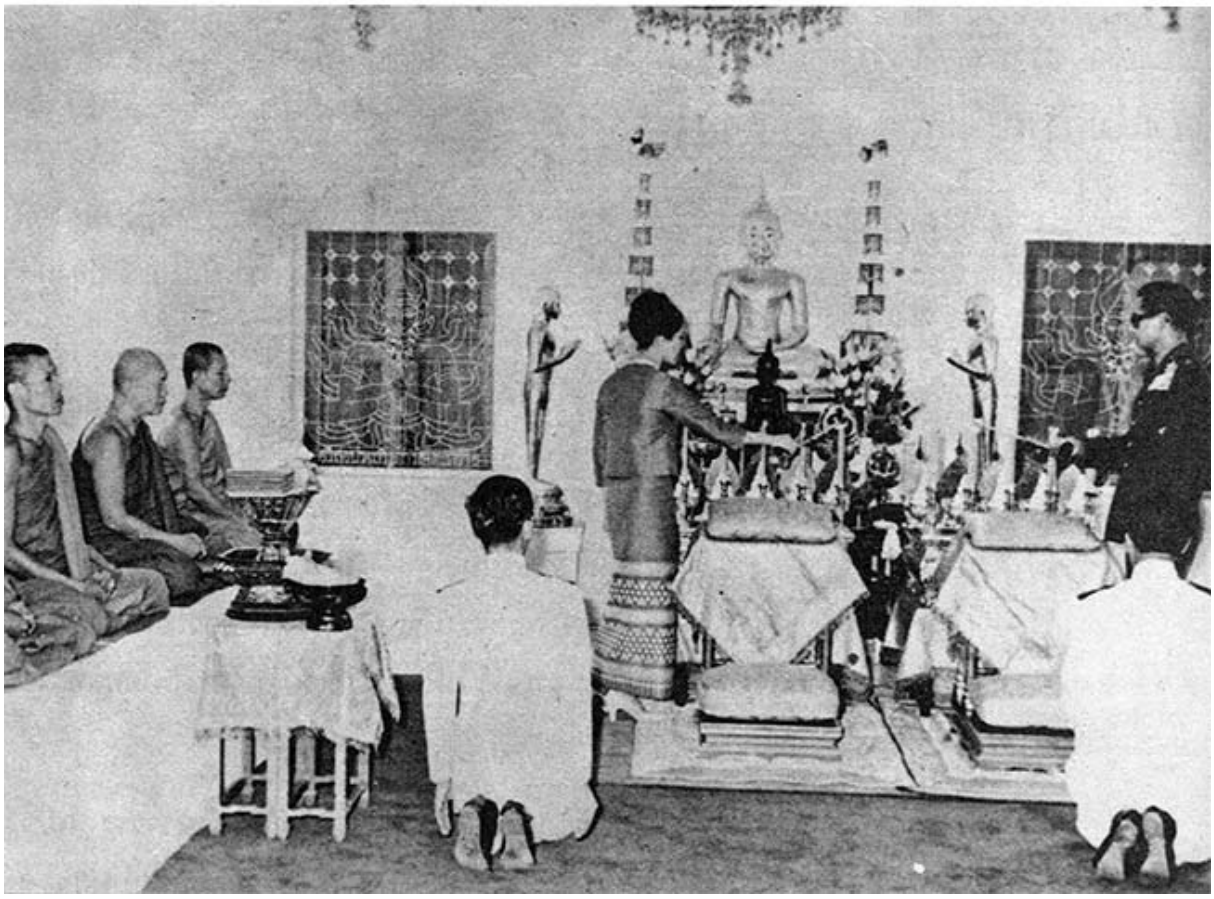
หลวงพ่อฝั้นเน้นเรื่องศีลห้าเสมอ แต่ท่านไม่ชอบพิธีการขอศีล หากผู้ใดไม่ทราบไปอาราธนาขอศีลจากท่าน หลวงพ่อจะบอกว่า **“อย่าไปโกหกกับพระหลาย พอศีลปุ๊บ พอยุงกัด ก็ตบปั๊บ”**

หลวงพ่อท่านถือว่า ศีลเป็นของประจำตัวต้องมีอยู่ทุกคนแล้ว ศีลห้าเป็นอีกกรณีหนึ่งที่หลวงพ่อเปรียบเสมือนแขนสองข้าง ขาสองข้าง และศีรษะหนึ่ง เป็นเรื่องที่เราจะต้องรักษา อย่าเอาแขนขาและหัว ซึ่งหมายถึงความนึกคิดและปากนัยน์ตาไปกระทำสิ่งที่เป็นโทษห้าอย่างคือผิดศีลห้าข้อ

คุณลักษณะพิเศษของธรรมที่หลวงพ่อแสดง ได้แก่ ผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกเหมือนกับว่า หลวงพ่อกล่าวข้อความออกมาเพื่อตัวเขาอย่างเจาะจง ไม่ใช่กล่าวคลุมๆ สำหรับบุคคลทั่วไป แม้จะมีผู้ร่วมประชุมอยู่นับด้วยจำนวนร้อยๆ ก็ตาม

คราวหนึ่งบนศาลาหลังใหญ่วัดป่าอุดมสมพร แน่นทั้งผู้คนทั้งฆราวาส แม่ชี พระภิกษุ สามเณร คู้ขาไขว้เป็นบัลลังก์กลีบอุบล มือประสานอยู่บนตัก เงียบเหมือนกับทุกชีวิตได้กลายเป็นรูปปั้นไปทั้งหมด

หมู่ประชาชนเฝ้ารับเสด็จในวันนั้น

มีเสียงหวีดร้องติดตามด้วยสะอื้นไห้โฮของเด็กสาวคนหนึ่ง เหตุเกิดเพราะกระทำสมาธิแล้วเห็นภาพนิมิตน่ากลัว

หลวงพ่อฝั้นในตอนที่จะเปลี่ยนจากตำแหน่งอาสนะเดิม ขึ้นไปสู่ยังธรรมาสน์ ท่านเดินเข้าไปใกล้เด็กสาว

แทนที่ท่านจะสอบถามว่าเกิดอะไรขึ้น หลวงพ่อกลับพูดถึงนิมิตที่เด็กหลับตาเห็น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมพระอาจารย์ฝั้น อาจาโรเป็นส่วนพระองค์ ณ วัดป่าอุดมสมพร เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๘

คืนวันนั้นหลวงพ่อเทศนาเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในชีวิตของหลวงพ่อที่พูดถึงการเปลี่ยนความศรัทธาจากศาสนาหนึ่งเพื่อรับศาสนาใหม่

เด็กสาวผู้เห็นนิมิตน่ากลัวผู้นั้นกำลังดำริจะเปลี่ยนศาสนา และก็ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดกราบเรียนเหตุผลการเปลี่ยนศาสนา อันเป็นต้นเหตุที่ญาติผู้ใหญ่นำเด็กสาวผู้นั้นไปที่วัดป่าอุดมสมพรแก่หลวงพ่อมาก่อนเลย

โดยปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวแล้ว หลวงพ่อฝั้นจึงเป็นที่เคารพรักของบุคคลทุกชาติชั้น มีผู้เดินทางข้ามน้ำ ข้ามฟ้า ข้ามประเทศ ไปกราบนมัสการหลวงพ่อถึง วัดป่าอุดมสมพร ซึ่งอุดมสมพรสมชื่อ ต้นไม้ออกดอก ออกผลใบเขียวชอุ่มเหมือนกับเป็นอยู่อย่างนั้นตลอดกาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถและทูลกระหม่อมเจ้าฟ้า ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปกราบนมัสการหลวงพ่อฝั้นถึงวัดด้วย

ในคราวเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐินส่วนพระองค์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนมัสการถามหลวงพ่อฝั้นความสำคัญ “ทำอย่างไร ประเทศชาติประชาชนจะอยู่ดีกินดี มีความสามัคคีปรองดองกัน”

ขณะทรงสนทนาธรรมกับพระอาจารย์ฝั้น

“ให้เข้าหาพระศาสนา เพราะศาสนาสอนให้ละชั่วกระทำความดี ทำใจให้ผ่องใส” หลวงพ่อถวายวิสัชนา

“คนส่วนมากทำดี คนส่วนน้อยทำชั่ว จะทำให้คนส่วนมากเดือดร้อนไหม ทำอย่างไรจึงจะแก้ไขได้”

“ขอถวายพระพร ทุกวันนี้คนไม่รู้ศาสนา จึงเบียดเบียนกัน ถ้าคนเรานึกถึงคนแล้วก็ไม่เบียดเบียนกัน เพราะต้องการความสุขความเจริญ คนอื่นก็เช่นกัน คนทุกวันนี้เข้าใจว่าศาสนาอยู่กับวัด อยู่ในตู้ ในหีบ ในใบลาน อยู่กับพระพุทธเจ้าประเทศอินเดียโน่นจึงไม่สนใจบ้านเมืองจึงเดือดร้อนวุ่นวาย มองหน้ากันไม่ได้ ถ้าคนเราถือกันเป็นบิดามารดา เป็นพี่เป็นน้องกันแล้วก็สบาย ไปมาหาสู่กันได้ เพราะใจเราไม่มีเวร เวรก็ไม่มี ใจเราไม่มีกรรม กรรมก็ไม่มี ฉะนั้นให้มีพรหมวิหารธรรมอย่างมหาบพิตรเสด็จมานี้ ทุกอย่างเรียบร้อยหมด”

ในคราวเดียวกันนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมสมเด็จเจ้าฟ้าหญิงทั้งสองพระองค์ เสด็จเข้านมัสการหลวงพ่อฝั้นโดยประทับบนพื้นพรม

“ท่านอาจารย์ไปพักวัดบวรฯ บ่อยไหม” ทรงรับสั่งถาม

“สมัยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ไปพักบ่อย ทุกวันนี้ไม่ได้ไป ท่านเจ้าคุณสาสนโสภณนิมนต์เหมือนกัน”

ท่านเจ้าคุณพระสาสนโสภณ ปัจจุบันเลื่อนขึ้นไปเป็นที่ สมเด็จญาณสังวร

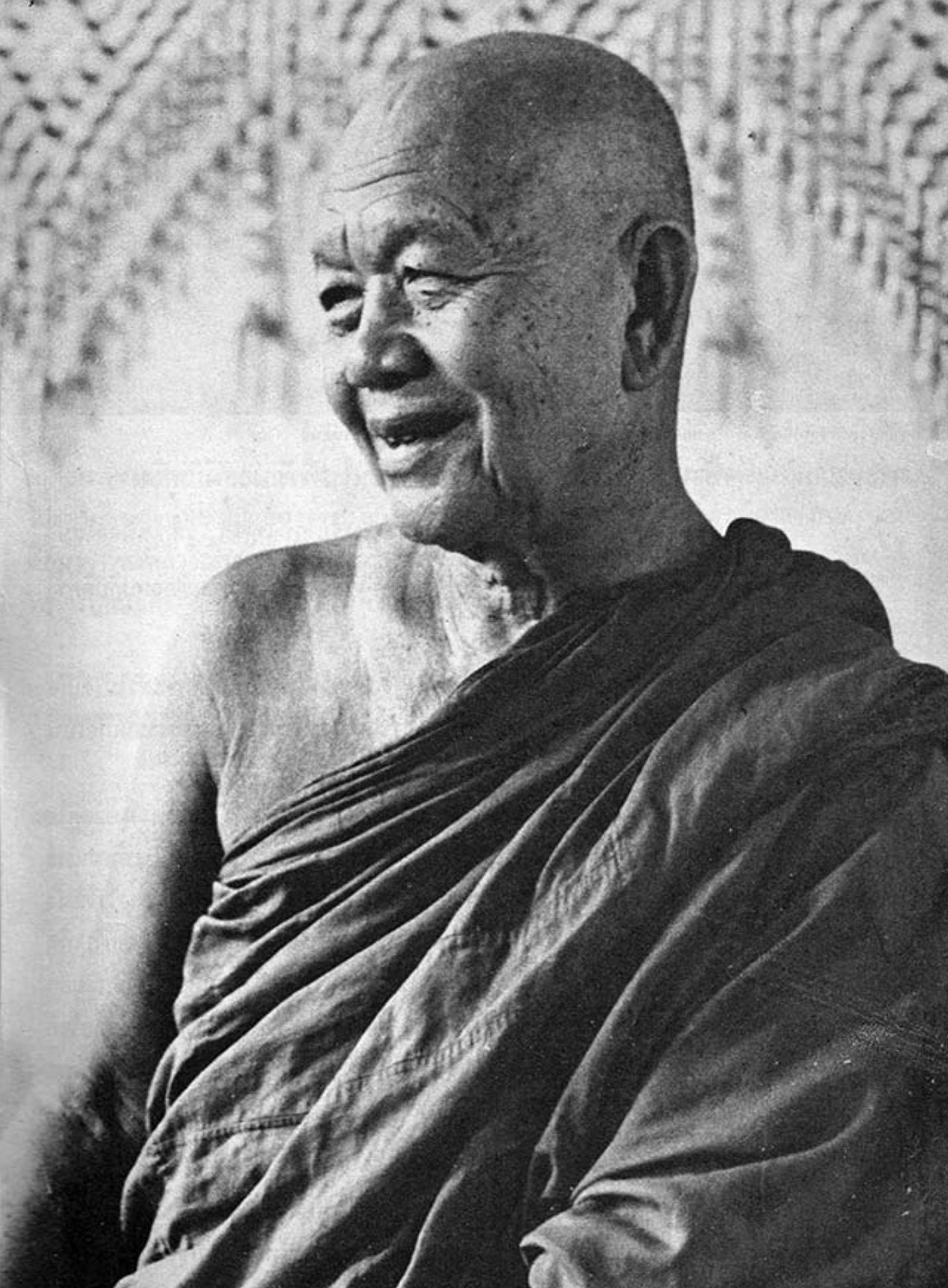
“ถ้าท่านอาจารย์ไปพักที่วัดบวรฯ ดิฉันจะไปนมัสการ ดิฉันสนใจภาวนามานาน แล้วแต่เมื่อนั่งจิตไม่ค่อยสงบ ได้ไปเรียนท่านเจ้าคุณสาสนโสภณ ท่านบอกว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก” สมเด็จพระบรมราชินีนาถรับสั่ง

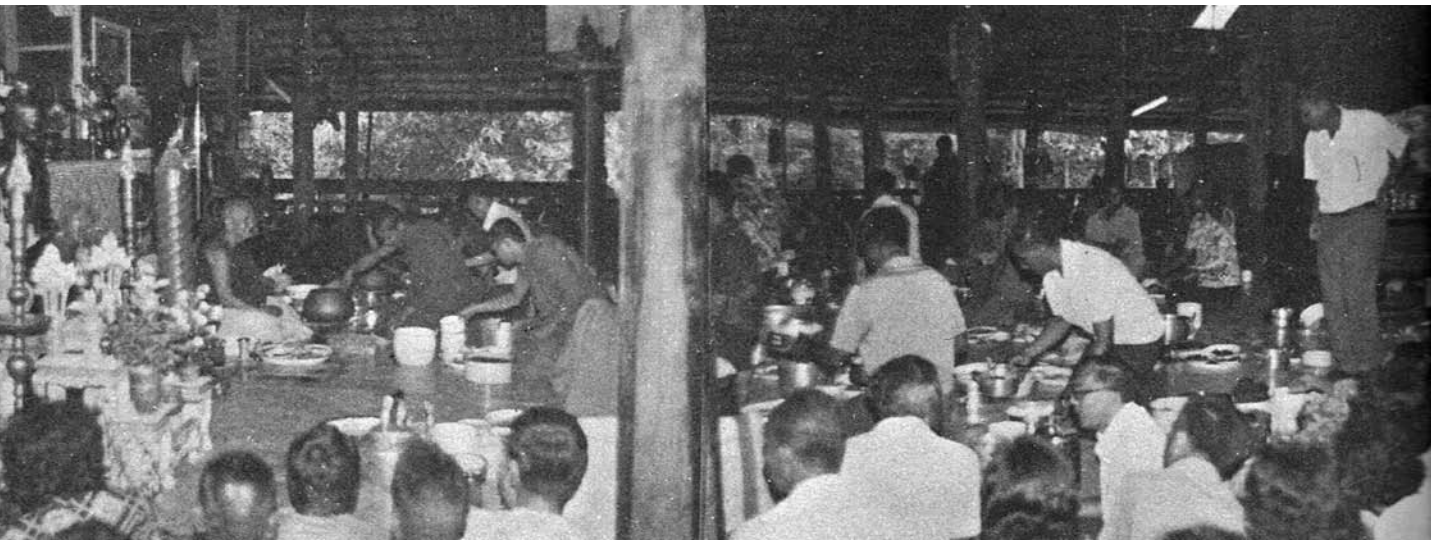
หลวงพ่อถวายวิสัชนาว่า “ไม่ว่าจะนั่ง จะนอน จะยืน จะเดิน ทำได้”

“ทำอะไรให้รู้อยู่หรือ”

“ขอถวายพระพร”

หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ หลวงพ่อฝั้นเดินทางเข้ามาเมืองหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยทูลกระหม่อมสมเด็จเจ้าฟ้าหญิง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปที่วัดบวรนิเวศวิหาร

ทุกปีที่ครบรอบวันเกิด วันที่ ๒๐ สิงหาคม ศาลาวัดป่าอุดมสมพร จะเนืองแน่นไปด้วยศิษยานุศิษย์

ในหลวงทรงพระราชปฏิสันถารว่า “ท่านอาจารย์มากรุงเทพฯ รู้สึกเหนื่อยไหม”

“ขอถวายพระพร อาตมาถือเป็นเรื่องธรรมดา เนื่องได้เคยฝึกมาสมัยออกปฏิบัติครั้งแรกไม่มีรถยนต์มีแต่เดินด้วยเท้า ขอถวายพระพร”

สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงปรารภว่า “คนทุกวันนี้เข้าใจว่า ตายแล้วไม่ได้เกิด ถ้าคนตายแล้วเกิด ทำไมมนุษย์จึงเกิดมาก หากสัตว์เดียรัจฉานเขาพัฒนาตนเองจะถึงขั้นเกิดเป็นมนุษย์ได้ไหม”

“ได้” หลวงพ่อถวายวิสัชนา “เกี่ยวกับจิตใจ ใจคนมีหลายนัย ตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นสัตว์ ตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นเปรต ตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นนรก ตัวเป็นมนุษย์ใจเป็นมนุษย์หรือเทวดา เป็นพรหม เป็นพระอรหันต์ เป็นพระพุทธเจ้าก็มาจากคน! จะรู้ได้อย่างไรให้นั่งพิจารณาดู ที่ใจไม่อยู่คิดโน้นคิดนี้ นั่นแหละเรียกว่ามันไปต่อภพต่อชาติ-ที่ว่าเกิด ถ้าตายก็ไปเกิดตามบุญตามบาปที่ทำไว้ เป็นเปรตคือใจที่มีโมโหโทโสริษยาพยาบาท ใจนรกคือใจทุกข์กลุ้มอกกลุ้มใจ ใจเป็นมนุษย์คือใจที่มีศีลห้า มีทาน มีภาวนา ใจเป็นเศรษฐีท้าวพระยามหากษัตริย์คือใจดี ใจเป็นเทวดาคือมีเทวธรรม มีหิริความละอายบาป โอตตัปปะความเกรงกลัวบาป น้อยหนึ่งไม่อยากกระทำ ใจเป็นพรหมมีพรหมวิหารธรรม คือใจว่างเหมือนอากาศ ใจพระอรหันต์คือท่านพิจารณาความว่างนั้นจนรู้เท่า....แล้วปล่อยเหลือแต่รู้ ใจพระพุทธเจ้ารู้แจ้งแทงตลอดหมดทุกอย่าง

หลวงพ่อฝั้นได้รับความศรัทธาจากองค์พระประมุข และราชตระกูลเป็นอย่างสูง เห็นได้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดป่าอุดมสมพรหลายครั้ง เมื่อหลวงพ่อฝั้นเข้ามาในกรุง

ก็ทรงโปรดให้อาราธนาเข้าไปแสดงธรรมในพระราชฐาน บางคราวรับสั่งสนทนากับหลวงพ่ออยู่จนดึกมาก เวลาหลวงพ่อจะลุกขึ้นเพราะหลวงพ่อนั่งอยู่อิริยาบถเดียวนานเกินควรจึงลุกขึ้นไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดฯ เสด็จเข้าทรงช่วยพยุงหลวงพ่อด้วยพระองค์เอง

ในการตอบข้อสงสัยของผู้ไปกราบนมัสการถาม หลวงพ่อมักเล่าถึงประสบการณ์ของหลวงพ่อประกอบด้วยเสมอ

เรื่องหนึ่งที่น่าศึกษาสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับอภิจิตและปรจิต หลวงพ่อตอบปัญหาสตรีผู้ขณะทำสมาธิ เกิดเสียวตรงดั้งจมูกใกล้หว่างคิ้ว ขนลุกซู่ เกิดความหวาดกลัวต้องเลิกนั่ง และอีกคราวแลเห็นหน้าหญิงชราผมเป็นกระเซิงลอยมาใกล้ๆ ก็เลยตกใจกลัวอีก

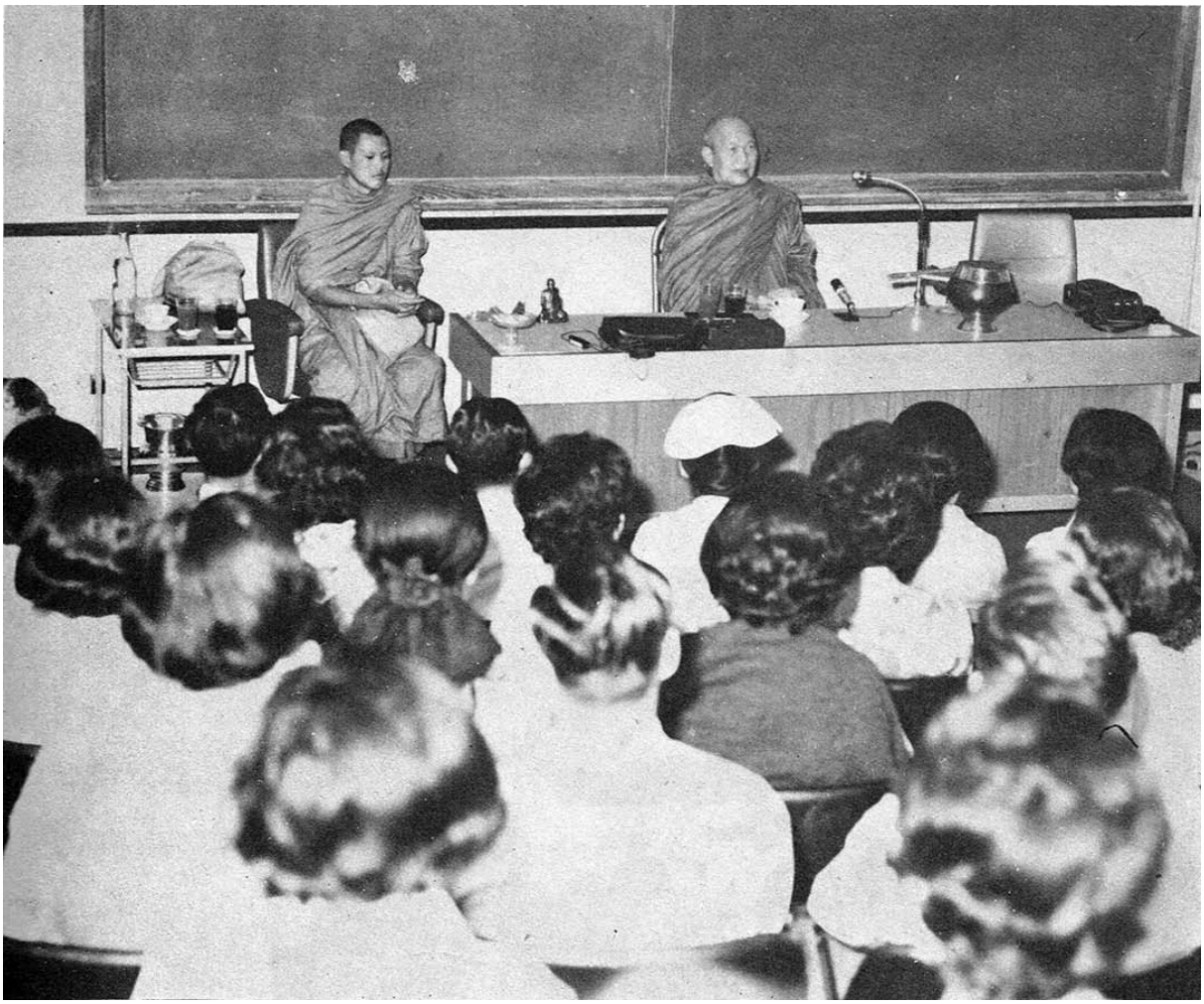
นักวิเคราะห์จิตสมัยใหม่ระบุว่า เป็นเพราะในจิตสำนึกของผู้เห็นนิมิตมีความกลัวการแก่ตัวตามวัย ประสาผู้หญิงทั้งหลาย

หลวงพ่อเล่าถึงพระภิกษุรูปหนึ่งนั่งสมาธิ แลเห็นผู้หญิงรูปร่างสวยงามมาชวนท่าน พระออกปากไล่เท่าใดก็ยังคงเซ้าซี้เช่นนั้นอยู่เรื่อย พระจึงเอานิ้วจิ้มปูนประกาศบอกนางยั่วยวนนั้น “ถ้าขืนเข้ามาใกล้ตัวอีก จะเอาปูนจิ้มหน้า” ผู้หญิงที่เห็นก็ยังเข้ามาหา พระได้เอาปูนจิ้มหน้าร้องกรี๊ด จึงได้หายไป

เมื่อพระรูปนั้นส่องกระจก ก็ได้พบว่ารอยปูนที่จิ้มหน้าผู้หญิงที่เห็น มันปรากฏอยู่ตรงแสกหน้าตัวเอง

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ไปแสดงธรรมที่
ห้องประชุมแพทย์ในโรงพยาบาลศิริราช
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ท่ามกลางการต้อนรับ
อย่างคับคั่งของบรรดาแพทย์และพยาบาล

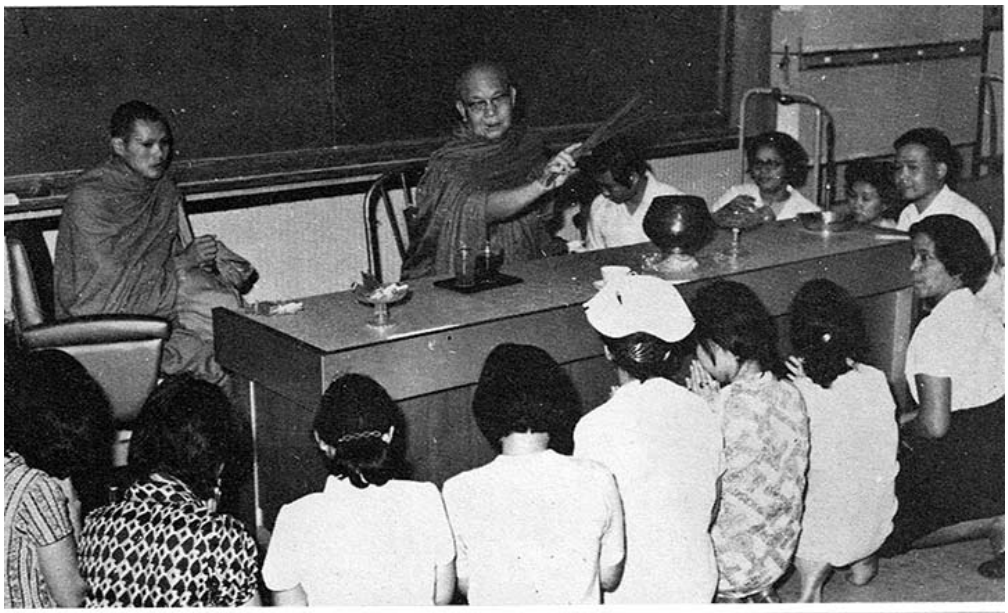
ภาพที่แลเห็นเป็นเงาของตัวเอง ใครติดตามคว้าก็เหมือนคว้าเงาไม่มีวันจับได้

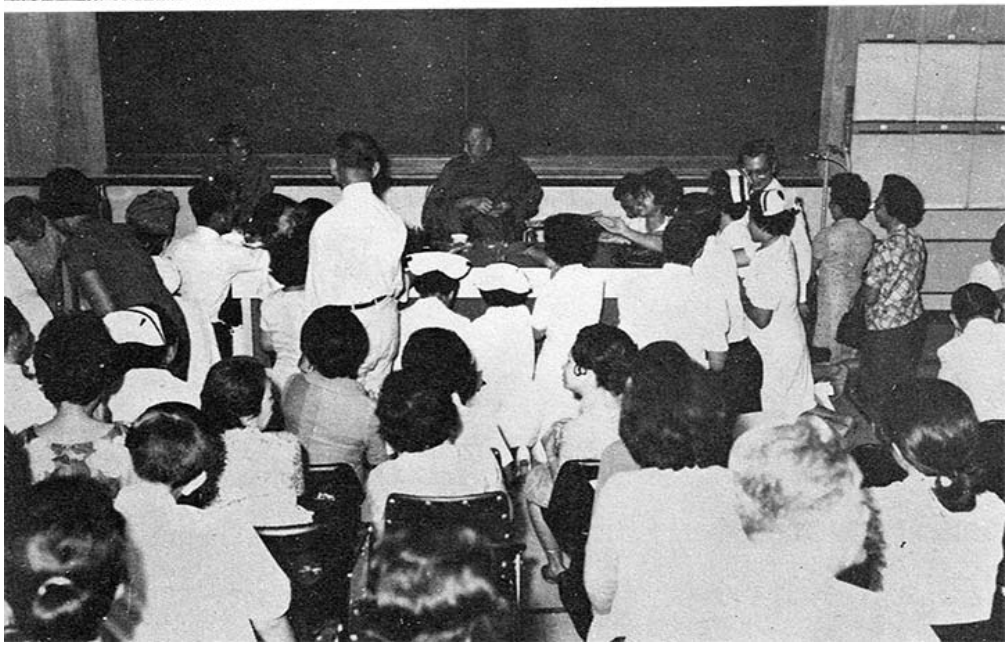
หลวงพ่อได้เล่านิทานให้เจ้าของปัญหาฟังอีกเรื่องหนึ่ง ความว่า

ชายคนหนึ่งจะว่ายข้ามน้ำ เอาผ้าขาวม้าออกจากพุงมาคาดไว้ที่หัว ว่ายไปถึงฝั่งแล้วหาผ้าขาวม้าไม่เห็น นึกว่าลืมเอาไว้อีกฝั่งหนึ่ง ว่ายกลับไปใหม่ก็ไม่เห็นอีก ชะโงกดูในน้ำเห็นอีตาคนหนึ่งเอาผ้าขาวม้าของตัวไปโพกหัว ทวงคืนเท่าไหร่ก็ไม่ยอมให้ ต้องกระโจนตูมลงน้ำไปปล้ำแย่ง ผ้าขาวม้าที่พันศีรษะไว้จึงลอยน้ำขึ้นมา

เจ้าของผ้าคว้าคืนมาได้ แต่ก็ยังไม่รู้อีกแหละว่า ทั้งหมดนั้นตนหลงตามยื้อแย่งจากเงา “ต้องเล่นกับมันยังงี้ เถิงจั๊กได้” เขาอวด

นิทานปริศนาธรรมเรื่องนี้ หลวงพ่อฝั้นเล่าให้สตรีผู้ชอบทึกทักสร้างโจทย์ผิดๆ แล้วคิดว้าวุ่นไปต่างๆ อยู่เรื่อยๆ เกรงในสิ่งที่คิดเอาเองว่าจะผิด วิตกทั้งที่ไม่มีอะไรเกิดขึ้นสักหน่อย กลัวในสิ่งที่ไม่มีตัว จิตใจหวาดระแวงนึกไปเองทั้งสิ้น

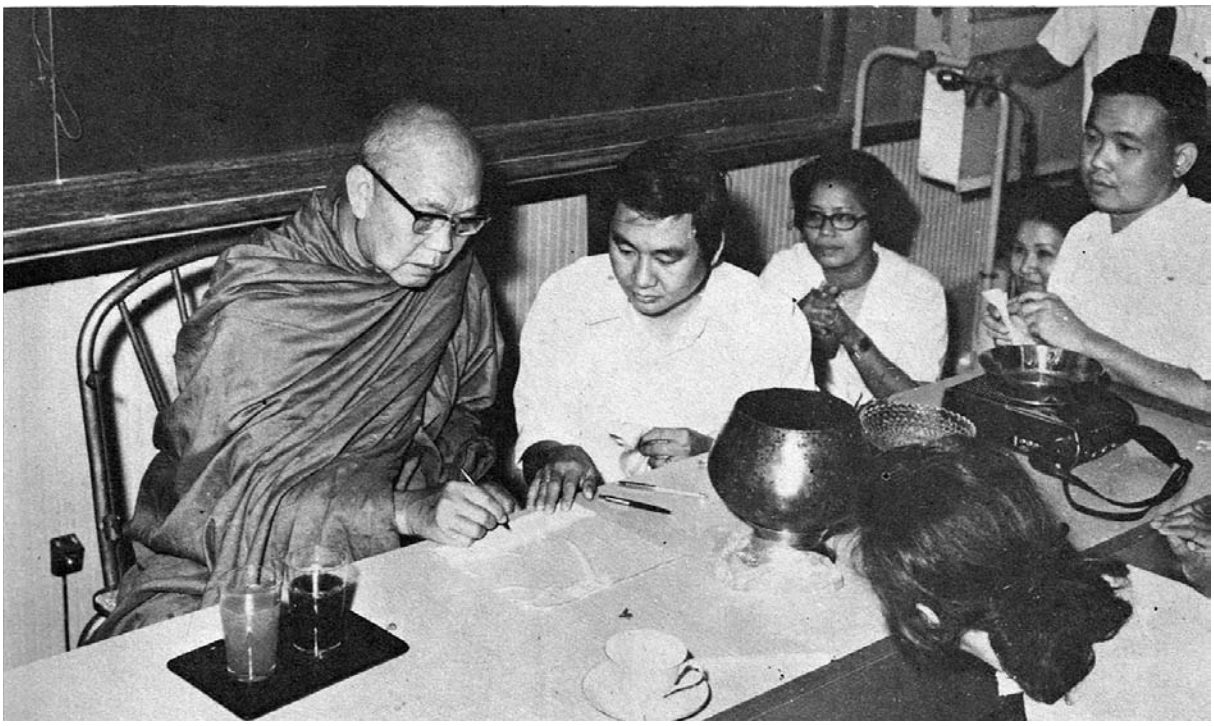

เจ้าของปัญหาร้องไห้แง สารภาพว่า “หลงโง่งมมาชั่วชีวิต พึ่งมาพบพระที่สามารถควักหัวใจมืดดำมาทำความสะอาดให้กลับสดใสขึ้นใหม่ได้”

อีกครั้งหนึ่ง ชาวกรุงไปกราบนมัสการหลวงพ่อในฤดูหนาว อากาศสกลนครหนาวจัด ทั้งที่สวมเสื้อกันหนาวกันเต็มคราบก็ยังห่อตัวคางสั่น

หลวงพ่อเล่าถึงสมัยรุกขมูล กางกลดเผชิญอากาศเย็นจัดขนาดผ้าคลุมกลดเปียกชุ่มโชกไปทั้งผืน หลวงพ่อนั่งตัดใจถึงจะตายก็ให้ตาย “จนกระทั่งรุ่งเช้าก็ไม่เห็นตาย”

ชาวกรุงได้ฟังแล้วความหนาวหดหายไปตั้งแยะ

คุณลักษณะอันเป็นที่ประทับใจของหลวงพ่อฝั้นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ความมักน้อยสันโดษ หลายหนทีเดียวที่มีผู้ไปกราบนมัสการขอสร้างโน่นสร้างนี่ถวาย หลวงพ่อกล่าวว่า

“สร้างทำไม มีอยู่แล้ว”

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า หลวงพ่อไม่สนับสนุนการสร้างสรรสิ่งที่เป็นวัตถุ เป็นแต่เพียงหลวงพ่อกระทำไปอย่างพอดี ไม่ให้มากเกินไป เกรงจะเป็นภาระแก่ผู้อื่น และประการที่สุด ท่านไม่ต้องการให้ศิษย์ที่เป็นสมณะปฏิบัติธรรมอยู่กับท่านต้องเสียเวลาไปกับงานก่อสร้าง และรักษาดูแลสถานที่จนไม่มีเวลาบำเพ็ญเพียร

ตามประวัติของหลวงพ่อ ไม่ว่าไปอาศัยอยู่ ณ สถานที่ใด จะเป็นภูเขา ถ้ำ หรือป่าช้าพงไพร แม้จะเป็นการเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ หลวงพ่อจะพัฒนาความเจริญให้แก่สถานที่เหล่านั้น แนะนำผู้คนให้ทำความสะอาดตามบริเวณและถนนหนทางให้เรียบร้อยงามตาเสมอ

ในด้านการพัฒนา และสังคมสงเคราะห์ หลวงพ่อฝั้น ก็ได้สร้างสรรค์ไว้มากมาย เช่น

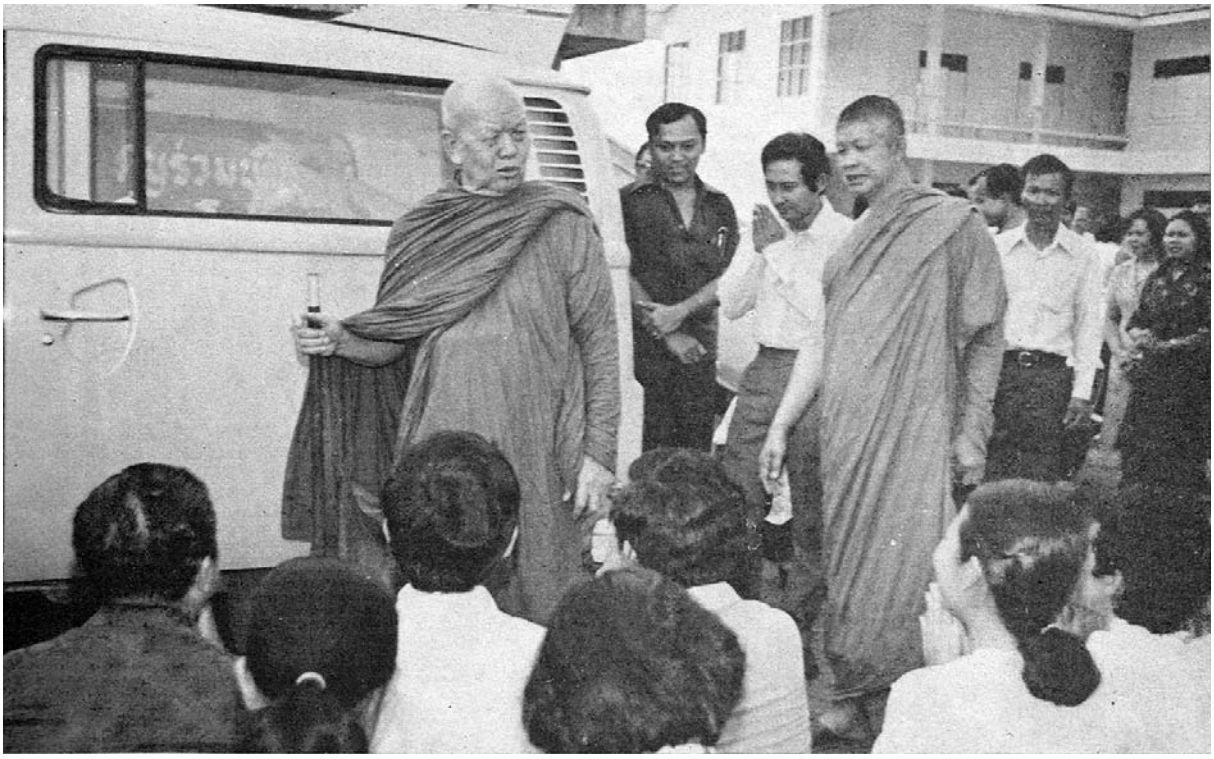
- สร้างโบสถ์น้ำ วัดป่าอุดมสมพร ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗
- สร้างกุฏิใจดี (เจดีย์ ๕ ยอด) วัดป่าอุดมสมพร

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
โปรดญาติโยมที่วัดใหม่เสนานิคม
บางเขน เป็นประจำทุกๆ ปี และ
แต่ละครั้งมีญาติโยมเข้ารับการ
อบรมอย่างล้นหลาม

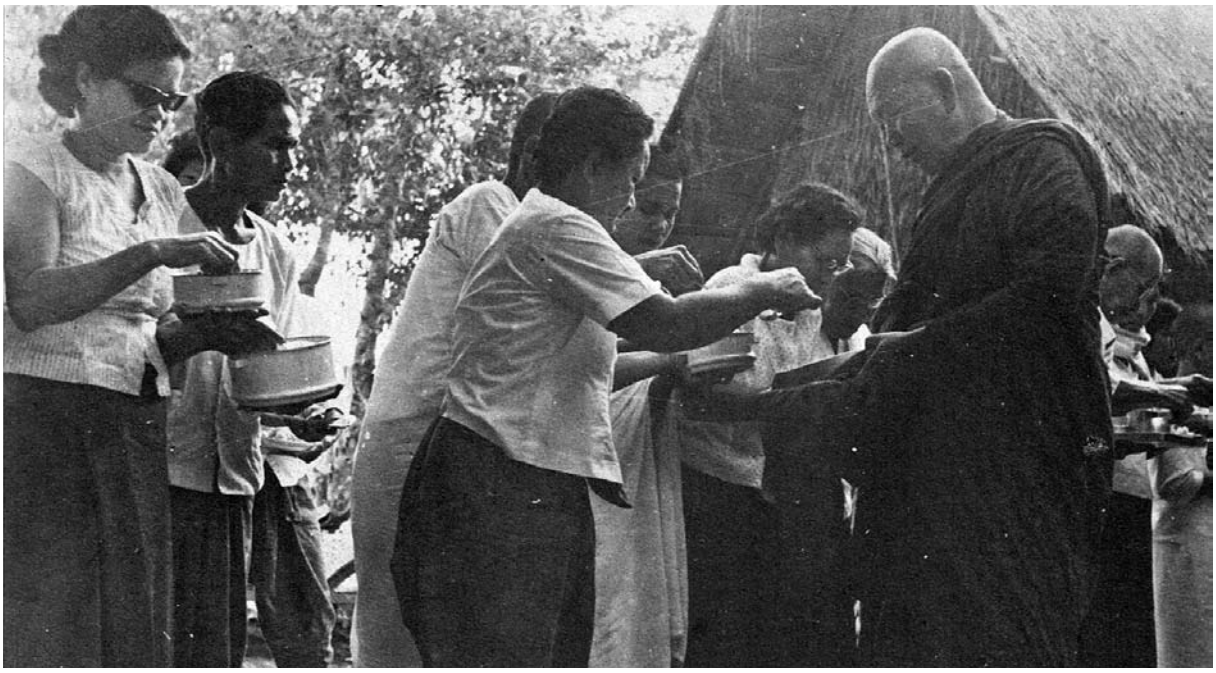

- สร้างถังน้ำฝนคอนกรีต วัดป่าอุดมสมพร - วัดป่าถ้ำขาม - วัดป่าภูธรพิทักษ์
- ศาลาที่พักของอุบาสกอุบาสิกาที่มาบำเพ็ญธรรมที่วัดป่าอุดมสมพร
- สร้างกุฏิสงฆ์อีกหลายหลัง ทั้งวัดป่าอุดมสมพรและวัดป่าถ้ำขามให้เพียงพอแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม
- สร้างศาลาภูริทัตตเถรานุสรณ์ ที่วัดป่าภูไทสามัคคี บ้านม่วงไข่ อำเภอพรรณานิคมอีกหนึ่งหลัง เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ท่านได้พบและได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระอาจารย์มั่น เป็นครั้งแรก ณ สถานที่นั้น
- สร้างสุขา ชาย – หญิง ทั้งที่วัดป่าอุดมสมพร – วัดป่าถ้ำขาม – วัดป่าภูธรพิทักษ์ ให้เพียงพอกับญาติโยมที่เข้ามาปฏิบัติ ฯลฯ และสร้างอื่นๆ อีกมากมายตามศรัทธาของผู้ถวายทั้งสิ้น

นอกจากการปฏิสังขรณ์ และสร้างต่อเติม - บูรณะวัดต่างๆ แล้ว ท่านพระอาจารย์ก็ยังสร้างประโยชน์ให้แก่สาธารณชนเป็นส่วนรวมตามปัจจัยของผู้ศรัทธานั้นๆ อาทิ เช่น

- พัฒนาถนนเข้าหมู่บ้านอีกหลายสาย
- ซ่อมแซม บูรณะ ศาลาทำบุญที่วัดป่าถ้ำขาม (จากศาลาไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง)

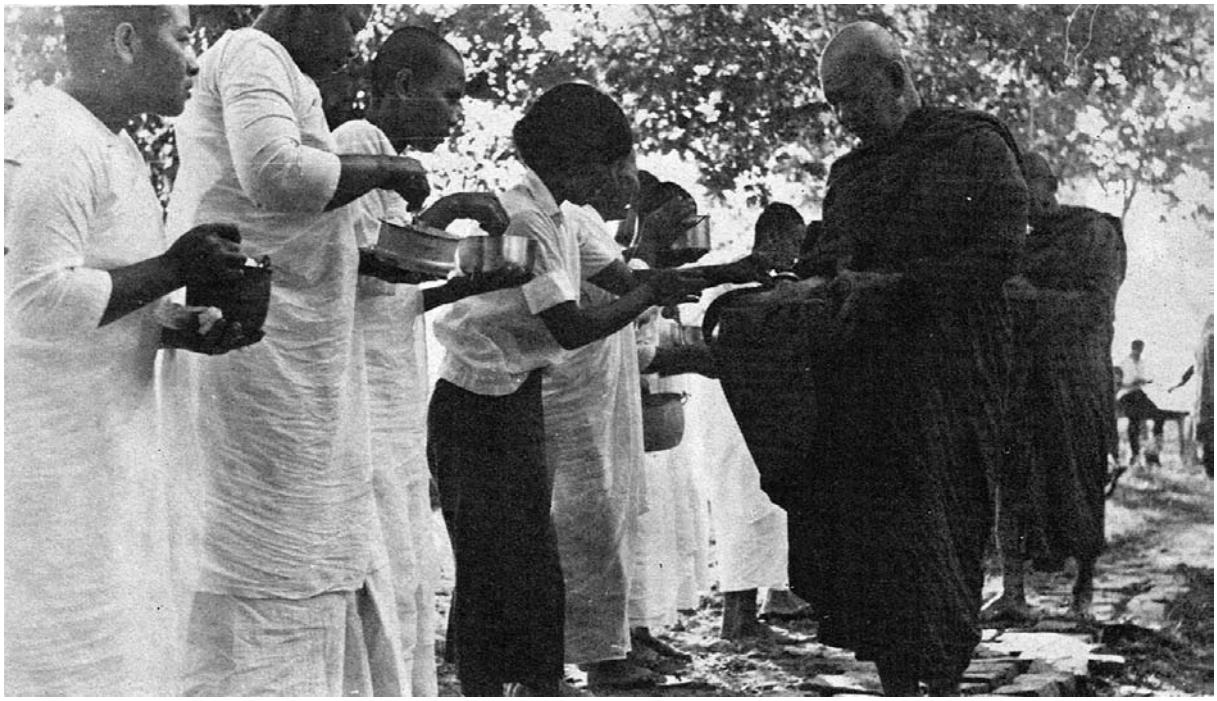
พระอาจารย์ฝั้นบิณฑบาตและร่วมฉันกับพระภิกษุวัดถ้ำหว้า เมื่อคราวไปโปรดญาติโยมที่จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๐๘

กลุ่มบุคคลที่ได้รับการศึกษาทางโลกสูงๆ ได้ให้ความเลื่อมใส เคารพและยกย่องวัตรปฏิบัติของหลวงพ่ออย่างยิ่ง หลวงพ่อได้รับนิมนต์ให้ไปเทศน์โปรดตามสถานศึกษาสำคัญหลายแห่ง ข้อความที่หลวงพ่อเทศน์มีการบันทึกเสียงจัดการถ่ายทอดตีพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสต่างๆ มากต่อมากเรื่อง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำกล่าวถึง **ความสบาย เย็นอกเย็นใจ** นั้น ไม่มีใครพูดแล้วผู้ฟังเกิดความสุขความสบายใจขึ้นทันที เหมือนอย่างหลวงพ่อกล่าว ไม่มีคำอธิบายในเรื่องเสียงกล่าวถึงบุญ ความสุข ความสบาย เย็นอกเย็นใจของหลวงพ่อในทางอื่นได้ นอกจากหลวงพ่อเป็นผู้ที่มีความสุขสงบ ได้รับรสแห่งความเย็นอก เย็นใจอย่างแท้จริงนั่นเอง

ความเมตตาปรารถนาดีต่อทุกคน และความกรุณาอันไพศาลของหลวงพ่อฝั้น ประจักษ์พยานที่แลเห็นได้เป็นถาวรวัตถุอำนวยประโยชน์ ได้แก่การสร้างตึกสงฆ์อาพาธให้แก่โรงพยาบาลสกลนคร วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ สร้างเสร็จทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๙ และสร้างโรงพยาบาลขนาดสามสิบเตียงให้แก่อำเภอพรรณานิคม วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๙ โดยหลวงพ่อรับภาระหาทุนสมทบกับทางราชการครึ่งหนึ่งของงบประมาณกว่าสามล้านบาท ได้เปิดรับรักษาคนไข้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๐

รายจ่ายในกิจการอันมิใช่เป็นส่วนตัวของหลวงพ่อ เช่น การสร้างสถานพยาบาลและอื่นๆ แสดงถึงความไม่ติดใจอดิเรกลาภของท่าน เช่น ระหว่างหลวงพ่อเข้ามากรุงเทพมหานครพักที่วัดใหม่เสนานิคม เจ้านายอันเป็นที่เคารพรักเทิดทูนอย่างสูงพระองค์หนึ่งถวายเงินจำนวนห้าหมื่นบาท หลวงพ่อได้ถวายต่อให้วัดที่ท่านไปพำนักชั่วคราวนั้นทั้งหมด

แม่ชีสำนักวัดสนามพราหมณ์ จังหวัดเพชรบุรีเดินทางจากวัดไปใส่บาตรพระอาจารย์ฝั้นที่ถ้ำหว้า เนื่องจากมีผู้ใส่บาตรกันอย่างล้นหลาม พระอาจารย์ฝั้นจึงขอร้องให้ใส่บาตรแต่เพียงรายละหนึ่งช้อนกาแฟ แม้กระนั้นยังไม่ทันสุดแถวคนใส่บาตรข้าวก็ล้นบาตรอยู่ทุกเช้า

กรุณาคุณของหลวงพ่อ ทำให้เกิดการสร้างเหรียญรูปของหลวงพ่อ เป็นจำนวนมากมายนับร้อยรุ่น แต่เหรียญเหล่านั้นสำหรับที่หลวงพ่อเองแล้ว เป็นของแจกให้เปล่าไม่มีการคิดค่างวดแต่อย่างใดเลยทั้งสิ้น

ผู้ที่มองการสร้างเหรียญวัตถุมงคลไปในแง่ของอดิเรกลาภ เคยตั้งข้อสังเกตถามหลวงพ่อทำนองเป็นการอวดคุณวิเศษ

หลวงพ่อให้คำตอบอย่างตรงไปตรงมา ถึงความต้องการของบุคคลบางกลุ่ม

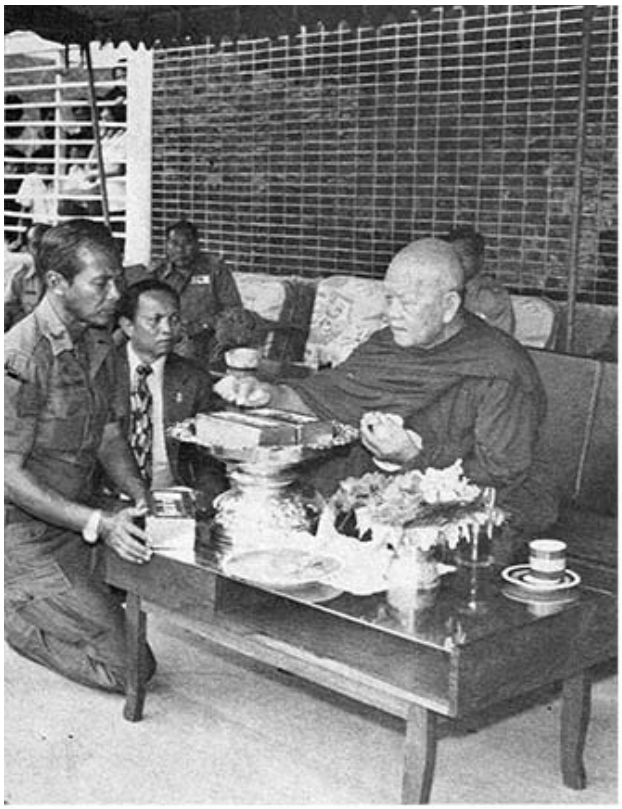
หลวงพ่อสนองตอบความปรารถนาของเขาเหล่านั้นส่วนหนึ่ง มิให้ผิดหวังเสียใจ แต่หลวงพ่อก็มิได้ให้เหรียญเพียงอย่างเดียว หลวงพ่อได้ให้ธรรมแก่ผู้ที่มารับเหรียญจากหลวงพ่อด้วย

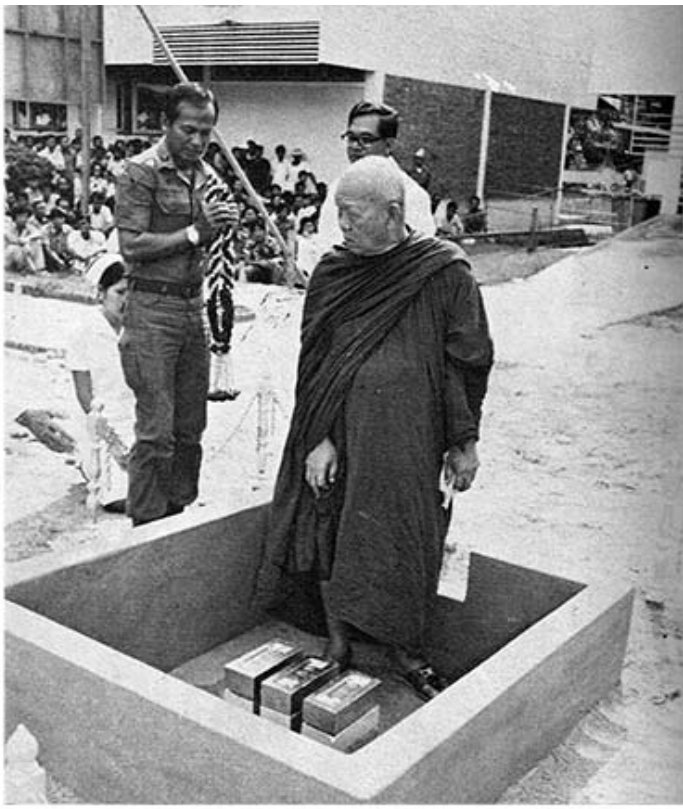
การสร้างเหรียญรูปหลวงพ่อโดยวิธีลักลอบ มีเรื่องราวที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว

ก่อนหน้าหลวงพ่อจะอาพาธอาการหนัก สุขภาพของหลวงพ่อไม่ค่อยดีนัก ฉันอาหารน้อย พักผ่อนน้อย ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเจริญภาวนาและให้ความเมตตาแก่บรรดาผู้รักเคารพในคุณธรรมของท่าน ซึ่งมีนับจำนวนพันจำนวนหมื่น แห่กันไปกราบนมัสการที่วัดป่าอุดมสมพรและแม้บนเขาถ้ำขาม

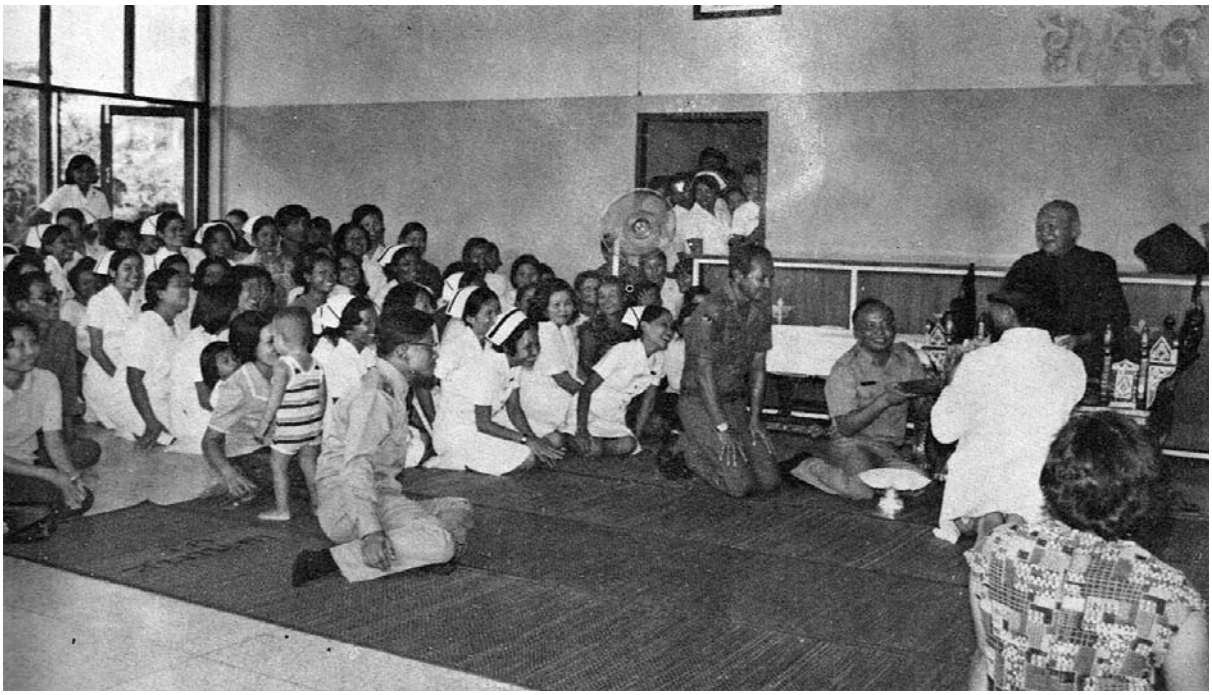
วันเปิดตึกพิเศษสงฆ์ “พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร”
ในโรงพยาบาลสกลนคร เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

ตึกสงฆ์อาพาธในโรงพยาบาลจังหวัดสกลนคร พระอาจารย์ฝั้นได้ใช้เงินบริจาคจัดสร้างขึ้นโดยทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ สร้างเสร็จ ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

พระอาจารย์ฝั้นในหมู่แพทย์ พยาบาล
เมื่อวันวางศิลาฤกษ์ตึกสงฆ์อาพาธ ในโรงพยาบาลสกลนคร

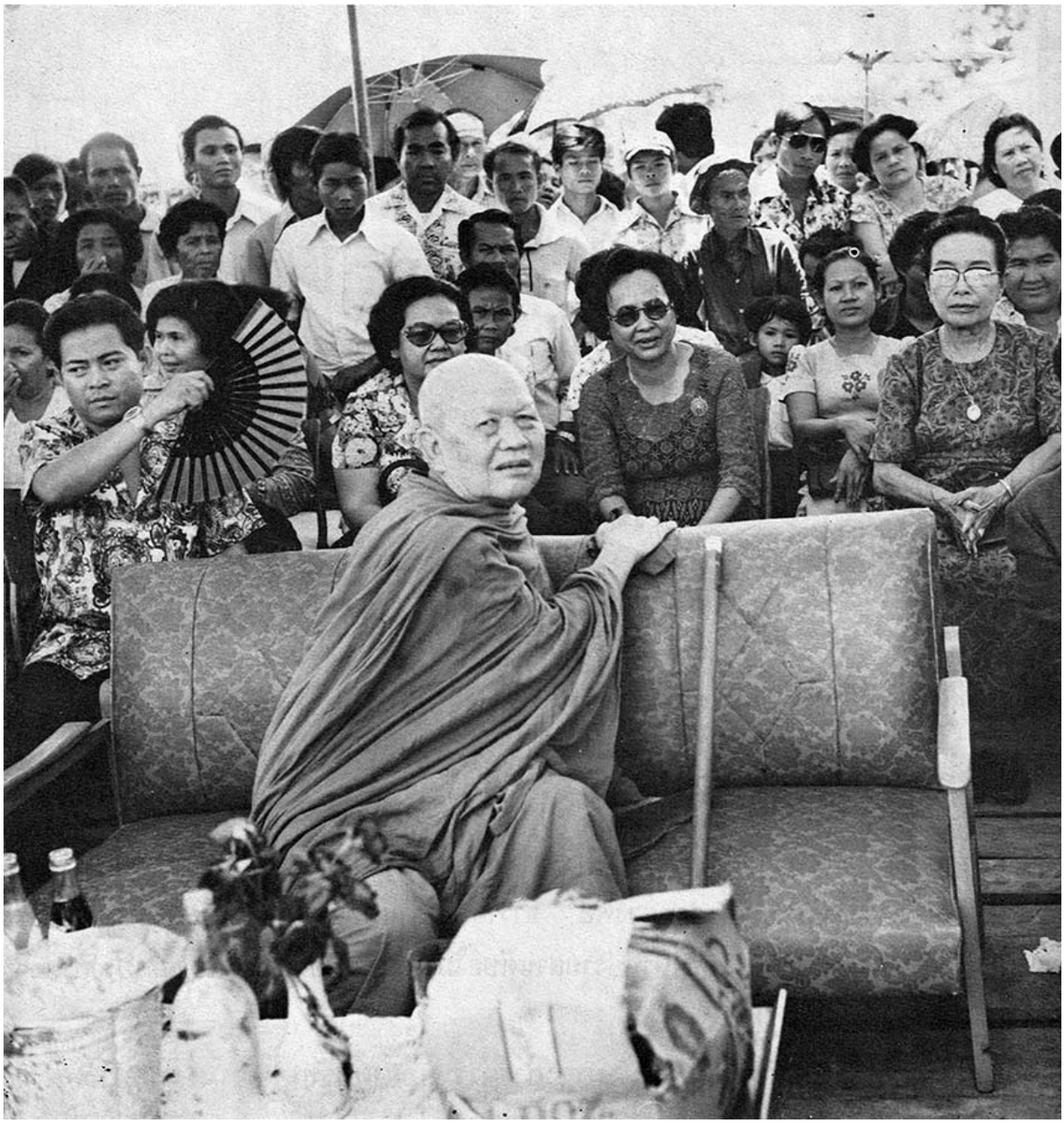
หลวงพ่อจะบรรยายพระพุทธธรรม ซึ่งหลวงพ่อกล่าวว่า เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าหามาแล้วหกปีและหลวงพ่อท่านก็ปฏิบัติตามมาแล้ว จบลงด้วยการให้พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ตลอดจนฆราวาสนั่งตรวจดูความดี ไม่ดี ในจิตใจตนเองอยู่จนดึกดื่นค่อนคืน

เมื่อท่านเข้ารับการเยียวยารักษาจากแพทย์ในเมืองหลวง โรงพยาบาลก็เนืองแน่นไปด้วยผู้ห่วงใยในอาการป่วยเจ็บของหลวงพ่อ ข้าราชการสำนักพระราชวังซึ่งไปคอยประสานงาน ต้องเป็นยามเฝ้าประตูกลายๆ คอยห้ามปรามสานุศิษย์ไม่ให้หลวงพ่อต้องมีภาระโอภาปราศรัยด้วยมากนัก

คำห้ามเปล่าประโยชน์ มาตรการต่างๆ หยุดยั้งผู้ศรัทธา เคารพได้แค่ประตู พอหลวงพ่อเห็นใบหน้าสลอนเยี่ยม ท่านก็จะต้องลุกขึ้นถามไถ่ทักทายทุกคนไป

“ยังไง...หือ”

ภายหลังเมื่อกลับไปรักษาตัวที่วัดป่าอุดมสมพร รอบกุฏิของหลวงพ่อถึงกับต้องขึงลวดหนามป้องกันการเยี่ยมเยียนที่จะกลายเป็นเพิ่มความเหน็ดเหนื่อยให้หลวงพ่อ แม้กระนั้นลวดหนามก็เกือบไม่สามารถป้องกันความพยายามเล็ดลอดนำอาหารผู้ป่วยเข้าไปถวายให้ถึงหลวงพ่อกันแทบจะยี่สิบสี่ชั่วโมง

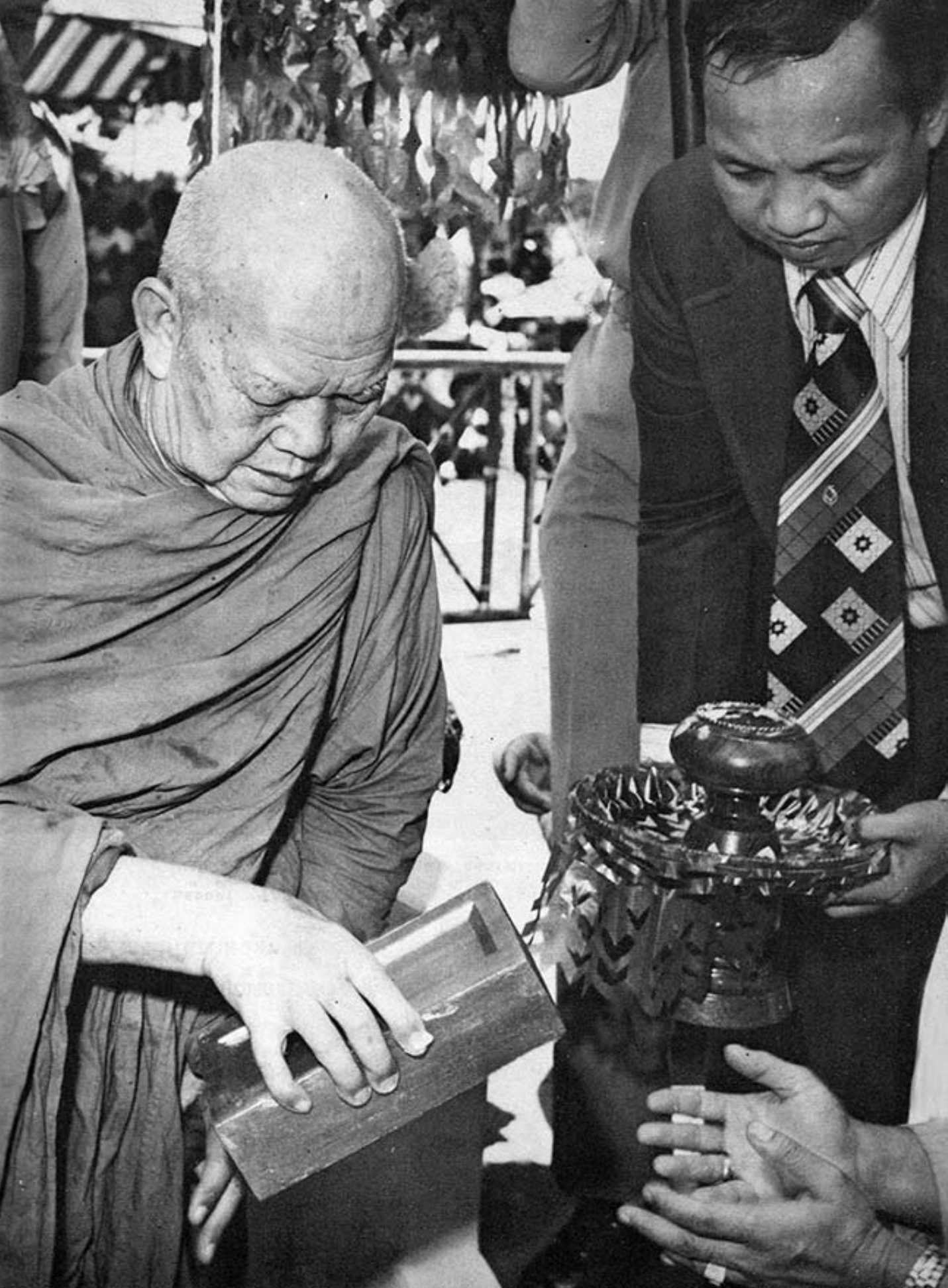
วันวางศิลาฤกษ์ตึกโรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
อำเภอพรรณานิคม เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘

และก็ตามเคย ถ้าหลวงพ่อมองเห็นใบหน้าของผู้หนึ่งผู้ใดเข้า ท่านก็จะลุกขึ้นโดยไม่ฟังคำห้ามปราม

“พวกนี้เขามาทำไมกัน” ท่านตั้งคำถาม

“เขามาทำบุญกัน” หลวงพ่อฝั้นตอบคำถามของท่านเอง

บุญคืออะไร คือความสบาย.... เย็นอกเย็นใจ ไม่ทุกข์ไม่ร้อน

โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ และได้เปิดรับคนไข้แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา

ผู้ที่แห่เข้าไปในป่า ปีนขึ้นไปบนภูเขา ผู้คนเหล่านั้นต้องการพบหลวงพ่อ พบแล้วดีอกดีใจ ชื่นอกชื่นใจ หมดความทุกข์อย่างน้อยก็ชั่วขณะที่เห็นรอยยิ้มปราณีของหลวงพ่อ

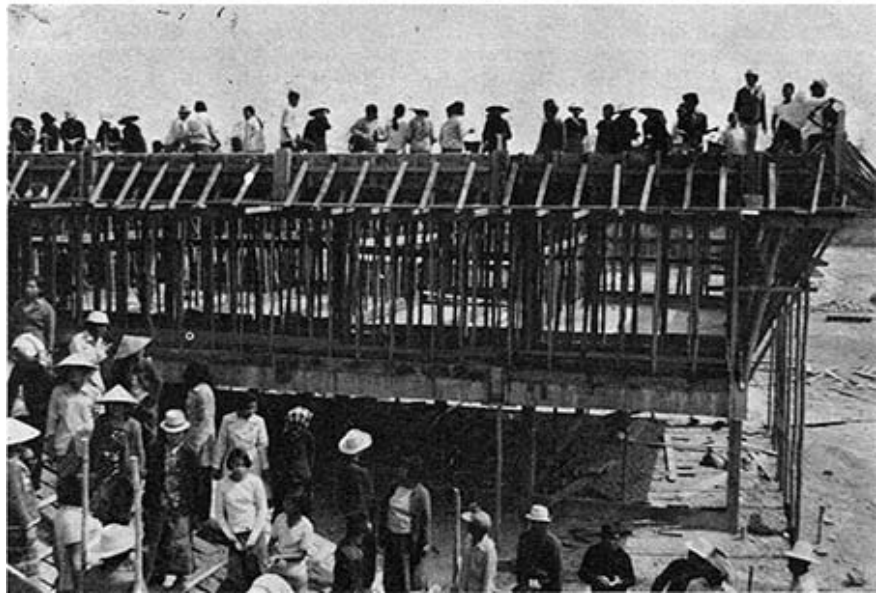
“ยังไง....หือ”

ถ้อยคำสั้นๆ ที่หลวงพ่อทักทาย เหมือนดังหยาดน้ำทิพย์ชโลมเย็นฉ่ำตลอดร่างกายและจิตวิญญาณ ปลื้มอกปลื้มใจ มีพลังจะเสริมสร้างความดี มีพลังอดทน ต่อสิ่งสาหัสสากรรจ์ต่างๆ ที่ยังจะต้องเผชิญกันต่อไป

หลวงพ่อฝั้นมรณภาพวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พอข่าวแพร่ออกไป ผู้คนต่างหลั่งไหลไปยังวัดป่าอุดมสมพรทุกทิศานุทิศ รถโดยสารของเอกชนทุกสายจากกรุงเทพฯ

ในการก่อสร้างโรงพยาบาล
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร บรรดา
สานุศิษย์และญาติโยมได้มีศรัทธา
ไปช่วยเหลืออย่างพร้อมเพรียง
โดยไม่รับค่าตอบแทน จนกระทั่ง
เสร็จการก่อสร้าง

ความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระอาจารย์ฝั้น กำลังเทคอนกรีตพื้นใต้ถุนศาลาโรงธรรม เพื่อเป็นที่ฉันภัตตาหารสำหรับพระภิกษุสามเณรที่วัดป่าอุดมสมพร

เมตตาธรรม

ไปสกลนคร ถูกแพทย์และพยาบาลจองที่นั่งเต็มหมด รถโดยสารของบริษัทขนส่งต้องจัดรถเพิ่มขึ้นกว่าปกตินับสิบๆ คัน รถโดยสารไปยังจังหวัดใกล้เคียงสกลนคร บางคันมีแต่ผู้โดยสารเดินทางเพื่อไปวัดป่าอุดมสมพรทั้งหมด จนทางฝ่ายรถประจำทางต้องออกนอกเส้นทางไปส่งถึงวัดเลยทีเดียว

โดยพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถทรงโปรดเกล้าเสด็จพระราชดำเนินถวายสักการะ พระราชทานหีบศพทองทึบของหลวง และโปรดเกล้าฯ ให้จัดบำเพ็ญกุศลเป็นการในพระบรมราชานุเคราะห์อีกด้วย

กาลนี้มีประวัติการณ์ต้องจารึกเอาไว้อีกข้อหนึ่ง โดยโบราณราชประเพณี เมื่อพระราชทานน้ำอาบศพแล้ว ผู้ใดจะรดน้ำต่ออีกไม่ได้ แต่สำหรับกรณีหลวงพ่อฝั้น ล้นเกล้าล้นกระหม่อมทรงพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ให้บรรดาผู้ที่เคารพนับถือหลวงพ่อถวายน้ำสรงต่อไปได้

“อย่าได้ห้ามผู้ใด” มีพระกระแสรับสั่ง

ส่วนทางด้านของพระภิกษุสงฆ์นั้น พระราชาคณะและพระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐานองค์สำคัญๆ ได้ไปร่วมชุมนุม ณ วัดป่าอุดมสมพรอย่างพรักพร้อม ขาดแต่ที่ชราภาพมากเพียงไม่กี่รูป

อัฏฐบริขารของหลวงพ่อฝั้น อาจาโร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปรารภต้องการให้เก็บรักษาไว้เพื่อสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ในโอกาสต่อไป

ในเนื้อที่กว้างใหญ่ของป่าเก่า อันกลายเป็นอารามอรัญญิกอุดมสมพรคับแคบลง ถนัดสำหรับผู้คน ทั้งฆราวาสและบรรพชิตเนืองแน่นไปกราบคารวะ **พุทธประทีป ฝั้น อาจาโร**

ต้นไม้ใหญ่น้อยชูก้านใบนิ่งประดับฟ้าซึ่งเกลื่อนกล่นด้วยเมฆทะมึน ทำท่าดังกับจะหลั่งน้ำตาสวรรค์ลงมา

ทุกถ้วนหน้า ที่ไปสู่วัดป่าอุดมสมพร หมองคล้ำยิ่งกว่าพยับฟ้า น้ำตาหล่นพรูพรายก่อนสายฝน

แม้พระภิกษุรูปสำคัญก็ยังมีน้ำตาคลอคลองตั้งหลายสิบรูป

“ชาวภูไท”

“ชาวภูไท”

ต้นตระกูลของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นชาวภูไท จึงควรรู้จักไว้ในที่นี้ด้วยว่า ชาวภูไทมีประวัติ ความเป็นมาอย่างไรจนกระทั่งผนวกเป็นคนไทย อยู่ในผืนแผ่นดินเดียวกันกับเราๆ ท่านๆ ทุกวันนี้

ไม่มีประวัติศาสตร์เล่มใด หรือศิลาจารึกหลักไหนระบุไว้แต่ถึงกระนั้น ท่านผู้เฒ่าผู้แก่ชาวภูไท ก็ยังไม่ลืมชาติกำเนิดของตนเองได้บอกเล่าสืบต่อกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ว่า.....

จะกี่ร้อยปีไม่ปรากฏ เหนือแผ่นดินไทยปัจจุบันขึ้นไปเป็นที่ทำมาหากินของชนกลุ่มหนึ่ง ประมาณสามหมื่นคน เมืองนี้เรียกกันว่า **เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู** เจ้าเมืองผู้เป็นหัวหน้า คือ **พ่อขุนพระเยาว** ภรรยาจะชื่ออะไรไม่ปรากฏ เล่ากันมาแต่ว่ามีลูกชายสองคน ผู้พี่ชื่อ **เจ้าหุน** ผู้น้องชื่อ **เจ้าหาญ** ต่อมาผู้คนไม่เป็นปกติสุขเพราะถูกภัยธรรมชาติคุกคามอยู่บ่อยๆ บางทีฝนแล้งติดต่อกันหลายปี การทำไร่ทำนาตลอดจนการปลูกพืชผักต่างๆ ไม่ได้ผล เป็นเหตุให้ผู้คนอดอยากอยู่เนืองๆ

เมื่อไม่มีทางใดจะแก้ไขได้ พ่อขุนพระเยาวจึงอพยพผู้คนของท่านละทิ้งถิ่นเดิมมุ่งหน้าลงทางใต้ เพื่อแสวงหาถิ่นใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า แต่เนื่องจากผู้คนที่อพยพลงมามีจำนวนมากประมาณสามหมื่นคน การอพยพซึ่งต้องกระทำโดยทางเท้าจึงเต็มไปด้วยความยากลำบาก ขณะเดินทางผ่านป่ายิ่งประสบอุปสรรคมากขึ้น เพราะน้ำอาบน้ำกินหายาก ผู้คนต่างกระหายน้ำเป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก

พ่อขุนพระเยาวกับเจ้าหุนและเจ้าหาญผู้ลูก ตระหนักถึงความทุกข์ทรมานของผู้คน แต่ก็จนปัญญาไม่ทราบว่าจะแก้ไขอย่างไรได้ จึงตั้งสัตย์อธิษฐานอ้อนวอนเทพเจ้าตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายและท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ ขอดลบันดาลให้ได้พบห้วยหนองคลองบึงที่มีน้ำสะอาดและอุดมสมบูรณ์โดยเร็ว เพื่อบำบัดความหิวกระหายของผู้คนให้หมดสิ้นไป

ทันทีที่ตั้งสัตย์อธิษฐานจบลง ก็ได้ยินเสียงนกกวักร้องขึ้นในที่อันไม่ไกลนัก ถึงสามครั้ง ปกตินกกวักมักอาศัยอยู่ตามแหล่งที่มีน้ำ จึงได้พากันไปดูตามทิศทางที่นกกวักร้อง ก็พบหนองน้ำอันกว้างใหญ่เต็มไปด้วยน้ำใสสะอาด ผู้คนทั้งสามหมื่นจึงรอดตาย ได้น้ำอาบน้ำกินมาบำบัดความกระหายไปได้ระยะหนึ่ง

เมื่อพักผ่อนใกล้หนองน้ำนั้นพอสมควรแล้ว พ่อขุนพระเยาวก็อพยพผู้คนทั้งสามหมื่นเดินทางมุ่งต่อลงทางใต้ วันหนึ่งทั้งหมดเดินทางมาถึงแม่น้ำใหญ่ ทั้งลึกทั้งกว้าง กระแสน้ำก็ไหลเชี่ยวสุดปัญญาที่จะอพยพผู้คนข้ามไปได้ อุปสรรคใหญ่จึงอุบัติขึ้นอีกครั้ง

พ่อขุนพระเยาวกับเจ้าหุนและเจ้าหาญได้ตั้งสัตย์อธิษฐานเหมือนคราวแรก ขอให้มีขอนไม้ที่ใหญ่และยาวมาก่ายฝั่งข้างโน้น จะได้ใช้เป็นสะพานไต่ข้ามไป ทันใดก็มีซุงใหญ่และยาวล่องมาตามกระแสน้ำ พอถึงที่พักซุงต้นมหึมาก็ขวางแม่น้ำทันที แล้วหยุดลงในลักษณะปลายซุงพาดฝั่งทั้งสองข้างไว้

พ่อขุนพระเยาว กับคนทั้งสามหมื่นก็เดินข้ามแม่น้ำไปได้ด้วยความปลอดภัย พอข้ามไปได้หมด ซุงต้นนั้นก็เริ่มขยับตัว กระดิกหัวกระดิกหางกลายเป็นงูใหญ่ชูหัวขึ้นพ้นน้ำ จากนั้นก็ดำน้ำชูหางขึ้นมา แล้วจมหายไปทันที

พ่อขุนพระเยาวเห็นเป็นอัศจรรย์ จึงประกาศต่อผู้คนทั้งนั้นว่า ในภายภาคหน้าจะไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ใดก็ดี ถ้าอยู่ตามทุ่งห้ามมิให้กินงู ถ้าอยู่ตามภูผาหรือป่าดงพงไพร ห้ามมิให้กินนกกวัก เพราะสัตว์ทั้งสองชนิดนี้มีบุญคุณ ช่วยให้พ้นภัยพิบัติและความเดือดร้อนต่างๆ ดังประจักษ์อยู่แล้ว คำประกาศิตของพ่อขุนพระเยาวดังกล่าว ยังติดปากผู้เฒ่าผู้แก่ชาวภูไทสืบต่อมา จนกระทั่งทุกวันนี้

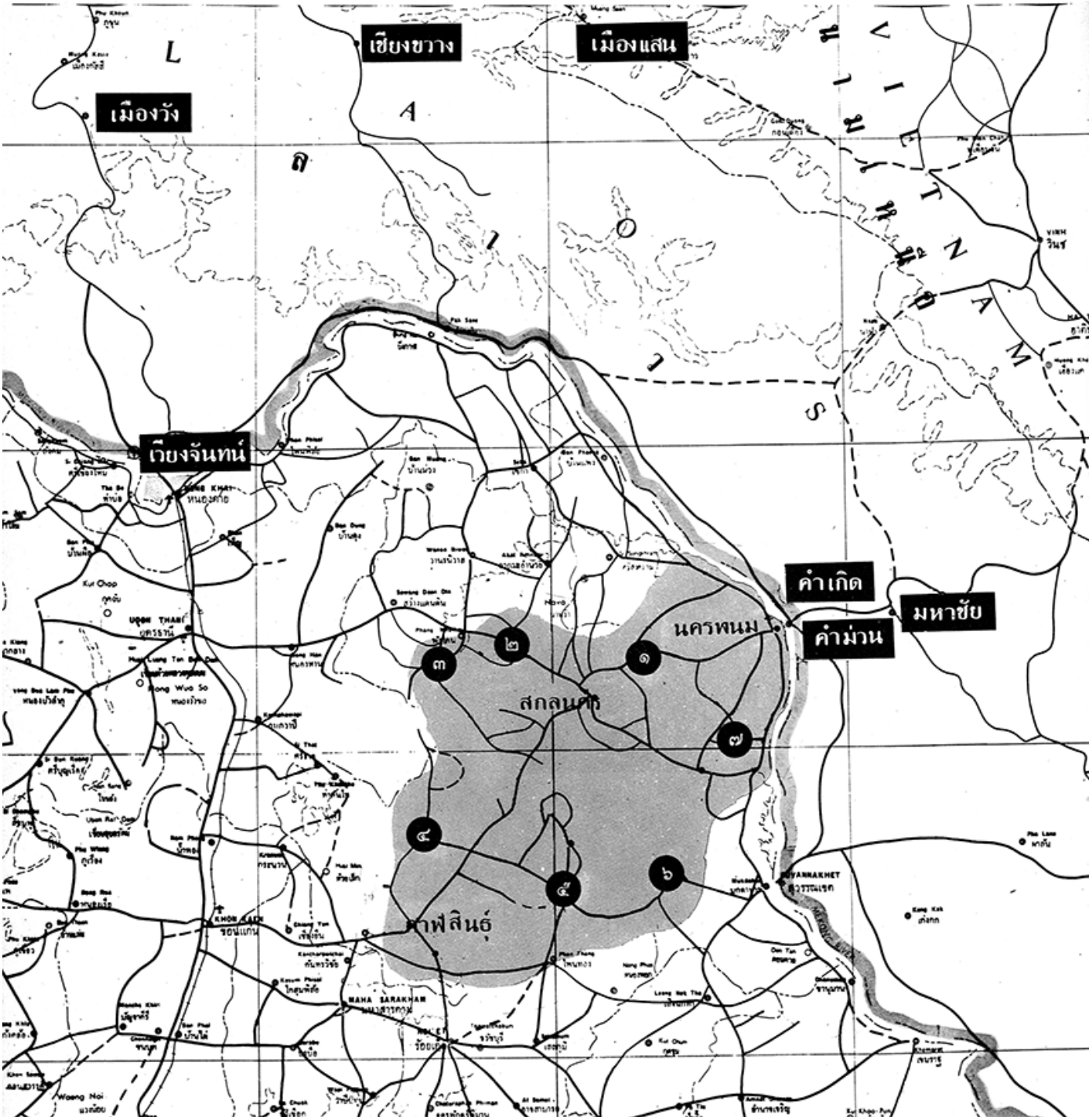
รำภูไทของชาวภูไทที่บ้านโนนหอม สกลนคร

ลักษณะการแต่งกายของสาวๆ ชาวภูไทที่เรณูนคร

ครั้นอพยพมาถึงกรุงศรีสัตนาคนหุต (เมืองเวียงจันทน์) พ่อขุนพระเยาวเจ้าหุนและเจ้าหาญได้เข้าเฝ้าเจ้าแผ่นดินผู้ครองเมือง (จะเป็นสมัยใดไม่ปรากฏ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสมัยเดียวกับพระเจ้าไชยเชษฐา หรือไม่ก็ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย) พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตมีพระดำรัสถามว่า เดิมตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ใด เหตุใดจึงอพยพผู้คนมาเป็นจำนวนมากเช่นนี้ พ่อขุนพระเยาวทูลตอบว่า เดิมตั้งบ้านเรือนอยู่ที่น้ำน้อยอ้อยหนู ถูกภัยธรรมชาติคุกคามผู้คนต้องอดอยากยากแค้น จึงอพยพลงมาเพื่อแสวงหาถิ่นใหม่อันอุดมสมบูรณ์กว่า เมื่อพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตมีพระดำรัส ถามถึงการประกอบอาชีพ พ่อขุนพระเยาวก็ทูลชี้แจงว่าเคยทำไร่ไถนาและปลูกพืชบางชนิดเลี้ยงชีพ เช่น ฝ้าย พริก และอื่นๆ เป็นต้น โดยมากชอบอยู่ใกล้ภูเขาเพราะสะดวกในการทำนาข้าว พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตจึงทรงแนะนำให้อพยพต่อลงไปทางใต้ของแม่น้ำโขง เพราะยังมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์อยู่อีกมาก แล้วพระราชทานนางสนมคนหนึ่งชื่อนางลาวให้เป็นภรรยาของพ่อขุนพระเยาว กับโปรดให้พระราชครูรูปหนึ่งเดินทางไปด้วย เพื่อสั่งสอนอบรมให้ซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา ทั้งยังพระราชทานพระพุทธรูปองค์หนึ่งไปไว้สักการะบูชาอีกด้วย

แผนที่แสดงการอพยพตั้งถิ่นที่อยู่ของชาวภูไท

จังหวัดสกลนคร ๑ **อำเภอกุสุมาลย์** ๒ **อำเภอพรรณานิคม** เป็นพวกราชวงศ์เมืองวัง อพยพตั้งถิ่นที่อยู่ ๓ **อำเภอวาริชภูมิ**

จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔ **อำเภอสหัสขันธ์** ชาวภูไทได้ตั้งถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านโพน บ้านหนองช้าง และบ้านหนองยาง

๕ **อำเภอกุฉินารายณ์** ชาวภูไทได้ตั้งถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านตำบลบัวขาว ตำบลแจนแลน บ้านภูแล่นช้าง บ้านสงเปลือย และบ้านคุ้มเก่า

จังหวัดนครพนม ๖ **อำเภอคำชะอี** ชาวภูไทได้ตั้งถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านคำชะอี และบ้านหนองสูง

๗ **กิ่งอำเภอเรณูนคร** ชาวภูไทได้ตั้งถิ่นที่อยู่ในบ้านเรณูนคร และบ้านโพนทอง

พ่อขุนพระเยาวได้อพยพคนสามหมื่นลงใต้มาโดยลำดับ ครั้นมาถึงเมืองวังอ่างคำ ซึ่งเป็นถิ่นของพวกข่า พิจารณาแล้วเห็นว่ามีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ จึงตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ที่เมืองนั้น

พวกข่าเมืองวังอ่างคำเป็นอิสระ ไม่ได้ส่งส่วยสาอากรขึ้นกับเมืองใด แต่ชาวภูไทตระหนักในพระคุณของพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต ดังนั้น เมื่อตั้งหลักฐานได้มั่นคงดีแล้ว จึงส่งส่วยไปถวาย เป็นพร้าโต้ปีละ ๓๐ เล่มมาตลอด ความเรื่องนี้ทำให้พวกข่าบังเกิดความไม่ไว้วางใจ เกรงว่าชาวภูไทจะพาพวกตนไปอ่อนน้อมขึ้นต่อกรุงศรีสัตนาคนหุต จึงคิดจะรวมอำนาจปกครองชาวภูไทให้อยู่ในเงื้อมมือ แต่ชาวภูไทรู้ทันจึงคิดจะรวมอำนาจปกครองพวกข่าไว้ในทำนองเดียวกัน ในที่สุดพวกข่ากับชาวภูไทก็ใช้กำลังเข้ารบพุ่งกันเป็นสามารถ ในระหว่างที่ยังไม่มีฝ่ายใดแพ้ชนะ พ่อขุนพระเยาวก็เสนอเงื่อนไขขึ้นว่า การต่อสู้กันด้วยกำลัง มีแต่จะเกิดความล้มตายไร้ประโยชน์เปรียบประดุจสาดน้ำรดกันย่อมต้องเปียกปอนทั้งสองฝ่าย การที่ผู้ใดจะเป็นใหญ่เป็นโตปกครองผู้คนนั้นควรต้องเป็นผู้มีบุญวาสนา มีสติปัญญาและบารมีอันแก่กล้า และการที่จะรู้ว่าผู้ใดมีคุณสมบัติดังกล่าว จะกระทำได้โดยไปเสี่ยงบุญวาสนากันที่หน้าผา โดยให้ทำหน้าไม้ไปยิงหน้าผาเสี่ยงบารมี หากลูกหน้าไม้ไปเสียบติดอยู่ที่หน้าผาถึงสามครั้ง ผู้นั้นแหละสมควรได้เป็นใหญ่เป็นโตปกครองคน จึงจะชอบ พวกข่าก็เห็นด้วย และตกลงจะเสี่ยงบารมีกันตามนั้น

พวกข่าได้ช่วยกันสร้างหน้าไม้ที่แข็งแรง ขายาวถึงสามศอก หวังให้ลูกหน้าไม้เกิดกำลังพุ่งจะได้ฝังติดกับหน้าผา แต่ฝ่ายภูไทไม่เช่นนั้น กลับทำหน้าไม้อย่างขาอ่อนๆ และใช้ขี้สูดปิดไว้ที่ปลายลูกหน้าไม้

ถึงวันนัด ต่างฝ่ายต่างแห่แหนหน้าไม้ของตนไปสู่หน้าผาที่กำหนดเสี่ยงบารมี ฝ่ายข่าเป็นผู้ยิงก่อน ยิงหน้าไม้สามครั้งลูกหน้าไม้ไปกระทบผาซึ่งเป็นหินแข็งก็กระเด็นตกลงมาทั้งสามครั้ง ฝ่ายภูไทเป็นผู้ยิงทีหลัง ลูกหน้าไม้พุ่งไปถูกหน้าผาเพียงเบาๆ ขี้สูดปลายลูกหน้าไม้เป็นของที่เหนียวหนับ ลูกหน้าไม้จึงจับติดหน้าผาทั้งสามครั้งอย่างง่ายดาย พวกข่าเห็นเป็นอัศจรรย์จึงพากันอ่อนน้อม ยอมอยู่ใต้การปกครองของชาวภูไทตามสัญญา

แต่ยังมีข่ากลุ่มหนึ่งไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจชาวภูไท พากันแตกหนีเข้าไปซ่อนตัวอยู่ตามเขา ตามถ้ำ ฝ่ายภูไทได้ยกกำลังออกไปสะกัดที่ผาลูกหนึ่ง แต่ไม่ทันจึงติดตามรอยไปจนถึงผาอีกลูกหนึ่ง พบรอยเท้าใหญ่และเล็กเข้าไปในถ้ำเป็นจำนวนมาก ฝ่ายภูไทจึงเอาพริกมากองไว้ที่ปากถ้ำแล้วจุดไฟให้ควันรมเข้าไปข้างใน พวกข่าทนสำลักควันพริกไม่ไหวก็พากันออกมาอ่อนน้อมแต่โดยดี

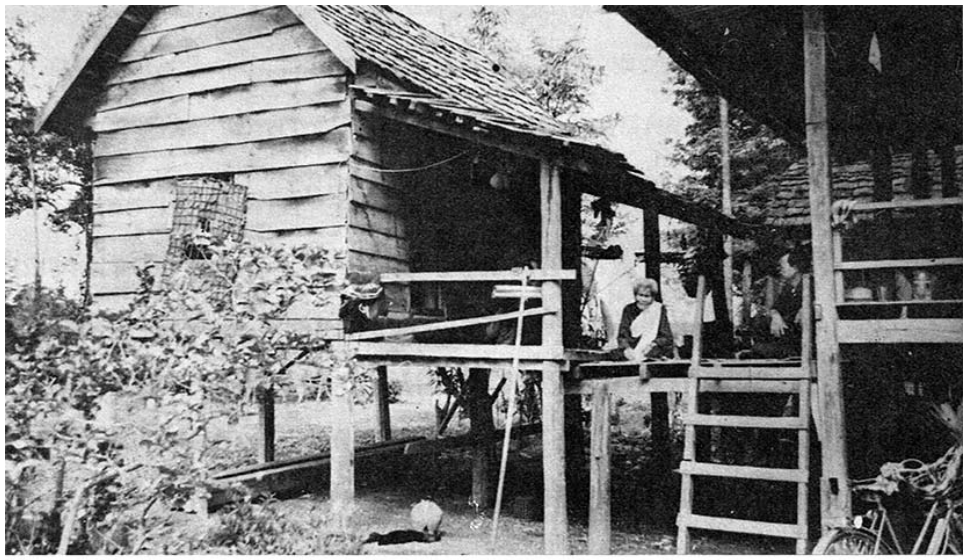
ผาที่ชาวภูไทยกำลังไปสะกัด เรียกชื่อกันว่า **“ผากาด”** *ส่วนผาที่ชาวภูไทรมควันพริกพวกข่า เรียกกันว่า* **“ผาอูด”**

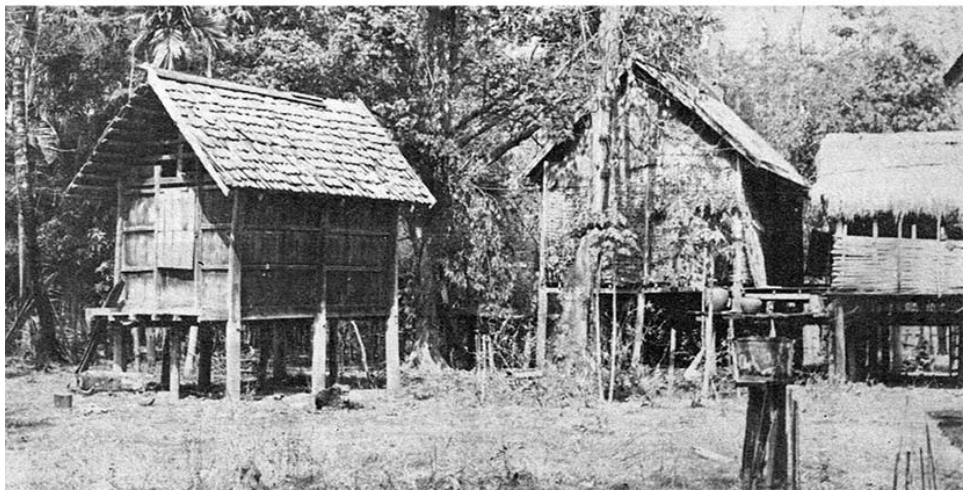
พ่อขุนพระเยาวได้มีบุตรกับนางลาวที่พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตพระราชทานให้ รวมสองคน ผู้พี่ชื่อเจ้าก่า ผู้น้องชื่อเจ้าแก้ว นอกจากนั้นพวกข่าเห็นว่าพ่อขุนพระเยาวเป็นผู้มีบุญบารมีอันแก่กล้า จึงได้ยกลูกสาวหัวหน้าข่าให้เป็นภรรยาด้วยอีกคนหนึ่ง พ่อขุนพระเยาวจึงได้บุตรชายอันเกิดจากลูกสาวหัวหน้าข่าอีกคน ชื่อเจ้ากล่ำ

ครั้นพ่อขุนพระเยาวถึงแก่กรรมลง ฝ่ายภูไทได้ยกเจ้าก่าขึ้นเป็นเจ้าเมืองวังอ่างคำ เจ้าก่ามีบุตรคนหนึ่งชื่อ *เจ้าโรงกลาง* **ส่วนเจ้าหุนเจ้าหาญบุตรชายของพ่อขุนพระเยาวแต่เดิม ไม่ปรากฏบทบาทในระยะหลังแต่ประการใด**

ในปี พ.ศ. ๒๓๒๑ ซึ่งตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกรุงธนบุรี ครั้งนั้นเจ้าบุญสารเจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้เกิดวิวาทกับพระวอเสนาบดี พระวอพ่ายการรบจึงหลบหนีมาอาศัยอยู่ในเมืองจำปาศักดิ์ ภายหลังได้อพยพข้ามโขงเข้ามาอาศัยอยู่ที่ตำบลดอนมดแดง แขวงเมืองอุบลราชธานี แล้วขอสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระเจ้าตากสิน เจ้าบุญสารทราบความจึงให้พระยาสุโพลงยกกำลังมาจับพระวอฆ่าเสีย สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงพระพิโรธ จึงรับสั่งให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกกองทัพไปทางบก ให้เจ้าพระยาสุรสีห์ยกกองทัพเรือไปทางแม่น้ำโขง ตีหัวเมืองรายทางขึ้นไปจนถึงเมืองเวียงจันทน์ ระหว่างนั้นเจ้าร่มขาวเจ้าเมืองหลวงพระบางขอสวามิภักดิ์ กองทัพไทยได้ล้อมเมืองเวียงจันทน์อยู่ถึงสี่เดือน เจ้าบุญสารสู้ไม่ได้จึงหลบหนีออกไปอยู่ที่เมืองคำเกิด ไทยจึงได้เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง รวมเขตแคว้น

หมู่บ้านภูไท ที่บ้านบะทอง พรรณานิคม

หัวเมืองลาวทั้งหมดมาขึ้นกับกรุงธนบุรี ทั้งได้กวาดต้อนผู้คนตามหัวเมืองน้อยใหญ่ลงมาตั้งหลักฐานอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ ทางภาคกลางอีกมากมาย เช่น สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง ปราจีนบุรี นครนายก ราชบุรี เพชรบุรี ชลบุรี ที่กวาดต้อนเข้ามายังส่วนในก็มี เช่น บ้านหม้อ บ้านบาตร และแถววัดสระเกศ เป็นต้น

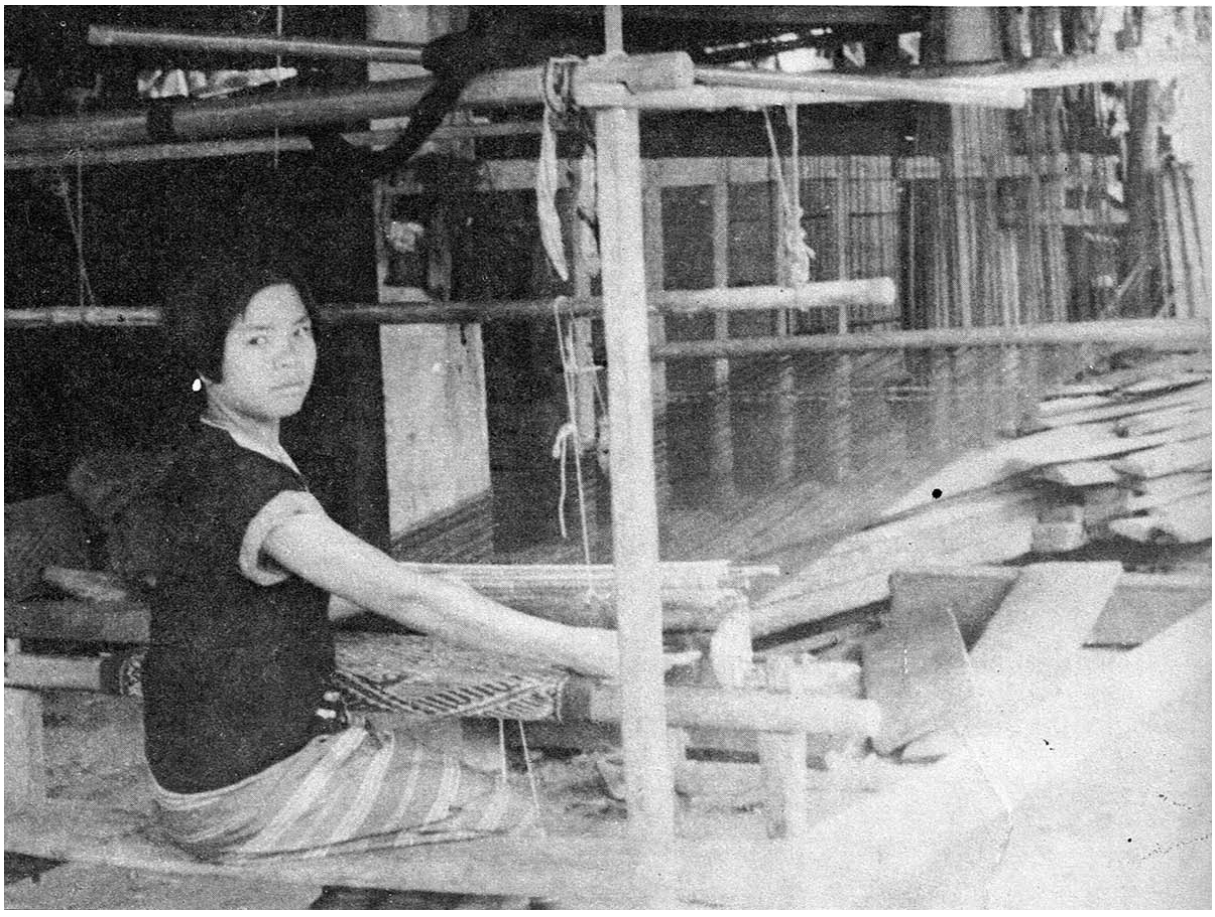
ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ถึง พ.ศ. ๒๓๖๙ เจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์เป็นกบฏ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้จัดแม่ทัพนายกองขึ้นไปปราบปรามกระทั่งจับเจ้าอนุวงศ์ได้ กองทัพไทยได้กวาดต้อนผู้คนตามหัวเมืองน้อยใหญ่ลงมาอยู่ในภาคกลางอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนั้นชาวภูไทเมืองวังอ่างคำก็ประสบภัยเช่นกัน แต่พากันหลบหนีไปได้เป็นส่วนใหญ่ แล้วไปอาศัยอยู่ที่เมืองราชคำอั้ว โดยซุ่มซ่อนอาศัยอยู่ตามป่าตามเขา

ถึง พ.ศ. ๒๓๗๘ เจ้าราชวงศ์อินทร์เมืองเวียงจันทน์กับเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ได้ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมผู้คนที่ซุ่มซ่อนอยู่ตามป่าว่า ขณะนี้เมืองเวียงจันทน์ได้อ่อนน้อมต่อพระเจ้ากรุงสยามแล้ว ขอให้กลับไปทำมาหากินได้เช่นเดิม ผู้ใดจะข้ามไปกินข้าวในนาปลาในหนองทางฝั่งขวาของ

กรุงสยามก็ไปได้ตามใจชอบ ชาวภูไทเมืองวังอ่างคำ และเมืองพิณ เมืองนอง เมืองกองแก้ว เมืองมหาไชย เมืองคำเกิด คำม่วน และเมืองอัตตะปือแสนปาง จึงได้อพยพข้ามโขงเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแขวงเมืองสกลนคร นครพนมและกาฬสินธุ์ โดยเฉพาะชาวภูไทเมืองวังอ่างคำนั้นได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนที่กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านหนองสูง อำเภอคำชะอี และเมืองเว (เรณูนคร) จังหวัดนครพนม

ส่วนเจ้าลี เจ้าอินทร์ เจ้านวล สามพี่น้องลูกชายของเจ้าโรงกลางเจ้าเมืองวังอ่างคำ ได้อพยพข้ามโขงเข้ามาโดยลำดับ แล้วใช้ช้าง ๕ เชือกเป็นพาหนะบรรทุกเครื่องสัมภาระและครอบครัวผ่านเข้ามาทางบ้านหนองเชียงสือ แขวงเมืองสกลนคร ครั้นมาถึงบ้านเปือยที่ตำบลวังยางในปัจจุบัน ได้หยุดพำนักอยู่ชั่วคราวก็ต้องอพยพต่อ เพราะสถานที่นั้นเป็นที่ลุ่มมากกว่าที่ดอน ชาวบ้านวังยางได้เรียกสถานที่นั้นว่า “ท่าพรรณา” เพราะอยู่ใกล้ลำห้วยอูนทางข้ามไปบ้านหนองหวาย

น่าสังเกตว่า ประมาณสิบปีที่ผ่านมาหลักผูกช้างของชาวภูไทชุดนี้ยังปรากฏให้เห็นอยู่ แต่ต่อมาเกิดไฟไหม้ป่าจึงสาบสูญไปหมด

เมื่ออพยพต่อมาจนถึงบ้านพันพร้าว เห็นว่าเป็นสถานที่อันเหมาะสมจะตั้งแหล่งพำนักได้ เจ้าลีจึงตั้งหลักแหล่งที่บ้านพันพร้าว ส่วนเจ้านวลได้ตั้งที่บ้านม่วงไข่ จากนั้นเจ้าลีและเจ้านวลพร้อมด้วยคณะกรมการได้ลงมาเฝ้าพระเจ้ากรุงสยาม ขอตั้ง “เมืองพรรณนา” ขึ้นอยู่อาศัย

พระเจ้ากรุงสยามก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศฐาบรรดาศักดิ์ให้เจ้าลีเป็นพระเสนาณรงค์เจ้าเมืองพรรณานิคม และแต่งตั้งให้เจ้านวลเป็นอาชญาอุปฮาด แล้วแต่งตั้งกรมการเมืองคือ ราชบุตร ราชวงศ์ เมืองแสน เมืองจันทร์ เมืองขวา เมืองซ้าย เมืองกลาง เมืองคุก เมืองฮาม เมืองแพน นาเหนือ นาใต้ ซาเนตร ซานนท์ มหาเสนา มหามนตรี ซาบัณฑิตย์ กรมเมืองและสุโพ ปกครองราษฎรชาวภูไทให้อยู่เย็นเป็นสุข

เมืองพรรณานิคมได้ส่งส่วยต่อพระเจ้ากรุงสยามทุกปี ปีหนึ่งเป็นทองคำน้ำหนัก ๒๒ บาท ส่วนหัวเมืองอื่นๆ นอกจากเมืองพรรณานิคม ต่างส่งส่วยด้วยผลมะแหน่ง

ก่อนอพยพข้ามโขงมา ชาวภูไทได้อัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษคือพ่อขุนพระเยาว เจ้าหุน เจ้าหาญมาด้วย เพื่อขอให้ปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากเหล่าร้าย เมื่อตั้งเมืองพรรณานิคมขึ้นแล้ว ชาวภูไทจึงปลูกหอขึ้นเรียกว่า หอทะดา แล้วอัญเชิญดวงวิญญาณดังกล่าวขึ้นสิงสถิตพร้อมกับเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ ครบปีจะมีพิธีเลี้ยงทะดา ทำพิธีกรรมบวงสรวงตามที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน

เมื่อพระเสนาณรงค์ (ลี) ต้นสกุลแก้วก่าถึงแก่กรรม เจ้านวลผู้เป็นอาชญาอุปฮาด พร้อมคณะกรมการเมืองได้ลงไปเฝ้าพระเจ้ากรุงสยามที่บางกอก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้านวลเป็นพระเสนาณรงค์คนที่ ๒ กับแต่งตั้งให้เจ้าคำขันธุ์เป็นอาชญาอุปฮาด พระเสนาณรงค์ (นวล) ได้ย้ายที่ทำงานไปตั้งอยู่ที่บ้านม่วงไข่ (เหตุที่ชื่อบ้านม่วงไข่ เพราะแต่เดิมมีมะม่วงไข่ต้นใหญ่อยู่ที่นั่นต้นหนึ่งปัจจุบันตายผุพังไปหมดแล้ว)

เมื่อพระเสนาณรงค์ (นวล) ถึงแก่กรรมลงอีก เจ้าคำขันธุ์ ได้เป็นพระเสนาณรงค์คนที่ ๓ เจ้าเมืองพรรณานิคมแทน และเจ้าสุวรรณ์บุตรชายเจ้าอินทร์ผู้เป็นพี่ชายพระเสนาณรงค์ (นวล) ได้เป็นอาชญาอุปฮาด แต่เจ้าคำขันธุ์ อายุสั้นถึงแก่กรรมเสียที่เมืองบางกอก พระเจ้ากรุงสยามสั่งโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้าสุวรรณ์เป็นพระเสนาณรงค์คนที่ ๔ กับแต่งตั้งให้หลวงจำนงค์ราชกิจบุตรชายของพระเสนาณรงค์ (ลี) เป็นอาชญาอุปฮาด

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารส่วนท้องถิ่นบางประการ หัวเมืองต่างๆ ถูกยุบเป็นอำเภอไปมากมาย หลายครอบครัวรวมกันเป็นหมู่บ้าน หลายหมู่บ้านรวมกันเป็นตำบล หลายตำบลรวมกันเป็นอำเภอ และหลายอำเภอรวมกันเป็นจังหวัด กับหลายจังหวัดรวมกันเป็นมณฑล พระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์) จึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภอพรรณานิคม

พระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์) คนที่ ๔ ท่านนี้เอง คือเจ้าของนามสกุล “สุวรรณรงค์” ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ก็เป็นชาวภูไทในสกุลนี้ด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปในเรื่องของตระกูล “สุวรรณรงค์” โดยเฉพาะ

ตระกูล “สุวรรณรงค์”

ตระกูล “สุวรรณรงค์”

จากเรื่อง “ประวัติชาวภูไท” ซึ่งได้อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ ดังได้กล่าวมาแล้ว คงจำกันได้ว่าเจ้าลี เจ้าอินทร์ และเจ้านวล รวมด้วยกันสามพี่น้อง ซึ่งเป็นลูกชายเจ้าเมืองวัง ได้อพยพผู้คนชาวภูไทข้ามโขงมาตั้งเมืองพรรณา ซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และเจ้าลีได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๑

ต่อมาเจ้านวลได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๒

พระเสนาณรงค์ (นวล) มีภรรยา ๔ คน ภรรยาคนแรกไม่ทราบชื่อ มีบุตรด้วยกัน ๔ คน คือ

๑. อาชญาราชบุตร (วงศ์)

๒. อาชญาผู้ช่วย (แว่น)

๓. นางคำผุย

๔. นางคำพัน

อาชญาราชบุตร (วงศ์) มีภรรยาชื่อนางบัวทอง มีบุตรด้วยกันรวม ๗ คนคือ

๑. เจ้าไชยกุมมาร (เม้า) บิดาพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

๒. เจ้าหลวงพรหม (เมฆ) บิดาพระอาจารย์กู่ ธมฺมทินโน และพระอาจารย์กว่า สุมโน

๓. เจ้ากุ

๔. เจ้าทอง

๕. เจ้าคำ

๖. เจ้าจีบ

๗. นางน้อย

สำหรับเจ้าอินทร์ ผู้เป็นพี่ชายของพระเสนาณรงค์ (นวล) เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๒ มีภรรยาชื่อใดไม่ปรากฏ มีบุตรด้วยกัน ๔ คน ดังนี้

๑. เจ้าบุญจันทน์

๒. เจ้าสุวรรณ์

๓. เจ้าสุวัฒน์ .

๔. นางดวงตา

เจ้าสุวรรณ์บุตรของเจ้าอินทร์ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๔ ส่วนเจ้าบุญจันทร์ได้รับแต่งตั้งเป็นอาชญาพระไชยสงคราม

เจ้าสุวรรณ์ หรือพระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๔ ท่านนี้เอง คือที่มาของคำว่า “สุวรรณรงค์” อันเป็นสกุลของพระอาจารย์ฝั้นด้วย

ที่มาของสกุล “สุวรรณรงค์” มีดังนี้

ครั้งรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทร์ พระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์) เจ้าเมืองพรรณานิคมคนที่ ๔ ได้รับใบบอกจากกรุงเทพฯ ให้คุมทหารไปสมทบกองทหารจากหัวเมืองต่างๆ ที่เมืองเวียงจันทน์ เพื่อปราบฮ่อที่ก่อการกบฏ ส่วนทัพหลวงนั้น รัชกาลที่ ๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกไปจากกรุงเทพฯ เพื่อสมทบกันเข้าปราบปราม พระเสนาณรงค์จึงตระเตรียมกำลังทหารพร้อมด้วยเสบียงกรังและอาวุธยุทโธปกรณ์ แล้วยกไปสมทบกับกองทัพหลวงตามพระบรมราชโองการ โดยมีตัวท่านเองเป็นแม่ทัพ อาชญาพระไชยสงคราม (บุญจันทร์) อาชญาอุปฮาดหลวงจำนงค์ราชกิจ เป็นรองแม่ทัพ

ก่อนยกกำลังออกไปจากเมืองพรรณานิคม แม่ทัพนายกองทั้งหลายได้ไปนมัสการเจ้าผ้าขาว ซึ่งประชาชนนิยมเรียกกันว่า “เจ้าผู้ข้า” เพื่อขอ

สิริมงคลปกป้องให้พ้นภัยพิบัติและรบชนะศึก เจ้าผู้ข้าก็ให้พร และให้โอวาทว่า การไปรบพึงตั้งอยู่ในความสัตย์สุจริต ไม่คิดคด ไม่ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ทรัพย์สิ่งของต่างๆ ที่มีเจ้าของหวงแหนอย่าได้คิดแตะต้องเป็นของตน ถ้าตั้งอยู่ในสัตย์สุจริตดังกล่าวแล้ว ภัยพิบัติต่างๆ จะไม่อาจกล้ำกลายได้เลย แล้วท่านผู้ข้าก็แจกห่อผ้าขาวบรรจุดินทรายไว้ในห่อ หากเมื่อโรยใส่หัวแล้วก็จะพ้นภัยพิบัติทั้งมวล แม่ทัพนายกองทั้งหลายรับคำแล้วก็นมัสการลาท่านออกเดินทาง

“เจ้าผู้ข้า” ที่ชาวภูไทเมืองพรรณานิคมนับถือนี้ เป็นผู้ซึ่งออกไปบำเพ็ญพรหมจรรย์อยู่ในถ้ำแห่งหนึ่งที่อยู่เชิงเขาภูพาน เขตตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ท่านบริโภคแต่ยอดไม้ใบหญ้า หัวเผือกหัวมัน หรือไม่ก็ฟักทองไปจนตลอดชีวิต

ครั้นยกกำลังทหารไปสมทบกับกองทัพหลวงแล้ว ทางกองทัพหลวงได้ให้ทัพจากหัวเมืองต่างๆ ขุดสนามเพลาะรอบค่ายฮ่อ ต่างฝ่ายต่างยิงกระสุนเข้าใส่กันอย่างดุเดือด ยิงกันอยู่หลายวันทัพไทยก็ยังตีค่ายฮ่อไม่สำเร็จ เพราะพวกฮ่อสร้างค่ายรายรั้วไว้อย่างมั่นคงแข็งแรง

ประวัติ “เจ้าผู้ข้า”

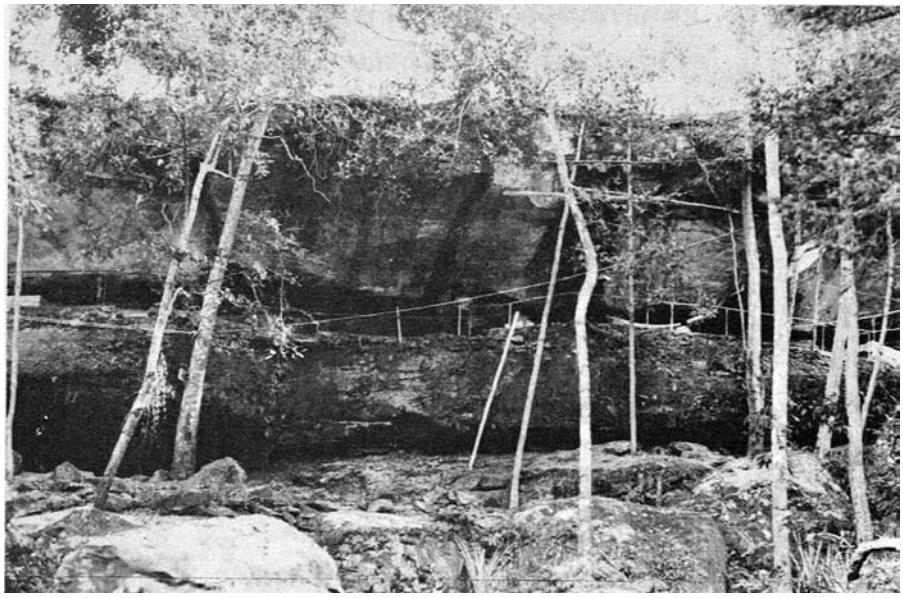
สมัยเมื่อร้อยปีเศษมาแล้ว “เจ้าผู้ข้า” เป็นชื่อที่ชาวเมืองพรรณานิคม ยกย่องบูชา เคารพนับถือในปฏิปทาและคุณธรรมของท่าน ได้พากันขนานนามว่า “เจ้าผู้ข้า” คือเจ้าผู้เป็นที่พึ่งแห่งเรา

นามเดิมคือ นายน้อยหนา เกิดที่เมืองวังแขวงมหาไชย ประเทศลาว อพยพมากับครอบครัวเมื่อครั้งยังเล็กๆ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านม่วงไข่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้เริ่มต้นเรียนหนังสือไทยน้อย จนอ่านออกเขียนได้และเข้ารับราชการอยู่โรงศาล มีภรรยาคนหนึ่ง แต่ชื่อใดไม่ปรากฏ มีลูกสาวคนเดียวชื่อ “ดอกปี”

ครั้งนั้นเมืองพรรณานิคม จะต้องส่งส่วยไปให้เจ้ากรุงสยามทุกปีเป็นทองคำหนัก ๒๒ บาท นายน้อยหนาเป็นผู้หนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ไปเมืองวัง เพื่อนำทองคำที่ร่อนได้เป็นค่าส่งส่วยตามความต้องการทุกๆ ปี

ต่อมามีความเบื่อหน่ายในชีวิตหน้าที่ราชการและลูกเมีย ได้หนีออกจากบ้านไปบำเพ็ญพรต อาศัยอยู่ในถ้ำกลางป่า ถือศีลแปดปฏิบัติธรรมจนมีคุณธรรมสูง ได้ประกอบคุณความดีให้แก่ชาวบ้านไว้มากมาย

เมื่อถึงวัยชราภาพมากแล้ว ท่านก็ได้สิ้นชีพไปด้วยอาการสงบ ณ ที่ถ้ำเจ้าผู้ข้าบ้านอุ้มไผ่ ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เมื่อวันศุกร์ขึ้น ๓ ค่ำ เดือนยี่ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๗

ถ้ำเจ้าผู้ข้า บ้านอุ้มไผ่ จังหวัดสกลนคร

วันหนึ่ง พระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์) ได้ประชุมบรรดานายทัพนายกองเมืองพรรณานิคม แล้วปรึกษาหารือเห็นพ้องกันว่าหากยิงโต้ตอบกันอยู่เช่นนี้ เห็นทีจะเอาชนะข้าศึกศัตรูได้ยาก จึงตกลงทำพิธีบวงสรวง ตั้งสัตย์อธิษฐานเจ้าผู้ข้า และทะดาซึ่งอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษมาสิงสถิตไว้ในพรรณานิคม ตลอดจนสักการะเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวง ขอให้คุ้มครองภัยพิบัติต่างๆ ขอให้ร่างกายของทหารพรรณานิคม *จงอ่อน เหมือนกับเพา (ตะไคร่น้ำ) และเบาเหมือนดังนุ่น* เมื่อตั้งสัตย์อธิษฐานจบลงแล้ว ได้ให้ทหารทุกคนเอาดินทรายจากเจ้าผู้ข้า โรยใส่หัว ฉับพลันนั้นบรรดาทหารหาญต่างก็บังเกิดความกล้าหาญฮึกเหิม พอออกศึกอีกครั้งก็กระโดดข้ามค่ายของพวกฮ่อเข้าไปไล่ฟันทิ่มแทงด้วยหอกดาบ กับไล่ยิงพวกฮ่อล้มตายไปเป็นอันมาก ขณะต่อสู้กันอยู่นั้นลูกปืนที่พวกฮ่อยิงเข้ามาต่างเฉียดกายหวีดหวิวไปสิ้น มิได้ระคายผิวกายของทหารหาญเมืองพรรณานิคมเลยสักคน

เมื่อทัพไทยได้ชัยชนะโดยเด็ดขาดแล้ว กองทัพเมืองพรรณานิคมก็แยกตัวกลับมาด้วยความปลอดภัย

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้นใช้โดยให้ไพร่ฟ้าประชาชนมีนามสกุลโดยถ้วนทั่วทุกคน ต่างคนจึงต่างก็ตั้งนามสกุลในครอบครัวของตนเองขึ้น ที่เป็นข้าราชการใกล้ชิดก็ขอพระราชทานนามสกุล ในการนี้ได้มีประกาศให้จดทะเบียนนามสกุล โดยทั่วไปทั้งหัวเมืองชั้นในและชั้นนอกด้วย

ชุดตำแหน่งเจ้าเมืองพรรณานิคม ของพระเสนาณรงค์ (สุวรรณ์)

สำหรับสกุลของชาวภูไท โดยเฉพาะสกุลบรรพบุรุษของพระอาจารย์ฝั้นนั้น แต่เดิมใช้ “อินทรสุวรรณ” โดยเอาชื่อเจ้าอินทร์ผู้เป็นพ่อกับชื่อสุวรรณ์ผู้เป็นลูกมาผสมกันใช้เป็นนามสกุล แต่ภายหลังเพื่อรำลึกถึงการปราบฮ่อได้ชัยชนะจึงได้เปลี่ยนมาเป็น “สุวรรณรงค์”

เอาชื่อ “เจ้าสุวรรณ์” (พระเสนาณรงค์) แม่ทัพ กับคำว่า “ณรงค์” ในที่นี้ตัดมาจากคำ “รณรงค์” แปลว่า การรบมา ผสมกันเข้าเป็น “สุวรรณรงค์” แล้วก็สืบสกุลเป็นปึกแผ่นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ทำเนียบข้าราชการ
หัวเมืองลาวกาว – ลาวพวน

จากหนังสือ ชีวิตกับเหตุการณ์

ของ.... *สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร)*

ทำเนียบข้าราชการที่ใช้ในหัวเมืองลาวกาว และหัวเมืองลาวพวน แต่เดิมมานั้นมีอยู่ ๕ ชั้น คือ

๑ **อาชญาสี่** เป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดมีอยู่ ๔ ตำแหน่ง คือเจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร และแบ่งกองการปกครองออกเป็น ๔ กอง คือ กองเจ้าเมือง กองอุปฮาด กองราชวงศ์ กองราชบุตร ให้ราษฎรขึ้นทะเบียนใน ๔ กองนั้นได้ตามใจสมัคร

เจ้าเมืองมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบ้านเมืองทั้งปวง แต่ถ้าเป็นเมืองขึ้น ไม่มีอำนาจตัดสินประหารชีวิตผู้ร้ายอุกฉกรรจ์และไม่มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนกรมการเมือง หรืออุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตรได้

อุปฮาด มีหน้าที่ทำการแทนเจ้าเมือง และรักษาการในเมื่อเจ้าเมืองชราภาพ ตาย หรือถูกถอดถอน

ราชวงศ์ มีหน้าที่เกี่ยวกับอรรถคดี ตัดสินว่าถ้อยชำระความ

ราชบุตร มีหน้าที่ควบคุมเก็บรักษาผลประโยชน์แผ่นดินของเมือง

๒ **ผู้ช่วยอาชญาสี่** มีอยู่ ๔ ตำแหน่ง คือ ท้าวขัติยะ ท้าวสุริโยทัย ท้าวโพธิสาร และท้าวสิทธิสาร ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาอรรถคดีพิพากษาแห่งศาลเมืองชั้นสูง และการปกครองแผนกต่างๆ ของเมือง

๓ **ขื่อบ้านขางเมืองกลาง** มีอยู่ ๑๗ ตำแหน่ง คือ เมืองแสน เมืองจันทร์ เมืองขวา เมืองซ้าย เมืองกลาง เมืองคุก เมืองฮาม เมืองแพน นาเหนือ นาใต้ ซาเนตร ซานนท์ มหาเสนา มหามนตรี ซาบัณฑิตย์ กรมเมือง และสุโพ

เมืองแสน มีหน้าที่กำกับฝ่ายทหาร

เมืองจันทร์ มีหน้าที่กำกับฝ่ายพลเรือน

เมืองขวา เมืองซ้าย เมืองกลาง มีหน้าที่ดูแลพัสดุทุกอย่าง รักษาดูแลนักโทษ จะปล่อยหรือคุมขังตามที่คณะอาชญาสี่สั่ง ปฏิสังขรณ์หรือสร้างวัดกำกับในการสักเลข และรักษาบัญชีเลขไพร่พลที่ไปมีภรรยาต่างเมือง

เมืองคุก เมืองฮาม เมืองแพน มีหน้าที่เป็นพะทำมะรง คือ พัสดีและช่วยเมืองขวา เมืองซ้าย เมืองกลาง

นาเหนือ นาใต้ มีหน้าที่จัดเสบียงไว้ในยุ้งฉาง สำรวจสำมะโนครัว ๓ ปีต่อครั้ง เก็บส่วย จับกุม ควบคุมสัตว์พาหนะ และแทงจำหน่ายเลข

ซาเนตร ซานนท์ เป็นเสมียนของเมือง

มหาเสนา มหามนตรี เป็นหัวหน้าออกคำสั่งนัดประชุมหรือทำพิธีการต่างๆ ของเมือง

ซาบัณฑิตย์ เป็นพนักงานอ่านท้องตราและอ่านประกาศคำสั่งของเจ้าเมือง กรมการผู้ใหญ่ ในเวลาประชุม

กรมเมืองและสุโพ เป็นแม่ทัพฝ่ายทหารสูงสุดของเมือง

๔ **ตำแหน่งพิเศษ** หรือเพียซาโนชิต ซาภูธร ราชต่างใจ คำมุงคุล มีหน้าที่ใกล้ชิดเจ้าเมือง

เพียซาบรรทม มีหน้าที่จัดที่บรรทม

เพียซาตีนแท่นแล่นตีนเมือง พนักงานตามเสด็จ หรือตามเจ้าเมือง

เพียซาหลาบคำ มีหน้าที่เชิญพระแสงหรือดาบ

เพียซามนเทียร มีหน้าที่รักษาพระราชฐานปรางปราสาท

เพียซาบุฮม มีหน้าที่กั้นพระกลดหรือพัดจามร

เพียซามาตย์อาชาไนย มีหน้าที่ทางช่างวิศวกรรม

เพียแขกขวา เพียแขกซ้าย มีหน้าที่รับแขกต่างด้าวท้าวต่างแดน

เพียศรีสุนนท์ เพียศรีสุธรรม เพียศรีบุญเฮือง เพียศรีอัครฮาด เพียอัครวงศ์ มีหน้าที่จัดการศึกษาและการพระศาสนา ทั้ง ๑๗ ตำแหน่งนี้จะตั้งหรือไม่ตั้งก็ได้

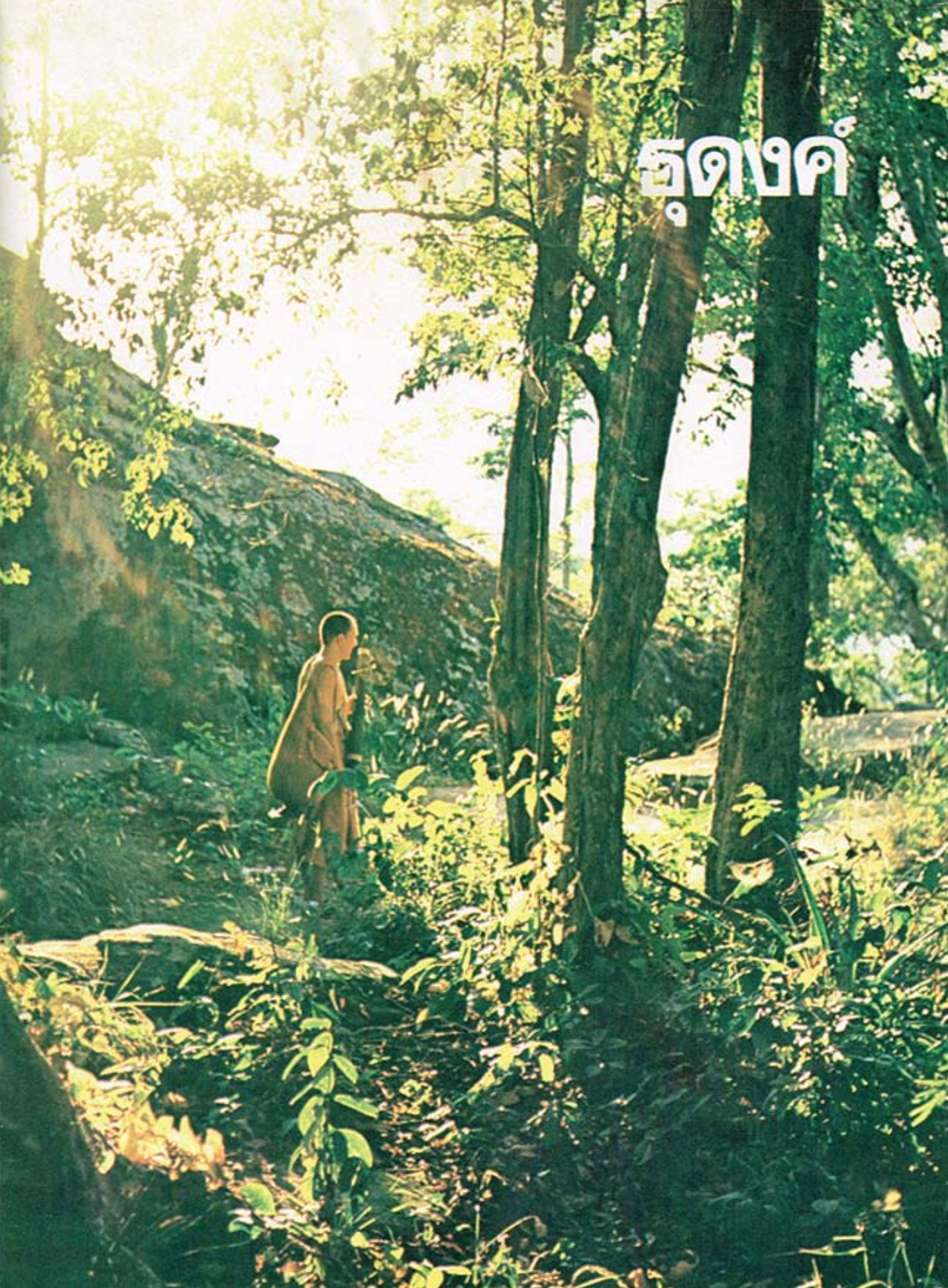
๕. **ตำแหน่งสำหรับหมู่บ้าน** คือ

ท้าวฝ่าย เทียบกับนายอำเภอ

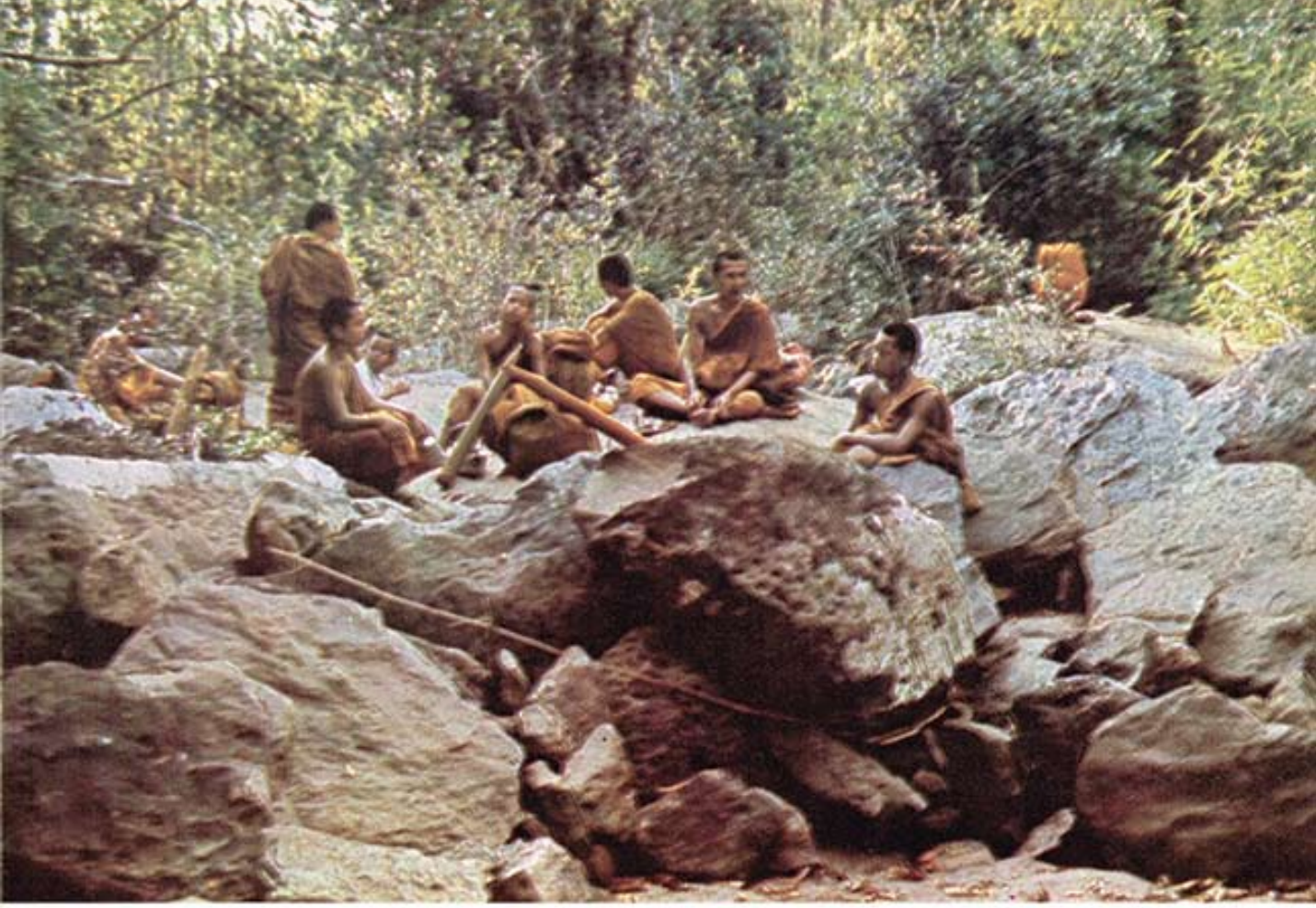
ตาแสง เทียบกับกำนัน

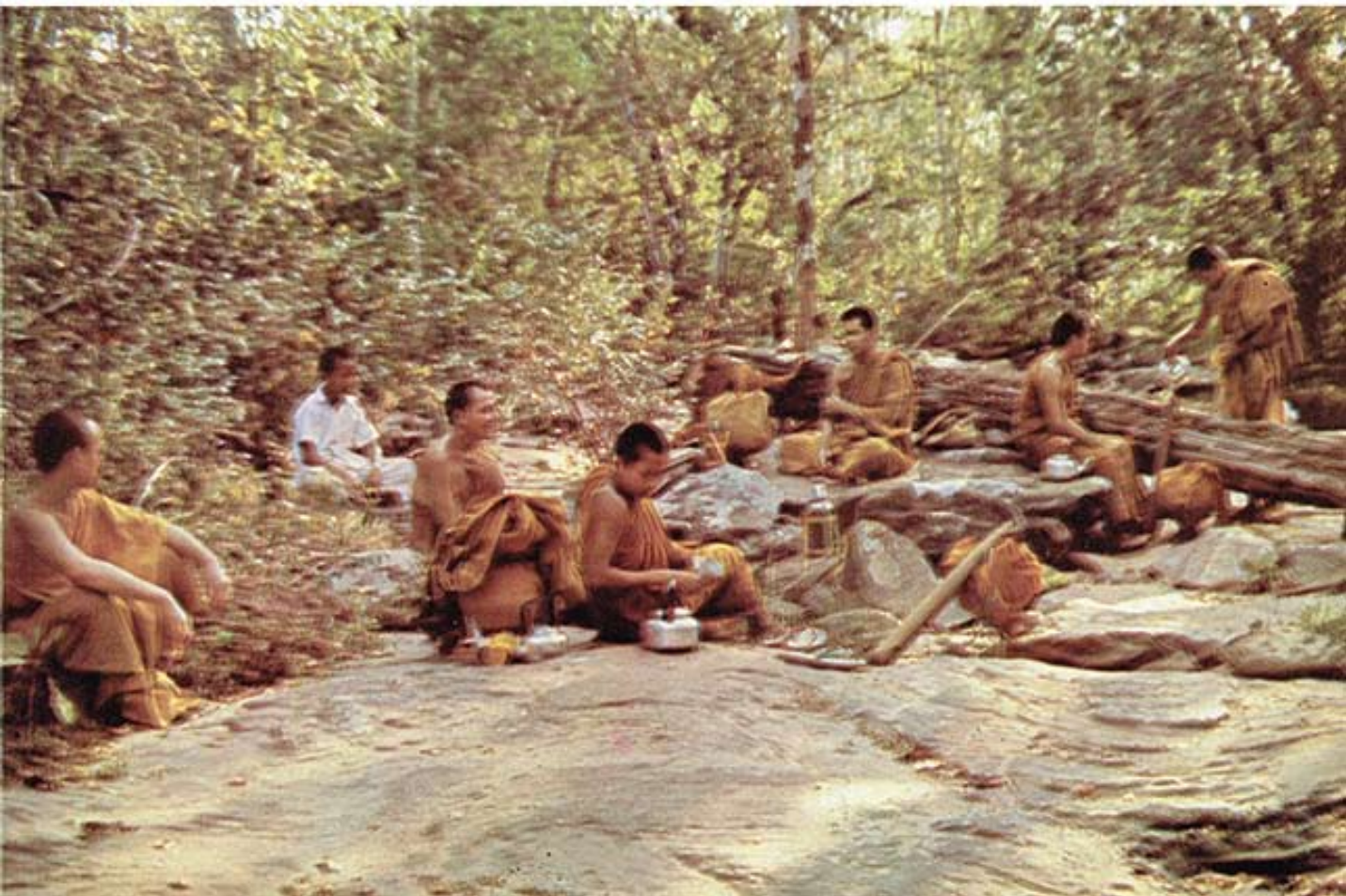
พ่อบ้านหรือนายบ้าน เทียบกับผู้ใหญ่บ้าน

จ่าบ้าน เทียบกับสารวัตรหมู่บ้านหรือตำบล

ธุดงค์

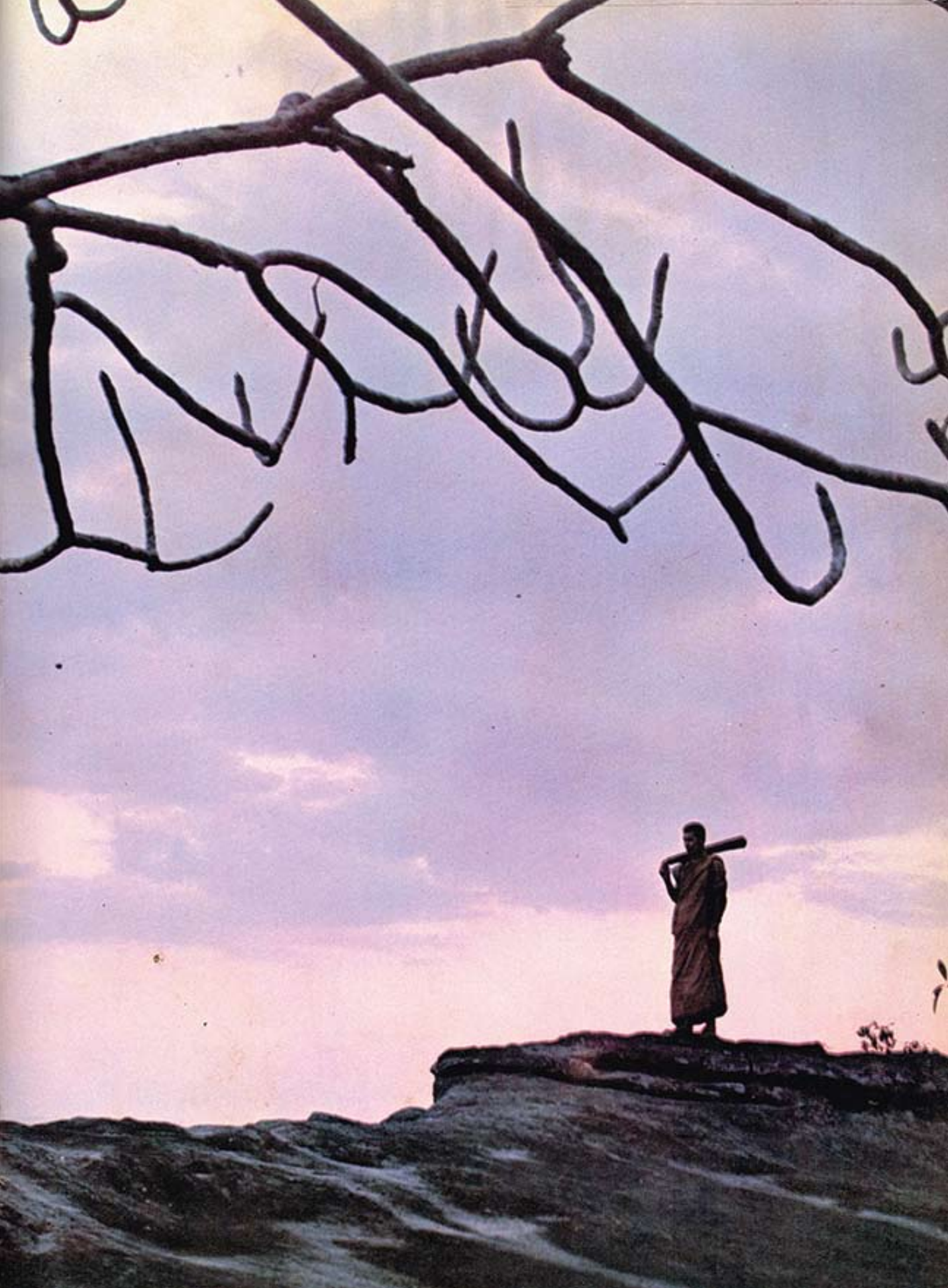

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

แสดงพระธรรมเทศนา “จิตตภาวนา พุทโธ”

ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

เราท่านทั้งหลายที่มาประชุมพร้อมเพรียงกันนี้ จากประชุมทางกายแล้วมาประชุมทางใจ ที่เรียกว่า มรรคสมังคี

ความประชุมทางกายทางใจของเรา วานนี้ก็ได้เทศน์ไปแล้ว

ไม่ใช่เรื่องอื่นเรื่องไกล เรื่องตัวของพวกเราทั้งนั้น

วันนี้เราทั้งหลายให้น้อมจิตของเรา อย่าส่งไปทางอื่น เดี๋ยวนี้เราอยากรู้จักว่าความเป็นอยู่ของเราเวลานี้อยู่ในชั้นใด ภูมิอันใด ในภพอันใด ให้พากันให้น้อมเข้าไปดู

อย่าสักว่าฟังแต่เสียง การที่ฟังธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อท่านสอนแต่ก่อน ผู้ใดได้สดับว่า ธรรมะคำสั่งสอนนั้นได้สำเร็จมรรค สำเร็จผลเป็นจำนวนมาก

แต่เราทุกวันนี้ การที่ฟัง - ฟังกันทุกวัน แต่ไม่ปรากฏจะได้สำเร็จมรรคสำเร็จผล

คือเราเป็นแต่ฟังแต่เป็นพิธี มิได้ฟังถึงธรรมถึงวินัย ถึงข้อปฏิบัติ ฟังแต่เป็นแต่พิธีเท่านั้น

อันนี้การสำเร็จมรรคสำเร็จผล ไม่ได้สำเร็จที่อื่นที่ไกล สำเร็จที่ดวงใจของเรา

ธรรมะ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านวางไว้ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ท่านก็ไม่ได้วางไว้ที่อื่น วางที่กายที่ใจของเรานี้เอง นี่เรียกว่าเป็นที่ตั้งแห่งธรรมวินัย

มิใช่อื่นเป็นธรรม มิใช่อื่นเป็นวินัย ท่านบอกว่า คือตัวของเรานี่แหละเป็นธรรมเป็นวินัย

ท่านบอกว่า ตา เป็นธรรม ตา เป็นวินัย หู เป็นธรรม หู เป็นวินัย

คือเหตุไฉนจึงว่ายังงั้นเล่า

ตา สำหรับดู หู สำหรับฟัง เมื่อได้ยินแล้ว เราต้องน้อมเข้าภายใน

วินโย แปล นำเสียจากความชั่ว นำความชั่วจากตน นำตนออกจากความชั่ว การที่เมื่อท่านได้ยินได้ฟังแล้ว

ความชั่วทั้งหลายอยู่ที่ไหนเดี๋ยวนี้ สุขทุกข์มันอยู่ที่ไหนเดี๋ยวนี้ให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจ ไม่ใช่ฟ้าอากาศเป็นสุข ไม่ใช่ฟ้าอากาศเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายเขาไม่ได้สุข เขาไม่ได้ทุกข์ นอกจากใจของเราแล้วเท่านี้ ให้พากันพิจารณาดูซิ ให้น้อมอย่างนี้แหละ

เมื่อเราเห็นทุกขสัจจะอันนี้แหละ อ้า – เราจะได้พ้นจากทุกข์ เดี๋ยวนี้ความที่พ้นทุกข์ก็จะพ้นจากที่ไหนเล่า คือใจเราไม่ทุกข์ แปลว่าพ้นทุกข์ เพราะฉะนั้น ได้ยินแล้ว ให้พากันน้อมเข้าภายใน

นี่ – ศาสนาท่านได้วางไว้ – ในตัวของพวกเรา ไม่ได้วางไว้ที่อื่นนี่แหละ –

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ให้พากันให้พิจารณาถึงที่พึ่งของเรา ท่านสอนไว้ การที่ว่าสำเร็จมรรคสำเร็จผลมันเป็นอย่างไร นี่รูปเปรียบภายนอก ให้เห็นเหมือนกับเราทำการทำงานเสร็จแล้วหรือยัง มันเสร็จแล้วเป็นยังไง

อุปมาเหมือนทำกุฏิก็ดี วิหารก็ดี หรือทำการงานก็ดี เสร็จแล้วเป็นอย่างไร สิ่งทั้งหลายทั้งหมด แต่ก่อนเขาไม่ได้ว่ากุฏิ เป็นไม้ หรือเป็นปูน หรือเป็นเหล็ก เป็นอันอื่นไป นายช่างผู้ฉลาดรวม – – สิ่งเหล่านั้นเข้าเป็นก้อนอันเดียว ตีเข้าติดหมด ไม้ก็หาย เหล็กก็หาย ปูนก็หาย อะไรก็หาย – – ไปหมด รวมแล้วเป็นกุฏิ ศาลา นี่ อันนี้

นี่ – ธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รวมเข้าไว้ในจิตดวงเดียว เอกํ จิตฺตํ ให้จิตเป็นของเดิม จิตฺตํ ความเป็นอยู่ ถ้าเราน้อมเข้าถึงจิตแล้ว ความสำเร็จอยู่ที่นั่น ถ้าเราไม่รวมแล้วมันก็ไม่สำเร็จ ทำการทำงานทุกสิ่งทุกอย่าง ก็ต้องรวมถึงจะเสร็จ ถ้าไม่รวมเมื่อไรก็ไม่สำเร็จ

เอกํ ธมฺมํ มีธรรมดวงเดียว เวลานี้เราทั้งหลายขยายออกไปแล้ว ก็กว้างขวางพิสดารมากมาย ถ้าวิตถารนัยก็พรรณนาไปถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ รวมเข้ามาแล้วสังเขปนัยแล้ว มีธรรมอันเดียว เอกํ ธมฺมํ เป็นธรรมอันเดียว เอกํ จิตฺตํ มีจิตดวงเดียว นี่เป็นของเดิม ให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจต่อไป

นี่แหละ - - ต่อไปพากันให้รวมเข้ามาได้ ถ้าเราไม่รวมนี่ไม่ได้เมื่อใด จิตเราไม่รวมได้เมื่อใดมันก็ไม่สำเร็จ

ธรรมะ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ คนทั้งหลาย อ่านพระไตรปิฎก ในปิฎกทั้งสาม และตู้พระไตรปิฎก นี่อยู่ที่ไหนเล่า ตู้พระไตรปิฎก นี่เราเรียนเข้ามาภายใน อย่าไปเรียนภายนอก

เหตุฉันใดจึงว่าเช่นนั้นล่ะ ปิฎกนั้นคืออะไร มันอยู่ที่ไหนล่ะ ฟังแล้วคืออยู่ไกล คัมภีร์ทั้งหลายเราเป็นผู้ทำ เราเป็นผู้เขียน เราเป็นผู้อ่าน สิ่งเหล่านั้นล่ะ ท่านว่า *สุตตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก* ปิฎกทั้ง ๓ เรียกตู้พระไตรปิฎก นี่อยู่ที่ไหนเล่า ตู้พระไตรปิฎก ถ้าดูแล้วอยู่ที่ไหนเล่า

สุตตปิฎก ก็ได้แก่ลมหายใจเข้าไป ดูซี - - นี่แหละธรรมคือลมหายใจเข้าไป วินัยปิฎก ก็ได้แก่ลมหายใจออกมา ปรมัตถปิฎกได้แก่ผู้รู้ทางในรักษาชีวิตินทรีย์ นิ่งอยู่ไม่แตกทำลาย นี่รวมแล้วเป็นตู้พระไตรปิฎก

ดูซิลมหายใจอยู่ที่ไหนเล่า ความรู้เราอยู่ที่ไหนเล่า รู้ว่าสุขก็ดี รู้ว่าทุกข์ก็ดี นี่แหละมาเปิดคัมภีร์ตรงนี้ ถ้าเราไม่เปิดคัมภีร์ตรงนี้แล้ว เราไม่รู้จักจะพ้นจากทุกข์ได้

ถ้าเราน้อมเข้าภายในแล้ว มันจะรู้จัก

นี่ - - ถ้าน้อมเข้าไปในไตรปิฎกแล้ว เช่น ปรมัตถปิฎก ท่านบอก กามาวจรๆ กุสลๆ จิตฺตๆ นั่น - - ดูซิเล่า กุศลทั้งหลายเกิดจากจิต กุสลๆ จิตฺตๆ อุปฺปนฺนๆ โหติ อุปัติขึ้น โสมนสฺสสหคตๆ ใครเป็นผู้ยินดีล่ะ ญาณสมฺปยุตฺตๆ นั่นญาณ ญาณๆ คือญาณความรู้ สมฺปยุตฺตๆ เราไปสัมปยุตอะไรไว้เดี๋ยวนี้ สัมปยุตดีหรือสัมปยุตชั่ว ใครเป็นผู้สัมปยุตเล่า เราเอาอะไรเล่าเป็นอารมณ์

นี้เพื่อให้สังเกต และเทศน์ให้เพื่อเข้าใจแนวทางไว้ เพื่อพิจารณา นี่ - - ญาณสมฺปยุตฺตๆ รูปารมฺมณๆ วา เราเอารูปอันใดเป็นอารมณ์เดี๋ยวนี้ ท่านว่าได้แจกไปก็มากแต่ไม่อธิบายให้มาก รูปารมฺมณๆ วา เอารูปอันใดเป็นอารมณ์ รูปดีรูปชั่ว ถ้าเราเอารูปดีเป็นอารมณ์เราก็ได้ไปสุคติ ถ้าเอารูปชั่วเป็นอารมณ์ เราก็ไปทุคติ นี่ - - เรื่องมันเป็นอย่างนี้

รูปดีจะรู้ได้อย่างไรเล่า ว่ารูปนั้นรูปนี้ มันไกลไป รวมมาสั้นๆ แล้วคือใจเราไม่ดี อันนี้รูปไม่ดี รูปดีเป็นอย่างไรเล่า คือใจเราดี นี่ - - มันเป็นอย่างนี้ ให้พากันให้พิจารณา

สทฺทารมฺมณํ วา เราเอาเสียงอะไรเป็นอารมณ์ นี่เป็นอารมณ์ของเรา นี่แหละท่านจึงสวดอภิธรรมสังคหะเวลาคนถึงแก่กรรมไป เสียงดี เสียงชั่ว นั่น - - ให้พากันให้รู้จัก

คนฺธารมฺมณ์วา กลิ่นดี กลิ่นชั่ว เราเอากลิ่นอันใดเป็นอารมณ์เล่า ให้พากันให้รู้จัก รสารมฺมณ์ วา รสดี รสชั่ว โผฏฺฐพฺพารมฺมณ์ วา สัมผัสดี สัมผัสชั่ว

รวมเข้า *ธมฺมารมฺมณ์ วา* รวมเข้าธรรมอันเดียวคือดวงใจของเราไปยึดเอาสิ่งอารมณ์นั้นๆ มาไว้ในใจของเรา อันนี้คัมภีร์อภิธรรม

นั่นดูซิ ฟังแล้ว คืออยู่ไกล เฮอ - - อยู่ในตู้พระไตรปิฎก ดูซิ เฮ่อ - -

อันนี้คัมภีร์ที่ ๒ ปญฺจกฺขนฺธา รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ

ขันธ์ๆ ก็แปลว่า กอง รูปขันธ์ นี่กองรูปอยู่นี่หมด นี่รูปขันธ์ รูปขันธ์ก็ได้แก่อะไร ขาสอง แขนสอง ศีรษะอันหนึ่ง อันนี้รูปขันธ์

นี่ขันธ์อันนี้แหละ อยู่ในนี้ให้พิจารณารูปอันนี้สิ่งรูปอันนี้มันเที่ยงหรือไม่เที่ยงล่ะให้พิจารณาซี

นี่อธิบายลัดๆ ตัดให้เพื่อเข้าใจไว้ เครื่องพิจารณา นี่ล่ะ

เวทนากฺขนฺโธ ขันธ์น่ะกองเวทนา คือความเสวยสุข ความเสวยทุกข์ ไม่ใช่สุขทุกข์ ฮ่ะอันนี้ ให้พิจารณาดูซี

สญฺญากฺขนฺโธ ความจำความหมาย อยู่ที่ไหนล่ะ จำว่าเป็นโน้นเป็นนี้ นั่นดูซีอะไรเป็นผู้จำล่ะ

สงฺขารกฺขนฺโธ ความปรุงความแต่ง นี่ - ให้รู้จัก ใครเป็นผู้ปรุงผู้แต่งล่ะ

วิญฺญาณกฺขนฺโธ ผู้รู้จะไปปฏิสนธิวิญญาณ และไปยึดเอาสิ่งทั้งหลายทั้งหมด นี่ - ให้พากันให้พึงน้อมเข้ามาพิจารณา นี่แหละ - ให้เห็นสิ่งทั้งหลายเหล่านี้

ท่านเทศนาปัญจวัคคีย์ภิกษุทั้ง ๕ ท่านก็ได้ฟังโอวาทอันนี้ ท่านก็ได้สำเร็จพระอรหันต์หมดทั้ง ๕ พระองค์

คิดดูซิ เราก็สวดอยู่แล้วในสังเวคคาถาน่ะ รูปั อนิจฺจำ นั่น - ดูซิ มันเที่ยงหรือไม่เที่ยง ฮั่น -

เราเข้าใจอยู่แล้ว *เวทนา อนิจฺจา สญฺญา อนิจฺจา สงฺขารา อนิจฺจา วิญฺญาณ์ อนิจฺจ์* วิญญาณนี่แหละ เอาแต่มันจะเป็น มันเที่ยงหรือไม่เที่ยง

เหตุนั้นให้พิจารณาให้พึงรู้พึงเห็นซิ เรามาพิจารณาตรงนี้ นี่ท่านสอนอีก รูป์ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณ์ อนตฺตา ฮั่น - *มันไม่ใช่ตัวตนทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แหละ*

เอ้า - - ต่อนี้ไปให้พากันเข้าดู จะอธิบายขยายมันก็มากไป เอ้า - - ให้เข้าที่ นั่งสมาธิ ตั้งจิตลองดูมันจะเที่ยงหรือไม่เที่ยง มันจะเป็นยังไง ให้มันรู้มันเห็น นี่จะเทศน์อธิบายไปนี้ก็ไม่มีที่สิ้นสุด

เอ้า - ลงมือทำ ให้ดูตัวจริงมันจะเป็นยังไง

เออ - เอ้า - - ให้เข้าที่นั่งสบายๆ

เออ - มานี่ อยากสุขอยากสบาย ไม่ได้โกหกหลอกลวงใครให้ต่างคนต่างดู

เอ้า - นั่งให้สบายๆ

เรามานี่ เราต้องการความสุขความสบาย

เพ่ง - เล็งดู ให้มันรู้มันเห็น

ความเป็นอยู่ความมีอยู่ นี่อธิบายให้ฟังแล้ว

เอ้า ต่อไปนั่งให้สบายๆ วางท่าวางทางให้สบายแล้ว ขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้สบาย

เมื่อกายสบายแล้ว นี่ – ก็เราก็วางดวงใจของเราให้น้อมเข้าไปภายใน นี่แล้วลงมือทำ

ท่านฟังแต่ก่อนท่านทำไปพร้อม เดี๋ยวนี้เรา - - สักแต่ได้ยินได้ฟัง ก็จำว่าอันนั้นเป็นอย่างนี้อันนี้เป็นอย่างนั้นแล้ว สำคัญเราเข้าใจ สำคัญเราได้ เราพูดได้ เราว่าเราได้ เราดูตัวจริงซี

เราอยากพ้นทุกข์ เราอยากได้ความสุขความสบาย เราอยากพ้นทุกข์ ผู้ที่ไม่เคยทำ เออ - - ผู้ที่เคยทำแล้ว ก็นึกคำภาวนาของตน

ผู้ที่ไม่เคยก็ให้นึกว่า คุณทั้งหมดรวมแล้ว

คุณพระพุทธเจ้าอยู่ที่ใจ พระธรรมอยู่ที่ใจ พระอริยสงฆ์อยู่ที่ใจ

ให้เชื่อมั่นลงแล้ว ก็ให้นึกคำบริกรรม ภาวนาว่า พุทฺโธ - - ให้ระลึกดูซิ ธมฺโม - - สงฺโฆ - - ในใจของเรา พุทฺโธ - ธมฺโม - สงฺโฆ สาม หนแล้ว - - ให้รวมเอาแต่ พุทฺโธ พุทฺโธ คำเดียว

หลับตา งับปากนะ ลิ้นก็ไม่กระดุกกระดิก ให้ระลึกเอาในใจ นึกระลึกเพื่อเหตุใด เราอยากรู้เวลานี้น่ะ ตัวของเราอยู่ในชั้นใดในภพอันใด ภพมันมีอยู่สาม - - เช่น กามภพ รูปภพ อรูปภพ ดูซิ - - มันเป็นอย่างไร จึงเรียกว่า กามภพ รูปภพ อรูปภพ นี่ - - ที่อยู่ของโลกทั้ง ๓ กามโลก รูปโลก อรูปโลก นั่น ภพนี้ เป็นภพที่อยู่ของเรา อันนี้ในกามภพนี้ เฮ่อ นึกดูให้เพ่งดูที่อยู่ของเรา

เมื่อจิตของเราตั้ง - - อยู่ที่รู้ตรงไหนแล้ว เราจะรู้จักภพของเรา เมื่อจิตของเราตั้ง - - ระลึกพุทโธ - - ความรู้สึกอยู่ตรงไหนแล้ว ตั้ง - - สติไว้ตรงนั้น อย่าส่งไปข้างหน้า มาข้างหลัง ข้างซ้าย ข้างขวา ข้างบน ข้างล่าง ตั้ง - - เฉพาะทำการ อันที่รู้ - - อยู่นั้น

นี่แหละจิตของเรา มันดีหรือไม่ดีรู้จักตรงนี้ มันไม่ดีก็รู้จักตรงนี้ วานนี้เราก็เปรียบแล้ว เหมือนกับนายช่างเขาตั้งเสา นี่เราก็ทำสมาธิ สมาธิน่ะคือ จิตตั้งมั่น นายช่างเขาตั้งเสา เขาตั้งยังไง เขาตั้งแล้วเขาก็มอง - - ดูข้างหน้าข้างหลัง เอาระดับจับดูมันเที่ยงหรือไม่เที่ยง มันเอนเอียงไปทางไหน นั่น

เขารู้จักมันเอนเอียงเขาก็ผลักขึ้นมา ผลักแล้วเขาก็เล็งดู ฮั่น - จนมันเที่ยงตรง เขาก็ฝังไว้ให้มันแน่น นี่เรียก - จิติภูตๆ เราก็เดี๋ยวนี้ ก็ตั้งให้มันเป็นของเที่ยง วิญญาณของเรามันไม่เที่ยง เดี๋ยวนี้อยากให้มันเที่ยง มันจะได้เป็นพระนิพพานได้ เรื่องมันเป็นอย่างนั้น ให้มันเที่ยง นี่มันออกไปทางไหน มันเข้าไปทางไหน

นี่ - จิตของเราข้องตรงไหน คาตรงไหน ให้พึงรู้พึงเห็น

ไม่ใช่นั่ง - - หลับตาเฉย-เฉย - - อย่างนั้น ดูจิตของเรานี่ มันหลงอะไร มันข้องอะไร มันคาอะไร

นี่ ให้รู้จัก นี่ - จิตของเราท่องเที่ยวอยู่ในกามภพ กามภพนี้มันแบ่งเป็น ๒ นัยคือ จิตอยู่ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรสสัมผัสอารมณ์ทั้งหลายต่างๆ นี่จิตของเราท่องเที่ยว อยู่นี้

นั่น - ดูซิ ในกามภพนี้ แบ่งเป็นสองนัยนะ แบ่งเป็นอบายภูมิอันหนึ่ง แบ่งเป็นฉกามาวจรอันหนึ่ง นั่น - ดูซิ มันเป็นอบายภูมิเป็นยังไง คือจิตของเรามันเศร้าหมอง จิตไม่ผ่องใส จิตวุ่นวาย จิตเดือดร้อน จิตทะเยอทะยาน จิตดิ้นรน จิตกระวนกระวาย ทุกข์ยาก นี่แหละ

นั่งอยู่เดี๋ยวนี้แหละ เราไม่ต้องคำนึงถึงอดีต อนาคต เฮ่อ ให้ดู นั่งปัจจุบันเดี๋ยวนี้นี่แหละ เมื่อจิตเป็นอย่างนั้นแล้ว มันไปอบายภูมิทั้งสี่

ให้พากันให้พิจารณา อันนี้เมื่อจิตของเราแบ่งเป็นฉกามาวจรสวรรค์ มันเป็นยังไง จิตเราผ่องใส - - - มันไม่ดิ้นรน ไม่กระวนกระวาย มีความสุขความสบายอกสบายใจ จิตนั้นไม่ได้วุ่นวาย ส - บ - า - ย

นี่ ดูเอาซี อันนี้เมื่อดับขันธ์ไป ก็ไปสวรรค์ นั่น - ให้รู้จัก

สวรรค์ก็คือความสุขความสบาย อะไรสุขสบาย ดวงใจเราสุข ดวงใจเราสบาย

ก็ฟังดูซี บอกให้ฟัง เรื่องมันเป็นอย่างนี้ อันนี้จิตพ้นจากกามภพ คือ จิตนั้นมันไม่ได้ไปยึดเอาในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในภายนอก มันเห็นแต่ภายใน เข้ามาเหลือแต่รูป เห็น - - แต่สังขารร่างกายเรานี้ เบื้องบน เบื้องล่าง ด้านกว้าง สถานกลาง มีแต่กายของเราเท่านี้ พิจารณาสิ่งเหล่านี้อยู่ ตจปริยนฺโต มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ ปูโรนานปฺปการสฺส อสุจิโน สิ่งเหล่านี้มันเต็มไปด้วยของไม่สะอาด มีประการต่างๆ อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย ในกายนี้ ท่านไม่ได้บอกว่า กายโน้น กายนี้ แปลว่า กายของเรานี่แหละ ไม่ใช่กายอื่น คืออะไรเล่า

ยกตัวอย่างให้เห็น เช่น เกสา คือ ผม แน่ะ - เต็มไปอย่างนี้ ของไม่สะอาด โลมา คือขน นขา คือเล็บ ทันตา คือฟัน ตโจ คือหนัง แน่ะ - มำสำ คือ เนื้อ นี่ล่ะ

อันนี้เต็มไปอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้แหละให้พิจารณา - - เห็น - - อยู่ เฮ่อ - - เวลานี้น่ะเป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นของสะอาดหรือเป็นของไม่สะอาด

นี่เราทั้งหลายมาเห็นอันนี้ ท่านจึงได้สอนมูลกรรมฐาน และว่าพระอยู่ป่า และว่าพระกรรมฐาน สมมุติว่าอาตมาภาพมานี้ ว่าพระกรรมฐาน แท้ที่จริงมันเป็นกรรมฐานหมดทั้งนั้น

อุปัชฌายะท่านบวชเรียน - บรรพชาเป็นสามเณร ท่านก็สอนมูลกรรมฐาน พระอยู่ตามบ้านก็ว่าไม่เป็นพระกรรมฐาน ญาติโยมผู้หญิงผู้ชายว่าเราไม่เป็นกรรมฐาน แน่ะ เป็นหรือไม่เป็นก็ดูซิ ท่านสอนไหมกรรมฐาน เกสา คือผมนั่นน่ะ ผมอยู่ที่ไหนล่ะ ดูซี - อันนี้แหละมูลกรรมฐาน เป็นมูลแห่งสัตว์ทั้งหลายหลงในโลกนี้ เวียนว่ายตายเกิดอยู่นี้ มาหลงผม นี่แหละ - ฮั่น

นี่แหละพิจารณาซิ ผมของเรามันเป็นของสวยหรือเป็นของงาม หรือเป็นของสะอาด หรือเป็นของน่าเกลียด ให้พึงรู้พึงเห็นซี่ เห็นว่ามันสวยแล้ว ถ้าผมของเราหลุดใส่ข้าว หรือใส่อาหาร เราก็รับทานมิได้ แน่ะ - เมื่อรับทานไม่ได้ มันเป็นยังไงเล่า รวมแล้วก็เป็นของน่าเกลียด แน่ะ

ดูซี โลมา คือขน ตามสรรพางค์ร่างกายของเรา ดูซิ นี่ให้พิจารณาอันนี้

นขา คือเล็บ ดูซีเล็บอยู่ปลายมือปลายเท้าของเรานี่

ทนฺตา คือฟัน ฮั่น - อยู่ในปากของเรา สิ่งเหล่านี้แหละ

ตโจ คือหนัง หนังหุ้มอยู่นี่ - - เป็นที่สุดรอบ เอาหนังนี่ออกดูแล้วเป็นยังไง หรือหนังคนอยู่ในจานข้าว เราจะรับได้ไหม เมื่อรับไม่ได้ เราจะว่ามันสวยมันงามยังไง มันเป็นคนยังไง

นี่จำแนกแจกออกอย่างนี้ จึงว่า ภควา เป็นผู้จำแนกแจกธรรม

เมื่อเราพิจารณาอันนี้ จิตของเรามันจะได้นิพพิทาความเบื่อหน่าย ในรูป เสียง กลิ่น รส ทั้งหลายทั้งหมด นี่เราเห็นอย่างนี้ ให้เพ่งพิจารณานี่แหละจึงเป็นธรรม จึงเป็นผู้รู้ธรรม เห็นธรรม ถ้าเราไม่จำแนกแจกออกแล้ว แหม - - เลยถือว่าเรา เป็นคนสวยคนงาม คนดี–แน่ - - ก็เลยหลงอยู่ซี่ เลยเกิดทิฏฐิ เกิดมานะ เกิดกิเลส เกิดตัณหา เกิดราคะ เกิดโลภะ เกิดโทสะ เกิดโมหะ เกิดอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติขึ้นมา

เมื่อเราพิจารณาเห็นเป็นเช่นนี้แล้ว มันไม่มีทิฏฐิ มันไม่มีมานะ อหังการ มมังการ จะถือได้อย่างไรเล่า

หนังคนใครจะเอาเล่า เถือหนังออกให้หมดเป็นยังไง ลอกหนังออกให้หมดเป็นยังไง คนเรา น่า - - ดูไหม

นี่แหละให้พากันพิจารณา อันนี้จึงได้เห็นเป็นธรรม เมื่อเอาหนังออกแล้ว ก็เอาเนื้อออกดู เอาเนื้อออกดูแล้ว ก็เอากระดูกออกดู เอา - ทั้งหมดออกดู ไส้น้อย ไส้ใหญ่ ตับไต ออกมาดู มันเป็นยังไง มันเป็นคนหรือเป็นยังไง

ทำไม - - เราต้องไปหลง

เออ - - นี่แหละพิจารณาให้มันเห็นอย่างนี้แหละ มันจะละสักกายทิฏฐิ แน่

มันจะละวิจิกิจฉา ความสงสัย จะเป็นอย่างโน้น อย่างนี้ มันเลยไม่มี

สีลัพพตปรามาส ความลูบคลำมันก็ไม่ลูบคลำ อ้อ - - จริงอย่างนี้

เมื่อเห็นเป็นเช่นนี้แล้ว จิตมันก็ว่าง พอจิตว่างแล้วมันก็ถึงอรูป ถึงอรูปภพ จิตมันก็ว่างหมด เพราะไม่มีเหล่านี้มันละแล้ว ถึงอรูปภพ นี่ในภพทั้ง ๓ นี่แหละ จะได้นำมาชี้แจงให้พากันเข้าใจต่อไป นี่แหละนั่งดูสมาธิของเรา

อธิบายให้ฟังแล้ว มันหลงอะไร ถ้ามันหลงรูป ก็ยกรูปอันนี้ หลงรูป เสียง กลิ่น รส นี่มันข้องตรงไหนแก้ตรงนั้น เดี๋ยวนี้จึงว่า สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน นี่รู้จักกรรมที่ทำ ฐานะที่ตั้ง เวลานี้เราตั้งฐานอะไร กรรมอันใดอยู่ ไปยึดอันใดอยู่ นี่เราต้องเพ่ง - - ดูตรงนี้ ให้มันรู้ จิตของเราข้องอะไร มันหลงอะไร ต้องรู้จัก เมื่อเราจิตสงบได้แล้ว มันนิ่งแล้ว มันก็รู้จักที่ข้อง มันรู้จักที่คา

แน่–เมื่อรู้จักแล้วก็ - ตัด นี่ - - มันจะได้เป็นวิปัสสนาเกิดขึ้น

วิปัสสนาญาณ ความรู้แจ้งเห็นจริงสัจจธรรมเหล่านี้ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ เหตุนั้นให้พากันต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างพิจารณาว่า เราในเวลานี้ เราอยู่ในชั้นใด ภูมิอันใด ในภพอันใด เวลานี้เราหัดเข้าสู่สงคราม

เฮ่อ - - หัดเวลานี้ สงครามอันใด เราต้องเตรียมพร้อมเสียเดี๋ยวนี้

เฮ่อ - - สงครามจะเกิดขึ้น คืออะไร คือกิเลสสงคราม อันนี้ว่าสงครามภายนอก ข้าศึกสงคราม เขาก็เกณฑ์ทหารทุกปี หัดทุกวัน เมื่อสงครามมาเมื่อใด ก็ไม่ต้องกลัวยกทัพไปเมื่อนั้น อันนี้กิเลสสงคราม เราล่ะ คือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย โรคภัยบังเกิดขึ้นมาแล้ว

เราจะรบทางไหนเล่า เราจะสู้วิธีไหนเล่า นี่ - - มาหัดไว้นี้

เอ้อ - - ให้มันรู้เห็นไว้เดี๋ยวนี้ ให้เพ่งเดี๋ยวนี้ เราต้องเข้าสมาธิทำจิตให้ตั้งมั่นเข้าหลุมเพลาะ คือหลุมเพลาะ คือเขารบสงครามภายนอก เขามีหลุมเพลาะแล้วเขาก็ไม่กลัว ถ้าแหล่งใดมีหลุมเพลาะตั้งภูมิชัยแล้วชนะข้าศึก

อันนี้เรามีสมาธิแน่นหนาแล้ว ทุกขเวทนาเหล่านั้น มันก็เข้าไม่ถึงจิตของเรา เพราะเราปล่อยแล้ว เราวางแล้ว เราละแล้ว

เหลือแต่อรูปจิต อันนี้ในภพทั้ง ๓ นี้เป็นทุกข์อยู่ เรื่องสมมุติทั้งหลาย จิตนั้นก็ละ ละภพทั้ง ๓ มันก็เป็นวิมุตติ หลุดพ้นไปหมด นี่ละเป็นวิมุตติ แปลว่า หลุดพ้น จะเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ จิตนั้นจะได้เข้าสู่ปรินิพพาน ดับทุกข์ในวัฏสงสาร ไม่ต้องสงสัย แน่ - - เวียนว่ายตายเกิดในโลกอันนี้ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ วัฏสงสาร ทำไมจึงว่า วัฏฏะ เครื่องหมุนเวียนสงสาร คือความสงสัยในรูป เฮอ - - ในสิ่งทั้งหลายทั้งหมด มันเลยไม่ละ วิจิกิจฉา ได้ชื่

เดี๋ยวนี้เรารู้แล้วไม่ต้องวนเวียนอีก เกิดแล้วก็รู้แล้วว่ามันทุกข์ ชราก็รู้แล้วมันทุกข์ พยาธิก็รู้แล้วมันทุกข์ มรณะเรารู้แล้วมันทุกข์

เมื่อเราทุกข์เหล่านี้ ก็ทุกข์เพราะความเกิด เราก็หยุด ผู้นี้ไม่เกิดแล้วใครจะเกิดอีกเล่า ผู้นี้ไม่เกิดแล้วผู้นี้ก็ไม่แก่ ไม่ตาย

ผู้นี้ไม่ตายแล้วอะไรจะมาเกิด มันไม่เกิดจะเอาอะไรมาตาย ดูซิ - - ใจความคิดของเรา เดี๋ยวนี้เราเกิด เกิดแล้วก็ตาย ตายแล้วก็เกิด เกิดแล้วก็ตายอยู่อย่างนี้ มันก็เป็นทุกข์ไม่แล้วสักที

พระพุทธเจ้ารู้แล้วเป็น อมตๆ ท่านก็ไม่ตาย แน่ะ ท่านเป็นอย่างนั้น นี่ฉันใด คือกันนั่นแหละ คือท่านเกิดท่านก็ไม่เกิด ตายท่านก็ไม่ตาย นี่แหละให้ถึงของที่ไม่ตาย จิตเดิมของเรา จิติภูตๆ ความเป็นอยู่

เอ้า ต่อไปเพ่งดู ต่างคนต่างเพ่ง ได้ยินได้ฟังแล้ว โอปนยิโก ให้น้อมเข้าไปภายใน ต่างคนต่างดู อย่าไปดูข้างนอก

เออ - - ได้ยิน ได้สัญญาไว้ เมื่อเทศนาอยู่นี้ จิตทั้งหลายก็มาฟังด้วยเสียงต่อนี้ ไปฟังภายใน วินโย มันจะนำเสียจากความชั่ว นำตนออกจากความชั่ว นำความชั่วออกจากตน รวมแล้ววินัยทั้งหลายก็ สติวินโย ผู้มีสติแหละเป็นองค์วินัย

ให้เพ่งเล็งดู นี่แหละให้สัญญาไว้ ได้ยินเสียงอะไรก็ตาม รู้ว่าสิ่งนั้นไม่มีอันตรายแล้วเราไม่ต้องเดือดร้อน เพ่ง - - ดูใจของเราตามสมควร เอาจนได้เวลา เอ้า เพ่งพิจารณา

ต่อนี้จะไม่อธิบายละ เมื่ออธิบายแล้วจะมาฟังแต่เสียง พอได้ความแล้วให้รู้จักมันข้องตรงไหน มันคาตรงไหน - - แก้ตรงนั้น เหมือนกับเราคัน คันในตัวของเรา คันตรงไหนเราก็ต้องเกาตรงนั้น มันจะหาย - - อันนี้ก็ฉันใด จิตเราข้องตรงไหน ก็ต้องแก้ตรงนั้น ต้องชำระตรงนั้น ให้มันสิ้นไปหมดไป เฮ่อ เรื่องมันเป็นอย่างนี้

เพราะฉะนั้น เราอยากพ้นทุกข์ ความที่พ้นทุกข์ รู้ได้ยังไง รวมมาสั้นๆ แล้วคือจิตเราไม่ทุกข์ เมื่อจิตเราไม่ทุกข์ ก็แปลว่ามันพ้นทุกข์ จิตยังมีทุกข์อยู่ มันก็ไม่พ้นทุกข์ มันยังมีทุกข์อยู่ตรงไหน ก็ดูตรงนั้น

เออ - - อย่าไปหา อยากเห็นโน่น อยากเห็นนี่ อยากเป็นโน่นเป็นนี่ อย่าไปหาไปหา มันเป็นตัณหา มันตันเจ้าของ ทำนิ่ง - อยู่

เปรียบนายพรานเขายิงเนื้อ เขาไม่ได้วิ่งเขาไม่ได้เต้น เขานิ่งอยู่เท่านั้นแหละ เขาดักเนื้อเนื้อเข้ามา เวลาเขาจะยิงปืน เขาก็เล็งตาเดียว นั่นมันจึงถูก

เออ นั่น - - นี่ก็เราตั้งจิตนิ่ง - - ดูมันจะไปข้างหน้าหรือมันจะมาข้างหลัง ข้างซ้าย ข้างขวา ให้มันรู้

เอ้า! ...ต่อนี้ไปต่างคนต่างตั้ง วางให้สบาย สิ่งใดไม่ดีแล้ว เพราะเราไม่ต้องการใครเป็นผู้ไปยึดถือเอา คนทั้งหลายเกิดมาแต่อยากดี เราไปยึดเอาแต่สิ่งที่ไม่ดี มันก็ไม่ดีซินี่ ต่างคนต่างสงบ

วันนี้ขอถวายพระราชกุศลให้มหาบพิตรด้วย

เราก็เพ่งดู ต่างคนต่างสงบ ประเทศชาติของเราจะได้มีความสุขจะได้มีความเจริญ

ท่านมหาบพิตร ท่านก็เห็นเราทั้งหลาย มีความดี มีความใจดี มีความสุข ความสบาย ท่านก็ได้รับความสุข ความสบาย

วันถวายพระราชกุศลวันนี้ จึงเป็นสิริมงคล ถ้าพวกเราวุ่นวายเดือดร้อน ท่านก็ได้รับความทุกข์ความยาก

เหมือนกับบิดามารดา ลูกไม่ดี บิดามารดา ก็เป็นทุกข์ ถ้าลูกดี บิดามารดาก็เป็นสุข แน่ะ

นี่ก็ฉันใดคือกันนั่นแหละ ประเทศชาติของเรา ถ้าต่างคนต่างมีความสุข ความสบายแล้ว มันก็มีความสุขความเจริญยั่งยืนถาวร เออ ตลอดกาลไป - นี่

คนเรากลัวจะเป็นอย่างโน้น กลัวจะเป็นอย่างนี้ ประเทศเราต่อไปจะเป็นอย่างไร นั่งดูเดี๋ยวนี้แหละ ถ้าเราดีสงบเรียบร้อย อนาคตมันก็เป็นอย่างนี้ ถ้าจิตของเราวุ่นวาย ไม่สงบ อนาคตมันก็เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น เราก็เพ่งดูซิ กำจัดออกให้หมด ภัย - เวรทั้งหลาย อาศัยพุทธานุภาเวนะ นี่แหละ

เอาพระพุทธเจ้าเป็นอานุภาพ เอาพระธรรมมีอานุภาพ เอาพระสงฆ์มีอานุภาพ

พุทธะ คือความรู้ พระธรรม คือเราทำอยู่เดี๋ยวนี้แหละ พระสงฆ์ คือเราปฏิบัติอยู่เดี๋ยวนี้แหละ

เมื่อเราปฏิบัติดีแล้วก็เรียกว่า พุทฺโธ เม นาโถ เป็นใหญ่กว่า - หมดแหละ ธมฺโม เม นาโถ เป็นใหญ่ กว่าหมด สงฺโฆ เม นาโถ เป็นใหญ่กว่า - - โฆ๊ด - - ใน ๓ โลกนี้

เอ้า - ต่อไปให้พึงรู้พึงเข้าใจ อย่าได้วิตกวิจาร

เออ - - ให้เห็นจริงแจ้งประจักษ์นั่นซิ จะมาอยากรู้อยากเห็น ว่ามันเป็นอย่างไร - ต่อไป ก็เป็นอย่างนี้แหละ

แน่ะ คือเรานั่งอยู่เดียวนี้แหละ ถ้าเราสงบอย่างนี้ มันก็สงบอย่างนี้ต่อไป ถ้าเราไม่สงบมันก็ไม่สงบต่อไป จะว่าอย่างไรล่ะ มันก็ไปจากนี้แหละอนาคต เออ–เอ้า - ต่อไป ได้ความแล้วต่างคนต่างฟัง เอ้า – นั่งให้สบายๆ อาตมภาพก็จะได้นั่งต่อไปนั่งสมาธิภาวนานิ่งเงียบ

ตัวของเราดี หรือไม่ดี นี่มาวัดดูมาเข้าวัด

วันนี้ดูมันสงบดี ใจของเรา ต่อไปพากันทำอย่างนี้เรื่อยๆ ไป ประเทศชาติของเราเคยอธิบายให้ฟังแล้ว มันจะเจริญอยู่ได้ อาศัยพุทธศาสนา ศาสนาคือคำสั่งสอน คือสอนอย่างนี้แหละ สอนกายสอนใจของเรา เราทำคุณงามความดีจึงมีความสุขความเจริญ

เราท่านทั้งหลาย ทุกรูปทุกนามก็ต้องการความสุขความสบาย ต้องการความสุขความเจริญ ต้องการคุณงามความดี แน่ะ -

- อธิบายให้ฟังแล้วมันดีตรงไหน เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป มันไม่ดีแล้ว ให้พากันเลิกกันละแก้ไขต่อไป

ประเทศชาติเราจะอยู่ได้ อาศัยคุณงามความดี นี่เรื่องมันเป็นอย่างนั้น อย่าให้เป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดเป็นชอบประกอบเหมือนกับแมงเม่าเห็นไฟ ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ คือ เรานั่งดู - - แหละ

สัมมาแปลว่าความชอบ เราทำแล้วชอบอกชอบใจ ดีอกดีใจ ได้รับความเบิกบาน ได้รับความสุขความสบาย - - ไม่วุ่นวายเดือดร้อน นี่ - เรื่องมันเป็นอย่างนี้ นำความสุขความเจริญให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า ดังที่อธิบายมาแล้ว

วันนี้เป็นวันถวายพระราชกุศลท่านมหาบพิตร สมเด็จพระญาณฯ ท่านจึงได้ดำริเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ประเทศชาติบ้านเมือง แก่พวกเราทั้งหลาย ท่านจึงได้ชักนำบำเพ็ญกุศล เรื่องมันเป็นยังงี้

บำเพ็ญกุศลก็ คือบำเพ็ญอย่างนี้แหละ กุศลก็คือความสุขความสบาย คือความสุขความเจริญ เพื่อให้เราได้รับความเยือกความเย็น เรารับความเบาความสบาย

- - นี่แหละ ต่างคนต่างจิตใจสุขสบายแล้ว ท่านก็จะได้รับความเยือกความเย็นความสุขความสบาย ดังอธิบายมาแล้ว

ถ้าเรามีความยุ่งยากวุ่นวาย ผู้ปกครองประเทศชาติพากันหนักอกหนักใจเป็นทุกข์เป็นร้อน

นี่เปรียบอุปมาเหมือนบิดามารดา ถ้าลูกว่ายากสอนยาก บิดา มารดาก็เป็นทุกข์เป็นร้อน ถ้าลูกว่าง่ายสอนง่าย บิดามารดาก็มีความสุข ความสบาย

นี่ก็ฉันใด ประเทศเราผู้ปกครองก็เช่นเดียวกัน นี่พากันเข้าใจไว้ข้อนี้ เพื่อเอาใจใส่ - - ใครก็อยากได้ความสุขความสบายทั้งนั้น ใครมาใครก็อยากได้ความร่ำความรวย อยากได้ความสวย ความงาม ได้ความพ้นทุกข์พ้นภัย พ้นกิเลสจัญไรทั้งหลายทั้งหมด

เคยอธิบายมาแล้ว กิเลสจัญไรทั้งหลายก็ไม่ได้อยู่ที่อื่นที่ไกล อยู่ที่กายที่ใจของเรา ในธรรมะคำสั่งสอน ท่านได้บอกว่า มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโน ว่า นโม พลิก นะ เป็น โม โม เป็น นะ มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนคือความน้อมนึก ธมฺมา คือความคิด ปุพฺพ ในเบื้องต้น บุญและบาปสิ่งใด ใจเราถึงก่อนสิ่งทั้งหลายทั้งหมดใจเราถึงก่อน

อนาคตก็ดีต้องดูเดี๋ยวนี้ ถ้าปัจจุบันนี้ดีแล้ว อนาคตมันก็ดีไม่ต้องสงสัย ให้พากันหายสงสัย

ถ้าในปัจจุบันนี้ไม่ดี อนาคตมันก็ไม่ดี นี่ใครต้องการสิ่งไม่ดีล่ะ ไม่มีใครสักคน เมื่อเป็นเช่นนี้ ต่างคนต่างทำสงบ มีความเยือกความเย็น ความสุข ความสบาย - - - เบิกบาน จึงได้นามว่า “พุทโธ” พระพุทธเจ้า นั่นแหละ จึงดี - -

นี่แหละ ใจเราเป็นหลักฐาน ใจเป็นประธาน มันสำเร็จกับดวงใจ สิ่งไรๆ ทั้งหมด นี่แหละนำมาเตือนใจโดยย่นย่อนี้พอเป็นข้อปฏิบัติ ประดับสติปัญญาบารมีของท่านทั้งหลาย เมื่อท่านทั้งหลายได้สดับแล้ว ในโอวาทธรรมะคำสั่งสอนโดยย่นย่อนี้พอเป็นข้อปฏิบัติแล้ว นำไปพินิจพิจารณาให้ทะลุหัวข้อใจความในพระพุทธศาสนา คือกายกับใจนี้ เป็นที่ตั้งแห่งพระพุทธศาสนา เป็นที่ตั้งแห่งคุณพระพุทธเจ้า เป็นที่ตั้งแห่งพระธรรม เป็นที่ตั้งแห่งพระสงฆ์ เป็นที่ตั้งแห่งมรรคและผล

เมื่อได้ยินได้ฟังดังนี้ โยนิโสมนสิการ พากันกำหนดจดจำไว้แล้ว นำไปประพฤติปฏิบัติ ฝึกหัดตนของตนเป็นไปในธรรมคำสั่งสอน

แต่นี้ต่อไป เมื่อเราท่านทั้งหลาย เมื่อไม่มีความประมาทแล้ว จักประสบพบเห็นแต่ความสุข ความเจริญ ดังได้แสดงมา เอวฺ ก็มี ด้วยประการฉะนี้

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

แสดงพระธรรมเทศนา

ณ วัดป่าถ้ำขาม จังหวัดสกลนคร

วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม

ดีไหมล่ะ ธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ทุกสิ่งทุกอย่างมันเหลือแต่ของเปล่าๆ สนฺทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเอง ถ้าตนไม่รู้บุคคลอื่นบอกมันก็ไม่เชื่อ มันก็ไม่รู้ ถ้าเรารู้แล้ว ไม่มีใครบอกได้ มันเป็นอย่างนั้น คนว่าทุกวันนี้ศาสนาหมดคราวหมดสมัยพระอรหัตต์ อรหันต์ก็ไม่มี มรรคผลไม่มีเสียแล้ว คนเข้าใจอย่างนั้นเสียมาก หมดคราวหมดสมัย แท้ที่จริงในธรรมคุณท่านบอกว่า อกาลิโก ไม่เลือกกาล เลือกเวลาเลือกฤดู ได้ผลอยู่เสมอ ธรรมะทั้งหลายมันหมดไม่เป็น เพราะว่าธรรมทั้งหลายไม่ได้อยู่ที่อื่นที่ไกล ตัวของเรานี้เป็นธรรม มรรคผลการที่ไม่มี เพราะอาศัยคนไม่ปฏิบัติ เมื่อคนไม่ปฏิบัติแล้ว ก็เลยไม่มีมรรคไม่มีผล ถ้าคนยังปฏิบัติอยู่ มรรคผลมันก็มีอยู่ ตราบนั้น ถ้าคนไม่ปฏิบัติแล้ว ก็จะเอามรรคมาจากไหนเล่า มรรคคือการกระทำ เมื่อเรากระทำแล้วก็จะได้รับผล นี่ไม่ได้กระทำแล้วจะเอาผลมาจากไหนล่ะ ท่านจึงว่า อกาลิโก ไม่มีกาลไม่มีเวลา แท้ที่จริงธรรมทั้งหลายมีแต่ไหนแต่ไรมา มันมีอยู่อย่างนั้น

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ชี้แจงแสดงให้ฟัง แต่เมื่อพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสรู้ก็มีอยู่อย่างนั้น อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ แต่เมื่อพระตถาคตยังไม่ตรัสรู้ก็มีอยู่อย่างนั้น เมื่อตรัสรู้แล้วก็มีอยู่อย่างนั้น ไม่ได้มาจากไหน

เหมือนกับตัวเราเกิดมาแล้ว ก็มีอยู่อย่างนี้ มีทุกข์อยู่อย่างนี้ ทุกข์ทั้งหลายไม่ได้มาจากอื่นไกล ไม่ใช่อื่นเป็นทุกข์ คนทั้งหลายกลัวอดกลัวอยาก กลัวนั้นกลัวนี้เป็นทุกข์ ไม่มียศถาบรรดาศักดิ์เป็นทุกข์ ไม่มีที่อยู่ที่อาศัยเป็นทุกข์ นั่นพระพุทธเจ้าท่านไม่ได้ว่าทุกข์ทุกข์คืออื่นใดเล่า อิทำ โข ปน ภิกฺขเว ทุกฺขำ อริยสจฺจำ ของจริง ภิกฺขเว ดูก่อนท่านทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ของจริงคืออะไรเล่า ชาติปิ ทุกฺขา ทุกข์เพราะความเกิด

ท่านไม่ได้ว่าอะไรทุกข์ คือความเกิดนั่นแหละเป็นทุกข์

นี่แหละตัวทุกข์ เราก็พิจารณาซิ อะไรเกิดเล่า คือตัวของเรานี้เกิดมา มันก็เป็นทุกข์ ทุกข์เพราะความเกิด เกิดเป็นเจ็บเป็นไข้ เกิดเป็นโน้นเป็นนี่ เกิดอยาก โน้นอยากนี้ จิตของเราไม่สงบ ก่อกรรมก่อเวรก่อภัยให้เกิดขึ้น ภวาภเว สมฺภวนฺติ เที่ยว ต่อภพน้อย ๆ ใหญ่ ๆ อยู่มันก็เลยเป็นทุกข์กันสิ เราไม่อยากทุกข์แล้ว เราก็หยุด นั่งอยู่ ที่นี้ ไม่ก่อกรรมก่อเวรอยู่ ว่าเราไม่ได้ไปทำบาปทำกรรมอะไร ดูซิ พิจารณาซิ มันไป เที่ยวต่อภพน้อย ๆ ใหญ่ ๆ อยู่ อารมณ์สัญญาของเรานี่แหละไปสร้างบาปสร้างกรรมไว้ ทั้งกลางคืน กลางวัน ทั้งนั่ง ทั้งนอน ทั้งเดิน ทั้งยืน เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้มีสติ นั่งก็ดี นอนอยู่ก็ดี ยืนอยู่ก็ดี เดินอยู่ก็ดี ให้มีสติอยู่ ให้มันรู้ มีสติสัมปชัญญะ นั่งก็ ให้รู้อยู่ว่านั่ง นอน เดินก็ให้รู้จัก สติของเราเพ่งเล็งอยู่อย่างนั้น การทำความสงบมิใช่ อื่นไกล เพราะฉะนั้น ก็ให้พากันเพ่งเล็งดู

มิใช่อื่นทุกข์ คือความเกิดน่ะเป็นทุกข์ เรานั่งอยู่ที่นี้เราเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ อะไรทุกข์ ต้นไม้ ภูเขาเหล่ากอ ดินฟ้าอากาศ ทรัพย์สมบัติ การงานทุกข์หรือ? ก็ไม่ใช่ ทุกข์เพราะความเกิดนี้

ทุกข์ที่สอง ชราปิ ทุกฺขา ทุกข์เพราะความเฒ่าแก่ชราคร่ำคร่า เพราะความเจ็บ ความไข้ นั่นเป็นทุกข์ ไม่ใช่อื่นไกล ความเจ็บตรงโน้น ปวดตรงนี้ ความชำรุดทรุดโทรม นั่นแหละความแก่มาถึงแล้ว ไม่ใช่ทุกข์เพราะอื่น ทุกข์เพราะอันนี้ มรณมฺปิ ทุกฺขำ ทุกข์เพราะ ความตาย ไม่ใช่อื่นเป็นทุกข์

นี่แหละความทุกข์ทั้งหลาย ให้พากันพิจารณาดูซิ อะไรมันเกิด อะไร มันแก่ อะไรมันเจ็บ อะไรมันตายเล่า?

เหตุนั้น ท่านยังให้พิจารณาปฏิจจสมุปบาท ท่านให้กำหนดทุกข์ว่า ทุกข์มา จากไหน? อะไรเป็นเหตุปัจจัยมาให้เกิดทุกข์?

ท่านให้พิจารณาเห็นแล้วว่าทุกข์มันมาจากความตาย นี่! ตายนี้เป็นเหตุปัจจัยมา ให้ทุกข์ นี่ “ตาย” มาจากไหน เป็นเหตุปัจจัยมาจะให้ตาย มาจากโรคภัยไข้เจ็บอาพาธทั้งหลาย ต่างๆ เป็นเหตุปัจจัยมา อันนี้อาพาธทั้งหลายเหล่านี้มาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากชรา ความเฒ่าแก่ชราคร่ำคร่า อันนี้ความเฒ่าแก่ชราคร่ำคร่ามาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากชาติ คือความเกิด นี่มาจากนี่ มันคดไปเป็นปฏิจจสมุปปบาท ๑๒ อันนี้ความเกิดนี้มาจากไหนเล่า เป็นเหตุปัจจัยมา มาจากภพ คือ เข้าไปตั้ง เขาไปยึด เข้าไปถือไว้ อารมณ์ของเราไปยึดไว้

ยึดมันก็ก่อภพขึ้น อันนี้ภพมันมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากอุปาทาน การยึดถือ ทีนี้อุปาทานมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากตัณหาความทะเยอทะยานอยาก ความดิ้นรนตัณหามาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากเวทนา ทุกขเวทนา สุขเวทนา เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นก็อยากจะหาความสุข เมื่อสุขเกิดขึ้นก็อยากไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้น นี่มาจากเวทนา ทีนี้ เวทนามาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากผัสสะ ความกระทบถูกต้องนี่แหละผัสสะ อันนี้ ผัสสะมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากอายตนะ เป็นบ่อเกิดอายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหล่านี้ อายตนะมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากนามรูป นามรูปอันนี้มาจากไหน เป็นเหตุปัจจัยมา มาจากวิญญาณ วิญญาณมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากสังขาร สังขารมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากอวิชชา นี้ขั้นต้นมันจบนี้

อวิชชาคือความหลงละ หลงสมมุติ หลงภพ หลงชาติ หลงตน หลงตัว อวิชฺชา ปจฺจยา สงฺขารา เมื่ออวิชชาความหลงเป็นปัจจัยให้เกิดสังขารความปรุงแต่ง เมื่อสังขารมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูปฯลฯ ให้พิจารณาทวนกระแสกลับ วิญญาณมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะ ตา หู จมูก อายตนะมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ผัสสะมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดภพ ภพมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดชาติ คือความเกิดชาติมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดชรา ความชำรุดทรุดโทรมเฒ่าแก่ชราคร่ำคร่า ความเฒ่าแก่ชราคร่ำคร่ามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดพยาธิ ความเจ็บไข้และพยาธิ ความเจ็บไข้และพยาธิมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดความตาย ความตายมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดทุกข์ โสกปริเทวทุกขโทมนัสอุปายาส นี่แหละ

เหตุนี้จึงให้พากันนั่งสมาธิพิจารณาตัวของเรากำหนดทุกข์ นี้เรื่องทุกข์ เรื่องสมุทัย นี่แหละความหลงของเรา ให้พากันเพ่งเล็งดู นี่ข้อสำคัญว่ามันเป็นอย่างนี้ อกาลิโก ไม่มีกาล เป็นอยู่เสมอ นั่งอยู่ก็เป็นทุกข์ เป็นโทษ ให้พากันรู้จัก ทีนี้เมื่อฟังแล้ว เอหิปสฺสิโก คำสอน จงร้องเรียกสัตว์ทั้งหลายให้มาดูธรรม ท่านไม่ได้ให้ไปดูธรรม ท่านให้มาดู ดูรูปธรรมนามธรรมนี้

รูปธรรมก็คือสภาพร่างกายของเรา นามธรรมคือดวงใจของเราตัวคิดตัวนึกดูเพื่อเหตุใด? เหตุที่เราถือว่ารูปเหล่านี้เป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นเราเป็นเขา เป็นผู้หญิงเป็นผู้ชาย เป็นพระเป็นเณร เราถือรูปอันนี้ หากเราเพ่งรูปอันนี้แล้วไม่มีตัวตน ไม่มีสัตว์ไม่มีบุคคล ไม่มีเราไม่มีเขา เอาอะไรเป็นตัวเป็นตน เอาอะไรเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นที่ไหนเล่า เพราะฉะนั้นท่านจึงได้วางมูลกรรมฐานไว้ให้พิจารณา นโม น้อมเข้ามาพิจารณา

มาพิจารณา น มาพิจารณา โม นี้ พิจารณาเพื่อเหตุใด เพื่อให้รู้ตัวของเรานี้ ว่าเราเป็นของสวยของงาม ว่าเป็นตัวเป็นตน ท่านบอกไว้ในอภิณหปัจเวกขณ์ว่า ตจปริยนฺโต มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดโดยรอบ ปูโรนานปฺปการสฺส อสุจิโน เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่างๆ อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย ในกายนี้ ท่านไม่ได้ว่ากายโน้น กายนี้ก็แปลว่าชี้ที่กายของเราทุกคน เต็มไปด้วยความไม่สะอาดมีประการต่างๆ อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย ในกายนี้ อะไรล่ะที่อยู่ในกายนี้ เกสา คือผมทั้งหลาย ที่ท่านว่าไม่สะอาด โลมา คือขนทั้งหลาย นขา คือเล็บทั้งหลาย ทนฺตา คือฟัน ตโจ คือหนัง นี่เต็มไปด้วยอย่างนี้เรียกของไม่สะอาด มํสํ คือเนื้อ นหารู คือเส้นเอ็น อฏฺจิ คือ กระดูก อฏฺจิมิญฺชํ เยื่อในกระดูกเล่า วกฺกํ ไต หทยํ หัวใจ ยกนํ ตับ กิโลมกํ พังผืด ปิหกํ ไต ปปฺผาสํ ปอด อนฺตํ ไส้ใหญ่ อนฺตคุณํ ไส้น้อย กรีสํ อาหารเก่า อุทริยํ อาหารใหม่ นี่แหละ ท่านว่าเต็มไปด้วยของไม่สะอาด ทีนี้เราว่าสะอาดไงล่ะ เราถือนี้ว่าเป็นตัวเป็นตน มันเป็นแต่อาการเท่านั้น

ถ้าเราเห็นเป็นอย่างนี้แล้ว มันก็ละสักกายทิฏฐิ ความถือว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นสัตว์เป็นบุคคล เราเขาไม่มีเสียแล้ว วิจิกิจฉา ความสงสัยเคลือบแคลงว่าจะดีอย่างโน้นไม่มีเสียแล้วมัน เป็นอย่างนี้ สีลัพพตปรามาส การลูบคลำมันก็ไม่มีสุขจริงๆ ทุกข์จริงๆ ดีชั่วจริง ไม่ต้องลูบคลำ ทุกข์อยู่โน้น ทุกข์อยู่นี่ ศีลอยู่โน้น ธรรมอยู่โน้น ไม่มีเสียแล้ว อยู่กับตัวของพวกเราเหตุนั้นให้พากันพิจารณานี้มันจึงละได้ ถ้ามันไม่เห็นอย่างนี้แล้วก็ว่าเป็นคน เป็นคนละ หาว่าสนุกสนาน หาว่าเป็นของดิบของดี สวยงามอะไรต่างๆ แท้ที่จริงมันเป็นอย่างนี้ เราก็พิจารณาให้มันรู้ให้มันเห็นแล้วจะสงสัยอะไรละ เราทำอยู่อย่างนี้ อันนี้ ปิตฺตํ น้ำดี ดูที่น้ำดี ที่ไหนเล่า ท่านร้องเรียกให้สัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม เสมฺหํ น้ำเสลดเล่า ปุพฺโพ น้ำเหลืองเล่า โลหิตํ น้ำเลือด เหล่านี้อยู่ที่ไหนเล่า เสโท น้ำเหงื่อเล่า เมโท น้ำมันข้น อสฺสุ น้ำตา วสา น้ำมันเหลว เขโฬ น้ำลาย สิงฺฆาณิกา น้ำมูกเล่า ลสิกา น้ำไขข้อ มุตฺตํ น้ำมูตรเล่า มันเป็นอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นของทิ้งทั้งหมด มิใช่ว่าเป็นของเอา ไม่ใช่ว่าของที่อยากได้ เห็นเลือดออกมานี่ล่ะใครเก็บไหม ขี้มูกน้ำลายอย่างนี้ ขี้เหงื่อไคลอย่างนี้ น้ำมูตรเหล่านี้ เห็นไหมล่ะ หรือไม่เห็น พวกเรา จริงหรือไม่จริง แน่! มันเป็นของทิ้งทั้งหมด เราก็เพ่งพิจารณาอยู่อย่างนั้น แล้วมันก็ละ ที่ถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์บุคคลมันก็ไม่ถือเสียแล้ว นี่แหละ ก็รู้จัก น น แปลว่าไม่ใช่ ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่เขาไม่ใช่เรา ไม่ใช่จริงๆ เพราะว่าถ้าเป็นตัวเราแล้วทำไมจึงเป็นไปเพื่อทุกข์เพื่อภัยเพื่ออาพาธ ถ้าเป็นตัวเรา นี่ไม่ใช่ตัวเราเสียแล้ว ทำไมเป็นไปเพื่อแก่เฒ่าชราคร่ำคร่าความชำรุดทรุดโทรมลงไป ทำไมล่ะ? แล้วก็เพ่งพิจารณามันแน่นอนลงไปอย่างงั้นซิ จิตของเรามันจึงสงบ เพราะไม่เห็นอย่างนี้แล้ว ไม่ใช่ตัวแล้ว มันจะเอาอะไรเล่า? ไม่ใช่สัตว์ใช่บุคคลเสียแล้ว ไม่ใช่ตนใช่ตัวเสียแล้ว ไม่ใช่เขาใช่เราเสียแล้ว มันก็เลิกอุปาทานการยึดทั้งหลายเสียทั้งหมด

นี่พิจารณาเพื่อให้รู้ ให้จำแนกแจกออกแล้ว ถ้าเราไม่จำแนกแจกออกก็เข้าใจว่าเป็นคนจริงๆ เมื่อจำแนกแจกออกแล้วมันก็ไม่เป็นตัวเสียแล้ว

นี่แหละพระพุทธเจ้าท่านสอนให้รู้จัก น รู้จัก โม พอรู้จักนโมแล้ว หัวใจตัวเราก็รักษาได้ มันก็ไม่ทะเยอทะยาน ดิ้นรนตามสิ่งทั้งหลายต่างๆ อันนี้แหละความทุกข์ จิตของเรามันก็สงบ นี่คนส่วนเราเห็นเป็นอย่างนี้ๆ ก็ละสักกายทิฏฐิแล้ว ละทิฏฐิมานะของเราเสียแล้ว จิตของเรามันก็สงบมีความสุข มีความสุขเพราะว่าเรามียศฐาบรรดาศักดิ์ สุขเพราะทรัพย์สมบัติ ตึก ข้าวของเงินทอง ท่านไม่ได้ว่าอย่างนั้นอะไรสุขล่ะ พอเราละสิ่งเหล่านี้แล้วจิตของเราก็สงบ นตฺถิ สนฺติ ปรำ สุขำ สุขอื่นเสมอเหมือนจิตสงบไม่มี เหตุนี้เราจะทำจิตให้สงบ เมื่อจิตสงบแล้วมันก็เป็นสุขเพราะไม่ได้ไปก่อกรรม ก่อเวร ก่อภพ ก่อชาติ ภพน้อยๆ ใหญ่ๆ ก็ไม่ได้ไปก่อ เราเห็นทุกข์เห็นโทษแล้วในสังขารทั้งหลาย เราไม่หลง พอเราไม่หลงก็ไม่เวียนกลับ ทีนี้มันหลงก็กลับไปกลับมาอยู่อย่างนี้

เราเกิดมาแล้ว ก็ว่าเราไม่ได้เกิด เราว่าจะเกิดมาจากไหน คนเราเกิดมาจะมาจากไหนเล่า มันมีอยู่อย่างนั้นแต่ไหนแต่ไรมา นี่แหละนั่งสมาธิดูแล้ว มันไปก่อภพ ก่อชาติ ก่อกรรมก่อเวร จะรู้จักภพอื่นชาติอื่นอะไรเล่า แต่เราเกิดมาเท่านี้เราก็จำชาติเราไม่ได้แล้ว เรามาเวลานี้มันมี ๓ ชาติมาแล้ว จะรู้ได้ ๓ ชาตินะ นึกดูซิเราอยู่ในครรภ์มารดา ใครระลึกได้ทุกข์ยากเท่าไร แลแคบคับ คับเหลือเกิน กลิ้งตัวก็ไม่ได้ นั่นทั้งตกโลกันตนรก โลกันตามืดมิด คิดไม่รู้อะไร โลกันตนรก นี่เพ่งดูซิ ตกในขุมมูตรขุมคูถ อยู่ในขุมมูตรขุมคูถแล้ว จะว่าอย่างไรล่ะ อยู่ครรภ์ของมารดา มูตรก็อยู่นั่น คูถก็อยู่นั่น นั่นแหละตกนรก นรกอยู่ที่ไหนล่ะ แสนทุกข์ทุกข์ยากแสนลำบาก กลิ้งตัวก็ไม่ได้ ขดอยู่อย่างนั้น นี่! เราทั้งหลายก็ตั้งความปรารถนา ว่า โอ๊ยยย.....ขอให้พ้นเถิดนรกหลุมนี้ ออกไปนี้พ้นจากนรก ข้าพเจ้าจะให้ทานรักษาศีลภาวนาจะบวชในพระพุทธศาสนา จะปฏิบัติ ขอให้พ้นนรกขุมนี้ นี่แหละเรื่องมันเป็นอย่างนั้น ทุกข์ตกในโลกันตนรก โลกันตาแปลว่ามืดบังหมดไม่รู้เห็นอะไรอยู่ในครรภ์ ลองดูซิตกขุมมูตรขุมคูถ อันนี้เป็นขุมมูตรอย่างใดเล่า ขุมคูถอย่างใดเล่า ว่าไงเล่า? ขุมมูตรว่าไงเล่า? ขุมคูถว่าไงเล่า? ตกขุมขี้ขุมเยี่ยวไม่ใช่เหรอ นี่แหละเราเกิดอยู่ที่นั่นตกอยู่ที่นั่น ทีนี้คำภาวนาอยู่นั้นก็มากซิ อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ก ข ค ฆ ง จ ฉ ช ฌ ญ แน่ ภาวนาอยู่นั่นขอให้พ้น ออกไปแล้วจะทำบุญทำกุศล ออกไปลืมหมด ตกใจ หลุดออกจากครรภ์มารดา ท่านเปรียบอุปมาเหมือนกับตกเหวร้อยชั่ว เหมือนกับหลุดลงตกเหวร้อยชั่วลืมหมดคำภาวนาสลบไป เลยหยุดตั้งใจได้ ยังเหลือแต่ตัว อ กับตัว ง เท่านั้น อะแง้ อะแง้ เท่านั้นแหละร้องแอ๋ๆ อยู่นี่แน่ ลืมหมด เหลือสองตัว อะ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ลืมหมด ยังเหลืออยู่แต่ตัว อ กับตัว ง เท่านั้น ออกมาแล้วก็นอนถ่ายมูตรถ่ายคูถอยู่นั่นระลึกได้ไหม ทุกข์เท่าไรยากเท่าไร

นี่เราเกิดมามันเป็นอย่างนั้นยังจำไม่ได้ ระลึกไม่ได้ นี่ชาติที่สอง คือนอนถ่ายมูตรถ่ายคูถอยู่ที่นั่นนี่ที่นี้ชาติที่สามเกิดมาเป็นตัว เติบโตขึ้นมาแล้ว ระลึกได้ไหมเวลานี้สองภพ ว่าเราไม่ได้เป็นอย่างนั้น ว่าเราไม่ได้เกิด ว่าเราไม่ได้อยู่ในครรภ์มารดา ไม่ได้ระลึกเลยว่าเราไม่ได้นอนถ่ายมูตรถ่ายคูถ ลืมหมด ตัว อ ก็ลืมหมด ตัว ง ก็ลืมหมด ลืมหมดไม่มีอะไรว่าตัวไม่ได้เป็นอะไร

ให้พากันเพ่งพิจารณาให้มันรู้มันเห็นซิ เหตุนั้นท่านจึงได้วางศาสนาเพื่อแก้ทุกข์อันนี้ ให้รู้จักภพของเราชาติของเรา นี่ท่านจึงได้สอน ศีล สมาธิ ปัญญานี้ไว้หลักพุทธศาสนา ให้พากันพิจารณาเหล่านี้แน่นอนลงไปแล้ว เราก็ไม่อยากไปเกิดอีกแล้ว ถ้าได้เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานมันยิ่งแสนทุกข์แสนยาก นี่แหละให้พากันเพ่งเล็งดูให้มันรู้แน่นอนลงไปซิ จริงหรือไม่จริงละสิ่งเหล่านี้ เพ่งดูซิ นั่นลืมหมดแล้ว ว่าเราไม่ได้เป็นอะไรมา ลืมบุญลืมกุศลเสียแล้ว ลืมพระสูตร ลืมพระวินัยเสียแล้ว ลืมหมดนรกถามหานรก ว่านรกเป็นรูปอย่างใดก็ว่าให้ฟังแล้วนี่ บุคคลนั่นแหละนรก ปุคฺคโล บุคคลนั่นแหละเป็นตัวนรก ตัวนรกเป็นยังไง คือตัวคนนี่แหละ คนนั่นแหละไปตก ตัวสวรรค์ คือตัวคนนั่นแหละ คนนั่นแหละไปเป็นสวรรค์ ตัวนิพพาน คือตัวคนนั่นแหละ คนนั่นแหละไปเป็นนิพพาน อุปมาเหมือนกับนั่งอยู่นี้ล่ะ เป็นพระเป็นเณร อะไรเป็นคนนั่นแหละเป็นพระเป็นเณร ว่ายังไงละ ที่พระพุทธเจ้าได้เป็นพระอรหันต์ ก็คนนั่นแหละเป็นนี่แหละให้รู้จัก เป็นขี้ขโมยขโจร เป็นนักโทษก็คนนั่นแหละ เป็นนักเรียนก็เหมือนกัน ไม่ใช่อื่นเป็น เป็นตำรวจเป็นทหารก็เป็นคน นายร้อยนายพัน นายพลจอมพลก็เป็นคน พระเจ้าอยู่หัวก็เป็นคน เรามันสมมุติกันให้รู้จักสมมุติ

การประพฤติดีปฏิบัติดี นำไปทางดี ประพฤติไม่ดี ทำไม่ดี ปฏิบัติไม่ดี มันก็ไปทางต่ำไปทางไม่ดี นี่แหละ พากันเพ่งเล็งดูให้แน่นอนลงไปซิ จะสงสัยอะไรในธรรมในวินัยนี้ ในศาสนานี้ไม่ใช่สงสัยว่า ตายแล้วจะเกิดไหม? เราเกิดมาแท้ๆ ยังว่าไม่ได้เกิดอยู่ เราเกิดมาทั้งนั้นนั่งอยู่นี่ หรือใครไม่ได้เกิดมา มานั่งอยู่อย่างนี้หรือเป็นอยู่อย่างนี้อยู่เหรอ? ต่างเกิดมาทั้งนั้นไม่ใช่หรือ ตายแล้วก็ต้องเกิดซิเวียนว่ายตายเกิด เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ไม่รู้กี่กัปป์กี่กัลป์ อนันตชาติยังไม่รู้ตัว คิดดูซิ พุทโธ ให้มันรู้เสียซิ ให้มันรู้ตนรู้ตัวเสียซิ อย่าได้ไปหลงซิ นี่แหละความหลงของเราเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงนั่งสมาธิเพ่งเพื่อไม่ให้หลง ไม่ให้หลงภพหลงชาติ หลงเกิด หลงแก่ หลงเจ็บ หลงตาย นี่มันหลง หลงแล้วก็เกิดละ ไม่หลงแล้วมันก็ไม่เกิด เกิดทำไมมันก็ทุกข์ นี่เราหลงซิ นี่ข้อสำคัญ

เอาต่อนี้ไป ให้พากันเข้าที่เพ่งพิจารณาดูซิ จริงหรือไม่จริง เอ้าเพ่ง.....ไม่ได้นาน สัก ๓๐ นาที ทดลองดูซิ ว่ามันจะเป็นยังไง หือ! เป็นไง ยอมหรือยัง.... ว่ายังไง ยอมแล้วหรือเพ่งดูซิ ให้เห็นทุกข์ เห็นโทษเห็นภัยการเกิดของเรา การแก่ของเรา การเจ็บของเรา การตายของเรา ให้มันรู้ ให้มันเห็นซิ ให้มันเห็นทุกข์ เห็นโทษเห็นภัยของเรา อย่าไปยอมซิ เอาให้พากันนั่งดู

เอาเข้าที่ดู เพ่งเล็งดูให้มันแน่นอนลงไป เชื่อมั่นลงไป ให้เห็นแจ้งประจักษ์ลงไป สนฺทิฏฺฐิโก ผู้ปฏิบัติ พึงรู้เองเห็นเอง โอปนยิโก ก็ให้น้อมเข้ามา ปจฺจตฺตํ รู้จำเพาะตนเท่านั้น ถ้าตนเองไม่รู้ บุคคลอื่นก็บอกอะไรไม่ได้ พิจารณาดูความเกิดของเรา นี่มันเป็นทุกข์อย่างนี้ที่ได้อธิบายมาแล้ว ต่อไปต่างคนต่างกันเพ่งเล็งดูให้มันรู้แจ้งเห็นจริง เมื่อตนเห็นแล้ว มันก็เลิกก็ละเอง ตนยังไม่เห็นแล้ว ยังไม่รู้แล้ว มันก็ยังเลิกไม่ได้ละไม่ได้

ต่อนี้ไปจะไม่อธิบายเพราะเข้าใจแล้ว ต่อไปให้เพ่งดู เมื่อจิตของเรามันไม่ก่อภพก่อชาติแล้ว มันก็สงบ มันก็เป็นสุข นี่เราต้องการความสุขความเจริญ ต้องการความพ้นทุกข์ ความสุขความสบายก็เมื่อจิตเราสงบ มันไม่ไปปรุงไปแต่ง ไม่ไปก่อกรรมก่อเวร ไม่ไปทำอะไรสักอย่าง มันนิ่งเฉย มันว่างอยู่หมด นี่มันสุขอยู่ตรงนี้ ไม่ใช่สุขอยู่ตรงอื่น มันไม่สุขมันเป็นอย่างไง? มันไปปรุงไปแต่ง มันไปก่อกรรมก่อเวรก่อภัยอยู่ นี่ละจะว่าอย่างไงเล่า? กรรมทั้งหลายว่า เราเป็นกรรมอันโน้นเป็นกรรมอันนี้ กรรมไม่มีในต้นไม้ภูเขาเหล่ากอ ในป่าในดงในบ้านในเมืองในถนนหนทาง ในชัยมงคลคาถาท่านว่า กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม กรรมเกิดจากนี้ กายกรรม กรรมเกิดจากกายของเรา วจีกรรม กรรมเกิดจากวาจา มโนกรรม เกิดจากดวงใจของเรา แต่เวลานี้กายกรรมของเราก็ดีแล้ว ไม่มีอะไร นั่งก็เรียบร้อยแล้ว วจีกรรมของเราก็ไม่มีแล้ว ยังเหลือแต่มโนกรรมความน้อมนึกและระลึกอะไรอยู่ นี่กรรมเป็นของๆ ตน กมฺมสฺสโกมฺหิ กรรมนั้นเป็นของๆ ตน กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ

เราจะทำกรรมอันใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาป เราจะรับผลของกรรมนั้นสืบไป เราไม่ต้องคำนึงถึงอดีตถึงอนาคต (เราทำกรรมอันใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาป เราจะรับผลของกรรมนั้นสืบไป) เราก็นั่งดูซิ เราจะไม่สืบอย่างไรเล่า ทีนี้จะรู้ได้อย่างไรเล่า กรรมอันดีกรรมอันชั่ว กรรมดีคือ กลฺยาณ์ วา กรรมอันดีรวมมาสั้นๆ คือใจเราดี..... มีความสุขความสบาย เบาตนเบาตัว ไม่มีความปรุงแต่ง มีความเยือกเย็นมีสุขสบาย ว่างหมด ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีอะไรสักอย่าง

พุทโธ มีแต่ความเบิกบาน พุทโธ ความสว่างไสว พุทโธ ความเป็นผู้ผ่องใส พุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ พุทโธ เป็นผู้รู้ พุทโธ เป็นผู้ไม่ตาย นี่แหละ กรรมอันดี เมื่อใจเราดีแล้ว อดีตมันก็ดี อนาคตมันก็ดี ให้รู้จักไว้อย่างนี้ ปาปกำ กรรมชั่วล่ะ อยู่ที่ไหนเล่า รวมมาแล้วคือใจไม่ดี ใจไม่ดีคือทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน นั่นแหละกรรมชั่ว เป็นของๆ ใคร มันเป็นของๆ ตนมิใช่หรือ ใครล่ะเป็นผู้ได้รับ ตนเป็นผู้ได้รับมิใช่หรือ ไม่มีผู้อื่นรับ

ทุกข์มันไม่ได้มีอยู่ในดินฟ้าอากาศต้นไม้ภูเขาเหล่ากอ ในบ้านในเมือง ในถนนหนทาง ใจเราเป็นทุกข์ ความที่พ้นทุกข์คืออะไร? จิตเราไม่ทุกข์ จิตเราไม่ทุกข์มันก็พ้นทุกข์ จิตเรามีทุกข์อยู่มันก็ไม่พ้นทุกข์ ไม่ใช่สิ่งอื่นเป็นทุกข์ ทุกข์เพราะเราไปปรุงไปแต่ง เพราะเราไปก่อภพก่อชาติขึ้น คืออธิบายมาแล้ว ไปก่อกรรมก่อเวรมาแล้ว หมดกรรมหมดเวรหมดภัยคือ จิตสงบอันเดียว ไม่มีวิธีอื่นที่จะล้างบาปล้างกรรมนอกจากนั่งสมาธิจิตสงบนี้

เมื่อจิตสงบแล้วหมด เพราะไม่ได้ไปก่อบาปก่อกรรม มโน ปุพฺพงฺคมา ธมฺมา บุญและบาปสิ่งใดใจมันถึงก่อน มโน คือความน้อมนึก ธัมมา คือความคิด บุพพ คือเบื้องต้น มันเกิดจากต้น จากตนนี้เอง เราก็เพ่งเล็งดูซิ มันเป็นกรรมอยู่ที่ไหนเล่า มโนกรรม ฉะนั้นเราเพ่งพิจารณาให้มันรู้ซิ กรรมดีก็อธิบายให้ฟังแล้ว กรรมชั่วก็อธิบายให้ฟังแล้ว แน่นอนลงไปเชื่อมั่นลงไป เราจะเอากรรมอันใดเล่า นี้ให้มันรู้มันเห็นซิ สนฺทิฏฺฐิโก ผู้ปฏิบัติ ถ้าเราไม่รู้ไม่เห็นแล้ว มันก็ละไม่ได้ เลิกไม่ได้ความชั่ว ถ้ารู้แล้วมันก็เลิกก็ละ จะเอาไปทำไมในความชั่ว จะเอาไปทำไมทุกข์ เราไม่ใช่ทุกข์ ใครเป็นผู้เป็นเล่า? เราเป็นผู้เป็น ใครปรุง ใครแต่ง เราเป็นผู้ปรุงผู้แต่ง พิจารณาให้มันแน่นอนลงไปซิ ไม่มีผู้อื่นปรุงแต่งให้ ไม่มีบุคคลอื่นทำให้ เราทำเอาเอง นั่งอยู่เดี๋ยวนี้แหละ ไม่ต้องสงสัยละ มันเป็นสุขหรือมันเป็นทุกข์ มันเป็นทุกข์ ก็นั่นแหละความชั่ว มันเป็นสุข ก็นั่นแหละความดี ให้พากันอยากดี ปรารถนาดี ให้มันรู้มันเห็นซิ เอาจะไม่อธิบายแล้วต่อไป ถ้าจะมีเสียงอะไรก็ตาม สัญญาไว้ว่าสิ่งเหล่านั้นไม่มีอันตรายแล้ว และก็ไม่ต้องเดือดร้อน ต่างคนต่างโอปนยิโก น้อมเข้าไปให้ถึงใจของตน ไม่นานก็สัก ๓๐ นาที ทดลองดูซิ.....

ตอนนี้นั่งสมาธิประมาณ ๓๐ นาที

มันหลุดพ้นตรงนี้ เป็นยังไงก็พิจารณาให้มันแน่นอนลงไป เชื่อมั่นลงไป ให้มันรู้จริงเห็นจริง นี่แหละเป็นข้อสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงเทศนาไว้แล้ว ความเป็นอยู่ ความมีอยู่ ให้รู้กันต่อไป ถ้าไม่ทำมันก็ไม่รู้ เราเป็นอะไรอยู่ นั่งเพ่งเล็งให้รู้ อยากรู้ อะไรไปเกิดหรือไม่ได้เกิดก็ให้มันรู้ เป็นนรกหรือเป็นสวรรค์ก็ให้มันรู้ มันสุขมันทุกข์ก็ให้มันรู้ อยากรู้ ไม่ใช่อื่นไกล นี่ข้อสำคัญ เข้าใจไหมล่ะ ต่างคนต่างทำให้มันรู้มันเห็น เป็นยังไงล่ะ... วันนี้ หือ....

(เสียงศิษย์) ค่ะ อยู่ไกลค่ะ ไม่เห็นนั่งอยู่ที่นี่ เห็นนั่งอยู่ไกลลิบโน่น... เห็นมีไฟส่อง...

(เสียงท่านอาจารย์) อยู่ไกลเหรอ? แน่ ! มันก็รู้ เหมือนกันซิ มันเป็นสุขไหมล่ะ ฮั่น นั่นละให้รู้ไว้ อยากสุขอยากสบาย อันนั้นแหละความสุข นั่นแหละความดี มีนั่นแหละเป็นบุญ เป็นวาสนาบารมีของเรา เป็นนิสัยของเรา ธรรมนั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ใช่ธรรมอื่นรักษา เรื่องเป็นอย่างงั้น...หือ! ยังไงล่ะ

(เสียงท่านอาจารย์) เห็นไหมล่ะ ตัวเจ้าของเข้าใจไหมล่ะ ที่อธิบายให้ฟัง ทำไมไม่พิจารณาตามเล่าดูเจ้าของ นั่น.... มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์เล่า แน่ ! ทำไมไม่ดูเล่า ดูอะไรเหอ..... ให้ดูเจ้าของบอกแล้วจะไปดูอื่นไงเล่า มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ เราว่าทำอะไรมันไม่ดี อะไรไม่ดีเล่า ใจเราไม่ดี ทำอะไรมันดี อะไรดีเล่า ใจเรามันดีก็อันนี้ ความพ้นทุกข์อะไรมันพ้น ใจเราไม่ทุกข์ ใจเราไม่ทุกข์แสดงว่าพ้นทุกข์เป็นอย่างงั้น ให้หมั่นทำนะต่อไป เฮ้อ ! เกิดมาไปดูแต่การแต่งานอื่น ไปเรียนอย่างอื่น หัวใจเราไม่เรียน มันจึงได้เป็นทุกข์เป็นยาก มันยุ่งยากวุ่นวายเดือดร้อน เรียนหัวใจแล้วแก้ไขนี่ได้แล้ว มันไม่ยุ่ง มันดี

นี่ พุทฺโธ เม สามิกิสฺสโร กิจพระพุทธศาสนาเป็นของสำคัญ กิจไหนจะเท่ากิจพระพุทธศาสนา กิจพุทธศาสนาคือมารู้จักชาติของเราน่ะซิ....เหอ.... นี่เราไม่รู้จักชาติของเรามันเป็นอะไรอยู่ อะไรรักษาเราอยู่ นี่ให้รู้จัก ให้มันรู้ให้มันเห็นซิ หือ! เป็นอย่างไง? หือ ! แม่ชีเป็นอย่างไงล่ะ แม่ชี กลางคืนนั่งหมดเช้า? จะไปภูวัวไหมล่ะ? หือ...ยังเป็นตั้งใจ เอ้า ! ตั้งไว้ก็ดี อย่าให้มันล้มเสียเล่า อย่าให้มันล้มนา มันล้มใช้ไม่ได้นา เหมือนกับตุ่มน้ำโอ่งน้ำมันล้มนะ ฝนตกมาเท่าไร มันก็ไม่เข้านะ ใจเราถ้ามันตั้ง ฝนตกมามันก็เข้า ถ้าใจเราล้ม แล้วโอวาทธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามันก็ไม่เข้าถึงใจ เข้าถึงใจมันก็รู้ ทีนี้ มันไม่เข้าถึงใจ มันไปอยู่ข้างนอก มันไปหาสุขหาทุกข์ข้างนอกกันมันก็เลยไม่เห็น หาดี หาชั่วข้างนอกมันก็ไม่เจอสักที โอปนยิโก น้อมเข้ามาให้เห็น แน่.... มันก็ทำได้ ใจของเราเป็น ไม่ใช่อื่นเป็น เราก็รีบมาแก้ไข พิจารณาภายในซิ มันเกิดจากใน ไม่ใช่มันเกิดจากนอก มรรคผลทั้งหลาย สุขทุกข์ทั้งหลาย อุปมาอุปไมย เหมือนกับผลไม้ มันไม่ได้เกิดมาจากอื่น มันงอกมาจากใน นี่แหละความเกิดของคน มันเหมือนกับเม็ดมะพร้าว ลูกมะพร้าว เห็นลูกกลมเฉยๆ มันจะมีอะไรไหม พอเรามีทุกข์อะไรขึ้นมาเอาไปปลูกเข้า งอกขึ้นมาเป็นต้น เป็นลำขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากนั้นเองล่ะ นี่ก็ฉันใด สุขทุกข์ทั้งหลาย มันงอกขึ้นจากใจของเรา มิใช่อื่นไกล... หือ.... เป็นยังไง ....

(เสียงศิษย์) ทำยังไง อย่าให้หลับ...

(เสียงท่านอาจารย์) อย่าให้หลับเหรอ ใจดีไหมเล่า....

(เสียงศิษย์) ดีค่ะ ....

เอ้อดี ให้มันรู้ซิ เราอยากรู้เรามีโอกาสน้อยอย่าว่าน้อย อกาลิโก ไม่เลือกกาลเลือกเวลา ทำมันแน่นอนลงไป ใครจะทำให้เราเล่า ไม่ใช่พระพุทธเจ้าจะทำให้ เราทำเอา เราปฏิบัติเอา กรรมทั้งหลาย ไม่ใช่พระพุทธเจ้าทำให้ เทวบุตร เทวดา ญาติพี่น้องทำให้ มโนกรรม เราทำเอาทั้งนั้น เราสร้างเอาทั้งนั้น ให้นั่งดูซิ ให้มันรู้มันเห็นมันซิ อา นี่ ให้มันแน่นอนลงไปซิ มันเห็นแล้วมันก็ละสักกายทิฏฐิ แน่ะ ! ผู้จะเข้าถึงมรรคในเบื้องต้น คือมรรคทั้งสี่ โสดา สกิทาคา อนาคา อรหัตตา....โสดามรรค โสดาผล สกิทาคามรรค สกิทาคาผล อนาคามรรค อนาคาผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล ตลอดมรรค ก็แปลว่าการกระทำ การแต่ง การปฏิบัติ

เมื่อเราปฏิบัติเต็มที่แล้ว มันก็ได้มรรค เมื่อได้มรรคมันก็ได้รับผล ผลความสุข ความสบาย ถ้าเราทำกรรมดี ถ้าเราทำกรรมชั่ว ก็ได้รับผลความทุกข์ เป็นอย่างงั้น นี่แหละเหตุนั้น จะให้พิจารณาไม่ใช่ตัวตน อือ! ก็ไม่หลับซิ เห็นแล้วมันไม่ใช่ตัวตน แน่! ก็ไม่ง่วงไม่เหงา อือ! บอกแล้วอาศัยอาการที่ ๓๒ ตรงนี้ เพ่งเล็งดูแล้วมันก็ละสักกายทิฏฐิ มันเห็นแล้วมันก็ไม่เป็นตัวเป็นตนแล้ว ผมเป็นคนยังไงเล่าผม ขนเป็นคนอย่างไงเล่าขน อือ! เล็บเป็นคนยังไงเล่าเล็บ ฟันเป็นคนยังไงว่าฟัน หนังเป็นคนยังไงว่าหนัง เนื้อเป็นคนยังไงว่าเนื้อนั่น คนอยู่ที่ไหนละ? มันไม่มี เป็นสมมุติเฉยๆ เล่า เราเห็นอย่างงั้นแล้ว มันก็เอาอะไรมาง่วงเหงาหาวนอนละมันก็ไม่มี จิตมันพุทโธ มันก็สว่างไสวซิ มันเห็นเป็นอย่างงั้นแล้ว มันก็ละสักกายทิฏฐิซิว่าไม่ถือเป็นตัวเป็นตน ละวาง ปล่อยแล้ว วิจิกิจฉาความสงสัยว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่มีเสียแล้ว มันเป็นจริงอย่างนั้น มันเต็มไปด้วยของไม่สะอาดทั้งหมด แน่ ! เห็นจริงแจ้งประจักษ์อย่างงั้น สีลัพพตปรามาส การลูบคลำเรื่องศีล เรื่องธรรม เรื่องบุญเรื่องบาปไม่ต้องลูบคลำแล้ว เห็นจริงแจ้งประจักษ์ ปจฺจตฺตํ แล้ว เฮ่อ ! สุขจริงๆ ทุกข์จริงๆ ดีจริงๆ ชั่วจริงๆ ศีลความปกติกาย ปกติใจของเรา จะไปลูบคลำอยู่ที่ไหนเล่า เราไม่ต้องไปหาอยู่ที่โน่นหาอยู่ที่นี่ ไม่ต้องหาล่ะ หาธรรม โอปนยิโก ให้น้อมเข้ามา คนทั้งหลายไปหาธรรมไม่ถูกไปหาอย่างอื่น สุขก็ไปหาอยู่ทางโน้น สุขทางอื่นมีไหมล่ะ ทุกข์ไปหาทางอื่นไม่มีนี่ นั่นไปหาทำไมล่ะ จิตของเราสงบ มันก็เป็นสุข จิตไม่สงบ มันก็เป็นทุกข์ อย่าไปก่อภพ ก่อชาติ เห็นไหม โลกันตนรก จิตไปก่อภพ มันก็ตกนรกน่ะ อือ โลกันตนรก อยู่ในครรภ์มารดา แน่... ให้พิจารณาดูซิ อย่าหลงต่อไปให้มันรู้

(ท่านถาม) หือ กี่ทุ่มแล้ว..... นี่?

เอาละ พอกันที เลิกได้

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

แสดงพระธรรมเทศนา “จิตตภาวนา พุทโธ”

ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

เราทุกคนมาชุมนุมกันที่นี้ ประชุมทั้งในทั้งนอก เมื่อเข้ามาถึงวัดแล้ว ให้พากันวัดดูจิตใจของเราว่ามันอยู่นอกวัดหรือในวัด วัดดูเพื่อเหตุใด

นี่แหละเราอาศัยพระพุทธศาสนา ศาสนาเป็นเครื่องแก้ทุกข์ และเป็นเครื่องดับทุกข์

พระพุทธเจ้า ท่านบัญญัติศาสนาในพุทธบริษัททั้งสี่นี่แหละ ท่านไม่ได้บัญญัติที่อื่น บริษัททั้งสี่คืออะไร ภิกษุ ภิกษุณี แต่เวลานี้ภิกษุณีไม่มี สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

ในสี่เหล่านี้แหละ (ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ) พระพุทธศาสนา (คือเป็นศาสนทายาท) ศาสนาจะเจริญได้ก็อาศัยสี่เหล่านี้ ศาสนาจะเสื่อมก็อาศัยสี่เหล่านี้เหมือนกัน

ศาสนาจะเสื่อมเพราะเหตุใด?

เพราะเราไม่ประพฤติเราไม่ปฏิบัติ เรื่องเป็นอย่างนี้ ในคุณพระพุทธเจ้าเราก็ไม่มีความเคารพ ในคุณพระธรรมก็ไม่มีความเคารพ ในคุณพระอริยสงฆ์เราก็ไม่มีความเคารพ ในทานก็ไม่มีความเคารพ ในศีลก็ไม่มีความเคารพ ในภาวนาก็ไม่มีความเคารพ ในปฏิสันถารการต้อนรับซึ่งกันและกันก็ไม่มีความเคารพ เมื่อเราไม่เคารพใน ๗ สถานนี้แหละ เป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อม ถ้าพวกเรายังมีความเคารพอยู่ในสิ่ง ๗ สถานนี้แล้ว ศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองขึ้นไป

ท่านบัญญัติศาสนา ในพระไตรปิฎกท่านบอกว่า ในพระอภิธรรมท่านไม่ได้บัญญัติอย่างอื่น เราทั้งหลายบ้างก็ว่าบางคนไม่ได้เรียนบัญญัติ เอ้อ ! ให้รู้จักบัญญัติ ท่านบัญญัติธรรมวินัย ท่านบอกว่า ฉปญฺญตฺติโย ขนฺธปญฺญตฺติ อายตนปญฺญตฺติ ธาตุปญฺญตฺติ อินฺทฺริยปญฺญตฺติ ปุคฺคลปญฺญตฺติ นี่ - ท่านบัญญัติศาสนาไว้ตรงนี้อันนี้ท่านวางไว้ นี่บัญญัติศาสนา ให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจนะ

ขนฺธปณฺณตฺติ คือท่านบัญญัติในเบญจขันธ์ เมื่อวานก็ได้อธิบายไปแล้ว คือบัญญัติในรูปบัญญัติในเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่ เราก็น้อมดูซี รูปอยู่ที่ไหนเล่า คือนั่งอยู่นี่แหละ เรียกว่า รูปขันธ์ ขนฺธปณฺณตฺติ นี่ บัญญัติตรงนี้ เพื่อเหตุใด เพื่อให้รู้จักสิ่งเหล่านี้ว่ามันเป็นอยู่อย่างไร มันเป็นสุข หรือเป็นทุกข์ มันดีหรือมันชั่ว มันเกิดขึ้นมาจากนี้เอ้อ ! เรียกว่ารูปขันธ์. เวทนาขันธ์ล่ะ ความสุขทุกข์ ทุกขา เวทนา สุขา เวทนา อุเบกขา เวทนา เราก็ต้องดูเอาซี ตรงนี้ท่านบัญญัติไว้ สัญญาขันธ์ ความสำคัญมั่นหมาย ความจำโน่นจำนี่ นี่ - - ท่านบัญญัติไว้ตรงนี้. สังขารขันธ์ ความปรุงความแต่ง ดูซี เวลานี้เราปรุงเป็นกุศลหรืออกุศล ให้พึงรู้พึงเห็น ไม่ใช่ฟ้าอากาศปรุงเป็นกุศลอกุศล กุศลเราจะรู้ได้อย่างไรเล่า รวมมาสั้นๆ แล้ว คือใจเราดี - - มีความสุขความสบาย - - เย็นอกเย็นใจ นี้เรียกว่า กุศลธรรม นำความสุขความเจริญมาให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า อกุศลธรรม จิตไม่ดีทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน ธรรมนี้นำสัตว์ทั้งหลายให้ตกทุกข์ได้ยาก ให้ฉิบหายในปัจจุบันและเบื้องหน้าเป็นอย่างนี้ วิญญาณขันธ์ล่ะ วิญญาณนี้เป็นผู้รู้และจะไปปฏิสนธิในสิ่งที่เราได้ปรุงแต่งไว้ กรรมเหล่านี้แหละนำไปตบแต่ง ไม่มีใครตบแต่งให้เรา ธรรมนำมาเอง นี่ เรื่องมันเป็นอย่างงี้ ธรรมมันอยู่ตรงนี้ จะเรียนธรรม จะรู้ธรรม ให้มาดูตรงนี้ มาดูรูป ดูเวทนา ดูสัญญา ดูสังขาร ดูวิญญาณ นี้ให้พิจารณารูปนี้แหละ เพ่ง - - เพื่อเหตุใด ท่านยังว่ามันหลงรูป หลงรูป รูปอันนี่มันมีอะไรจึงพากันไปหลงอยู่นักหนา พระพุทธเจ้าจึงได้วางไว้ให้พิจารณารูปนี้

อายตนปณฺณตฺติ นั่นเป็นบ่อเกิดแห่งความดีและความชั่ว อายตนะภายในภายนอก อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเรา อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ รวมเข้ามาแล้วสิ่งนี้ก็อยู่ในรูปนี้ นี่เป็นอย่างนั้น

ธาตุปณฺณตฺติ บัญญัติธาตุ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ มาประชุมกันเข้าเรียกว่าตัวตน สัตว์บุคคล เราเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ เราต้องมาพิจารณาในรูปนี้ตั้งสติเพ่ง - - ดูรูปอันนี้ ดูเพื่อเหตุใด เพื่อไม่ให้หลง เรื่องมันเป็นอย่างนี้ เมื่อเราเห็นแล้ว ไม่หลงรูปอันนี้ เราก็รู้จัก นะ รู้จัก โม หัวใจตัวเราจึงรักษาได้ แต่เวลานี้เราไม่รู้จัก นะ ไม่รู้จัก โม

นโม คืออะไรเล่า นโม คือความน้อมนึก นะ คือความน้อม เราน้อมอะไร เป็นอย่างนั้น คือดินและน้ำ ได้อธิบายเรื่อง นะ แล้ว มันไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่เขาไม่ใช่เรา

เมื่อวานก็อธิบายคำว่า “โม” แล้ว นะ คืออะไรเล่า นะแปลว่าไม่ใช่ ปิตฺตํ น้ำดี ดูซิน้ำดีอยู่ที่ไหนเล่า มันเป็นคนเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เรียกว่าน้ำดี เสมฺหํ น้ำเสลด เป็นคนหรือเป็นอะไร อยู่ที่ไหนเล่า ปุพฺโพ น้ำเหลือง นี่เป็นคนหรือเป็นอะไร โลหิตํ น้ำเลือด เลือดเรานี่แหละ มันเป็นคนหรือเป็นอะไร มันเป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชาย เสโท น้ำเหงื่อ อสฺสุ น้ำตา วสา น้ำมันเหลว เขโฬ น้ำลาย สิงฺฆาณิกา น้ำมูก ลสิกา น้ำไขข้อ มุตฺตํ น้ำมูตร สิ่งเหล่านี้

เป็นคนหรือเป็นอะไร เป็นของเอาหรือของทิ้ง นี่แหละจึงเรียกว่านะ แปลว่าไม่ใช่คน เป็นของทิ้งทั้งหมด หรือใครจะเก็บสิ่งเหล่านี้เอาไว้ อยู่ที่ไหนเล่า นี่ให้พากันพิจารณาสิ่งเหล่านี้แหละ มันจึงจะละซึ่งกามารมณ์ได้ รูปารมณ์ได้ เมื่อเราเห็นเช่นนี้แล้ว หรือให้พากันเพ่งเล็งดูสิ่งเหล่านี้ ให้มันรู้มันเห็นโดยไม่ต้องสงสัย สิ่งเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่ตัวของเรา เรามาถือเอาสิ่งเหล่านี่แหละว่าเป็นตัวเป็นตน เมื่ออธิบายให้ฟังอย่างนี้แล้ว ให้พากันนั่งเพ่งดู...

เอ้า! นั่งให้สบาย ๆ ลงมือทำ ถ้าไม่ทำแล้วก็ไม่เห็น เอานั่งให้สบาย ๆ นี่แหละให้รู้จักชั้นศาสนา แก่นศาสนา ท่านบัญญัติไว้ที่ตรงนี้ ท่านไม่ได้บัญญัติที่อื่น

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราท่านทั้งหลายที่มา ณ ที่นี้ในวันนี้ เพื่อประเทศชาติของเรา สมเด็จญาณฯ ท่านดำริให้มีการแผ่พระราชกุศลถวายแด่มหาบพิตร และพวกเราต้องการให้ประเทศชาติของเราอยู่เย็นเป็นสุข และยั่งยืนถาวร และต้องการให้ประเทศของเราให้มีความสุขความเจริญ ในปัจจุบันและเบื้องหน้า

เราต้องเพ่งดูซิ ประเทศชาติก็เกิดขึ้นจากตัวของพวกเรานี้

ศาสนาจะเสื่อมมันเป็นอย่างไร ศาสนาเจริญเป็นอย่างไร ศาสนาจะเจริญได้คือเรามาทำกันอย่างนี้แหละ เข้าถึงคุณพระพุทธเจ้า เข้าถึงคุณพระธรรม เข้าถึงคุณพระสงฆ์ เข้าถึงคุณพระพุทธเจ้า คือเข้าถึงพุทธะ คือความรู้ เราวางกายให้สบาย แล้วเราระลึกถึงความรู้ของเรา ถ้าเราไม่รู้จักที่อยู่ของพุทธะ คือความรู้ว่าอยู่ตรงไหนแล้ว (เราก็ไม่สามารถเข้าถึงพุทธะ) ในเบื้องต้นก็ให้นึกถึงคำบริกรรมเสียก่อน

ผู้ที่เคยทำมาแล้ว หรือผู้ที่ยังไม่เคยทำก็ดี ให้ระลึกว่า พระพุทธเจ้าอยู่ในใจ พระธรรมอยู่ในใจ พระอริยสงฆ์สาวกอยู่ในใจ เชื่อมั่นอย่างนั้นแล้ว ให้ระลึกคำบริกรรมภาวนาว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ สามหนแล้ว รวมเอาแต่พุทโธ พุทโธ คำเดียว หลับตางับปากนะ ให้ระลึกเอาในใจ ลิ้นก็ไม่กระดุกกระดิก ให้ระลึกอยู่ในใจ

พุทโธ ความรู้สึกอยู่ตรงไหนแล้ว ให้ตั้งสติไว้ตรงนั้น

ตาเราก็เพ่งดูที่ความรู้สึกนั้น หูก็ไปฟังที่รู้สึกอยู่นั้น นี่แหละ เราจะรู้จักว่าศาสนาทำไมจึงเสื่อมทำไมจึงเจริญ ศาสนาเสื่อมเป็นอย่างไรเล่า คือจิตของเราไม่ได้เจริญอิทธิบาท และไม่เจริญใน ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักพระพุทธศาสนา นี่เรื่องเป็นอย่างนี้ คือในคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ดังได้อธิบายมาแล้ว

ศีลนี่เป็นหลักพุทธศาสนา เราดูซิศีลคืออะไร ศีล คือความงามในเบื้องต้น งามท่ามกลาง และงามที่สุด ในบาลีท่านกล่าวว่า อาทิกลฺยาณำ มชฺเฌกลฺยาณำ ปริโยสานกลฺยาณำ

กลยาณ์ คือความงาม งามเบื้องต้น คืออะไรเล่า เป็นผู้มีศีล อะไรเป็นศีลเล่า ท่านบอกว่าสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย ดูซิกายเราเรียบร้อย วาจาเราเรียบร้อย ใจเราเรียบร้อย ไม่ได้ทำโทษน้อยใหญ่ทั้งกายทั้งใจแล้ว นี่จึงเรียกว่า เป็นผู้มีศีล

ศีล แปลว่า ความปกติกายปกติใจ เดี๋ยวนี้ ใจเราปกติหรือยังไม่ปกติ มันเป็นอย่างไร ถ้าใจมันปกติ มันก็ไม่พิกลพิการ มันไม่ทะเยอทะยาน เรื่องเป็นเช่นนี้กายของเราปกติ มันก็ไม่พิกลพิการ ให้พิจารณาดูซิ ทำจิตให้เป็นปกติ เหมือนกับก้อนหิน ลมพัดมาทุกทิศทั้งสี่ก็ไม่หวั่นไหว นี่เราก็ทำใจเราเหมือนก้อนหิน ใครจะว่าอย่างไรก็ตาม ดีชั่วไม่เป็นเหมือนเขาว่า เมื่อเราไม่ดีแล้วเขาว่าดี มันก็ไม่ดีครือเขาว่า เมื่อเราดีแล้วเขาว่าไม่ดี ก็ไม่เป็นเหมือนเขาว่า เราก็ดูซิ ให้เห็นซิ นี่แหละจิตของเราเป็นศีล เราก็รู้จัก ตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น นี่ให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจ

สมาธิ งามท่ามกลาง เราก็ตั้งจิตมั่น ลองดูซิว่าจิตเราตั้งหรือไม่ตั้ง มันเอนเอียงไปทางไหน มันข้องตรงไหน มันคาตรงไหน เราได้แต่ว่าสมาธิ คือจิตตั้งมั่น เราตั้งดูซิมันตั้งหรือไม่ตั้ง ถ้ามันตั้งมันเป็นอย่างไรเล่า มันก็ไม่เอนเอียงไปหาความรักความชัง ไม่หลงในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสอารมณ์ทั้งหลายต่างๆ สิ่งใดเกิดขึ้นเราก็ดับ นี่มันจึงเข้าถึงสมาธิ จิตตั้งมั่นเมื่อจิตสงบตั้งมั่นแล้วมันก็ใส นี่แหละสมถกรรมฐาน ให้รู้จักสมถคือทำจิตให้สงบภายใน

เมื่อจิตของเราสงบภายในแล้วอุปมาเหมือนน้ำสงบ น้ำสงบแล้วก็ใส ใสแล้วก็มองเห็นเหตุ มองเห็นผล มองเห็นบุญกุศล มองเห็นสุข มองเห็นทุกข์ มองเห็นดี มองเห็นชั่ว

เมื่อจิตของเราสงบแล้ว มันจะออกข้างซ้ายข้างขวา ข้างหน้าข้างหลัง ข้างบนข้างล่าง เราก็รู้ เรียกว่า มันตั้ง เพ่งเล็งมีสติอยู่ตรงนี้ นี่แหละให้พึงรู้พึงเข้าใจต่อไปในการทำสมาธิ อันนี้เมื่อจิตของเราเห็นแล้วอย่างนั้น เห็นสิ่งที่มันเกิดขึ้นในสังขารทั้งหลาย และปัญญาความรอบรู้ในกองสังขาร มันจะได้เกิดปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ว่าใครเป็นผู้ปรุงแต่งเล่า ไม่ใช่ว่าคนอื่นปรุงแต่ง กายสังขาร จิตสังขาร ปรุงขึ้นจากจิตของเรา นี่แหละมันจะได้เกิดเป็นวิปัสสนา บาทของสมถะ

เดี๋ยวนี้คนทั้งหลายเข้าวิปัสสนา เข้าวิปัสสนา ได้แต่ว่าเข้าวิปัสสนา แต่ไม่รู้ว่าวิปัสสนาเป็นอย่างไร

เมื่อสมถเป็นบาทของวิปัสสนา คือเมื่อจิตเราสงบแล้ว เห็นที่เกิดแห่งสังขารและเห็นที่ดับแห่งสังขาร นี่เป็นอย่างนี้ ให้พึงรู้พึงเข้าใจ เดี๋ยวนี้เราไม่รู้ว่ามันเกิดมาจากไหน ไม่รู้จักที่เกิดและก็ไม่รู้จักที่ดับ มันจะเป็นวิปัสสนาได้อย่างไรเล่า

วิปัสสนาคือเมื่อจิตมันสงบแล้วก็เห็นที่เกิดแห่งสังขาร โอ้เกิดจากจิตของเรา และก็ดับที่จิตของเรา

เราจะดับได้เพราะเหตุใด เราเห็นอาทีนวโทษ เห็นโทษแห่งสังขาร เห็นภัยแห่งสังขารทั้งหลาย เห็นทุกข์แห่งสังขารทั้งหลาย นี่มันจะดับได้ตรงนี้ เมื่อเห็นทุกข์เห็นโทษแล้วมันก็ตัดได้ จึงเป็นวิปัสสนา ความรู้แจ้งเห็นจริงสัจจธรรม สัจจของจริงคืออะไรเล่า เมื่อสังขารความปรุงความแต่งเกิดขึ้นแล้ว มันก็เกิด มันหลง เมื่อหลงแล้วท่านก็บอกว่า อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปั เมื่ออวิชฺชาความหลงมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารมีแล้วเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะ อายตนะมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ ความกระทบ ถูกต้อง ผัสสะมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ความทะเยอทะยาน ตัณหามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน การยึดถือ นี่ให้พิจารณาอันนี้ อุปาทานมีแล้ว ก็เป็นปัจจัยให้เกิดภพ คือเข้าไปตั้ง ภพมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดชาติ คือความเกิดชาติมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดชรา ชรามีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดพยาธิ พยาธิมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดมรณะ คือความตาย มรณะมีแล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดทุกข์

นี่พระพุทธเจ้าจึงได้พิจารณาในปฏิจจสมุปบาทเป็นเครื่องข้องอยู่ ท่านจึงได้ค้นทุกข์อันนี้

เหตุนั้นท่านจึงว่าทุกข์ควรกำหนด ท่านไม่ให้ละทุกข์ ทุกข์ควรกำหนดควรพิจารณา ไปละสมุทัย นี่เป็นอย่างนี้ เราก็รู้เรื่องสมุทัย สัตว์ทั้งหลายจมลงในมหาสมุทรเป็นเหยื่อปลาหมด ปาโป ปาปั จมในมหาสมุทร คือหลงความสมมติ ท่านค้นแล้วว่าทุกข์นี้มันมาจากไหน ท่านทวนกระแส ทีแรกท่านพิจารณาว่าทุกข์มาจากไหน อะไรเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากความตาย ความตายมาจากไหนเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากความเจ็บไข้ได้พยาธิอาพาธโรคา สิ่งเหล่านี้มาจากไหนเล่า มาจากชรา ความเฒ่าแก่ ความชำรุดทรุดโทรม ความชำรุดทรุดโทรมมาจากไหนเล่า มาจากความเกิด ชาติคือความเกิด เกิดมาจากไหน มาจากภพ ภพคือเข้าไปตั้ง ภพมาจากไหนเล่า ท่านพิจารณา มาจากอุปาทาน ความยึดถือ ถ้าเรายึดถือที่ไหนก็ไปตั้งภพที่นั่น ให้ดูเอาซิภพของเราน้อยๆ ใหญ่ๆ อุปาทานมาจากไหนเล่า มาจากตัณหา ความทะเยอทะยาน ตัณหามาจากไหน มาจากเวทนา มันมีเวทนา สุขาเวทนา ทุกขาเวทนา ทีนี้ เวทนาเหล่านี้มาจากไหนเล่า มาจากผัสสะ ความกระทบถูกต้อง ผัสสะมาจากไหนเล่า มาจากอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรานี้ อายตนะมาจากไหนเล่า มาจากรูป นามรูป

รูปมาจากไหน มาจากวิญญาณ ปฏิสนธิวิญญาณ วิญญาณมาจากไหนเล่า มาจากสังขาร สังขารความปรุงความแต่ง สังขารมาจากไหนเล่า มาจากอวิชชา

นี่ - ท่านค้นมาจบตรงนี้จึงว่า อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ นี่มาจากอวิชชา เราต้องเรียน ไปถึงอวิชชา ใครๆ ก็ไปหลงแต่อวิชชา เราไม่ได้โอปนยิโก ใครเป็นผู้รู้ว่าอวิชชา และไม่ระลึกถึง มันมีผู้รู้อยู่ จึงรู้ว่า อวิชชา

ทำให้มันเห็นแจ้งเห็นจริงในตัวของเรา นี่แหละเป็นข้อปฏิบัติ เพราะฉะนั้นให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจ อย่าไปหลง

เรานั่งอยู่เดี๋ยวนี้เราหลงอะไร นี่แหละให้รู้จักพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญขึ้นก็อาศัยเราประพฤติปฏิบัติ เรากระทำอย่างนี้ จึงจะเจริญได้ เมื่อเราไม่ประพฤติปฏิบัติ ศาสนาก็เสื่อม เรื่องเป็นอย่างนี้ เสื่อมเสีย ไม่ได้เสื่อมไปไหน เสื่อมจากตัวบุคคล คือคนไม่ประพฤติ คนไม่กระทำ

เดี๋ยวนี้บางคนว่าพระอรหัตพระอรหันต์ไม่มี พระโสดาสกิทาคาอนาคาก็ไม่มี จะมีได้ยังไง เพราะคนไม่กระทำ เพราะคนไม่ปฏิบัติ เพราะคนไม่ได้ขัดไม่ได้เกลา และของเราไม่ได้ประพฤติ เราไม่ได้ดู เรื่องเป็นอย่างนี้ เมื่อเราได้ยินได้ฟังแล้ว โอปนยิโก ดูซิพระโสดาอยู่ที่ไหนเล่า ตำราบอกไว้ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ก็เท่านี้ รู้อันนี้เมื่อเรารู้อันนี้แล้ว นั่นแหละเข้ามรรคในเบื้องต้น จะได้เป็นพระโสดา สักกายทิฏฐิ เดี๋ยวนี้เรามาถือตัวตน เมื่อเราพิจารณาดังอธิบายมาเบื้องต้น นะ มันไม่เป็นตัวเป็นตนแล้ว มันก็ละทิฏฐิ ละมานะ อหังการ มมังการ ถือว่าเป็นตัวเป็นตน ไม่ถือ จิตมั่นก็ละ มันก็วาง วิจิกิจฉา สงสัยว่าจะดีอย่างโน้นอย่างนี เราก็เห็นแล้วขี้มูกน้ำลายของเราเลือดของเรา เหมือนที่อธิบายมาแล้วนั่น

จะสงสัยอะไรอีกเล่า มันดีหรือมันชั่วล่ะ ดูซิ เพ่งดูซิ โลหิตำ น้ำเลือด เพ่งกสิณดูซิ กสิณแปลว่าความเพ่ง สีแดง เพ่งดูซิเลือดอยู่ที่ไหน สีแดง คือเลือด เลือดของตนและของบุคคลอื่นเป็นอย่างไร เพ่งดูซิ มันจะละได้หรือละไม่ได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเลือดแล้ว ใครจะเอาล่ะ ใครยังจะต้องการอีกเล่า เพ่งกสิณเรียกอสุภะให้เห็นกสิณเพ่งให้มันเห็น เห็นแล้วจิตของเราจะได้ไม่มีความสงสัย มันจะถอนสักกายทิฏฐิได้ มันจะไม่เป็นสีลลัพพตปรามาสความลูบคลำ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ที่อื่นที่ไกล ประจำใจของเราอยู่ สุขทุกข์ทั้งหลาย นี่พระพุทธศาสนาให้พากันรู้จัก นี่แหละเมื่อเราเห็นแจ้งแล้ว จิตของเราก็หยั่งถึงศีล ถึงสมาธิ มันมีปัญญาความรอบรู้ในกองสังขารทั้งหลาย มันปรุงแต่งไม่ได้ ให้พึงรู้พึงเห็น นี่แหละศาสนาจึงจะเจริญได้

เดี๋ยวนี้ศาสนาจะเสื่อมก็คือ

ภิกษุสามเณรบวชแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติศีลของตน สมาธิของตนไม่รักษา ที่เล่าเรียนไปก็เรียนไปเปล่า ๆ ประโยชน์ ไม่ประพฤติไม่ปฏิบัติและไม่ฝึกหัด ไม่มีความสำรวมระวัง ปล่อยไปประพฤติไปต่าง ๆ นานา เดี๋ยวนี้พระเณรเดินขบวนก็มี ทำไปเหลวไหล รับประทานอาหารยามวิกาลก็มี จับเงินจับทองก็มี ต่อของซื้อของขายก็มี พูดเกี้ยวสีกาก็มี เที่ยวเล่นตามถนนหนทางก็มี พวกนี้ซิมาย่ำยีพระศาสนา ทำศาสนาให้เสื่อม ไม่มีความสำรวมระวังศีลของตน ไม่ประพฤติปฏิบัติศีลของตน

อุบาสกอุบาสิกา ก็ไม่มีความเคารพในทาน ศีล ภาวนา ของตน นี่ซิมันเสื่อม พระภิกษุสามเณรบวชเข้ามาแล้ว ก็ควรเล่าเรียนศึกษาสำรวมสิกขาวินัยของตนให้เรียบร้อย รู้จักแล้วศีลของเรา ๒๒๗ เณรก็ศีล ๑๐ เป็นข้องดเว้น เราสำรวมระวังอย่างนี้ศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง เดี๋ยวนี้มันไม่เป็นเช่นนั้น ศาสนาจึงเสื่อมเสีย

คนทั้งหลายก็ดูหมิ่นศาสนา ดูถูกศาสนา เพราะเราไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา มีแต่ศีรษะโล้นกับผ้าเหลือง ว่าเป็นพระเท่านั้น

ข้อวัตรข้อปฏิบัติเป็นอย่างไร ก็ให้ดูเอาซิว่าท่านห้ามอะไร เราทั้งหลายก็บวชแล้วได้ศึกษามาแล้ว การที่พระพุทธเจ้าสอนทุกสิ่งทุกอย่างในศีล ๒๒๗ ให้งดเว้น นุ่งห่มท่านก็สอน นั่งนอนเดินยืนท่านก็สอน ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเขฬะท่านก็สอน จรดคำข้าวเข้าปากท่านก็สอน นี่แหละความละเอียดของท่านที่ต้องการความสวยความงาม ความสำรวมระวัง นี่เป็นอย่างนี้

อุบาสกอุบาสิกาก็ดี ท่านก็สอนให้เข้าถึงพระไตรสรณคมน์ คือ เอาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่ง ที่ระลึก ที่กราบไหว้ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ นตฺถิ เม สรณำ อญฺญำ **ที่พึ่งของข้าพเจ้าอื่นไม่มี นอกจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น**

ถ้าเราไม่ถือเช่นนี้แล้ว ไตรสรณคมน์ของเราก็เศร้าหมอง เจ้าของเป็นบาป ขาดจากพระพุทธศาสนา เหตุนี้ให้พึงรู้พึงเข้าใจต่อไป

ผู้ปฏิบัติศาสนาอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ท่านจะไปหามื้อหาวันทำงานทำการต้องการวันดี ไม่ใช่วันนั้นไม่ดี วันนี้ไม่ดี วันไม่ได้ทำอะไรแก่คน วันดีทำไมคนจึงตายได้ วันไม่ดีทำไมคนจึงเกิด ในเจ็ดวันนี้ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ มีเท่านี้

การหาวันนั้น คือวันอย่างนี้ สมมติว่าเราจะทำงานทำการสิ่งใด เราพร้อมแล้วหรือยัง เมื่อหาวันพร้อมเพรียงกันแล้ว จะเอาวันไหนเวลาไหน นัดกันพร้อมกัน ถ้าพร้อมแล้ววันนั้นแหละเป็นวันดี นี่ให้หาวันอย่างนี้ ถ้าวันใดยังไม่พร้อมกันก็อย่าเพิ่งทำ จะแต่งงานแต่งการปลูกบ้านปลูกช่อง

ตึกร้านอาคารก็ตาม ขึ้นบ้านใหม่ก็ตาม ให้รู้ไว้ ถ้าวันนั้นมันพร้อมแล้วเรียบร้อยแล้วก็ทำได้ขึ้นได้ ถ้ายังไม่พร้อมแล้วก็ยังขัดข้องทำไม่ได้ เรียกว่าวันไม่ดี หาวันอย่างนี้หรอก ให้เข้าใจ

อธิบายมาให้ฟังย่อๆ แล้ว

ให้ละเว้นการเลือกวันโน้นวันนี้เสีย การดูดวงก็เหมือนกัน ดูเอาว่าดวงดีดวงไม่ดี ผูกดวงผูกดาว คนโกหกหลอกลวงกันให้วุ่นวายเดือดร้อน ในพระพุทธศาสนาดวงดีไม่ดีก็ให้ดูเอาซิ ไม่ใช่มาจากฟ้าอากาศ ให้ดูดวงดีเดี๋ยวนี้ซิดวงดีเป็นยังไง ดวงดีรวมมาสั้นๆ แล้วคือใจเราดี มีความสุขความสบาย เมื่อใจเราสุขสบายแล้ว ทำอะไรก็สบาย การงานก็สบาย ประเทศชาติก็สบาย นี่แหละดวงดี

ดวงไม่ดีเป็นไง ดวงไม่ดีคือใจเราไม่ดี ใจมีทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน นี่แหละดวงไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ดี หาอะไรก็ไม่ดี นี่เรียกว่าดวงไม่ดี ดูตรงนี้ จะให้ใครดูให้เล่า

ดูเอาซิ ทุกคนที่มานั่งอยู่นี่ทั้งพระทั้งเณร ทั้งอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายดวงดีไม่ดีก็ให้พิจารณาตรงนี้ อย่าไปพิจารณาอื่น และอย่าเข้ารีดพวกเดียรถีย์นิครนถ์ คนนอกศาสนาถ้าไปถืออย่างนั้นแล้ว ขาดจากพุทธศาสนา นี่แหละผู้จะปฏิบัติศาสนาจะต้องถืออย่างนี้ อุบาสกอุบาสิกาก็ให้ถือศีลห้ารักษาศีลห้า อย่ามัวมารับเอากับพระ ญาติโยมว่าศีลอยู่กับพระ พระว่าศีลอยู่กับพระพุทธเจ้า ศาสนาเป็นของพระพุทธเจ้า ไม่นึกว่าเป็นของของเรา เมื่อเราไม่นึกว่าเป็นของของเราแล้ว เราก็ท้อถอย ถ้าสิ่งเหล่านี้เป็นของของเราแล้วเราก็เอาใจใส่รักษา ศีล... จะไปรับกับใครเล่า

เราเกิดมามีศีลห้าพร้อม ตัวศีลห้าได้มาพร้อมตั้งแต่เราเกิดมา มีขาทั้งสอง แขนทั้งสอง ศีรษะอันหนึ่ง นี่แหละตัวศีลห้า อย่าเอาห้าไปทำโทษห้า โทษห้านั้นคือปาณานั้นก็โทษ อทินนานั้นก็โทษ กาเมนั้นก็โทษ มุสานั้นก็โทษ สุรานั้นก็โทษ แน่ะเป็นโทษทั้งหมด

ที่เรายุ่งทุกวันนี้ก็เพราะห้าอย่างนี้ กลัวคนมาฆ่า กลัวคนขโมย กลัวคนผิดในกาม กลัวคนมุสาฉ้อโกงหลอกลวง กลัวคนมึนเมาสุราสาโท กัญชายาฝิ่น นี่เป็นโทษ ถ้าเราละเว้นอันนี้แล้ว ท่านว่า สีเลน สุคตึ ยนฺติ มีความสุข ก็เพราะศีล สีเสน โภคสมฺปทา มีโภคสมบัติ ก็เพราะศีล นี่แหละให้พากันพึงเข้าใจ ให้ละเว้นโทษทั้งหลายห้าอย่างนี้.

เมื่อเราจะรับศีลหรือไม่รับศีล อยู่ที่ไหนๆ ตัวของเราก็เป็นศีล แม้กระทั่งอยู่ในรถในป่าในดง ในบ้านในเมือง ในถนนหนทาง เราไม่ทำผิดห้าอย่างนี้แล้ว มันก็เป็นศีล อันนี้จะมากล่าวว่าไม่ได้รับกับพระแล้ว เราไม่มีศีลนั้น ใช้ไม่ได้ เราก็รู้กันอยู่แล้ว มารับศีลกับพระว่า

ปาณาติปาตา เวรมณี พอยุงมากัดตบปั๊ปวันยังค่ำ มันจะเป็นศีลหรือ มันก็เป็นศีลไม่ได้น่ะซิ ให้รู้จักซิ อทินนาทานา เห็นของเขาก็ขโมยซะถึงจะว่าวันยังค่ำ มันก็ไม่เป็นศีล เราละเว้นโทษห้าอย่างนี้แหละ พากันให้รู้จักได้อธิบายมาทั้งข้างนอกข้างในแล้ว เอ้า ! น้อมเข้าไป ในเวลานี้สิ่งเหล่านี้มาจากไหนให้พากันงดเว้น ต่อไปนี้ให้พากันตั้งจิตดู เพ่งดูโทษทั้งหลายอยู่ที่ไหน สุขอยู่ที่ไหน ทุกข์อยู่ที่ไหน ให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจ

ประเทศของเรามันยุ่งยากตรงไหน เหมือนเราทำถนนหนทาง มันขัดข้องตรงไหนเราก็แก้ไข จิตใจของเราข้องตรงไหนคาตรงไหนก็ให้แก้ไขเสีย จะมานั่งหลับตาเจ็บเอวเอาเปล่าๆ เรามานั่งดูตัวของเรา เวลานี้เราอยู่ในชั้นใดภูมิอันใดในภพใด

นี่ให้รู้จักจิตของเราเป็นกุศล หรือเป็นอกุศลให้รู้จัก จิตของเราสงบหรือไม่สงบ จิตของเราดีหรือไม่ดีให้รู้จัก นี่แหละ กามาวจรๆ กุสลๆ จิตฺตๆ ให้รู้จักจิตของเรา อุปฺปนฺนๆ โหติ มันอุบัติขึ้นจากตนของตนนี้ เอ้า ! ต่อไปนี้ต่างคนต่างได้ยินได้ฟัง โอปนยิโก คือพิจารณาน้อมเข้ามาดู นะ อันนี้ พิจารณาเพ่งดูหัวใจของเรา เราข้องอะไรอยู่ จิตของเราเป็นอย่างไร จิตของเราดีเป็นอย่างไร จิตดีเป็นอย่างนี้ จิตสงบดีมีความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจ ไม่ทุกข์ไม่ร้อนไม่วุ่นไม่วาย

พุทโธ ใจเบิกบานสบาย นี่แหละ นำความสุขความเจริญมาให้ ในปัจจุบันและเบื้องหน้า

เรามาที่นี้ต้องการความสุขความสบาย ความสุขความเจริญ ถ้าจิตของเราเป็นอย่างนี้แล้ว สันทิฏฐิโก เราก็รู้เองเห็นเอง นี่เป็นอย่างนี้ ถ้าจิตของเราไม่ดีแล้วเป็นอย่างไร จิตไม่สงบจิตวุ่นวายจิตทะเยอทะยานดิ้นรน จิตไม่ดีแล้วทุกข์ยากเดือดร้อนวุ่นวายทุกข์ยากลำบาก ให้หนักหน่วงให้ง่วงเหงาให้มืดให้มัวงุ่นวาย นี่นำสัตว์ทั้งหลายตกทุกข์ได้ยากทั้งปัจจุบันและเบื้องหน้า เมื่อจิตเป็นเช่นนี้แล้ว ประเทศชาติของเราก็วุ่นวาย ไม่ใช่อื่นเป็น ไม่ใช่อื่นวุ่นวาย ดวงใจของเรานี้วุ่นวาย เอ้า ! วัดดูเอาซิ จะกว้างขวางอะไร

บุตรภรรยาสามีรักกัน บิดามารดาญาติพี่น้องรักกัน ถ้าจิตไม่ดีแล้วมันก็ทะเลาะกัน นั่นวัดดูซิ ถ้าจิตดีแล้วมันไม่ทะเลาะกัน หรือว่าไง เพ่งดูซิจริงหรือไม่จริงเล่า อยากร่ำอยากรวยอยากสวยอยากงาม บางคนทำไมมันไม่รวย บางคนอยากรวยทำไมเงินเดือนไม่ขึ้น ทำไมยศไม่ขึ้น เพราะเหตุใดมันไม่ขึ้น เพราะจิตเราไม่ดีเราไม่ได้สร้างคุณงามความดีไว้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า จิตไม่ดีทุกข์.ยากลำบากอดอยาก แน่ะ ! จิตดวงนี้นำให้เราได้ทุกข์ได้ยาก ทำอะไรมันก็ไม่ขึ้น ทำอะไรมันก็ไม่รวย มันรวยเป็นยังไง จิตดีมีความสุข ความสบาย อันนี้นำความสุขความเจริญให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า

ต่อนี้ไปจะไม่อธิบายอีกแล้ว อธิบายไปก็ไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปหัวข้อแล้วรวมลงที่กายกับใจเท่านี้ เอ้าเพ่งดู อธิบายดีชั่วทั้งภายในภายนอกให้รู้แล้ว ต่อไปนี้ โอปนยิโก จริงหรือไม่จริง ให้พากันเพ่งดูว่ามันข้องตรงไหน มันคาตรงไหน ไม่ดีตรงไหน ให้พากันเพ่งดูอยู่ตรงนั้น อย่าส่งไปข้างหน้ามาข้างหลัง ข้างซ้ายข้างขวา ข้างบนข้างล่าง ให้ตั้งเฉพาะตรงที่รู้อยู่นั้น มันเป็นยังไงแล้วค่อยแก้ไขตรงนั้น คอยชำระตรงนั้น เล็งดู ไม่ใช่ดูอื่น ดูจิตของเรา ดูภพของเรา ดูที่พึ่งของเรา ไม่ใช่ดูอื่นไกล ให้ดูให้รู้จัก ที่พึ่งดีหรือไม่ดีต้องรู้จักตรงนี้ สันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติเองรู้เองเห็นเอง ถ้าเราไม่รู้คนอื่นบอกก็ไม่รู้ นี่ข้อปฏิบัติเป็นอย่างนี้ ต่อนี้ไปได้ยินเสียงอะไรก็ตาม ให้สัญญาไว้ว่าสิ่งนั้นไม่มีอันตรายแล้ว เราไม่ต้องเดือดร้อนทำจิตของเรา และก็จะไม่อธิบายต่อไป จะสงบ เอ้าต่างคนต่างสงบ วางให้สบาย เราอยากได้ความสุขความสบาย จะได้เป็นบุญวาสนาของเรา จะได้เป็นนิสัยของเรา มันก็พ้นทุกข์

เราทั้งหลายอยากพ้นทุกข์ ก็ดูเอาซิ มันพ้นทุกข์ คือจิตเราไม่ทุกข์ เมื่อจิตเราไม่ทุกข์ มันก็พ้นทุกข์ นี่แหละเราทำบุญทำกุศล เรียกว่า ปฏิปัตติบูชา บูชาอย่างเลิศอย่างประเสริฐแท้ เข้าถึงธรรมถึงวินัย เข้าถึงพุทธศาสนา ถึงชั้นศาสนา เมื่อทำอย่างนี้แล้วจะไม่ถึงอย่างไรเล่า บอกแล้วในเบื้องต้น ท่านบัญญัติลงที่นี้ เรื่องกายกับใจเท่านี้ เอ้าเพ่งดู

(นั่งสมาธิ)

พวกเราได้ทำกุศลสองสามวันมานี้แล้ว เป็นอย่างไรจิตของพวกเรา ทำมาจนถึงระยะนี้ ต่อไปให้พากันรู้จัก ความสงบของประเทศชาติและความสุขความเจริญของพวกเราในปัจจุบันและเบื้องหน้า และที่อยู่ของเราในปัจจุบันและเบื้องหน้า ให้พากันนั่งดู เมื่อนั่งดู แล้วเป็นไงเล่า ที่พึ่งของเราที่อยู่ของเราให้รู้จักไว้ ถ้าจิตของเราสงบ คือตามที่อธิบายให้ฟังแล้ว มีความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจไม่ทุกข์ไม่ร้อนไม่วุ่นไม่วาย

พุทโธ นี่เป็นสรณที่พึ่งของเรา พุทโธ เป็นผู้เบิกบานสว่างไสวแล้วนำความสุขความเจริญมาให้แก่ประเทศชาติ

สมเด็จฯ ท่านก็ต้องการให้ประเทศชาติเจริญ มนุษย์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งนั้น ต้องการความสุขความเจริญและความพ้นทุกข์ ชักชวนพวกเราให้เป็นบุญเป็นกุศล บุญคือความสุข บุญคือความสบาย ที่เราท่านทั้งหลายมานี้ก็ต้องการความสุข ความสบาย มิใช่อื่นไกล นั่งดูแล้วมันสุขไหม มันสบายไหม นี่แหละให้

พึงรู้พึงเข้าใจ เมื่อจิตของเรามีความสุขความสบายแล้ว การงานของเราทุกสิ่งทุกอย่างมันก็สบายไปหมด ตลอดจนประเทศชาติ เทพบุตร เทวดา พระอินทร์ พระพรหม ดินฟ้าอากาศ ก็ต้องรักษามนุษย์ทั้งหลาย “ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ” สัตว์อาศัยธรรม ธรรมอาศัยสัตว์ ถ้าสัตว์ปฏิบัติธรรมดี ท่านก็นำความดีให้แก่พวกเรา มิใช่อื่นไกล ใครจะเอาอะไรแต่งตัวทั้งหมดของพวกเรานี้ ตา หู จมูก เหล่านี้ ใครแต่งได้ แต่งไม่ได้ แล้วแต่พระธรรมท่านแต่งให้ เรื่องเป็นอย่างนั้น

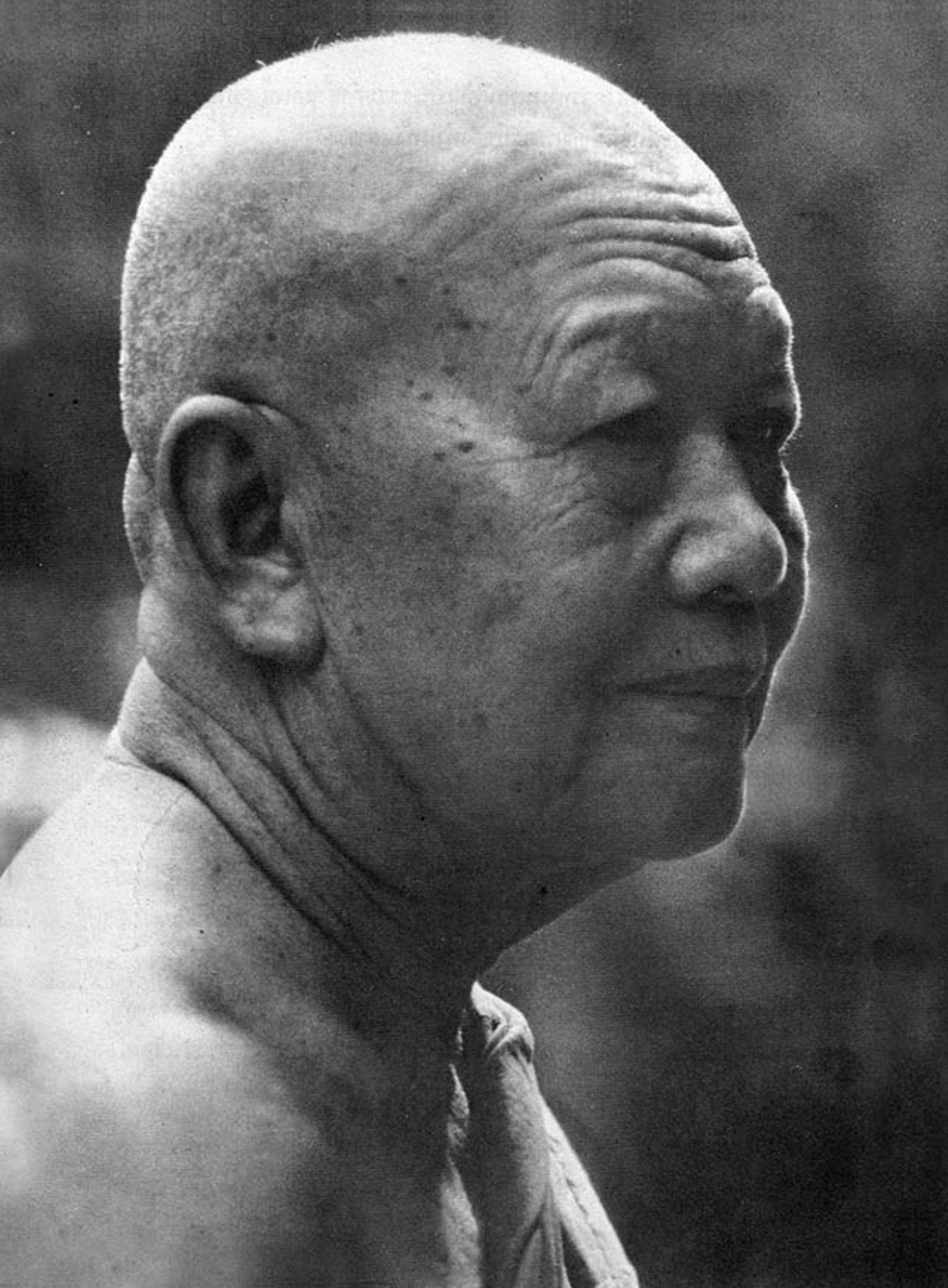
ถ้าปฏิบัติดีประพฤติดีเราทำดี ท่านก็นำคุณงามความดีมาให้ นำความสุขความเจริญมาให้ ถ้าเราปฏิบัติไม่ดีทำไม่ดี ท่านก็นำความไม่ดีมาให้แก่เรา ในปัจจุบันและเบื้องหน้า

นี่แหละบุญวาสนาที่เราได้ทำอย่างนี้เรียกว่า ปฏิปัตติบูชา บูชาอย่างเลิศอย่างประเสริฐแท้ พระพุทธเจ้าทำบุญกุศลให้ทานมานับอสงไขย ท่านก็ไม่ได้สำเร็จมรรคผล ต่อเมื่อท่านนั่งสมาธิเหมือนกับเรานั่งนี่แหละ ท่านจึงได้สำเร็จมรรคผล เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนไว้ให้พากันหมั่นนั่งทุกวัน ให้เข้าวัดทุกวัน ประพฤติดีทุกวัน มันขัดข้องตรงไหนมันไม่ดีตรงไหน เราต้องแก้ไขตรงนั้น นี่แหละ ให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจ บางคนว่าใจเราไม่อยู่ มันไปอยู่ที่ไหนเล่า แท้ที่จริงใจเราอยู่มาตั้งแต่เกิด ที่ว่าใจเราไม่อยู่นั้น ก็คือความหลงจากอวิชชา เราต้องนั่งดูใจที่มันไม่อยู่นี่แหละว่า มันไปก่อภพไหนเล่า ภวาภเว สมฺภวนฺติ มันเที่ยว ก่อภพน้อยๆ ใหญ่ๆ อยู่นั่น เราต้องนั่งดูมันว่าภพนั้นๆ เป็นกุศลหรืออกุศล เราจะรู้ได้อย่างไร กุศลได้อธิบายมาแล้ว กุศล ก็คือความสุขสบายอกสบายใจ

เราจะไปในภพใดชาติใดก็ตาม ในปัจจุบันก็ตาม เราทำมาทุกวัน ทำการงานทุกชิ้นทุกอย่างอันใดก็ตาม เราต้องการความสุขความสบาย จะได้เป็นนิสัยเป็นวาสนาบารมีของเรา เราต้องตั้งสัจจอธิษฐานให้เห็นจริงแจ้งประจักษ์ เชื่อตัวของเรา อันนี้ภพที่ไม่ดี ใจเราไม่ดี ทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน นำไปสู่ทุคติในปัจจุบันและเบื้องหน้า เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว พวกท่านทั้งหลายได้สดับแล้วในโอวาทานุสาสนีอันเป็นธรรมคำสั่งสอนนี้ ที่นำมาเตือนใจโดยย่นย่อพอเป็นข้อปฏิบัติประดับสติปัญญาบารมีของท่านทั้งหลาย

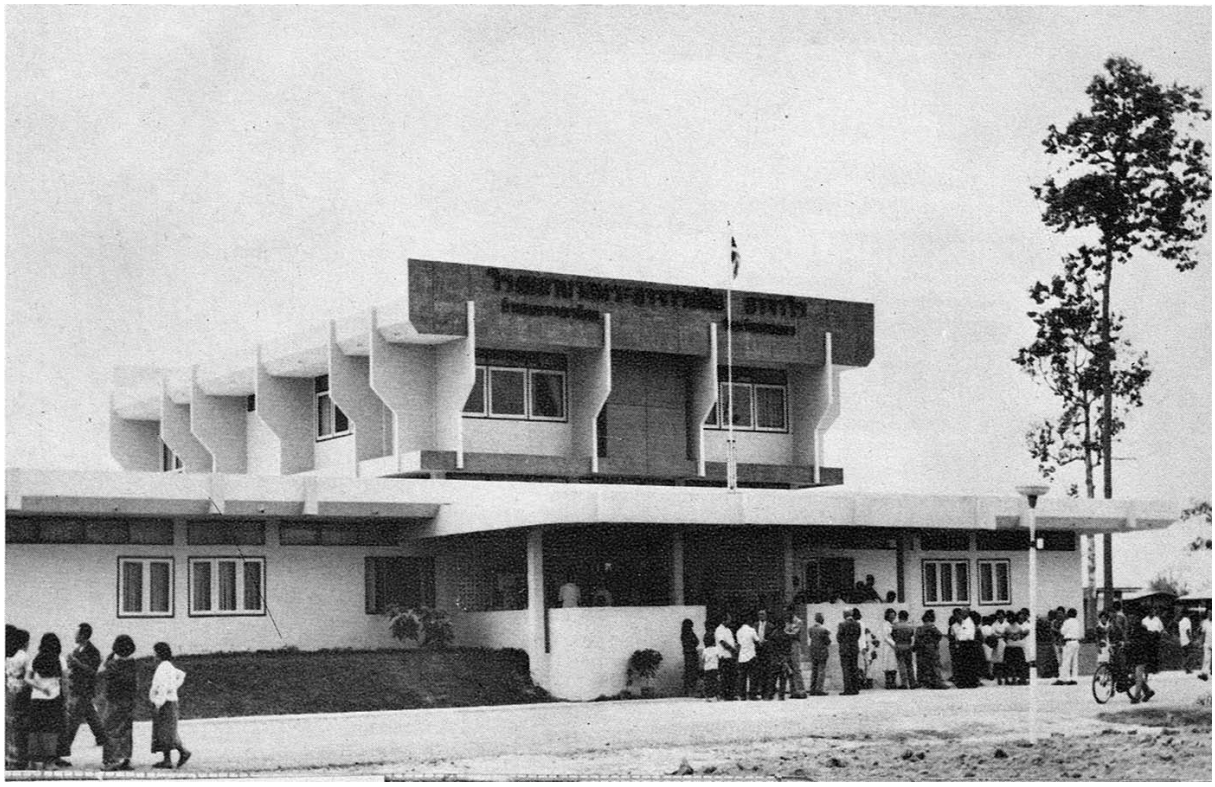
เมื่อท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟังแล้ว โยนิโสมนสิการ พากันกำหนดจดจำไว้แล้ว นำไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนของตนไปในธรรมคำสั่งสอน สรุปหัวข้อใจความแล้ว คือกายกับใจนี้ เป็นที่ตั้งแห่งพระพุทธศาสนา เป็นที่ตั้งแห่งมรรคและผล

เมื่อเข้าใจเช่นนี้แล้ว พากันอุตสาหะพยายามกระทำให้เกิดให้มีให้เป็นขึ้นในตัวของเรา ผลที่สุดอัปปมาทธรรม คือความไม่ประมาท ก็จะเกิดขึ้น เมื่อเราท่านทั้งหลายไม่มีความประมาทแล้ว แต่นี้ต่อไปท่านทั้งหลายจะได้ประสบพบแต่ความสุข ความเจริญ ดังได้แสดงมา เอวฺ ก็มีด้วยประการฉะนี้

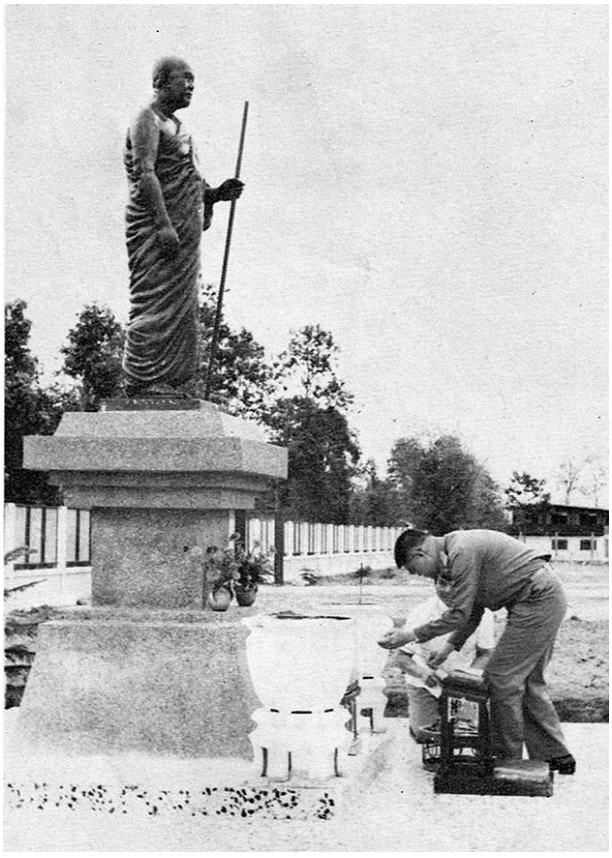

ในที่สุด กุศลเจตนาในบั้นปลายของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ในอันที่จะบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยการให้มีโรงพยาบาลขนาด ๓๐ เตียง ขึ้นสักแห่งหนึ่งสำหรับช่วยเหลือประชาชนผู้เจ็บไข้ได้ป่วยโดยทั่วไป ก็บรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ของท่านโดยสมบูรณ์ หลังจากเปิดบริการแก่ประชาชนมาได้ประมาณครึ่งปี คณะกรรมการดำเนินการก่อสร้างก็ได้กระทำพิธีมอบตึกโรงพยาบาลให้กระทรวงสาธารณสุข รับไปดำเนินกิจการเรียบร้อยแล้ว

วันรับมอบอาคารโรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑

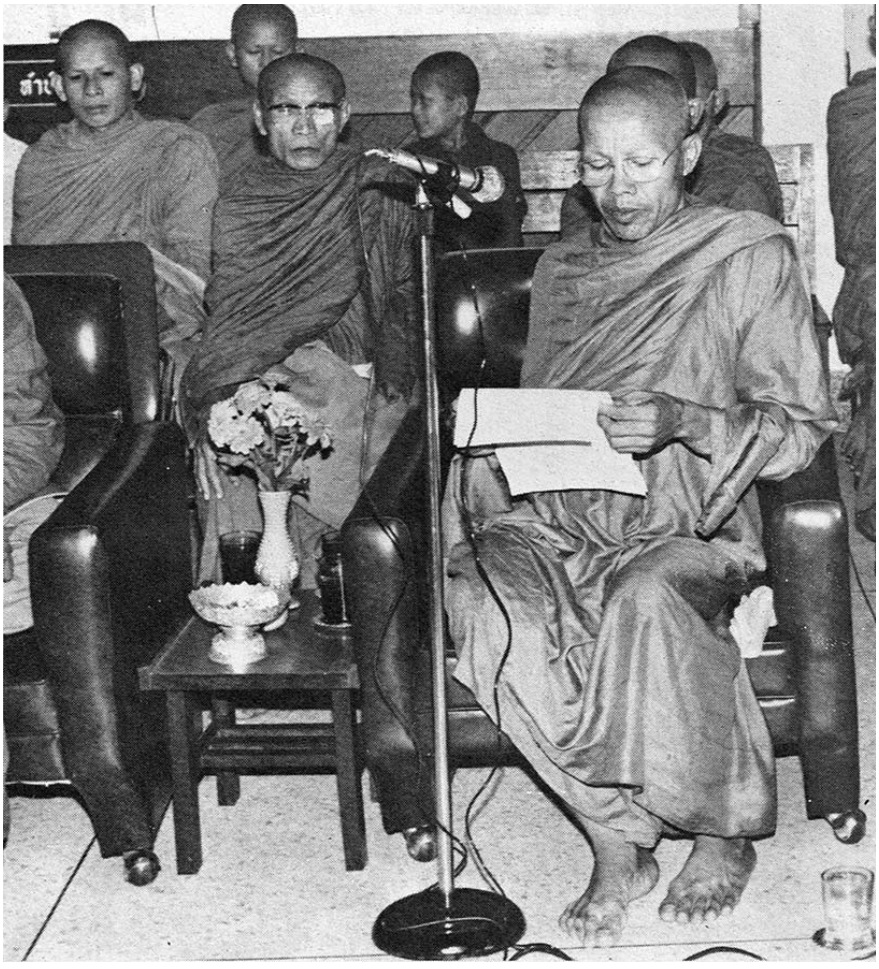
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้สักการะบูชารูปปั้นพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ก่อนพิธีรับมอบโรงพยาบาล

โรงพยาบาลดังกล่าวคือ “โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร” ซึ่งก่อสร้างขึ้น ที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ไม่ไกลจากวัดป่าอุดมสมพรอันเป็นสถานที่พระราชทานเพลิงศพของพระอาจารย์ฝั้น เท่าใดนัก

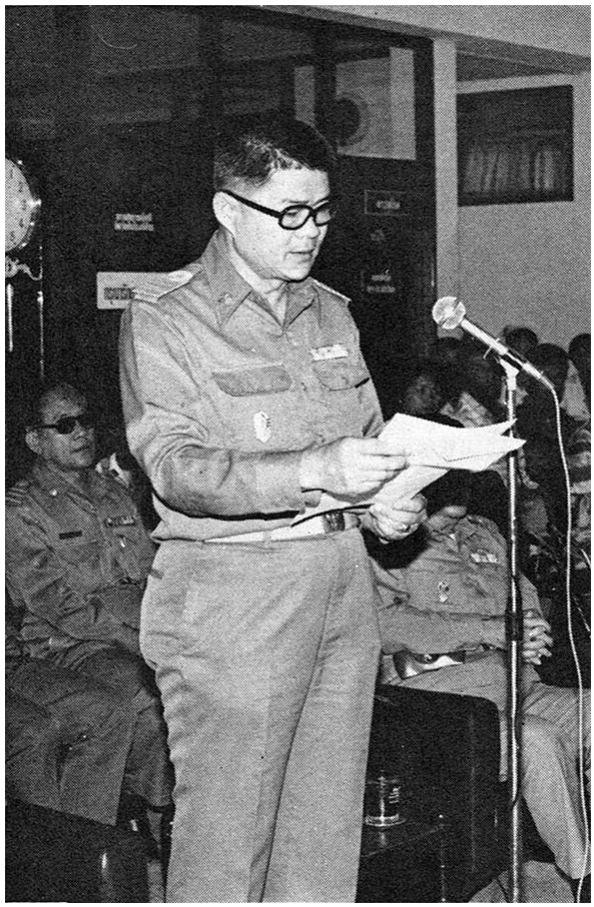
พิธีมอบและรับมอบได้กระทำกันในบริเวณห้องโถงของโรงพยาบาล เมื่อเวลา ๑๐.๓๐ น. ของวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ โดยมีพระอาจารย์แปลง สุนฺทโร รักษาการณ์เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร เป็นผู้กล่าวมอบในนามของคณะกรรมการดำเนินการก่อสร้าง ตลอดจนบรรดาข้าราชการและพ่อค้าประชาชนชาวจังหวัดสกลนคร และ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ร.ท. ยงยุทธ สัจจวาณิชย์ ร.น. เป็นผู้กล่าวรับมอบในนามของทางราชการ

มูลเหตุที่มีการก่อสร้างโรงพยาบาลดังกล่าว มีอยู่ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้จัดสร้างตึกพิเศษสงฆ์ให้กับโรงพยาบาลจังหวัดสกลนครหลังหนึ่ง ระหว่างนั้นก็ปรากฏว่า ทางกระทรวงสาธารณสุขปรารถนาจะให้มีศูนย์การแพทย์และอนามัย ขนาด ๑๐ เตียงขึ้นในอำเภอพรรณานิคมแห่งหนึ่ง พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร กับคณะศิษย์ฯ ได้หารือกันแล้ว จึงได้ยื่นแสดงความจำนงจะขอสร้างโรงพยาบาลให้เอง โดยขอขยายให้ใหญ่ขึ้นเป็นขนาด ๓๐ เตียง ในการนี้จะออกเงินสมทบการก่อสร้างให้ โดยใช้เงินที่ได้จากการบริจาคของบรรดาสานุศิษย์ นอกจากนี้สำหรับตัวท่านเองก็ยังได้เป็นธุระในเรื่องการพิจารณากำหนดสถานที่ตั้ง จัดหาที่ดินให้ด้วย ในที่สุดกระทรวงสาธารณสุขก็ได้ให้ความเห็นชอบและอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลได้ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้ทำพิธีวางศิลามงคล เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จากนั้นคณะศิษย์จากหมู่บ้านต่างๆ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างโดยไม่คิดค่าตอบแทนมาตลอด ขอแต่เพียงให้ได้รับแจกเหรียญรูปพระอาจารย์ฝั้นคนละหนึ่งเหรียญเท่านั้นเอง ด้วย

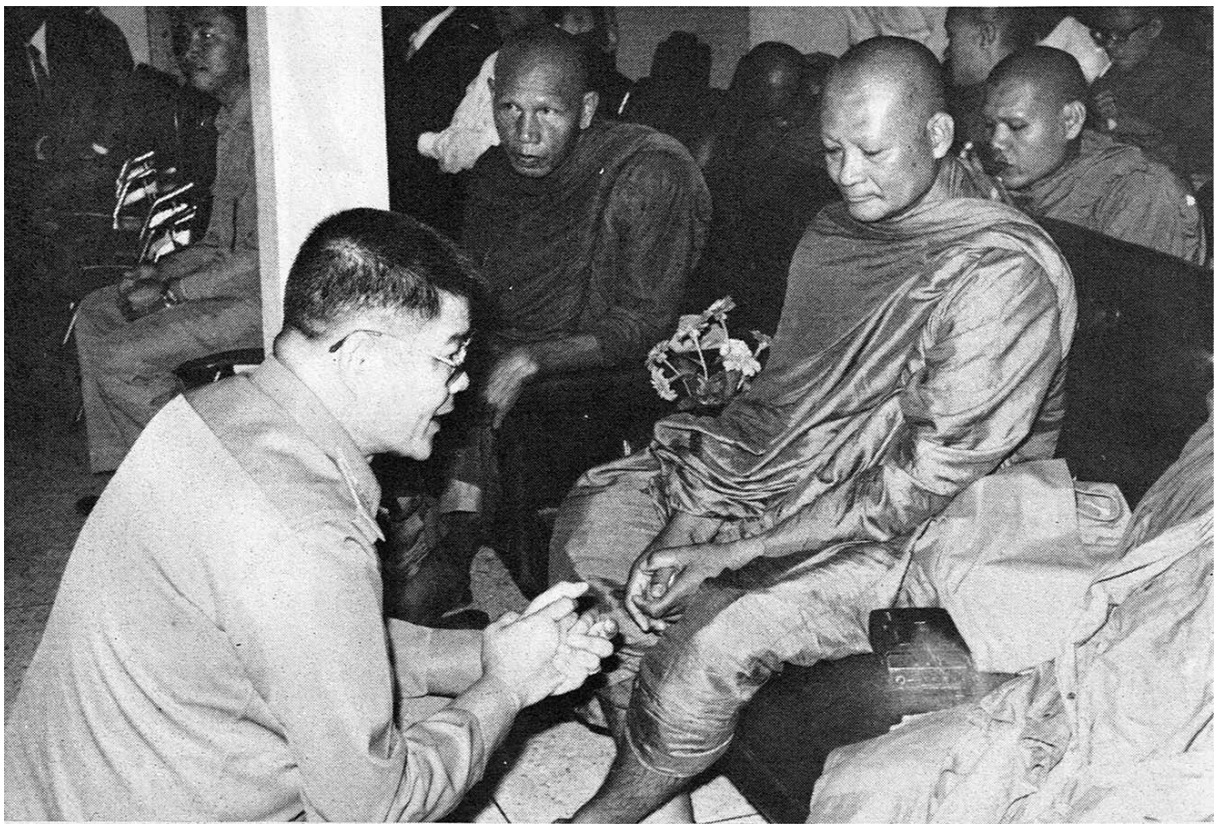

พระอาจารย์แปลง สุนฺทโร รักษาการเจ้าอาวาส วัดป่าอุดมสมพรเป็นผู้กล่าว มอบในนามของคณะกรรมการดำเนินการก่อสร้าง

ความศรัทธาในพระอาจารย์ บางวันมีผู้มาช่วยก่อสร้างถึง ๑,๒๐๐ คน ถึงแม้ส่วนใหญ่จะไม่มีความรู้ในการก่อสร้างเลย แต่นายช่างประมวล วงษ์ดี และศิษย์ที่มีความรู้ทางนี้ ก็ได้แบ่งงานและควบคุมการก่อสร้างไปได้อย่างเรียบร้อย และรวดเร็วเกินคาด เพียง ๙๐ วันหลังจากวางศิลาฤกษ์ อาคารก็เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้เกินกว่าครึ่ง จนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสามารถเปิดดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๐ รวมค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างโรงพยาบาลจนเสร็จเรียบร้อยเป็นจำนวนเงิน ๕,๕๐๔,๐๙๑.๗๔ บาท และต่อมาได้กระทำพิธีมอบและรับมอบกันเป็นที่เรียบร้อยไปแล้วดังกล่าวข้างต้น •

(ซ้าย) **รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้กล่าวรับมอบในนามของทางราชการ** (ล่าง) **พระอาจารย์วัน อุตฺตโม ได้ร่วมพิธีในครั้งนี้ด้วย**

เลขอนุญาต ที่ ก. 78/2521

เลขคำขอ ที่ 78/2521

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ พลอากาศตรี ศักดิ์ ชารีฉัตร

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง มูลนิธิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สงเคราะห์ภิกษุและสามเณรอาพาธ และคนไข้อนาถา ที่รับการรักษาตัว ณ โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
2. สงเคราะห์นักเรียนที่ขาดแคลน และปรารถนาจะได้ศึกษาเล่าเรียน และมีความประพฤติดี
3. บำเพ็ญกุศลตามที่คณะกรรมการจะเห็นสมควร

ทั้งนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และเมื่อได้จัดตั้งแล้ว ให้ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อบังคับของกรมการศาสนาโดยเคร่งครัด.

อนุญาต ณ วันที่ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2521

(นายพินิจ สมบัติศิริ)
อธิบดีกรมการศาสนา

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำหนังสือภาพชีวประวัติ และปฏิปทา พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

กรรมการที่ปรึกษา

พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ	วัดป่านิโครธาราม	อุดรธานี
พระพุทธพจนวราภรณ์	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพฯ
พระอุดมสังวรวิสุทธิเถร (พระอาจารย์วัน อุตฺตโม)	วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม	สกลนคร
พระปริยัติกวี	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพฯ
พระครูพิศาลปัญโญภาส	วัดป่าภูธรพิทักษ์	สกลนคร
พระแปลง สุนฺทโร	วัดป่าอุดมสมพร	สกลนคร
พระเคี่ยม โสรโย	วัดป่าถ้ำขาม	สกลนคร
พระสุจินต์ สุจินฺตามโย	ศานตินิเวศน์	กรุงเทพฯ
พระจำรัส อนุกฺูกโม	วัดป่าอุดมสมพร	สกลนคร
พระปิ่น ปิยธมฺโม	วัดป่าอุดมสมพร	สกลนคร

ประธานกรรมการ

พลอากาศตรีศักดิ์ ธารีฉัตร

เรื่องในเล่ม

มืดฟ้ามัวดิน

วันพระราชทานเพลิง_____หน้า ๖๕

เรื่องและเรียบเรียง

ประวิตร ผลวัฒนะ

ชีวประวัติและปฏิปทา

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร_____หน้า ๑๑๕

เรื่อง

พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ

พรหม สุวรรณรงค์

สุพล น่าชม

นาวาอากาศเอก เกษม งามเอก

เรียบเรียง

ประวิตร ผลวัฒนะ

ปูชนียภิกษุฝั้น อาจาโร_____หน้า ๓๑๓

เรื่องและเรียบเรียง

สงบ แจ่มพัฒน์

ชาวภูไท_____หน้า ๓๕๓

เรื่อง

พรหม สุวรรณรงค์

เรียบเรียง

ประวิตร ผลวัฒนะ

กรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือ

นาวาอากาศเอก เกษม งามเอก
นาวาเอก ประชุม เวศม์วิบูลย์ ร.น.
นายพรหม สุวรรณรงค์
นายสุพล น่าชม
นายเกษม จงเจริญ
นายประจิตร ผลวัฒนะ
นายสงบ แจ่มพัฒน์
นายสงวน ตังเดชะหิรัญ

กรรมการฝ่ายจัดหารายได้

นายวิโรจน์ ตังเดชะหิรัญ
นายพิชัย เลาหประสิทธิ์
นายอาคม ทันนิเทศ
นาวาอากาศโท ประเสริฐ ไก่แก้ว
นาวาอากาศโท จันทร์ คงสุวรรณ
นาวาอากาศโท เจือ สว่างเนตร

กรรมการฝ่ายประสานงาน

นางดวงพร ธารีฉัตร
นาวาอากาศโท ประจักษ์ อิงคนินันท์
นาวาอากาศตรี สำเนียง เพ็ญบุญมี
เรืออากาศโทหญิง พนอ นุ่มนวน
นายสุเทพ เศวตวงษ์
นายธงชัย รัตนโกศล

กรรมการและเลขานุการ

ม.ร.ว.ชยธวัช ศรีธวัช

ตระกูล สุวรรณรงค์_____**หน้า ๓๖๗**

เรื่อง

พรหม สุวรรณรงค์

เรียบเรียง

ประวิตร ผลวัฒนะ

พระธรรมเทศนา_____**หน้า ๓๘๕**

ถอดจากแถบบันทึกเสียง

พระปริยัตกวี

พระสุจินต์ สุจินฺตามโย

ม.ร.ว.ชยธวัช ศรีธวัช

ภาพในเล่ม

นาวาอากาศเอก เกษม งามเอก

เกษม จงเจริญ

พิชัย เลาหประสิทธิ์

วิโรจน์ ตังเดชะหิรัญ

สงวน ตังเดชะหิรัญ

ดำเนินการจัดทำ

นาวาอากาศเอก เกษม งามเอก

นาวาอากาศเอก ประชุม เวศม์วิบูลย์ ร.น.

บันทึกท้ายเล่ม

อนุสนธิจากมรณกรรมของท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐ บรรดาศิษยานุศิษย์ และผู้ที่มีความเคารพนับถือท่าน ต่างก็คิดที่จะจัดสร้างสิ่งที่เป็นอนุสรณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร เพื่อถวายเป็นเครื่องสักการะท่าน

ศิษยานุศิษย์ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสคณะนี้ก็ได้ร่วมประชุมปรึกษากันในการนี้ ในที่สุดก็มีความเห็นพ้องที่จะร่วมกันจัดทำหนังสือภาพชีวประวัติปฏิปทา และคำสอนธรรมบางส่วนของท่านขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ท่านเช่นเดียวกัน

ในการนี้มีข้อแม้ว่า ทุนทรัพย์ที่จะจัดหามาใช้ทำหนังสือนี้ จะต้องหลีกเลี่ยงไม่นำมาจากปัจจัยที่ท่านผู้มีจิตศรัทธาได้ตั้งใจบริจาคถวายวัดไว้แต่เดิมในเจตจำนงอื่น และมีมติว่าควรจะได้บอกบุญโดยตั้งวัตถุประสงค์ในการรับบริจาคขึ้นใหม่ โดยกำหนดเป็นการเฉพาะอย่างชัดแจ้งรวม ๓ ประการดังนี้

๑. เพื่อใช้จัดทำหนังสือชีวประวัติและปฏิปทาของท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

๒. เพื่อเป็นทุนก่อตั้งมูลนิธิของท่านพระอาจารย์

๓. เพื่อร่วมการกุศลเกี่ยวเนื่องด้วยท่านพระอาจารย์

ดังนั้นจึงได้นำความขึ้นนมัสการปรึกษาท่านพระอาจารย์และท่านพระเถรานุเถระผู้ใหญ่ ซึ่งทุกท่านก็เมตตาแนะนำ สนับสนุนและอนุโมทนา ที่สุดท่านรักษาการเจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร จึงได้มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือนี้ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๐ จากนั้น จึงได้มีการบอกบุญรับบริจาคและลงมือรวบรวมจัดทำหนังสือนี้ขึ้น แล้วเสร็จก่อนวันพระราชทานเพลิงฯ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ หนังสือจำนวน

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำหนังสือฯ แถลงผลงาน, การเงิน, การจัดตั้งมูลนิธิ และการจัดพิมพ์ หนังสือภาพชีวประวัติฯ ครั้งที่สอง แก่คณะกรรมการที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์ (ภาพซ้าย) เมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๒๑ ณ.วัดป่าอุดมสมพร สกลนคร

หนึ่งหมื่นเล่มที่จัดทำในครั้งนั้นเมื่อจัดส่วนที่จะถวายวัดต่างๆ รวมทั้งห้องสมุดทั้งในและนอกประเทศบางแห่งตามที่เห็นควรแล้ว ก็ได้นำไปสมนาคุณท่านผู้บริจาค และในโอกาสเดียวกันนั้นได้จัดพิมพ์เป็นเล่มเล็กย่ออีกจำนวนหกหมื่นเล่มไปแจกในวันงานพระราชทานเพลิงฯ และในโอกาสอื่น

ทุนทรัพย์ทั้งหมดที่ได้รับในการบริจาคครั้งนั้น นอกจากชำระเป็นมูลค่าของค่าพิมพ์หนังสือให้กับโรงพิมพ์กับค่าส่งอีกเล็กน้อยแล้ว ไม่มีค่าใช้จ่ายอื่นใดอีกทั้งสิ้น ทุนบริจาคที่เหลือสุทธิทั้งหมดจำนวน ๖๒๓,๔๒๕.๘๙ บาทนี้จะได้นำไปดำเนินการให้ถูกต้อง กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด โดยในขั้นตอนนี้ได้นำทุนดังกล่าวส่วนหนึ่งจำนวนหนึ่งแสนบาทเป็นทุนเริ่มต้นไปจดทะเบียนก่อตั้งมูลนิธิท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๒๑ ตามใบอนุญาตที่แสดงไว้ในหนังสือนี้

มูลเหตุแห่งการที่ต้องพิมพ์หนังสือเล่มใหม่นี้อีกครั้ง ก็เพราะต้องการเพิ่มทุนทรัพย์ให้กับมูลนิธิฯ ให้มีกำลังเพียงพอที่จะดำเนินการตามเป้าหมายของวัตถุประสงค์ได้กว้างขวางขึ้นเป็นประการแรก และเพื่อเป็นการสนองความประสงค์ที่มีผู้เรียกร้องต้องการหนังสือนี้อีกจำนวนมากท่านเป็นประการสุดท้าย คณะกรรมการดำเนินการจัดทำหนังสือจึงได้มีมติให้จัดทำหนังสือนี้ขึ้นอีกจำนวนหนึ่งหมื่นห้าพันเล่ม และให้เป็นการพิมพ์ครั้งสุดท้ายด้วย

หนังสือภาพชีวประวัติและปฏิปทาของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เล่มใหม่นี้เนื้อความส่วนใหญ่ก็คงเช่นเดียวกับเล่มที่ได้จัดทำไปแล้ว กล่าวคือได้เน้นหนักในเรื่องชีวประวัติและปฏิปทาของท่านตามชื่อหนังสือ โดยรวบรวมจากที่ท่านได้เล่าให้ฟัง ทั้งส่วนที่ได้บันทึกในแถบบันทึกเสียงบ้าง, จากความจำบ้าง, จากคำบอกเล่าและบันทึกความทรงจำของลูกศิษย์ที่ได้ติดตามรับการอบรมและปฏิบัติกับท่านมาบ้าง โดยเฉพาะจากท่านครูบาอาจารย์ที่เป็นเพื่อนสหธรรมิกที่ใกล้ชิดกับท่าน เช่นท่านพระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ บ้าง จึงได้นำเรื่องราวต่างๆ กับข้อมูล

เหล่านั้นมาประมวลเข้าด้วยกัน เปรียบเทียบเหตุการณ์กับประวัติของท่านพระอาจารย์องค์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในเรื่องเท่าที่จะรวบรวมค้นหามาได้ ทั้งได้ตรวจสอบ เปรียบเทียบสถานที่ วัน เวลา เหตุการณ์ ให้ถูกต้องแน่นอนที่สุด ทั้งนี้ ด้วยมีความปรารถนาที่จะให้หนังสือนี้สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ในกาลข้างหน้า

ในส่วนของการอบรมธรรมของท่านนั้น ก็ได้นำมาลงประกอบด้วยเพียงส่วนหนึ่ง โดยได้ถอดจากแถบบันทึกเสียงของท่าน ชนิดคำต่อคำ เพื่อรักษาอรรถรสแห่งคำสอนของท่านที่แสดงด้วยปากเปล่าตามแบบของท่าน ซึ่งสอนด้วยคำพูดง่ายๆ มุ่งให้ทุกคนฟังแล้วตามปฏิบัติได้ถูกต้อง

สำหรับภาพถ่ายประกอบเรื่องนั้น นอกจากบางภาพที่เป็นการประกอบทางด้านศิลปแล้ว ส่วนใหญ่คงเป็นภาพที่ได้ถ่ายจากสถานที่จริงตามเหตุการณ์ในท้องเรื่อง จะผิดก็แค่ในส่วนของกาลเวลาบ้าง หลายๆ ภาพจะไม่ชัดเจน แต่ก็เป็นภาพแห่งประวัติที่จะต้องรักษาไว้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการฯ ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานภาพถ่ายในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานน้ำสรงศพ และพระราชทานเพลิงฯ รวมทั้งภาพถ่ายที่เกี่ยวเนื่องระหว่างพระองค์กับพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ทั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนิพนธ์โคลงดั้นวิวิธมาลี “อาจาราศิรวาท” ให้อัญเชิญลงในหนังสือนี้ด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

รวมทั้งพระเมตตาของสมเด็จพระสังฆราชก็ได้พระทานลิขิตให้เป็นอนุสรณ์กับท่านพระอาจารย์ฝั้น ซึ่งได้เชิญมาลงในหนังสือนี้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยคณะกรรมการจัดทำหนังสือนี้ มิได้มีความชำนาญและงานอาชีพนี้มาก่อนทั้ง มิได้เป็นผู้ทรงความรู้ หรือนักวิชาการทั้งทางด้านการศาสนาและอักษรศาสตร์ ฉะนั้นหากท่านผู้รู้พบเห็นความขาดตกบกพร่องหรือข้อผิดพลาดใดๆ ขอได้กรุณาประทานอภัยให้ด้วยก็จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำ
หนังสือภาพชีวประวัติและปฏิปทา
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร